

School of Theology at Claremont

1001 1409045

FYRATIOTVÅ

Predikaningo

af

John Wesley

2.162

The Library

SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

C. O. Sherman

Withdrawn
Garrett Biblical Institute

Vesleus **Predikningar.**

Gud, som bød ljuset utur mörkret lyfa, är den som lyfte uti våra
hjertan, till upplysning af Guds klarhets kunskap i Jesu Kristi ansigte. 2
Kor. 4: 6.

Aggrationå

P r e d i k u n g a r

af

John Wesley.

(Andra samlingen.)

Översatta och utgivna

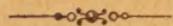
af

J. Pedersen,

Pastor vid Meth. Ep. förs. i Lund.

Wälägg dig om att bewisa dig Gudi en beprövad och ostrafflig
arbetare, som rätt delat sanningens ord. 2 Tim. 2: 15.

Första delen.

Lund 1880,
Utgifwarens förlag.

"Men fridens Gud, som igensfört hafwer ifrån de döda den store fära-
herden, genom det ewiga testamentets blod, vår Herre Jesum, han fullkomne
eder uti allt godt werk, till att göra sin wilja, skaffande uti eder hwad honom
täckeligt är, genom Jesum Kristum, hvilken ware ära ifrån ewighet till ewig-
het. Amen." Ebr. 13: 20, 21.

Wesleus Predikningar.

Sweriges

Religionslära och Lära innor

Wördsmiligen tillegnade

af

Utgifswaren.

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

Är nu någon förmaning i Kristo, är någon kärlekens tröst, är någon Andans gemenskap, är någon ömhet och harmhertighet; så uppfyller min glädje, att I ären ens till finnes, lika kärlek hafswande, samhällige, endrägtige; att intet sfer af kifaktighet eller fäsfång; utan i ödmjukhet akta hvor den andra förmer än sig. Ser icke hvor på sitt eget bästa, utan hvor och en äfwen på andras bästa. Hvar och en ware så till finnes, som ock Kristus Jesus war. Filip. 2: 1—7.

Utgifwarens förord.

Bland de oräkneliga wälsignelser, som Gud af sin innerliga barmhertighet och oförskylda nåd låtit mig röna, är den, att jag fått göra bekantskap med John Wesleys skrifter, wisserligen icke den minsta. Nedan år 1874 började jag från engelska till svenska öfverfätta denne rikt begåfvade och lifskraftige författares arbeten, och derigenom har jag erhållit ett klarare begrepp om den heliga skrifts frälsningslära. De i dessa skrifter öfverallt förekommande allvarliga uppmaningar till vaksamhet och redlig kamp för den himmelska kronan, detta "jagande efter målet som föresatt är, till segerlönen, som förehålls oswanefter af Guds kallelse i Kristo Jesu," har för mig varit ett wälsignelserikt medel till enstild uppbyggelse, på samma gång det ofta utgjort en helsosam beredelse för mitt offentliga predikokall.

År 1875 inlemnade jag, som då var medlem af kommiteen för boktryckeriet Wesleyanas förlagsverksamhet, förslag om dessa predikningars utgifwaende i ett samladt arbete samt att de predikningar, hwilka bäst egnade sig såsom wäckelse- och uppbyggelsestrifter, på samma gång tröktes hvor för sig. Mitt förslag bordlades och har sedan icke blifvit upptaget.

Wid åtskilliga tillfällen har jag för lyshuande åhörare föreläst mina handskrifna öfversättningar af dessa predikningar, och derwid har gång efter annan den önskan uttalats att få dem i tryck för allmänheten tillgängliga. — För så månader sedan erbjöds mig ett gynsamt tillfälle att låta trycka ifrågavarande arbete och företaget påbörjades genast. Min wördade wän Prosten Kerfstedt och Pastor Vilsegren gafwo mig särskilt löfte om hjelp wid kor-

rekturlänsningen. Till vår gemensamma glädje och uppbyggelse har arbetet hastigt fortskrivet, så att jag nu, genom wänners bistånd, ser werket fullbordadt och min glädje fullkommen.

John Wesleys funda, enkla och upphöjda tankar hafwa icke förefallit mig swåra att på swenska återgiswa. Dock har jag äfwen i detta fall ihågkommit Salomos förmaning: "allt det dig förekommer att göra, det gör med all flit." Jag har dersör ofta rådfrågat tjenliga ordböcker och för öfrigt efter bästa förmåga fört att åstadkomma en god öfversättning. Jag öfwerlemnar nu åt den sakunnige läsaren, att mildt bedöma huruwida jag häri lyckats.

Några bemärkta boftaßfel beder jag läsaren sjelf rätta. An-
gående ännu andra befintliga ofullkomligheter, hvarom jag möjligen
icke är medweten, får jag, i anseende till, att jag ännu är något ovan
wid utgifswandet af böcker, utbedja mig läsarens skonsamma dom.

Noterna till sid. 9, 46, 67, 206 och 239 äro hemtade ur för-
fattarens eget arbete, hwaremot de öfriga äro af mig bifogade.

Med innerlig tacksamhet till Gud, som gifvit mig helsa och
kräfter att utföra arbetet och med hjertlig tack till alla, som på ett
eller annat sätt warit mig behjelpliga, öfwerlemnar jag nu dessa pre-
dikaningar åt den swenske läsaren, med önskan och bön till Gud, att god
gåfwas gifware, att han wille låta sin wälsignelse hwila öfwer detta
företag! Mätte dessa dyra sanningar finna vägen till många som
på allvar fråga: "hwad skall jag göra att jag må blifwa salig!"
Ja, må denna bok, som så kraftigt, varmt och bibelstroget wittnar
om den kärlek till Gud och hela mennisköfliget, hwaraf hvar och
en som nämner Kristi namn, bör vara helt genomträngd, spridas
bland alla och wäcka kärlek hos alla! Må framför allt Guds ära
befrämjas och det stora, enda Frälsarenamnet förhärligas! Ja,
"bort det att jag af någonting skulle berömma mig, utan af vår
Herres Jesu Kristi kors." "Men honom, som förmår bewara os
ifrån fall och ställa os inför sin härlighets åsyn ostraffliga, med
fröjd: den allena wise Guden, vår Frälsare, ware ära, majestät,
wölde och magt, före all tid, nu, och i all ewighet! Amen."

Lund den 28 Februari 1880.

Utdrag ur
Författarens förord.

Påkalla! behöfvet någon förklaring rörande enkelheten i min stil? En man, som jag innerligt älskar och högaktar, sade mig för en tid sedan med mycken ömhet och hjertlighet, att "personer med djupare omdémessförmåga spåra ett märkbart astagande uti mina själsförmögenheter och att man icke wäntar att jag skulle kunna skrifa med samma künslighet och skärpa nu, som för trettio eller fyrtio år sedan." Måhända att mina själsförmögenheter hafwa aftagit, churu jag icke är medweten derom; men har jag icke här ett lämpligt tillfälle att ursäkta mig sjeli angående den stil jag nyttja? Det skec nemligen icke af nødvändighet utan af fritt val. Jag skulle ännu kunna skrifa ett lika prålande blemsterspråk som någon, men jag vågar det icke, emedan jag endast söker "det pris, som kommer från Gud." Hwad är menniskopris för mig, som har den ena foten i graven och skyndar till det land, hvarifrån jag icke skall återvända? Jag vågar lika litet begagna ett prydligt språk, som dyrbara kläder. Men äfwen om omständigheterna wore annorlunda, om jag hade aldrig så godt om tiden, skulle jag likväl skrifa så som jag gör. Jag förfastar bestämdt den fina, prydliga stilen, som så många beundra. Jag är ingen wän af grannlåt, utan bemödar mig endast om att hafva ett enkelt, till förståndet och hjertat gående språk.

Jag fruktar, att en person, som predikar eller skrifver predikningar, har kommit in på en aßwäg, om han bemödar sig att

esterhärma wästalare, wore det än de mest ansedda. Må hans framställning vara tydlig och på saf gående, det är nog. Både med afseende på ämnet och sättet, har Gud sjelf lärt osz huru wi skola tala: "om någon talar" i Guds namn, "han tale såsom Guds ord;" och skulle jag företrädesvis utwälja någon särskild del deraf, framsför det öfriga, så skulle det vara Johannes första bref. Detta är stilien, den förträffligaste stilien, för hvarje evan-gelii predikant. Må summan af all wältalighet vara denna: "wi ülfska Gud, th̄ han hafwer förstt ülfat osz."

London den 1 Jan. 1788.

Första predikan.

Ändamålet med Kristi ankomst.

För den skull uppenbarades Guds Son,
att han skulle nederslä djeſtulens gerningar.
1 Joh. 3: 8¹.

Många framstående författare, såväl hedniska som kristna, från både förra och senare århundraden, haſwa användt sin yttersta förmåga och förlighet att beſkrifa dygdens skönhet; och samma möda haſwa de gjort sig att i de lifligaste färger skildra lastens wederſtygglighet, i allmänhet, såväl som de särskilda laster, hvilka mest öfverflödade i deras tider och länder. Med lika omsorg haſwa de i starkaste ljus framställt den fällhet, som åtföljer dygden och det elände, som allmänt medföljer lasten och alltid efterföljer densamma. Och det måste erkännas, att afhandlingar af detta slag icke äro helt och hållet utan nyta. Måhända, att somliga härigenom å ena sidan haſwa blifvit uppväckte till begär att följa dygden och somliga å andra sidan hejdade i sitt lopp på lastens bana — måhända öfvergivit den, åtminstone för en tid. Men förändringar, werkade uti menniskan genom dessa medel, äro sällan hvarken djupa eller omfattande, mycket mindre äro de waraktiga; inom kort försvinna de såsom morgonmolnet. Sådana beweſesegrunder äro allt för swaga att öfvervinna de oräkneliga freſtelser, som omgiſwa oss. Allt hvad som kan sägas om dygdens skönhet och förmåner samt om lastens förnedrande och onda werkingar, kan icke iſtändſätta oss att emot-

¹ Citationerna ur bibeln äro i allmänhet återgifna efter Domprosten H. M. Melins berigtingade bibelöfversättning.

stå, mycket mindre att öfwerwinna och bota våra ethylade begär och själssrörelser.

2. Det är dersför alldeles nödwändigt, em wi skola besegra lasten och stadigt fortgå i dygdens utöfning, att hafwa wapen af ett bättre flag än dessa, i annat fall skulle wi wäl kunna se, hwad som är rätt, men wi kunna icke uppnå det samma. Många personer med stark omdēmessförmåga, bland sjelfwa hedningarna, woro djupt öfwertrygade härom. Deras hjertans språk war det af Medea: —

Video meliora proboque; deteriora sequor:
jag inser och gillar det bättre, följer det sämre.

Huru noga öfwerensstämmer ej detta med apostelens ord (som beteckna en menniska öfwerbewist om synd, men som ännu icke besegrat den:) "det goda, som jag will, gör jag icke, utan det onda, som jag icke will, det gör jag." Menniskohjertats egentära sträfwan kunde till och med den romerska filosofen upptäcka: "det finnes i hvarje menniska," sade han, "en swaghet (han kunde hafwa sagt denna svåra sjukdomen) Gloriæ sites: törst efter ära." Det naturliga förståndet utvisar sjukdomen, men icke läkemedlet.

3. Icke är det förwånande, att churu de sökte efter läkemedel, funno de likwäl intet, ty de sökte det, der det aldrig war att finna och aldrig skall komma att finnas, nemligen hos sig sjelfwa, i förståndet och filesofien; brustna rörstäfwar, bubbler, röt! De sökte det icke hos Gud, hos hwilken det allena är möjligt att finna. Hos Gud! Nej; de förfästade helt och hållt detta och det i de starkaste uttrycf. Ty churu Cicero, ett af deras orakel, en gång stapplade öfwer denna främmande fanning: "Nemo unquam vir magnus sine afflatu divino fuit;" (det har aldrig funnits en stor man, som icke varit gudomligt inspirerad), likwäl, motsäger han sig sjelf i samma afhandling, och förfästar helt och hållt sin egen försäkran, genom att fråga: "Quis pro virtute aut sapientiâ gratias dedit Deis unquam?" "hwem tackade någonsin Gud för sin dygd eller sin wisdom?" Den romerske poeten är, om möjligt, ännu mera uttryckesfull, hwilken, efter att hafwa omnämnt åtskilliga ytter wälsignelser, helt ärligt tillägger:

Hæc satis est orare Jovem, quæ donat et aufert:
Det vitam, det opes: Æquum mi animum ipse parabo.

Vi bedje af Gud, hwad han kan gifwa eller taga;
Lif, magt; men dygden frambringar jag sjelf.

1. De häfta bland hedningarna sökte antingen dygden endels hos Gud och endels hos sig sjelfwa, eller ock sökte de den hos de gudar, som i werkligheten wero djesflar, och kunde sålunda icke sannolikt göra sina tillbedjare bättre än de sjelfwa woro. Så dunkelt var begreppet hos de wistaste män, tills "lif och odödlighet framfördes i ljuiset genom evangelium," till des "Guds Son uppenbarades för att nederstå djeswulens gerningar."

Men hwilka äro de djeswulens gerningar, som här omnämnas? Huru uppenbarades Guds Son för att nederstå dem? Och huru, på hwilket sätt och genom hwilka steg, nederstår han dem i werkligheten? Dessa tre wigtiga punkter skola wi i sin ordning betrakta.

1. Och först, hwilka djeswulens werk äro, lära wi af de ord, som föregå och efterfölja texten: "I weten, att han uppenbarades, på det han skulle borttaga våra synder," v. 5. "Hvar och en, som förbliswer i honom, han syndar icke; hvar och en, som syndar, har icke sett honom icke heller känt honom," v. 6. "Den som gör synden, han är af djeswulen, ty djeswulen syndar af begynnelsen." "För den skall uppenbarades Guds Son, att han skulle nederstå djeswulens gerningar," v. 8. "Hvar och en som född är af Gudi, han gör icke synd," v. 9. Af hela detta sammanhang visar det sig, att djeswulens gerningar, hvarom här talas, äro synden och syndens frukter.

2. Men sedan Guds wisdom nu har skingrat det moln, som så länge öfvertäckte jorden och gjort ett slut på mennissans barnsliga gifningar angående sådana ting, måste det vara nyttigt att få en mera beständig öfversikt af dessa djeswulens gerningar, så långt Guds ord undervisar os. Det är sant, den Helige Andes affigt war att leda os till tro, icke att tillfredsställa vår nyfikenhet; för den skall är berättelsen, han gifwer os i de första kapitlen af 1 Moseb., helt kort. Icke desto mindre är den så klar, att wi derutaf skola kunna lära, allt hwad wi behöfwa att weta.

3. Vi ingå uti ämnet redan vid deß början: "och Gud (bokstafsligen) **Iehova** Gudarn; det är, En och Tre) skapade menniskan sig till ett beläte;" -- fll sitt eget naturliga beläte, med afseende på hennes bättre del; det will säga, till en ande, såsom Gud är en ande; begåfwade henne ned förstånd, hvilket, om icke sjelfswa grundelementet, tyckes vara den mest wäsentliga förmögenheten hos en ande. Och det är antagligt, att den menflliga anden, likt englarna, då uppsattade sanningen på ett omedelbart sätt. För den skull nämnde Adam hvarje djur wid namn, öfwerensstämmande med deß verkliga natur, så snart han såg det. Hans förstånd war likwäl inskränkt, ty han war en skapad warelse. Okunnighet fans följaktligen hos honom; men icke willsarelse, det visar sig icke, att han före fallet mißtog sig i någon sät. Men han war i stånd att mißtaga sig, att blißwa bedrager. churu han icke med nödwändighet war hänsullen dertill.

4. Han war äfwen begåfwad med en wilja, med olika känslor; (hwilka endast äro wiljan, yttrande sig på olika sätt); iståndsättande honom att ålska, åstunda och fröjda sig, i hwad som war godt, i annat fall skulle hans förstånd icke ha swa warit till någon nyttta. Han war likaledes begåfwad med frihet, en förmåga att wälja, hwad som war godt och förkasta hwad som icke war godt. Denna förutan skulle både wiljan och förståndet ha swa warit ytterst gagnlösa. I sanning, utan frihet skulle menniskan, så långt ifrån att vara ett **fritt handlande wäsende**, icke vara något handlande wäsende alls. Ty hvarje **öfri** warelse är alldelös passiv; icke verksam i någon grad. Har du ett svärd i din hand? En person, starkare än du, håller i svärdet och twingar dig att slå en tredje person? I detta fall är du lika litet ett handlande wäsende, som svärdet; handen är lika otillräcklig som stålet. På samma sätt i alla möjliga förhållanden. Den som icke är fri är intet handlande wäsende.

5. Det synes dersför, att hvarje ande i werldsaltet, såsom sådan, måste vara begåfwad med **förstånd**, och i följd deraf med en **wilja**, samt ett vijt mått af **frihet**; och att dessa tre egenskaper äro oåtskiljeligt förenade hos hvarje med förstånd begåfwad warelse. Och märk, **öfvervunnen** eller **kusiwad frihet**, är i verkligheten ingen frihet alls. Det är en motsägelse i ut-

irvessättet. Det är detsamma som ofri frihet; det är uppenbar orimlighet.

6. Det bör vidare bemärkas, (och detta är en iakttagelse af vigt), att der det icke är frihet, der kan icke finnas moraliskt godt eller ondt; ingen dygd eller last. Elden wärmer of; likwäl är den icke i stönd att utöfwa dygd: den bränner of, men detta är ingen last. Ingen dygd finnes utan hos ett tänkande wäsende, som känner, älskar och wäljer det goda; icke heller är det någon last för såvita ej ett sådant wäsende känner, älskar och wäljer, hwad som är ondt.

7. Och Gud skapade menniskan, icke endast till sitt naturliga, utan äsven till sitt moralissa beläte. Han skapade henne icke endast med kunschap utan äsven med "räfffärdighet och sann heligbet." Säsom hennes förstånd war utan brist, fullkomligt i sitt slag, så woro alla hennes sinnesrörelser. De woro alla rigtade på det rätta, tillbörligt egnade för de rätta föremålen. Och såsom hon war ett fritt hantlande wäsende, walde hon ständigt det goda, öfverensstämmende med ledningen af sitt förstånd. Genom att få göra war hon outvägligt lycklig; hwilande i Gud och Gud i henne, hade hon en oasbruten gemenskap med Fadren och Sonen, genom den ewige Anden och egde sitt samwetes ständiga wittnesbörd, att alla hennes vägar woro goda och Gud behagliga.

8. Likwäl innefattar hennes frihet (säsom förut är anmärkt) nödwändigt magten att wälja eller förlästa, antingen godt eller ondt. Wisserligen har det blifvit satt i twifwel, huruvida menniskan, kunde wälja det onda, då hon wiste, att det war ondt. Men det bör icke betvislas, att hon, i mißtag, kunde taga ondt för godt. Hon war icke ofelbar och dersör icke befriad från möjligheten att synda. Och detta löser hela svårigheten af den stora frågan "Unde malum?" "Huru kom det onda in i werlden?" Det kom från "Lucifer, morgonens son." Det war djefwulens werk. "Ty djefwulen," säger apostelen, "syndade af begynnelsen;" det är, han war den förste syndaren i werldsaltet, syndens upphof, det första wäsende, som genom att mißbruка sin frihet, införde det onda i skapelsen. Han, "en af de förnämsta, om icke den förnämste erke-engelen," frestades sjelf att tänka för högt om sig. Han öfwerlemnade sig friwilligt åt frestelsen och lemnade

rum, först för högmod, dernäst för egenwiljan. Han sade: "jag will fara öfwer de höga styrar, och vara den Aldrahögste lif." Han föll icke ensamt, utan drog hastigt med sig en tredjedel af himmelens stjernor; i följd hvaraf de förlorade sin härlighet och lycksalighet och blefwo utdrifna från sitt förra hemvist.

9. Som han hyste "stor wrede," och måhända afund, öfwer de af Gud nyss skapade warelsernas fällhet, är det icke förvånande, att han skulle åstunda och eftersträfwa att beröfwa dem densamma. I denna affigt förfärapade han sig till en orm, som var det mest skarpfinniga eller listiga djur i skapelsen och i följd deraf minst egnad att väcka misstanke. Några hafwa visserligen (icke utan rimlighet) antagit, att ormen då var begåfward med förstånd och talförmåga. Hade icke Eva wetat om, att han så var, skulle hon då inlätit sig i något samtal med honom? Skulle hon icke blifvit förvånad, snarare än bedragen, såsom apostelen anmärker att hon blef? För att bedraga henne, sammanblandade satan sanning med lögn; — "ja, skulle Gud hafwa sagt: I skolen icke äta af allehanda träd i lustgården?" — Och snart derefter förmådde han henne att twifla på Gud, att antaga, det hans hotelse icke skulle blifwa werkstäld. Hon war då tillgänglig för hela frestelsen, för "köttets begärelse;" th "trädet war godt att äta af;" för "ögonens begärelse;" th "det war ljufligt att se uppå;" och för "ett högfärdigt lefwerne;" th "det gaf förstånd," och fölhaktligen ära. På så sätt födde otren högmod. Hon ansåg sig sjelf vara wisare än Gud, i stånd att finna en bättre väg till lycksalighet, än den Gud hade lärt henne. Högmodet födde egenwilja, hon beslutade att göra sin egen wilja och icke hans, som henne skapat hade. Sålunda föddes "dårlaktiga begärelser;" hvilka ledde till utwärtes synd: "hon tog utaf frukten och åt."

10. Dernäst "gaf hen sin man med sig och han åt." Och på den dag, ja, det ögonblick dog han! Guds líf utsläcktes i hans själ. Härligheten wek ifrån honom. Han förlorade hela Guds moraliska beläte, rätfärdighet och sann helighet. Han war ohelig, han war olycklig, han war full af synd, full af skuld och af pinsam fruktan. Såsom stild från Gud, betraktande honom såsom en wredgad domare, "fruktade han sig." Men huru

Blef hans förstånd så förmördad, att han kom på den tanken att "fördela sig för Guds närvaro ibland träden i lustgården," v. 8. Sålunda var hans själ ytterst död för Gud! Och på den dagen begynte äfven hans lefamen att vara dödlig — underkastad swaghet, sjutdem och lidanden, allt förberedande den lefamliga döden, hvilken naturligen leder till ewig död.

II. Sådana äro "djefwulens gerningar" synden och deß frukter, betraktade i sitt sammanslagning och förening. Vi hafwa i andra rummet att betrakta, huru Guds Son uppenbarades i affigt att nederlämna desamma.

1. Han uppenbarade sig för himmelens invånare, före och vid verldens grundläggning, såsom Guds ensödde Son, i härlighet, jemlik med Fadren. Dessa "morgonstjernorna tillsammän," lefswade Gud och "alla Guds barn fröjdade sig," då de hörde honom säga: "warde ljus och det wardt ljus;" — då han "utspände norden öfver det tommia" och "utsträckte himlarna såsom en tapet." Det war visserligen en allmän tro bland de första kristna, att ingen hade sett Gud Fadren, icke heller kan se honom, att han ifrån all ewighet har ristats i ett otillgängligt ljus och att det endast är i och genom hans kärleks Son, han uppenbarat sig för sina skapade warelsor.

2. Huru Guds Son uppenbarades för våra första föräldrar i paradiset, är icke lätt att säga. Det antages i allmänhet, och det icke osannolikt, att han uppenbarade sig för dem i mensklig gestalt och samtalade med dem, ansigte mot ansigte¹.

3. Kunna wi icke med skäl antaga, att det war genom en liknande företeelse, han uppenbarades i de följande tidså-

¹ Jag kan dock icke på något sätt tro den snillrika drömmen af dr. Watts angående "Kristi ärofussa mandom," hvilken han antager hafwa egt tillvaro före verldens begynnelse och begåfwad med, jag wet icke hvilken förvånande kraft. Nej, jag betraktar detta såsom ett högst farligt, ja, förderfligt antagande, emedan det helt och hållet utesluter kraften af ganska många kristfällen, hvilka hittills hafwa blifvit antedda såsom bewis för Kristi gudom. Och jag fruktar, att detta war just ett medel att föra denne store man bort ifrån "tron, som en gång helgonen öfwerlemnad war;" — det är, om han blef bortförd; om den sköna monolog är sann, som är tryckt bland hans esterlemnade papper, hvari han så warmt anropar Guds Son att icke misstrycka, "dersör att han icke funde tro honom vara jemlik med Fadren och ifrån ewighet ett med honom."

drar, för Enoch, då han "wandrade med Gud;" för Noach före och efter floden; för Abraham, Isak och Jakob vid olika tillfällen och, för att icke nämna flera, för Moses? Detta tvékes vara den naturliga meningen af orden: "min tjenerare Mose, hvilken uti hela mitt hus trogen är; muntligen talar jag med honom, och i åskådning och icke i gåtor; och Herrens skepelse (nemligent Guds Son) stådar han;" 4 Moseb. 12: 7.

4. Men allt detta var endast förebilder af hans stora uppenbarelse. Det war i tidens fullbordan, just i medelpunkten af werldens tidsålder (såsom en sior man utförligt bewisar), som "Gud införde sin förstfödde i werlden," "född af qwinna," genom kraften af den Högstes öfverskyggande. Han uppenbarades eftersom för herdarna, för den fromme Simeon, för profetissan Hanna och "för alla dem i Jerusalem, som wäntade Israels förléffning."

5. Då han uppnådde den lämpliga åldren för utöfninzen af sitt presterliga embete, uppenbarade han sig för Israël; predikade evangelium om Guds rike i alla byar och städer. Och för en tid war han hedrad af alla och erkänd af alla, hvilka förklarade, att han "talade såsom ingen menuiska hade talat;" att han talade såsom den, hvilken hade myndighet; som war utrustad med hela Guds wisdom och Guds kraft. Han uppenbarades genom oräkneliga "tecken och under och mägtiga gerningar, hvilka han gjorde," såwäl som genom hela sitt liv, i det han war den enda af qwinna född, "som hade ingen sond." Från sin födelse till sin död, "gjorde han allting wäl," besändigt gjorde han "icke sin egen wilja, utan hans wilja, som honom sündt hade."

6. Efter allt detta: "se Guds Lam, som borttager werldens synd!" Detta war en härligare uppenbarelse än någon, som skett förut. Huru beundrantsvärda framträddde han icke, för englar och menniskor, då han var "sargad för våra misgerningsars skull;" då han "bar våra synder i sin lekamen på trädet," och då, när han genom sitt eget offer, en gång framburet, blißvit ett fullständigt osörvitligt och tillräckligt offer, återlösen och tillskyldgörelse för hela werldens synder, utropade han: "det är fullkomnadt, böjde ned hufvudet och gaf upp andan!" Vi behöfva endast omnämna dessa följande uppenbarelser; hans uppståndelse från de döda; hans uppfarande till himmelen, till "den

härlighet han hade, förr än denna verlden var," hans utgjutande af den Helige Ande på pingstdagen, hvilket är härligt beskrifvet i dessa wälkända ord af psalmisten; "du har farit upp i höjden och hafwer fört fångar fångna; du hafwer tagit gäfwar ibland menniskorna, de gensträfwiga os, att Herren Gud dock skulle bo uti dem."

7. "Att Herren Gud skulle bo uti dem," detta häntvisar ännu widare till en annan uppenbarelse af Guds Son, hans uppenbarelse i vårt inre. Då han talade om detta till sina apostlar, helt fort före sin död, frågade eu af dem omedelbart: "Herre, hvad är det då, att du skall uppenbara dig för os och icke för verlden?" Genom att sätta os i stånd att tro på hans namn; ty han uppenbaras för vårt sinne, då vi äro i stånd att med förträstan säga: "min Herre och min Gud!" Då kan hvar och en af os frimedigt bekänna: "det lis, jag nu lefwer, det lefwer jag i tron på Guds Son, som åslade mig och utgaf sig sjelf för mig". Och det är genom att sålunda uppenbara sig för våra hjertan, som han i verkligheten "nederslår djeſwulens gerningar."

III. 1. Huru han gör detta, på hvilket sätt och genom hvilka steg han i verkligheten nederslår dem, skulle vi nu betrakta. Och först, säjomi satan begynte sitt werk i Eva, med att leda henne till otro, så begynner Guds Son sitt werk i mennisan genom att sätta os i stånd att tro på honom. Han både öppnar och upplyser vårt förstånds öga. Han hjuter ljuset utur mörkret lysa och borttager tåckelset, som denna verldens god har brett öfwer våra hjertan. Och då se wi, icke genom en kedja af slutledningar, utan genom eu omedelbarblick, en direkt andens åskådning, att "Gud var i Kristus och försonade verlden med sig sjelf och tillräknade dem icke deras synder", icke heller tillräkande mig dem. På den dagen "weta wi, att wi äro af Gud," barn af Gud genom tron; hafwande "förloftning genom Kristi blod, nemligen syndernas förlåtelse." "Nätfärdig- gjorda af tron, hafwa wi frid med Gud genom vår Herra Jesus Kristus;" — den frid som sätter os i stånd att i hvarje tillstånd vara tillfredsställda; hvilken befriar os ifrån alla plågsamma twifwel, från all pinsam fruktan och isynnerhet från den

"dödens räddhåga, hvarunder wi i alla våra lifsdagar (dittills) måst trälar vara."

2. Wid samma tid mättar Guds Son åt roten på det stora djefwulens werk, högmodet; beweckande syndaren att förödmjuka sig inför Herren, att affly sig sjelf, att förfredra sig, för att så säga, i stoft och ajska. Han mättar åt egenwiljans rot, iståndsättande den förödmjukade syndaren att i all ting säga: "icke som jag will utan som du will." Han nederslår kärleken till werlden, befriande dem, som tro på honom, från hvarje "dåraftig och stadlig begärelse," från "föttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne." Han frälsar dem från att söka, eller wänta att finna, fällhet i något skapadt ting. Såsom satan wänder menniskans hjerta från skaparen till det skapade, så wänder Guds Son hennes hjerta tillbaka igen, från det skapade till skaparen. På så sätt är det, som han genom att uppenbara sig sjelf, nederslår djefwulens gerningar; återställande de skuldbelastade, från Gud bortkomna, till hans vinnest, till förlätsje och frid; syndaren, i hvilken intet godt bodde, till kärlek och helighet; den betungade, olyckliga syndaren, till utsäglig fröjd, till werklig varaktig lycksalighet.

3. Men det bör iakttagas, att Guds Son icke nederslår hela djefwulens werk i menniskan, så länge hon finnes i detta lifvet. Han borttager ännu icke kroppslig swaghet, sjukdom, lidande och tufende bristsälligheter, tillhörande kött och blod. Han upphäfwer icke all den swaghet i förståndet, som är en naturlig följd af själens inneboende i en dödlig lefamen, så att fortfarande:

Humanum est errare et nescire;

"håde okunnighet och willfarelse tillhör menskligheten." Han utrustar os med endast en högst ringa grad af kunskap, i vårt närvärande tillstånd, på det vår kunskap icke skall komma i strid med vår ödmjukhet och wi återigen skulle åstunda att bli swa som gudar. Det är för att undanrödja ifrån os all frestelse till högmod och all tanke på oberoende, (hwilket just är det som menniskan i allmänhet så ifrigt eftersträfwar under namn af frihet), som han lemmar os behäftade med alla dessa swag-

heter, isynerhet swaghet i förståndet, tills den nu gått i fullbordan: "stoft är du och till stoft skall du åter warda."

3. Då upphöra willsarelser, lidanden och kroppsliga swagheter: alla dessa nederläs vid döden. Och sjelfwa "döden," menniskans "själte fiende," skall blifwa borttagen genom uppståndelsen. I det ögonblicket, då vi höra "erkeengelens röst och Guds basun," "då wärder det ordet fullkomnadt, som skrifwet är: döden är uppswulzen i seger." "Detta förgängliga (lekamen) skall ifläda sig osförgänglighet, detta dödliga (lekamen) skall ifläda sig otödlighet;" och Guds Son, uppenbarad i himmelen sÿ, skall nederlä det själa djeswulens werk!

5. Här se wi då, i det klaraste och starkaste ljus, hwad som är werkslig kristendom. Menniskans återställelse genom honom, som krossade ormens huvud, tili allt det, den gamle ormen berövrade henne, en återställelse icke endast till Guds hnest, utan äfwenledes till hans beläte, innefattande icke endast befrielse från synd, utan äfwen ett uppfyllande med Guds fullhet. Det visar sig tydligt, om wi gifwa akt på föregående betraktelse, att ingenting mindre än detta är Kristi religion. Allting annat, ware sig naturlig fromhet eller ytter andaktsöfningar och goda gerningar, kommer långt under målet. Men hvilket besynnerligt påstående är icke detta! Huru litet är det icke förstådt i den kristna werlden, ja, i detta upplysta århundrade, då det tages för gifwet, att werlden är wisare än den var från begynnelsen! Men, bland alla våra upptäckter, hvem har upptäckt detta? Huru få, ware sig bland de lärda eller de olärda! Och likwäl, om wi tro bibeln, hvem kan förneka det? Hvem kan twifla derpå? Det genomgår bibeln från början till slut, i en sammanhängande kedja; den ena delens öfwerensstämmelse med den andra är egentligen trons analogi. Må wi akta oss för att taga någonting annat, eller någonting mindre än detta för kristendom! **Ingenting annat än detta;** må ingen inbilla sig, att en utvärtes form, en mängd af pligter, offentliga och enskilda, är kristendom. Antag icke, att uppsöstran, rätvisa, eller hvad som kallas moralitet, (ehuru förträffliga på sin plats), är religion! Och må wi minst af allt drömma om, att renlärighet, rätta åsigheter, (af mängden kallad tro), är religion. Af alla religiösa drömmar, är denne

den mest fåfänga, hvilken tager hö och strå för guld, pröswadt i elden!

6. Och tag **ingenting mindre än detta** för Jesu Kristi religion! Tag icke en del deraf för det hela! Åtskilli icke, hvad Gud här till sammanfogat! Antag ingenting mindre för att vara hans religion än "den tro, som verkar genom kärleken;" all inre och yttre helighet. Var icke nöjd med någon religion, som icke innehållar ett utrotande af alla djefwulens gerningar: det är af all synd. Vi weta, att swaghet i förståndet och tusende ofullkomligheter skola fortfara, så länge denna förgängliga lekamen fortfar, men synd behöfver icke fortfara, detta är det djefwulens werk, wäsendligen så falladt, hvilket Guds Son uppenbarades att nederslå i detta närvarande lifvet. Han är mägtig, han är willig att nederslå dem nu, i alla dem, som tro på honom. Allenast gör icke motstånd i ditt eget inre. Måströsta icke på hans magt eller hans kärlek! Sätt hans löste på prof! Han, som talar, är han icke redo åfwen att fullfölja? Allenast kom med förtröstan till nådens tron, förtrösta på hans barmhärtighet och du skall finna, att "han ock kan på det fullkomligaste frälja dem, som genom honom komma till Gud."

Andra predikan.

Om Kärleken.

Om jag talade med menniskors och englars tungor, och hade icke kärleken, så wore jag en ljudande malm eller en klingande bjellra. Och om jag kunde profetera, och vifste alla hemligheter och all kunskap, och hade all tro, så akt jag försatte berg, och hade icke kärleken, så wore jag intet. Och om jag utskiftade alla mina egodelar, och öfverantvärda min lekamen att brännas, och hade icke kärleken, så wore det mig intet nyttigt. 1 Kor. 13: 1—3.

Vi weta, att den heliga skrift är "af Gud ingifwen" och följaftligen sam och rätt i alla ting. Men vi weta likaledes,

att wissa delar af Guds ord mera omedelbart tilltala hvarje mennistas sammwete. Bland dessa måste wi ställa de ord, wi hafwa framför os. Säkerligen finnes ingen, som gör inwändning deremot. Twärtem, mennistorna äro i allmänhet mycket williga att gifwa sitt bisall härtill. Ingenting är mera allmänt än att finna, att äfwen de, som förnefa den heliga skrifts ingifwelje, likväl försäkra: "denna är min religion, den som beskrifwes i 13 kap. af första brefvet till Korinthierna." Ja, äfwen en jude, dr. Nunes, en spansk läkare, då bosatt i Savanna i Georgien, brukade, med stor wärma, säga: "Paulus af Tarsus war en af de bästa författare jag någonsin läst. Jag ønskade, att 13 kap. af hans första bref till Korinthierna were skrifvet i guldbeklädnässer; jag ønskade, att hvarje jude wille föra det med sig, hvarhelst han besinner sig." Hans omdöme war, (och häri hade han i sanning rätt), att detta enkla kap. innesattar hela den sanna religionen. Det innesattar, "hwad sunt är, hwad ärbart, hwad rätt, hwad kysskt, hwad ljufligt, hwad wäl lyder, är någen dvigt, är något los", det är allt innesattadt härut.

I affjigt att se detta i klaraste ljus, skola wi betrakta:

I. Huru den kärlek är, hvarom här talas.

II. Hwad som i allmänhet sättes i deß ställe. Wi skulle då:

III. Bemärka att intet af detta, icke heller allt i förening, kan ersätta bristen på kärlek.

I. 1. Wi hafwa först att betrakta, hwad denna kärlek är, hwad deß natur och hwad deß egenkaper äro.

Pauli ord *Ayeti*, metshvarar noggrant det enkla svenska ordet **kärlek**. Men hvilket slag af kärlek är det, apostelen talar om i detta kapitel? Många personer, med vidsträckt lärdom och fromhet, hafwa trott det vara kärleken till Gud. Men efter att oräknliga gånger hafwa genomläst kapitlet och betraktat det ytterst förgälligt, är jag fullt öfwerthygad om, att Paulus här färskilt talar om kärleken till vår nästa. Jag tror, att hvar och en, som omsorgsfullt granskar hela innehållet af hans tal, skall bli swa fullt öfwerthygad derom. Men det måste medgifwas, att det är en sådan kärlek till vår nästa, som endast kan flyta från kärleken till Gud. Och hvarifrån härlöter sig kärleken till Gud? Endast från den tro, som Gud werkar; och hvar och en, som har denna kärlek, har ett direkt mittnes-

börd om, "att Gud war i Kristus, och försonade werlden med sig sjelf". Då detta särskilt tillämpas på hans hjerta, så att han med ödmjuk frimodighet kan säga: "det lif, jag nu lefver, lefver jag i tron på Guds Son, den mig älskat hafwer och gifvit sig sjelf ut för mig;" då, och icke förr än då, är "Guds kärlek utgjuten i hans hjerta." Och denna kärlek drager honom med ljusft band att älska hvarje menniskobarn, med den kärlek, hvarom här talas; icke med en kärlek af wälbehag och högaktning, ty den kan icke hafwa något rum med afseende på dem, som äro (om icke hans personliga fiender, likwäl) fiender till Gud och till sina egna själar, utan med medlitsamhetens kärlek, — en innerlig önskan att göra wäl mot alla de själar Gud har skapat.

2. Men här kan frågas: "om det icke finnes någon annan kärlek till våra medmenniskor, annat än den som flöter från kärleken till Gud: och om kärleken till Gud icke synter från någon annan källa än tron på Guds Son, följer då icke häraf, att hela den hedniska werlden är utesluten från all möjlighet för frälsning? De äro afsturna från tron, th "tron kommer af hörandet; och hurn skola de höra utan predikan?" Jag svarar: Pauli ord, talade wid ett annat tillfälle, äro lämpliga här "hwad lagen säger, det säger hon till dem, som äro under lagen." Förlätsigen är satzen, "den som icke tror skall blifwa fördömd," uttalad om dem, för hvilka evangeliet är predikadt. Andra angår det icke, och wi äro icke uppfördrade att bestämma någenting rörande deras slutliga tillstånd. Huru det will behaga Gud, allas domare, att förhålla sig med dem, måste wi lemlna åt Gud sjelf. Men det weta wi, att han icke allenast är de kristnas Gud, utan äfwen hedningarnes Gud; att han är "rik i harmhertighet mot alla dem, som åkalla honam," enligt det ljud de hafwa; och att "ibland hvarje folk, den som fruktar Gud och gör rättfärdighet, han är honom täck."

3. Vi återgå nu till ämnet. Sådan är beskaffenheten af den kärlek, hvarom apostelen här talar. Men hvilka äro deß egendomligheter; de frukter, som måste vara esthjältiga från densamma? Apostelen uppräknar några, af hvilka de förfämsta äro följande:

Först, kärleken uppblåses icke. Såsom mättet af kärlek är, så är och mättet af ödmjukhet. Intet förödmjukar själen så djupt som kärleken: den utkastar alla inbillningar, som föda hög-

med; all förmätenhet och öfvermod; den gör osmå, fattiga, låga och ringa i våra egna ögon. Den förnedrar osbåde inför Gud och mennisker; och gör oswilliga att vara minst af alla och allas tjenare, samt lär osatt säga: "litet är damkornet i solstrålen, men i Guds närvaro är jag oändligt mycket mindre."

4. För det andra, **Kärleken förbittras icke.** I den engelska öfversättningen återgivnes det "förbittras icke lätteligen." Men huru har ordet **lätteligen** infömit? Det finnes icke i texten: apostelens ord äro helt enkelt dessa: *οὐ παρεγνηται*. Är det icke antagligt, att det af våra öfversättare blifvit infört i affigt att ursäkta Paulus, emedan de fruktade, att hans handlingsätt skulle synas motsäga hans lära? Ty vi läsa i Ap.-gern. 15: 36. o. fl. "Men efter någon tid sade Paulus till Barnabas: låtom osfara tillbaka igen, och besöka våra bröder i alla städer, der vi hafwe förfunnat Herrrens ord, huru med dem är. Och Barnabas wille, att de också skulle medtaga Johannes, som kallades Marcus. Men Paulus aktade det icke wärde att taga den med sig, som hade trädit ifrån dem i Pamphylien, och icke följt med dem till arbetet. Då uppstod en misvälv, så att de skildes ifrån hvarandra, och Barnabas tog Marcus till sig, och seglade till Kypern. Men Paulus walde Silas till sig, och for sina färde, anbefald åt Guds nåd af bröderna. Och han genomwandrade Syrien och Cilicien, systerande församlingarna."

5. Skall icke hvar och en wid läsningen af dessa ord tänka, att båda woro lika skarpa? Att Paulus war lika het som Barnabas och lika mycket i saknad af kärlek som han? Men texten säger ingenting sådant, hvilket klart skall visa sig, om vi lugnt betrakta sammanhanget. Då Paulus föreslog, att de skulle "fara tillbaka igen och besöka alla bröderna i alla städer, der de förfunnat Herrrens ord," wero de derom eniga. Men utan att erhålla eller fråga Paulus om råd, beslutade Barnabas, att de skulle taga Johannes med sig, emedan han war hans systers son. "Men Paulus aktade det icke wärde att taga den med sig, som (antingen af lättja eller seghet) hade trädit ifrån dem i Pamphylien och icke följt med dem till arbetet." Och otvistwälktigt tänkte han rätt; wisdemen war på hans sida. De följande orden äro: *εγενέτο οὐν παρεγνητος*, bokstäfligen

"och det blef ett anfall af wrede." Men det säges icke att detta var hos Paulus, antagligen var det hos Barnabas ensamit, som sålunda med sin häftighet sökte ersätta sin brist på wisdom: så att "de fäldes från hvarandra." Och Barnabas beslutare att wälja sin egen väg, såsom hans systerzon gjort förrut; och icke följt med till arbetet, — tog Marcus till sig och seglade till Kypern." Men Paulus gick till sitt werk "anbefald åt Guds nåd af bröderna," hvilket Barnabas icke tyckes haifwa erhållit. "Och Paulus genomwandrade Shrien och Cilicien, styrkande församlingarna." Af hela berättelsen visar det sig icke, att Paulus på något sätt förhastade sig, hvarken att han kände någon grad af wrede eller talade något ord, som var emot färleksens lag. Och då han sålunda icke begick något fel, är han icke i behof af någon ursäkt.

6. I sanning, den, som är fylld med färlek, är wänlig mot alla mennisfor. "Med saltmodighet straffar han dem, som emotstå," hwad han mest älskar, sjelfwa den godomliga sanningen, eller den "helighet, utan hvilken ingen får se Herren," icke wetande, "om Gud en gång will gifwa dem bättring till att förstå sanningen." Huru häftigt emotstådd han än blifwer, "wedergäller han icke ondt för ondt, icke bannor för bannor." "Han wälsignar dem, som honom förbanna, och gör wäl emot dem, som skada och förfölja honom." Han låter sig "icke öfverwinnas af det onda, utan (alltid) öfvervinner han det onda med det goda."

7. För det tredje, färleken är talig och mild. Den lider, icke några få förolämpningar, förewitelser och orättvisor, utan alla, som det må behaga Gud att tiuata, ware sig mennisfor eller djeclar att tillfoga. Den wäpnar själen med okränkbart tålmod: icke hårdt, stoifst, utan mildt, såsom lusten, som icke gör något motstånd wid flaget; uppretas icke till harm wid den tillfogade osorrätten. Den, som älskar mennisflägtet, ihägkommer honom, som "led för oss, gifwande oss ett föredöme, att vi skola träda i hans fotspår." Följaktligen, "om hans ovän hungrar, gifwer han honom mat; om hantörstar, gifwer han honom dricka;" och genom att så göra, "samlar han glödande fol" af beweckande färlek "på hans huswud," så att "stora watten förmår och icke utsläcka färleken eller sörminnar" af otacksamhet "fördränka den."

II. 1. Vi frågat, för det andra, hvad som i allmänhet antages tunna sätta kärlekens plats? Och det första af dessa är vältalighet: förmågan att tala väl, isynderhet om religiösa ännan. Menniskorna äro, i allmänhet, böjda att tänka väl, om den som talar väl. Om han talar rätt och snyttande om Gud och de ting, som Gudi tillhör, hvem kan då twifla på, att han står i vunest hos Gud? Och det är helt naturligt för vältalaren, att tänka väl om sja sjelf, att haftva lika fördelaktiga begrepp om sij sjelf, som han här andra haftva.

2. Men personer med omdömesförmåga äro icke tilfredsstälde med detta; de äro icke nöjda med en ström af ord; de föredraga tänkandet framför talandet; och anse, att en som wet mycket är wida att föredraga framför en, som kan tala mycket. Och särskilt är, att kunskapen är en förträfflig Guds gåfva; isynderhet tunskapen i de heliga skrifternा, i hvilka äro innefattade bela djupet af audomlig kunskap och wisdom. För den skull är det allmänt antaget, att en person med mycket wetande, wetande i skrifternा isynderhet, måste icke allenaft vara i Guds vunest, utan likaledes åtnjuta en hög grad deraf.

3. Men personer med djupare omdömesförmåga äro benägna att säga: "jag sätter intet värde på någon annan kunskap, än kunskapen om Gud genom tron. Tron är den enda tunskapen, som i Guds ögon är af stort värde. "Vi äro frälsta genom tron;" genom tron allena: detta är det enda nödvändiga. "Den som tror, och den allena, skall blihva frälst för ewigt." Det finnes mycken samling häruti: det är en oneklig sanning, att vi äro frälsta genom tron, följatiligen att den som tror, skall warda salig, och den som icke tror skall warda fördömt.

4. Men någon lunde säga med apostelen Jacob: "wisa mig din tro utan dina gerningar;" (om du kan; men det är i sanning emöjligt,) "och jag vill utaf mina gerningar wisa dig min tro." Och många äro benägna att tänka, att goda gerningar, gudaktighets- och barmhertighetshandlingar, äro af längt större betydelse än sjelsva tron; och att de skola uppfylla kristen på hvarje annan erforderlig beredelse för himmelen. Denna tyckes vara den allmänna meningun, icke allenaft hos mediemarina af romerska kyrkan, utan äfven hos många af protestan-

terna, icke de hyra och tanklösa, utan de allvarliga medlemmarne af vår egen kyrka.

5. Då, det kan icke förnekas, vår Herre sjelf har sagt, "I skolen känna dem af deras frukt:" Af deras gerningar, skolen I känna dem, som tro, och dem som icke tro. Likväl må vi ännu fråga: huruvida det icke finnes ett säkrare kännetecken på upprigtigheten af vår tro, än sjelfva våra gerningar: detta är vår beredwillighet att lida för rättfärdighetens skull, isynnerhet om efter utständen förföljelse och lidande, förlust af wänner och egodelar, en menniska uppooffrar sjelfva lifvet; ja, och det genom en wanärande och smärtsam död; genom att öfwerlemlna sin lefamen att brännas, heldre än han, genom att försymma en fänd pligt, will uppgifwa "tron och ett godt samwete."

6. Här är det lämpligt att anmärka, först, hvilken stön stegring wi här finna, grad för grad höjer sig den ena satsen öfwer den andra wid uppräknandet af dessa olika ting, hvilka en eller annan af dem, som fallas kristna, och allmänt räknas såsom sådana, werkligen kunna tro, ersätta frånvaron af kärleken. Paulus begynner med den längsta punkten, **wältaligheten**, och fortgår steg för steg, hwart och ett höjande sig öfwer det föregående, tills han kommer till det högsta af alla. Ett steg öfwer wältaligheten är lärdomen; tron är ett steg öfwer dessa. Goda gerningar ett steg öfwer tron, och öfwer allt detta är lidandet för rättfärdighetens skull. Ingenting annat än den kristliga kärleken är högre än detta, den kärlek till vår nästa, som flyter från kärleken till Gud.

7. Det är, för det andra, lämpligt att betänka: att hwad helst, som tages för religion, någonstades i den kristna verlden, (ware sig det är en del af religionen eller alls ingen, utan endera dårskap, widskepelse eller ogudaktighet,) kan med helt ringa svårighet hänsöras till den ena eller den andra af dessa punkter. Allt hwad, som antages vara religion, antingen af protestanter eller katoliker, och är det icke, är innesattat under den ena eller den andra af dessa fyra punkter. Försök, så ofta du will, med hwadhelst det vara må, som, fast orätt, fallas religion, och du skall finna reglen vara hållbar, utan undantag.

III. 1. Jag will nu, i tredje rummet, söka tydliggöra för alla, som hafwa öron att höra med och som icke förhärda sig

mot öfwerthgelsen, att hvarken den ene eller den andre af dessa fyra egendomligheter och icke alla tillsammans, skola gagna os någonting inför Gud, om wi äro i saknad af den oswan bestrifna kärleken.

I affigt att göra detta på tydligaste sätt, måste wi betrakta dem hvar och en för sig. Och först: "om jag talade med menniskors och englars tungor;" — med en wältalighet, som aldrig var funnen bland menniskorna, angående Guds egenskaper och werf, ware sig i skapelsen eller förshynen; äfwen om jag häruti icke were ringare än de föruämsta af apostlarna; om jag predikade lixt Petrus och bad lixt Johannes; — likväl, om icke ödmjuk, mild, tåligr kärlek är den syrande grundsatsen i min själ, är jag icke bättre, enligt Guds dom, "än en ljubande malm eller en klingande bjellra." Den högsta wältalighet, således, antingen i enkilt samtal eller wid offentliga tjänstutöfningar, de mest lysande gåfvor att predika eller bedja; om de icke äro förenade med ödmjuk, mild och tåligr undergiswenhet, skola sänka mig i det djupaste helvetet, men de skola icke föra mig ett steg närmare himmelen.

2. Ett enkelt exempel skall belysa detta. För femtio eller sextio år sedan fände jag en ung man, som under loppet af åtskilliga år aldrig bemödade sig att öfwerthga någon enda om religionens sanningar, ehuru hans tal war öfwerthgande; och han bemödade sig aldrig att förmå någon att efterleswa religionens fordringar, ehuru hans tal war beweckande, huru förklaras detta? All kraften i hans öfwerbewisande eller öfwerthgande tal, om den icke war förenad med ödmjukhet och mildhet, med undergiswenhet och tåligr kärlek, kunde icke mera bereda honom för åtnjutandet af Gud, än en klar röst eller ett wackert utseende. Det skulle snarare bereda honom en hetare plats i den ewiga elden!

3. För det andra: "om jag funde profetera," — förutsäga sådana framtida händelser, som ingen skapad warelse kan förutse; och om jag "visste alla hemligheter" i naturen och i förshynen och i Guds ord; och hade "all kunskap" om både gudomliga och menskliga ting, som någon dödlig någonsin egt; om jag funde uttyda de mest hemlighetsfulla ställen hos Daniel, Hesekiel eller i Uppenbarelseboken; — likväl, om jag icke egde öd-

mjukhet, mildhet och undergifwenhet, "så wore jag intet" i Guds ögon.

Stamt före slutet af sista kriget i Holland meddelade ož en person, som kom derifrån, en ganska förvånande berättelse. Jag visste icke, hwad omdöme jag skulle fälla derom, utan wäntade tills John Haime skulle komma hepm, om hwilkens trowärighet jag lika litet kunde twifla, som på hans insigt. Berättelsen, han afgaf, var denna: — "Jonathan Pyrah war en medlem af vår förening i Holland. Jag kände honom under några år, och visste, att han var en man med otadelig karakter. En dag blef han uppfordrad att framträda inför högsie befälbaswarens rät. En af dem sade: "hwad är det, wi höra om dig? Wi höra, att du blifvit en profet ož, att du förutsäger de blediga Bourbonernas fall och det stolta österrikiska kejsardömet undergång. Det skulle glädja ož, om du wore en werflig profet och, om dina profetior besannades. Men hwad tecken gifwer du, för att öfwertyga ož, att du är en sådan, att dina förutsägelser skulle gå i fullbordan?" Han smarade: "herrat, jag gifwer eder ett tecken. I morgon kl. tolf skall det bli swa en sådan storm af tordön och ljungeld, som I aldrig sett förut, sedan I kommen till Holland. Jag gifwer eder ett annat tecken: så litet någon af eder wäntar en sådan sak, så litet utseende dertill som det nu är, skolen I dock ha swa en allmän träffning med Fransmannen inom tre dagar. Jag gifwer eder ett tredje tecken. Jag skall bli swa beordrad att framstiga i första linien. Om jag är en falsf profet, skall jag bli swa sljuten till döds i första salwan. Men om jag är en sann profet, skall jag endast erhållia en muskötkula i huden å min wenstra wad." Klockan tolf följande dagen blef det ett sådant tordön och ljungeld, som det förut icke warit under wärt wistande i Holland. På tredje dagen stod, twärt emot alla förväntningar, ett afgörande slag. Han beordrades att inträda i första ledet och wid sjelfwa första salwan erhöll han en muskötkula, just såsom han förutsagt."

4. Och likväl, detta gagnade honom intet, det hwarken förökade hans timliga eller ewiga sällhet. Då kriget var slut, återwände han till England; men berättelsen hade gått före honom och i följd deraf hämtades han af grefwinnan St-s och åtskilliga andra liknande personer, hwilka åstundade att höra dessa

förvånande berättelser från hans egen mun. Han kunde icke bärta så stor heder. Det förbråkade helt och hållet hans hjerna. Inom fort tid var han starkt mansinnig, och sådan förblef han, tills han dog.

5. "Och hwad skulle det gagna en menniska att "hafwa all kunskap," äfwen den, som är oändligt mera wärdefull än all annan, kunskapen uti de heliga skrifterna? Förr omkring tjugo år sedan tände jag en ung man, han war så grundligt bekant med bibeln, att om han tillfrågades angående något ebreisftt ord i gamla eller ett grelisftt ord i nya testamentet, war han i stånd, efter en liten tvistnad, att säga, icke endast, huru ofta det ena eller det andra förekom i bibeln, utan äfwen, hwad betydelse det hade på hvarje särskiltt ställe. Hans namn war Thomas Walsh. En sådan grad af bibliisk kunskap har jag aldrig förut sett någon ega, och aldrig väntar jag att få se det igen. Likväl, om han med all denna kunskap hade warit i saknad af kärlek, om han hade warit högmodig, lidelsefull eller otålig, skulle han och all hans kunskap förgåtts till sammäns, lika säkert, som han någon gång warit född.

6. "Och om jag hade all tro så, att jag försatte berg." — Den tro, som är i stånd att göra detta, kan icke vara en frukt af fångna inbillningar, icke endast en galnings drömmar, en hop af meningar; det måste vara ett verkligt Guds werk, i annat fall kunde det icke haft en sådan werkan. Likväl, om denna tro icke var förenad med kärleken, om den icke åstadkom en allt omfattande helighet, om den icke frambringade ringhet, ödmjukhet och undergifwenhet, skulle det intet gagna mig. Detta är en lika säker sanning, som någon, åt ofz öfwerlemnad i hela Guds ord. All tro, som är, som war, eller som kan blifwa skild från innerlig wälvilja mot hvarje menniskobarn, wän eller fiende, kristen eller jude, fättare eller hedning; — skild från ömhet för alla menniskor, från undergifwenhet i alla omständigheter och ständaktighet i alla förhållanden: — är icke en kristens tro och skall icke gifwa ofz någon plats hos Gud.

7. Hören detta, I alla, som heten metodister! I af alla lefsvande menniskor, som ären mest intresserade häruti. I talen beständigt om frälsning genom tron och I gören rätt deruti. I fasthållen (en och hvar) "att menniskan warde rätsfärdig af

tron utan lagens gerningar." Och I funnen icke annat göra, utan att afsvika från bibeln och förderfwa estra egna själar. I fasfhållen detta: "wi äro frälsta af nåd genom tron," och så äro wi onefligen. Men kommen på samma gång ihåg, att wi må hafwa aldrig så mycken tro och vår tro må vara än så stark, den skall icke frälsa os från helvetet, så framt den icke nu frälsar os från hvarje ohelig finneshytring; från högmod, lidelse, otålighet, från all förmätenhet i anden, all stolthet och öfwerfitteri, från wrede, afund, bitterhet, twärhet, knot, retlighet. Vi äro af alla menniskor mest oursäktliga, i det vi ofta blifvit warnade för denna kraftiga willfarelse, om vi forrfarande, under det vi inrymma några af dessa finnesrörelser, smickra os sjelfwa och drömma om, att vi äro på väg till himmelen.

8. För det fjerde, "om jag utskiftade alla mina egedelar" åt de fattiga; — om jag utdelade hela min werliga, hela min personliga förmögenhet i små delar — (detta är originalordets rätta betydelse;) och willigt gaf den åt dem, jag har orsak att tro vara de mest lämpliga föremål; — likväl, om jag är högmodig, lidessefull eller twär, om jag lemnar rum för några af dessa själsytringar; hwad helst godt, jag än må hafwa gjort mot andra, så gör jag likväl intet godt mot min egen själ. O, huru beklagansvärdt är icke detta förhållande! Hwem skulle icke förja öfwer att dessa wälwilliga menniskor skola förlora allt sitt arbete! Sant är, att många af dem hafwa sin lön i denna werlden, om icke före så, efter sin dör. De hafwa dyrbara och lysande begravningar! De hafwa grafvårdar af marmor i utföktaste konstwerk. De hafwa graffskrifter, skrifna på det smäfullaste sätt, hwilka upphöja deras dygder till skyarna, måhända de hafwa årligen wältalare, hållande loftal öfwer dem, för att återföra minnet af dem till alla slägten. Så hafwa många grundläggare af religiösa byggnader, wälgörenhetsirättningar och andra kärlekens stiftelser blifvit ärade. Och är det icke en allmänt medgivwen regel, att intet pris kan öfwerträffa det, som egnas grundläggaren af sådana stiftelser. Men hwilken arm belöning är icke detta! Skall det öka deras hugswalelse eller deras elände. Antag, (hwilket måste vara förhållandet, om de icke dö i tron,) att de äro i djefwulens och hans englars händer! Hwilket narrwerk; hwilket fönderslitande hän skall det icke åstadkomma från deras

djeſtwulſta föllſkap! O, att de wero wiſa, att alla dessa, ſom ärö nitifta för goda gerningar, wille ſtälla dem på ſin rätta plats och icke inbillia ſig, att fäddant kan fylla briſten på heligt fjälſtillſtånd, utan hemöda ſig om, att detta icke må wika ifrån dem!

9. Huru högst kraſtigt måtte icke detta ljuda i öronen på de fleſta af dem, ſom få ſmickrande kallas kristna! Men ännu kraſtigare är apostelens förfäkran, ſom följer i fista delen: "om jag öſwerantwardade min lekamen att brännas och hade icke kärleken, få wore det mig intet nyttigt." Om jag, heldre än att förneka treu, heldre än att begå någon känd syud eller förſumma någon känd pligt, skulle samtycka till en våldsam och grym död; om jag "öſwerantwardade min lekamen att brännas;" litwäl, — om jag är under högmodets, wredens eller häftighe‐tens magt — "wore det mig intet nyttigt."

10. Måbända detta kan belyſas med ett exempel. Vi haſwa en märkwärdig berättelse i en afhandling af dr Geddes, en tjensteman, ſom af drottning Anna, vid slutet af hennes regering, sändes till Portugiſiſka hofvet. Han war närvorande vid en af dessa auto da fés, (troshandlingar,) under hvilka romerſka bödlarna brände en fättare leſwande. En af perſonerna, ſom då war införd till afrätteplatsen, hade warit inſpärrad i de fruktansvärdā undersökningsrummen, och hadde icke ſett ſolen under många år. Det war en lysande ſolſkenſdag. Blifkande uppåt, utropade han i förväning, "huru kan någon enda meniſka, ſom ſer detta härliga ljus, tillbedja någonting annat än den Gud, ſom ſkapat det!" En munf, ſom stod jemte honom, beordrade, att det skulle ſtikas en jernkrof genom hans läppar, på det han icke skulle tala något mera. Hwad skulle den arme mannen känna inom ſig, då denna beſallning bleſ werkſtäl? Om han ſade i ſitt hjerta, ehuru han icke kunde yttra det med ſina läppar, "Fader förlåt dem, ty de weta icke, hwad de göra;" utan twifwel ſtodo Guds englar i få fall redo att föra honom i Abrahams ſlöte; men om, i stället för detta, han hyſte harm i ſitt hjerta, hwaråt han icke kunde gifwa uttryck med tungan; ehuru hans lekamen förtärdes af flammorna, will jag icke säga, att hans fjäl ingick i paradiſet.

11. Summan af allt, hwad ſom blifvit anmärkt, är detta: hwad helſt jag talar, hwad helſt jag wet, hwad helſt jag tror,

hwad helst jag gör, hwad helst jag lider; "m jag icke eger "den tro, som werkar genom kärleken;" den tro, som åstadkommer kärlek till Gud och alla menniskor, då är jag i erfärande på den smala vägen, som leder till lifswet; utan är den breda vägen, som leder till förderfwet. Me ^{andra ord:} hvilken wältalighet jag besitter, hvilken naturlig ei hvilka naturlig kunskap, hvilken tro, jag erhållit från Gud, vrigerningar jag än må göra, ware sig gudaktighets- eller b. hertighetswerk, hvilka lidanden, jag än undergår för samwets skull, äfwen om jag motstår ända till blots; alla dessa ting tillsammanslagda, churu prisade af menniskor, gagna mig intet inför Gud, om jag icke "är mild och ödmjuk af hjertat" och under alla omständigheter säger: "icke som jag will utan som du will."

12. Vi sluta af det hela (och det kan icke vara förmucket inberäknadt, emedan hela werlden röstar åt andra hållet,) att sann gudsfruktan, i sjelfwa sitt wäsende, är kärlekens lif uti själén, frambringande alla heliga sinnesytringar. Följaktligen, all annan religion, hvarje namn den har, ware sig hednist, mubamedansk, judist eller kristlig, ware sig påfvisk eller protestantisk, lutherst eller reformert; utan detta, väger den mindre än sjelfwa fångeligheten.

13. Må dersör hwarje menniska, som har en själ att frälja, se till, att hon är betryggad i denna ena punkt. Med all sin wältalighet, sin lärdom, sin tro, sina gerningar och sina lidanden, må hon fasthålla detta "enda nödwendiga." Den som genom trons kraft, uthårdar intill ändan i ödmjuk, mild, tåligrärlek, hon, och hon allena, skall genom Kristi förtjänst, "besätta riket, som war tillredt före werldens begynnelse."

Tredje predikan.

Om det rätta nitet.

Rätt gören §, om § nitälsten för, hwad godt är alltid. Gal. 4: 18.

Nå ämnen inom hela religionens område äro af större wigt än detta. Ty utan nit är det lita omöjligt att vinna någon större framgång i kristendomen för egen del, som att vara till någon synnerlig tjänst för våra medmänniskor, hwarken i timligt eller andeligt afseende. Och litwäl har ingenting mera skadat religionen och mänskorna än det slags nit, som i flera tidsålderar gjort sig gällande både bland hedniska, muhamedanska och kristna folkslag; så att det i sanning kan sägas, att högmod, girighet, ärelösinad och hämnd hafwa, öfver allt i werlden, slagit sina tusenden; men nitet sina tio tusenten. Fruktansvärdå förhållanden af detta slag hafwa gjort sig gällande i gamla tider, bland de mest bildade hednafolc. Detta nit måste wi i första rummet tillskrämma de omenstliga förföljelserna af de första kristna och, i sednare tiderna, de icke mindre omenstliga förföljelserna mot protestanterna, utöfswade af romerska kyrkan. Det var nitet, som upptände elden, i engelska nationen, under drottning Marias blodiga regering. Det var nitet, som icke långt derefter förwandlade så många landskap i Frankrike till blodsfält. Det var nitet, som mördade så många tusenden protestanter, de der ej gjorde något motstånd, i det oförgätliga blodbadet i Paris. Det var nitet, som framfallade det ännu mera rysansvärdå blodbadet i Irland; rysansvärdt, både med afseende på antalet af de mördade, som ocf med afseende på de omständigheter, under hvilka många af dessa mord utfördes. Jag tror i sanning, att något liknande aldrig förrut hänt sedan werldens begynnelse. En ryktbar tysk skriftställare har med afseende på andra delar af Europa gjort sig mycken möda, så wäl att undersöka wittnesbördens från de olika platserna som ocf de mest tillförlitliga berättelser, i affigt att erhålla någon fullständig kännedom om det blod, som blixtligt utgjutet sedan reformationens tid, och uträknat, att, dels genom enfsild förföljelse, dels

genom religionskrig, hafwa omkring fyra millioner menniskor under loppet af fyrtio år, räknadt från år 1520, blifvit dödade.

2. Men är det icke möjligt att åttaförlja det sanna nitet från deß motsats? Otwiswelaktigt är det så! Men svårt är det, till följd af menniskohjertats bedräglighet och förmåga att rättsfördiga passionerna. Och högst så afhandlingar finnas i ämnet, åtminstone på vårt språk. Intill denna dag har jag blott sett eller hört en predikan derom, och den var skriften för omkring 100 år sedan af dr Sprat, biskop i Rochester, hvadan den är nu högst ofullständig.

3. Med glädje skall jag lägga in min silla stärf för att, genom Guds bistånd, belysa denna vigtiga fråga, i afsigt att sätta uppriftiga personer, som åstunda att göra Guds wilja, i stånd att åttaförlja sant kristligt nit från deß olika esterapningar. Och detta är wisserligen mera nödvändigt nu, vid denna tid, än det warit förut under många år. För sextio år sedan tycktes det icke vara något religiöst nit alls hos denna nation. Menniskorna woro i allmänhet beundransvärdt kalla och litigiltiga angående en sådan *småsak* som *religionen*. Men sedan deß är det lätt att iakttaga en ganska egendomlig förändring. Många tusenden hafwa fått ett werkligt begär efter sina själars frälsning. Och jag är öfverthygad om, att det i denna dag är mera religiöst nit i landet än det warit under det förslutna århundradet.

Men har detta warit af det rätta eller det orätta slaget? Antagligen både det ena och det andra. Våtom ož försöka, om vi icke kunna åttaförlja dessa olika flag, på det wi må undvika det sednare och hålla ož intill det förra. I afsigt att göra detta, will jag först fråga:

- I. *Hvad är beskaffenheten af sant kristligt nit?*
- II. *Hvilka äro deß egenskaper?* Och dernäst:
- III. *Några praktiska slutsatser från det hela.*

I. Och först. *Hvad är beskaffenheten af nitet i allmänhet och af sant kristligt nit ifsynnerhet?*

1. Grundtextens egentliga betydelse är *hetta*; en sådan hetta, som till exempel den hos kokande watten. Då det bildsigt tillämpas på sinnet, betyder det upprörda künslor eller sinnesrörelser. Någon gång betecknar det *afund*. Så öfversätta wi

det i Ap.=gern. 5: 17, der wi läsa: "öfversiepresten och alla dem, som med honom were, wero fulla med afund: επληθησαντο τηλον, (ehuru det lika rätt öfversättes, wordo fulla med nit.) Någen gång tages det för wrede och förbittring, någon gång för eldiga begär. Och då wissa af våra själsförmögheter äro mycket upprörda, till följd af någon religiös angelägenhet, ware sig, att det är för någonting godt eller mot någon ting, hwilket vi betrakta såsom ondt, benämna wi det **religiöst nit**.

2. Men icke allt, hwad som kallas religiöst nit, är wärdt detta namn. Det är icke werfligt religiöst eller kristligt nit, om det icke är förenadt med kärlek. En ansedd författare (biskop Sprat) leder ännu vidare. "Det har blifvit försäkradt" säger denne store man, "att intet nit är rätt, som icke är kärleksfullt eller till den wäsentligaste delen kärlek. Kärleken är icke endast en beständsdel, utan den förnämsta beständsdelen i det rätta nitet." Kunna wi icke gå längre? Kunna wi icke säga, att det rätta nitet icke blott till största delen är kärlek, utan helt och hållet kärlek; kärlek till Gud och våra medmenniskor? Jo, det är en tillsörlig sanning, (ehuru litet förstådd i werlden,) att kristligt nit är kärlek. Det är ingenting annat. Kärlek till Gud och menniskor är nitets hela egendomlighet.

3. Likväl är det icke, strängt taget, all kärlek, hvorå denna tillämpning kan göras. Det kan finnas någon slags kärlek, åtminstone en ringa grad af densamma, i hwilken ej nit ingår. Nit är **brinnande kärlek**. Sant kristligt nit är ingenting annat än kärlekens låga. Detta är rätta beskaffenheten, den innersta beständsdelen af detsamma.

II. Härav följer, att hwad som är en egenstap hos kärleken, likaledes gäller nitet. Wäl, en af kärlekens förnämsta egenstaper är ödmjukhet: "kärleken uppblåses icke." Följaktligen är detta en beständsdel uti nitet. Ödmjukhet är oftiljattig från detsamma. Sådan graden af nitet är, sådan är och graden af ödmjukhet; de måste stiga och falla tillsammans. Samma kärlek, som fyller en menniska med nit för Gud, gör henne liten, fattig och ringa i hennes egna ögon.

2. En annan af kärlekens egenstaper är mildhet: följaktligen är den och en af nitets egenstaper. Det lärer oss att vara milda, såwäl som ödmjuka; att hålla oss på samma afstånd ifrån

wrede, som ifrån högmod. Vilken varer smälter för elden, så måste dessa häftiga sinnesrörelser smälta bort vid den heliga kärlekens flamma och lemma själen lugn och full af frit.

3. Ännu en annan egenförep hos kärleken, och följaktligen hos nitet, är outräckligt tålmod, ty "kärleken lider allting." Det väpnar själen med en genomgående undergiwenhet för alla den gudomliga försynens anordningar, och lärer os säga: "det är Herren; han göre, hwad honom godt synes." Det sätter os i ständ i hvarje tillstånd och i hvarje omständighet att icke knota öfver någonting, att ej klaga öfver någonting, utan "vara tackfamna i allting."

4. Det är en fjärde egenförep hos det kristliga nitet, som förtjener en särskild betraktelse. Detta lära wi af apostelens ord: "rätt gören I om I uitälsen alltid (icke att ha swa öfvergående rörelser af nit, utan en stadigt rotat sinneslämning) "för hwad rätt är, alltid:" för hwad som är rätt, ty det rätta föremålet för nitet är: det goda i allmänhet: det är, alst hwad som är godt, verkligt godt, i Guds ögon.

5. Men hwad är godt i Guds ögon? Hurudan är den gudaktighet, som alltid väl behagar Gud? Huru höjer sig icke den ena delen häraf, öfver den andra? Och hwad är det jemförliga wärdet af de särskilda delarne i samma Guds fruktan?

Detta är eit ämne, som blifvit högst litet betraktadt och dersör litet förstådt. Jag har aldrig sett mera än en afhandling, skrifwen öfver detta ämne, af hvilken det torde wara nyttigt att bifoga ett utkast.

Hos en troende kristen sitter **kärleken** på tronen, upprest i själens innersta, nemligen, kärleken till Gud och människorna, den uppfyller hela hjertat och regerar utan mediäflare. Rundt omkring denna tronen, äro alla heliga själsegenförep; längmodighet, mildhet, godhet, faktnodighet, återhållsamhet, och hwad mera, som innefattas i "det sinne, som war i Kristus Jesus." En ytter krets derutom äro alla barmhertighets werk, ware sig andliga eller lekmäliga. Härigenom sysselsätta wi hvarje helig sinnesrörelse, och på så sätt stärka wi dem beständigt, så att de alla bli swa verkliga nödemedel, ehuru detta icke är allmänt uppmärksammat. Näst härtill ställa wi, hwad som allmänt benämnes gudaktighetswerk: läsandet och hörandet af ordet, offentlig,

familj- och enstid bön, emottagandet af Herrens nattvard, fasta eller återhållsamhet. Slutligen, på det Kristi efterföljare må, så mycket som möjligt, förmanा hvarandra till kärlek, heliga sinnesuttringar och geda gerningar, har han förenat dem tillsammans i en lekamen, som är församlingen, kringspridd öfver hela jorden. En liten sinnebild af den allmänna församlingen hafwa vi i hvarje särskild kristlig församling.

6. Detta är den religion, som vår Herre har upprättat på jorden allt i srån den Heliga Andes utgjutelse på den första pingstdagen. Detta är det fullständigt sammansörda kristendoms systemet, och sålunda höja sig de särskilda delarna deraf öfwer hvarandra, från den lägsta punkten, våra sammankomster, till den högsta: kärleken, intagande hjertats tron. Och härifrån är det lätt att lära det jemförliga wärdet hos hvarje särskild gren af kristendomen. Härifrån kunnas vi äfwenledes satia en femte beständsdel af sant nit. Att såsom det alltid utöfwas er nazw, för hvad som är godt, så står det alltid i förhållandet till det goda, den grad af godhet, för hvilket det är föremål.

7. Till exempel. Hvarje kristen borde onekligen vara nitist för församlingen, hafwa en brinnande åstundan efter deß framgång och tillväxt. Han bör likaledes vara nitist för den allmänna kyrkan, beständigt bedja för den, och isynnerhet för den särskilda kyrkan, elier kristna församlingen, hvaraf han sjelf är medlem. För denna bör han kämpa med Gud i bön och på samma gång mytja hvarje metel, som i hans förmåga står, att utvidga deß paulus och att styrka sina bröder, "på det de må pryda Guds vår Frälsares lär i alla stycken."

8. Men han bör vara mera nitist för Kristi instiftelser än för sjelfva församlingen: för den offentliga och enstilda bönen, för Herrens nattvard, för läsandet, hörandet och betraktandet af hans ord och för det så mycket försommade budet om fasta. Detta bör han med wärma rekommendera, försi genom sitt eget exempel och dernäst genom råd och bewis, öfverbeweisning och förmaning, så osta som tillfälle erbjuder sig dertill.

9. Sålunda bör han visa sitt nit för gudaktighetswert, men mycket mera nitist bör han vara för barmhertighetswert, wetande att "Gud har lust till barmhertighet och icke till offer," det är, mera än till offer. Närheltst, derför, det ena jemföres

med det andra, äro barmhertighetswerk att föredraga. Till och med hörandet af ordet, äfwensom bönen, må utelemnas eller uppkläjtas vid "kärlekens allsmägtiga fälselse;" då wi äro manade att hugswala våra medmenniskor i deras lidanden, antingen till deras kroppar eller själar.

10. Men huru nitissa wi än äro för alla goda gerningar, skulle wi vara långt mera nitiska för heliga finnesrörelser, för planterandet och tillväxten af dessa, både i våra egna själar och i alla dem, med hwilka wi hafwa umgänge; ödmjukhet i sinnet, mildhet, wänlighet, långmodighet, tålmod, ståndaktighet, undergifwenhet för Guds wilja, likgiltighet för werlden och de ting, som äro i werlden, såsom warande de enda medel att behålla osz sant lefwande för Gud. För dessa bewis och frukter af lefwande tro kan du icke vara för mycket nitisk. Du skall "tala derom, när du sitter i ditt hus, eller går på vägen, när du nederlägger dig elser uppstår." Vi skola göra dem till bestända föremål för bön, såsom warande långt förträffligare än några utwärtes gerningar, hwilka de än må vara, wetande att dessa sednare skola upphöra, då lefamen nedlägges; men de förra deremot skola åtfölja osz in i ewigheten.

11. Men vårt innerligaste nit måste wi spara åt kärleken, ändamålet med budet, lagens fullbordan. Församlingen, de kristna instiftelserna, utwärtes werk af hwarje slag, ja, och alla andra heliga finnessytringar äro underordnade kärleken, och stiga i wärde, endast i den mån de komma närmare och närmare densamma. Här är således det stora föremålet för kristligt nit. Må hwarje menniska, som tror på Kristus, med brinnande ande ropa till Gud och vår Herras Jesu Kristi Fader, att hans hjerta må blifwa mer och mer utwidgadt af kärlek till Gud och till hela menniskofläget. Må han göra detta ena: må han "jaga efter målet, som föresatt är, till segerlönen, som förehålls ofwanefter af Guds fälselse i Kristo Jesu."

III. Det återstår endast att draga några praktiska slutslutningar från föregående iakttagelser.

1. Och först, om nit, sant kristligt nit, är ingenting annat än kärlekens flamma, då är hat, af hwarje slag och grad, hwarje slag af bitterhet mot dem, som emotstå osz, så långt ifrån att förtjona namnet nit, att det står i fullaste motsats till detssamma.

Om nit endast är brinnande kärlek, då står det på allra längsta afstånd från fördomar, misstänksamhet, onda misstankar; wetande, att "kärleken tänker intet ondt." **Ekenhelighet**, öfwerdrift af hvarje slag och framför allt förföljelseanden, är helt och hållt oförenlig dermed. Må därför inga af dessa oheliga själsvörelser söka skydd bakom dessa heliga namn. Såsom alla dessa äro djeſtwulens werk, låt dem framstå i sin egen skepnad, och icke längre under denna wackra förlädnad, bedraga ovarsamma Guds barn.

2. För det andra: om ödmjukhet är en af nitets egenskaper, då är högfärd oförenlig med detsamma. Sant är, att någon grad af högmod kan finnas qvar, äfwen sedan Guds kärlek blifver utgjuten i våra hjertan; emedan högmod är en af de besmittelser, som sitt utrotas, då Gud gör "all ting nytt;" men det kan icke regera, det kan icke erhålla någon egentlig magt, der brinnande kärlek finnes. Ja, om vi gäfwe rum för högmod, aldrig så litet, skulle det dämpa detta heliga nit, och om vi icke ögonblickligen fly tillbaka till Kristus, skola wi helt och hållt utsläcka Anden.

3. För det tredje: om mildhet är en hos nitet oåtskilljelig egenskap, hwad skulle wi då säga om dem, som benämna sin wrede med detta namn? Jo, att de så helt och hållt misstagit sig om sanningen, att de i den fullaste meningens taga mörker för ljus och ljus för mörker. Vi funna icke vara för mycket wakssamma mot detta bedrägeri, emedan det spridt sig öfwer hela den kristna verlden. Närta nog på alla platser tages nit och wrede för lystydiga uttryck, och högst så personer äro öfwerthgade om, att det är någon skilnad dem emellan. Huru allmänt så wi icke höra det sägas: "se huru nitist den mannen är!" Nej, han kan icke vara nitist, det är omöjligt, th han är häftig, och häftighet är lika oförenlig med nit, som ljus med mörker, eller himmel med helvete!

Det wore wäl, om detta ämne blefwe mera grundligt förstådt. Låtom oss betrakta det ännu något litet. Vi iakttaga stundom att en person, som har namin för att vara en godfruktig man, ofta wredgas på sin nästa. Måhända han kallar sin broder, "racka" eller "du där," eller ställer en hånande anklagelse mot honom. Du förebrår honom mildt för hans häftighet. Han svarar,

"det är mitt nit!" Nej, det är din synd; och så framt du icke bättrar dig ifrån densamma, skall den sänka dig djupare ned än i graven. Det finns mycket sådant nit i det bottenlösa djupet, derifrån allt nit af detta slag kommer; och dit skall det gå, och du med det, så framt du icke frälsas derifrån, förr än du går häдан.

4. För det fjerde: om tålamod, ständaktighet och undergifwenhet äro nitets egenskaper, då är misstänksamhet, retlighet, wresighet, ostädighet, otålighet helt och hållt oförenliga med detsamma. Och likwäl, huru okunnigt är icke menniskoslägtet härom! Huru ofta sår du icke se personer bruja upp mot de ogudaktiga, eller säga dig, att de förlora sitt tålamod öfwer den eller den sakén, och allt detta benämna de sitt nit! O, sparen ingen möda att befria dem från denna willfarelse. Om det är möjligt, visa dem, hwad nit är, och öfwerthga dem om, att all retlighet eller upprusning mot synden, är sjelf en gren af synd och har intet sammanhang, ingen gemenskap med sant evangeliets nit.

5. För det femte: om föremålet för nitet skall vara "det som är godt," då är nit för någon ond sak icke kristligt nit. Till exempel, afguder, tillbedjan af englar, helgon, belüten, forset. Om för den skull en menniska wore så innerligt dragen till något slag af afgudiss tillbedjan, att hon till och med wille gifwa sin lefamen att brännas, heldre än att affå derifrån, kalla det widspeplighet, om du behagar, men kalla det icke nit, th det är en helt annan sak.

Från samma grundsatser följer, att ifwer för likgiltiga ting icke är kristligt nit. Men huru högst allmänt är icke äfven detta misstag! I sanning, man skulle tänka, att personer med omdömessörmliga icke skulle vara i stand att göra sig skyldiga till en sådan förseelse. Men act! Alla tiders historia bewisar det motsatta. Hwem hade skarpare omdömessörmliga än biskop Ridley och biskop Hooper? Men huru häftigt disputerade icke dessa och andra stora män från den tiden, angående **presterliga drägten**, huru häftig war icke striden, nära på i hundrade år, för och emot bärandet af mes-skjorta! O, skam åt menniskan! Jag skulle lika gerna haftva disputerat angående ett strå eller ett

sädeskorn! Och detta skulle fallas nit! Hvarför blef det icke snarare falladt wisdom eller helighet?

6. Det följer alltså från samma grundsats, att **ifwer för wissa åsigter** icke är kristligt nit. Men huru så äro öfwerthgade om detta! Och huru oräknliga äro icke de skador, som äfwen detta slag af falskt nit har åstadkommit i den kristna verlden! Huru många tusen lif hafwa icke blifvit bortkastade i anledning af ifwern för katolska kyrkans åsigter! Huru många, af de bästa menniskor på jorden, hafwa icke blifvit affurna från föreningen med Gud genom ifwern för den meningslösa åsigten om "**transsubstantiationen!**" Men bör icke hvarje fördomsfrei person inse, att detta nit är "jordiskt, sinligt och djefwulstt?" Och att det står i största motsats till det nit, som apostelen förordar?

Hvilken förvänd åsigt om kärlek är det då icke, som vår store skald uttrycker i sitt poem om yttersta dagen, der han talar om mötet i himmelen:

"För dem som med lila får assomnade,
I nit af bestämda åsigter antändt."

Nit werfligen! Men hwilket slags nit war detta, som ledde dem att afföra hwarandras strupe? De hwilka woro upptända af denna ande och dogo i det tillståndet, skola otwifvelaktigt hafwa deras del, icke i himmelen, — endast kärlef är der — utan i den "eld, som aldrig utsläckes."

7. Slutligen, om sant nit alltid står i förhållande till den grad af godhet, för hwilket det är föremål, då borde det stiga högre och högre enligt förut omnämnda måttstock; öfwerensstämmande med det antagliga wärdet uti de särskilda delarna af kristendomen. Till exempel, alla, som i sanning frukta Gud, skola vara nitissa för **församlingen**, både för den allmänna eller stora församlingen och för den del af densamma, hwaraf de äro medlemmar. Detta är icke menniskors anordning utan Guds. Han såg, att "det icke war godt för mennisan," äfwen i denna mening, "att vara allena," men deremot, att hela lefamen af hans barn skall vara "tillhopafogad och sammanbunden, led för led till inbördes hjelpräckning." På samma gång skola de vara mera nitissa för Guds **förordningar**; för offentlig och enskild

bön, för Guds ords hörande och läsande, för fasta och Herrens nattvard. Men de skola vara ännu mera nitissa för barmhertighetswerk, än till och med för gudaktighetswerk. Likwäl böra de vara ännu mera nitissa för heliga sinnesystrar, ödmjukhet, mildhet, undergivwenhet, men mest af allt skola de vara nitissa för det, som är religionens summa och fullkomlighet: kärleken till Gud och menniskor.

8. Det återstår endast att göra en uppriktig och redlig tillämpning härav på våra egna själar. Vi känna alla den allmänna sanningen, att "det är rätt att vara nitist alltid för det, som godt är." Våtom os nu, hvar och en af os, tillämpa detta på våra egna själar ishymerhet.

9. De hwilka fortfarande äro "döda i öfwerträdelser och synder," hafwa hwarken lott eller del i detta ämne, icke heller de, som lefwa i någon uppenbar synd, sådana, som drinkare, sabbatsbrytare eller swärjare. De hafwa intet att göra med nit, de hafwa ingen anledning ens att taga detta ord i sin mun. Det är ytterst däraktigt och fräkt af dessa att tala om nit för Gud, så länge de göra djefwulens gerningar. Men om du har öfvergifvit djefwulen och alla hans gerningar och har föresatt dig i ditt hjerta: "jag will tillbedja Herren min Gud och honom allena will jag tjena," aka dig då för ljumbetens tillstånd! Var sant nitist för Gud. Du kan börja vid längsta steget. Var nitist för församlingen; ishymerhet för den särskilda gren deraf, der din lott är fastad. Tänk på des wälfärd och iakttag med omsorg, och för samhetets skull, alla des regler. Men på samma gång se till, att du icke försummar några af Guds förordningar, för hwilkas skull sjelfwa kyrkan till en stor del är uppriktad, så att det skulle vara högst orimligt att tala om nit för kyrkan, om du icke wore mera nitist för des instiftelser. Men är du mera nitist för barmhertighetswerk, än till och med för gudaktighetswerk? Följer du vår Frälsares föredöme och föredrager barmhertighet, till och med framför offer? Brukar du all flit att föda de hungriga, kläda de nakna, besöka dem, som äro sjuka eller i fängelse? Och framför allt, nyttjar du hvarje medel, som i din förmåga står, att föra dina medwandrare till Kristus, att han må frälsa deras själar ifrån döden? Om, du "gör godt emot alla menniskor," allt eftersom din tid med-

gifwer, isynnerhet "met dem, som äro dina medbröder i tron;" då är ditt nit för församlingen wälbehagligt för Gud, men om så icke är, om du icke är angelägen att "bewiжа goda gerningar," hwad har du då att göra uti församlingen? Om du icke har "förbarmande med din medtjenare," då skall icke heller din Herre haſwa förbarmande med dig. "Haf icke mera fram fäſängligt spiseoffer." Hela din gudstyrkan är "en styggelse för Herren."

10. År du bättre underwist, så att du icke åtskiljer, hwad Gud har tillsammansogat; icke skiljer gudaktighetswerk från barmhertighetswerk? År du lika nitisk för båda? Så långt wandrar du då rätt för Gud, om du derjemte beständigt ihågkommer, att Gud "ransakar hjertan och njurar;" att han "är en Ande och de, som tillbedja honom, skola tillbedja honom i anda och i sanning;" att följaftligen inga yttrre werk äro antagliga för honom, om de icke härflyta från heliga finnesytringar, utan hwilka ingen menniska kan haſwa någon del i Kristi och Guds rike.

11. Men af alla heliga finnesytringar och framför alla andra, se till, att du är mest nitisk för kärleken. Räkna allting för skada i jemförelse med detta, kärleken till Gud och hela menniskoſlägtet. Det är helt säkert, att om du gifwer alla dina egodelar åt de fattiga, ja, och din lefamen att brännas, och eger icke ödmjuk, mild och lålig kärlek, då gagnar det dig intet. O, låt detta bliſwa djupt nedskrifvet i ditt hjerta: allt är intet utan kärlek!

12. Tag då hela kristendomen tillsammans, alldeles såsom Gud har uppenbarat den i sitt ord, och war nitisk för hvarje del deraf öfverensstämmande med deſs större eller mindre betydelse, och låt allt ditt nit hvila på denna ena grund: "Jesus Kristus och honom korsfäst." Haſthåller du denna ena grundsats: "det jag nu leſwer i köttet, det leſwer jag i Guds Sons tro, den **MJG** ällſfat haſwer och gifwit sig ſjelf ut för **MJG**?"

Låt ditt nit vara i förhållande till wärdeſt af det ämne, för hwilket det är föremål. War lugnt nitisk, förſt för församlingen; hela tillståndet af Kristi stridande kyrka på jorden; och isynnerhet för den gren deraf, med hwilken du är mera omedelbart förenad. War mera nitisk för alla de förordningar, hwilka vår wälſignade Herre har instiftat och befaldt, att de

skola fortsfara i kyrkan till verldens ände. Var ännu mera nitisk för barmhärtighetswerk, dessa "offer, som Gud wäl behaga," dessa tecken, hvarpå Israels Herde, på yttersta dagen, skall igenkänna sina får. Var ännu mera nitisk för heliga sinneshytringar, för långmodighet, mildhet, wänlighet, ödmjukhet och undergivvenhet, men war framför allt mest nitisk för kärleken, drottningen öfwer alla nådegåswor, den högsta fullkomligheten på jorden och i himmelen; sjelfwa den oshynliga Gudens beläte i menniskan här nere och i englarne derofwan. Ty "Gud är kärleken, och den som förbliswer i kärleken han förbliswer i Gud och Gud i honom."

Tjärde predikan.

Den wiktigia frågan.

Hvad hjälper det en menniska, om hon wunne hela werlden, men toge stada till sin själ? Matth. 16: 26.

1. Det är en snillrik anmärkning, — om jag minnes rätt i Mr Pascals arbete, — att om en person af låg samhällsställning skulle tala om, hvad som angår konungar eller konungariken, wäre det icke lätt för honom, såsom varande mindre förtrolig med dessa ting, att finna de lämpliga orden; men om en prins talar om konungsliga ting, som angå hans eget eller fadrens rike, skall hans språk blifwa fritt och naturligt, emedan han i sina tankar är förtrolig med dessa ämnen. På samma sätt, om en menniska, af denna låga werld, talar om de stora och höga tingene, som angå Guds rike, är hon ej i stånd att finna passande ord för storheten och wigten deraf. Men när Guds Son talar om sådana förhållanden, som angå hans himmelska rike, då äro hans uttryck lättfattliga, hans ord enkla och otwungna, emedan alla dessa ting äro kända af honom ifrån ewighet.

2. Huru tydligt visar sig icke detta af textens ord? Guds Son, himlarnas och jordens store Konung, nyttjar här de enklaste och lättaste ord, men huru högtidliga och wiktigia äro icke

de lärdomar, han deruti framställer? Ingen af menniskors barn kan tillfullo sätta dem, förr än han utträder ur denna närvarande werldens mörker och ingår i ewigheten.

3. Men något litet kunna vi fatta af dessa wiktiga ämnen, om vi betrakta, först, hwad som innesfattas i uttrycket: om en menniska **wunne** hela werlden; för det andra, hwad som innesfattas i, att hon **toge skada** till sin själ; vi skola sedan för det tredje, i ett starkare ljus se, hwad det **hjälper** en menniska, om hon **wunne** hela werlden men **toge skada** till sin själ.

I. 1. Först skola vi betrakta, hwad som förstas med att "**förvärfwa** hela werlden." För några synes detta måhända, wid första påscendet, vara liftydigt med att **eröfra** hela werlden, men derpå har det intet afseende; och i sanning denna uppfattning innebär en uppenbar orimlighet, ty det är omöjligt, att någon af qwinna född skulle kunna eröfra hela werlden, wore det endast till följd af menniskornas korta lifstid; ingen skall kunna utföra ett så storartadt företag. Icke heller har någon menniska någonsin eröfrat hafswa, nej, icke ens tiondedelen af werlden. Men, hwad helst andra må göra, det war ingen fara för handen, att någon af vår Frälsares åhörare skulle haft den ringaste tanke derpå. Bland alla judiska nationens synner fanns intet begär att eröftra werlden, att upprätta ett enda rike på jorden. Åsven under judiska nationens mest blomstrande tid, försökte de aldrig att utsträcka sina eröfringar bortom andra sidan floden Eusrates. Och under Kristi tid var all deras ärelyftnad slut, "spiran hade wikit från Juda" och Judeen styrdes af en romersk ståthållare, såsom en del af Romerska riket.

2. Lemnande detta, kunna vi finna en långt enklare och naturligare mening i uttrycket. Att winna hela werlden, bör här tydligen innesfatta att åtnjuta alla de nöjen, werlden kan gijswa. Den menniska, hwarom här talas, må derför antagas haftwa kommit i åtnjutande af allt, hwad som tillfredsställer hennes naturliga sinnen, särskilt allt, hwad som förökar gomens njutningar, all läckerhet i mat och dryck; likaledes allt, hwad som är angenämt för lukt eller känsel, allt, hvaraf hon kan njuta i likhet med djuren. Hon må haftwa all den rikedom och all den omväxling af dessa föremål, som werlden har att erbjuda.

3. Vi må vidare antaga, att hon wunnit allt, hwad som tillfredsställer "ögonens begärelse;" allt hwad som med tillhjelp af synförmågan gifwer något nöje åt inbillningskraften. Inbillningskraftens njutningar härleda sig från tre källor: storhet, schönhet och nyhet. Såsom erfarenheten lärt os, tillfredsställes vår inbillningskraft genom omgivning af antingen stora, schöná eller ovanliga föremål. Antag, att hon är omgifwen af de första, schönaste och ovanligaste föremål, som äro att finna. Detta innefattas uppenbarligen i, att "en menniska wunne hela werlden."

4. Men häruti innefattas äfwen, hwad menniskor med den första bildning, föredragit framför alla sinnenas och inbillningskraftens njutningar tillsammans, nemligen **heder, ära och ryktbarhet**. Det tyckes, som knappast något af den mänskliga andens begär woro mägtigare än dessa. De triumfera ofta öfwer naturens starkaste krafs, ja, äfwen öfwer alla våra naturliga benägenheter: om Brutus utgöt sina egna barns bled: om wi se en annan Brutus i trots af hvarje mänsklig förpligtelse, i trots af både rättvisa och tacksamhet, under smicrande åthäfswor mörda sin wän! Om en långt större man än någon af dessa, Pascal Paoli, uppoftrade bequämlighet, nöjen och allting, och i desf ställe walde ett lif, fullt af besvär, arbete och oro; — hwad war det, som uppehöll honom derwid? Han må tala om Amor Patriæ, fosterlandskärlek; men denna skulle icke ensamt hafwa uppehållit honom, om icke äfwen Laudum immensa cupido: en **osläcklig törst efter menniskors pris** hade funnits hos honom. Nåwäl, den menniskan, som det här är fråga om, har förvärfwat sig öfverflöd häraf, hon är prisad, om icke tillbedd af alla, som äro omkring henne. Ja, hennes namn är fänd i aflägsna länder, ända till jordens yttersta gränser.

5. Lägg härtill, att hon har förvärfwat sig ett stort öfverflöd af skatter: att ingen ända är på hennes rikedomar; att hon lagt upp silsver såsom stoft och guld såsom hafwets sand. Då en menniska har kommit i åtnjutande af allt detta, allt som tillfredsställer antingen sinnenas eller inbillningskraften, då hon wunnit ett hedradt namn och likaledes "lagt upp skatter för många år," kan hon i ordens naturliga mening sägas hafwa "wunnit hela werlden."

II. 1. Det nästa ämne, vi hafwa att betrakta är, hwad som förstås med, att en menniska tager skada till sin själ? Men här ingå wi på ett djupare område, som kräfwer vår innerligaste uppmärksamhet. Ty det är lätt att uppräkna allt, hwad en menniska eger, som "wunnit werlden," men det är icke lika lätt att förstå allt, hwad som innesattas i att "taga skada till sin själ." I sanning, ingen kan tillfullo fatta det, förr än han har öfvergått från tiden till ewigheten.

2. Det första som otvifvelaktigt innesattas häri, är förlusten af alla religionens närvärande njutningar; all den glädje Kristi religion, redan här i tiden, gifver åt alla upprigtiga befannare. "Är någon hugsvalelse i Kristus, är någon kärlekens tröst," någon tröst i kärleken till Gud och alla menniskor; är någon glädje i den Helige Ande; är någon frid af Gud, en "frid som öfvergår allt förstånd;" är någon fröjd i ett godt samwetes wittnesbörd? 2 Kor. 1: 12. Det är uppenbart, att allt detta är helt och hållet förloradt för den menniska, som tagit skada till sin själ.

3. Men, det närvärande lifvet når snart sitt slut; wi weta, att "våra lifstagar förgås som en flugga." Stunden är nära, då "anden skall återvända till Gud, som gaf den." I det högtidliga ögonblicket, då wi skåda twenne werldar på en gång, redo att ingå i en för os okänd rymd; huru sköna äro icke utsigterna för den menniska, som eger en frälst själ, hon må möja tillbaka eller framåt? Blickar hon tillbaka, har hon ett ljust minne om ett väl använt lif? Blickar hon framåt, ser hon "ett obesmittadt och owanskligt arf" åt sig förvaradt, och hon ser englarna, redo att föra hennes ande i Abrahams stöte. Men huru är det, i den högtidliga stunden, för den arma menniska, som tagit skada till sin själ? Om hon ser tillbaka, hwad tröst har hon i en sådan återblick? Hon ser ingenting annat än fasawäckande scener, ämnen till blygsel, samwetsqwal och sjelffördömelse; en försmak af "den mast som icke dör." Blickar hon framåt, hwad ser hon då? Ingen glädje, ingen frid, ingen glimt af hopp för hela ewigheten. För några år sedan insjuknade hastigt en medelålders man, som likt hunden, "återgått till sin spya." Han insjuknade midt under fortgången af sitt syndalopp. En wän, som besökte honom, bad wid hans dödsbüdd

sålunda: "O Gud haf förbarmande med dem, som just nu stå i begrepp att lemna lekamen och icke weta, om de vid inträdet i den andra werlden skola mötas af en engel eller en fiende." Den döende mannen spratt till och ropade med skrärande röst, "en fiende! en fiende!" och i det samma dog han. Just ett sådant slut, så framt hon icke dör lixt ett oskäligt djur, må hwarje menniska vänta, som tagit skada till sin själ.

4. Men i hvilket själstillsätt är en sann kristen vid sitt inträde i ewigheten? ¹ En skara af tjenande, osynliga wänner står redo att emottaga hans pånyttfödda ande och föra den trygg i Abrahams stöte; i paradisets fröjder; i Herrens lustgård, hwarest ljuset af hans anlete oasbrutet strålar. Det är endast en af de tusende fröjderna i dessa himmelska mottagningsrummen, att "der måste de ogudaktiga låta af sitt öfvervåld och den trötte får hwila;" ty der har själen oräkneliga fällor till fällhet, hvilka hon icke kunde hafwa på jorden. Der sammanträffar hon med de ärofulla hädangångne från gamla dagar. Hon får då samtala med Adam, den första menniskan; med Noach, den första i den nya werlden; med Abraham, Guds wän; med Mose och profeterna; med Lammets apostlar; med de heliga från alla tidsåldrar och framför allt, hon "är när Kristus."

5. Men ack! huru olikt är icke förhållandet med den mennisla, som tagit skada till sin själ? I det ögonblick hon inträder i ewigheten, mötes hon af djefwulen och hans englar, ett olycksligt följe i andarnas werld; en bedröflig försjukaf, hvard som skall komma. Och nu "bindes hon med mörkrets kedjor och öfverantwardas att förvaras till domen," eller i bästa fall wandrar hennes ande omkring sökande efter hwila och finner ingen. Måhända söker han den — lik den från menniskan utlastade orena anden, — "på de rum, som torra äro," eller der, hwarest naturen ligger i ruiner, erkännande sin mästare, döden. Och söga friid finner hon här, erfarannde, att allt bidrager att

¹ Vid 5 Moseb. 34: 5. "Der blef Mose Herrens tjenare böd i Moabs land, på Herrens mun;" har Domprosten H. M. Melin följande anmärkning: "Af bokstaliga ordalydelsen härslyter den gamla föreställningen, att Herren med en lyf horttagit Mose själ: deraf namnet Neschita, lyfsdöden, om den obödlige andens salta och smärtfria skilsamma från sin jordiska hysda, genom bödens lyf."

föröka, icke borttaga, "den förskräckliga domens förbidelser och eldens nit, som motståndarena förtära skall."

6. Men äfwen detta är endast begynnelsen till sorgerna. Ånnu en liten tid och hon skall "skåda den stora hvita tronen, nedkommande från himmelen, och honom, som sitter derpå, för hvilkens ansigte flyr himmel och jord, och dem wardt intet rum funnet." "Och de döda, stora och små" skolastå inför Gud för att dömas, och dernäst få sin lön, hvor och en, "efter som han handlat hafwer, medan han lefde, ehwad det är godt eller ondt." "Då skall Konungen säga till dem, som äro på hans högra sida" (gjifwe Gud, att han måtte säga det till **DIG!**): "kommer, I, min Faders välsignade, och besitter det riket, som eder är tillredt ifrån werldens begynnelse." Englarna skola då stämma sina harper och sjunga: Lyften upp edra husvuden I portar och bliswen upplyftade I ewiga dörrar, att arfwingarne till härligheten måge ingå; och då skola de lysa såsom himmelens sken och såsom stjernor i ewighet.

7. Huru olika skall ej den menniskans lott blixta, som tagit skada till sin själ! Intet fröjdefullt utslag skall afkunna öfwer henne, men deremot ett sådant, som kommer att slå henne med onänbar båfwan; — Gud förbjude, att det någonsin skall sägas till någon enda af eder, som här ären inför Gud! — "Går bort ifrån mig, I förbannade, uti ewinnerlig eld, som djefwulen och hans englar tillredd är." Och hwem kan twifla på, att ej dessa djefwulsa andar ögonblickligen skola utföra domensutslaget och draga dessa af Gud öfvergifna till deras eget pinorum; till dessa forgernas rymder, der friid och hwila aldrig kunnat bo, och ingen stråle af hopp nedtränger, hvilket väl följer alla menniskors barn, som äro på denna sidan om grafven, men icke dem, som äro affilda genom det stora swalget, som ingen kan öfverstiga. Från det ögonblick, då de sjunka i "den sjön som brinner med eld och swafwel," äro deras lidanden icke endast utan någon lindring, men äfwen utan slut. Ty "de hafwa ingen ro hwarken natt eller dag, och röken af deras plågor skall uppståiga från ewighet till ewighet."

III. Äfwen efter en så hastig blick på dessa ämnen, måste man med skäl förvänta öfwer, att en menniska, begåfwad med förstånd, friwilligt skulle välja: — jag säger välja, ty Gud

twingar ingen människa till fördömesse; han har ännu aldrig bestämt en osödd själ till helvetet, eller dömt henne från sin moders liv; — skulle wälja att sålunda förlora sin egen själ, äfven om det wore för att winna hela verlden; ty hvad kan en människa i det hela taget winna dermed?

Men för att något litet minsta vår förvåning häröfwer, låtom oꝝ först betrakta de föreställningar en människa wanligen gör sig, förr än hon kan förlika sig sjelf med detta olyckliga val.

1. Hon inbillar sig för det första, att ett gudsfruktigt lif är ett lif af elände; att sann religion endast medför bedröfwelse. Huru är det möjligt, att någon skulle kunna inrymma så origtiga åsifter? Fins ingen ibland eder, som tror det-samma? Om så är, då är skälet helt enkelt, att du icke wet hwad gudsfrukten är. "Å jo, jag wet det likaväl som Ni!" Wäl, hwad är det då? "Jo, att icke göra något ondt;" nej, icke endast det, ty många foglar och djur göra intet ondt, likwäl ega de icke förmåga att lefwa ett gudligt lefwerne! "Då är det wäl att gå i kyrkan, och att åtnjuta Herrens nattvard." Nej, i sanning icke. Det är ett förträffligt hjälpmittel till gudaktighetens widmagthållande, och hvor och en som åstundar sin själs frälsning bör bruка nådemedlen vid alla tillfällen; likwäl är det möjligt att du kan bruка dem alla dina lifsstäder och likwäl icke haſwa någon gudsfrukten alls. Sann gudsfrukten är någon ting högre och djupare än alla dessa ytterre medel och anordningar.

2. Hwad är gudaktigheten då? Denna fråga är lätt besvarad, om wi rådfråga Guds ord; der säges det oꝝ, att den innesattas i en enda punkt, den är hvarken mer eller mindre än kärleken; det är kärleken, som är lagens fullbordan, budordets ändamål. Gudaktigheten är kärlek till Gud och till vår nästa, det är: till hvarje människa under himmelen. Denna kärlek, styrande hela vårt lif, genomgående vårt finnelag och våra begär, styrande alla våra ord och handlingar, är "ren och obesmittad gudstjenst."

3. Vill nu någon vara så djerf att påstå, att kärlek är elände? Är det ett elände att älska Gud, att gifswa sitt hjerta åt honom, som ensam är wärd att ega det? Nej, det är den renaste lyckelighet, i sanning den enda verkliga fällhet, som är

att finna under solen. Sålunda wihar erfarenheten det rätta i den länge sedan gjorda anmärkningen: "Du Herre Gud har skapat os för dig själv och våra hjertan kunna ej hvila förr än de hvila i dig." Eller är någon af den tanken, att kärleken till vår nästa är elände, den kärlek, hvarmed man älskar hvarje menniska såsom sin egen själ? Så långt derifrån, att näst kärleken till Gud, skänker kärleken till nästan den största lycksalighet, som wi äro i stånd att åtnjuta.

4. Så mycket måste hvarje förståndig menniska medgiswa. Men följande inwändningar göras: "Gudaktigheten innesattar mera än detta. Den innesattar icke endast kärlek till Gud och menniskor, men hvilket ingen inwändning är att göra; men derjemte innesattar den en stor mängd af görande och lidande, och huru kan detta stå tillsammans med lycksalighet?"

Det finnes någon samning i denna inwändning. Gudaktigheten innesattar både görande och lidande. Värtom os då lugnt betrakta, huruvida detta förminstar eller förökar vår sällhet!

Gudaktigheten innesattar först att göra wissa ting. Kärleken till Gud skall naturligtvis leda os, att vid alla tillfällen samtala med honom, som wi älska; att tala med honom under offentlig och enskild bön och att höra ord af hans mun, hvilka äro dyrbarare för os än tusende stycken guld och silfwer. Och detta leder os att icke förlora något tillfälle, för erhållandet af åminnelsestecknet af vår Herres död; att besländigt delta i tackfägelse till honom; morgon, middag och aston prisa honom. Men antag, att wi göra allt detta; skall det förminsta vår lycksalighet? Nej, twärtom! Det är tydligt att alla dessa kärlekens frukter äro medel att föröka den kärlek, hvarifrån de härflyta, och följaftligen föröka de i samma mån vår lycksalighet. Hwem vill då icke förena sig med os att uppstå och sjunga vår Frälsares pris?

5. Det måste likaledes medgiswas, att såsom kärleken till Gud naturligen leder os till gudaktighetswerk, så leder kärleken till nästan naturligen, alla som ega den, till barmhertighetswerk. Den gör os benägna att mätta de hungriga, kläda de nakna, besöka dem som äro sjuka eller i fängelse, att vara såsom öga för den blinde, fötter för den lame, och en fader för enkorna och de faderlösa. Kan du nu på allvar tro att utöfwandet af

dessa ting hindrar eller minskar din lycksalighet? Nej, gjorde du än så mycket att du blev en skyddande engel för alla, som äro omkring dig. Twärtom, det är en verklig sanning, att all jordisk fröjd är mindre än fröjden att göra sin nästa godt.¹

6. Måhända detta likaledes medgås. Men gudaktigheten innesattar, enligt de kristnas påstående, icke endast givande utan äfven lidande, och huru kan lidande vara förenligt med lycksalighet? Fullkomligt väl. För några århundraden sedan anmärktes det af Chrysostomus: "en kristen har sina sorger såväl som sina fröjder, men hans sorger äro ljusware än hans fröjder." Tillskälligtvis kan han lida timliga förluster och få känna fattigdom och sysselska plåger, men i alst detta är han mer än segerwinnare. Han kan wittna att "arbete är hvila och lidandet lust, då du, min Gud, är när." Han kan säga: "Herren gaf och Herren tog, wälsignadt ware Herrens namn." Han måste lida mer eller mindre förakt, "ty tjenaren är icke förmer än hans Herre;" men så mycket mer "hvilar härligheten och Guds Ande öfver honom." Ja sjelfwa färleken skall vid vissa tillfällen blifwa en källa till lidande, färleken till Gud skall ofta frambringa "den ljuswa smärta, som smälter ett krossadt hjerta." Och färleken till vår nästa skall gifwa anledning till sorger af deltagande, den skall leda oss att besöka euforna och de faderlösa i deras bedröfwelse, att ömma för deras nöd och att blanda våra tårar med dem, som gråta. Men må vi icke säga, att dessa tårar äro ljuswa, emedan de söka och finna sin tröst i Herren? De äro suckar, som lyfta oss mot himlen. Alla dessa lidanden äro dervör så långt ifråan att bortvända

¹ En nöjets man tillsfrågades för några år sedan: "Kapten, hvilket är det största nöje Ni någonsin åtnjutit?" Efter en stunds tystnad svarade han: "Då jag med mitt regemente var på en marsch i Irland, under en mycket het dag, kallade jag på en gammal qwinna vid vägen och begärde en dryck watten, qwinnan bragte mig en kopp mjölk. Jag gaf henne ett litet silsvermynt, och den glädje, som den stackars waren uttryckte, skänkte mig det största nöje jag någonsin haft i mitt liv." Om nu en god gering skänkte så mycket nöje åt en man, som handlade endast af naturlig gifsmildhet, huru mycket mera måste det icke gifwa åt en, som gör det af ädlare grundsatser; nemlig den förenade färleken till Gud och nästan? Det visar dig alltså att görandet af allt, hvad kristendomen fordrar, inga-lunda förminkar utan oändligt föröker vår lycksalighet.

eller förminnsa vår lyckelighet, att de twärtom storligen föröka densamma och, utgöra i sanning, ingen ringa beständsdel deraf. Så att i det hela taget kan det icke finnas ett fälskare anlagande än att ett gudaktigt lefwerne är elände, då vi weta, att sann gudsfruktan, ware sig att vi betrakta des natur eller des frukter, är sann och väsentlig lyckelighet.

7. Den menniska, som väljer att förvärswa sig hela werlden och att taga skada till sin själ, antager för det andra: att ett ogudaktigt lis är ett lyckligt lis, att ogudelighet är föllhet! Sjelfwa den gamle hedniske poeten kunde likväl hafwa lärt dig bättre. Till och med Juvenalis sade, Nemo malus felix, det är: "ingen ond menniska kan vara lycklig." Och huru tydligt tillkännagiswer icke Gud sjelf, att "den ogudaktige hafwer ingen frid" ingen själaro och den förutan kan ingen lyckelighet finnas.

Men, för att göra bruk af vår förmånsrätt, låtom os wäga ämnet i förståndets vågskål. Jag frågar: hwad kan göra en ogudaktig menniska lycklig? Du svarar: om hon winne hela werlden. Låtom os se till, hwad det innehållar. Hon må hafwa wunnit allt, som kan tillsfredsställa hennes fem sinnen, särskilt allt som kan tillsfredsställa gomens njutningar, all läckerhet i mat och dryck. Men kan åtancket och drickandet göra en menniska lycklig? Hitintill har det icke skett, och säkert är, att det aldrig skall ske. Det är en alltför grof föda för en edödlig ande. Antag, att det bereder henne en ringa grad af föllhet under de få ögonblick, hon äter och dricker, hwad skall hon göra med återståden af sin tid? Skall den icke hänga som en tyngd öfwer henne? Skall hon icke beklaga sig öfwer mången trålig timma och tycka, att den hastigt framilande tiden flyr för längsamt? Om hon icke är fullt sysselsatt, skall hon då icke ofta klagat öfwer "nedstämdhet i sinnet?" Ett meningslöst uttryck, hvilket den arme läkaren nyttjar, då han icke försår mera af sjukdomens natur än hans olyckliga patient. Vi weta, att det finnes sådana ting som kallas nervösa oordningar. Men vi weta likaledes, att hwad som i allmänhet kallas **nervös swaghet** är ett straff ifrån Gud, ett medvetande om, att vi icke äro på vår rätta plats; att vi icke äro som Gud will vi skulle vara, vi äro bortsörda från vår rätta ståndpunkt.

8. För att försingra eller åtminstone förminsta denna svåra finnesnedslagenhet, låt honom lägga dertill alla de nöjen, som inbillningskraften sfänker. Låt honom omgiswa sig sjelf med silfwer och guld samt pryda sig med alla regnbågens färger. Låt honom bygga praktfulla palatser och inreda dem på dyrbara raste och smakfullaste sätt. Låt honom anlägga parter och trädgårdar, förfönade med allt hwad naturen och konsten kan erbjuda. Huru länge skall detta bereda honom nöje? Endast så länge det är nytt. Så snart nyhetens behag är borta, är all njutning deraf likaledes försvunnen. Sedan han betraktat det några få månader eller år, gifwa det honom ej längre samma tillfredsställelse. Den menniska, som eger en frälst själ, har företräde framför honom äfwen i detta afseende, ty hon kan säga: "Den rikemannens fröjder delar jag utan att afundas honom, ty allt det sföna mitt öga sfäder, bereder mitt hjerta glädje."

9. Likväl har han ännu en annan tillflykt: **bifall och ära**, och skall detta icke göra mennisan lycklig? Nej, det skall icke; ty han kan icke winna alla menniskors beundran, ännu har aldrig detta hänt. Några, måhända många, skola berömma honom, men icke alla. Säkert är, att somliga skola flandra, och den, som är swag för beröm, fänner flandret, af en enda, bittrare än sötman af alla de öfrigas beröm till sammans; så att den, som söker sin sällhet i andras beröm, skall ofelbart blifwa swiken, ja, han skall i det hela taget finna oändligt mera lidande än nöje.

10. Men, för att föra ämnet till ett kort afgörande, låtom oss till förebild taga en person, som hade förwärswat mera af denna werldens goda än någon menniska, som nu lefver, så framt han icke är regerande furste; men gjorde allt det han hade förwärswat, honom lycklig? Swara här sjelf! Då sade Haman: "med allt detta kan jag icke vara tillfrids, så länge jag ser den Juden Mordechai sitta för Konungens port!" Arme Haman, en enda ohelig finneshytring, antingen det var högmod, afund, svartsjuka eller hämnd, beredde honom större qwal, mera andens plåga, än all glädje werlden kunde gifwa. Och så måste det vara enligt tingens beskaffenhet, ty alla oheliga finneshytringar äro plågjamma finneshytringar. Åregirighet, begär efter rikedomar,

fäfänglighet, oordentliga begärleger, ondsta eller hämndbegär, föra sin egen fördömelse med sig och hämma sig sjelfwa på den själ, i hvilken de inrymmas. I sanning, hwad äro dessa, isynnerhet då de äro förenade med ett väckt samwete, annat än helwetes hundar, redan gnagande själen, förbjudande fällheten tillträde? Insåg icke äfwen hedningen detta? Hwad kan i annat fall menas med fabeln om Titus, fastbunden vid ett berg, med en gam upphörligt fönderslitande hans lefwer, uppåtande honom lefwande? Quid rides? "Hvarför ler du?" säger poeten: Mutato nomine, de te fabula narratur. Detta är ett annat namn, men du är mannen! Dåraktiga lustar och begärleger, afund, hat eller wrede, fönderslita nu ditt bröst. Kärleken till penningar, till menniskopris eller hämnd, uppåter nu din orena ande. Sådan fällhet medför ogudaktigheten! Så fäfängt är det antagande, att ett lif i synden är ett lyckligt lif.

11. Men en tredje inwändning göres: nemligen att hon säkert skall få lefwa syratio, semtio eller sextio år. Hoppas du äfwen så? Förträstar du på detta, att få lefwa i sextio år? Hwem såde dig, att du skulle det? Ingen annan än själamördaren, Guds och menniskors fiende. Tro honom icke, "han war en lögnare af begynnelsen," ifrån början af hans uppror emot Gud. Han är isynnerhet en lögnare i detta fall, th han skall icke förlänga ditt lif, äfwen om han kunde det. Om Gud medgaf det, så skulle han skyndsamt, ja just nu föra dig till sitt eget rum. Och han kan icke gifwa dig lif, äfwen om han ville det; menniskans ande är icke i hans hand. Det är icke han, som råder öfwer lif och död, den magten tillhör endast Gud. Möjligt är det i sanning, att Gud vid somliga tillfällen kan tillåta honom att åstadkomma döden. Jag känner icke, om det war en ond engel, som slog 185,000 shrier på en natt. Men ehuru satan någon gång tillåtes att förorsaka döden, wet jag icke att han vid något tillfälle har gifvit lif. Det war en af hans mest trofasta tjenare, som för några år sedan utropade: "En weckas lif! En weckas lif! Trettio tusen pund för en weckas lif!" Men han kunde icke köpa en enda dags lif. I densamma natten fallade Gud hans själ ifrån honom, och huru snart kan han icke fordra din ifrån dig? År du wiß om, att få lefwa sextio år? År du wiß om att få lefwa ett år, en wecka, en dag? O, skynda dig att lefwa, att använda dagen! Th i sanning, den menniska, som skall dö i natt, måste lefva i dag.

12. Så orimliga äro alla de antaganden, som ansföras af den menniska, hvilken förvärfvar werlden och tager stada till sin själ. Men låt em os för ett ögonblick antaga, att ogudaktighet är lycksalighet och att den ogudaktiga säkert skall få lefwa i sextio år. Fortfarande frågar jag: hwad winst gör menuiskan, äfwen om hon förvärfwade hela werlden för sextio år och då förlorade sin själ ewinnerligen?

Kan ett sådant wal göras af någon, som betänker, hwad ewigheten är? Philip Melanchton, den mest lärde af alla Tysklands reformatorer, meddelar följande berättelse — jag fäller intet omdöme deröfwer, jag endast återgeswer det så ordagrant som möjligt. — "Då jag (Melanchton) var i Würtemberg, wantrande en sommarafston i sällskap med några studenter, hörde vi en ovanlig sång och följande ljudet sågo vi en fogel af ovanlig skepnad. En af sällskapet närmade sig honom och frågade: "i Guds Faders, Sons och den Helige Andes namn, hwem är du?" Högeln swarade: "jag är en fördömd ande" och under det den aflägsnade sig uttalade den dessa ord: "D ewighet, ewighet! Hoc kan utsäga ewighetens längd!" Och huru snart skall detta icke blifwa den menniskas språk, som fäljer sin själ för sextio års nöjen. Huru snart skall hon icke utropa: "o ewighet, ewighet! hwem kan beskrifwa ewighetens längd?"

13. Detta är på ett betecknande sätt belyst utaf en af de gamla fäderna. "Antag, att det funnes en sandhög, så stor som hela jorden; antag vidare, att ett sandkorn borttogs derifrån för hvarje årtusende; hvilket wore mest önskansvärdt, att vara lycklig under tiden, då denna sandhög borttogs genom hortskaffande af ett sandkorn hvar tufende år, och olycklig sedan esteråt; eller att vara olycklig under det den på oswanskrisna sätt borttogs och lycklig sedan esteråt?" Säkert är, att en wis menniska icke ett enda ögonblick skulle stanna i walet, betänkande, att all den tid hvarunder sandhögen skulle bortflyttas, stod i ett oändligt mindre förhållande till ewigheten än en wattendroppe till hela havvet eller ett sandkorn till hela högen. Antag då, om du kan, att ett gudfruktigt lis wore ett lis af elände och att ett ogudaktigt lis wore lyckligt samt att en menniska tillförsäkrades åtnjutandet af sällhet under en tid af sextio år, men, hwad hade hon wunnit, om hon sedan wore olycklig i all ewighet?

14. Men det har ju blifvit visadt, att förhållandet är raka motsatsen; att gudsfruktan är lyckalighet och ogrundlighet är elände, samt att ingen menniska är fäker om att lefwa sextio dagar. Och om så är, finnes då någon däre, någen galning, under himmelen, som kan jämföras med den, som bortkastar sin själ, were det också för att winna hela werlden? Ty huru är sanna förhållandet i detta fall? Hvilket är det wal Gud framställer för sina skapade vareller? Han frågar icke: will du blifwa lycklig sextio år och derefter olycklig för ewigt, eller will du blifwa olycklig sextio år och derefter blifwa lycklig för ewigt? Han frågar icke, om du will haflwa först en himmel här i tiden, och sedan ett helvete för ewigt, eller om du will haflwa först ett helvete här i tiden och sedan himmelen för ewigt? Frågan är helt enkelt denna: "will du blifwa olycklig sextio år och sedan lycklig för ewigt, eller will du vara lycklig i sextio år och sedan lycklig ewinnerligen?" Will du haflwa en försak af himmelen nu och sedan en himmel för ewigt; eller will du haflwa en försak af helvetet nu och dernäst helvete för ewigt? Will du haflwa *två helweten eller två himlar?*"

15. Man skulle tro, att det icke behöfdes någon stor skarp-sinnighet att besvara denna fråga. Och detta är sjelfwa den fråga, hvilken jag nu i Guds namn ställer till dig: will du blifwa lycklig här och sedan der; i den werld, som nu är och i den, som komma skall? Eller will du blifwa olycklig både för tiden och för ewigheten? Hvad är ditt wal? Låt icke blifwa något uppskof. Välj det ena eller det andra! Jag tager i dag himmelen och jorden till wittnen öfwer eder, att jag satt eder före lifvet och döden, wälsignelsen och förbannelsen. O, wäljen lifvet! Lifvet af frid och kärlek nu, lifvet af härlighet för ewigt! Utvälj nu med Guds nåd den bästa delen, hvilken aldrig skall tagas ifrån dig! Och sedan du en gång gjort ditt wal, drag dig icke tillbaka; fasthåll det under alla omständigheter. Gå framåt i Herrens namu, hvilken du utvält, och i hans magt! Gå framåt trots allt motstånd från din egen natur, från werlden och ifrån mörkrets magter. "*Kämpa*" du "*trons goda kamp*" och "*fatta ewinnerligt lif!*" Då är en krona åt dig förvarad, hvilken Herren, den rätt-färdige domaren, dig gifwa skall på den dagen!

Femte predikan.

Söken eder frälsning.

Släffer med fruktan och häfwan eder salighet; ty Gud är den som werkar i eder både wilja och gerning, efter sitt goda behag. Fil. 2: 12, 13.

Många stora sanningar, sådana ishyunnerhet som röra Guds tillvaro och hans egenskaper eller skillnaden mellan moraliskt godt och ondt, woro i någon grad kända i den hedniska werlden. Af-handlingar öfwer dessa ämnen kan man finna hos hvarje folkslag, så att det i en wiß mening kan sägas till hvarje menniskobarn: "det är dig sagdt, menniska, hwad godt är; och hwad äskar Herren af dig annat, än att göra rätt, och bruka kärlet, och vandra ed-mjukt inför din Gud?" Med dessa sanningar har Gud i någon grad "upplyst alla menniskor, som komma i werlden." Och härigenom "äro de, som icke hafwa lagen," som icke hafwa den skrifna lagen "sig sjelfiva en lag." De "bewiжа lagens werk," innehållet af densamma, churu icke hotstämpwerna, "vara skrifvet i deras hjertan," af samma hand, som skref buden på stentafiorna, och "deras samvete bär dem wittne," huruwida de handla öfwerens-stämmande dermed eller icke.

Men det finnes två stora hufvudläror, som innesatta många sanningar af allra wiktigaste beskaffenhet, om hvilka de mest upplysta hedningarna i gamla werlden woro aldeles okunniga. Samma okunnighet råder äfwen bland de mest upplysta hedningar som nu besinna sig på jordens yta; jag menar de sanningar, som stå i samband med Kristi ewiga gudom och Guds Ande: med uppenbarelsen af Sonen, utgjzwande sig sjelf såsom "försoningen för werldens synder;" och Guds Ande, förnyande menniskorna till det Guds beläte, hvaruti de woro flapade. Ty efter all den möda, som snillsrika och lärda män (den store mannen Chevalier Rainsay ishyunnerhet,) hafwa nedlagt, för att i de ofantliga samlingarne från hedniska författare finna någon sammanslutning med dessa sanningar, äro jemförelsepunkterna så ytterst swaga och otydliga, att de icke, utan en mycket liflig inbillningsförmåga, kunde upptäckas. Och äfwen dessa likheter, swaga som de äro,

finnas endast i några få personers afhandlingar, och dessa woro de mest bildade och djupast tänkande personer bland sitt folk. Bland den oräknliga mängden, som omgaf dem, fanns måhända en och annan, som tillegnade sig några af filosofernas kunskaper, men för öfrigt woro de lemnade i lika fullständig okunnighet om dessa väsentliga sanningar, som djuren, hvilka förgås.

3. Säkert är, att dessa sanningar icke woro kända för den menige mannen, den stora massan af slägtet, menniskorna i allmänhet, af hvad nation som helst, förr än de bleswo förda i ljuset genom evangelium. Ehuru en stråle af kunglapp glimmade här och där, var sifwäl hela jorden beträkt med mörker, tills Rättfärdighetens Sol uppgick och slingrade nattens flugor. Sedan deß har "uppgången af höjden" wisat sig såsom ett stort ljus, skinande på dem, som dittills suttit "i mörkrets och dödens flugga;" och tusenden af menniskor i hvarje tidsålder hafwa erhållit kännedom om, att "jå älvslade Gud werlden, att Han utgas sin Enfödde Son, på det att hvar och en som tror på honom, skall icke förgås, utan hafwa ewinnerligt liv." Och sedan Guds ord blifwit dem anförtrodt, hafwa de erhållit kännedom om, att Gud äfwenledes gifwit ož sin Helige Ande, hvilken "verkar i ož både wilja och gerning efter sitt goda behag."

4. Huru anmärkningswärda äro icke apostelens ord, som föregå denna text!• "Hvar och en ware så till finnes, som ock Kristus Jesus war: hvilken, ändock han war i Guds skepelse" i den **omeddelesliga** Gudomsnaturen, från ewighet," icke räknade det för rån eller stöld," (detta är ordens rätta mening) ingen förgripelse på någon annans företrädesrätt, utan hans egen ovederfägliga rättighet "att Gudi jemlik vara." Orden innefatta hela **fullheten** af Gudoms-wäsendet; hvilket de två orden antyda: han utblottade och han **ödmjukade sig sjelf**. Han "utblottade sig sjelf" på denna Gudoms fullhet, döljande sin fullhet för menniskors och englars ögon; tagande på sig, och genom sjelfwa denna handling "utblottande sig sjelf," "tagande på sig en tjeneres skepelse, blef han likasom andra menniskor," en werklig menniska, lik andra menniskor "och i åthäfwor funnen såsom en menniska," en wanlig menniska, utan någon särskild schönhet eller förträfflighet; han "ödmjukade sig sjelf," i en ännu djupare grad, "wardt lydig" mot Gud, ehuru jemlik med honom, "intill döden,

ja, intill korsets död:" och gaf på detta sätt det högsta exempel både af ödmjukhet och lydnad.

Sedan apostelen framställt Kristi exempel, uppmanar han os att tillförsäkra os den frälsning, som Christus har åt os förvärvat: "skaffer" säger han "med fruktan och båfwan eder salighet; ty det är Gud, som werkar i eder både wilja och gerning efter sitt goda behag."

Med ledning af dessa innehållsrika ord bemärka wi:

I. Den stora sanning, som aldrig borde komma ur vårt minne: att "Gud är den, som werkar i os både wilja och gerning, efter sitt goda behag."

II. Den nyttja, wi borde göra os häraf, nemligen: att "med fruktan och båfwan" arbeta på vår egen frälsning.

III. Föreningen som finnes mellan dessa två sanningar: "Gud är den som werkar i eder" deraf "arbeten på eder frälsning!"

I. 1. Först hafwa wi att betrakta den stora och betydelsefulla sanningen, som aldrig borde komma ur vårt minne: att "Gud är den, som werkar i os både wilja och gerning efter sitt goda behag." Meningen häraf torde bli fwa mera tydlig, genom en liten omställning af orden. "Det är Gud, som af sitt goda behag werkar i os både wilja och gerning." Denna ordställning förenar uttrycket: **af sitt goda behag**, med ordet **werkar**, och undanrödjer alla inbillningar om förtjenst hos menniskan och gifwer Gud hela äran för sitt werk. I annat fall kunna wi få något rum för eget beröm, såsom om det wore vår egen förtjenst, någon godhet hos os, eller någonting godt, gjordt af os, som först beweckte Gud att werkä. Men denna framställning affär alla sådana inbillningar och wisar klart, att hvad som bewecker Gud att werkä, är att finna hos honom sjelf allena; det är hans egen nåd allena, hans oförstykta barmhärtighet.

2. Det är genom denna allena han bewekes att werkä, i os mennisfor, både wilja och gerning. Detta uttryck kan förklaras på två sätt, af hvilka utan allt twifwel båda äro sanna. Först, att **wilja**, kan innefatta hela den irre; att **göra**, hela den yttre gudaktigheten. Och om det blifwer sålunda förstådt, innefattar det, att Gud är den, som werkar både irre och yttre helighet uti os. För det andra, att **wilja** kan innefatta hvarje godt begär; att **göra**, kan beteckna hvarje slutförd, som derifrån härleder sig. Och då

innesattar uttrycket: att Gud inandas uti ob hvarje godt begär och bringar hvarje godt begär till en god werkan.

3. Originalorden: *to Þeileir* och *to eregoeyr* thckas tala för den sednare betydelsen: *to Þeileir*, hwilket wi öfversätta med "att *wilja*," innesattar tydligt hvarje godt begär, antingen det har afseende på våra sinnesrörelser, ord eller handlingar, på inre och yttre helighet. Och *to eregoeyr*, hwilket wi öfversätta med "att *göra*," innesattar uppenbarligen all den magt från höjden, all den kraft, som werkar i ob hvarje rätt sinnesstämning, och dernäst bereder ob för hvarje godt ord och werk.

4. Ingenting kan så direkt leda till att utrota allt högmod hos mänskar, som en djup och waraktig öfwerthygelse em detta. Ty om wi äro grundligt medvetna om, att wi icke haſwa någonting, som wi icke haſwa undfått, huru funna wi då berömma ob sâsom om wi icke hade fått det? Om wi weta och kunnen, att till och med den första rörelsen till godt, är ofwan ifrån, såväl som krafsten, hvarigenom det goda utföres, ända till slutet; om det är Gud, som icke allenast ingifver hvarje godt begär utan i förening dermed beledsagar och fullsöljer det med sin kraft, i annat fall försunner det; då följer deraf tydligen, att "den, som sig berömma will, måste berömma sig i Herren."

II. Wi fortgå nu till andra delen. Då Gud werkar i eder, arbeten då på eder egen frälsning! Ordet i originalet, som återgivwes med *arbete* eller *utverka*, innesattar att göra en sak fulländad. *Eder egen*; ty I sjelfwa måsten göra detta, eller ock skall det bliſwa ojordt för ewigt. *Eder egen frälsning*: frälsningen begynner med, hwad som allmänt, och mycket lämpligt, kallas *den förekommande näden*, innesattande de första önskningarna att behaga Gud, den första gryningen af ljus angående hans wilja; och den första swaga, flyktiga öfwerhygelsen om att haſwa syndat emot honom. Allt detta innesattar någon rigtning till lif, någon grad af frälsning; början till befrielse från ett förblindadt, känslolöst hjerta, helt och hållt likgiltigt för Gud och hwad som angår honom. Frälsningsbehofvet är framkalladt genom *öfwerbewisande nåd*, allmänt i kristen kallad bättring, som medför ett större mått af sjelffånnedom, och en fortgående befrielse från stenhjertat. Derefter erfara wi den sanna kristliga frälsningen; — hwarwid wi "frälsas af nåd genom tron," — denna frälsning består af två stora nådeshandlingar:

rätfärdiggörelse och helgelse. Genom rätfärdiggörelse frälsas wi från syndens skuld och bliſwa upptagna i Guds hynest; genom helgelse frälsas wi från syndens magt och rot och återställas till Guds beläte. All erfarenhet, såwäl som hela den heliga skrift, visar denna frälsning vara både ögonblicklig och gradvis. Den begynnes i det ögonblick, wi rätfärdiggöras, i den heliga, ödmjuka, milda och undergifna kärlek till Gud och menniskor, som då inplantas uti os. Och den tillväxer gradvis ifrån det ögonblicket, "likt ett seuapskorn," hwilket, till en början, "är minst af alla frön" men efteråt skjuter stora grenar och bliſwer ett stort träd, tills i en annan mening, hjertat renas från all synd och fylles med ren kärlek till Gud och menniskor. Men äfven då tilltager kärleken mer och mer, tills wi "uppwäxa uti allt till honom, som huſvudet är, Kristus," tills wi "uppnå Kristi fullberdiga ålders mått."

2. Men huru skola wi arbeta på denna frälsning? Apostelen swarar, "med fruktan och båſwan." Det finnes ett annat ställe hos Paulus, der samma uttryck förefoommer, hwilket torde gifwa ljus åt detta. "I tjenare warer edra lefamliga herrar lydiga" — i öfverensstämmelse med tingens närvarande ställning, ehuru I weten, att inom en liten tid skall tjenaren vara fri från sin herre — "med fruktan och båſwan." Detta är ett allmänt uttryck, som icke bör förstås bokstavligen. Ty hwilken herre skulle tycka om, mycket mindre fordra, att hans tjenare skulle båſwa och darra framför honom? De följande orden utesluta helt och hållet en sådan mening: "i hjertats ensfaldighet," med ett ensfaldigt öga på Guds wilja och ledning, "icke med ögontjenst, såsom menniskoſmickrare, utan såsom Kristi tjenare, görande Guds wilja af hjertat," uträttande allt för Guds wiljas skull och derjemte med all eder magt. Ef. 6: 5 etc. Det är lätt att se, att detta starka uttryck hos apostelen klarligen innefattar två ting, först, att alla ting skola göras i en willig, brinnande ande och med all omsorg och warsamhet, — måhända mera direkt hänthydande till det första ordet: *μετα τροπα, med fruktan.* — För det andra, att det bör göras med yttersta sorgfällighet, skyndsamhet, punktlighet och iswer; hwilket lämpligt hänvisar till sednare ordet *μετα τροπα, med båſwan.*

3. Hvilken tillämplighet häfva ej des sa orden på vår lesnads göromål, nemligen: arbetandet på vår frälsning? Med samma

finnesstämning och på samma sätt, som de kristna tjenerne, tjena sina herrar som är på jorden, skola alla kristne bemöda sig att tjena sin Herre, som är i himmelen; det är: först, med en brinnande ande, med all möjlig emsigt och noggraunhet; för det andra: med yttersta sorgfältighet, skyndsamhet, punktlighet och ifwer.

4. Men hvilka äro de steg, skriften leder oss att taga, under det vi arbeta på vår frälsning? Profeten Esaias gifver oss ett allmänt svar: "låter af att göra ondt, lärer göra det godt är." Om du åstundar att Gud skall werka i dig den tro, hvarifrån både närvärande och ewig frälsning härleder sig, då måste du genom den nät, du redan erhållit, fly ali synd, såsom en huggerms gap, undvika sorgfältigt hvarje ondt ord och gerning; ja, "fly allt, hwad som endt synes." "Och lär göra, det godt är." Var nitisk om goda gerningar, om gudattighetswerk såväl som barmhertighetswerk; familjebön och dei lönliga ropandet till Gud. Fästa i löndem och Gud, som ser i löndom, skall wedergälla dig det uppenbarligen. Ransaka skrifternas, här dem der de offentligen läsas, läs dem i ditt hem och begrunda dem. Wid hvarje tillfälle, du har, deltag i Herrens nattvard. "Gör det till hans åminnelse," och han will möta dig wid sitt eget bord. Haf din umgängelse med Guds barn och se till, att ditt tal alltid är "ljusligt och med salt kryddadt." "Medan du tid hafwer, gör godt emot alla mennisror," till deras själar och kroppar och war häruti "fast, orubblig, öfwerflödande uti Herrens werk alltid." Då återstår här endast, att du "förnekar dig sjelf och tager ditt kors på dig hvardag." Förneka dig hvarje nøje, som icke bereder dig att njuta i Gud, och begagna willigt hvarje medel att komma närmare honom, äfwen om det wore ett kors, äfwen om det befinnes vara smärtsamt för fött och blod. Sålunda, då du har förloshning i Kristi blod, skall du "fortgå till fullkomlighet," tills du "wandrar i ljuset, såsom han är ljuset," och du är i stånd att wittna: "han är trofast och räffsfördig, så att han" icke allenast "förlåter synden men renar från all oräffsfärdighet."

III. 1. Men någon torde fråga: hwad förening finnes det mellan förra och sednare meningarna i detta bibelställe? Är det icke snarare en motsats dem emellan? Om det är Gud, som werkar i oss både wilja och gerning, hvar till behöfs då vår werkan? Gör icke hans werkan, som sålunda föregår, nödwändigt vår werkan

helt och hållet öfwerflödig? Ja, gör det icke vår werkans olämplig, såväl som onödig? Ty om vi medgiswa, att Gud gör allt, hvad är då lemnadt öfrigt för osz att göra?

2. Sådana äro slutsatserna som fött och blod framställa, och vid första hörandet förefalla de högst antagliga. Men dessa slutsatser äro icke tillförlitliga, hvilket tydligt skall visa sig, om vi något grundligare betrakta ämnet. Vi skola då se, att det icke finnes någon motsägelse mellan detta: **Gud werkar, werkäfven du;** — men deremot den innerligaste förening, och det i två asseenden. Ty först, Gud werkar, dersör kan du werkha, och för det andra, Gud werkar, dersör måste du werkha.

3. Först, Gud werkar i osz; dersör kan du werkha, i annat fall skulle det vara omöjligt. Om han icke werkade, skulle det vara omöjligt för dig att utverka din egen frälsning. "För mänskan är detta omöjligt," säger Herren, omöjligt "för en rik att" genom egen kraft "ingå i Guds rike." Nej, det är icke möjligt för någon enda mänskfa, för någon enda, som af qwinna född är, om icke Gud werkar i henne. Vi weta, att alla mänskfor äro icke allenast sjuka, utan "döda i öfwerträddeser och synder." Det är icke möjligt för dem att göra någonting väl, förr än Gud uppväcker dem ifrån de döda. Det var omöjligt för Lazarus att komma fram ur graven förrän Herren hade gifvit honom lif. Och det är lika omöjligt för osz att komma ut ifrån våra synder, ja, att göra den minsta rörelse ditåt, förrän han, som har "all magt i himmelen och på jorden," kallar våra döda själar till lif.

4. Likväl är detta ingen ursäkt för dem, som fortfara i synden och lägga skulden på deras skapare genom att säga: "det är Gud allena, som måste gifwa osz lif, ty vi finna icke gifwa lif åt våra egna själar." Ty medgivandet af, att alla mänskors själar äro af naturen döda i synden, ursäktar ingen; emedan ingen mänskfa finnes, som är helt och hållet i det naturliga tillståndet. Det finnes ingen mänskfa, så framit hon icke har utsläckt Auden, som är helt och hållet i saknad af all Guds nåd. Ingen lefsvande mänskfa är helt och hållet beröftrad, hvad som allmänt kallas **naturligt samwete.** Hvarje mänskfa har ett större eller mindre mått häraf, hvilket icke väntar kallelse från mänskfan. Hvar och en känner någon gång, förr eller sednare goda begär; ehuru största delen af mänskorna utsläcka dem, innan de hinna

slå djupa rötter, eller åstadkomma någon anmärkningsvärd frukt. Hvar och en har något mått af ljus, någon swagt glimmande stråle, som förr eller sednare, mer eller mindre, "upplyser alla, som komma i verlden." Hvar och en, så framt han icke är af det ringa antal, som har "brändt tecken i samvetet," känner sig mer eller mindre elycklig, då han handlat emot sitt eget samwetes ljus. Ingen menniska syndar för den skull, att hon icke har nåd, utan för den skull, att hon icke brukar den nåd, hon eger.

5. Dersör, all den stund Gud werkar i dig, är du nu i stånd att utverka din egen frälsning. Då han werkar i dig efter sitt eget goda behag, utan någon din förtjensl, både att wilja och att göra, är det möjligt för dig "att älska Gud, emedan han först älstade oß;" och likaledes att "wandra i kärleken," efter den store mästarens föredöme. Vi weta för wijsø, att hans ord äro fullkomligt sanna; "utan mig kunnen I intet göra." Men å andra sidan weta wi, att hvarje troende kan säga "alting förmår jag genom Kristus, som mig mägtig gör." Fil. 4: 13.

6. Låt em oß alltid ihågkomma, att Gud har förenat detta tillsammans i hvarje troendes erfarenhet, och dersör måste wi aka oß för den förvända ödmjukheten, som lärer oß säga, såsom ursäkt för vår friwilliga olydnad: "ack jag kan ingenting göra," och stanna här, utan att ens nämna Guds nåd. Jag beder, betänk dig ännu en gång. Tänk på, hwad du säger. Jag hoppas, att du gör dig sjelf orätt. Ty om det är en werklig sanning, att du icke kan göra någenting, då har du ingen tro, och om du icke har någon tro, då är du i ett fördömdt och icke i något frälst tillstånd. Säkerligen är det icke så. Du kan göra något genom Kristus som styrker dig. "Upplifwa den Guds nådegåfwa, som i dig är," och Gud skall gifwa dig mera nåd.

7. För det andra: Gud werkar i dig. Dersör måste du werka. Du måste vara "hans medarbetare," — detta är sjelfwa apostelens ord — i annat fall will Gud upphöra att werka. Den allmänna reglen, enligt hwilken hans nådefulla anordningar utan afbrott fortgå, är denna: "honom, som hafwer, skall gifwas; men från honom, som icke hafwer," som icke brukar den nåd, han redan eger "skall blifwa borttaget, hwad han i werkligheten har:" — så borde orden återgifwas. — Augustinus, som i allmänhet antages gynna den motsatta läran, gör denna rätta anmärkning: "Qui fecit

nos sine nobis, non salvabit nos sine nobis." "Han som ståpade oss utan vår tillhjelp, will icke frälsa oss utan vår tillhjelp." Han will icke frälsa oss, om icke vi sjelfwa äro williga att "läta frälsa oss från detta onda slägte;" om vi icke sjelfwa "kämpa en god trones kamp och fatta ewinnerligt liv;" om vi icke "fräswa att ingå igenom den trånga porten," "förneka oss sjelfwa och taga vårt fors på oss dagligen" och genom hvarje möjligt medel, bemöda oss om att "göra vår fasselße och utkorelse fast."

8. Werken då, bröder, "icke för den mat, som förgås, utan för den, som blirwer till ewinnerligt liv." Sägen med vår välsignade Herre, ehuru i en något skiljaiktig mening, "min Fader werkar in till nu och jag werkar ocf." I betraktandet af att han fortfarande werkar i eder, tröttens aldrig att göra godt. Fortgår i kraften af den Guds nåd, som förefommer, åtsöljer och efterföljer eder; ja, fortgår "i edert werk i tron, i edert arbete i färleken och edert tålmod i hoppet." "Waren fasta, orörliga och öfverflödande i Herrens werk alltid." Och "fridens Gud, som igensört hafwer ifrån de döda den store Fåraheden, genom det ewiga testamentets blod, vår Herra Jesum, han fullkomne eder uti allt godt werk, till att göra sin wilja, stassande uti eder, hwad honom tückeligt är, genom Jesum Kristum, hwilken waren ära ifrån ewighet till ewighet. Amen."

Sjette predikan.

Om frestelser.

Eder hafwer ingen frestelse påkommit, utan den mensklig är; men Gud är trofast, som icke skall låta eder frestas öfwer eder förmåga, utan göra med frestelsen ocf den utgång, att I kunnen uthärda. 1 Kor. 10: 13.

1. I föregående delen af kapitlet påpekar Paulus å ena sidan Guds oförlikneliga barmhertighet mot Israeliterna och å andra sidan detta olydiga och gensträfwiga folkets oerhörda otaksamhet. Och allt detta är, såsom apostelen armärker, "skrifwet till

en warning för oss;" att vi må undvika deras olyckesbringande och förfärliga svnder äfvensom det fruktansvärdå straffet, som drabbade dem. Dernäst följa de allvarliga och wiktiga warningsorden: "den som tveker sig stå, han se till, att han icke faller."

2. Men om vi gifwa noga akt på dessa ord, skall det då icke visa sig en påfallande egendomlighet i uttrycket? "Den som tycker sig stå, han se till, att han icke faller." Om en meninsk endast **tycker sig stå**, då är hon icke i fara att falla. Det är icke möjligt att någon kan falla, om hon endast **tycker sig stå**. Samma svårighet framstår, enligt vår öfversättning, i de wälkända orden af vår Frälsare; — och att de äro betydelsefulla kunnar vi lätteligen lära derutaf att de icke mindre än åtta gånger blifvit återgifna i evangeliet, — "den som hafwer, honom warde gifvet och den som intet hafwer, det han menar sig hafva, det skall och tagas ifrån honom." "Det han menar sig hafva!" Nej, om han endast **menar sig hafva det**, är det icke möjligt att taga det ifrån honom; ingen kan borttaga från någon, det han endast **menar sig hafva**. Hwad en meninsk endast menar sig hafva, kan hon ej gerna förlora. Denna svårighet kan visserligen synas vara omöjlig att öfverwinna. Det är werkligen så; den kan icke öfverwinnas, om den vanliga öfversättningen följes. Men om vi gifwa akt på den rätta meningen af originalordet, då försunner svårigheten. Det måste medgifwas, att ordet **dozei** (stundom, åtmästone hos somliga författare) betyder ingenting mera än **att mena**. Men det kan betviflas, huruvida det har denna betydelse på något ställe i de heliga skrifternा. Genom en omsorgsfull betraktelse af hvarje text i nya testamentet, der detta ord förekommer, är jag fullt förvissad, att det ingenstädés minstar, utan öfverallt styrker meningen i de ord, hwarmed det är förenadt; *o dozei ezeiv*, betyder följaktligen icke det han menar sig hafva; utan twärtom, **det han werkligen hafver**. Väaledes *o dozor egavau*, icke den som **tycker sig stå**, eller den som tänker, att han står, utan den, som **werkligen står**: den som står så fast, att han icke tycker sig vara i någon fara att falla: den som säger silt David: "jag ställ aldrig omfull ligga: th du Herre hafwer gjort mitt berg starkt." Likwäl säger Herren just då: "war icke för stolt i ditt sinne, utan war i räddhåga; annars warde du och afhuggen." I annat fall ställ du också "falla ifrån din egen stadighet." Den

kraft du nu verkligens eger, skall blifwa borttagen. Så wiñt, som du nu verkligens står, skall du falla i synd, om icke i helvetet, om du icke är "nykter och wakande till att bedja."

3. Men på det ingen må blifwa modfåld wid betraktelsen af att den, som en gång funde sägas "löpa wäl," efteråt blifwit öfverwunnen af frestelsen; på det, att det båfwande hjertat icke skall blifwa ytterligare försagd, och anse det omöjligt att få; sammabinder apostelen den allwarliga förmaningen med dessa trösterika ord: "eder har ingen frestelse påkommit, utan den mensflig är; men Gud är trofast, som icke skall låta eder frestas öfwer eder förmåga, utan göra med frestelsen och den utgång, att I funnen uthärda."

I. 1. Låtom os börja med några iakttagelser, hwartill wi ledas af det trösterika löftet: "eder har ingen frestelse påkommit utan den mensflig är." Wåra öfversättare tyckas haſwa warit medvetna om, att uttrycket, "allmän för menniskan," på intet sätt hinner upp till originalordets kraſt. För den skall haſwa de i marginalen anfört ordet "måttlig;" men detta ord tyckes vara mindre lämpligt än det andra och längre ifrån verkliga meningens. Det är i sanning icke lätt att finna något ord i vårt språk, som motsvarar ordet *ανθρωπος*. Jag tror, att meningens dermed endast kan uttryckas genom någon sammansättning likt denna: "frestelser, som äro anpassade efter menniskans natur och omständigheter; sådana, som hvarje menniska förståndsenligt kan wänta, om hon betraktar beskaffenheten af sin egen natur till kropp och själ samt sitt tillstånd i den närvarande werlden." Om wi tillsörligt betrakta detta, skola wi icke blifwa förvånade öfwer någon frestelse, som möter os. Vi skola då se, att det icke är andra än hwad wi, i närvarande omständigheter, haſwa all auledning att wänta.

2. Betrakta först beskaffenheten af den lekamen, med hvilken din själ är förenad. Huru mångfaldigt är icke det onda, som du för hvarje dag, ja, hvarje timme är utsatt för! Swagheter, sjukdomar och oordningar af tusende slag, äro kroppens naturliga följeslägare. Betrakta de ofantligt små fibrerna, trådarna, oändligt finare än hår, — för den skall fallade hårssina kärл, — hvaraf hvarje del är sammansatt. Betrakta den oräkneliga mängd af lika fina rör och strängar, alla fylda med flytande wätskor! Och skall icke slitningen af några få af dessa fibrer, eller tillstopningen af några

ſå af dessa rör, ifyunnerhet af dem i hjernan, hjertat eller lungorna, förra vår trefnad, ja, förderſwa vår helsa och våra krafter, om icke ſjelfwa lifvet? Ja, om wi gifwa alt på, att alſt lidande innefattar freſtelſe, huru oräkneliga måste freſtelſerna då icke bliſwa, ſom nödwändigt måste påkomma hwarje menniſka, mer eller mindre, förr eller ſednare, ѕå länge hon wistas i denna dödliga lefamen!

3. Betrakta för det andra ſjälens närvärande tillſtånd, ѕå länge hon bor i denna lerhydda. Jag menar icke i deſt epånyttſödda tillſtånd; der hon ligger "i mörkrets och dödens ſlugga;" under mörkrets furſtes wälde, "utan hopp och utan Gud i werlden;" nej, ſe på en menniſta, ſom är friad från detta beklaganswärda tillſtånd. Se dessa, ſom haſwa "jmakat att Herren är god." Likwäl, huru inſkränktā äro de icke fortfarande i ſitt förſtånd? Huru föga utſräckning, huru förwirrade, huru felaktiga äro icke våra uppfattningar, till och med om de ting, ſom äro rundt emkring oss? Huru blottſtåld är icke den wiſaſte menniſka för miſtag? — Man bildar falſka omtömen, — tager bedrägeri för ſanning och fanning för bedrägeri, — endt för godt och godt för ondt. Hwilket irrande, hwilken flygtighet i vår inbillningsförmåga, äro wi icke ständigt utsatta för? Och huru många äro icke de freſtelſer, hwilka wi haſwa att wänta, äſwen från denna oſtyldiga ſwagheter?

4. Betrakta för det tredje det närvärande tillſtåndet på jorden, äſwen för dem, ſom frukta Gud. De bo bland ruinerna af en werld, ſom är i oordning, bland menniſkor, ſom icke känna Gud, ſom icke haſwa någon åſtundan att behaga honom och, hvilkas hjertan helt och hållet äro wända till det onda. Huru många af dem känna ſig icke manade att utropa: "we mig, att jag en främling är ibland Meſech; jag måste bo ibland Kedars hyddor," bland fiender till Gud och menniſkor. Huru oändligt lätträknade äro icke de, ſom wilja göra wäl, i förhållande till dem, ſom "icke frukta Gud eller haſwa förfyn för någon menniſka!" Och huru träffande är icke Cowley's iakttagelse: "om en menniſka, bewäpnad från huſwud till fot, inneſtängdes bland tusen naſna indianer, ſkulle deras antal dock gifwa dem ѕådan öſwerlägsenhet öſwer honom, ſom war allena, att det ſkulle bliſwa omöjligt att undſly. Hwad hopp om räddning kan det då wara för en naken, obewäpnad menniſka, om gifwen af tusentals?" Och, detta är förhållandet med hwarje

god menniska. Hon är icke wäpnad hvarken mot våld eller list, hon är utsatt, så naken hon är bland tusenden, som äro iflädde hela satans wapenrustning och försedda med alla de wapen, hvilka denna werldens förste fan utdela, ifrån helvetets ruftkammare. Om hon det oaktadt icke förgås, huru måste icke en god menniska likwäl blixta frestad i denna onda werld!

5. Men är det endast från ogudaktiga menniskor, som frestelser möta dem, hvilka frukta Gud? Det är helt naturligt att inbilla sig så och nästan hvem som helst tror det vara så. För den fullt hafwa många af os hemligen tänkt: "D! att min lott more fastad ibland goda menniskor, bland dem som älska eller åtminstone frukta Gud, jag skulle då vara befriad från alla dessa frestelser." Måhända du skulle det; måhända du icke skulle finna samma slag af frestelser, som nu ansätta dig, men du skulle säkert möta frestelser af något annat slag, hvilka du skulle finna lika svåra att uthärda. Äfwen goda menniskor i allmänhet, fastän synden icke har något herrawälde öfwer dem, äro dersöre icke befriade från qvarlefworna af densamma. De hafwa fortfarande sådana qvarlefwor af ett ondt hjerta, som ännu är benäget "att åswna från lesvante Gud." Säden finnes hos dem till högmod, wrede, dåraktiga begärlelser, ja, till alla oheliga sinnesytringar. Och om icke de troende beständigt waka och bedja, skall denna sådelt naturligen uppväxa och bedröfwa, icke allenast dem sjelfwa, utan alla, som äro omkring dem. Vi måste dersör icke wänta att ej möta några frestelser från dem, som frukta, ja, eck i någon grad älska Gud. Vi få ej ens förvänta os, om någon af dessa, som upprigtigt älska Gud, skulle lägga större frestelser i vår wäg, än några af dem, som aldrig kant honom.

6. Men finna wi wänta att möta någon frestelse från dem, som äro fullkomliga i kärleken? Detta är en wiktig fråga, som förtjenar en särstild betraktelse. Jag svarar, först: du torde finna alla slags frestelser från dem, som inbilla sig vara fullkomliga, under det de i werkligheten icke äro det och likaledes för det andra från dem, som en gång hafwa warit det, men nu äro "fallna från sin egen stadighet." Och om du icke är waken öfwer detta, om du tänker, att de fortfarande äro, hvad de en gång woro, skall frestelsen blixta så mycket svårare att fördraga. Ja, för det tredje, äfwen de, som "blifvit ståndande i den frihet, hvar-

med Kristus dem friat hafwer;" som nu i werkligheten äro fullkomliga i kärleken; kunna fortsarande blifwa en orsak till frestelse för dig: ty de äro ännu behäftade med swagheter. De kunna vara tröga till sin uppsättning; de kunna hafwa en naturlig wårdslöshet; eller ett bristfullt minne; de kunna hafwa en allt förliflig inbillningskraft: och detta kan föranleda en wiž olämplighet, ware sig i tal eller uppförande, hwilket ehuru icke i sig sjelf synligt, likwäl skall pröfwa all den nåd du eger: ishymerhet om du tillfriswer wiljan — som är så naturligt att göra, — hwad som i werkligheten kan härleda sig från brist på minne eller swaghet i förståndet; det, som dock i werkligheten är ett ofriwilligt miſtag, kan visa sig för dig såsom ett friwilligt. Så lämpligt war swaret hwilket en af Guds helige — nu i Abrahams söte — för några år sedan gaſ, då jag sade: "Denny, säkerligen kan du och din husmoder icke vara till frestelse för hvarandra nu, sedan Gud fräst eder ifrån synden?" "Ack min herre," sade hon, "em wi äro frälste från synden, hafwa wi fortsarande tillräckligt med swagheter för att pröfwa all den nåd Gud gifvit oss."

I. Men jemte onda menniskor, omgjiska icke lifaledes fallna andar oss beständigt på alla sidor? Gå icke satan och hans englar ständigt omkring, sökande hvem de uppsluka må? Hwem är utom området för deras ondskefulla och häftiga angrepp? Icke den wisaste eller bäste af menniskors barn. "Tjenaren är icke öſwer sin herre." Om de frestade honom, skulle de då icke fresta oss alla? Ja, kan hända att Gud skall se det nyttigt att tillåta frestelser anfalla oss, mer eller mindre, ända till vår lefnads slut. "Ingen frestelse" dersför "har oss påkommitt," hwilken wi icke hade anledning att vänta, antingen från vår kropp eller själ, från onda andar eller onda menniskor: ja, till och med från goda menniskor, ända till deſz wi återvända till Gud, som oss skapat hafwer.

II. Hvilken tröst, under allt detta, att med fullaste wiſhet weta, att "Gud är trofast, som icke skall tillåta oss att frestas öſwer vår förmåga." Han kämmer oss, och han kan icke miſtaga sig. "Han wet — noggrannt, — hwad wi för ett werk äro, han tänker derpå, att wi stoft äro." Och han skall icke tillåta någon frestelse påkomma oss annat än sådana, som äro afpassade efter vår styrka. Icke endast hans rätträtta fordrar detta, enligt hwilken han icke kan straffa oss dersför, att wi icke emotstått frestelsen, om den wore

så osörenlig med vår kraft, att det were omöjligt för oss att ösverwinna den; icke endast hans barmhärtighet, den innerliga barmhärtigheten, som hvilas ösver oss, såväl som "ösver all hans werk;" men framför allt hans trofasthet. Vi weta, att alla hans ord äro trofasta och sanna, och alla hans löften tillsammans ösverensstämma med detta tillkännagifwande: "såsom din dag är, så skall din kraft vara."

2. I den ohyggliga anstalt som fallas romerska inquisitionen, — ej desto mindre benämnd barmhärtighetshuset! — är det wanligt, att dessa grymma bärilar, under det de utspärra en menniskas senor på en sträckbänk, hafwa en af husets läkare stående det bredvid. Hans göromål är att gång efter annan gifwa akt på ögonen, pulsen och andra omständigheter hos den marterade, för att gifwa tillkänna, när tortyren har fortgått så länge den kan, utan att göra slut på liffvet, i affigt, att det må blifva bevaradt länge nog för honom att undergå en förnjad tortyr. Men trots all läkarens omsorg, misstager han sig någon gång, och döden gör slut på den undergifnes lidande, innan hans plågare ana det. Någenting litnande detta kunna vi iakttaga i våra egna omständigheter. I hvilka lidanden eller frestelser vi än må komma, skall vår store Läkare aldrig wända sig ifrån oss. Han är vid vår bådd och vid vår flig. Han gifwer akt på hvarje tecken af vårt lidande och väkar ösver, att det icke skall ösverstiga våra krafter. Och han kan icke misstaga sig angående oss. Han känner de själar och kroppar, han gifvit oss, han ser på det noggrannaste, huru mycket vi kunna uthärda, med den styrka vi ega. Och om den icke är tillräcklig, kan han föröka den, till hvilken grad det behagar honom. Intet är dersör mera säkert än att, i följd af hans wisdom, såväl som hans rättvisa, barmhärtighet och trofasthet, han hvarken will eller kan låta oss frestas ösver förmågan, ösver den kraft, hvilken han antingen redan har gifvit eller will gifwa oss, så snart vi äro i behof deraf.

III. 1. Han will "göra med frestelsen och den utgång — detta är tredje ämnet vi skola betrakta — att vi kunna uthärda."

Ordet *ex:caus*, hvilket vi ösversätta en väg till utgång, är högst berecknande. Dess mening är helt nära återgifwen genom det engelska ordet out-let; men ändå bättre genom det gamla ordet out-gate "utväg," som fortsarande ofta nyttjas af floissa skrift-

ställare. Det betecknar bortställigen en väg ut. Och en sådan skall Gud antingen finna eller göra; hvilket han, som har all wisdom såwäl som all magt i himmelen och på jorden, aldrig kan hafta svårt att åstadkomma.

2. Antingen gör han en väg för oss att undfly frestelsen, genom att bortläfva anledningen till densamma, eller i frestelsen, det är, medan svårigheterna fortsara, gör han så, att det icke längre är någon frestelse. Först: han gör en utväg för oss att fly ifrån frestelsen genom att borttaga tillfället dertill. Menniskoflätgets historia och kyrkohistorien i synnerhet förse oss med oräkneliga bewis härpå. Och många sådana händelser hafta förefallit under vår tid och inom det trånga området af våra bekantskaper¹.

3. Men finnas inga fresteiser, hvilkas anledningar icke kunna borttagas? Är det icke ett tydligt exempel på detta slag, hvilket

¹ Ett af många anser jag mig vöra återgåva, såsom ett anmärkningsvärdat bewis på Guds trofasthet att göra utväg utur frestelsen: — Elisabeth Chadsey, då boende i London — hennes dotter lefver i denna dag och är ingen wanheder för sina föräldrar — uppmanades att fortsätta förvaltningen efter sin aflidne man, som antogs lemma en stor förmögenhet efter sig. Men då en fullständig utredning af hans affärer var gjord, visade det sig, att denna förmoden saknade all grund, och att han icke allerväst ingenting lemmae efter sig, men att det twärtom var en ganska betänklig skuld. Det var icke länge efter hans begravning, en person kom till hennes bostad och sade: "Mrs. Chadsey: Ni står i stor skuld till eder landtherre, och han har sändt mig att uppbära räntor, på hvad Ni är skydig honom." Hon svarade: "herre, jag har icke så mycket penningar i denna verlden: i sanning, jag har alls inga!" "Men" sade han: "har Ni ingenting, som kan inbringa pennin-gar?" Hon svarade: "herre Ni ser allt, hvad jag har. Jag har ingenting i huset annat än dessa sex små barn." "Då," sade han, "måste jag utöfwa mitt uppdrag och föra eder i fängelset. Men detta är ett svårt förhållande. Jag will lemma eder här tills i morgon och försöka, om jag icke kan öfver-tala eder landtherre att gifva eder anständ." Han återkom följande morgon och sade: "jag har gjort allt, hvad jag kunde, jag nyttjade alla de bewis, jag har funnat upptänka, men eder landtherre är obewecklig. Han betygade högtidligt, att om jag icke, utan dröjsmål, förde eder i fängelse, då måste jag gå dit sjelf." Hon svarade: "Ni har gjort, hvad Ni kunnat. Ske Herrens wilja!" Han sade: "jag will göra ännu ett försök och komma igen i mor-gon." Han kom den följande morgonen och sade: "Mrs. Chadsey, Gud har åtagit sig eder sak. Ingen skall göra eder bekymmer nu, ty eder landtherre har dött i natt, och har intet testamente lemnat efter sig och ingen vet hvem, som är arfvinge till hans förmögenhet." Sålunda är Gud mäktig att be-fria utur frestelserna, genom att bortläfva anledningarna till dem.

nyligen blifvit offentliggjort? "Jag mandrade," siger brefskrifwaren, "en lugn, angenäm afion öfwer Dover fjäll med en person, hwilken jag ömt ålstade, och med hwilken, som det var ämnadt, jag inom få dagar skulle sammanwigas. Under det vi woro upptagna af ett lisligt samtal hälkade hennes fot, hon föll ned och jag såg heune vid stranden fönderslagen i stycken. Jag upplyftade mina händer och utropade: "för detta onda finnes intet botemedel. Jag måste nu gå förfjande alla mina dagar! Mitt sår är oläktigt. Det är omöjligt för mig att finna en sättan qwinna! en på alla sätt så passande för mig." Jag tillade i djup ångslan, "detta är en sådan bedröfwelse, att Gud sjelf icke kan afhjälpa den!" Och just som jag yttrade dessa ord, vakenade jag: ty det war en dröm!" Alldeles på samma sätt kan Gud undanrödja hvarje tänkbar frestelse, görande den "lis en dröm, då man uppväknar!"

4. Sålunda är Gud i stånd att befria utur frestelsen genom att borttaga sjelfwa anledningen till densamma. Och han är lika mägtig att frälsa i frestelsen, hwilket måhända är det största af allt. Jag menar: han kan tillåta orsaken att fortsvara såsom den war, och dock borttaga deß bitterhet, så att det icke skall blifäva någon frestelse alls, utan endast en anledning till tacksamhet. Huru många bewis hafwa icke Guds barn härpå, till och med i deras dagliga erfarenhet! Huru ofta äro de icke omgivna af svårigheter eller hemföcta af lidande och sjukdomar! Och då de ropa till Herren, tager han många gånger bort bågaren ifrån dem, han borttager bedröfwelsen, sjukdomarna eller lidandet, och det är som om det aldrig hade warit. Wid andra tider gör han icke någon ytterre förändring. Den ytterre bedröfwelsen, lidandet eller sjukdomarna fortsvara, men den heliga hugswalelsen förökas, så att den öfverväger allt, och de kunna frimodigt förklara:

"Arbetet är hwila, och lidandet ljusst,
då du, min Gud, är när."

5. Ett framstående exempel af detta slag, är det, hwilket förelomm i den förträffligemannens, grefwe de Nenthys lis. Då han hade ett häftigt anfall af rheumatism, frågade honom en wän: "Herre, lider Ni mycket?" Han svarade: "mina lidanden äro ytterst svåra, men genom Guds barmhärtighet lemnar jag mig icke

åt dem, utan åt honom." Det var i samma anda min egen fader svarade, — ehuru ansatt af åtskilliga lidanden och sår i inelvworna, hvilka hade medgivit honom högst ringa hvila, dag och natt, under en tid af inemot sju månader, — då jag frågade, "fader, lider Ni mycket nu?" Han svarade med kraftig och hög röst: "Gud slår mig i sanning med lidaende, i alla mina ben kännes svär plåga; men jag tackar honom för allt; jag välsignar honom för allt; jag älskar honom för allt."

6. Vi kunna betrakta ännu en omständighet af ett något liknande slag i grefwe de Renty's lif. Då hans hustru, hvilken han mycket innerligt älskade, var farligt sjuk och ansågs vara nära döden, tog en wän sig friheten att fråga, "huru känner Ni eder till mots wid detta tillfälle?" Han svarade: "jag kan intet annat säga än, att denna försökelse skafar mig i mina ömmaste känslor. Jag är utsägligt känslig wid min förlust. Jag känner mera, än det är möjligt att uttrycka. Och likväl är jag så tillsfredsställd wid öfwerhygelsen om, att Guds wilja ster, och icke en arm syndares wilja, att wore det icke af fruktan att gifwa anföt åt andra, skulle jag dansa och sjunga!" På så sätt will den barmhärtige, den rätfärdige, den trofaste Guden "i hvarje frestelse, äfwen göra en sådan utgång, att vi kunna uthärda."

7. Hela detta språk är fullt af lärdomar. Några af de lärdomar vi kunna inhämta derifrån, äro:

Först: "den som i werkligheten står, han ser till, att han icke faller" i knot; att han icke säger i sitt hjerta: "säkerligen äro icke en enda menniskas omständigheter lika mina; ingen har någonsin blifvit pröfwad såsom jag." Jo, tiotusende. Inga frestelser hafwa på kommit dig, annat än sådana, som äro allmänna för menniskan; sådana, som du förståndsenligt kunde wänta, om du betänker, **hwad du är**; en syndare, född att dö; en syndig innewänare i en dödlig lekamen, utsatt för oräknliga inre och yttre lidanden; — och **hvar du är**; i en werld, full af oordningar, omgivwen af onda menniskor och onda andar. Betänk detta, och du skall icke knota öfwer den allmänna lotten, det allmänna tillståndet för mensligheten.

8. För det andra, "den som står, han ser till, att han icke faller," att han icke frestrar **Gud** genom att tänka eller säga "detta är odrägligt, detta är för hårdt, jag kan icke genomgå det.

Mina bördor äro tyngre än jag är i stånd att bärä." Säg icke så, ty ingenting är för svårt för Gud. "Han will icke tillåta att du frestas öfwer förmågan." Han afväger bördorna i förhållande till din kraft. Om du är i behof af mera kraft, bed, och den skall gifwas dig.

9. För det tredje, "den som står, han ser till, att han icke faller;" att han icke frestar Gud genom **otro**; genom att misströsta på hans trofasthet. Har han sagt, att han "i hvarje frestelse will göra den utgång att vi kunna uthärda?" Och skall han icke göra det? Jo, wisseligen! Och då han till fullo undanröjt orsaken till vår onödiga fruktan, skall det visa sig, att wi'stomen i hans rådslag står långt öfwer vår fattningssförmåga.

10. Låtom osz då emottaga hvarje pröfning med undergivwenhet och med ödmjuk förtröstian, att han som eger all magt, all wisdom, all barmhertighet och all trofasthet, först will syrka osz i hvarje frestelse, och dernäst befria osz ur dem alla; så att slutligen alla ting skola till sammans werka för vårt väl, och vi skola lyckligt erfara, att Guds afflig med alla frestelser och pröfningar är, att "vi måge få del af hans helighet."

Sjunde predikan.

Om förströelse.

Bliwen wid Herren utan allt hinder. 1
Kor. 7: 35.

1. Närä på i alla delar af landet, men isynnerhet i de större och mera befolkade städerna, höres bland tänkande personer en allmän klagan öfwer de ständigt ökade förströelserna, som sprida sig mer och mer både i städerna och på landet. Till följd af det ständiga bruk, som göres af detta ord, och det allmänna ogillande, som uttalas deremot, ledes man helt naturligt på den tanken, att ett ord, som så allmänt nyttjas, måste vara fullkomligt väl förstådt. Det kan likväl ifrågasättas, huruvida det är så eller icke? Ja, vi kunna helt lugnt försäkra, att högst få af dem, som osta

nyttja detta uttryck, förstå hvad som menas dermed. En af orsakerna härtill är den, att eburu det länge har nyttjats ibland osjälvskilt från Charles den andres tid — en af de mest förströde dödligar, som någonsin andades — är sikkärt ordet icke i sig själv gammalt. Det var knappast känt för 50 år sedan, och icke mycket nyttjadt förr än under den nuvarande regentens tid. Så sent har det blifvit införd, sikkärt är det nu i hvar mans mun; ja, det är nära på utslitet, emedan det blifvit ett modeord för dagen.

2. En annan orsak, hvarsför det är så litet förståeti, torde vara den, att bland den oräkneliga skaran af författare runt omkring oss, — som liksom öfvervärlden jorden — är icke en enda, — åtminstone ingen jag känner — som offentliggjort så mycket som en 50 åres traktat angående detsamma. Vi hafwa wisseligen ett litet försök i den vägen, men högst så hafwa sett det, emedan det är infört i miet uti en större bok af en författare, som är helt litet känt i veriden. Och äfven detta försök är så långt ifrån att gå till rjuvet af ämnet, att det endast i korthet widrör detsamma, och ifrån början till slut gifves icke så mycket som en förtiaring af, hvad förströelse är, hvilket jag i första rummet sökte.

3. Vi äro wana att tala om förströelse, såsom om den hufwudsakligen, em icke helt och hållet, hade afseende på det yttre uppförandet i vårt sätt att lefwa; men den är inom ej, förr än den visar sig i det yttre: den är i hjertat, förr än den visar sig i vårt yttre umgänge. Det måste finnas en förströdd ande, förr än det kan finnas ett förströdt sätt att lefwa. Men hvad menas med en förströdd ande? Detta är den första frågan.

4. Gud skapade alla ting för sig själv, men isynnerhet alla med förstånd begåswade andar, och det synes som förstånd af något slag eller grad är oskiljaktigt från en andlig warelse, att förstånd är lika wäsentligt för en ande, som rum för materien. Gud skapade dessa förnuftiga andar särskildt i den affigt, att de måtte känna, älska och åtnjuta sin skapare. Liksom solen är medelpunkten för planetssystemet, så — om wi få jämföra materiela ting med andliga — kunna wi utan betänkande försäkra, att Gud är andarnes medelpunkt. Och så länge dessa äro förenade med honom äro de i hvila. De hvila så länge, och endast så länge, de "blifwa vid Herren utan allt hinder."

5. Utan att sör närvärande fästa oż wid det särskilda tillfälle, då apostelen talade dessa ord, wilja wi endast anmärka, att detta uttryck är högst betecknande; *προς το ευπροσεδον τῷ Κυρῷ*. De ord, wi öfversätta med "bliswā wid," betyda bokstavligen att lugnt sitta ned och höra. Paulus häntyder troligen på Maria, sittande wid mästarens fötter. Luc. 10: 40. Under titen "bekymrades Martha med idklig tjänst," hon var upptagen, förströdd; *περιεστάτω*. Detta är sjelfwa uttrycket, från hwilket apostelen tager det ord, wi återgifwa med "utan allt hinder."

6. Och lika mycket som de idkliga tjänster förströde Marthas tankar och hindrade henne ifrån att höra Herrens ord, så skola dagligen lusende ting möta, som kunna förströ våra tankar och hindra oż att lyhna till hans röst, som beständigt vill tala till våra hjertan, jag menar till alla, som äro williga att gifwa akt på hans Andes röst uti sitt inre. Vi äro på alla sidor omgivna af sådana föremål, personer eller ting, som lätt draga oż ifrån vår medespunkt. Ja, hvarje skapadt föremål, skall draga oż ifrån skaparen, om wi icke beständigt äro på vår waqt. Hela den synliga werlden, allt hwad wi se, höra eller widröra, alla föremål, som inverka antingen på våra sinnen eller vårt förstånd, harwa förmåga att förströ våra tankar, att föra dem bort från den osynliga werlden och hindra våra sinnen att umgås med henom, som är både upphofvet och ändamålet med vår tillware.

7. Detta sker så mycket lättare, emedan wi alla af naturen äro *αγέοι*, "utan Gud i werlden," ända till den grad, att det icke erfordras mindre än en allsmäktig kraft, för att motverka den dragning till förströelse, som finnes hos hvarje mensklig ande. Dugen mindre än Gud sjelf kan leda våra själsförmögenheter, att sysfelsätta sig med vår skapare, och fästa sig wid vår samma medelpunkt; th detta kan icke ske, förr än wi bliswā förnyade, förr än wi bliswā skapade på nytt i Kristo Jesu; förr än samma magt som frambringade werlden, skapar uti oż "ett rent hjerta" och gifwer oż "en ny wiñ ande."

8. Men hwilka äro de, som sålunda bliswit förnyade? De, "som tro på Guds Enfödde Sons namn." De allena, som "tro på Herren Jesus Kristus," äro "födde af Gud." Det är genom denna tro allena, som wi bliswā "en ny skapelse i Kristo Jesu;" att han ånyo upprättar Guds beläte uti oż, i hwilket wi ursprung-

ligen more skapade, så att wi återigen hvila i Gud, eller såsom apostelen uttrycker det: "förenas med Herren uti en ande." Men äsven då kan den troende finna hos sig qvarlefwer af det "kötsfliga finnet," den naturliga benägenheten, att hvila vid skapade ting, att söka tillfredsställelse uti dem; och utan en beständig onisorg och vaksamhet skola dessa nedtrycka själen och draga den ifrån ståparen. Häruti skall äsven werlden, de menniskor, som icke känna Gud, icke försumma att medverka, ofta uppiåtligt och måhända vid andra tillfällen utan uppsåt, ty sjelfwa deras ande är smitosesam och omärligt förändra de ej till litbet med sig sjelfwa. Vi finna äsven wara förwissade om, att djefwulen, "denna werldens gud," skall af all sin förmåga bista dem häruti. Han skall använda alla sina krafter och, hvad som är lånt farligare, all sin list, för att på något sätt, om möjligt, bortföra os "ifrån enfaldigheten i Kristus," från vårt enkla fasthållande vid honom, från vår gemenskap med honom, genom hvilken vi äro "förenade uti en ande med Fadren."

9. Men intet är säkrare än detta: att eburu¹ djefwulen kan fresta den i treⁿ mest befästade att affalla ifrån enfaldigheten i Kristus och kringföra hans tankar och begär på werldliga föremål, kan han likväl icke twinga ens den svagaste; ty Guds nåd är fortfarande tillräcklig för honom. Samma nåd, som först förenade os med Gud, är i stånd att fortfarande bewara os i denna lyckliga förening, i trots af all djefwulens ondska, kraft och list. Gud har icke lemnat sig sjelf utan wittnesbörd om, att han har magt "att frälja de gudaktiga," dem som förtrösta på honom, "utur — alla — frestelser" och ur denna ishymerhet. Han har fortfarande en liten hop, som i werkligheten "blifwer vid Herren utan allt hinder," som med allt hjerta håller sig intill honom och afslägsnar sig icke ifrån honom, nej, icke för ett ögonblick, utan äro "alltid glada, bedja utan återvändo" och äro "tackjamme i allt."

10. Men lika mycket någon gifwer efter för denna frestelse och afviker med sitt hjerta ifrån Herren, lika mycket förströdd är han. Originalortet betecknar egentligen att förfingra, att strö omkring. Liksom man brukar säga om solen, att den stringrar molnen, om winden, att den kringsprider eller kringför dammet, så kunna, genom en enkel liknelse, våra tankar sägas blifwa förströdde, då de afslägsnas från Gud, som är deras rätta medelpunkt, och

kringkastas bland werldens arma, förgängliga och otillsfredsställande föremål. Och det kan sägas om hvarje menniska, som är främmande för Guds nåd, att alla hennes sinnesrörelser äro förskingrade, kringströdda öfver hela jorden, på omältligt afstånd från Gud.

11. Tankspiddhet är dersör i Pauli mening nära förenad med eller snarare det samma som förströelse. Att "blifwa wid Herren utan allt hinder," är fölhaftligen att blifwa wid Herren utan förströelse. Men när helst sinnet är aflägsnat från Gud, är det i samma grad förströdt eller hindradt. Med förströelse menas alltså i allmänhet, allt som afleder sinnet eller bortsör själén från Gud, och allt som aflägsnar sinnet från Gud, förströr os i werkligheten.

12. Härav kunna vi lätt lära, hvad som är den egentliga meningen med uttrycket "en förströdd menniska," det är en sådan, som är skild från Gud, som är bortdragen från sitt medelpunkt, antingen detta ske tillfälligtvis genom brådskande göromål, däraktigt tidsfördrif eller så fallade oskyldiga nöjen eller genom hvad smäjak som helst det vara må. Sant är, att mängden i allmänhet inskränker detta till dem, som äro mer än vanligt försänkta i tråldom under köttfliga, siniliga begärrelser, såsom orust, dryckenskap, dans, kapplöpning, jagtparti, själfkapsspel. Men det har likaledes afseende på de werkliga därar, som förgäta Gud, under det de äro fullt upptagna af någon werldslig sysselsättning, more det än af det förträffligaste och viktigaste slag. En person kan vara lika mycket bortförd från Gud genom att studera matematik eller astronomi, som genom fortspel eller jagt. Hvar och en som har för vana att icke akta på sin skapares närvoro och hans wilja, är en förströdd menniska.

13. Härav kunna vi äfven lära, att ett förströdt lif icke endast är det som tillbringas framför toalettspeglar, eller vid spelbordet, det är icke allenast den groft lidenliges och spelhusbesökrens, utan äfven den hedrade stadsmannens eller köpmannens, som är "utan Gud i werlden." Lästyrdigt härmad är en förströdd tids-ålder — sådan som den närvarande, måhända mer än någon föregående, så långt historien wittnar — det är en tid, i hvilken Gud allmänt förgätes. Och en förströdd nation, är en nation, eller en större mängd af menniskor, som icke hafwa Gud i alla sina tankar.

14. En enkel slutsöld af dessa iakttagelser är, — hvad någon torde anse såsom ett orimligt påstående — att förströelse i ordets fulla och rätta mening är aldeles det samma som *ogudaktighet*. Ordet är nytt, men saken är utan tvifvel närapå lika gammal som kapelsen. Och detta är för närvärande landets förfilda berömmelse, hvaruti det icke öfverträffas af någon annan nation under himmelen. Vi uttala deraf en otvifvelaktig sanning, då vi säga, att det icke på hela jordens yta finnes någon nation — åtminstone ingen, som vi hafta läst om — så fullkomligt förirörd eller *ogudaktig*, icke endast så aldeles "utan Gud i verlden" utan som så öppet utmanar och trotsar honom. Historien wet icke om någon tid sedan Julius Cæsar, sedan Noach, sedan Adam, då förströelse eller *ogudaktighet* så allmänt var rådande både bland höga och låga, rika och fattiga, som under närvärande tid¹.

15. Och likväl, lofwo! ware Gud, alla äro icke förlorade. De finnas hvilka i tro hafta utvalt Gud för sin del och tjena honom. Jag hoppas, att mera än sju tuzen, ja, och tio gånger det antalet finnas i landet, som hvarken hafta böjt sina knän eller sina hjertan för "denna verldens gud," för denna tidens Baal, utan hålla sig innerligt nära sin skapare och förlossare och icke äro bortsörda af den mägtiga floden, den allmänna strömmen af förströelse och *ogudaktighet*. De äro icke af samma slags, som den

¹ Man påminner sig, att denna predikan stod för mera än 100 år sedan, och då var det moraliska tillståndet i England högst beklägligt; i sin kyrkohistoria, 2:dra delen, sedan 581, skildrar Thomæus det sálunda: "Höfjsamtalen, teateripelen och smilcalstren, allt förenade sig att göra kristendomen löslig, och tonen för dagen var, att vara en religionsbespottare. Hritänkarskrifterna uppslöktes öfver allt som ett försocradt gift. Filosofer, skaldar, vältalare funnos i mängd, men hvad myrta gjorde de? Aldriz hade folket hört schönare moralpredikningar, och aldriz var osedligheten stigen till en så rysslig höjd. Landet var uppföldt af lönnmördare och mordbrännare, naturliga alster af förfämda tänkesätt och glämsta af Gud. Grömheten hos tjusbanden väcker fascia. Att sla, stympa och mörda offren för deras röslwerier, var någonting allmänt. Man fungjorde utan blygsel, hwarest ett rus kunde fås för bästa priset: dazar och nättar hörde man de grusligaste gudsbespottelser utövas och de skamliaste ohyggsligheter begås. Genom en sådan yrfesfull lastfullhet skulle folket nödwändigt hafta ödelagt sig sjelf, om Gud icte frälsat det igenom evangelium: men han gjorde det, och Wesley och Whitefield blefwo hufwudsalligen de första eller de lyckligaste redskapen dertill."

mäktige Crispus, qui nunquam direxit brachia contra torrentem: "som aldrig försökte simma mot strömmen." Hvar och en af dem kan säga:

Nec me, qui cætera vincit
Impetus, et rapido contrarius evehor orbi.

Om de icke kunna hämma floden, kunna de åtminstone afslägga ett öppet mittnesbörd emot den, och äro derigenom friade från sina ogudaktige landsmåns blod, hvilket måste komma öfver deras egna hufwuden.

16. Men genom hvilka medel kunna wi undvika att blifwa bortsörda med den allmänna floden af förströrelser? För dem, som tro biblen, är det icke svårt att gifwa ett svar på denna fråga. Jag tror, att biblen är Guds eget ord och i anledning deraf svarar jag: det ofelbara botemedlet mot förströelse är "den tro, som werkar genom kärleken." Om du will vara befriad från denna svåra sjukdom, så fortgå stadigt i tron, i den tro genom hvilken du bibehåller barnaslapets ande, som "ropar" i ditt hjerta "Abba Fader" och sätter dig i stånd att säga: "det jag nu lesver i köttet, det lesver jag i Guds Sons tro, den mig älskat hafver, och gifvit sig sjelf ut för mig." Genom denna tro "ser du den osynlige" och "har Herren för ögonen alltid." Härligenom "uppbryggen I eder sjelfwa på eder aldra heligaste tro" och "behållen eder i Guds kärlek och wänten efter vår HErres Jesu Kristi barmhärtighet, till ewinnerligt lif." Och så länge wi wandra efter denna regel, äro wi skyddade mot all förströelse.

17. Huru nära öfverensstämmar ej detta med den fromme Kempis ord: "Enfald och renhet äro de två wingar, som lyfta oss till himlen." Enfald i affigten och renhet i böjslen. Hwad är detta annat än — i apostelens språk — "den tro som werkar genom kärleken?" Genom denna enfald ser du alltid Gud, och genom renheten älskar du honom; och hwad är det annat än — såsom en af de gamla sade — "att hafwa själens älskande öga riktadt på Gud;" och så länge din själ är uti detta wakande tillstånd, kan förströelse icke finna något rum hos dig.

18. Det är deraf högst lämpligt, att den store och ädle biskop Taylor i sina "regler för ett heligt lif och död," förnämligast påyrkar renhet i uppsåt och systemål. År han icke berättigad

. af vår Herre sjelf att så göra, i det han framställer denna allmänna sats: "om ditt öga är ensaldigt, så warder din hela kropp ljus." Ensalighetens hänsör alst till Gud. I hvarje steg du tager, se på honom allena. Sök en sak: lyckelighet i att känna, älska och tjena Gud. Då skall din själ vara full af ljus, af Guds härlighet, af hans rena kärlek finande på dig från Jesu Kristi ansigte.

19. Finnes någon större hjelp för ernåendet af full helgelse än att beständigt se ljuset af Guds härlighet? Det är intet under, att så många wiſa och ädla män haſwa anbefalt detta, "att haſwa Gud för ögonen altid," åt alla dem, som åſtunda att bliſwa delaktiga af sann religion. Men under det de uppmanat till denna öfning, haſwa ſemliga af dessa helige män gjort ſig ſtyldige, ſåſem det synes, till ett annat miſtag, i det de uppmanat uppväckte personer, ſom icke warit öſwerbewiſade om ſynd, att vid ſjelfwa förſta ſteget på ſin religiöſa bana iakttaga detta. De ſkola likväl begynna med bättring, med att lära känna ſig ſjelfwa, ſin ſyndfullhet, ſin ſkuld och hjelplöſhet. Dernäst ſkola de läras att föka frid med Gud, genom tron på vår Herre Jesus Kristus. Må de dernäst lära att bewara, hwad de haſwa erhållit och wandra i hans anſigtes ljus, ja, att "wandra i ljuset, ſåſom han är ljuset;" då "haſwa wi gemenſkap inbördes," — Gud med eſ och wi med Gud, — "och Jesu Kristi hans Sons blod renar oſ af all ſynd."

20. Det war till följd af en grundlig öſwerthgelle ſom nød- wändigheten för en kristen "att haſwa Herren för ögonen altid," ſom ett fällslap af unge män i Oxford, — de der för några år sedan brukade tillbringa förfsta delen af ſina aſtnar tillſammans i affigt att biſta hwarandra, att föka frälsning, — under ſin dagliga ſjelfpröfning förfi framſtälde den frågan: "har jag warit uppriktig och sansad i alſt, hwad jag sagt och gjort?" Har jag warit uppriktig? Det är: alſt haſt Gud i mina tankar och gjort allt i ett rent uppsåt att behaga honom? Sansad, det är: haſtigt ſamlat mina ſpridda tankar och återtagit min ensald, om jag på något fätt warit berſörd derifrån, antingen af menniskor, djeſlar, eller mitt eget onda hjerta? Genom detta medel bleſwo de bewarade från förſtröelse och woro i stånd att ſäga: "genom Guds nåd gör jag detta ena" — åtminstone är det min beständiga åſtundan

— "jag ser Gud, jag älskar Gud, jag tjenar Gud," jag "förhärligar nu Gud uti min kropp och i min ande, hwilka Gud tillhöra."

21. Samma sak thckes vara innesattad uti de två ovanliga orden, som så ofta påträffas i sätana fromma mäns skräster, som allmänt kallas mystiker, jag menar inåtvänd och utåtvänd. "Bepröfwen eder sjelfwa" säger apostelen till korintierna, och på samma gång till kristna af alla tider; "eller känner I eder icke sjelfwa, att Jesus Kristus är uti eder? Utan så är, att I icke hållen profswet," att I icke ären troende, att I ären ur stånd att utbärda Guds ords pröfwosten. Att giswa akt på Kristi röst inom sig, är hwad de mena med inåtvändhet; att wända sinnets öga från honom till ytter ting, är hwad de kalla utåtvändhet. Ty härigenom wandra tankarna bort från Gud, och du är i werkligheten förströde, hvarför du genom inåtvändhet alltid måste söka bibehålla känslan af Guds kärleks närvoro och beständigt ihfsna till hwad helst det må behaga Gud att säga till ditt hjerta, och om du ständigt lyhsnar till hans röst, shall du blifwa bewarad ifråa förströelse.

22. Härifrån kunna wi slutligen lära, hwad omdöme wi skola bilda oss, om hwad som ofta säges till förmån för engelska nationen och den närvarande tiden, nemligen: att i andra asseenden står England i jemnbredd med andra nationer och den närvarande tiden i jemnbredd med den föregående. Det medgiswes endast, att wi äro mera förströdda än våra grannar och att denna tiden är mera förströdd än de föregående. Men om detta medgiswes, då är allt medgiswet. Det är medgiswet, att denna nation är wärre än någon af de angränsande nationerna, och att denna tiden är wärre, wäsentligen wärre, än några af de föregående tider. Ty emedan förströelse och ogudaktighet är upphoswet till all synd, all orättfärdighet, all obarmhertighet, all orättvisa, list, svek, trolöshet och alla möjliga onda begärrelser, onda ord, och onda handlingar, så är i werkligheten allt innesattadt i detta. Allt hwad som är orent, hwad helst som illa ljuder, hwad helst som är oheligt, är någon last, allt detta är innesattadt i den ogudaktighet, som allmänt benämnes förströelse. Må dersör ingen, som älskar dygd och sanning, säga ett enda ord till förmån för detta onda. Må ingen, som älskar meuniskoslägret, en enda gång öppna sin mun att försvaga eller förmildra det onda deruti. Uffsy förströelse såsom du afflyr

djefwulen, th från honom kommer den och honom liknar den. Afly förströelse såsom du skulle affly utrotandet af all dygd och det allmänna öfwerhandtagandet af ett "jordisst, sinnligt och djefwulstt sinne," och fly från den, såsom du skulle fly från "den sjön som brinner med eid och swafwel," om du såge den öppen framför dig.

Åttonde predikan.

Rikedomens faror.

Men de, som wilja rike warda, falla nti fre-
stelser och snara och i många därartiga och stadliga
begärelser, de der sänka mennisflorna uti förders
och förtappelse. 1 Tim. 6: 9.

1. Huru oräkneliga äro icke de förgliga följderna, som härleda sig derifrån, att mennisflorna icke fäんな eller besätta denna stora jämning! Och huru få äro ej de, äfwen i den kristna världen, som rätt förstå eller allvarligt beiraka den! Ja, huru ringa är icke deras antal, äfwen bland verkliga kristna, som stanna derför och lägga det på hjertat. Största delen af dem förbigå denna text helt lätt och sedan som nog så ihåglomma, att en sådan finnes i bibeln, och många gifwa den en sådan förklaring, att orden helt och hållit förlora sin betydelse. "De, som wilja rike warda," säga de, äro sådana, som wilja blixta rila på hvilket sätt som helst; som wilja blixta rila, ware sig att det fier med rätt eller orätt; de som äro fast beslutna att genomdriva sin plan och uppnå sitt mål, utan afseende på hvilka medel som användas; dessa falla uti frestelser och utsätta sig för att der onda, som apostelen anger. Men om detta wore textens enda mening, kunde den gerna vara utesluten från bilden.

2. Detta är så långt ifrån att vara hela meningens af texten, att det egentligen icke utgör någon del deraf. Här talar apostelen ej om att vinna rikedomar på orätförtigt sätt, utan om en helt annan sak; hans ord måste tagas i deras enkla, tydliga mening, utan någon inskränkning eller förmildring. Paulus säger icke: de som wilja blixta rila genom orätta medel, genom rån, tjuvveri,

förtryck, ocker eller bedrägeri; de som wilja blifwa rike genom förfalskning eller listiga konster; utan helt enkelt: de, som wilja rike warda, äro de, som, äfwen om medlen, som de nyttja, äro fullt lagliga, falla uti frestelse och suara och i många däraktiga och skadliga begärleter, de der sänka menniskorna uti förders och förtappelse.

3. Men hvem tror detta? Hvem mottager detta såsom en sanning från Gud? Hvem är djupt öfwerthygd derom? Hvem predikar det? Stort är antalet af predikanter i våra dagar, men hvilken af dem alla är det, som öppet och tydligt predikar denna förunderliga lära? Det är en djupsinnig anmärkning af en stor man, att "predikstolen är predikantens starka borg." Men hvem har, äfwen i denna starka borg, mod nog att framhålla en dylik sanning, som allts icke är på modet? Jag kommer icke ihåg, att jag under 60 år hört en enda predikan öfver detta ämne. Och hvilken författare har under samma tid lemnat någon afhandling derom i tryck? Ålminstone på modersmålet känner jag icke en enda. Jag har hvarken sett eller hört någon sådan författare. Jag har sett två eller tre, som widrört ämnet, men icke behandlat det grundligt. Sjelf har jag ofta widrört det i mina predikningar och två gånger i de skrifter jag offentliggjort för verlden: en gång i utläggningen af vår Frälsares bergspredikan och en gång i föredraget om "den orättfärdiga mammon." Men jag har ännu aldrig hvarken låtit trycka någon predikan eller talat förfästligt öfver detta ämne. Det är hög tid att göra det — att jag slutligen må tala så tydligt och utförligt jag kan, i affigt att lemnna ett fullt och wißt witnessbörd efter mig, när helst det behagar Gud att falla mig häдан.

4. O, att Gud wille gifwa mig nåd att begagna rätta och kraftiga ord, och att han wille gifwa eder nåd att emottaga dem i redliga och örmjuka hjertan. Må det icke blifwa sagdt om eder: "de sitta framför dig såsom mitt folk och de höra dina ord, men wilja icke göra derefter. Du är dem liksom en ljuslig sång, såsom en den der skön stämma hafwer och wackert spela kan; de höra dina ord, men göra icke derefter." O, måtten I icke vara "ordets" glömske "hörare utan deß görare" och derigenom blifwa "saliga uti eder gerning!" I hopp härom will jag bemöda mig: först, att uttyda opostelens ord och för det andra, att tillämpa dem.

Men ack, hwem är härtill duglig? Hwem är i stånd att hejda den mägtiga strömmen, att bekämpa fördomarna, icke endast hos massan, utan äfven hos den lärda och gudfruktiga werlden? Intet är likwäl för svårt för Gud; ännu är hans nåd tillräcklig för os. Dersör, will jag bemöda mig i hans namn och i hans kraft

I. Att uttyda apostelens ord.

1. Och låtom os först betrakta, hwad det är att vara rik; hwad apostielen menar med detta uttryck.

Föregående wersen förklrar meningens. "Då wi hafwa föda och kläder — bokstafligen öfvertäckelse, ty ordet innesattar tak öfwer hußwudet såwäl som kläder, — så låtom os dermed nöja." "Men de som wilja rike warda;" det är: de som wilja hafwa mera än detta, mera än föda, kläder och husrum. — Häraf följer tydligt, att allt hwad som är mera än detta, hwad som är mera än det verkligt nödwändiga eller det beqwämliga för lifvet, är i apostelens mening rikedom. Hvar och en som har tillräcklig mat att äta, kläder att kläda sig med, samt ett ställe att luta sitt hußwud till, och någonting derjemte, är rik.

2. Låtom os för det andra betrakta, hwad som innesattas i orden "de som wilja warda rika." Innefattar det icke först dem, som bemöda sig att blifwa rika, att hafwa mer än föda, kläder och bostad; som ihärdigt och med öfverläggning åstunda mera än föda, kläder och husrum, mera än det endast nödwändiga och beqwämliga för lifvet? En hvar, som tillåter sig dessa begär, som icke ser något ondt deri, åstundar att blifwa rik.

3. Och så göra, för det andra, alla de, som affigtligt och med uppsåt sträfwa efter mera än föda och kläder; hvilkas affigt och systemål är att förvärswa, icke endast så mycket af werldsliga egodelar, som sätter dem i stånd att förskaffa sig det nödwändiga och beqwämliga för lifvet, utan mera än detta, antingen för att spara ihop eller gifwa ut i öfverflöd. Alla dessa ådagalägga sitt begär efter rikedom genom sin sträfwan att erå densamma.

4. Måste wi icke, för det tredje, bland dem, som åstunda att warda rika, ställa alla sådana, som i werligheten "samla skatter på jorden;" en sak lika uttryckligt och klart förbjuden af vår Herre som otukt eller mord. Det är tillåtet, 1. Att wi förvärswa det nödwändiga och beqwämliga för dem, som tillhöra vår familj;

2. Att personer, som idka någon näringsgren, samla så mycket, som är nödvändigt för fortsättandet af deras handtering; 3. Att vi samla för våra barn, hwad som kan förse dem med det nödvändiga och bequämliga, sedan vi hafwa lemnat verlden; och 4. Att vi förvärswa, "det som ärligt är inför hvar man," så att vi äro "ingen menniska något skyldiga." Men att samla något mera, sedan detta har skett, är hwad som vår Herre på det bestämdaste har förbjudit. Då detta affsigtligt och med uppsåt göres, är det ett tydligt bewis på vårt begär ester rikedom; och att på så sätt samla penningar, är lika litet förenligt med ett godt samwete som att kasta dem i sjön.

5. Bland dem, som wilja warda rika, måste vi, för det fjerde, ställa alla, som ega mera af denna verldens goda, än de nyttja enligt gifwarens wilja; jag skulle hellre säga egarens; ty han endast lånar det åt os att nyttja såsom förvaltare och behåller sjelf eganderätten deraf. Och han kan i sanning ej göra på annat sätt, emedan allt är hans händers werk; han är och måste vara egaren af himmel och jord. Detta är hans obestridliga rättighet, hvilken han icke kan affräga sig. Och jemte dessa gåfwar, som han öfwerlemnar i våra händer, har han gifvit os sitt ord, deri han visar orsaken, hvarför han har gifvit os sina egodelar att förvalta, samt beskrifvit sättet, huru vi skola förvalta dem. Deraf, om vi behålla mera deraf i våra händer, än hwad som är nödvändigt för de förut angisna ändamålen, falla vi helt säkert under anklagelsen "att wilja warda rike;" framför allt blifwa vi brottsliga, derigenom att vi nedgräfsa vår Herres pund i jorden, och i följd deraf äro vi hemfallna under benämningen onda tjenare, emedan vi äro onyttiga tjenare.

6. Under förewitelsen af "att hafwa begär till rikedomar" falla, för det femte, alla penningeälskare. Med detta ord menas helt enkelt sådana, som hafwa sin glädje i penningar; som fröjda sig öfwer dem; som söka sin fällhet deruti; som så att säga rufwa öfwer sitt guld och silfver, sina wexlar och wärdepapper. Sådan var mannen, sem beskrifwes af den romerske skalden, hvilken utbrast i detta naturliga samtal med sig sjelf:

"Populus me sibilat, at mihi plundo
Ipse domi quotios nummos contemplor 'in arcâ.'

Follet hwiſlar åt mig, men jag prisar mig sjelf
och räknar hemma mina samlade penningar.

Om det finnes någon last, som är onaturlig för menniskan, så tror jag, att detta är en sådan; emedan penningen i sig sjelf icke tvyfles tillfredsställa något naturligt begär eller åtrå hos menniskan, och under en sektionärig iakttagelse kan jag icke påminna mig ett enda tillfälle, då en menniska varit hängiswen åt **färlek till penningar**, förr än hon försummat att nyttja denna dyrbara gäſwa i enlighet med sin Herrs wilja. Sedan hon gjort sig skyldig till denna försummelse, straffades synd med synd, och girighetens anteck tillåtelse att intaga hennes hjerta.

7. Men utom detta grojwa flag af girighet, af färlek till penningar, finnes det ett mera förfinat flag, som apostelen kallar *πλεορεγια*, hwilket bokstavligen betyder: begäret att ega mera, mera än det vi redan haſwa. Och äſwen de så finnade komma under benämningen att "wilja warda rika." Sant är, att detta begär, med vissa inskränkningar, är oſkyldigt, ja, berömwärdt. Men då det öſverſtrider dessa gränser — och huru lätt är det icke att öſverſtrida dem, — då kommer det under denna dom.

8. Men hwilken är nu mottaglig för dessa hårda ord? Hwem kan tro, att de äro stora, gudemliga sanningar? Icke många wisa, icke många ädlingar, icke många af dem, som äro ryktbara för lärdom; i sanning ingen, som icke är lärdför Gud. Och hwilka äro de, som Gud lärer? Vät Herren swara: "hwilken som will göra hans wilja, han skall förstå, huruwida läran är af Gud." De, hwilka äro annorlunda finnade, äro så långt ifrån att mottaga denna lära, att de icke äro i stånd att förstå den. Två af de mest djuptänkande män i England satte sig ned tillsammans för någon tid sedan, för att läsa och betrakta det enkla föredraget om "att icke samla skatter på jorden." Efter ett mycket djupt begrundande utbrast den ene: "jag kan werfligen icke förstå det. Jag beder eder Herr L., säg mig, förstår Ni det?" Herr L. swarade uppriktigt: "i sanning icke heller jag. Jag kan icke fatta, hwad Herr W. menar. Jag kan icke göra mig det minsta begrepp derom." Så ytterligt förmörladt är vårt naturliga förstånd, rörande Guds sanningar!

9. Sedan jag nu utthydt första delen af texten: "de som wilja rike warda," och på det klaraste sätt, jag kan, framstält de

personer, om hvilka texten talar, will jag nu bemöda mig att med Guds hjelp förklara, hvad som säges om dem: "de falla uti frestelse och snara och i många däraktiga och skadliga begärelser, de der sänka memnissorna uti fördert och förtappelse."

"*De falla i frestelse.*" Detta tyckes innesatta mycket mera, än att de helt enkelt blifwa frestade. De ingå uti frestelsen. De sjunka ned uti den. Deß vågor omgivwa och öfverläcka dem helt och hållet. Af dem, som sålunda ingå uti frestelsen, komma ganska få utur densamma, och de få som göra det, komma med djupa sår, ehuru icke aldeles uppslukade. Om de undfly, är det med största nöd och med djupa sår, som icke lätt äro helade.

10. De falla för det andra "*i snara,*" i djefwulens snara, hvilken han försäktigt utlagt i deras väg. Jag tror, att det grekiska ordet egentligen betyder en *fälla*, ett stålträdsgissler, som icke lätt förräder någon fara; men så snart något djur widrör det, sluter det sig hastigt till sammans och antingen sönderkrossar benen eller i bästa fall lemnar efter sig obetliga sår.

11. De falla för det tredje "*i många däraktiga och skadliga begärelser;*" *avontors, inbillningssjuka, känslolösa, swärmissa*, sika mycket stridande mot förstånd och sunt förfnuft som mot religionen; *skadliga* både för kropp och själ; åsyftande att försvaga, ja, döda allt krisligt och himmelskt sinne; dödande den tro, som är Guds werk, och det hopp, som är fullt af otörlighet, samt kärleken till Gud och våra medmemnissor, jemte hvarje godt ord och werk.

12. Men hvilka äro dessa begär? Detta är en högst wiktig fråga och förtjenar den djupaste uppmärksamhet.

I allmänhet kunna de sammanföras i ett, begäret efter fällhet i någenting annat än Gud. Häruti innesattas uppenbarligen hvarje däraktig och skadlig begärelse. Paulus kallar det "att dyrka de skapade tinget framför skaparen;" att "mer älska wällust än Gud." Det är ishymerhet — för att nyttja Johannes söna och omfattande sammanställning — "köttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne," emedan begäret efter rikedomar naturligen leder både att uppväcka och föröka allt detta.

13. "*Köttets begärelse*" uppsattas i allmänhet i en allt för inskränkt mening. Detta har icke, såsom allmänt antages, afseende på endast ett af våra sinnens tillsfredsställande, utan på tillsfreds-

ställandet af hvart och ett af de ytre sinnena. Det har isynnerhet afseende på smaken. Huru många tusenden finna wi icke denna dag, hwilkas hela hufvudsvystemål för detta lîfvet är begäret att tillfredsställa smaken? Måhända tillfredsställa de icke dessa begär på ett groft, obelefswadt sätt, så att de utpekas såsom omåttliga, mycket mindre att de förstöra helsan eller skada sitt förstånd genom swalg och dryckenskap; ty de lefwa på ett anständigt och regelbundet sätt i simligheten, de lefwa i en försinad epikurism, som icke förstör kroppen, men endast dödar själen, enär de derigenom afhållas från all fann gudsfruktan.

14. Erfarenheten visar, att inbillningskraften i hög grad tillfredsställes genom synförmågan, hvorför "ögongens begärelse" i des naturliga mening är begäret att söka sällhet genom tillfredsställandet af inbillningen Men nu tillfredsställes inbillningen af stora, sköna och nya föremål, isynnerhet af de sednare; ty hvarken stora eller sköna föremål behaga längre än de äro nya.

15. Sökandet efter sällhet i lärdom, af hwilket slag det vara må, hör likaledes till "ögongens begärelse;" antingen det är historia, språk, poesi eller någon gren af natur- eller experimental-filosofi; ja, häruti måste wi äfven innesluta de svårare slagen af lärdom, sådana som geometri, algebra och metaphysik. Ty om vår högsta glädje består i några af dessa studier, då tillfredsställa wi härigenom "ögongens begärelse."

16. "Ett högfärdigt lefwerne" — hvarad helst för öfrigt detta ovanliga uttryck η αλαζονεια τοι βιοι må betyda — tyckes det i första rummet innefatta begäret efter ära, efter att blifwa ansedd, beundrad och prisad af menniskor, ty intet leder mera direkt till att uppväcka och nära högmod än det beröm, som kommer af menniskor. Och då rikedom åtföljes af mycken beundran och framkallar pris och beröm, gifwer den äfwen näring åt högmodet och kan fåslunda hänsöras härunder.

17. Begär efter mäktighet är ett annat af dessa däraktiga och skadliga begär; begäret att undandraga sig hvarje kors, hvarje grad af möda, fara och besvärlighet; ett begär att få sofva lîfvet igenom och komma till himmelen — såsom det heter — på en mjuk fjäderbädd. Hvar och en finner lätt, huru rikedomar först uppväcka, dernäst stärka och föröka detta begär; de göra menniskan mer och mer klemig och wessig, mera owillig och i sanning

mera osörmögen att "taga sitt förs på sig hvar dag," att "lida och fördraga såsom en god Jesu Kristi stridsman" och att "rycka himmelriket till sig med våld."

18. Rikedomar, antingen de åstundas eller egas, leda naturligen till den ena eller den andra af dessa dåraktiga och stadliga begärelser. Och derigenom att rikedomar erbjuda medel för deras tillsfredsställande, är det naturligt, att de förökas. Desså finnes det en nära förbindelse mellan oheliga begär och alla andra oheliga sinueshytringar. Härlirån öfvergå wi lätt till stolthet, wrede, bitterhet, afund, ondsko och hämnd; till ett sjelfswåldigt, häftigt, obotfördigt sinne; ett sinne som i alla asseenden är "jordislt, sinnligt och djefwulst;" ja, begäret ester rikedomar uppwäcker, syrker och föröker allt hwad här oswan blifvit frunställdt.

10. Och genom dessa begärelser och i samma mån som de taga öfwerhanden, "tillsoga memiskorna sig sjelfwa många qwal," sammetsqwal, ett skuldbelästt sammewes förebråelse; sorger, härledande sig från alla de onda begär, hwilka de wäcka och föröka; sorger, som äro oftiljaktiga från dessa begärelser; ty hvarje oheligt begär är ett olyckligt begär; ja, och sorger, härledande sig från den inbördes striden mellan dessa begär, då det icke är möjligt att tillsfredsställa dem alla. Och slutligen neddraga de kroppen i lindande, sjukdom och "förders" samt själen i ewig "förtappelse."

II. 1. Jag ställ nu, i andra rummet, tillämpa hwad som blifvit sagdt. Och detta är den wiktigaste delen. Ty hvar till tjenar den klaraste kunskapen, åfwen i de wiktigaste ämnin, om de ting, som angå Gud, om den icke går längre än till betraktelsen, om den icke har inslytande på handlingen? "Den öra hafver, han höre!" Och det han hörer, må han ofördröjlingen sätta det i werkställighet! D, att Gud wille gifwa mig det jag längtar efter, så att innan jag går häдан och icke mera är här, jag måtte få se ett folk, helt uppostradt åt Gud, korsfäst för werlden och werlden korsfäst för folket! Ett folk i sanning öfwerlemnadt åt Gud, med kropp, själ och egodelar! Innerligt tacksam, skulle jag då säga: "nu låter du din tjenare fara i frid."

2. I Guds namn frågar jag då: hwilken af eder åstundar "att blisva rik?" Frågen edra egna hjertan här i Guds åsyn! Hvilken af eder är det, som uppsåtligt begär -- (och må hända berömmmer sig af att så göra, såsom en icke ringa grad af

Klokhets) — att haſwa mer än föda att äta, fläder att fläda sig med och ett hem att hwila uti? Hvilken af eder åſtundar att haſwa mera än det rätt och flätt nödwändiga och beqwämliga för lifvet? Stanna! Betänk! Hwad gör du? Se det onda framför dig! Will du rusa på swärdseggen? Genom Guds nåd wänd om och lef!

3. Och i hans namn frågar jag åter: hvilken af eder bemödar sig att bliſwa rik? Alt förwärſwa för sig ſjelf mera än det uteslutande nödwändiga och beqwämliga för lifvet? Må hwar och en af eder lägga handen på hjertat och allvarligt fråga sig ſjelf: är jag af det antalet? Bemödar jag mig att förwärſwa, icke allenast hwad jag behöfwer, utan äſwen mer än jag behöfwer? Må Herrens Ande säga till hwar och en, som är ſtyldig härtill: "du är mannen!"

4. Jag frågar för det tredje: hvilken af eder samlar för sig ſjelf ſkatter på jorden, att föröka ſin rikedom, att draga det ena huſet intill det andra och den ena åkern intill den andra?" Så länge du sålunda bereder dig egna fördelar ſkola menniſkorna tala väl om dig. De ſkola kalla dig en wis och omtänksam man, en man, som på allt sätt är om ſig! Sådan är och sådan har verldens wiſdom alltid warit! Men Gud säger till dig: "du däre!" Häller du icke på att "ſamla dig wrede på wredens dag, när Guds rätwiſa dom bliſver uppenbar."

5. Du frågar måhända: "men har du icke ſjelf giſvit oſ det rådet att förwärſwa allt hwad wi kunnen och spara allt hwad wi kunnen? Och är det möjligt att göra detta utan att både åſtunda och bemöda ſig att bliſwa rik? Uttag att mitt bemödaende krönes med framgång, huru är det då möjligt, att jag icke werkligen skulle ſamla ſkatter på jorden?"

Jag svarar: det är möjligt. Du må förwärſwa allt hwad du kan, utan att ſkada hwarken kropp eller ſjäl; du må spara allt hwad du kan, genom att omsorgſfullt undvika hwarje onödig utgiſt och likväl icke ſamla ſkatter på jorden, nej, hwarken åſtunda eller bemöda dig om att få göra.

6. Tillåt mig att tala lika öppet om mig ſjelf, ſom jag will tala om någon annan menniska. Jag förwärſwar allt hwad jag kan — nemligent genom att ſtrifwa — utan att ſkada hwarken kropp eller ſjäl. Jag sparar allt hwad jag kan, i det jag icke

friwilligt slösar bort något, icke ett enda ark papper, icke ett glas watten. Jag gifwer icke ut något, icke en krona, utan såsom ett offer åt Gud. Likväl, genom att gifwa allt hwad jag kan, är jag säkert befriad från att samla skatter på jorden. Ja, jag är bewarad ifrån att åstunda eller bemöda mig derom, så länge jag gifwer allt hwad jag kan, och att jag gör detta, derpå tager jag alla till wittnen, som känna mig, både wänner och fiender.

7. Men någon torde säga: "antingen du bemödar dig derom eller icke, så är du onekligen rik." Du har mera än det nöd-wändiga för lifwet. Jag har det. Men apostelen förbjuder icke uteslutande egandet af något wiht mått af rikedom, utan egandet af mera än wi använda i enslighet med gifwarens wilja.

För två och shydratio år sedan önskade jag att förse fattigt folk med billigare, mindre och enklare böcker än någon af dem, jag hade sett. Jag stref många små afhandlingar och efteråt åtskilliga större. Några af dessa hade en sådan afgång, som jag aldrig wäntat, och derigenom blef jag alldeles oförväntadt rik. Men aldrig åstundade eller bemödade jag mig derom. Och nu, då det öväntadt har tillfallit mig, samlar jag icke skatter på jorden, nej jag samlar intet alls. Min åstundan och mitt bemödande i detta afseende är "att nå bottnen vid årets slut." Jag kan icke undgå att lemna mina böcker efter mig, då Gud kallar mig häдан. Men i alla andra afseenden skola mina egna händer blifwa mina testamentsverkställare.

8. Måtten I, mina bröder, som ären rika, i detta sycke wara såsom jag. Frågen I, som egen mera än föda och kläder: "hwad skola wi göra? Skola wi fasta i sjön, hwad Gud gifwit oss?" Gud förbjude, att I stölen göra det! Det är ett dyrbart pund och måste nyttjas till Guds ära. Eder väg ligger klar framför eder; om I hafwen mod bertill, så tröden in på densamma. Sedan I i rätt mening förvärfwat allt hwad I kunnen, och sparat allt hwad I kunnen; så, i trots af det naturliga förståndet, allmän sed och verldslig försigtighet, gifwen allt hwad I kunnen. Jag säger icke: blifwen som en god jude, gifwen en tiondedel af allt hwad I egen. Jag säger icke: blifwen som en god farise, gifwen bort femtedelen af alla edra egodelar. Jag vågar icke råda eder att gifwa bort hälften af hwad I hafwen; nej, icke tre fjerdedelar, utan allt! Öppnu edra hjertan och I

skolen klarligen se, i hvilken mening detta skall göras. Om du åstundar att vara en trogen och vis förwaltare öfwer den del af din Herres egodelar, som han för närvarande lemnat i dina händer, men med rättighet att återfordra, närlhest det behagar honom; så 1. Förskaffa dig, hvad du behöfwer för egen del, föda att äta, kläder att kläda dig uti, hvad helst naturen måttligt fordrar för bibehållandet af både helse och krafter; 2. Förse din hustru, dina barn, dina tjänare och andra, som tillhörer ditt hus dermed. Om, när detta är gjort, det finnes ett öfverskott qvar, gör då godt emot dem, "som våra medbröder äro i trou;" finnes fortfarande något öfrigt, så, allt efter som du har tillfälle, "gör godt emot alla" menniskor. Genom att så göra gifwer du allt hvad du kan, ja, i en rätt mening, allt hvad du har: ty allt, hvad som gifwes ut på detta sätt, gifwes i werkuheten åt Gud; du gifwer Gud, det Gudi tillhörer, icke endast genom att gifwa de fattiga, utan äfven genom det du lägger ut för anställandet af, hvad som är nödigt för dig sjelf och ditt hushåll.

9. O, I metodister, hören Herrens ord! Jag har ett budskap från Gud till alla menniskor, men framför allt till eder. Omkring syratio år har jag tjänat eder och edra fäder. Och jag har icke warit "ett rör, som drifwits hit och dit af winden;" jag har icke warit ostadig i mitt wittnessbörd. Jag har aflagt wittnessbörd för eder om samma sak från första dagen intill nu. Men "ho tror vår predikan?" Jag fruktar, att icke många rika göra det, jag fruktar, att jag på några af eder måste tillämpa dessa fruktansvärdia ord hos apostelen: "nu väl, I rike, gråter och jemrer eder öfwer det elände, som eder öfverkomma skall. Eder rikedom är förmulnad och edra kläder äro uppätna af mal. Edert guld och silfwer är förrostadt, och deras rost skall vara eder till wittnessbörd och skall såsom en eld förtära edert kött." I sanning, det skall så ske, så framdu icke både sparar allt hvad du kan, och gifwer allt hvad du kan. Men hvem har tänkt härpå, sedan han först hörde Herrens wilja angående detta? Hvem är nu beslutsam nog att betänka och fullfölja det? O, jag uppmanar eder att genom Guds nåd börja i dag!

10. O, I penningälskare, hören Herrens ord! Menen I, att penningar, wore det än en myckenhet som sanden i havsvet, kunna stänka lycksalighet? Då ären I öfwerlemnade åt "kraftig

willfarelse, att I stolen tro lögnen;" en handgriplig lögn, wederlagd genom tusende dagliga erfarenhetsrön. Öppnen edra ögon! Skäden runt omkring eder! Åro de rikaste menniskena de lyckligaste? Åro de nöjdast, som hafwa de flesta egodelarna? Är det icke raka motsatsen? Är det icke en allmän iakttagelse, att ju rikare en menniska är, desto mera misnöjd och olucklig är hon i allmänhet? Egde icke största delen af dem mera förnöjsamhet, då de hade mindre penningar? Blicken in uti edra egna hjertan. Har fällheten förfäts i samma mån, som förmögenheten tillväxt? I hafwen flera egodelar, men hafwen I mera tillsfredsställelse? I weten, att I genom att söka fällhet i rikedomar bemöden eder att släcka eder törst med en tom bágare. Och huru wäl mälad, förglyd och fin den är, är den dock fortfarande tom.

11. I som önsken eller bemöden eder att blihwa rika, hören I och Herrens ord! Hvarför wiljen I fortfarande vara förblindade? Kan icke erfarenheten lära eder wisdom? Wiljen I med öppna ögon störta eder i det botteulösa djupet? Hvarför wiljen I ännu en gång falla uti frestelsen? Det kan ej annat vara, än att frestelser skola ansätta eder, så länge I ären i lefamen; men äfven om de kringwärhwa eder på alla sidor, hvarför ingåen I uti dem? Det är ingen nödvändighet alls, det är eder friwilliga sak och handling. Hvarför wiljen I ytterligare sänka eder sjelfwa ned i suaran, i den fälla, satan har stält för eder, redo att krossa edra ben i syften och sänka eder själ i fördömesjen? Efter denna upprigtiga warning, hvarför wiljen I ännu en gång nedränska eder i däraktiga och skadliga begärelser; begärelser lika oskönliga med förståndet som med sjelfwa kristendomen; begär, som redan hafwa gjort eder mera stada, än alla skatter på jorden kunna uppväga?

12. Hafwa de icke redan skadat dig, min wän? Hafwa de icke sårat dig tödligt genom att förslappa, för att icke säga helt och hållet **utsläcka** din "hunger och törst efter rättfärdighet?" Har du samma längtan efter hela Guds beläte nu, som du en gång hade? Har du samma isriga åstundan, som du förut hade, efter "att fortgå till fullkomlighet?" Hafwa de däraktiga begärelserna icke skadat dig genom att försvaga din **tro**? Har du nu trons "bliswande intryk, förverkligande de tillkommande tingen?" Är du ständaktig i alla frestelser, härrörande från glädje eller sorg?

"Ser du den Ösynlige?" Har du hvarje dag och hvarje stund en oasbruten känsla af hans närvoro? Hafwa de dåraktiga begärelserna icke skadat dig med asseende på ditt **hopp**? Eger du nu ett hopp, fullt af otödlighet? Är du fortsfarande uppsyld med brinnande längtan efter alla de stora och dyrbara löftena? "Smakar du nu den tillkommande werldens kraft? "Är du försatt uti det himmelska wäsendet i Kristus?"

13. Hafwa de icke på så sätt skadat dig, att de bortdrifvit kristendomen från ditt hjerta? Hafwa de icke förqwäst eller till och med utsläckt din kärlek till Gud? Detta är lätt att afzöra. Har du samma fröjd i Gud, som du en gång hade? Kan du nu säga: "Lycklig i min Mästares kärlek, längtar jag efter intet härnere?" Då är ingen fara för handen. Men om din kärlek till Gud på något sätt är försvagad, så har det äfwen gått på samma sätt med kärleken till din nästa. Du har då tagit skada till sjelfwa lishet och anten af din gudsfruktan! Om du har förlorat kärleken, då har du förlorat allt.

14. Har icke din ödmjukhet lidit skada? Om dina egodelar förökats, kan det ej gerna vara på annat sätt. Många skola tänka, att du är en bättre menniska, emedan du blifvit rikare, och svårigen kan du undgå att äfwen sjelf tänka på samma sätt? I synnerhet vid tanken på de losord, hvilka somliga gifwa dig i all ensfaldighet och många i affigt att blixta hulpna af dig.

Om du tagit skada till din ödmjukhet, skall det wiſa sig af följande kännetecken: du är icke så willig att lära, som du war förut, icke heller så willig att taga råd; du är icke lätt att öfverbewisa, icke lätt att öfwertala, du har nu mycket bättre tankar om ditt eget omdöme och är mera fästad vid din egen wilja. Förrut hade man funnat leda dig med en tråd, nu kan ingen omvända dig med ett wagnsrep. Förrut war du glad att blixta warnad och förmanad, men den tiden är nu förbi. Och nu anser du den för en "owän," som "sjäger dig sanningen." O, må hvar och en allwarligt besinna detta och se till, om detta icke är hans egen bild!

15. Har du icke likaledes lidit skada med asseende på din **mildhet**? Du hade en gång lärt dig en kostelig lärdom af honom, som war "mild och ödmjuk af hjertat." Då du blef bannad, bannade du icke igen. Du lönade icke smädelse med smädelse, utan twärtom wälsignade. Din kärlek war icke förbittrad, utan satte

dig i stånd att wid alla tillfällen öfwerwinna det onda med det goda. Är detta ditt tillstånd nu? Jag befarar, att det icke är så. Jag fruktar, att du icke kan "lida allting." Åck, det må snarare sägas, att du icke kan lida någonting, ingen orättvisa, ingen skymf. Huru hastigt blifwer du icke otälig? Huru snart får man icke höra dig säga: "hwarför bemöter man mig så? Huru osörjwarligt! Huru vågar han göra så? Jag är icke nu, hwad jag en gång war. Må han weta, att jag nu är i stånd att försvara mig." Du tänker att hämnas, och det är wäl, om du icke är lika mägtig som willig; du skulle kanske då taga fatt på din medtjenare och "fatta honom wid strupen."

16. Och har du icke också tagit sfada till ditt tålamod? "Lider din kärlek allting?" "Behåller du" fortfarande "din själ genom ditt tålamod," såsom då du först trodde? O, hvilken förändring har icke skett? Du är ofta wid dåligt lynne. Du är ofta wresig, du förgår dig, ja, du blifwer häftig. Du finner allting, så förvänt, att du icke kan fördraga det.

17. Har icke du, genom att röna framgång i ditt bemödande att föröka dina egodelar, omärkligt nedsjunkit i weklighet till själen, och lanhända till kroppen också? Du fröjdar dig icke längre uti att "lida och fördraga såsom en god Jesu Kristi stridsman," du gör numera icke wåld på himmelriket och tager det med storm. Det är icke med hjertlig glädje, du "försakar dig sjelf och tager ditt förs uppå dig hvar dag." Du kan icke förnela dig sjelf det torstiga nöjet af litet sömn eller en mjuk bädd, för att få höra det ord, som kan frälsa din själ. Du kan icke gå ut så bittida på morgonen; deßutom är det mörkt och kallt, måhända regnigt också. "Köld, mörker, regn, allt detta tillsammans, jag kan icke tänka derpå!" Du hade icke sagt så, då du war en fattig man; då altade du intet af allt detta. Det är förändringen af omständigheterna, som har åstadkommit denna bedröfliga förändring i både kropp och själ. Du är icke densamme, som du förut varit. *Hvad sfada har icke rikedomen gjort?*

"Men man får icke vänta, att jag skulle göra så nu, som jag gjort förut, ty jag har nu blifvit gammal." Har icke jag ålderats såwäl som du? Är icke jag i mitt sjutioåttonde år, och likwäl fortsätter jag genom Guds nåd mitt werk. Jag har icke upp-

hört att arbeta; och du skulle antagligen icke heller haftwa upphört om du wore en fattig man såsom förrut.

18. Du är måhänta så djupt skadad, att du förlorat nitet för barmhertighetswerk såwäl som för gudaktighetswerk. En gång gick du ut, oaktadt föld och regn eller hvilket annat kors, som låg i din väg, för att besöta de fattiga, de sjuka, de bedröfwade. Du gick omkring och gjorde godt och uppsökte dem, som icke woro i stånd att söka dig. Willigt gick du ned i källaren eller kröp upp under takåsen, för att förse de fattiga och sjuka med det nödwändiga, och tillbragte din tid med att "tjena helgonen." Hvarje näste af menskligt elände uppsökte du och halp efter all din förmåga. Fortsätter du ännu på samma sätt? Träder du ännu i samma fotspår? Eller hvad hindrar dig? Fruktar du kanhända att skada dina fina kläder? Eller finnes ett annat lejon i din väg? Fruktar du för "små kryp?" År du icke mera rädd, att "det ryttande lejonet shall uppsluka dig?" År du icke rädd för honom, som har sagt: allt "det I icke haftwen gjort en af dessa minsta, det haftwen I icke gjort mig?" Hwad shall följa dernäst? "Gå bort ifrån mig, I förbannade, uti den ewiga eld, som djefwulen och hans englar tillredd är."

19. Huru wäl betänkte du icke i försluten tid besällningen: "du shall icke hata din broder i ditt hjerta men du shall straffa din nästa, på det du icke shall bära skuld för hans skul!" Du warnade, antingen direkt eller indirekt, alla dem, som syndade i din åsyn; och lyckliga följour wijade sig hastigt. Huru godt war icke ett ord, taladt i rätt tid? Det war ofta som en pil från en jättes hand. Många hjertan sårades, många fölt hjerta, som ej wille höra en predikan. Men hvilken af eder har samma "medlidksamhet för de okunniga och för dem, som wille fara?" Nu rusade förbi eder och störta i den ewiga elden, och I haftwen icke ett ord för dem. Guldet har stålsatt edra hjertan! I haftwen nu annat att göra. Ohulpana och utan förbarmande läten I de eländiga falla.

20. Sålunda har jag gifvit eder, som förvärfwen, äfsken och besitten rikedomar, ännu en — måhänta den sista — warningen. O, att den icke måtte vara förgäfwen! Må Gud strifwa den uti allas edra hjertan! Ty ehuru "det är lättare för en kamel att gå igenom ett nälsöga, än för en rik att ingå i Guds

rife," så är likväl det, som är omöjligt för menniskor, möjligt för Gud. Tala du Herre; och till och med de rike, som höra dessa ord, skola "ingå i ditt rike," "intaga himmelriket med våld," "sälja allt för den dyrbara perlan," och blifwa "korsfästa werlden" och "räkna allting för stada för att vinna Kristus!"

Nionde predikan.

Guds kärlek till fallna menniskor.

Dock hafwer det sig icke så med nådegåfwan,
som med öfwerträdesen. Rom. 5: 15.

1. Huru högst allmänt och huru bittert är icke ropet mot vår stamfader för det onda, hwilket han icke allenast förde öfwer sig sjelf, utan lemnade i arf till sina sednaste esterkommande? Det var genom hans friwilliga uppror emot Gud, som "synden inkom i werlden." Ty "genom den ena menniskans olydnad," såsom apostelen anmärker, äro "de många," οἱ πολλοὶ, så många, som då wero i vår stamfaders länder, "wordna," eller gjorda till "syndare," icke endast beröfwaude Guds hunest, utan jemwäl hans beläte; all dygd, rätfärdighet och sann helighet, och nedsänkta dels till djefwulens, — i högmod, ondska och alla andra orena sinnes-httringar — dels till djurens, stående under inflytande af sünliga passioners och låga begörelzers herrawälde. Derifrån kom öfwen döden i werlden, jemte alla deß förelöpare och följeslagare; lidanden, sjukdomar och en hel här af elände, såwäl som oheliga begärser och sinnesrörelser.

2. "För allt detta kunna vi tacka Adam," så har det genljubit slägte från släkte. Och samma förebraelse har blifvit uppreatad inom hvarje tidsålder och folkslag; der Guds ord warit kändt; i hwilket ensamt denna stora och wigtiga händelse har blifvit framställd för menniskors barn. Har icke ditt hjerta och måhända öfwen dina läppar deltagit i denna allmänna anklagelse? Huru få finnes det icke bland dem, som tro skriften berättelse om menniskans fall, som icke hytt sammna tankar angående vår första stam-

fader? Strängt fördömt honom dersför att han genom friwillig olydnad mot Skaparens högtidliga bud, "förde döden in i verlden och allt vårt we."

3. Da, det wore wäl om anklagelsen stannade här: men säkert är, att den icke gjort det. Det kan icke förnekas, att den ofta glidit från Adam öfwer på hans Skapare. Hafwa icke tusenden, äsven af dem, som fallas kristna, just till följd af denna berättelse, tagit sig friheten att sätta Guds barmhärtighet om icke äsven hans rättvisa i twifvel? Somliga hafwa gjort detta något mildare, på ett afvikande och indirekt sätt; men andra hafwa bortkastat masken och frågat: "förutsåg Gud icke, att Adam skulle missbruка sin frihet? Och kunde han icke de olvälliga följderna, som detta naturligen måste hafwa på alla hans efterkommande? Och hvarför tillät han då olydnaden? Var det icke lätt för den allsmägtige att förhindra den?" Säkert förutsåg Gud altsammans. Detta kan icke förnekas. Ty "för Gud äro alla hans werk funniga ifrån verldens begynnelse;" snarare från all ewighet såsom orden *an eternos* tydligt beteckna. Och det var otwifwelaktigt i hans magt att förhindra det; ty han har "all magt både i himmelen och på jorden." Men på samma gång var det kändt för honom, att det ändå var bäst att icke förhindra det. Han visste, att "det hafwer sig icke så med nådegåfwan som med öfwerträdelsen;" att det onda, som härledder sig från den sedanre, icke var så stort som det goda, hvilket härleder sig från den förra, — kunde icke i wärde jämföras dermed. Han såg, att tillståndet af den första menniskans fall var långt bättre för menniskoläget i allmänhet; att oändligt mera godt än ondt skulle genom Adams fall tillflyta hans efterkommande; att em än "synden" derigenom "öfwerflödade" öfwer hela jorden, skulle likväl "nåden öfverflöda mycket mer;" ja, och det till hvarje särskild person af det menskliga släget, så framt det icke förhindrades genom hennes eget wal.

4. Det är högst förväntande att just ingenting har blifvit skrifwit eller åtminstone icke offentliggjorts öfwer detta ämne; ja, att det har varit så litet betraktadt eller förstådt af de kristna i allmänhet; särskilt då vi betänka, att det icke är en fanning af djupaste wigt; det är omöjligt att på några andra grunder

"Inblicka i den nädiga försynen
och rättfärdiga Guds handlingsfått med menniskorna;"

och, betraktad i sammanhang, huru enkel är icke denna vigtiga sanning för alla tänkande och allvarliga betraktare. Må han, som älskar menniskena, öppna vårt förstånds ögon att flart uppfatta: att mennisksläget genom Adams fall, i allmänhet, har wunnit en möjlighet:

Först, att blifwa mera heligt och lyckligt på jorden; och

Hör det andra, att blifwa mera lyckligt i himmelen, än det i annat fall skulle hafta blifvit.

1. Och först, synes det, att mennisksläget genom Adams fall wunnit en möjlighet att uppnå större helighet och lycksalighet på jorden, än det skulle hafta warit möjligt, om Adam icke hade fallit. Ty om Adam icke hade fallit, hade Kristus icke dött. Ingenting kan vara tydligare än detta, ingenting mera onekligt: ju grundligare vi betrakta denna punkt, desto djupare öfwerthygade derom blifwa wi. Om icke alla, som warit delaktiga af mennisknatur, hade erhållit ett dödligt sår i Adam, hade det icke warit af nöden för Guds Son att påtaga sig vår natur. Ser du icke, att detta war sjelfwa grunden för hans ankomst till werlden? "Såsom genom en meaniska synden är kommen i werlden och genom synden döden, och är så döden kommen öfver alla menniskor," genom honom, i hvilken alla menniskor syndade, Rom. 5: 12. War det icke sjelfwa räddningsmedlet, att "Ordet wardt fött," att "såsom alla dö i Adam, så skola också alla i Kristus warda lefswande gjorda?" Om icke "genom den ena mennislans olydnad de många hade blifvit gjorda till syndare," skulle icke "de många genom den enes lydnad" blifvit "gjorda rätfärdiga" v. 19. Då skulle det icke hafta warit något rum för den förväntande framställningen af Guds Sons kärlek till mennisksläget; det skulle icke blifvit något tillfälle för honom att vara "lydig intill döden, ja, intill forsets död." Det skulle då icke blifvit sagt, till förväntning för hela himmelens här: "så älskade Gud werlden," ja, den ogudaktiga werlden, som icke hade hwarken tanke eller begär att återvända till honom, "att han utgaf sin Son" utur sitt eget sköte, sin ensödde Son, "på det att hvor och en, som tror på honom, skall icke förgås, utan hafta ewinnerligt lif." Icke heller kunde wi då hafta sagt: "Gud war i Kristus och försonade werlden med sig sjelf;" eller att han "gjorde honom till synd," det är: till ett syndoffer "för oss, på det wi skulle warda Guds rätfärdighet ge-

uem honem." Det skulle icke warit något behof af en sådan "försvarare när Fadren" som "Jesus Kristus den rätfärdige;" "den och sitter på Guds högra hand och manar godt för os." Rom. 8: 34.

2. Hwad bliswer den nödvändiga följen häraf? Jo detta: det kunde icke hafta funnits något sådant som "tro på Gud," såsom den, hwilken älstade werlden och utgas sin ende Son för os menniskor, just för vår frälsning. Det kunde icke hafta funnits någonting sådant som "tro på Guds Son," såsom den, hwilken "älskade os och utgas sig sjelf för os." Det kunde icke hafta funnits någon tro på Guds Ande, såsom den, hwilken förnyar Guds beläte i våra hjertan och uppreser os från döten i synden till ett liv i rätfärdigheten. I sanning, hela förmånen af rätfärdiggörelsen genom tron kunde icke haft någon tillvaro; det kunde icke hafta warit någon förloftning i Kristi blod; icke heller kunde Kristus hafta warit åt "os af Gudi worden till wißdom och till rätfärdighet, och till helgelse och till förloftning."

3. Och samma stora temrum, som skulle föresfunnits i vår tro, måste likaledes hafta uppstått i vår kärlef. Vi kunde hafta älskat vårt wäsendes upphofsman, englarnes och menniskornas Fader, såsom vår skapare och uppehållare; vi kunde hafta sagt: "o, Herre, vår Herre, huru härligt är ditt namn i alla land!" — Men vi kunde icke hafta älskat honom under det för os så nära och dyrbara förhållande, såsom "utgjswande sin Son för os alla." Vi kunde hafta älskat Guds Son, såsom warande "Fadrens härlighets ske och hans wäsendes rätta afbild," — ehuru detta thydes snarare tillhörja innewärnarne i himmelen än dem på jorden; — men vi skulle icke hafta kunnat älska honom, såsom "bärande våra synder i sin lekamen på trädet;" och såsom den, hwilken "i det han en gång offrade sig sjelf, blef ett fullständigt, osvärtligt och tillräckligt offer, återlösen och tillskyttsgörelse för hela werldens synder." Vi kunde icke hafta blisvit "like wordne hans död," icke heller hafta känt "hans uppståndelses kraft." Vi kunde icke hafta älskat den Helige Ande, såsom uppenbarande för os Fadren och Sonen; såsom den hwilken öppnat "vårt förstånds ögon," och fört os "ut ur mörkret till sitt underbara ljus;" förnyat Guds beläte i våra själar och "beseglat os intill förloftningens dag." Alltså, i sanning, hwad som nu enligt det uppenbarade ordet "i Guds

wår Faders," icke i syndiga menniskors "åsyn" är "ren och obesmittad gudstjänst," skulle då icke haft någon tillvaro, alldeles undet helt och hållt hvilar på dessa stora grundsatser; -- "af nåd ären I frälste genom tron;" och "Jesus Kristus är os af Guds worden till wisdom och till rättfärdighet och till helgelse och till förlofning."

4. Vi se då, hvilka outsägliga förmåner vi erhållit genom vår första stamfaders fall med afseende på tron; tro både på Gud Fader, som icke skonade sin egen Son, sin ende Son, utan offrade honom att blixtwa "sargad för våra misgerningars skull och slagen för våra synders skull;" och på Gud Sonen, som "sitt liv till skuldoffer gifvit hafwer," "och twagit os af våra syndar med sitt blod." Vi se, hvilka förmåner vi erhållit derifrån, med afseende på kärleken till Gud; både till Gud Fadren och Gud Sonen. Den förnämsta grunden till denna kärlek, så länge vi blixtwa i denna lekamen, är tydligt förklarat af apostelen: "vi älska honom, emedan han först älskat os." Men det största bewiset på hans kärlek hade icke blixtvit gifvet, om Adam icke hade fallit.

5. Och såsom vår tro, både på Gud Fadren och Sonen, erhåller otsäglig tillväxt, em icke sjelfwa sin tillvaro, från denna stora händelse, och såsom vår kärlek både till Fadren och Sonen härleder sig från samma fälla, så gör äfven vår kärlek till nästan, vår wälwilja för hela menniskoslägtet, hvilken icke kan annat än tillväxa i samma grad som vår tro på och kärlek för Gud tilltager. Ty hvem förnimmer icke kraften i denna slutledning hos kärlekens apostel: "mina käraste, hafwer Gud så älskat os, så böra och vi älska hvarandra." Om Gud **Å** älskade os: — gif akt på, att kraften af bewiset ligger just i denna punkt: **Å** älskade Gud os, att han utgaf sin ende Son, att dö en förbannelsens död för vår frälsning. Mina käraste, hvilken underbar kärlek är icke detta, hvarmed Gud har älskat os, så att han utgaf sin ende Son, i härlighet jemlit med Fadren, i majestät lika ewig? Hvilken höjd af kärlek är icke detta, hvarmed Guds enfödde Son har älskat os, så att han uttömde sig sjelf, så långt möjligt war, på sin egen ewiga gudom; afslädde sig sin härlighet, hvilken han hade när Fadren före denna världens begynnelse; och "tog på sig en tje- nares skepelse, och är worden likasom andra menniskor och i åt häfwar funnen såsom en menniska; ödmjukade sig sjelf, wardt lydig

intill döden, ja, intill kortssets död!" Om Gud **Å** älskade oss, huru bera wi då älska hvarandra? Men denna bewekelsegrund till broderlig kärlek skulle wi helt och hållet hafta saknat, om Adam icke hade fallit. Föliaktligen kunde wi icke hafta älskat hvarandra i så hög grad, som wi nu funna det. Icke heller kunde det hafta varit en sådan höjd och ett sådant djup i vår wälsignade Frälsares bud: "I stelen älska eder inberdes, såsom jag hafta älskat eder."

6. Sådan winning funna wi hafta af Adams fall med afseende på vår kärlek både till Gud och vår nästa. Men det är ett annat stort ämne, hvilket huru litet beaktadt, likwäl förtjänar vår största uppmärksamhet. Genom den ena handlingen af vår första stamfader, "inkom" icke allenaft "synden i werlden," utan äsven lidandet, hvilket likaledes gick i arf till hela hans släkte. Och häruti visar sig icke endast Guds rättvisa utan äsven hans utsägliga godhet. Ty huru mycket godt lockar han icke i allmänhet fram ur detta onda? Huru mycken helighet och lycksalighet härleder sig icke ifrån lidandet?

7. Huru oräfneliga äro icke de förmåner, hvilka Gud låter tillflyta menniskors barn genom lidandet! — så att det wäl må sägas: "hwad som på menniskans språk benämnes motgångar, kallas på Guds språk wälsignelser." I sanning, hade det icke funnits lidanden i werlden, skulle en betydlig del af kristendomen, ja, ock i somliga afseenden den förträffligaste delen deraf, icke haft något rum här nere; emedan sjelfwa deß tillvaro beror på vårt lidande, alla våra passiva nödegåfvor bero häraf; ja, den förträffliga kristna nödegåfwan, "kärleken," som "liver allting." Här är grunden för vår undergiswenhet för Guds wilja, hvarigenom wi blifwa i stånd att i hvarje pröfningens stund af hjertat säga: "det är Herren, han må göra, hwad honom godt synes." "Hafta wi fått godt af Gud, skola wi ock icke emottaga det onda?" Och hvilken härlig syn är icke detta! Twingar det icke till och med hedningen att utropa, "Ecce spectaculum Deo dignum!" En sådan syn är wärdig Guds uppmärksamhet, en god menniska, som kämpar med lidanden och winner seger öfwer dem. Här är grunden till förträfstan på Gud, både med afseende på hwad wi känna och hwad wi skulle frukta, om våra själar icke lugnt hwilade wid honom. Hwad rum kunde det vara till förträfstan till Gud,

om det icke funnits lidanden och faror? Hwem will då icke säga: "skall jag icke dricka den kalken, som min fader mig gifvit hafwer?" Det är genom lidandet, som vår tro försökes och dersör blifwer mera wälbehaglig för Gud. Det är på bedröfwelsens dag, wi hafwa tillfälle att säga: "äfwen om han dödar mig, will jag likväl förtrösta på honom." Job. 13: 15. Och det behagar Gud wäl, att wi wända ož till honom, fasthålla ož vid honom i farans stunder; i tider af sorg, sjukdom och lidanden, ja, i sjelfwa dödsstunden.

8. Återigen: Hade det icke warit hwarken naturligt eller moraliskt ondt i werlden, hwad rum skulle då hafwa funnits för tålmod, ödmjukhet, mildhet, långmodighet? Det är uppenbart, att dessa dygder icke kunde haft någon tillvaro, emedan det onda föransleder dem. Om för den skull det onda icke hade infommit i werlden, kunde de icke haft något rum i densamma. Ty hwem hade funnat wedergälla ondt med godt, om i hela werldsaltet ingen funnits, som gjort ondt? Huru hade det warit möjligt under sådant antagande "att öfwerwinna det onda med det goda?" Du säger: "men alla dessa nådegåfwor hade Gud funnat ingifwa i menniskornas hjertan." Otwiswelaktigt kunde han det, men äfwen om han så gjort, skulle det icke funnits något bruk eller öfning för dem. Deremot behöfwa wi nu under tingens närvärande tillstånd icke länge satna tillfälle att bruка dem, och ju mera de brukas, desto mera skola alla våra nådegåfwor stärkas och tillväxa. Och i samma mån, som vår undergifwenhet, vår förtröstan på Gud, vårt tålmod och själsstyrka, vår ödmjukhet, mildhet och långmodighet tillika med vår tro och vår kärlek till Gud och menniskor tillväxa, måste likaledes vår fällhet tillväxa, till och med i denna närvärande werlden.

9. Återigen: såsom det att Gud tillstaddde Adam att falla, gaf alla hans efterkommande tusende tillfällen till lidanden och derigenom till öfningen af dessa nådegåfwor, hvilka föreka både deras helighet och lyckelighet, så gifwer han dem tillfällen att göra godt af oräkneliga flag, att öfwa sig sjelfwa i olika goda gerningar, hvilla i annat fall icke skulle hafwa egt någon tillvaro. Och hvilken öfning af wälwilja, medlidsamhet, af gudlig harmhertighet hade icke då warit helt och hållt förhindrad? Hwem hade då funnat sätta till honom, som älskar menniskorna:

"Ditt finne wifas i mitt lif,
jag lyñnar på de armas stri;
när barn och enkor röpa gif,
jag syndar fort att få dem bi;
jag söker armod, söker nöd
och stiftar ut mitt allt, mitt bröd."

Det följande är ett sfonyttrande af en välgörande man: "all werldslig glädje är ringa mot fröjden att öfwa medlid-samhet."

Ta, redan att hålla detta bud, em ingenting annat, innefattar en stor belöning: "medan wi nu tid hafwa, låtom osz göra godt emot alla;" godt af hwarje slag och i hwarje grad. Följaktligen ju mera godt wi göra — så wida icke andra omständigheter förhindra det, — desto lyckligare skola wi bliſwa. Ju mera wi dela vårt bröd med den hungriga och betäcka den nakne med kläder, och ju mera wi ombulta främlingen och besöka dem, som äro sjuka eller i fängelse, ju flera slag af tjenster, wi bewisa mot dem, som sucka under det mänskliga lifwets olika bördor, desto mera hugswaleſe erhålla wi äſwen i denna närvärande werlden och desto större belöning återfaller i vårt eget ſköte.

10. Våtom osz sammansöra, hwad som bliſvit sagdt under denna aſdelning: ju mer heliga wi äro på jorden, desto lyckligare skola wi bliſwa, ty det är en oskiljaktlig förening mellan helighet och lycksalighet, alltsä: ju mera godt wi göra mot andra, desto mera belöning återfaller i vårt eget ſköte; liksom äſwen våra lidanden för Gud föranleda osz att fröjdas i honom "med osägelig och härlig glädje;" hwarför Adams fall, — först, genom att sätta osz i stånd att bliſwa mera heliga, för det andra, genom att gifwa osz tillfälle att göra oräknelsiga goda gerningar, hwilka i annat fall icke kunde bliſvit gjorda, och för det tredje, genom att sätta osz i tillfälle att lida för Gud, hwarigenom "härligheten och Guds Ande hwilar öfwer osz," — måste vara af sådan fördel för menniskors barn äſwen i detta närvärande lifwet, att de icke tillfullö kunnen fatta det, förr än de ingå i den ewiga werlden.

11. Det är då wi skola bliſwa i stånd att fullt fatta, icke endast den fördel, hwilken i den närvärande tiden tillflyter menniskors barn genom våra första föräldrars fall, utan de oändligt större förmåner, som wi derifrån skola förda i ewigheten. För att

bilda oꝝ någon föreställning härom, måste wi ihågkomma apostelens liknelse: "såsom en sjerna öfvergår den andra i klarhet, så är det ocf med de dödas uppståndelse." De härligaste stjernorna skola otwifwelaftigt blifwa dessa, som äro mest heliga, som ega mest af det Guds beläte, hvaruti wi skapades; näst dessa i härlighet komma de, som mest haſwa öfwat goda gerningar, och sedan de som haſwa lidit mest enligt Guds wilja. Men hwilka förmåner, i hvar och ett af dessa afseenden, skola ej Guds barn erhålla i himmelen, derigenom att Gud tillåtit att lidandet i anledning af synden blifvit infördt på jorden? Just härafs upp-nådde de många heliga själsegenskaper, hwilka i annat fall icke kunde haſt någon tillvaro; — undergivnenhet för Gud; förtrostan på honom i tider af besvärligheter och faror; tålmed, mildhet, långmodighet och en hel rad af sådana dygder: och i följd af denna högre helighet, skola de då åtnjuta en högre lyksalighet. Återigen, hvar och en skall då erhålla sin lön efter sitt arbete, hvar och en särskild person skall få lön, "såsom hans gerning är." Men falset gaf anledning till oräknliga goda gerningar, hwilka i annat fall icke kunde haſt tillvaro; sådana som haſwa delat med sig till de heligas nødtorst, ja, ocf wederqwickt de bedröfwade af hvarje slag, skola i följd deraf lysa så mycket härligare i Fadrens rike. Matth. 25: 34—40. Ännu widare: det skall blifwa en öfverflödande belöning i himmelen för lidandet, såwäl som för gorandet af Guds wilja. Ty "denna tidens lidanden äro icke lika emot den härlighet, som på oꝝ uppenbaras skall." Fölsaktligen har den händelse, som åstadkom lidandets intrüde i werlden, derigenom för alla Guds barn åtsölsjs af en förökad härlighet för all ewighet. Ty ehuru sjelfwa lidandet skall nå sitt slut; ehuru

"Vårt lidande skall vara slut,
ej ångst, ej oro finnes der,
wi då ha succat, gråtit ut,
der fins ej nød, der synd ej är,"

skall lifwäl den fröjd, som derigenom beredes, aldrig upphöra, utan öfvergå uti ett lustigt wäsende på Guds högra hand ewinnerligen.

12. Det finnes ännu en förmån, som wi förda från Adams fall, hwilken icke är orwärdig vår uppmärksamhet. Om icke alla hade dött i Adam, varande då i sin förste stamfaders länder, skulle hvar och en, som härstammat från Adam, hvarje mennisko-

barn, personligen hafwa anfvarat för sig själv inför Gud. En nödwändig följd härav skulle warit, att om någon en gång hade fallit, en gång brutit något enda af Guds bud, skulle det icke warit någon möjlighet för honom att uppstå igen, det hade då ingen hjelp funnits, utan han måste hafwa förgåtts utan allt hopp. Ty det förbundet visste icke om barmhärtighet; ordet var: "den själ, som syndar, skall dö." Wäl, hvem will icke hellre vara på den ståndpunkt han nu är, under barmhärtighetens förbund? Hvem skulle önska att sätta en hel ewighet på spel? Är det icke oändligt mera önskvärdt att vara i ett tillstånd, hvoruti wi, eburu behästade med swagheter, likväl icke äro utsatta för en så förtriflad fara, utan om wi falla, kunnas wi genom Guds nåd uppstå igen! Nu kunnas wi säga:

"Vår synd alst upp till himlen går,
dock nåden ännu högre når,
i Kristus fins förlåtelse,
barmhärtighet, medlidande."

13. **I Kristus!** Vät mig uppmana hwarje allvarlig person ännu en gång att säfsta sin uppmärksamhet bärvid. Allt hvad som blifvit sagd, allt hvad som kan sägas om dessa ämnen, föreuar sig i den punten, att Adams fall åstadkom Kristi död. "Hörer I himlar och gif alt du jord!" Ja,

"Må jord och himmel sjunga pris,
och menniskor på englars vis
förhärliga vår Frälsare,
vår trofaste Försonare,
vår Lam, vår Gud, vår näbastol,
vårta ljud, vårta klara sol!"

Om Gud hade förhindrat menniskans fall, hade "Ordet" aldrig blifvit "kött;" icke heller hade vi någonsin sett "hans härlighet såsom ensödde Sonens härlighet af Fadren, full med nåd och sanning." Dessa hemligheter hade aldrig blifvit framställda, hvilka sjelfwa "englarna lyster se." Jag tänker, att denna betraktelse uppwäger alla de öfriga och borde aldrig komma ur våra tankar: Att om icke "genom en menniska domen hade kommit öfver alla menniskor till fördömelse," skulle hvarken englar eller menniskor hafwa lärt känna "Kristi utsägliga rikedomar."

14. Se då i det hela taget, huru liten anledning vi hafta att knota öfver vår första stamsaderas fall, då vi härifrån kunde erhålla sådana utsägliga förmåner både för tiden och ewigheten. Se huru liten förevändning det finnes för betwistlandet af Guds barmhärtighet, i det han tillät denna häntelse ega rum; emär derigenom "barmhärtigheten" i en oändlig grad "berömmes sig emot domen." Hō är då den menniska, som vågar förebrå Gud, att icke hafta förhindrat Adams synd? Skulle vi icke snarare välsigna honom af vårt hjertas innersta grund, emedan han derigenom lade den stora planen för mennisks återlösning och öppnade väg för den ärofulla uppenbarelsen af sin wisdom, helighet, rättfärdighet och barmhärtighet. Det medgjewes att, om Gud före werldens grundläggning hade beslutat, att millioner menniskor skulle få plats i den ewiga elden, emedan Adam syndade hundrade eller tusende år, förr än de fingo tillvaro, då wet jag icke, hvem som skulle tacka honom deraf, annat än djefvulen och hans englar, emedan på grund af detta antagande alla dessa millioner af olyckliga andar skulle hafta sjunkit i helvetet till följd af Adams synd, utan möjligheten att erhålla någon förmåna deraf. Men välsignad ware Gud, detta är icke förhållandet. Ett sådant beslut har aldrig funnits. Twärtom, hvor och en af qwinna född kan erhålla en utsäglig winst derigenom, och ingen har förlorat eller någonsin kan komma att förlora derpå, utan genom sitt eget val.

15. Vi se här ett fullt svar på den stenkart riktigas framställningen om det ondas ursprung, offentliggjord för werlden för några år sedan och som antages vara omöjlig att fullslå: att "det nödwändigt härledde sig från grundämnets beskaffenhet, hvilket Gud icke förmådde att förändra." Det är mycket artigt, af författarens wältalaude tunga, att ursäkta Gud; men det är i werlkigheten ingen anledning dertill; Gud har svarat för sig sjelf. Han skapade menniskan till sitt eget beläte, en ande, begåfvad med förstånd och frihet. Menniskan, missbrukande sin frihet, åstadkom det onda, samt förde synd och lidande in i werlden. Detta tillät Gud i affigt att på ett fullare sätt uppenbara sin wisdom, rättfärdighet och barmhärtighet, genom att utdela, åt alla, som wilja mottaga det, en oändlig större lycksalighet, än de antagligen kunde hafta uppnått, om Adam icke hade fallit.

16. "D, hwilket djup af den rikedom, som är både i Guds visedem och kunskap!" Huru tusende färskligheter af "hans domar" och hans vägar äro "etransatliga" för oss och öfvergå vår tankeförmåga, kunna vi likväl upptäcka en allmän plan genomlöpante tiden in i ewigheten. "Efter sin egen wiljas råd" har han lagt denna plan "före verldens grundläggning." Han skapade hela menniskoslägtets stamfader till sitt eget beläte, han tillät, att alla menniskor blefwo gjorda till syndare genom denne ende manness olydnad, på det att "genom ens lydnad," alla som emottagit den fria gåvan, skola blifäwa endligt heligare och lyckligare i all ewighet!

Tionde predikan.

Menniskohjertats bedräglighet.

Ett argt illfundigt ting öfver allt ting är hjertat; ho kan uttransala det? Jer. 17: 9.

1. Här om häfwa de mest allvarliga af gamla tidens hedningar lemnat oss många wittnesbörd. Deras mening var, att en tid hade funnits, då menniskorna i allmänhet wero dygdiga och lyckliga, hvilken tid de benämnde "den gylene åldren." Berättelsen om denna tid har spritt sig nära på till alla foltslag. Men det var likaledes allmänt trodt, att den lyckliga tiden för länge sedan hade försprungit, och att menniskorna nu woro i midten af jernåldren. Wid början af denna tid sade skalden:

"Irrupit venæ pejoris in ævum,
Omne nefas; fugere pudor, verumque, fidesque;
In quorum subiere locum fraudesque, dolique,
Insidiæque, et vis, et amor sceleratus habendi."

Och synd och ondsko brusade fram som en flod
och sopade bort allt godt, allt skönt, som det stod,
och sanning, trohet och blygsel bortflydde fort,
förbannad först efter guld förödde hvar ort.

2. Men är det nuvarande kristna släget bättre upplyst här om, än dessa gamla hedningar? Huru många mödosamma

teckningar öfwer mänskliga naturens wärdighet se och höra wi icke ännu! En ansedd predikant har i en af sina predikningar, tryckt för några få år sedan, försäkrat: först, att mänskorna i allmänhet, om icke hvarje enskild person, äro ganska wiſa, för det andra, att de i allmänhet äro ganska dygdiga, och för det tredje, att de äro mycket lyckliga; — och jag vet icke, om någen har warit djers nog att motsäga honom.

3. Närä beslägtadt härmad war swaret, som gaffs af en person, som tillfrågades: hwad han tänkte om bibeln? Han svarade: "jag tänker, att det är den bästa bok, jag någonsin läst i mitt lif. Endast den del, som talar om medlareverket, förstår jag icke, ty jag kan icke fatta, att det kan finnas något behof af en medlare mellan Gud och mänskan. Om, "fortsor han," jag were en syndare, då skulle jag vara i behof af en medlare, men jag förstår icke, att jag är det. Sant är, att jag ofta handlar orätt af brist på bättre förstånd, men jag kan icke medgiswa, att det är någon synd, ty det beror på rörelserna i mitt blod och mina lissandar, hvilket jag icke kan hjälpa. Dersör kan det icke vara någon synd, eller om det är så, kan förebråelsen icke falla på mig, utan på honom, som skapade mig." Så talade den fromme lord Kames och den ärbare Mr. Hume!

4. För några år sedan upptäckte en from qvinna, att det icke fanns någon syndare i werlden mer än djeſvoulen. Ty, sade hon, han **twingar** mänskorna att handla, såsom de göra, dersör äro de utan answar, skulden ligger helt och hållt på satan. Men dessa mera upplysta herrar hafwa upptäckt, att det icke finnes någon syndare i werlden mer än Gud! Ty han **twingar** mänskorna att tänka, tala och handla, såsom de göra. Skulden hvilar dersör på Gud allena. Wik bort, satan! Det kan betwiflas, huruvida satan sjelf någonsin yttrat en så däraktig hädelse som denna!

5. Men hwad helst döpta eller odöpta otrogne må fäga angående mänskoslägtets oskuld, han, som skapade mänskan och som bäst känner, hwad han har skapat, gifwer en helt annan beskrifning om henne. Han underrättar os, att "mänskohjertat är ett argt illfundigt ting," att mänskans hjerta, att hela släget, hvarje mänska, som är född till werlden, har ett hjerta som är ett "argt," ja, och derjemte ett "illfundigt ting öfwer all ting," så att wi väl må fråga: "ho kan uttransaka det?"

I. 1. Vi börja med detta: "ett argt ting öfwer all ting är hjertat." Wid beträftandet häraff är det ej af nöden att hänwisa till några särskilda synder; dessa äro ingenting annat än löfwen eller på sin höjd frukterna, som växa på det onda trädet, utan snarare till, hwad som är *roten* till allt. Se, huru denna först planterades i sjelfwa himmelen af "Lucifer, morgonens son."¹ Han war det sanna ursprunget till synden; från honom kom den eut tömliga flod af ondsko öfwer den lägre werlden. Då satan en gång hade inblåst sin egenwilja och bögmed hos menniskoslägtets stamsföräldrar, jemte ett nytt slags synd -- kärlek till werlden, till det skapade i stället för skaparen — strömmade all slags elände, ogudaktighet och orättfärdighet in öfwer menniskorna och wisade sig i brott af hvarje slag, och öfvertäckte snart hela jordens yta med alla slags syngelser. Det skulle bli swa ett ändlöst företag att uppträkna alla de ohyggeligheter, som mif utbröto. Nu hade fällan till det stora djupet upplåtit sig, jorden blef snart ett blodsfält; hänid, grymhets, jemte all slags både offentlig och enskild orättvisa, spriddes öfwer hvarje del af jorden. Drüttwisa i tiotusen former, hat, afund, ondsko, blottörst jemte all slags falskhet, herrskade nu, tills skaparen, blickande ned från himmelen, icke mera wille fördraga det osörbätterliga släget, utan bortkopade dem från jordens yta. Men huru litet blef ej det följande släget förbättradt af den stränga domen! De, som lefde efter floden, wisa sig icke hafwa warit hättre än de, som lefde före densamma. Inom kort tid, antagligen förr än Noah ännu var borttagen från jorden, hade all orättfärdighet tagit öfverhanden såsom förut.

2. Men finnes ingen Gud i werlden? Förwissö finns det en Gud, och det är han, som "skapat oss och icke wi sjelfwa." Han skapade oss, dertill beweckt af sin egen blotta barmhertighet, ty wi kunde icke hafwa förtjent något af honom, så länge wi icke egde någon tillwaro. Det är hans barmhertighet, att han skapade oss, att han gjorde oss till warelser, begåswade med förstånd och förnuft, och framför allt med förmåga att känna vår skapare. Detta och detta allena utgör den wäsentliga skillnaden mellan menniskorna och djuren. Men om han har skapat oss och gifvit oss allt hwad

¹ Huru det onda inkom i himmelen och dernäst på jorden, se första predikan, I. 8 och 9, sib. 7 och 8.

wi ega, om wi få i tacksamhetsskuld till honom för allt hvad vi äro och hafwa, då har han i sanning rätt till allt hvad vi äro och hafwa — till all vår trohet, kärlek och lydnad. Detta har varit erkändt i alla tider och slägten, nära på af alla, som hafwa trott sig vara hans skapade warelser. Men för några år sedan be-kändes öppet af en lärde man: "jag kan aldrig förstå, att den om-ständigheten, att Gud skapade os, gifwer honom någon rätt att råda öfwer os, icke heller att vi derigenom äro förpligtade att visa honom lydnad." Jag tror, att d:r Hutcheson var den förste, som twiflat på detta, ja, som någonsin har betwiflat eller förnekat, att en skapad warelse war skyldig att lyda sin skapare. Om satan någonsin kommit på den tanken, — men det är icke sannolikt att så har skett, — så war det icke underligt, att han gjorde uppror mot Gud och åstadkom krig i himmelen, och af denna anledning upp-wäckte fiendskap mot Gud äfwenledes i mennisernas hjertan, jemte all flags ogudaktighet, som öfwerflödar intill denna dag. Lika na-turligt war det, att försammandet af alla de pligter vi äro skyldiga honom såsom vår skapare, sälunda uppkom, jemte alla dessa passioner och begärlelser, som äro aldeles motsatta hvarje sådan pligt.

3. Från djefwulen uppkom äfwenledes oberoendet, egenwil-jans och högmodets ande jemte all egudaktighet och orättsfärdighet, hwilket hastigt wann tillträde till våra första föräldrars hjertan. Sedan de hade ätit af kunskapens träd, strömmade ondsko och elände af hvarje flag ut öfwer jorden, skilde os från Gud och banade väg för gudsörnelelse, asguteri, kärlek till verlden; sö-fandet efter sällhet i ett eller annat af Guds skapade werf, be-mägtigade sig hvarje menniska på hela jorden.

"I själ och wilja helighet
vår Gud inplantade:
från Gud till orättsfärdighet
vi snart lortwandrade;
vår tanke wändes ifrån Gud,
vi lydde ej hans ord och bud;
vi walde tusen ting för ett
och syndafallet hade skett!"

4. Ingen kan beskrifwa alla de olika flag af ondsko, ware sig i tankar, ord eller gerningar, som nu spriddes öfwer jorden; i

bwarje folkslag, i bwarje stad, i bwarje familj. Aut koncentreras uti gudsförnekelse, afguderi, högmod — en benägenhet att attingen tänka högre om sig sjelf än man borde tänka, eller berömma sig af någonting, som man hade undsätt, såsom om man icke hade undsätt det; uti oberoende och egenwilja, menniskan wille göra sin egen wilja, icke hans wilja, som skapat henne. Vägg härtill fökandet efter fällhet utan Gud, tillfredsställandet af töttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne. För den skull är det en bedräfslig sanning att så framt icke Guds Ande har förändrat hjertat och gjort det annorlunda, är hela menniskolägret, nu såväl som för syratusen år sedan, sådant, som då "Herren såg, att menniskans endsta war stor på jorden, och all hennes hjertas diktan och traktan intet annat än ond beständigt." Huru stor skillnaden dersör än må synas i den yttre wandeln, i hvilken det finnes tusende olikheter, så är likwäl, med afseende på den irre roten, fiendskap till Gud, gudsförnekelse, högmod, egenwilja och afguderi, det säkraste af allt, att menniskans hjerta, bwarje menniskohjerta, är i sitt opånyttfödda tillstånd "ett argt ting öfwer all ting."

5. Men om detta är förhållandet, huru kommer det sig då, att icke hvar och en är öfwerthjad derom? Ty hvem wet, hvad i menniskan är, såsom den ande som är i henne? Huru kommer det sig, att så få menniskor känna sig sjelfwa? Af denna enkla orsak, att deras hjerta icke allenast är ett "argt," utan derjemte ett "illsundigt ting öfwer all ting." Så illfundigt, att wi wäl må fråga: "ho kan utransaka det?" Hvem mer än Gud, som har skapat det? Genom hans bistånd skola wi nu i andra rummet betrakta menniskohjertats illfundighet.

II. 1. Menniskohjertat är ett illfundigt ting öfwer all ting; det är i högsta grad illfundigt, öfwer allt hvad wi kunna begripa. Så illfundigt, att menniskorna i allmänhet onphörligen bedraga både sig sjelfwa och andra. Huru svårt bedraga de sig icke sjelfwa, i det de hvarken känna sitt eget sinnelag eller karakter, de inbilla sig vara eändligt mycket hättre och wisare än de äro. Den forne skalden war af den meningen, att intet undantag finnes från denna regel, att ingen menniska är **willing** att lära känna sitt eget hjerta. — "At nemo in sese tentat descendere, nemo!" Inga andra än de, som äro lärda af Gud.

2. Och om menniskorna sålunda bedraga sig sjelfwa, är det då något under, att de äfwenledes bedraga andra, och att vi sällan finna "en rätt Israelit, i hvilken intet svek är!" Då jag för några år sedan blickade öfwer mina skrifster, fann jag följande anteckning: "jag är i dag trettio år gammal, och intill denna dag wet jag mig icke hafta sammanträffat med en enda person af min ålder, med undantag af min faders hus, som icke mera eller mindre öfswat bedrägeri."

3. Detta är en del af den förtvislade ondsla, som widlåder naturen hos hvarje menniska, härleddande sig från den syndiga roten, egenwilja, högmod, oberoende af Gud. Härifrån uppkomma alla slags laster och ondsko, härifrån härleder sig hvarje synd emot Gud, vår nästa och osjelfwa. Mot Gud; — förgätenhet och föraft för Gud, hans namn, hans dag, hans ord, hans nådemedel; å ena sidan gudsförnekelse och å andra sidan afguderi, isynnerhet kärlek till verlden, föttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne; kärlek till penningar, kärlek till wälde, kärlek till mäklighet, kärlek till det pris, som kommer från menniskor, kärlek till det skapade i stället för till skaparen, att "älska wällust mera än Gud;" — emot vår nästa; — otacksamhet, hämd, hat, afund, ondsko, kärlekslöshet.

4. I hvarje menniskohjerta är en outtömlig afgrund af ogudlighet och orätfärdighet, så djupt och starkt rotade i själens innersta, att ingenting mindre än den allsmägtiges nåd kan bota detta onda. Härifrån uppstå naturligen mångahanda alster af alla onda ord och gerningar och för att låta det hela fullständigt omfatta allt ondt, tilläggas:

"Det vidundret kriget, hwad will det ej döba!
Hwad ädla skapade werk will det ej föröda!
Förgäfwes det söker till grund, skaparns ära;
han ej deri har behag, det borde vi lära!"

I spåren af detta widunder följa mord, otukt, rof samt våld och grymhet af hvarje slag. Och alla dessa syhaggelser öro att finna icke endast i muhammedanska och hedniska länder, der deras gräsliga lefwerne må synas vara den naturliga följdjen af lika gräsliga grundsatser, utan i de så kallade kristna länder; ja, i de mest bildade stater och konungariken. Och säg icke, att detta endast är förhållandet i de katolska länderna. Nej, vi, som fallas reformerade,

stå icke efter dem i något slags ondska. Det finnes i sanning intet brott bland turkar eller tartarer, som icke kan finna sin motsvarighet inom hvarje del af kristenhets områden. Nej, ingen synd i det hedniska eller pågwista Rom, som icke frodas denna dag i Tyskland, Frankrike, Holland, England och hvarje annat protestantiskt land, såväl som i de katolska länderna. Så att det kan sägas med lika mycket sanning och lika få undantag om hvarje hof i Europa, som det förrut sades wid Sauls hof: "de äro alle aßvitne, och alle-sammans oduglige: det är ingen, som väl gör, ja icke en." Ps. 14.

5. Men finnes intet undantag med hänsyn till mennishjertats "arghet" och "illfundighet?" Jo, den som är "född af Gud."¹ "Hvar och en som är född af Gud, han förvarar sig och den onde kommer icke wid honom," 1 Joh. 5: 18. Gud har "rengjort hans hjerta genom tron," Ap.-gern. 15: 9, så att ondskan har väkt ifrån honom. Han är "en ny skapelse:" "det gamla är förgånget, si, allt är det nytt wordet." Så att hans hjerta icke längre är ett argt illfundigt ting, utan förnyadt "i räffsfärdighet och sam helighet." Må det likväl ihågkommas, att hjertat, äfven hos den troende, icke är helt och hållit renadt, då han är räffsfärdiggjord. Synden är då öfverwunnen, men den är icke utrotad, den är besegrad, men icke förstörd². Erfarenheten visar oss först, att syndens rot, egenwiljan, högmodet, afguderiet ännu är qvar i hjertat äfven hos den pånyttfödde. Men så länge han fortsfar att waka och bedja, kan intet af detta få magt öfver honom. Erfarenheten lär honom för det andra, att synden, i allmänhet högmod och egenwilja, widslåder hans bästa handlingar, så att äfven med hänsyn till dessa, finner han, att det är alldelens nödwändigt att fly till försoningsblodet.

6. Men med hvilken flicklighet förborgar sig icke denna svåra själssjukdom, icke allenast för andra, utan äfven för os sjelfwa. Hwem kan upptäcka den under all den förställning, i hvilken den visar sig, eller följa den genom alla deß hemlighetsfulla längångar? Och om det är så svårt att känna goda men-

¹ Om unna födelsen, se "Femtio tre predikningar af John Wesley," andra bandet, sidan 296.

² Om de troendes bättring, se "Femtio tre predikningar," första bandet sidan 196.

niskors hjertan, hwem kan då uttransaka de ogrundlighets, som är långt mera illfundigt? Ingen opåhöftsöd människa, om än aldrig så erfaren eller wis i sitt släkte. Och likväl är det dessa, som berömma sig af att känna werlden och inbilla sig, att de genom-skåda människan. Håsfänga människor! Fritt må man säga: "de känna intet, såsom de borde känna."¹

7. En af de otrogna stikligaste hjelstar — måhända den mest framstående författare, som någonsin åstadkommit ett religionssystem utan att på minsta sätt hafta nyttjat bibeln — utbrister af sitt hjertas fullhet: hwem skulle icke önska, att det funnes fulla bewis för den kristna uppenbarelsens älthet, alldensund den utan twifvel är det mest wälgorande system, som någonsin funnits i werlden?" Kunde han icke hafta tillagt en orsak af ett annat slag, såsom grund för sin önskan, emedan människan utan denna uppenbarelse måste helt och hållet hafta warit en hemlighet för sig sjelf. Äfven med uppenbarelsens tillhjelp förstår hon högst litet, men utan den skulle hon förstå oändligt mindre och ingenting med wißhet. Huru kunna wi utan det ljus, som gifwes os i Guds ord, förlika människans storhet med hennes ringhet? Då wi med mr. John Davis erkänna:

¹ Till och med statsmannen under den sista regeringen kände hvarken sitt eget eller andra människors hjertan; hans favoritspråk var: "säg mig intet om din dygd och religion; jag säger dig, hvorje människa har sitt värde." Da wißerligen, Mr. R. — hvorje människa, som är lit eder, hvor och en, som säljer sig åt djefwulen. Kände wäl den uslingen, i jemförelse med hvilken mr. R. var ett helgen, människans hjerta; han som så allvarligt förmanade sin egen son att aldrig tala sanning; att linga eller hvckla så ofta han talade; att ständigt bärta stramtarekåpan;" han, som så allvarligt uppmanade honom "att icke förleda ogifta quinnor — på det intet obehag mitte följa, — utan alltid gifta sådana?" Skulle någon kunna inbilla sig, att detta djur någonsin sjelf hade en hustru eller en gift dotter? Förtjenade någon människa att dö på platsen vid Newgate fängelset, så var det denne. Eller kans nägen bek, som så wäl förtjenade att brännas som hans bref? Var David Hume mera än någon af de förra bekant med människans hjerta? Ide mera än en mast är det. Sedan "du nu så länge lekt med dödens pilar," finner du det icke vara ett ämne för skämt? Hvad tänker du nu om Karon? Har han fört dig öfwer Styx? Har han slutligen lärt diz att känna litet af ditt eget hjerta? Du förstår nu, att "det är gräseligt, falla uti lefswande Guds händer."

Min själ kan allt förstå, i allt ha ro,
dock är hon blind i allt, min arma själ;
naturens konung är jag väst, men o'
hur under stort och smärt jag är en träl!

8. *Hjem* känner då menniskans hjerta? Säkerligen ingen mer än han, som skapade det. *Hjem* känner sitt eget hjerta? *Hjem* kan uttala djupet af deß fiendskap mot Gud? *Hjem* känner huru djupt det sjunkit uti djefvoulens natur?

III. 1. Från föregående betraktelse kunna vi lära, först: att "den som sig på sitt hjerta förlitar är en däre." Ty hvilken vis menniska will förträsta på det som han vet är "argt och illfundigt?" Särskilt det han af tusende erfarenhetsrön vet vara "ett argt, illfundigt ting öfwer all ting?" Huru kunna vi, om vi fortsvara att förträsta på en känd lögnare och bedragare, undgå att blifva bedragne ända till slutet af vår pröfwo tid?

2. Vi må i anledning härafs i andra rummet hänvisa till sanningen af ett annat yttrande hos Salomon: "jer du en som är wis i sina egna tankar; det är mera hopp om en däre än om honom." Ty huru fjerran ifrån wisdomen måste icke den menniska vara, som icke känner sin egen brist på wisdom? Och att hon sjelf tror sig vara wis, skall icke det hindra henne att mottaga undervisning af andra? Skall hon icke blifva förargad öfwer andras warningar och wedergälla förmaningen med smädelse? Skall hon icke vara mindre redo att mottaga undervisning än till och med den, som blott följer sitt ringa naturliga förstånd? I samling, ingen däre är så otillgänglig för warning som den, hvilken inbillar sig vara wis. Den som icke anser sig hafta behof af läkare, skall svårsligen antaga hans föreskrifter.

3. Kunna vi icke för det tredje härafs lära, med hvilken wisdom apostelen förmanar: "den som står, han se till att han icke faller." Huru fast du än må stå, så har du dock fortfarande "ett illfundigt hjerta." I huru många fall har du icke redan blisvit bedragen? Och bedragen kan du blifva ännu mer. Antag, att du icke nu är bedragen, följer wäl deraf, att du aldrig skall blifva det? Står du icke på en slipprig grund, och är du icke omgivnen af snaror, i hvilka du kan falla, för att aldrig mer uppstå?

4. Är det icke wisligt, att den, som nu står, beständigt ropare till Gud: "uttransaka mig Gud och få weta mitt hjerta, be-

pröfwa mig och förnuim, huru jag menar det, och se till, om jag på en ond väg är och led mig på den ewiga vägen?" Du allena, o Gud, "känner alla menniskors hjertan!" O, wijsa mig af hwad ande jag är, och låt mig icke bedraga min egen själ! Lär mig, "att icke tänka högre om mig sjelf, än jag bör tänka," utan alltid "tänka så, att det är måtta med, efter som Gud har utdelat åt hvar och en trons mått." Rom. 12: 3.

Elloste predikan.

Om Rikedomar.

Det är lättare, att en kamel går genom ett nälsöga, än att en rik går in i Guds rike. Matth. 19: 24.

1. I de föregående versarna hafwa wi en berättelse om en ung man, som gif fram till vår Herre Kristus och böjde knä för honom, icke i ftrymteri utan i själens djupa allvar och sade till honom: "gode Mästare, hwad godt skall jag göra, att jag må få ewinnerligt liv?" Alla buden, sade han, "har jag hållit från min ungdom; hwad fattas mig ännu?" Måhända han hade hållit dem efter bokstafwen; men ännu älskade han werlden. Och Kristus, som wet hwad i menniskan är, wijsste att ynglingen i detta särskilda fall — ty detta är på intet sätt någon alämän regel — icke kunde blifwa botad från sin svåra sjukdom, utan genom ett kraftigt läkemedel. Dersör swarade han: "gack bort, sälj det du hafwer och gif det de fattiga, kom sedan och föl mig." Men när den unge mannen hörde det ordet, "gick han bedröfwad bort; ty han hade många egodelar." Så hastigt wijsnade alla de stöna blommorna. Så mycket godt ville han icke försaka, för att kunna samla skatter i himmelen. Jesus gaf akt på detta och "seende sig omkring, sade han till sina lärjungar," Marci 10: 23, "huru svåriligen kunna de, som egodelar hafwa, ingå i Guds rike. Det är lättare, att en kamel går igenom ett nälsöga, än att en rik går in i Guds rike. Då woro de öfvermåttan förfärade och sade wid

sig sjelfwa: ho kan då warda salig?" Om det är så svårt för en rik menniska att blifwa frälst, som har så många och så stora förmåner, som är befriad från så många af denna werldens om-sorger och tujende schwärigheter för hvilka de fattige beständigt äro utsatta, hvem kan då blifwa frälst?

2. Några hafwa antagit, att vår Herre Kristus till en del återkallat, hwad han sagt angående schwärigheterna för de rike att blifwa frälsta, genom hwad som tillugges i tionde kapitlet hos Markus. Sedan han i 23 v. sagt: "huru schwärligen kunna de, som egodelar hafwa, ingå i Guds rike;" och då lärjungarne deröfwer bleswo försträcka, svarade Jesus åter och sade till dem: "huru svårt är det för dem, som förtrösta på egodelar, att ingå i Guds rike!" v. 24.

Men gif alt på, först: att vår Herre icke härmed åter-kallar, hwad han förut sagt. Så långt derifrån, att han genast stadsfäster det genom det högtidliga tillkännagiswandet: "det är lättare, att en kamel går igenom ett nälsöga, än att en rik går in i Guds rike." Gif för det andra alt på, att båda dessa uttryck stadsfästa en och samma sak, nemligen: att det är lättare för en kamel att gå igenom ett nälsöga än för dem, som hafwa rike-domar, att icke förtrösta på dem.

3. Märkande lärjungarnes förväning öfwer detta hårda tal, såg Jesus på dem — utan twiswel med en utsäglig öm blick, för att afwända deras tankar från de rites förtwislade ställning — sägande: "för menniskor är det omöjligt, men icke för Gud; th allting är möjligt för Gud."

4. Jag föreställer mig, att med en rik menas här icke endast en sådan, som har stora statter, en som har högar af guld såsom stoftet och silfwer som sanden wid hafwet; utan hvor och en som eger mera än det nødwändiga och beqwämliga för lifwet. Den som har föda och kläder tillräckligt för sig och familj och någonting derutöfwer, är rik. Med Guds rike eller himmelriket — hvilket är ett och det samma — tror jag icke menas härlighetens rike, ehuru det utan twiswel skall följa, — utan Guds rike, det är: sann kristendom på jorden. Meningen med vår Herres försäkran är denna: det är aldeles omöjligt, annat än genom honom, för hvilken allting är möjligt, att en menniska, som är rik, kan blifwa och fortvara att vara en kristen; att hafwa "det sinne som war i Kristus" och "att wandra såsom han wandrade." Sådana äro de

hinder för helighet, såwäl som de frestelser till synd, som omgivva den rike på alla sidor.

I. Sådana äro de hinder för helighet, hvilka omgivva den rike på alla sidor. För uppräknandet af alla dessa hinder fördrades en hel bok; jag will endast widröra några få af dem.

1. Roten till sann kristendom är tron, "utan tron är det omöjligt att tückas Gud." Antingen wi nu taga detta i sin allmänna betydelse, såsom "en wiž tillförsigt om det man hoppas, en öfwerthgelse om det som icke ses," om den oshynliga och ewiga verlden, om Gud och de ting, som angå honom, hvilken naturlig förmåga har icke rikedomen, att fördunkla denna öfwerthgelse, att hindra menniskan, att närrma sig Gud och de himmelska, de oshynliga och ewiga tinget; eller om wi taga det i en annan mening, såsom förtröstan; hvilken magt har icke rikedomen att döda densamma och bringa den rike att förtrösta på jina rikedomar och icke på Gud, för att erhålla fällhet eller beskydd; eller om wi uppsatta ordet tro i des rätta kristliga mening, såsom en gudomlig förtröstan till vår förlåtande Gud; hvilket dödligt, hvilket nära på ööfwerwinneligt hinder för tron är icke rikedomen i detta fall! Kan en rik och följaftligen en ansedd man komma till Gud såsom den, hvilken intet har att betala med? Kan han aflagga all jin storhet och komma såsom en syndare, endast en syndare, "den förnämste af syndare," ställande sig i jemnbredd med dem som sköta hans wallhundar, med den tiggaren, som "ligger wid hans dörr full af får?" Omöjligt, annat än genom samma magt som skapade himmel och jord.

2. Och hvilket hinder är icke rikedomen för trons första frukt, nemligen kärlek till Gud! "Den som älskar werlden," säger apostelen, "i honom är icke Fadrens kärlek." Men huru är det möjligt för en menniska att icke älska werlden, så länge hon är omgivwen af alla des lockelser? Huru är det möjligt, att hon skulle kunna höra den lugna, stilla rösten som säger: "min son, gif mig ditt hjerta?" Hwad mindre än Allmagten kan förmå en rif att uppsända följande böن:

För allt syndigt gör mig död,
lär mig tro uti min nød,
fasthet, starkhet, frihet gif
och i dig ett saligt lif!

3. Rikedomar hindra os likaledes att älska vår nästa såsom os sjelfwa; det är: att älska hela menniskestället "såsom Kristus älskade os." Den rike skall utan twifwel älska dem, som äro af hans egen sambällsställning eller af hans åsichter. Han torde älska dem, som älska honom; men "göra icke hedningarns," döpte eller odöpte, "detjamma." Men han kan icke hafwa ren obesmittad wälwilja för hvarje mennislobarn. Detta kan endast flyta från kärleken till Gud, hvilken hans många egodelar utdrifwa från hans själ.

4. Från kärleken till Gud, och från ingen annan källa, härleder sig likaledes den sanna ödmjukheten. Dersför, så långt rikedomar hindra kärleken till Gud, hindra de äfwen ödmjukheten; ja, de hindra äfwen den rike ifrån ödmjukheten, derigenom att de affärra honom från ett fritt umgänge med andra, hvarigenom han kunde lära känna sin brist och komma till en rätt kämmedom om sig sjelf. Huru sällan möta de rike en trofast wän, en sådan som kan och will tala tydligt till dem? Och utan detta är det antagligt, att de skola tillväxa i sina därskaper; ja, dö med alla sina ofullkomligheter öfver sina huwwuden.

5. Icke beller kan mildhet bestå utan ödmjukhet och "genom häftighet kommer man blott kif åstad." För den skall uppmanar vår Herre Kristus os, att lära af honom både "mildhet och ödmjukhet af hiertat" på samma gång. Rikedomar äro dersför ett lika stort hinder för mildhet som för ödmjukhet. Genom att förhindra sinnets ödmjukhet hindra de följaftligen mildheten, hvilken tillväxer i samma grad, som wi sjunka i vårt eget anseende, hvar emot den nödwändigt minskas i samma mån, som wi tänka wäl om os sjelfwa.

6. Det finnes ett annat kristligt finnelag, nära beslägtadt med mildhet och ödmjukhet, men det har knappaft något namn. Paulus kallar det *επιεικία*; måhända, tills wi finna ett bättre namn, wi må kalla det *estergifwenhet*. En beredwillighet att vara andra undergifna, att affå från vår egen wilja. Detta tyckes vara det-samma, som aposteln Jacob kallar "wisdom ofwanefter," då han benämner det *ευτελόης*, hvilket wi öfversätta: **lätt att beweka; lätt att öfwerthyga**, om hwad som är fanning, lätt att öfwertala. Men huru sällsynt är icke detta älskwärda finnelag hos de rike! Jag påminner mig icke, på nära sjuio år, tio gånger hafwa funnit ett sådant under.

7. Och huru ovanligt är det icke att finna tålamod hos dem, som hafwa stora rikedomar, så wida det icke finnes en motvigt af långa och svåra pröfningar, med hwilka det ofta behagar Gud att hemföka dem han älskar, såsom ett motgift mot deras rikedomar. Det är icke ovanligt, att han ofta sänder lidanden, sjukdomar och stora förs till dem, hwilka hafwa stora egodelar. Genom dessa medel lär han dem tålamod, och låter det "fullborda sitt werk," på det de må vara "fullkomliga och hela och intet fel hafwa."

II. Sådana äro några af de hinder för helighet, hwilka omgifwa den rike på alla sidor. Låtom os nu för det andra gifwa alt på hwilka frestelser till oheliga sinnelag, som härledda sig från rikedomar.

1. Och först, huru stor är icke frestelsen till gudsförnekelse, hwilken naturligen härledder sig från rikedomar; ja, till en fullständig förgätenhet af Gud, såsom om intet sådant wäsende funnes i verldsalvet! Detta kallas för närvärande wanligen **förströelse**, ett passande namn, nyttjadt af den stora massan, betecknande ett ytterligt förakt för Gud och i sanning för hela den oshylniga verlden. Och är icke den rike omgifwen af alla slags frestelser till beständig förströelse! Ja, huru är icke konsten att förströ studerad bland de rika och stora, såsom Prior så skarpsinnigt säger:

"Korten delas och tärningen fastas,
lyckliga werkningar af mensklig snillrikhet,
att Alma må sig sjelf förgåta."

Säg hellre, "att dödliga må sin Gud förgäta," att de må hålla honom på yttersta afstånd från sina tankar, som, ehuru sittande öfwer himlahwalfvet, likwäl är "wid deras bådd och på deras stig och känner alla deras vägar." Kalla det snillrikhet eller wisdom, om du behagar, men är det wisdom? O nej! längt, mycket längt derifrån. Du däre! inbillar du dig, att emedan du icke ser Gud, han icke skulle se dig? Fortfar att spela, sjunga och dansa, men wet, att "för allt detta skall Gud hafwa dig fram för domen." Pred. 11: 9.

2. Från gudsförnekelse är en lätt öfvergång till asguderi; från att tillbedja ingen Gud till tillbedjandet af falska gudar: ja, den som icke älskar Gud, hwilket är det rätta och enda sättet att

tillsbedja honom, älskar säkerligen några af hans händers werk; om han icke älskar skaparen själf, då älskar han det skapade. Och för huru många slag af asguderi är den rike icke utsatt! År han icke utsatt för en beständig och nära på ööfwerwinnelig frestelse att älska werlden och det i alla deß olika grenar: "föttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne?" Hvilka oräfnliga frestelser att tillfredsställa föttets begärelse! Förstå detta rätt, det har icke afseende på ett af våra sinnen endast, utan på alla de utvärtes sinnen, och det är lika asgudiskt att söka vår fällhet i tillfredsställandet af det ena af dessa, som i dem alla. Men den rike är i stor fara, att söka fällhet i tillfredsställandet af gomens njutningar, i en måttlig vällustighet, i en slags regelmessig epikuriism: icke i frässeri eller i dryckenkap, ware det längt derifrån! En sinnlighet, som, churu den icke förstör deras kroppar, dock håller deras själär töda för Gud och all sann gudsfruktan.

3. De rika äro likaledes omgifna af frestelser att tillfredsställa "ögonens begärelse;" det är att söka fällhet i tillfredsställandet af inbillningsträsten, de nöjen hwilka hufwudsakligen beredas genom tillhjelp af ögat. Hwad som åsiadkommer njutning för inbillningskraften, är stora, sföna eller nya föremål. Alla rika personer hafta wißerligen icke sinak för storartade föremål, men de hafta det i allmänhet för nya och wackra saler, i synnerhet för nya; begäret efter nytt är likaså naturligt för menniskan, som begäret efter mat och dryck, och huru oräfnliga äro icke frestelserna till detta slags asguderi, hwilka helt naturligt härröra från rikedomar! Huru kraftigt och beständigt drages icke den rike att söka fällhet, om icke i hwad som är stort, likwäl i sföna hus, i eleganta möbler, i fällsynta taflor, smatfulla trädgårdar! Måhända i det barnsligaste af allt barnsligt — dyrbara eller prålande fläder. Ja, i hvarje ny sak, liten eller stor, som modet, därarnas herrskarinna, föreskrifwer. Hvilka äro de rika personer med ett mera upphöjd finne, som icke frestas, efter som deras olika små ledar dem, att söka fällhet i poesi, historia, musik, filosofi eller fällsynta konster och wetenskaper; och ehuru det är wiht, att allt detta har sin nyta och dersör oflydigt kan njutas; likwäl, att söka fällhet i något af detta, i stället för i Gud, är uppenbart asguderi; och dersör, wore det endast till följd deraf, att rikedomar förse sin egare med medel att tillfredsställa alla dessa begär, må wi wäl

fråga: är icke den rikemannens lîf, framför alla andras, n fre-
stelse på jorden?

4. Hvilka frestelser måste icke de rike jemwäl hafwa att fâ
fällhet i "ett högfärdigt lefwerne!" Jag tror icke, att apostelen, egentligen dermed menar uppighet, ståt eller fina wagnar o. dyl., utan snarare "det pris som kommer från menniskor," ware sig att det är förtjent eller icke. En rik man är säker om att erhålla menniskopris, det är en snara, han icke kan undfly. Hela staden London brukar säga: **rik och god äro liktydiga uttryck.** Ja, säga de, den personen är en god man, han eger hundrade tujen pund. Och, i sanning, om du gör wäl emot dig sjelf, om dina egodelar förökas, skulle menniskorna tala wäl om dig. Hela verlden är öfwerens om, att en stor förmögenhet ersätter brieten på goda egenskaper; och hwem kan vara föremål för allmänt beröm utan att omärkbart föranledas att tänka högre om sig sjelf än han borde tänka?

5. Huru är det möjligt, att en rik man kan undvika att blifwa högmodig, wore det endast till följd deraf, att hans samhällsställning nödwändigt åstadkommer, att losord gifwes honom från alla håll? Losord äro i allmänhet gift för själen, och ju mera prisad en menniska blirwer, desto farligare, iflynderbet då det är förtjent, så att wäl må skalden säga:

Berömmet främjar det onda och låter det goda dö.
Hvilken olycklig stund, då det utfår sitt giftiga frö
med sin förrädiska, hemlighetsfulla, mordiska hand
öfwer sanningens och ljusets och dvgdens klonstrande land,
och växande högmod florerar, som bland säden uppgår,
och qwäfwer hoppet om ett loswande, rikt och ymnigt år.

Och icke endast det beröni, han ständigt får höra, ware sig att det är förtjent eller öförtjent, men derjemte allt hwad som omgifwer honom, är egnadt att uppväcka och nära högmod. Hans wackra hus, hans prydliga möbler, hans wäl walda målningar, hans wackra hästar, hans fina wagnar, ja, sjelfwa hans klädsel, till och med hans broderade linne, allt skall blifwa föremål för beröm af en eller annan af hans gäster och på så sätt utöfwa en närapå oemotståndlig magt att leda honom på den tanke, att han är en bättre menniska än de, som äro i saknad af dessa beqvämligheter.

6. Det är helt naturligt, att rikedomarne likaledes nära och föröka den egenviljan, som är medfödd hos hvarje menniskobarn! Icke allenaft hans tjenare och de, som emedelbart bero af honom, låta med tyft bifall styra sig af hans wilja, emedan de hafwa sin fördel deraf; de flesta af hans grannar och slägtingar bemöba sig likaledes att fogga sig efter honom i allting, så att hans egenvilja, som i det den beständigt åtlydes, följaktligen ständigt stärkas, tills det slutligen blifver honom svårt, att samtycka ware sig till Guds eller menniskors wilja.

7. En sådan magt hafva rikedomarne att uppwäcka och nära hvarje sinnelag, som är emot kärleken till Gud. Och de hafwa en liknande magt, att uppwäcka hvarje lidelse, som är emot kärleken till vår nästa; till exempel först, isynnerhet för underordnade och intet är mera emot kärleken; lättretlighet eller harm öfwer någon werklig eller inbillat förolämpning; måhända äfwen hämnd, eburu Gud förbehåller densamma för sig, såsom hans egen färskilda företrädesrätt; åtminstone wrede, ty denna uppkommer ögonblickligen i rika mäns sinnen. "Hwad, behandla mig på sådant sätt, wänta, han skall snart få weta annat, jag är nu i stånd att skaffa mig rätt!"

8. Närä förenad med wrede om icke snarare en gren deraf, är retlighet och snarstichenhet; men äro de rike icke långt mera besvärade af detta än de fattiga? All erfarenhet bewisar, att de äro det.

9. Men bär det förvåna os, om rika personer i allmänhet äro i saknad af goda, men deremot ofta beherskade af onda böjelser, då så få af dem fästa något afseende wid vår Herres högtidliga förklaring, som vi nödvändigt måste esterleswa, om vi wilja wara hans lärjungar: "han sade till dem alla," till hela folkmassan, icke till sina lärjungar endast: "den mig efterfölja will" — den som will wara en werklig kristen, "han tage sitt kors uppå sig hvar dag och följe mig." Luc. 9: 23. O hwilka hårda ord för dem, som åtnjuta all beqvämlighet af sina egodelar! Likwäl "kan skriften icke warda om intet." Deraf, om en menniska icke "förnekar sig sjelf" hvarje nøje, som icke bereder henne att fröjdas i Gud och "tager sitt kors på sig hvar dag," lyder hvarje Guds bud, huru smärthamt det än må wara för kött och blod, kan hon icke wara en Kristi lärjunge, hon kan icke ingå i Guds rike.

10. Låtom os rörande denna wigtiga punkt, att "försaka os sjelfwa och taga vårt förs på os dagligen," wädja till werliga förhållandet; låtom os wädja till "hvarje menniska samwete i Guds åsyn." Huru många rika män finnas bland metodisterna, — märk: det fans icke en enda rik, då de först förenade sig till sammans, — hwilka i werligheten förneka sig sjelfwa och taga sitt förs på sig dagligen, hwilka beslutsamt afstå från hvarje nöje, ware sig sinnenas eller inbillningskraftens, hwarom de icke af erfarenhet weta, att det bereder dem att fröjdas i Gud? Huru många finnas, som icke thy något förs, intet arbete eller lidande, som möter dem på pligtens väg? Hvilken bland eder, som nu ären rike, förnekar sig sjelf, aldeles på samma sätt som då han var fattig? Hvilken af eder uthärdar arbete och lidande lika willigt nu, som då han icke egde fem pund? Vi wilja betrakta omständigheterna. Fastar du nu lika ofta som du gjorde då? Stiger du lika bittida upp om morgonen? Uthärdar du köld och hetta, blåst och regn, lika willigt som någonsin? Se här en orsak bland många andra, hwarför så få tillväxa i rikedom utan att på samma gång astaga i nåd. De rike förneka icke längre sig sjelfwa och taga icke sitt förs uppå sig hvar dag. Nej, de wilja icke mera "lida och umgälla såsom en god Jesu Kristi stridsman."

11. "Nu wäl, I rike! Gråter och jemrer eder öfwer det elände som öfwer eder komma skall." Det måste komma öfwer eder inom så dagar, så framt det icke afvändes genom en djup och genomgående förändring. "Rosten af edert guld och silfwer skall bli swa ett wittnessbörd emot eder och såsom en eld förtöra edert kött." O, huru beklaganswärdt är icke edert tillstånd! Och hwem är i stånd att hjälpa eder? I ären i behof af ett så öppet tillvägagående som någon menniska i werlden och likwäl tillrättawisar fällan någon eder; ty huru få våga tala så öppet till eder, som de skulle ha swa talat till en af edra tjenare! Ingen lefswande menniska, som antingen hoppas att erhålla någon winning af eder hynnest eller fruktar att förlora någonting genom edert mißhag. O, att Gud wille gifwa mig passande ord och måtte de sjunka djupt ned i edra hjertan! Många af eder ha swa känt mig länge, wäl närapå från eder barndom. I haftwen ofta hjelpt mig, då jag war i nød. Får jag icke säga: I älskaden mig? Men nu är tiden för handen, då wi skola skiljas, mina fötter hålla just nu

på att "stöta sig mot de mörka bergen." Jag will säga eder ännu ett ord, förr än jag går häдан, och I bören ihågkomma det, då jag icke mera synes ibland eder.

12. O, låten edra hjertan vara helt på Guds sida! Söken eder fällhet i honom och i honom allena! Tagen eder tillvara, att I icke fåsien eder vid stoftet! Denna jorden är icke edert hem. Sen till, att I bruken denna werlden utan att mißbruken den! Bruken werlden, men hafwen eder "lust i Herren!" Gören eder lediga från allting härnere, såsom om I wornen arma tiggare! Waren goda förvaltare öfwer Guds mångfaldiga gåfvor, på det, när I kallens att aflägga räkenkap för edert fögderi, eder Herre må säga: "wäl gjordt, du gode och trogne tjenare, gack in i din Herres glädje!"

Tolste predikan.

Om Guds fria nåd.

Hvilken och icke hafwer skonat sin egen Son, utan gifvit honom ut för os alla; huru skulle han icke och gifwa os allting med honom. Rom. 8: 32

1. Huru fritt ålssar icke Gud werlden! "När wi ännu woro syndare," "hafwer Kristus i sinom tid dött för egudaktiga." När wi ännu woro "döda i synden," skonade Gud "icke sin egen Son, utan gaf honom ut för os alla." Och huru friwilligt gifwer han os icke "allting med honom!" I sanning, fri nåd är allt i allt!

2. Denna Guds nåd, hwarifrån vår frälsning härleder sig, är fri för alla (till rättfärdiggörelse) och fri i alla (till helgelse).

3. Först, den är fri för alla, åt hvilka den gifwes, oberoende af någon förtjenst eller förmåga hos menniskan, icke i någon grad, hwarken helt och hållet eller till någon del. Den är på intet sätt beroende hwarken af mottagarens rättfärdighet eller goda gerningar, icke på någonting han har gjort, icke heller på någonting godt hos honom. Den beror icke af hans sträfwan. Den beror icke af hans goda synne eller goda begär eller goda affigter och sys-

mål; ty allt detta härleder sig från Guds fria nåd. De äro endast strömmarna, icke källan. De äro frukterna af den fria nåden, icke roten. De äro icke orsaken utan werkingarna af densamma. Allt hvad godt som finnes hos menniskan eller göres af henne, är Gud upphofswet till. Således är Guds nåd fritt och osörskylt meddelad åt alla, den är ej på något sätt beroende af någon förmåga eller förtjenst hos menniskan utan af Gud allena, som frivilligt gaf ej "sin egen Son" och "alsting med honom."

4. Men är den fri för alla till rättfärdighet såväl som i alla till helgelse? Härpå hafwa somliga svarat: "nej, den är endast fri för dem, hwilka Gud utvalt till ewinnerligt liv och de äro endast en ringa hop. Största delen af mennisko slägtet har Gud bestämt för den ewiga döden och för dem är nåden icke fri. Dem hatar Gud och har dersör bestämt dem för den ewiga döden, innan de blefwo födda. Och detta är hans eryggliga beslut emedan det behagade honom, det var hans oinskränkta wilja. Fölkligt äro dessa födda att förderfwas både till kropp och själ i helvetet. De uppwäxa under Guds oryggliga förbannelse utan någon möjlighet för frälsning, och den nåd Gud gifwer åt dem, gifwes endast för att föröka, icke förbindra deras förtömelse."

5. Detta är utkorelseläran. Men jag tycker mig höra någon säga: "detta är icke den utkorelselära jag tror på, jag tror endast på nådewalet. Hwad jag tror, är ingenting mera än detta: att Gud före werldens grundläggning utvalde ett visst antal af menniskor att bli swa rättfärdiggjorda, belgade och förhärligare, och alla dessa skola bli swa frälsta, men inga fler, ty den öfriga delen af mennisko slägtet lemnar Gud åt sig sjelf, så att de följa sina egna hjertans tankar, hwilka endast äro onda beständigt och sedan de tillväxt mer och mer i ondsskan bli swa de slutligen rättvisit straffade med det ewiga förderfvet."

6. Är detta hela den utkorelselära, du tror på? Tänk på saken, måhända det icke är allt, tror du icke, att Gud har bestämt dem för det ewiga förderfvet? Om så är, då tror du utkorelse-läran i dess fulla utsträckning, såsom den i det föregående blifvit beskrifwen. Men du är kanske icke medweten derom. Tror du icke, att Gud förhärdar de menniskors hjertan, som förgås? Tror du icke, att han — bokstaligen — förhärdade Faraos hjerta och att han för den skull uppwäckt, eller skapat honom? Detta inne-

håller ju samma sak. Om du tror, att Farao eller någon enda människa på jorden skapades i affigt att blifwa fördömd, då tror du allt, hwad som blifvit saget om utkorelsen, och det är icke af nöden, att du tillägger, att Gud förnyar det utslag som antages vara oföränderligt och oemotståndligt, genom att förhärda hjertat på dessa "wredens käril," hwilka hans förutbestämmelse redan gjort lämpliga för förderfvet.

7. Wäl, men det torde vara, att du icke tror detta, du tror icke någon förkastande förutbestämmelse. Du tror icke, att Gud förutbestämt någon människa att blifwa fördömd, ingen förhärde bereder henne oemotståndligt för förderfvet, du säger endast: "Gud har af ewighet beslutat, att då alla woro döda i synden, ville han säga till dessa torra ben, att de skulle lefwa, men till andra will han icke säga det, att följaftligen de först nämnde skulle blifwa lefwande gjorde och de andra förblifwa i döden; de förra skulle förhärliga Gud genom sin frälsning, de senare genom sin förtappelse."

8. Är detta icke, hwad du menar med nådewalet? Om så är, då will jag göra dig ett par frågor: kan någon blifwa frälst, som icke är utvaled, eller har någon från werldens begynnelse blifvit det? Är det möjligt för någon människa att blifwa frälst, om hon icke är sålunda utvaled? Säger du nej, då visar du just hvor du är, du har icke gått en härsmån vidare, du tror fortsarande, att till följd af ett oföränderligt och oemotståndligt beslut hos Gud, måste största delen af mennischoslägten förblifwa i döden utan någon möjlighet att blifwa frälst, alldensiund ingen annan än Gud kan frälsa dem, och han will det icke. Du tror, att han oryggligt beslutat att icke frälsa dem, och hwad är det annat än att besluta dem för fördömelsen? Det är i werkligheten hwarken mer eller mindre, det är en och samma sak, ty om du är död och helt och hållset oförmögen att göra dig sjelf lefwande, då, om Gud oryggligt beslutat, att han endast will göra andra lefwande, men icke dig, då har han oåterfalleligt dömt dig till ewig död, du är helt och hållset bestämd för fördömelsen. Se då, att ehuru du brukar mildare ord, än många andra, menar du likwäl samma sak, och Guds förutbestämmelse angående nådewalet, är, enligt din egen framställning, ingenting mer eller mindre än hwad andra falla, "Guds fördömelsedom."

9. Gif det dersför, hwad namn du behagar, nådawal, förutbestämmelse, eller utkorelse, det blifwer slutligen samma sak. Meningen af allthammans är helt enkelt detta: till följd af Guds ewiga oföränderliga, oemotståndliga beslut, skulle en del af mennisköslaget omedelbart bliswa frälst och alla de öfriga ofelbart gå förlorade, det är omöjligt, att några af de förra skulle kunna bliswa fördömda eller några af de sednare frälsta.

10. Men om det är så, då är all predikan fåfäng, den är onödig för dem, som äro utwalde, ty de måste ofelbart bliswa frälste med eller utan predikan. Åf sigten med predikan, som är att frälsa själar, är fåfäng, med afseende på dem, och den är af ingen nyttा för dem, som icke äro utwalde, ty de kunna omöjliggen bliswa frälsta, antingen de höra predikan eller icke, skulle de ofelbart bliswa fördömda. All predikan är dersför fåfäng, äfven med afseende på dem, så att i hvarje fall är vår predikan fåfäng och ditt hörande är likaledes fåfängt.

11. Detta är för den skall ett tydligt bewis på, att utkorelläran icke är af Gud, emedan den gör hans förordningar om intet, och Gud är icke stridande mot sig själf. Det andra är, att detta direkt leder att förstöra all helighet, som Guds förordningar äro affedda att befrämja. Jag säger icke, att ingen af dem är helig, som tror på utkorelläran, ty Gud är rik i barmhärtighet äfven mot dem, som ofriwilligt ligga i någon slags willfarelse; men att sjelfwa läran: att hvarje menniska är antingen utwaled eller icke utwaled från ewighet, och att somliga måste bliswa frälsta och andra owillkorligen fördömda, har en uppenbar syftning att förhindra helighet i allmänhet. Ty den borttager helt och hållt de första maningar att eftersträfwa helighet, så ofta framställda i kristen, ja, sjelfwa hoppet om tillkommande belöning och fruktan för ewigt straff; hoppet om himmelen och fruktan för helvetet. Att dessa skola bortgå till ewig fördömelse och de andra till ewigt lis, innebär ingen eggelse för honom att kämpa för liswet, som tror, att hans lott redan är fastad, det är icke förståndsenligt för honom att så göra, om han tänker, att han oföränderligt är bestämd antingen för lis eller död. Du torde säga: men han wet icke, huruwida hans lott är lis eller död. Hwad då? — Detta förbättrar icke saken, ty om en sjuk person känner, att han oundwiligen måste dö eller oundwiligen bliswa återställd till helsa,

eburu han icke wet hwilket som skall blixta hans lott, finnes lifwäl intet stäl för henom att tillkalla läkare eller intaga något läkemedel. Han må säga — och så har jag hört somliga säga, såwäl med afseende på lefamlig som andelig sjukdom, — "om jag är beslämt för lifvet, då skall jag lefwa, om för döden, då måste jag dö, och jag behöfver icke sjelf göra något till den saken." På ett så direkt sätt stänger denna lära vägen för helighet i allmänhet och hindrar oheliga personer att kämpa och sträfwa för att uppnå densamma.

12. Vika direkt leder denna lära att förstöra de olika grynarne af helighet, sådana som ödmjukhet och kärlek; kärlek till våra fiender, till de onda och otacksamma. Jag säger icke, att ingen af dem, som tro på utkorelseläran, eger ödmjukhet eller kärlek, — ty såsom Guds kraft är, så är ock hans barmhärtighet — utan att det naturligen leder att upptända eller föröka en sträfhet eller bitterhet i sinnet, som helt och hållet är motsatsen till kristlig ödmjukhet, hwilket särskilt framstår och visar sig, då de röna motstånd i detta fall. Och helt wißt förökas det naturliga föräktet eller földen mot dem, som vi antaga vara bortkastade från Gud. Men, säger du, jag anser ingen särskild person vara förkastad. Du menar, du wille icke om du funde undvika det, men du kan icke undgå, att någon gång tillämpa din allmänna lära på särskilda personer, själafienden skall vara dig behjelplig att tillämpa den, du wet, huru ofta, han redan gjort det, men med affly förkastade du den tanken; sant, du gjorde det, så snart du funde, men huru förbittrade och stärkte det icke din ande under tiden. Du wet wäl, att det icke var kärlekens ande, som du då kände mot den arme syndaren, hwilken du förmodade eller misstänkte, antingen du wille eller icke, att han war hatad af Gud från all ewighet.

12. För det tredje, denna lära leder att förstöra all religionens tröst, all kristendomens hugswalelse. Detta är bewisligt för alla, som sig sjelfwa vara förkastade eller som endast antaga eller frukta det. Alla de stora och dyrbara löftena äro förlorade för dem, de gifwa ingen hugswalelse åt dem, ty de äro icke af Guds utwalde, dervör hafwa de hwarken lott eller del uti dem. Detta är ett werksamt hinder för dem, att icke finna någon tröst eller

lyckelighet i den religion, hvars vägar äro assedda att vara "ljusliga vägar och alla hennes stigar frid." Ordspr. 3: 19.

14. Och angående dig, som tror, att du är en af Guds utwalde, hwad är din fällhet? Jag hoppas, att det icke är en rörelse blott, en förståndstre, en naken osruktbar inbillning af något flag, utan ett förnimbart egande af Gud i ditt hjerta, verkadt i dig af den Helige Ande, "Guds Andes wittnesbörd med din ande, att du är Guds barn," på annat ställe falladt "trons fulla wißhet," som är den sanna grunden till en kristens lyckelighet, och detta innefattar en full förvißning, att alla dina synder äro dig förlätna och att du nu är ett Guds barn. Men det innefattar icke nödvändigt en full förvißning, att du fortfarande skall blißwa bevarad. Jag säger icke, att detta aldrig är dermed förenadt, jag säger endast, att det icke nödvändigt är innefattadt deruti, ty många ega det ena, men icke det andra.

15. Wäl, erfarenheten visar oss, att detta Andens wittnesbörd blißwer mycket förmörkadt genom denna lära, och det icke endast hos dem, som tro sig vara förkastade, och genom denna tro kasta wittnesbördet långt ifrån sig, utan äfven hos dem, som hafwa smakat af de goda gäfhworna, men nu hastigt förlorat det igen och falla tillbaka i twiswel, fruktan och mörker — rysansvärdt mörker, som då måste kännas! Och jag wädjar till hvor och en, som tror denna lära, säg mellan Gud och ditt eget hjerta, huruvida du icke ofta återsfallit i twiswel och fruktan angående din utväljelse eller ditt bewarande? Om du frågar, hvem har icke det? Jag swarar: ganska få af dem, som tro läran om nådawalet. Men många, ganska många, som icke tro den, på alla delar af jorden, många af dem, som kännu och förnimma, att de i dag lefwa i gemenstlap med Kristus och icke hafwa någon omsorg om morgondagen, många sem genom tron förblifwa i honom från stund till stund, eller snarare från ögonblick till ögonblick, många af dessa hafwa åtnjutit Andens ostörda wittnesbörd, det beständiga ljuset af Guds ansigte, ifrån det ögonblick, de först trodde under många månader eller år ända till denna dag.

16. Denna trons fulla wißhet, hvilken de åtnjuta, utesluter allt twiswel och fruktan. Den utesluter alla slags twiswel och fruktan angående deras fortfarande bewarande, ehuru det egentligen icke är, såsom vi förut sade, en förvißning angående det kom-

mande utan eudäst, om hvad som nu är. Och det är icke af nöden att widmagthålla en spekulativ tro, att den som en gång är i nåden alltid måste fortsfara att vara det, ty wittnessbördet werkas från stund till stund "genom den Heliga Ande, som oß gifwen är." Alltså är utkorelseläran icke af Gud, emedan den leder att förstöra, om icke helt och hållet utrota, det stora werket af Guds Ande, hvarifrån den högsta hugswalelse, den sörsta fäilhet flyter, som kristendomen har att skänka här i tiden.

17. Widare, hwilken tröstlös tanke är det icke, att tusenden och millioner menniskor utan någon förutgående öfwerträdelse, oföränderligt äro dömda till den ewiga elden? Huru särstildt tröstlöst måste det icke vara för dem, som hafwa iflärt sig Kristus? För dem, som blifvit fylde med barmhertighet, ömhet och medlidksamhet, så att de kunde säga: "jag önskade mig sjelf vara bortkastad från Kristus för mina bröders skull?"

18. För det fjerde, denna tröjslösa lära omintetgör helt och hållet vårt nit för goda gerningar och detta gör den först, emedan den naturligen leder, enligt hvad redan bliwit anmärkt, att utplåna vår kärlek till en stor del af menniskoslägtet, nemlig den otackamma och onda, ty hvad helst som förmislar vår kärlek till dessa måste äfwen minsta vår åstundan att göra dem godt. Den gör det, för det andra, genom att på en gång utplåna en af de starkaste eggelser till alla barmhertighetswerk i timligt afseende, sådana som att "föda de hungriga, klüda de nafna," etc. nemlig hoppet att frälsa deras själar från döden. Ty hvad gagnar det att tillfredsställa det timliga behöfvet hos dem, som just nu stå i begrepp att sjunka i den ewiga elden? Nå wäl! sök att rycka dem såsom bränder ur elden! — Nej, det anser du vara omöjligt. De woro utwalda dertill från ewighet, säger du, förr än de hade gjort hwarken godt eller ondt. Du tror det vara Guds wilja, att de skola dö, och hwem kan emotstå hans wilja? Men du säger, att du icke wet huruvida de äro utwalda eller icke, likwäl, om du wet att de äro det ena eller det andra, att de äro antingen utwalda eller icke utwalda, då är allt ditt arbete förgäswes. I hvarje fall är ditt råd, din förebråelse eller förmaning lika gagnlös och utan ändamål som din predikan. Gagnlös för dem sem äro utwalde, ty de skola owillorligen bliswa frälssta ändå; och gagnlös för dem, som icke äro utwalde, ty med

eller utan din hjelp skulle de ofelbart bliſwa fördömda, dersför kan du icke, i öfverensfümmelse med dina grundsatser, underkasta dig någon möda för deras frälsning. Föliaktligen döda dessa grundsatser helt och hålet vårt nit för goda gerningar, för alla goda gerningar, men isymerhet den största af alla, att frälsa själar från döden.

19. Hör det femte, denna lära leder icke allenast att förföra kristlig helighet, lycksalighet och goda gerningar, den har derjemte en werksam och uppenbar syftning att omintetgöra hela den kristna uppenbarelsen. Den punkt, hvilken de wiſaste af nyare tidenus otroshjeltar på det ifrigaste bemöda sig att bewisa, är den, att den kristna religionen icke är nödwändig. De weta wäl, att om de en gång kunde bewisa detta, skulle slutföljden bliſwa för enkel att förnekas, th om den icke är nödwändig, då är den icke sann. Wäl, denna grundsats öfvergiswer du, th antag, att genom en ewig oföränderlig förutbestämmelse en del af menniskoslägret måste bliſwa frälst, äfwen om den kristna uppenbarelsen icke sunnes till och den andra delen af menniskoslägret måste bliſwa fördömda i trots af denna uppenbarelses tillwaro; hvad mera skulle den otrogna önska? Du medgiswer honom allt, hvad han begär. Genom att sålunda göra evangelium öfverflödigt eller onödigt, för alla klasser af menniskor, öfvergiswer du hela kristendomen. D, "bebåda det icke i Gath! Öffentliggör det icke i Askelons stad!" Låt icke otrons barn triumfera!

20. Och såsom denna lära tydlichen och direkt leder till omintetgörelse af hela den kristna uppenbarelsen, så har den och genom en enkel slutledning, samma werkan, i det den gör uppenbarelsen motsägande sig sjelf; th den är grundad på en sådan tolkning af somliga skriftställen, flera eller färre har mindre att betyda, som helt och hållt motsäga andra skriftspråk, äfwensom hela skriftens innehåll. Så till exempel tolka förvararne af denna lära följande skriftställen: "Jacob älskade jag men Esau hatade jag," såsom innefattande, att Gud, i bokstaflig mening, från ewighet hatade Esau och alla som gå förlorade. Men hvad kan vara en tydligare motsägelse, icke allenast mot hela skriftens innehåll, utan äfwens mot de särskilda skriftspråk, som tydlichen förklara, att "Gud är kärleken?" Widare hänwisa de till följande text: "jag skall förbarma mig öfwer den, öfwer hvilken jag förbarmar mig," Rom. 9: 15. och draga deraf

den slutsatsen, att Gud är kärleken endast för somliga mänsklor, nemligen de utwalde, och att han förbarmar sig endast öfver dem; hvilket är raka motsatsen till hela skriftens innehåll, som särskilt tillkännagiswer att "Herren är **allom** god, och förbarmar sig öfver **alla** sina werk," Ps. 145: 9. Widare: "så står det nu icke till någon mans wilia eller lopp utan till Guds barmhärtighet," från denna och liknande texter härleda de den slutsats att Gud är barmhärtig endast mot dem, han utvalt från ewighet. Ja, men hvem strider mot Gud nu? Du motsäger härmed hela Guds ord, hvilket allt igenom tillkännagiswer, att "när Gud är intet anseende till personen," Ap.-gern. 10: 34; "när Gud är intet anseende till personen," Rom. 2: 11. Återigen från denna text: "thå då barnen ännu icke woro födda och hade hwarken godt eller ondt gjort (på det Guds uppjåt efter utkorelsen skulle blifwa beständande icke af gerningarnes förtjenst, utan af fallarens nåd) wardt henne — Rebecka — sägdi, den äldre skall tjena den yngre;" — härifrån drager du den slutsats, att vår utkorelse eller utwäljelse på intet sätt beror af Guds förutvetande; hela skriften motsäger detta; och dessa skriftställen ihynnerhet: "utwalde efter Guds Faders förutvetande" 1 Petri 1: 2. "Hvilka han hafwer förutsett — stola annamma tron — dem hafwer han dock förut bestämt," Rom. 8: 29.

21. Och "samme Herre är öfwer alla, rit för alla dem som honom åkalla," Rom. 10: 22, men du säger nej, han är det endast för dem, för hvilka Kristus dog. Och han dog icke för alla utan endast för några få, som Gud har utvalt ur verlden, han dog icke för alla — säger du — utan endast för dem, som woro "utwalda i honom före verldens grundläggning" Ef. 1: 4. Tydligt emot din tolkning af dessa skriftställen är likaledes hela nya testamentets innehåll och ihynnerhet dessa texter: "förderfwa icke för din mat den, för hvilken Kristus hafwer lidit döden." Rom. 14: 15. Se här ett tydligt bewis på att Kristus dog icke allenast för dem som äro frälsta, utan äfven för dem som äro förtappade eller kunna blifwa förtappade; han är "**verldens Frälsare**" Joh. 4: 42. Han är "**Guds Lam, som borttager verldens synd**" Joh. 1: 29. "**Han är försoningen för våra synder, men icke allenast för våra utan för hela verldens.**" 1 Joh. 2. Han

— den lefwande Guden, "är alla menniskors Frälsare," 1 Tim. 4: 10, "af Guds nåd smakade han döden för alla," Ebr. 2: 9.¹

22. Om du frågar, hwarför äro då icke alla menniskor frälsta, då svarar hela Guds ord, först: icke till följd af någon förutbestämmelse hos Gud, icke till följd af att det är hans goda behag att de skulle dö i sina synder, ty "jag haſwer ingen lust till hans död, som dör, säger Herren Herren: dersför omvänder eder, så fän I leſwa." Hes. 18: 2. Hwadhelst som är orsaken, att de förgås, det kan icke vara Guds wilja, ty Guds ord förklrar, att "Gud icke will att någon skall förgås, utan att hvar och en wänder sig till bättring" 2 Petri 3: 9. "Han will, att alla menniskor skola frälste warda!" Och Guds ord förklrar för det andra, hwad som är orsaken att alla menniskor icke äro frälste, nemligen: att de icke wilja bliſwa det; så säger vår Herre uttryckligen: "I wiljen icke komma till mig, att I måtten haſwa lif." Joh. 5: 40. Herrens kraft är nära för att frälsa dem, men de wilja icke bliſwa frälste. De förakta Guds råd, Guds barmhertighets fulla rådflag angående sig sjelfwa, såsom deras hårdnackade förfüder, och dersför äro de utan ursäkt, emedan Gud wille frälsa dem, men de wilja icke bliſwa frälste. Detta är domen, "huru ofta har jag welat församla eder och I haſwen icke welat." Matth. 23: 37.

23. Sålunda syftar utkorelsen tydlig på att omintetgöra hela den kristna uppenbarelsen, genom att låta den moträga sig

¹ Såsom stöd för förnekelsen af den så kallade "objektiva försoningen" framhålls, år efter år, den reformerade kyrkans lära, "att Kristus icke är kommen i verlden för andra än de utkorade, mycket mindre att han har förwärvat rättfärdighet åt andra än de utkorade." Se "Förhandlingar vid Predikantmötet i Stockholm 1878," sidan 28. Då detta gång på gång framhålls utan att styrkas med något bewis och utan den ringaste förklaring, angående hvilken gren af den reformerta kyrkan, som hyllar en sådan lära, bliſwer det en indirekt ehuru orättvis beskyllning mot metodisterna, som ju här i landet allmänt anses som en gren af reformerta kyrkan. Denna predikan är dersför just nu af stor betydelse i mer än ett afseende; ty jemte det att den klart och kraftigt framställer skriftens lära om ämnet, utgör den på samma gång en kraftig wederläggning mot en sådan obefogad beskyllning; ty af denna predikan visar det sig hvad Metodistkyrkans stiftare lärde både om utkorelsen och om försoningens utsträckning till alla menniskor, och dessa läror har såwäl Wesleyanska- som Metodist-episkopal kyrkan med all magt och trohet framhållit allt intill denna dag.

sjelf, genom att gifwa en sådan uttydning åt somliga skriftspråk, som på det klaraste motsäger alla andra, äfvensom hela skriften innehåll; hwilket tillräckligt bevisar, att utkorelseläran icke är af Gud. Men detta är icke allt. Det är en lära, full af hädelse, ja, af en sådan hädelse, att jag icke skulle våga att omnämna det; men till ära för vår nådige Frälsare och till försvar för hans sanning, tillåter jag mig att tala. Med blicken på Gud, och med en innerlig åstundan att förhärliga hans stora namn, will jag omnämna några få af de fruktansvärdta hädelser, som innehållas i denna rysansvärdta lära. Men först måste jag **warna** hwar och en **af** eder, som hörer, besjuna att du shall answara på den stora dagen! Anslaga icke mig för hädelse, såsom semliga haftwa gjort, dersför att jag anförs och gendriswer andras hädelser. Och ju mera du är bedrövad öfwer dem, som sålunda häda, desto mer bör du se till att du statsfärer din färlet till dem, och att ditt hjertas begär och beständiga bön till Gud blißwer: "Fader, förlåt dem, ty de weta icke hwad de göra."

24. Må det då först bemärkas, att vår wälsgnade Herre "Jesus Kristus, den rättfärdige," "Fadrens ensödde Son," "full med nåd och sanning," genom utkorelseläran framställes såsom en skrymtare, en som bedrager folket, en person i satnad af vanlig uppriktighet. Ty det kan icke förnekas, att han öfwer allt talar såsom om hans önskan wore, att alla menniskor skola blißwa frälsie. Att säga, att han icke will, att alla menniskor skulle blißwa frälsie, är dersför att framställa honom såsom en skrymtare och hycklare. Det kan icke förnekas, att de nådefulla orden, som flöto ur hans mun, äro fulla af inbjudningar till syndare. Att säga, att han icke åstundade att frälsa alla syndare, är dersför att framställa honom såsom den, hwilken bedrager folket. Du kan icke förneka, att han säger: "kommer till mig, I alle, som arbeten och ären bestungade." Om du säger, att han fallade dem som icke kunde komma, dem hwilka han wistte woro ur stånd att komma, sådana som han kunde, men icke wille förhjelpa att komma, huru är det möjligt att beskrifwa större oörlighet? Du framställer honom, hånande sina hjälplösa varelser genom att erbjuda dem, hwad han aldrig ämnat att gifwa. Du beskrifwer honom såsom den der säger ett och menar ett annat, såsom den der talar om en färlef, som han icke hade. Han, "hwilken ingen synd gjorde, och intet swek wardt

funnet i hans mun," påstår du vara full af svek och bedrägeri, i safnad af allmän upprigtighet. Se honom, då han nalkas staden och gråter öfwer den, ságande: "Jerusalem, Jerusalem, du som dräper profeterna och stenar dem som äro sända till dig, huru ofta har jag welat församla dina barn ... och I hafwen icke welat." *τθελησα — και ουκ ηθελησαρε.* Om du nu säger: *de wilja*, men *han will icke*, då framställer du honom såsom gråtande krostidiltårar, gråtande öfwer offren, hvilka han sjelf dömt till förförswet, och hvem kan uthärda, hvem kan fördraga att höra sådant?

25. Detta är en sådan hädelse, som man skulle tro borde komma att skrära i hvarje kristens öra! Men det finnes mera bakom detta, thj just så som denna lära hedrar Sonen så hedrar den äfwen Fadren. Den emintetgör alla hans egenskaper på en gång, den omstörtar både hans rättvisa, barmhärtighet och sanning; ja, det framställer den helige Guden såsom wärre än djefwulen, mera falsk, mera grym, mera orättfärdig än sjelfwa den onde anden. Mera *falsk*, emedan djefwulen, lögnaktig som han är, likwäl aldrig sagt, ett han will, "att alla menniskor skola frälste warda;" mera *orättfärdig*, emedan djefwulen icke kan blifwa skyldig till en sådan orättvisa, som du tillskrifwer Gud, då du säger, att Gud dömde millioner själar till den ewiga elden, som är tillredd för djefwulen och hans englar, derför att de fortsara i synden, hvilken de, af brist på nåd, som *han icke wille gifwa dem*, icke kunde undvika; och mera *grym*, emedan denna olycksliga anden söker efter hvila och finner ingen, så att hans eget fridlösa elände är ett flags frestelse för honom att fresta andra. Men Gud "bor i höjden och i helgedomen;" så att det antagandet, att han genom sitt eget fria val, till följd af sin egen fria wilja och sitt goda behag, lycklig som han är, skulle hafwa dömt sina skapade varselser till ewigt elände, är att tillskrifwa honom en sådan grymhets, att wi icke kunde tillskrifwa en sådan åt Guds och menniskors stora fiende. Det är att framställa "barmhärtighetens fader," — den öron hafwer att höra med, han höre — såsom mera grym, falsk och orättvis än sjelfwa djefwulen.

26. Detta är den hädelse, som tydlichen innehålls i den ryanswärda läran om utkorelsen! Och här tager jag mitt fotfäste, här will jag wärna mig mot hvarje förfältare af densamma. Du framställer Gud såsom wärre än djefwulen, mera falsk, mera grym,

mera örättfärdig. Men du säger, att du will bewisa det med skriften. Stanna! Hwad will du bewisa med skriften? Att Gud är wärre än djeſwulen? Det kan icke så vara. Hwad helst skriften må bewisa, den kan aldrig bewisa detta, hwad helst deſ samma mening må vara, detta kan icke vara deſ betydelse. Frågar du, hwad är deſ samma mening? Om jag swarar, jag wet det icke, dermed har du intet wunnit, ty många skriftställen finnas, hvilkas samma mening hwarken du eller jag fänner, förr än döden är uppſwulgen i segren. Men detta wet jag med full wiſhet, att det more bättre att säga, att de icke haſwa någon mening alls, än att säga, att de haſwa en sådan mening, som den du söker att förſvara. Hwad helst de än beteckna, de kunna icke innefatta, att sanningens Gud är en lögner. Våt dem innefatta hwad de wilja, men de kunna icke innefatta, att "all werldens domare" är örättfärdig. Intet skriftställe kan innefatta, att Gud icke är kärleken eller att hans barmhertighet icke sträcker sig till alla hans werk; det är, hwad helst de kunna bewisa för öfrigt, intet skriftställe kan bewisa utkorelseläran.

27. Det är en hädelse, som gifwer mig anledning att affsy läran om utkorelsen, en lära som hvilar på ett antagande, som, om någon möjligen för ett ögonblick kunde gilla det, (kalla det utkorelse, förkastelse eller hwad du behagar, det är samma sak) kunde gifwa os anledning att säga till vår motständare djeſwulen: "du däre, hwarför går du omkring längre, ditt waſtande öſwer själarna är lika onödigt och gagulöst som vår predikan. Hörer du icke, att Gud har tagit dig arbetet ur händerna och att han sjelf mycket kraſtigare fullföljer det? Du med alla dina härar af mörkrets andar kan endast anfalla os så, att vi kunna emotstå dig, men han kan oemotståndligt förderſwa både själ och kropp i helvetet! Du kan endast förleda, men hans oemotståndliga beslut att lemna tufenden af själar i döden, twingar dem att fortsara i synd, tills de sjunka i den ewiga elden. Du freſtar, men han twingar os att bliſwa fördömda, ty vi kunna icke emotstå hans wilja. Du däre, hwarför går du längre omkring, fölande hwem du uppsluka må? Hör du icke, att Gud är det rytande lejonet, själaförderwaren, menniskomördaren? Moloch föranledde endast barn att gå igenom elden, en eld som hastigt utsläcktes, som endast förtärde den tödlige lekamen, deſ pina hade ett slut, men

Gud, säges det osz, har genom sitt ewiga beslut, som var fastställdt förrän mennisorna hade gjort godt eller ondt, dömt icke allenast barn utan äsven föräldrar att gå igenom helvetets eld, den eld, som aldrig utsläckes; och den sekamen, som fastas dit, är osörgänglig och odödlig, och skall för evigt förtäras och aldrig blixta förtärd, utan "röken af deras plågor skall," emedan det är Guds goda behag, "uppstiga från ewighet till ewighet."

28. O, huru skulle icke Guds och mennisornas fiende fröjda sig öfwer att höra, att det förhölle sig på detta sätt! Huru skulle han icke ropa högt och icke spara, huru skulle han icke upplysta sin röst och säga till eder: "gå ifrån dina tjäll, o Israel! Fly från den Gudens äsby eller och skall du evigt föraås. Men hvart will du fly? Till himmelen? Han är der. Till helvetet? Han är äsven der. Du kan icke fly från en allestädés närvarande, allsmäktig thram. Dch antingen du flyr eller stannar talar jag himmelen hans tron, och jorden hans fotapall, till mittnen emot dig, du måste förgås, du måste dö ewinnerligen. Sjung, o helwete och fröjdens, I som ären under jorden, ty Gud den allsmäktige har talat och dömt tusenden själar åt döden från solens uppgång allt intill nedergången! Här, o död, är ditt styng! De stola icke och kunna icke undsja, ty Herrens mun hafwer det sagt! Här, o gräs, är din seger! Osödda slägter och de som hafwa gjort hwarken godt eller ondt, äro dömda att aldrig se ljunets ljus, utan du skall gnaga dem från ewighet till ewighet. Våt alla dessa morgonstjernor, som föllo med Lucifer, sjunga tillsammans! Må alla helvetets söner jubla af glädje! Utslaget är fastställdt och hvem kan omintetgöra det?"

29. Ja, utslaget är fastställdt och så war det förr än denna verldens grund lades. Men hvilket utslag? Jo, detta: "jag sätter framför dig ljunet och döden, wälsignelsen och förbannelsen." Dch den själ, som utväljer ljunet, skall lefva, liksom äsven den själen, som utväljer döden, skall dö. Detta utslag (hvarigenom de, "hwilka Gud förutsåg" och till följd deraf "förutbeslämde") war i sanning från ewighet; detta, hvarigenom alla, som tillåta Kristus att göra sig lefsvande, äro "utvalda enligt Guds förutvetande," och detta står fast såsom månen och såsom himmelens trofasta mittnen, och då himmel och jord stola förgås, skall detta likväl icke förgås; ty det är lika waraktigt och evigt, som de wäsenden, åt hwilka

Gud fastställdt det. Detta utslag gifwer den starkaste uppmuntran att fortgå i alla goda gerningar och i all heilighet, och det är en fälla till fröjd och lyckaighet, till vår stora och ändlösa tröst. Detta är wärdigt Gud, det är på allt sätt öfwerensstämmande med hans wäsendes fullkomligheter. Det lemnar ej dersör de härligaste åskådningar både af hans rättfärdighet, barmhertighet och samling. Härmed öfwerensstämmar hela innehållet i den kristna uppenbarelsen, såväl som alla de särskilda delarna af densamma. Härtill bär Mose och alla profeterna wittnesbörd, äfwensom vår wälsignade Herre och hans apostlar. Så säger Moses i sin Herres namn: "jag tager i dag himmel och jord till wittne öfwer eder, jag hafwer satt dig före lännet och döden, wälsignelse och förbannelse; så wälje du lännet, på det du må lefwa." 5 Mos. 30: 19. Så säger Hesekiel — för att anföra en af profeterna för dem alla. — "Hvilken själ som syntar han skall dö. Sonen skall icke — för ewigt — bärra fadrens misgerning, utan den rättfärdiges fromhet skall vara öfwer honom och den orättfärdiges arghet skall vara öfwer honom." Hes. 18: 20. Så säger vår wälsignade Herre: "hvilken som förstar, han komme till mig och dricke." Joh. 7: 37. Så hans store apostel Paulus: "Gud bjuter menniskorna allestådes att bätttra sig;" alla menniskor, öfwer allt, hvarje menniska på hvarje rum utan någon instrünning hvarken af plats eller person. Så Jakob 1: 5. "Om någon af eder fattas wisdom, han betje af Gud, den der willigt gifwer åt alla och icke förewiter, och den skall honom gifwen warda." Så Petrus 2. brefvet 3: 9. "Herren will icke att några skola förgås, utan att hvar och en wänder sig till bätttring." Och sålunda Joh.: "Om någon syndar, så hafwa wi en förswarare när Hadren och han är försoningen för våra synder, men icke allenaft för våra, utan för hela werldens." 1 Joh. 2: 1, 2.

30. O, hören detta, alla I som Gud förgäten! I kunnen icke anklaga honom, dersör att I dö! "Menar du, att jag lust hafwer till den ogudaktiges död, säger Herren Herren, och icke mycket mer, att han omvänder sig från sitt onda wäsende och lefwer!" Hes. 18: 23. "Så omvänder eder nu från edra onda vägar! Käster ifrån eder all eder öfwerträdelse, dermed I öfwerträdt hafwen och gören eder ett nytt hjerta, och en ny anda, ty hvi wiljen I dö, I af Israels hus?" "Thy jag hafwer ingen lust till hans

död som dör, säger Herren Herren: dersör omvänder eter så från I lefwa," vv. 31, 32. "Så sant som jag lefwer, säger Herren, Herren, jag hafwer ingen lust till den egudaktiges död, utan att den egudaktige omvänder sig ifrån sin väg och lefwer." Hes. 33: 11.

Trettonde predikan.

Om ewigheten.

Af ewighet till ewighet är du, Gud. Ps. 90: 2.

1. Jag har tänkt att tala öfver det högtidliga ämnet, ewigheten. Men huru funna wi omfatta det med våra tankar? Det är så stort, att det inskränkta mänskoförståndet är aldeles oförmöget att fatta det. Men har det icke någon likhet med en annan ofattlig sak, omärlighet? Kan icke rymd, ehuru ett okroppsligt ämne jemföras med ett annat okroppsligt ting, beständig varaktighet? Men hvad är omärlighet? Det är gränslös rymd. Och hvad är ewighet? Det är ändlös tillvaro.

2. Ewigheten har allmänt blifvit delad i två delar, som hafwa blifvit kallade ewigheten a parte ante och ewigheten a parte post, — det är på ren swenska: den ewighet som har flytt och den ewighet som skall komma. Och synas icke orden "af ewighet till ewighet är du Gud" innebära en häntydning på denna åtskillnad? "Du är Gud från ewighet:" — här häntydes på den ewighet som har flytt, "till ewighet," — härmed uttryckes den ewighet som skall komma. Måhända någon anser det icke fullt lämpligt att säga, att der är en ewighet som har flytt; men meningen är lätt att fatta: wi förstå dermed ett warande utan början; och med den ewighet som skall komma, mena wi den tidrymd som icke skall hafwa något slut.

3. Det är Gud allena, som — för att nyttja skrifstens upphöjda språk — "bebor ewigheten" i båda dessa bemärkelser. Den store skaparen allena, men ingen af hans skapade varelser, är "från ewighet till ewighet;" det är en tillvaro, hwilken, såsom den icke

har någen början, icke beller kan hafta något slut. Wid denna betraktelse uttrycker sig poeten, då han tilltalar "Emmanuel, Gud med oss," fälunda:

"Hell Gudason, med ära prydd,
då ingen tid än var,
i ewighet som nämnas flydd,
gudomlig magt du har."

Doch återigen: —

"Hell Gudason, din härlighet,
som hela verlden ser,
skall vara i all ewighet,
då ingen tid är mer."

4. "Då ingen tid är mer." — Men hwad är tid? Det är icke lätt att förklara, så ofta wi än haft ordet i vår mun. Vi weta icke, hwad den egentligen är, wi kunna icke rätteligen säga, huru den bör förtlaras. Men är den icke, i en vis mening, ett stycke af ewigheten, afbruten, så att säga, wid båda ändarne? Den del af warandet, som började, då verlden började, och som skall fortfara att vara, så länge denna verlden fortfar att vara, och då upphöra för ewigt? Den del deraf, hwilken för närvarande mätes af planeternas kretslopp, och ligger, så att säga, mellan två ewigheter, den som har flytt och den som skall komma. Men så snart himmel och jord fly för hans ansigte, som sitter på den stora hwita tronen, skall tiden icke vara mer, utan sjunka uti ewighetens omätliga haf!

5. Men genom hwilka medel kan en dödlig menniska, ett dagens barn bilda sig något begrepp om ewigheten? Hwad kunna wi finna inom hela skapelsens område att belysa den med? Hvarmed skola wi jeusföra den? Hwad är det som har någon likhet med ewigheten? Tyckes det icke vara någon flags likhet mellan gränslöst fortfarande och gränslös rymd? Den store skaparen, den Dändlige Anden, är i både det ena och det andra. Detta är ett af hans särskilda företräden: "uppfyller jag icke himmel och jord, säger Herren?" Ja, icke endast skapelsens yttersta gränser, utan hela utsträckningen af den gränslösa rymden! Nu finna många af menniskors barn säga:

Här på ett litet land jag går,
emellan twenne haf jag står;
sjäker, utan nöd!
Ett ögonblick i lefnaden
förslyttar mig till himmelen
eller ewig död!

6. Men i det vi lemma ett af dessa gränslösa haf åt ewigheten's Fader, hvilken allena har tillvaro utan början, wända wi våra tankar hän mot en tillvaro, som är utan slut. Detta är icke en omeddeleslig egenstap hos den store Skaparen, utan han har i sin nåd behagat att göra oräkneliga skor af sina skapade varselser delastiga deraf. Han har meddelat denna förmån icke endast åt englar och erkeenglar och hela himmelens här, hvilka icke äro ämnade för döden, utan att förhårliga honom och hafwa i hans närhet för ewigt; utan likaledes åt alla jordens bebyggare, som wistas i stofthyddan. Deras kroppar äro wisseliigen dömda att förtörnas af maskarne, men deras själar skola aldrig dö. Gud skapade dem, såsom en äldre författare säger, "att vara en bild af hans egen ewighet." Ja, vi hafwa anledning att tro, att alla andewäsenden äro utrustade med etdödlighet; de hafwa ej någon inre dödligetsprincip och äro icke hemfallna åt ytterre våld.

7. Måhända wi kunna gå ännu ett steg längre: är icke siflwa materien, såwäl som anden i någon mening ewig? Wisseligen icke a parte ante, såsom somliga filosofer, både äldre och nyare, hafwa menat. Icke så, att någonting har egt tillvaro från ewighet, utan allenast den ende samme Guden, ty det är omöjligt att det skulle kunna finnas två Gudar eller två ewighetsväsenden. Men ehuru ingenting Jenite den store Guden kan hafwa egt tillvaro från ewighet, — ingen mer än han kan vara ewig a parte ante, så är det likwäl ingen orimlighet i det antagandet, att allt skapadt är ewigt a parte post. All materia förändrar sig wisseligen beständigt och det på tiofusende sätt; men att den är föränderlig, innefatnar på intet sätt att den är förgänglig. Grundämnet kan under oräkneliga olika skepnader fortfara att vara det-samma. Det är mycket antagligt, att hvilken del af materien som helst kan blifwa återsörd till de grundpartiklar, af hvilka den ursprungligen war sammansatt; men hwad anledning hafwa vi att tro, det en enda af dessa partiklar någonsin blifvit eller skall blifwa omintetgjord? De kunna icke omintetgöras, utan genom den alls-

mägtige skaparens obegränsade magt. Och är det antagligt, att han will utöfwa sin magt för att omintetgöra några af de ting, han har skapat? Äfven i detta är Gud icke en menniska, att han "ängrar sig." Wisserligen måste alst, hwad skapadt är under himmelen, beständigt undergå förändring, hwilket wi nu lätt kunna förklara; enär det tydligt visar sig af de sednaste upptäckter, att den eteriska elden ingår i hvarje del af skapelsens sammansättning. Denna är till sitt väsende edax rerum; den är verldsaltets menstruum, upplösningsmedel för all ting under solen. Genom denna frast måste äfven de starkaste, de fastaste tropparne upplösas. Det visar sig från upprepade försök, gjorda af den store Lord Bacon, att till och med diamanten genom en hög grad af wärme, kan förwandlas till aska; och att den i en ännu högre wärmegrad — otroligt som det må synas — alldeles försvingtigas. Ja, genom denna eld skola sjelfwa "himlarna glödande upplösas och elementerna försmälta af hetta." Men de skola endast upplösas, icke tillintetgöras; de skola försmälta, men icke förgås. Ehuru de förlora sin närvärande form, skall likwäl ingen partikel förlora tillwaren, utan hvarje beständesdel skall fortfara under en eller annan form i all ewighet.

8. Men fortfarande fråga wi: hwad är denna ewighet? Huru skola wi få något ljus öfver detta omätsliga ämne? Kan det blifwa föremål för vårt förstånds undersökning? Hwamed skola wi jemföra det? Huru oändligt öfvergår det icke alla jemförelser? Hwad är en timlig sak i jemnbredd med det som är ewigt? Hwad är den waraktighet, som tillhör den åldriga eken, de gamla borgfästena, de trojanska pelarne, eller Pompei amfiteater? Hwad är åldren af de toskanska urnorna, ehuru de antagligen äro äldre än romerska rifet, eller af de egyptiska pyramiderna, som anses hafta stått inemot fyra tusen år; — då de läggas i ewighetens vågflå? Det försvinner till intet. Ja, hwad är åldern af "de ewiga bergen," bildligt så kallade, som hafta warat sedan den allmänna floden, om icke från verldens grundläggning, i jemförelse med ewigheten? Icke annat än betydelselösa tecken. Gå ännu vidare; betrakta tiden från skapelsen af Guds förstfödda söner, af öfwerengelen Michael ishymerhet, till den stund, då han fändes att låta sin basun ljuda och hans mäktiga röst höras genom himlahwalsvet: "står upp, I döda, och kommen till domen." År

det icke ett ögonblick, ett intet i jemförelse med den ofattliga ewigheten? Lägg härtill ett tusen millioner år, lägg härtill en million gånger en million af tidsåldrar, "förr än bergen woro och jorden och werlden skapade blefwo;" hwad är allt detta i jemförelse med den ewighet, som är flydd? Är det icke mindre, oändligt mycket mindre, än en enda wattendroppe mot werldshafwen? Ja, oändligt mycket mindre än en dag, en timma, ett ögonblick, mot millioner tidsåldrar! Gå ännu tusende millioner tidsåldrar tillbaka, och likväl är du icke närmare ewighetens början.

9. Åro wi i stånd att bilda ett mera omfattande begrepp om den ewighet, som är framför os? Låtom os jemföra den med de olika grader af tidsmått, som vi äro bekanta med. Dagsländan lefver sex timmar, från flockan sex på aftonen till tolv på natten. Detta är ett kort lif i jemförelse med en menniskas, som i allmänhet räcker sextio å sjuttio år, och det är i sig sjelf kort, om det jemföres med Methusalahs niohundrade sextio nio lefnadsår. Hwad äro likväl dessa år, ja, alla som följa på hvarandra, från den tid, då himlarna och jorden skapades, till den tid, då himlarna stola fly och jorden med de werk som derpå äro skall uppbränna, i jemförelse med längden af den ewighet, som icke skall haft något slut.

10. I affigt att belysa detta, hänviжа wi till Cypriani betecknande tankar, återgifna i fjerde predikan sedan 50; och för att fästa detta wiktiga ämne så mycket djupare i vårt sinne, låtom os betrakta en annan jemförelse: antag att werldshafwen blefwo så utwidgade, att de omfattade hela rhynnen mellan jorden och stjernhimlarna. Antag vidare, att en gång för hvarje tusende år en droppe af detta watten affskildes; likväl skulle hela utsträckningen af tiden, som skulle åtgå, för att få detta haf uttömdt genom att taga en droppe i hvarje årtusende, blißwa oändligt mindre i jemförelse med ewigheten, än en droppe watten i jemförelse med hela havet.

Se då dessa odödliga andar, ware sig att de äro i denna eller i den andra werlden. Då de hafta lefvat tusende gånger tusen år, ja, millioner gånger millioner tidsåldrar, har deras tillvaro just börjat, de äro endast wid tröskeln till ewigheten.

11. Men utan denna indelning af ewigheten, i den som har varit och den som skall komma, finnes en annan indelning, som

är af utsäglig wigt: den som skall komma är, med afseende på odödliga andar, antingen en lycklig eller en olycklig ewighet.

12. Skåda de rättfärdigas andar, som redan prisa Gud i en lycklig ewighet! Huru kort skall den icke synas vara för dem, som dricka af lyckelighetens strömmar på Guds högra hand?

I Guds saliga hus,
i hans ewiga Ihus,
är en ewighet såsom en dag!

Men detta är endast taladt efters menniskött, ty måtten på längd eller tiderhet äro endast tillämpliga på tiden, som är begränsad och icke kan vara oändlig. Denna framrullar — enligt vår låga uppfattning — med utsäglig snabbhet; om man icke snarare skulle säga, att den icke framrullar eller rör sig alls, utan är ett orörligt haf. Ty himmeliens inwånare "hwila hwarken dag eller natt," utan beständigt utropa: "helig, helig, helig är du Herre Gud allsmägtig, som war, som är och som komma skall!" Och då miljoner gånger millioner tidsåldrar äro genomlefvade, har deras ewighet just tagit sin början.

13. Å andra sidan, i hwilket tillstånd äro dessa odödliga andar; som hafta valt en olycklig ewighet? Jag säger **walt**; ty det är omöjligt, att det skulle hafta blifvit någon enda varlés lott, annat än genom hennes eget val och handling. Dagen kommer, då hvorje själ skall blifwa nödgad att erkänna i englars och mennisfors åsyn:

Min Gud, som helig är och from,
ej fungjort har en sådan dom:
för helvetet jag skapat dig,
så är du ewigt stild från mig.

I hwilket tillstånd skola sådana andar besinna sig, sedan domen blifvit fäld: "går bort ifrån mig, I förbannade i den ewiga eld som djefwulen och hans englar tillredd är?" Antag att en sådan ande just nu är nedräkt i "den sjön, som brinner med eld och swafwel," der hon "icke har någon ro dag eller natt, utan röken af hennes plågor uppstiger af ewighet till ewighet." Tänk om vi endast wore dömdé att väntas en dag, ja en timma, i en sjö af eld, huru förväntande lång skulle icke en dag eller en timme synas varp! Jag wet icke, om det icke skulle synas såsom tusende år.

Men — fasawäckande tanke — efter tusende gånger tusende år har den olycklige just börjat dricka af sin bittra bågare! Efter miljoner gånger millioner år är hon icke närmare slutet, än det ögonblick då hon begynte!

14. Hwad är då den, och huru däraktig, huru wanjsinnig, hwilken outsäglig grad af wanwett har icke den, som synes hafta mestligt förstånd, och likwäl friwilligt föredrager timliga ting för ewiga? Åsven om wi medgåfwe det orimliga, omöjliga antagandet, att det är lyckligt att vara ogudaktig — ett antagande som strider mot allt förstånd, såväl som mot all erfarenhet, — hwem wille föredraga ett års, säg om du will ett tusen års fällhet mot ewigheten lyckalighet? I jemförelse med ewigheten äro ett tusen tidsåldrar oändligt mycket mindre än ett år, en dag, ett ögonblick. Ifsynnerhet då wi taga i betraktande — hwad som i sanning aldrig borde förgötas, — att förkastandet af en lycklig ewighet innesattar walet af en olycklig ewighet, ty der är icke, kan icke vara något mellanrum mellan ewig fröjd och ewig pina. Det är den mest fåfänga tanke, som någon har hyst, att döden skall göra slut på själen såväl som på kroppen. Den skall hvarken göra slut på den ena eller den andra, den skall endast förändra sättet för tillvaron. Men då "kroppen återgår till stoft, hvaraf den tagen är, skall anden återvända till Gud," för att af honom anvisas sin plats att wistas till domens dag. Vid dödsstunden måste själen dersör blifwa outsägligt lycklig eller outsägligt olycklig, och detta skall aldrig sluta. Huru ofta skall icke den som har gjort detta förtwislade wal, önska att få dö både till själ och kropp? Det är icke omöjligt, att han kommer att bedja på ett sätt som dr: Young antager:

"När jag i eld har wridits i tio tusen år,
o, lät mig då förintas för tid som återstår!"

15. Likwäl, denna outsägliga därskap, denna galenskap att föredraga de närvarande tingen för ewigheten, är en sjukdom, som finnes hos hvarje mänskfa som födes till verlden och fortfar att finnas, så länge hon är i sitt oomvända tillstånd. Ty sådan är vår naturs bestaffenhet, att liksom ögat endast ser en del af rhymden i sender, så ser själen endast en del af tiden i sender. Och såsom all den rhymd, som ligger utom synfretsen, är oshynlig för

ögat, så är all den tid som ligger utom detta område, oshyrlig för själen, så att vi icke varjeblifwa hwarken rummet eller tiden, som är på större afstånd ifrån os. Ögat ser tydligt hwad som är på nära håll, med alla de föremål som der finnas; på samma sätt ser och själen endast de föremål, som äro inom ett wiht afstånd i tiden. Ögat ser icke Kinas stönheter, de äro på för långt afstånd, det är för stor rynd mellan os och dem; för den fullt påverkas vi icke deraf. De äro såsom intet för os, det är alldeles dessamma för os, som om de icke hade någon tillvaro. Af samma orsak ser själen icke ware sig ewighetens sfären eller dess fasa. Vi påverkas icke deraf, emedan det är på så långt afstånd ifrån os. Af denna orsak är det, att den synes för os såsom intet, alldeles såsom den icke egde någon tillvaro. Under tiden äro vi fullt upp-tagna af de närvarande tingen, ware sig i tid eller rynd, och dessa wiha sig mindre och mindre, allt efter som de äro på längre och längre afstånd ifrån os, antingen med hänsyn till tid eller rum. Doch så måste det vara, sådan är vår naturs tillstånd, tills den genom Guds allsmägtiga nåd förändras. Men detta är på intet sätt någon ursäkt för dem, som fortfara i sin naturliga blindhet, rörande det tillkommande, emedan ett botemedel deraf är tillgängligt för alla som söka det, ja, och det utdelas fritt åt alla som upprigtigt bedja derom.

16. Detta botemedel är tron. Jag menar icke en hednings tro; han tror, "att en Gud är och att han lönar dem som — uppriktigt — söka honom," utan den tro, som af apostelen förklaras vara "en öfwerthgelse" eller öfwerbewisning "om det man icke ser," en gudomlig öfwerthgelse och öfwerbewisning om den oshyliga och ewiga verldens tillvaro. Den allena "öppnar vårt förstånds ögon" och sätter os i stånd att "se Gud och de ting som honom tillhör." Den borttager, för att så säga, den ogenomskinliga flöjan eller gör den genomskinlig. Den borttager förlåten, som hänger mellan dödliga och odödliga wäsenden. Det är då, som

"Vår tro kringstrålas utaf ljus,
och mörker finnes icke mer,
hon ser i ewighetens hus
sin Gud och honom rörd tillber."

I andlig mening lefwer en troende i ewigheten och wandrar i ewigheten. Hans utsigter äro widgade. Hans synförmåga är icke

längre inskränkt till de närvarande tingen, nej, icke af en jordisk synkrets, wore den än, såsom Milton sade: "tio gånger frörre än detta jordskott." Tron har den osynliga, den ewiga verlden, beständigt framför sina ögon; följaktligen ser den troende "icke efter de ting som synas, utan efter de ting som icke synas." Magt, ära, nöje eller hwadhelst denna förgängliga verlden kan gifwa, är icke föremål för hans sträfwan, hans begär efter sällhet — utan "de ting som icke synas;" Guds hynnest, belåte och ära; väl wetande, att "de ting som synas äro timliga," en rök, en flugga, en dröm, som flyr, hwaremot "de ting som icke synas äro ewiga," verkliga, varaktiga och osöränderliga.

17. Hwad kan då vara en lämpligare sysselsättning för en wiſ menniska än att öfverväga dessa ting? Att ständigt sträcka sina tankar bortom gränsen för förgängligheten, att skåda öfwer stjernhimlarna in i ewigheten? Hvilket medel måste det icke vara att stadsfästa hans förakt för de ringa, små tingen på jorden? Då en person, som egde stora rikedomar, berömde sig för en wän af sin egendoms utsträckning, bad Socrates honom gifwa sig en karta öfwer jordgloben för att der utpeka landskapet Attica. Då detta war gjordt — ehuru icke så särdeles lätt, emedan det war ett litet land, — uppmanade han dernäst Alcibiades att utpeka sin egen landtegendom derpå. Då han icke kunde detta, var det lätt att inse, huru obetydlig den egendom war, öfwer hvilken han så mycket högmodades, i jämförelse med hela jorden. Huru tillämpligt är icke detta på närvarande förhållande! Uppskattar någon sig sjelf efter sina jordiska besittningar? Ack, hwad är hela jordgloben mot den oändliga rhynnen? Endast en fläck af skapelsen. Och hwad är en menniskas lif, ja, sjelfwa jordens tillvaro annat än en punkt i tiden, då det jämföres med ewighetens längd! Tänk på detta, låt det sjunka ned i dina tankar, tills du får någon, om än så osfullkomlig uppfattning af den

"Den tid, den stora ewighet,
som ej af gräns och ända wet."

18. Men om den uakna ewigheten, för att så säga, är ett så stort, ett så förvånande föremål, att det öfverväldigar dina tankar, huru bör det icke än mera utwidga begreppet, att se den beklädd med antingen lyckslighet eller förtappelse? Ewig välsignelse

eller qwal? Ewig lyckalighet eller ewinnerlig jämmer? Man skulle tro, att det borde uppsluka all annan tanke hos hvarje förståndig warelse. Medgif endast detta: — du står på gränsen af antingen en lyckalig eller oljckalig ewighet! Din skapare uppmanar dig att utsträcka din hand antingen mot den ena eller den andra, och man skulle föreställa sig, att ingen förståndig warelse borde kunna tänka på någonting annat. Man skulle tänka, att detta enkla ämne borde ådraiga sig hela hans uppmärksamhet. I sanning, det borde så göra, ja, förvisso, är det så med dessa ting, då är endast "ett nödvändigt." O, må du och jag åtminstone, hwad helst andra göra, "utvälja den bästa delen, hwilken icke ställ tagas ifrån os."

19. Förr än jag slutar detta ämne, låt mig widröra twå anmärkningsvärda ställen i Davids Psalmer, — det ena i 8:de, det andra i 144:de, — som hafwa någon slägtsskap härmad. Det första är: "när jag ser dina himlar, dina fingers werk, månen och sjernorna, som du beredt hafwer; hwad är menniskan, att du tänker på henne och mennistones son, att du låter dig vårdar om honom?" Här betraktas menniskan såsom ett intet i jemförelse med omätligheten. Det sednare är: "Herre, hwad är menniskan, att du så låter dig vårdar om henne? En menniska är dock lika som intet, hennes tid går bort som en flugga!" Här synes psalmisten betrakta en menniskas lif såsom ett ögonblick, ett intet, i jemförelse med ewigheten. År icke meningen af det förra: "huru kan han, som uppfyller himmel och jord, nedläta sig att taga kämmedom om en sådan obetydlig warelse som menniskan? Huru kommer det sig, att hon icke helt och hållit förloras ur sigte bland Guds omätliga werk?" År icke meningen af det sednare: "huru kan han, som är i besittning af ewigheten, nedläta sig att gifwa akt på en warelse för dagen, hwars "lif går bort som en flugga?" År icke detta en tanke, som har slagit många allvarliga sinnen med häpnad så wäl som Davids, och uppväckt en slags fruktan, att de slutligen skola blifwa förgätna af honom, som sammrar all rymd och all ewighet? Men uppstår denna fruktan icke från det antagande, att Gud är lik en af os? Om vi betrakta gränslös rymd eller oändlig tidsutsträckning, sjunka wi till intet inför detsamma. Men Gud är icke en menniska. En dag och en million af tidsåldrar äro för honom lika. För den full är det samma olifhet

mellan honom och hvilken ändlig warelse som helst som mellan honom och mänskan, denna warelse för dagen. Därfor, närhelst denna tanke återkommer, närlhest du frestas till fruttan, att du skall blifwa förgäten inför den oändlige, den ewige Guden, kom ihåg, att intet är litet eller stort, att ingen tid är lång eller kort för honom. Kom ihåg, att Gud "ita præsidet singulis sicut universis, et universis sicut singulis;" att han regerar öfver hvarje enskild person såväl som öfwer werldsaltert, och öfwer werldsaltert, såväl som hvarje enskild. Så att du frimodigt må säga:

"All werlden, store Gud, är din,
och dock, o Fader, är du min;
mot alla will du göra wäl,
som wore werlden blott en själ,
likwäl du förjer så för mig,
som wore jag blott kär för dig!"

Tjortonde predikan.

Skilnaden mellan att wandra i åskådning och att wandra i tro.

Wi wandra i tro och icke i åskådning. 2
Kor. 5: 7.

1. Huru fort är icke denna beskrifning på samma kristna och likwäl huru omfattande? Den innefattar och sammanförer hela erfarenheten hos dem, som i werkligheten äro kristna, ifrån den stund de föddes af Gud till deß de föras i Abrahams flöt. Om hvilka talas då här? Om alla sant troende kristna. Dag säger kristna, icke judiska troende, utan alla, som hafwa "barnaskapets ande, hvilken repar: abba käre Fader;" alla, som hafwa "Guds Ande, hvilken wittnar med deras ande, att de äro Guds barn."

2. Alla dessa, och dessa endast, kunna säga: "wi wandra i tron och icke i åskådningen." Men förr än det är möjligt för oss att wandra i tron, måste wi lefwa i tron och icke i åskådning, och

till alla sanna kristna har vår Herre sagt: "jag lefwer, I stolen och lefwa." I lefwen ett lif, hwilket werlden, den lärda eller olärda, intet wet utas. Eder, som i likhet med werlden en gång wornen döda i öfverträdelser och synder, har han uppwäckt och gjort lefwande, samt gifvit eder nya sinnen — andliga sinnen — öfswade sinnen att åtskilja andligt godt och ondt.

3. I afsigt att grundligt förstå denna vigtiga sanning, torde det vara lämpligt att betrakta hela ämnet. Alla menniskor, som icke äro födda af Gud, wandra i åskådning och hafwa inga högre grundsatser. I åskådning, det är med ledning af deras sinnen, th här är en del satt för det bela; synen i stället för alla sinnen; — och det med rätta, emedan den är ädlare och mera omfattande än alla de öfriga. Det är endast få föremål, som wi kunna urtskilja genom de tre lägre sinnen, smaken, luktun och känslun; och ingen af dessa kan taga någon kändedom af de omgivande föremålen, utan att föras i medelbar beröring med dem. Hörseln har deremot ett vidsträckare fält för sin werksamhet och gifwer os nägon kunskap om ting, som äro på afstånd. Men huru ringa är icke detta afstånd? Antag att det wore tio eller femton mil, i förhållande till afståndet mellan jorden och solen! Ack, hwad är till och med detta i jämförelse med afståndet mellan solen och fixstjernorna! Likväl tager synen fortfarande kändedom om föremål äfwen på detta förvånande afstånd.

4. Genom synen erhålla wi kunskap om den synliga werlden, från jordytan till fixstjernornas rymler. Men hwad är den synliga werlden för os annat än en liten del af skapelsen i jämförelse med hela werldsalset; med den oshynliga werlden; den del af skapelsen, som wi till följd af deß afstånd alls icke kunna se? Wi äro, till följd af våra sinnens osfullkomlighet, lemnade i en allmän okunnighet derom.

5. Men utom dessa oräkneliga föremål, som wi till följd af deras afstånd icke kunna se, hafwa wi icke tillräcklig orsak till den förmodan, att det är oräkneliga andra af lika förträfflig beskaffenhet, som icke kunna warseblifwas af våra sinnen? Medgifwa icke alla menniskor med fördomsfritt förstånd denna sak — det ringa antal materialister eller guddförnekare kan jag icke kalla menniskor med förstånd, — att det är en oshyrlig werld såwäl som en synlig? Men hwilka af våra sinnen äro fina nog

att taga den minsta kändedom om denna osynliga värld? Vi kunna lika litet uppfatta någon del af den genom vår syn, som genom vår känsla. Skulle vi i sithet med den forne poeten medgifwa, att

"På jorden wanbra missioner andewäsen,
ej wakande, ej heller sovwande wi se dem;"

skulle vi medgifwa, att den store anden, altets fader, uppfyller himmel och jord; de finaste af våra sinnen äro istwäl ytterst oför-mögna att warsebliswa både honom och den osynliga världen.

6. Alla våra utvärtes sinnen äro tydlichen endast lämpade för denna yttre, synliga världen. De hafta intet att göra med den osynliga, och de kunna lika litet taga kändedom om den ewiga, som om den osynliga världen, ehuru vi äro lika fullt förvissade om des tillvaro, som om någonting i den när-warande världen. Vi kunna icke tro, att döden gör slut på vår tillvaro. Lekamen återgår visserligen till stoft, men själen, som är af en ädlare beskaffenhet, beröres icke deraf. Det finnes dersör en ewig värld, af hvilket slag den än må vara. Men huru skola vi erhålla någon kändedom om densamma? Hvem skall lära os draga undan förläten, som hänger mellan dödliga och odödliga wäsenden? Alla känna wi det stora, det oändliga fram-för os, men wi nödgas tillstå, att töcken och mörker hwila deröfwer.

7. Det är onekligt, att det förträffligaste af våra sinnen icke kan gifwa os något bistånd; och hwad kan vårt så mycket bepri-sade förstånd uträffa? Det medgifwes nu allmänt, att nihil est in intellectu quod non sicut prius in sensu: "ingenting finnes i förståndet, som icke förut blifvit inhemitadt genom något af våra sinnen." Följaktligen kan förståndet, då det här intet har att verka på, alldelens icke gifwa os någon hjelp, så att i trots af all den undervisning wi kunna erhålla, antingen från våra sinnen eller vårt förstånd, är både den osynliga och ewiga världen okänd för alla som wandra i åskådning. Men finnes det ingen hjelp? Måste wi stanna i fullständigt mörker angående den osynliga och ewiga världen? Vi kunna icke påstå det; till och med hedningarna hafta icke förblifwit i fullständigt mörker angående dessa världar. Några få strålar af ljus hafta i alla tidsåldrar och i alla folkslag trängt igenom flugan. Det ljus de egde angående den osynliga

werlden härledde de från olika källor. "Himlarna förkunna Guds ära," ehuru icke för deras ytter syn; himlafästet visar för förståndets öga tillvaron af desse skapare. Från att betrakta skapelsen slöto de till tillvaron af en mäktig och wis, rättfördig och barmhärtig skapare. Och deraf slöto de äfven, att det måste vara en ewig werld, ett kommande tillstånd, som skall följa på detta närvarande, hvaruti Guds rättvisa, i att bestraffa onda menniskor och hans barmhärtighet i att belöna de rättfärdiga, skall blifwa öppet och oemotsäglichen åtagalagd i alla förnuftiga warelsers åsyn.

9. Vi måste likaledes förnuftsenligt antaga, att somliga delar af deras kunskap både med hänsyn till den oshyliga och den ewiga werlden öfverlemnades åt hedningar, deras barn och efterkommande af Noa och hans familj. Och ehuru dessa woro fördunklade eller wanstälta genom muntliga berättelser och oräknelsiga fabler, var likväl någon saning blandad med dem, och desse strålar af ljus förhindrade mörkret att fullständigt öfvertäcka jorden. Lägg här till, att Gud aldrig för något folkslag eller tidsålder har lemnat sig sjelf utan wittnesbörd i menniskornas hjertan, utan i det han har gifvit regn och fruktamma tider, har han derigenom meddelat någon öfverstomlig kunskap om gifwaren. Han är "det sanna ljuset, som — förfarande i någon grad — upplyser hvar menniska som kommer i werlden."

10. Men allt detta ljus tillsammans hade ingen vidare nyttा än att åstadkomma ett swagt fäst. Det gaf icke ens åt de mest upplysta af dem någon öfverthygande bewisning, hwarken om den oshyliga eller den ewiga werlden. Wår filosofiska poet benämner med rätta *Socrates* såsom den wisaste af alla moraliska män; nemligen af alla, som icke woro gynnade med gudomlig uppenbarelse. Hwad bewis funde han likväl framställa om en annan werld, då han i följande ord tilltalade dem, som hade dömt honom till döden: "Och nu I domare, I går till lifvet och jag går till döden. Hvilket af detta som är bäst, det känner Gud, men jag förmodar, att ingen menniska wet det." Acf, hvilken bekännelse är detta! År detta hela öfverthygelsen, som den arme, döende *Socrates* hade om en oshylig eller ewig werld? Och likväl är detta att föredraga framför den store och gode kejsaren Hadriani ljus. Kommen ihåg, I nutidens hedningar, hans rörande

tal till sin hädangående själ! — Af fruktan att trötta eder med latin återgifwer jag det i öfversättning:

"Du siktöna, flyende bland tingen,
så redan lystrar du på wingen,
du will ej längre när mig so,
du wet ej, om du finner ro.
Du talade om dina fröjder —
försprungna, o hwad därför hörder!
du trott dig kunna vara glad,
du hoppats — nu du wet ej hwad!"

11. "Du wet ej hwad!" Sant, det fanns ingen kunskap om hwad som var att hoppas eller frukta efter döden, förrän "räffärdighetens sol uppgick" och skingrade alla fåsfänga gifningar och "förde lif och odödligheit," det är, ewigt lif, "i ljuget genom evangelium." Då, — och icke förr än då, med undantag af någen särskild omständighet, — uppenbarade Gud den osynliga verlden. Han uppenbarade då sig sjels för menniskors barn. Fadren uppenbarade Sonen i deras hjertan, och Sonen uppenbarade Fadren. Han, som of begynnelsen "böd ljuget utur mörkret lyja, är den som lyste uti våra hjertan till upplysning af Guds flarhets kunskap i Jesu Kristi ansigte."

12. Det är då våra sinnen, i detta fall, icke kunna vara of till något vidare bruk, ja, det är då trou kommer of till hjelp; det är då det stora desideratum, det efterlängtade, framkallar hwad intet af våra sinnen kunnat frambringa, nej, icke ens med all den hjelp konsten har uppsunnit. Alla våra hjelpmittel, ehuru en frukt af många på hvarandra följande tidsåldrars försining och möda, kunna icke iståndsfätta of, att göra den minsta upptäckt rörande dessa okända rymler. De uppnå endast de ändamål, för hvilka de woro gifna i den närvarande synliga verlden.

13. Huru aunorlunda gestaltar sig icke förhållandet, huru stort är icke deras företräde, som "wandra i tron?" Gud har "öppnat deras sinne," utgjutit gudomligt ljus i deras själar, hvarigenom de äro i stånd att "se honom, som är osynlig;" att se Gud och de ting som Gudi tillhör. Hwad "intet öga sett och intet öra hört och uti intet menniskohjerta uppstigit är," har Gud tid efter annan uppenbarat för dem genom "smörjelsen af den Helige," som "leder dem i all sanning." De hafwa "ingått uti helgedomen genom Jesu

blod," genom den "nya och lefvaende vägen;" de hafwa kommit till "de förfäddas församling, som i himmelen uppskriftna äro och till Gud, som alla dömer och till nya förbundets medlare Jesus; och till sjäntelsebledet, som vättere talar än Abels blod." Hvar och en af dem kan nu säga: "jag lefwer icke nu jag, utan Kristus lefwer i mig;" jag lefwer nu det lif, som "är fördoldt med Kristus i Gudi;" och "när Kristus, mitt lif, uppenbarad warder, då skall jag med hemom uppenbar warda i härligheten."

14. Alla, som i sanning lefwa i tron, wandra eft i treu. Men hvad innesattas häruti? De döma angående godt och ondt icke efter de synliga och timliga tinget, utan efter de oshyntiga och ewiga. De anse de synliga tinget vara af ringa wärde, emedan de försvinna likt en dröm, och twärtom, de anse de oshyntiga tinget vara af högt wärde, emedan de aldrig skola försvinna. Hwad helst som är oshyntigt är ewigt. De ting som icke ses, förgås icke. Så säger apostelen: "de ting som synas äro timliga, men de som icke synas äro ewiga." Dersör begära de, som "wandra i tron," icke "de ting som synas;" icke heller äro de föremål för deras sträfwan. De "sara ester det som oshantill är, icke ester det som på jorden är." De söka endast de ting, som äro "der Kristus är sittande på Guds högra hand." De weta, att "de ting som synas, äro timliga;" försvinnande likt skuggor, hvarsör de icke söka dem, de åstunda dem icke, de rälna dem för intet, men de se ester "de ting som icke synas" och som "äro ewiga;" som aldrig förgås. På så sätt bilda de sitt omtöme om alla ting. De döma dem såsom goda eller onda, allt ester som de befördra eller hindra deras ewiga wülfärd. De lefwa icke för tiden utan för ewigheten. De wäga hvarje omständighet i denna vågflå: hvad inflytelse har det på mitt ewiga tillstånd? De syra alla sina finnesrörelser, alla sina önskningar, fröjder och farhågor ester denna regel. De syra alla sina tankar och affigter, alla sina ord och handlingar så, att allt bereder dem för den oshyntiga werlden, i hwilken de inom fort skola inträda. De äro icke bosästa här, utan de äro stadda på genomresa; de betrakta icke jorden som sitt hem, utan endast som en wäg på hwilken de

Wandra till Emanuels land,
den sköna werlden deruppe.

15. Bröder, I som nu ären här inför Gud, hören I till detta antal? Sen I honom, som är "osynlig?" Hafwen I tro, lefande tro, barnatro? Kän du, min wän, säga: "det lif jag nu lefver i köttet, det lefver jag i Guds Sons tro, den mig älskat hafwer och gifvit sig sjelf ut för mig?" Wandrar du i tro? Gif akt på frågan. Jag frågar icke, om du baunar eller svärjer, om du wanhelgar sabbaten eller lefver i någon utwärtes synd; jag frågar icke, huruwida du gör mer eller mindre godt; eller om du brukar Guds nådemedel. Men antag, att du är oflanderlig i alla dessa afseenden. Jag frågar i Guds namn, efter hvilken måttstock dömer du om tingens wärde? Efter den synliga eller osynliga werlden? Anställ prof i några enstilda fall. Hwad anser du vara bäst, att din son skulle bli swa en gudfruktig sloflickare, eller en ogudaktig patron? Hvilket wisar sig för dig såsom mest önskwärdt, att din dotter skulle bli swa ett Guds barn och gå barsota, eller ett djeswulens barn och åka i en präktig wagn med sex hästar? Då fråga är om din dotters äktenskap, har du hän-syn till hennes kropp, mer än till hennes själ? Pröfwa dig sjelf! Går du på wägen till helvetet eller till himmelen? Wandrar du i åskräddning eller i tron? Jag frågar icke, huruwida du lefver i någon ytter synd eller i försummande af din pligt, utan jag frågar: söker du under hela ditt lif "de ting som oswantill äro och icke dem som på jorden äro?" Om du söker de sednare, då är du lika sälert på wägen till förderhwet som en tjus eller uppenbar drinkare. Mina dyre wänner, må hwarje man och hwarje qwinna ibland eder handla redligt mot sig sjelf. Fråga ditt eget hjerta: hwad söker jag dag efter dag? Hwad önskar jag? Hwad begär jag? Jorden eller himmelen? De ting som synas, eller dem som icke synas? Hwad är mitt mål, Gud eller werlden? Så sant som Herren lefver, om werlden är ditt mål, då är din religion fä läng intill denna dag.

16. Sen då till, mina dyre bröder, att I ifrån denna stund åtminstone wäljen den bästa delen! Låten edert omdöme om alla de ting, som omgifwa eder, vara öfwerensstämmande med tingens verkliga wärde, med en blick på den ewiga och osynliga werlden! Pröfwen, om I anser hwarje sak wärd att söka eller undfly, allt efter det influytande den utöfvar på edert ewighetstillstånd! Sen till, att edra begär, eder handla redligt mot sig sjelf, icke äro riktade på de

förgängliga föremålen, icke på ting som försvinna likt flugor, som fly bort likt en dröm, utan på dem som icke kunna förändras, som äro oförgängliga och icke försvinna, som förblifwa de samma, då "himmel och jord förgås och för dem intet rum är funnet!" Sen till att wid alla edra tankar, ord och handlingar, själens ögon äro enfaldigt fästade på honom, som är osynlig och på "den härlighet, som uppenbaras ställ!" Då skola edra kroppar blifwa fulla af ljus," och edra själar lefwa i ljuset af Guds synnest, och I stolen beständigt vara "upplysta af Guds klarhets kunskap i Jesu Kristi ansigte."

17. Sen isynnerhet till, att allt "edert begär står till Gud och till hans namns åminnelse." Alten eder för "dårakta och städliga begärelser," som "strida emot själen;" sådana som härleda sig från de synliga och timliga tingen! För allt detta warnar Johannes os under det allmänna uttrycket: "älsker icke werlden." Det är icke så mycket till werldsligt sinnade menniskor som till Guds barn han ställer denna migtiga förmaning: "älsker icke werlden, ej heller de ting som äro i werlden." Lemnen intet rum för "köttets begärelse!". Tillsfredsställen icke de yttre sinnena, hwarken smaken eller några af de andra! Lemnen icke rum för "ögonens begärelse," de inwärtes sinnena eller inbillningen, genom att förnöja dem, hwarken med stora, sköna eller ovanliga föremål! Lemnen icke rum för "ett högsärdigt lesverne;" begäret efter magt eller storhet eller "det pris som kommer af menuisker." Johannes städfäster detta råd genom tillägg, som liknar hwad Paulus skrifwer till Korinterna: "ty denna werldens wäsende förgås." Deß "wäsende," — alla de werldsliga föremål, deß göromål, nöjen och omförsorger, allt hwad som nu tilldrager sig vår uppmärksamhet eller beundran, — "förgås." Det håller på att förgås och ställ aldrig mera återkomma. Åstunden dersför intet af dessa flygtiga ting, utan låten edert begär vara riktadt på den härlighet, som "ewinnerligen blifver."

18. Gif wäl akt: detta är kristendom, ja, detta endast är sann kristlig religion; icke den eller den meningen eller det systemet af meningar, wore de än aldrig så sanna, aldrig så skriftenliga. Sant är, att dessa allmänt fallas tro. Men alla som antaga det vara kristendom äro öfwerlemnade åt "kraftig willsfarelse, på det de skola tro lögnen." Om de antaga det vara en säker port till

Himmelen, äro de juſt på den breda vägen till helvetet. Gif wäl akt på, att kristendomen är icke endast att göra intet ondt, hvilket en uppmärksam betraktare af menuistoslägret wäl må kalla helwetisk menlöshet, emedan det sänder tusenden till det bottenlösa djupet. Den är icke moralitet; så förträfflig den än är, då den är bygd på den rätta grunden, lefwande tro, men som i annat fall är af intet wärde i Guds ögon. Den är icke formväsende, det mest noggranna iakttagande af alla Guds nådemedel. Detta är likaledes, så framt det icke är bygd på en rätt grund, icke mera behagligt för Gud än att "sönderbryta halßen af en hund." Nej, kristendomen är ingenting mindre än att lefwa i ewigheten och wandra i ewigheten och derigenom wandra i kärlek till Gud och alla menniskor, i ödmjukhet, mildhet och undergivvenhet. Detta, och detta alleu, är "det lif som är fördolat med Kristus i Gud." Den allena som erfar detta "förblifwer i Gud och Gud i honom." Detta allena är att sätta krouan på Kristi hufvud, att "göra hans wilja på jorden såsom den göres i himmelen."

19. Det är lätt att märka, att detta juſt är, hwad werlden fallar entusiasm, swärmeri. Ett ord som är fullt lämpligt för deras affigt som nyttja det, emedan ingen menniska kan säga, hwad som dermed menas eller hvarifrån det härledes. Om det har någon bestämd mening, måste det betyda ett slags religiös galenskap. För den full, då du talar om din erfarenhet, utropa de genast: "din myckna religion har gjort dig förrykt." Och allt det du erfar antingen af den osynliga eller ewiga werlden anse de endast vara en wakandes drömmar, härledande sig från en upphetsad inbillning. Och det kan ej vara på annat sätt, då menniskor, som äro födda blinda, företaga sig att döma om färgen. De äro färdiga att tillkännagifwa, att alla äro wansinniga, som witna om tillvaron af de ting, hvarom de, som wandra i åskådning, icke hafwa något begrepp.

20. Af hwad som blifvit sagt visar det sig med största klarhet, hwad som är beskaffenheten af den hymodiga sat, som kallas förströelse. "Den öra hafwer han höre!" Det är sjelfwa kärnan af gudsförnekelsen, ett konstwerk, som frambringas af den äkta ogudaktigheten. Det är konsten att förgäta Gud, att vara helt och hållet "utan Gud i werlden;" konsten att utesluta honom, om icke ur den werld han skapat, sifwäl ur hans förfuſtiga wareſers

sunnen. Det är en fullständigt utstuderad lifgiltighet för den osynliga och ewiga verlden, särskilt för döden, porten till ewigheten, och för de wiktiga följderna af döden, himmelen eller helvetet.

21. Detta är förströelsens samma beskaffenhet. Och är det då en så oskadelig sak som allmänt antages? Det är ett af de utsökta medel att förderfwa odödliga andar, som någonsin tillverkades i helwets världstider. Det har varit medel att sänka myriader själar — som kunde hafta åtnjutit härlighet — till den ewiga elden, som Djæswulen och hans englar tillredt är. Det utplånar all tristendem på en gång, och lemnar mänskan i jemnbredd med djuren som förgås. Alla I, som frukten Gud, flyt förströelse. Frukten och afflyt själwa namnet. Vemöden eder att alltid hafta Gud i era tankar! Att alltid hafta ewigheten för ögenen! "Sen" beständigt, "icke efter de ting som synas, utan efter de ting som icke synas." Låten edra hjertan vara riktade dit, hvareft "Kristus är sittande på Guds högra hand," på det när helst han fallar eter, måtte "eder rikligen förlänas ingången i vår Herres och Frälsares Jesu Kristi ewiga rike!"

Femtonde predikan.

Tålamodets werk.

Men tålamodet hafta ett fullkomligt werk,
på det I mågen vara fullkomliga och hela och
intet eder fattas. Jacob. 1: 4.

1. "Mine bröder," säger apostelen, i föregående vers, "hållen det för all glädje, när I fallen uti mångahanda frestelser." Vid första blicken härpå, tyckes detta vara en svår föreskrift; ty vi weta att de flesta frestelser "äro icke till fröjd utan till sorg." Likväl weten I af eder egen erfarenhet, att "tron bepröfwelse werkar tålamod;" och om "tålamodet hafta ett fullkomligt werk," skolen I blifwa "fullkomliga och hela och intet eder fattas."

2. Apostelen ställer icke denna föreskrift till någon särskild person eller församling, utan till alla, som äro delaktiga uti samma

dyrbara tro och föka samma allmänna frälsning. Thå så länge någon af os är på jorden, är han inom frestelsernas område. Han, som kom till werlden för att "frälsa sitt folk från deras synder," kom icke för att frälsa dem från frestelser. Sjelf "viste han om ingen synd," likväl, så länge han var i denna tårarnes dal, "led han och war frestad;" så att han äfven häruti "esterslemnade os en föreshyn, att wi skola efterfölja hans fotspår." Vi äro utsatta för tusentals frestelser från "den dödliga lekamen, som" på olika sätt "förtungar själen." Och själen sjelf, behäftad som den är med swagheter, utsätter os ytterligare för tiotusende flera. Och huru många äro icke de frestelser, som möta os till och med från goda menniskor — sådana som åtminstone till någon del, till sin allmänna karakter äro det — med hvilka vi äro fallade att umgås dag ifrån dag? Likväl, hwad är allt detta, mot de frestelser vi kunna wänta från en ogudaktig werld, wetande att vi alla i werkligheten äro ibland "Mesech och måste bo ibland Keders hyddor." Lägg härtill, att de mest fruktanswärda af våra fiender äro icke de, som öppet anfalla os. Thå går icke "vår motståndare djefwulen omkring såsom ett rytande lejon," med alla sina helvetiska legioner, "sökande hwem han uppsluka må?" Detta är förhållandet med alla menniskors barn; ja, ocf med alla Guds barn, så länge de wistas i detta främmande land. Deraf, om vi än icke friwilligt och sorglöst ruska uti dem, skola vi likväl helt säkert "falla uti mångahanda frestelser;" i frestelser, oräfnliga som sjherorna på himmelen; och dessa frestelser omväxla och sammanblandas på tusende sätt. Men i stället för att, i likhet med de otrogna, anse detta som en förlust, "hållen I det för all glädje," "wetande att eder tros bepröfvelse," äfven då den "pröfwas såsom med eld," "werkar tålamod." "Men låten tålamoden hafwa ett fullkomligt werk, på det I mågen vara fullkomliga och hela och intet eder fattas."

3. Men hwad är tålamod? Vi tala nu icke om en hednisk dygd, icke heller om en naturlig slöhet, utan om ett lyckligt själstillstånd, verkadt i den troendes hjerta genom "den Helige Andes kraft." Tålamod är en finnets beredwillighet att lugnt fördraga hvarje pröfning Gud sänder os, att upptaga och bärta vårt förs på det sätt och vid den tid det behagar honom att bestämma; och härigenom hålla vi medelvägen, så att vi hwarken olyckaer-

reg. förafta våra lidanden, eller med tanklöshet förbigå dem, såsom em de blott härleddes sig från sammanstötande omständigheter eller andra tillfälliga orsaker; icke heller å andra sidan exhorteror, låta dem göra så djupt intryc på os att de uppsluka eller försvaga os, så att vi sjunka under dem. Vi måste gifwa alt på att lidanden, antingen till kropp eller själ, äro medlen hvarigenom wi lära tålamod. Tålamodet innefattar följaftligen icke att vi icke fäんな dessa lidanden, det är icke detsamma som likgiltighet eller känslolöshet, det är raka motsatsen till denna stoiska flöhet, och det är aldeles skilt från retlighet och modfältighet. Den tålamodigt troende bewaras från att falla i någon af dessa ytterligheter, genom att betrakta, hvem som är upphofswet till alla hans lidanden? Det är Gud, hans Fader; och hwad det är som beweker honom att sända os dessa lidanden? Icke egentligen hans rättvisa, utan snarare hans kärlek; och hwad är affigten med dem? Vårt väl, "att vi skola bliwa delaktiga af hans helsighet."

4. Helt nära förenad med tålamod är mildhet, om det icke snarare är en gren deraf; ty betecknar det icke tåligt lidande af osförrätter, isynnerhet förslämpningar, smädelser eller orättvisa bestyrningar? Den lärer os att icke wedergälla ondt med ondt eller bannor med bannor, utan twärtom wälsigna. Vår wälsignade Herre sjelf tyckes sätta ett särskilt wärde på detta sinnelag. Han uppmanar os isynnerhet att "lära det af honom," om wi skola "finna ro till våra själar."

5. Men hwad hafwa wi att förstå med tålamodets werk? "Men tålamodet hafwe ett fullkomligt werk." Detta tyckes betyda: låt det hafwa sin fulla frukt och werkan. Och hurudan är den frukt, som Guds Ande allmänneligen härigenom bereder uti den treendes hjerta? En omedelbar frukt af tålamodet är friid, ett ljusflimslugn, en stillhet i anden, som icke kan finnas annorstädes, än der tålamodet regerar. Och denna friid höjes ofta till fröjd. Ålwen under olika frestelser kan den, som "bewarar sin själ genom sitt tålamod," wittna, icke allenast om stillhet i anden, utan om seger och fröjd. Det både gör os nöjda med vår lott och öppnar i våra bröst en liten himmel.

6. Huru schön är icke den beskrifning, apostelen Petrus gifwer, icke allenast om den friid och fröjd, utan om det hopp och den kärlek,

som Gud werkar i den, hwilka tåligt lida: "vi är" säger han "med Guds magt bevarade genom tron till salighet!" Han tyckes här hafwa haft en blick på sjelfwa detta ställe hos Jacob. I som "nu, en liten tid, siden befröswelse i mångahanda försökelse," (samma ord som hos Jacob ποιηται τερπασθαι). "på det eder tros bepröswelse må befinnas vara "till los, pris och ära, när Jesus Kristus blifwer uppenbar," "hwilken I älsken, ändock I honom icke sett hafwen; den I ock nu icke sen och dock tron uppå och fröjden eder med osägelig och härlig glädje." Se här den frid, fröjd och kärlek, hwilken genom Guds mägtiga kraft är "tålamodets werk" eller frukt!

7. Och såsom frid, hopp, fröjd och glädje äro tålamodets frukter, frukter, hvorigenom det både frambringas och stadsfästes, så är det likaledes förnuftsenligt, **äkta mod**, hwilket i sanning icke kan bestå utan tålamod. Lejonets mod eller rättare grumhet, måste antagligen härleda sig från otålighet; men sann själskraft, en kristens mod, härleder sig från ett alldeles motsatt sinnelag. Kristligt nit stadsfästes och förökas likaledes genom tålamod och är då "werkamt i goda gerningar;" samma Ante manar oss att "tåligt lida ondt och göra godt," att lika willigt både göra och lida hela Guds wilja.

8. Men hwad är tålamodets fullbordade werk? Är det någonting mindre än "fullkomlig kärlek till Gud," en sådan kärlek till Gud, som bewefer oss att älska hvarje meninskossjäl, "såsom Kristus älskade oss?" Är det icke en sammanfattning af hela religionen, af hela "det sinne, som war i Kristus Jesus?" Är det icke våra själars förnyelse till Guds beläte, till "hans liknelse, som oss skapat hafwer?" Och är icke frukten häraf, att wi beständigt öfwerlemla oss sjelfwa med själar och kroppar åt Gud, helt och hållt anförtro och öfwerlemla allt hwad wi äro, allt hwad wi hafwa, allt hwad wi älska, såsom ett heligt offer, wälbehagligt för Gud genom hans kärleks Son? Detta tyckes vara "tålamodets fullkomliga werk," härleddande sig från försökelsen af vår tro.

9. Men huru skiljer detta werk sig från det nådens werk, som utföres i hvarje treende, då hon först finner "förloftning i Jesu blod, nemligen syndernas förlåtelse?" Många personer, som icke allenast äro upprigtiga af hjertat, utan som frukta, ja, ock älska Gud, hafwa icke talat wisligt öfwer detta ämne, icke öfwer-

ensförmämmande med Guds ord. De hafwa talat om helgelseverket, och tagit ordet i deß fulla mening, såsom om det wore af helt annat flag, såsom om det skilte sig helt och hållt från det, som verkas uti os genom rätfärdiggörelsen. Men detta är ett stort och farligt mißtag, och deß följdrightiga werkana är, att vi förringa det Guds nådewerk han utförde uti os, då vi blefwo rätfärdigjorda. I det ögonblick, vi blefwo rätfärdiggjorda "utan förstullen af hans nåd," då vi upptogos till barn genom den Älfade, blefwo vi "födda på nytt," "födda oswanefter," "födda af Anden;" och en icke mindre förändring verkades i våra själar, då vi "föddes af Anden," än den hvilken verkades med våra kroppar vid vår naturliga födelse. I den stunden sker en omfattande förändring, från irre syndfullhet till irre helighet. Kärleken till det skapade förwandlas i kärlek till skaparen; kärlek till verlden, i kärlek till Gud. Jordiska begär, föttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne, blifwa vid det tillfället genom Guds mägtiga kraft förwandlade till himmelska begär. Vår kringirrande egenwilja hämmas i sitt lopp och nedböjes under Guds wilja. Högmod och förmätenhet förwandlas till ödmjukhet af hjertat, wreden jemte alla häftiga, vordentliga passioner till lugn ödmjukhet och wänlichkeit. Med ett ord: det sinne, som är "jordiskt, sinligt och djeſhwulſkt," lemnar rum för det "sinne, som war i Kristus Jesus."

10. Men det frågas: "hwad mera än detta kan innesattas i full helgelse?" Ingen må föreställa sig att det innesattar något nytt flag af helighet. Från det ögonblick, vi äro rätfärdigjorda, tills våra andar återgå till Gud, är "kärleken lagens fullbordan;" en fullbordan af hela den evangeliska lagen, som fattes i den adamitiska lagens ställe, då första löftet gaffs om "qwinnans fäd." Kärleken är summan af den kristliga helgelsen; den är det enda flaget af helighet, och finnes i olika grader hos alla troende, hvilka af Johannes betecknas såsom "barn, ynglingar och fäder." Skilnaden mellan den ene och den andre ligger helt och hållt i graden af kärlek. Häruti är det en lika stor skilnad i andelig som i naturlig mening, mellan fäder, ynglingar och barn.

Hvar och en, som är född af Gud, äfwen då han ännu endast är ett "barn i Kristus," har i sitt hjerta kärleken till Gud och kärleken till sin nästa, i förening med mildhet, saftmod och undergiwenhet. Men alst detta tillsammans är ännu svagt i förhållande

till graden af hans tro. Tron hos ett barn i Kristus är swag, den är i allmänhet förenad med twifvel och fruktan; twifvel huru-wida själen icke bedragit sig eller fruktan att hon icke skall uthärda intill ändan. Och om hon, i affigt att motverka dessa plågsamma twifvel eller bortskaffa denna pinsamma fruktan, omfattar den meningen, att en sant troende icke kan "lida ifeppsbrott på tron," ställ erfarenheten förr eller sednare wiſa, att det endast var en sönder-bruten rörſtaſ, som, långt ifrån att uppehålla henne, endast skall intränga i hennes hand och genomborra den. Men vi återgå till ämnet. I samma förhållande, som tron växer, tillväxer hennes helighet, hon tillväxer i kärlek, mildhet, ödmjukhet, i hvarje del af Guds beläte, tills det behagar Gud, sedan hon blifvit grundligt öſwerthgad om inneboende synd, om sin naturs fullständiga förderf, att borttaga alſt; att helga hennes hjerta och rena henne från all orättfärdighet, att uppfylla det löftet, som han först gaf åt fitt gamla förbunds folk, och med dem åt Guds Israel i alla tider: Jag "Herren din Gud skall omstärka ditt hjerta, och din säds hjerta, att du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta och af all din fjäl."

Det är icke lätt att tänka sig, hwilken skilnad det är mellan det hon erfar nu, och det hon erfarit förut. Till deſt denna geno-gående förändring werkades i hennes själ, war all hennes helighet blandad. Hon war ödmjuk, men icke helt och hållit, hennes ödmjukhet war blandad med högmod; hon war mild, men hennes mildhet stördes ofta af wrede eller någon annan obehaglig eller pinsam själsvrörelse. Hennes kärlek till Gud war ofta dämpad genom kärlek till någonting stavadt; kärleken till nästan förjwagades ofta genom onda aningar, miſtanckar, eller tankar om icke fänslor, som woro emot broderlig kärlek. Hennes wilja war icke helt undergifwen Guds wilja, utan, ehuru hon i allmänhet funde säga, jag är kommen "icke för att göra min wilja, utan hans wilja, som sändt mig;" likväl gjorde hennes natur då och då nppror och hon kunde icke alltid öppet säga: "Herre, icke som jag will utan om du will." Nu deremot är hela hennes själ i öſwerensstämmelse med sig sjelf; det är intet miſljud. Alla hennes själsvrörelser flyta nu i en fortsatt ström, i en jemn rigtning mot Gud. Till dem som sålunda genom tålmodets "fullkomliga werk" "ingått i hans hwila" kan du i sanning säga:

Lugnt ditt irre alltid är,
öförd stillhet råder der!

Det finnes numera ingen blandning af motsatta känslor: allt är fred och öfwerensstämmelse, själen är uppfylld med kärlek, och så länge hon forslätter att waka och bedja, finnes ingen twingande magt, som nödvändigt hämmar kärlekens ström, lika litet som hertats flappning; och en ständigt flödande kärlek medfør en fortsatt glädje i Herren; den helgade "fröjdas alltid," "beder utan återvände," samtalar beständigt med den Gud han älskar, och är "tacksam i alla ting." Och såsom han nu älskar Gud af allt sitt hjerta och af hela sin själ, och af all sin håg och af alla sina krafter, så regerar nu Jesu ensamit i hans hjerta och är Herre öfwer hvarje sinnesrörelse derinne. Filip. 4: 6, 7.

11. Men någon kunde fråga: på hvilket sätt werkfar Gud denna fulla, denna genomgående själsförändring hos en troende; detta förwänande werk, hvilket så få wilja tro, ehuru vi förtälja dem det?¹ Werkfar han det gradvis genom en långsam fortgång, elier hastigt, i ett ögonblick? Många äro striderna angående detta ämne juist bland Guds barn! Och så torde det förblifwa, efter allt det, som har blifvit sagdt och efter allt, hvad som kan sägas derom. Ty många skola fortfarande säga med den ryktbare juden: "Non persuadebis, etiamsi persuaseris;" det är, "du skall icke öfverthyga mig, fastän du har öfwerthgat mig." Och många skola blifwa så mycket fastare häruti, emedan de heliga skrifterna äro tysta angående detta ämne; emedan det icke är fastställd, åtminstone icke i bestämda uttryck, i någon del af Guds ord. Hvar och en må dersöre behålla sina egna meningar, förutsatt att han will medgifwa sin nästa sanima frihet; att han icke will wredgas på dem, som skilja sig från hans meningar, icke hyxa hårda tankar om dem. Tillåt mig äfwen att tillägga ännu en sak: ware sig förändringen är ögonblicklig eller gradvis, se till att du icke gifwer dig någon ro, förr än den är utförd i din egen själ, så framt du åstundar att wistas när Gud i härligheten.

12. Med detta förbehåll, och i affigt att sprida hvad ljus jag kan öfwer denna wiktiga fråga, will jag helt enkelt berätta

¹ Ordställningen leder tanken på Ap.-gern. 13: 14. "Ett werk werkfar jag i edra dagar, ett werk, det I icke tro skolen, om någon det eder förtäljer."

hwad jag sjelf sett under loppet af många år. För syra eller sem och syratio år sedan, då jag icke hade klara åsigtter om apostelens mening med att förmana os att "lempa de första grunderna af Kristi lära och taga det före, som till fullkomlighet leder," önskade två eller tre personer i London, hwilka jag känner såsom sant upprigtiga, att gifwa mig en berättelse angående deras erfarenheter. Dessa föreföllo högst ovanliga, ja, det var skiljaktigt från allt, hwad jag förut hört, men punktligt öfverensstämmande med föregående framställning af full helgelse. Året derefter kommo två eller tre personer i Bristol och två eller tre i Kingswood till mig och afgåfwo alldes samma berättelse om sin erfarenhet. Några få år derefter inbjöd jag alla i London, som gjorde samma bekännelse, att komma tillsammans med mig på Foundery, på det jag måtte blifwa grundligt öfwerthygad. Jag bad den Guds mannen Thomas Walsh att möta os der. Då wi woro samlade, framstälde den ene efter den andre de mest pröfwande frågor, wi funde upptänka. Hvar och en af de närvarande svarade utan twekan och på det mest okonstlade sätt, så att wi woro fullt öfwerthygade, att de icke bedragit sig sjelfwa. Under åren 1759, 1760, 1761 och 1762 förökades deras antal storligen, icke ensamt i London och Bristol, utan äfven i olika delar af Irland såwäl som i England. Icke nöjd med andras wittnesbörd, examinerade jag sjelf omsorgsfullt de flesta af dem och endast i London fann jag 642 medlemmar af vår förening, som hade den klaraste erfarenhet och hwilkas wittnesbörd jag ingen anledning hade att be-twifla. Jag tror, att intet år förslutit sedan den tiden, då Gud icke har utsört samma werk i många andra; stundom i en, stundom i en annan del af England eller Irland; — ty "winden bläser hwart den will;" — och hvar och en af dessa hafwa, efter den mest omsorgsfulla undersökning, — jag har icke funnit ett enda undantag, hwarken i England eller Irland — förklarat, att deras befrielse från synden war ögonblicklig, att förändringen werkades i ett ögonblick. Hade hälften af dessa, eller en tredjedel, eller en bland tjugo, förklarat den vara gradvis werkad i dem, då skulle jag hafwa trott det, med afseende på dem och tänkt, att några blifwa helgade gradvis och andra ögonblickligt. Men som jag under en så lång tid icke har funnit, att en enda person talat sålunda, då alla som tro, att de äro helgade, förklara med en röst,

att förändringen skedde i ett ögonblick, kan jag icke tro annat än att helgelsen i allmänhet sker ögonblickligt, om den icke alltid är ett ögonblicks werk.

13. Men huru denna fråga än afgöres, antingen helgelsen, i ordets fulla mening, werkas ögonblickligen eller gradvis, huru skola wi uppnå den? "Hwad skola wi göra," sade judarne till vår Herre, "att wi må werkä Guds werk?" Hans swar lämpar sig för hvar och en, som frågar: hwad skall jag göra, att helgelsen, detta Guds stora werk, må blifwa utfört i mig? "Det är Guds werk, att I tron på den han sändt hafwer." På detta ena werk bero alla de andra. Tro på Herren Jesus Kristus, och all hans wisdom, magt och trofasthet äro på din sida. I detta såsom i alla andra fall gäller det, "af nåd äro wi frälste genom tron." Helgelsen är likaledes "icke af gerningar, på det ingen skall berömma sig." "Guds gåfwa är det," och den är att erhålla genom enkel okonstlad tro. Antag att du nu bemödar dig att "fly allt det, som ondt synes," beflitar dig om "goda gerningar," om att wandra i alla Guds rätter, i waksamhet och omsorg, då är det endast en punkt som återstår. Guds röst till din själ är: "tro och war frälst." För det första tro, att Gud har lofvat att frälsa dig från all synd, och uppsylla dig med all helighet; för det andra tro, att han är mägtig att sålunda "på det fullkomligaste frälsa dem, som genom honom komma till Gud;" för det tredje, tro, att han är såväl **willig**, som mägtig att "på det fullkomligaste frälsa dig, att rena dig från all synd och uppsylla ditt hjerta med kärlet. Tro för det fjerde, att han icke allenast är mägtig utan äfven willig att göra det **nu!** Icke när du skall dö, icke i någon afslägen tid, icke i morgen, utan **i dag.** Han will då bereda dig att tro, att **det är gjordt** enligt hans ord, och då har "tålamodet ett fullkomligt werk, på det I mågen vara fullkomliga och hela och att intet eder fattas."

14. I skolen då vara fullkomliga. Apostelen tyckes med detta uttryck *τελεῖοι* mena: I skolen blifwa fullt befriade från hvarje ond gerning; från hvarje ondt ord; från hvarje syndigt tanke, ja, från hvarje ondt begär, själsrörelse och böjelse; från allt inre förderf, från alla qvarlefvor af det köttsliga finnet, från hela syndakroppen; och I skolen blifwa "förnyade i edert finnes anda," till hvarje rätt själstillstånd, efter hans beläte, som skapat eder,

"i sannskuldig rätfärdighet och helighet." I skolen blixtwa hela och felfria olovligen: — samma ord som apostelen nyttjar till de kristna i Tessalonika. — Detta tyckes häntyda, icke så mycket på arten, som på graden af helighet, såsom om han hade sagt: "du skall åtnjuta en så hög grad af helighet, som är förenligt med ditt närvarande tillstånd, såsom stadd på en pilgrimsfärd," och dig skall intet fattas; Herren din herde, din fader, din återlösare, din heliggörare, din Gud och ditt allt, will föda dig med bröd af himmelen och gifwa dig kraft tillräckligt. Han will leda dig fram till hugswalelsens floder och bewara dig hvarje ögonblick, så att då du älskar honom af allt ditt hjerta — hvilket är summan af all fullkomlighet — skall du "fröjda dig alltid, bedja utan återvändo, vara tacksam i allting," "tills dig ritligen förlänas ingången i hans ewiga rike!"

Sextonde predikan.

Kärlekens natur och kännetecken.

Om jag utskistade alla mina egobelor, och öfverantvardade min lefamen att brännas, och hade icke kärleken, så wore det mig intet nyttigt.
1 Kor. 13: 3.

1. Stor anledning finnes att befara, att det skall blixtwa sagt om de fleste här närvarande, att detta skriftställe, såwäl som alla dem I hafwen hört förut, i sjelfwa werket gagnade eder intet. Några äro måhända icke nog uppmärksamma att gifwa akt på ordet; andra, som detta göra, sätta icke full tro dertill; åter andra som tro det, skola lifwäl anse det vara ett hårdt tal, och så förgäta det, så snart de funna; och af de få, som "annamna det straxt med glädje," hafwa sonliga inga ödmjukhetens eller sjelf-förskällessens rötter uti sig och, "då försökelser uppstå för ordets skull, skola de falla ifrån," hellre än att lida sådana. Och äfwen hos dem, som gifwa akt på ordet samt tro och ihågkomma det, ja, och låta det intränga så djupt i sina hjertan, att det både

flår rot, utbärda fresielsernas hetta och börjar att frambringa "frukt," skall det likväl icke hos alla frambringa frukt till fullkomlighet. "Denna verldens omsorger" och nöjen samt begäret efter andra jordiska ting, skola, om de icke fallit förr, "uppwärxa med ordet" och förqwäxwa deras andeliga lif.

2. Icke heller är jag, som talar Guds ord, mera betryggad mot denna fara än I, som hören det. Jag har, så wäl som andra, af naturen "ett endt, otroget hjerta;" och när helst Gud skulle tillåta förföljelse uppstå, ja, wore det endast en liten förolämpning, funde jag blifwa den förste som toge anstöt. Eller, om Gud tillät verldens omsorger att öfverväldiga mig eller om han skulle uppbera att på ett särskilt sätt skydda mig mot de nöjen, som icke leda till honom, mot begäret efter jordiska ting, då skulle jag säkert blifwa öfvervunnen och efter att haftwå predikat för andra, sjelf warda bortkastad.

3. Hvarför talar jag då ordet för andra? Jo, emedan "evangelium är mig anförtrodt" och, hwad jag kommer att göra i morgon, det känner jag icke, men i dag will jag predika evangelium. Och, med hänsyn till eder, lyder mitt uppdrag sålunda: "du mennislobarn: jag sänder dig till dem; och du skall säga till dem: detta säger Herren Herren; -- chwad de höra det, eller låta det."

Så säger Herren Herren: "om du will ingå i liewet, så håll budorden" — och för att kunna detta, "tro på Herren Jesus Kristus, så warder du salig". "Icke öfvergifswande våra sammankomster, såsom några pläga." Ebr. 10: 25, grundtext. Gå in i din fammare "och bed till din Fader i det fördolda" och "utgjut ditt hjerta för honom." Låt Guds ord vara "en lyfta för din fot och ett ljus på alla dina vägar;" "tala derom när du sitter i ditt hus, eller går på vägen, när du lägger dig neder, och när du uppstår!" "Bewara ditt hjerta med all flit," och "bewara din tunga för det ondt är, och dina läppar, att de intet bedrägeri tala." "Wänder eder till mig af alst hjerta och med fastande" såwäl som med böñ; i lydnad för vår döende Återlösare, "förfunnen hans död, till desh han kommer," genom "att äta det brödet och dricka den kalken." I den kraft, hwilken I genom dessa medel skolen erhålla från höjden, gören alst, hwad som är föreskrift i lagen, och undviken alst hwad som deruti förbjudes, ty "den som syndar på ett är saker till

allt." "Förgät icke att göra godt och att meddela:" — ja, "medan du tid hafwer, gör (allt) godt (du kan) mot alla menniskor." "För-
saka dig sjelf och tag ditt kors på dig hvor dag," och om du fallas
vertill "emotstå till blöds!" Och då någon af eder kan förklara: "allt
detta har jag gjort," må han då vidare säga till sig sjelf dessa
textens ord — för hvilka icke allenaft sådana som Felix utan till
och med den heligaste själen på jorden må båsfa, — "om jag ut-
slifstade alla mina egodelar och öfverantwardade min lekamen att
brännas och hade icke kärleken, så wore det mig intet nyttigt."

Det tillhör för den fullt os alla i högsta grad att lära känna

I. Den fulla meningen af dessa ord: "om jag utslifstade alla
mina egodelar och öfverantwardade min lekamen att brännas,"

II. Den sanna betydelsen af ordet kärlek: och

III. I hvad mening, det kan sägas, att utan kärlek är allt-
ting annat os till ingen nyttja.

I. 1. För det första måste det iaktagas, att ordet som
nyttjas af Paulus verkligen betyder **att utslista i små delar och**
dernäst att utdela, hvad som blifvit på sådant sätt afdeladt:
förlaktligen innefattar det icke allenaft att på en gång beröfwa os
sjelfwa alla de jordiska egodelar vi besitta, hvilket möjligen kunde
före antingen till följd af en wiß affiskaf för werlden eller en ha-
ftig förändring till fromhet, utan här menas en handling af fritt
wal, och detta wal och beslut lugnt och ständaktigt fullföljt. Det kan
likaledes innefatta, att detta icke härleder sig från fåsänga, utan till
en del från rätta grundsatser, nemligen från affigtenatt efterleswa
Guds bud och ett begär att få del af hans ewiga rike. Det måste
vidare iaktagas, att ordet **öfverantwardade** betecknar en hand-
ling som sker af full irre öfverensstämmelse och förlaktligen inne-
fattar det, likt föregående ord, icke en hastigt ööfvertänkt sak, utan
något som med öppna ögon och beslutsamt hjerta företages. Fulla
meningen af ordet är denna, ("den der öra hafwer, han höre:")
äfwen om jag gaf alla egodelar i mitt hus för att bistå de fattiga
och gjorde det till och med efter ett fritt och moget wal, äfwen
om jag tillbringade mitt lif med att utdela det åt dem med mina
egna händer, och det i affigt att lyda Gud, och om jag i samma
affigt skulle lida smädelse, wanära, bojar och fängelse och icke ön-
skade befrielse derifrån, utan heller sjelfwa döden, — ja, döden
tillsogad på det för naturen mest rysanswärda sätt, trots allt detta,

om jag icke hade kärleken, kärlek till Gud och kärlek till hela mensekosläget utgjuten i mitt hjerta genom den Helige Ande, wore det mig intet nyttigt.

II. 1. Låt em os nu fråga, hwad denna kärlek är? Hwad är ordets sanna betydelse? Vi må betrakta det antingen till des beskaffenhet eller des werfningar. Och på det wi icke må begå något misstag, fästa wi intet afseende på mennisksans omdöme, utan gå till vår Herre sjelf, för att få en förklaring på kärlekens beskaffenhet och des werfningar, såsom hans inspirerade apostel skilrar den.

2. Den kärlek, hvilken vår Herre fordrar hos alla sina esterföljare, är kärleken till Gud och menniskan; till Gud för hans egen och till menniskan för Guds skull. Men, hwad är det att älska Gud, annat än att ha swa sin fröjd i honom; att fröjda sig uti att göra hans wilja, beständigt åstunda att behaga honom, att söka och finna vår lycksalighet i honom, att dag och natt törsta efter ett fullare åtnjutande af honom?

3. Måttet af denna kärlek har vår Herre tydligt framställdt för os, "du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta." Icke så, att wi förbjudas älska eller njuta af någonting annat än Gud; th han har beslatt os att älska vår nästa, det är: alla menniskor såsom os sjelfwa, att estersträfwa deras lycksalighet, lika innerligt och beständigt som vår egen och derjemte att älska många af hans skapade werk, i den mest otwetydiga mening att fröjda os i dem, att åtnjuta dem: fastän på ett sådant sätt och i en sådan grad, som wi weta och finna vara lämpligt för att bereda os högre salighet i Gud. På sådant sätt äro wi fallade "att älska Gud af allt vårt hjerta."

4. Werfningarna eller beskaffenheten af denna kärlek har apostelen i föreliggande kapitel beskrifvit. Och alla dessa äro oselbara kännetecken, hvarigenom hvor och en kan bedöma sig sjelf, huruwida han har denna kärlek eller icke; de förtjena vår djupaste uppmärksamhet.

5. "Kärleken är tålig," eller långmodig. Om du älskar din nästa för Guds skull, då har du öfverseende med hans swagheter. Om han är i saknad af wisdom, då skall du hyssa medlidksamhet med honom och icke förakta honom. Om han är i någon willfarelse, då skall du i mildhet bemöda dig att rätta honom, utan

någon wrede eller förebråelse. Om han blifwer öfwerwunnen af någon därskap, då skall du i mildhetens ande arbeta på att återställa honom, och om det icke hästigt kan ske, skall du haſwa tålamod med honom; om Gud till äfwenthys måtte lyckas att bringa honom till kärlekens och sanningens kunskap. Och under alla retelser, antingen af menniskans swaghet eller ondsko, skall du wisa dig såsom ett föredöme i wänlighet och mildhet, och blifwer det än så ofta upprepadt, bör du likwäl "icke låta dig öfwerwinna af det onda, utan öfwerwinna det onda med det goda." Låt ingen förföra dig med fåſänga ord: den som sålunda icke är långmodig, har icke kärleken.

6. Widare: "kärleken är mild." Hvar och en, som har kärlef till Gud och menniskan utgjuten i sitt hjerta, hyser en brinnande och outsläcklig först efter alla sina medmenniskors lyckalighet. Hans själ försmälter uti detta brinnande begär, hwilket han beständigt närer, och hvaraf hjertat öfverflödar, det talar munnen. På hans tunga är mildhetens lag. Samma lag är ock intyget på hans handlingar. Kärleksflammen inom honom arbetar beständigt på att bana sig väg och sprida sig mer och mer, till alla, med hwilka han har beröring. Antingen han tänker eller talar, ja, hwad helst han gör, leder det till samma ändamål, befrämjan det af sina medmenniskors lyckalighet, på alla möjliga sätt. Bedragen för den skall icke edra egna själar! Den som icke är sålunda mild, eger icke kärleken.

7. Widare: "kärleken afundas icke." Detta innefattas i sanning uti uttrycket: "kärleken är mild." Mildhet och afund äro nemligen oförenliga, de kunna lika litet bo tillsammans som ljus och mörker. Om wi innerligt åstunda all lyckalighet åt alla, då kunna wi icke afundas någon enda menniskas wälfärd. Så långt ifrån att wi skola plågas deraf, det skall twärtom kännas lust för våra själar att vår irre längtan tillfredsställes. Om wi ständigt göra allt godt wi kunna mot våra medmenniskor, och längta att göra ännu mera, då är det omöjligt, att wi skulle kännna misnöje öfwer något godt de erhålla; i sanning, det skall blifwa sjelfwa vårt hjertas fröjd. Huru wi nu än må suickra ož sjelfwa eller hvarandra, den som afundas har icke kärleken.

8. Härav följer att: "kärleken förhäfwer sig icke;" eller snare, den är icke obetänksam eller hastig att döma, ty detta är

obestridligen ordets rätta mening. Så många som älska sina medmänniskor, för Guds skull, skola icke lätt intagas af onda tankar om någon af dem, hvilka de tillönska allt godt, andligt såväl som timligt. De kunna icke ens i sina hjertau fördöma någon utan bevis, icke heller på grund af swaga bevis. Nej, i sanning icke, utan att först om möjligt häfva honom och hans åklagare an-
sigte mot ansigte, eller åtminstone delgifwa honom anklagelsen och låta honom tala för sig sjelf. Hvar och en af eder käunner, att I icke kunnen handla på annat sätt mot någon, som I innerligt älsken. Följaktligen: den, som icke handlar på sådant sätt, har icke kärleken.

9. Jag anmärker endast ännu en wertan eller egenskap hos denna kärlek. "Kärleken uppblåses icke." Du kan icke göra orätt mot någon som du älskar. Dersför, om du älskar Gud af allt ditt hjerta, kan du icke begå den orättvisan eller förolämpningen att berëfwa honom hans ära, genom att taga det åt dig sjelf, som tillhör Gud allena. Du måste medgifwa, att allt det du är, och allt det du har, är hans; att honom föruttan kan du ingenting göra; att han är ditt ljus och ditt lis, din kraft och ditt allt; och du är intet, ja, mindre än intet, inför honom. Och om du älskar din nästa som dig sjelf, skall du icke kunna föredraga dig sjelf framför honom. Nej, du skall icke kunna förakta någon enda och ännu mindre hata någon. Säsom waxet smälter för elden, så försmälter högmodet för kärleken. All högdragenhet, ware sig i hjertat, talet eller åtbörderna, försvinner der kärleken har öfver-
handen. Den sänfer de höga blickarna hos den, som berömde sig af sin styrka, och gör honom, såsom ett litet barn, mißtrogen mot sig sjelf, willig att höra, glad att lära, lätt att öfwerbewisa, lätt att öfwertala. Hvar och en, som är amoralunda sinnad, må han uppgifwa allt fångat hopp: han är uppblåst och i saknad af kärleken.

III. 1. Det återsjår nu att fråga, i hwad mening, det kan sägas, att "om jag utskifte alla mina egodelar, och öfwerantvar-
dade min lekamen att brännas och hade icke kärleken, så wore det mig intet nyttigt."

2. Den högsta meningen af orden är utan twifvel denne:
hwad helst wi göra och hwad helst wi lida, om wi icke äro "fö-
rhade i vårt sinnes anda" och "Guds kärlek är utgjuten i våra

Hjertan genom den Hellige Ande, som osz gifwen är," funna wi icke ingå i det ewiga liswet. Ingen kan dit ingå utan genom för-tjensten af det förbund, hwilket Gud har gifvit åt osz genom sijn kärleks Son.

3. Men emedan allmänna sanningar äro föga i stånd att verka på osz, låtom osz betrakta en eller två särskilt heder, med hänsyn till hwilka allt hvad wi funna göra eller lida gagnar osz intet, om wi icke ega kärleken. Och först, allt utom denna gagnar osz intet, emedan det icke kan göra vårt lis lyckligt; icke heller kan det, för det andra, göra döden angenäm.

4. Utan kärlek kan ingenting gagna osz i den mening, att göra vårt lis lyckligt. Med lycka menar jag icke ett däraktigt nøje, som måhhända börjar och slutar i samma stund; utan ett sådant tillstånd af wälbefinnande, som beständigt uppsyssler själen och gifwer en stadig och sannsyldig tillfredsställelse. Men att ingenting utan kärleken kan gagna osz, med afseende på närvarande fällhet, skall wisa sig af följande enkla betraktelse: du kan icke vara i satnad af den wid någon enda, aldrig så liten omständighet, utan att känna lidande, och ju mera du aflägsnar dig ifrån densamma, desto större bliswer ditt lidande. Är du i satnad af tålmod? Då, så långt du står tillbaka häri, är äfven din fällhet ofullkomlig. Ju mera de motsatta sinneshytringar, wrede, retlighet eller hämndbegär få öfverhanden, desto mera olycklig är du. Du wet, du känner detta; och icke kan stormen stillas eller friden återvända till din själ, om icke mildhet, wänlighet och tålmod eller, med ett ord, **kärleken** tager sitt säte derinne. Om någon menniska inom sig sjelf, finner illwilja, wrede, hat eller något annat sådant, som står i motsats till mildheten, då är osrid förhanden och ju starkare dessa passioner äro, desto mera olycklig är hon. Om den lättfesfulla menniskan kan sägas äta sitt eget kött, mycket mera den ondfkesfulla eller hämndgiriga. Hennes själ är sjelfwa bilden af helwetet, full af plåga såwäl som ondska. Hon har redan den masf, som aldrig dör, och hastar till den eld, som aldrig kan utsläckas; ehuru det stora swalget likwäl ännu icke är rest mellan henne och himmelen. Såsom det ännu finnes en Ande, som är redo att hjälpa hennes swaghet, som fortfarande är willig, om hon utsträcker sina händer mot himmelen och begråter sin okunnighet och elände, att rena hennes hjerta från onda sinnesrörelser och för-

nya det i kärlek till Gud, och leda henne, genom närvärande tid, till ewig lyckelighet.

5. För det andra: utan kärlek kan ingenting göra döden angenäm. Med angenäm, menar jag icke slöhet eller känslolöshet. Jag will icke säga, att den dör på ett lyckligt sätt, som dör af slagansfall eller genom slottet af en kanon, lika litet som den, hvilken har "bränt tecken i sammetet" och dör så bekymmerslöst som djuren, hvilka förgås. Icke heller tror jag du skall afundas någon den hugswalelse att dö yrande i manvett. Men med en angenäm död menar jag en lugn utgång ur lifvet, full af sansad frid och glädje. Och en sådan död funna alla våra handlingar och alla våra lidanden i verlden icke gifwa os, om vi äro i satnad af kärleken.

6. För att göra detta mera tydligt kan jag icke wädra till min egen erfarenhet, men wäl till hwad jag har sett och till andras erfarenhet. Och twå har jag sjelf sett lemma detta lifvet i, hwad jag kallar, ett angenämt tillstånd, ehuru icke med lika mycken hugswalelse. Den ene hade bewisligen mera hugswalelse än den andre, emedan han hade mera kärlek.

7. Jag wärdade den förste under en stor del af hans sista lidande, såwäl som då han uppgaf sin själ till Gud. Han utropade: "Gud slår mig med svåra lidanden, men jag tackar honom för alla, jag wälsignar honom för alla, jag älskar honom för alla!" Då han straxt före sin bortgång tillsfrågades: äro Guds hugswalleser ringa för eder?" svarade han högt, "nej, nej, nej!" Kallande alla dem, som woro när honom, vid namn, sade han: "tänk på himmelen, tala om himmelen, all den tid är förlorad, då wi icke tänka på himmelen." Detta är kärlekens röst, och så långt den hade öfverhanden, war allt hugswalelse, frid och glädje. Men såsom hans kärlek icke war fullkomlig, så war icke heller hans hugswalelse. Han hade mellanstunder af otålighet och följaftligen af ofrid; men genom både det ena och det andra gaf han ett oemotsägligt bewis, att kärleken kan förljuwa både lifvet och döden; och att när den antingen är frånvarande eller fördunklad i själen, då är ingen frid eller hugswalelse der.

8. Det war på denna plats jag såg den andre gode Jesu Kristi stridsmannen kämpa mot sin siste fiende, döden. Och det war i sanning en syn, wärd att ses af Gud, englar och menniskor.

Somliga af hans sista andetag tillbringades med sång och pris till honom, som då gaf honom segren, i förviñning härom begynte han att triumfera under sjelfwa stridens hetta. Då han tillfrågades: "har du Guds kärlek i ditt hjerta?" upplyftade han sina ögon och händer och svarade: "ja, ja," med all den kraft han hade qvar. Till en som frågade om han var rädd för djefwulen, hvilken han just hade omnämnt, såsom görande sina sista anfall emot honom, svarade han, "nej, nej, min älskade Frälsare har besegrat hvarje fiende, och han är nära mig, jag fruktar intet." Straxt derefter sade han: "vägen till min älskade Frälsare är svår, men den är kort!" Det warade icke länge förr än han föll i ett slags slummer, under hvilken hans själ lugnt återvände till Gud, som gifvit den.

9. Här — må wi gifwa akt derpå — war ingen blandning af några lidelser eller yttringar, motsatta kärleken; derför fans intet mörker: fullkomlig kärlek utkastar hvad helst det vara må, som kunde hafla åstadkommit plåga. Och hvem helst du är, som har ett liknande mått af kärlek, ditt slut ställ blifwa sikt dennes!¹

10. "I Kristo Jesu gäller hvarken omställelse eller förbit, utan tron som *werkar genom kärleken*." Må Gud uppsylla våra hjertan med en sådan kärlek till alla menniskor, att vi äro redo gifwa vårt lif för dem! Måtte våra själar beständigt öfverflöda af kärlek och måtte alla obeliga och kärlekslösa finnesytringar fördränkas i densamma! Låtom os "wandra i kärleken," till deß Gud kallar os upp i kärlekens hem att regera med honom från ewighet till ewighet. Låtom os waka, bedja, tro, älska, tills hela Guds bild är upprättad i vår själ, tills wi blifwa "heliga såsom han, hvilken os kallat hafler, helig är," och "fullkomlige, såsom vår himmelske Fader fullkomlig är!"

¹ I företalet till de förut utkomna "Temitiofre predikaner" säger författaren: "Vi kunna dö utan kunskap om många sanningar och likväl föras i Abrahams stöt; men om wi dö utan kärlek, hvar till gagnar kunskapen? Just så mycket som den gagnar djefwulen och hans englar."

Sjuttonde predikan.

Kristlig fullkomlighet.

Dersför wilja wi . . . taga det före som till fullkomlighet leder. Ebr. 6: 1.

Orten luta i sitt sammanhang sålunda: "dersför wilja wi lemna de första grunderna af Kristi lära, och taga det före, som till fullkomlighet leder; icke på nytt läggande grund med bättring ifrån döda gerningar, och med tro på Gud," hvilket apostelen straxt förut fallar "de första bekräfvelerna af Guds ord," som äro lämpliga "för barn," för sådana som nyß "smakat att Herren är god."

Emedan fullföljandet af detta ämne är af yttersta wigt, säger apostelen i de följande orden: "detta wilja wi göra, om annars Gud tillstädjer; ty det är omöjligt, att dem, som en gång upplysta äro, och smakat hafta den himmelska gåfwan och delaktige wordne äro af den Helige Ande och smakat hafta det goda Guds ord och den tillkommende världens krafter och affallna äro, att dem igen förnya till bättring." Såsom om han hade sagt: om wi icke gå framåt "till fullkomlighet," äro wi i yttersta fara att affalla. Och om wi affalla, är det omöjligt — det will här säga: högst svårt — att åter igen blixta förnyade till bättring.

I affigt att göra detta wiktiga skriftställe så lätt förstådt som möjligt, will jag bemöda mig,

I. Att wisa, hwad fullkomlighet är;

II. Att besvara några inwändningar mot densamma; och

III. Att sysselsätta mig något litet med motståndarena.

I. Jag skall först bemöda mig att wisa, hwad fullkomlighet är.

1. Och för det första föreställer jag mig icke den fullkomlighet, hvarom här talas, vara engelskt fullkomlighet. Enär desså härliga wäsenden aldrig öfvergifvit sitt första tillstånd, aldrig af-

wikit från sin ursprungliga fullkomlighet, äro alla deras medskapade förmögenheter osörderlade, deras förstånd isynnerhet är ett alltid skinaende ljus. Deras uppfattningsförmåga om alla ting är klar och väl och deras omdöme alltid rätt. Förlaktligen, ehuru deras wetande är inskränkt, th de äro skapade warelser, ehuru de äro okunniga om oräkneliga ting, äro de likväl icke utsatta för mißtag. Deras wetande är fullkomligt i sitt slag. Och emedan deras sinnesrörelser beständigt ledas af deras icke felande förstånd, så att alla deras handlingar öfverensstämma dermed, göra de hvarje ögonblick, icke sin egen, utan "Guds goda och behagliga wilja." För den skull är det icke möjligt för menniskan, hvars förstånd är förmörladt, och för hvilken mißtag är lika så naturligt som okunnighet, och som alls icke kan tänka utan med tillhjelp af organer, hvilka äro förswagade och skadade, lixt andra delar af hennes dödliga lekamen; det är icke möjligt, säger jag, för menniskan att alltid tänka rätt, att uppsatta tingen klart och att döma rätt angående dem. Förlaktligen äro hennes böjer, som på mångfaldigt sätt äro beroende af hennes förstånd, äfwen i ordning; och hennes ord och handlingar äro mer eller mindre under inflyrandet af dessa ordningar, som finnas både i hennes förstånd och känslor.

Häraf följer, att ingen menniska, så länge hon wistas i lekamen, kan uppnå engalik fullkomlighet.

2. Icke heller kan någon menniska, så länge hon är i en dödlig lekamen, uppnå Adamitisk fullkomlighet. Adam war, utan twifwel, före sitt fall, lika ren, lika fri från synd, som de heliga englarna. På samma sätt war hans förstånd lika klart som deras och hans känslor lika regelmessiga. Såsom han, till följd häraf, alltid dömde rätt, egde han äfwen förmåga att tala och handla rätt. Men sedan menniskan gjorde uppror emot Gud, haftwa omständigheterna blifwa helt annorlunda. Hon är icke längre i stånd att undgå oräkneliga mißtag, förlaktligen kan hon icke alltid förhindra orätta känslor, icke heller kan hon alltid tänka, tala eller handla rätt. För den skull kan menniskan i sitt närvärande tillstånd lika litet uppnå Adamitisk som engalik fullkomlighet.

3. Den högsta fullkomlighet en menniska kan uppnå, så länge själén bor i hennes lekamen, utesluter icke okunnighet, mißtag, och tusende andra swagheter. Från orätta omdömen skola orätta ord och handlingar ofta nödwändigt flyta och i somliga fall skola orätta känslor

sikaledes uppslaga från samma fässa. Jag kan döma orätt om dig; jag kan hafta mer eller mindre goda tankar om dig, än jag borde hafta, och detta misstag i mitt emdöme kan icke allenast åstadkomma någonting orätt i mitt uppförande, utan det terde hafta en ännu vidsträcktare werkan, det kan åstadkomma någonting orätt äfven i mina känslor. Till följd af en orätt uppfattning kan jag uppfattta eller akta dig antingen mer eller mindre än jag borde. Icke heller kan jag blixta besridat ifrån att vara blettställd för sådana misstag, så länge jag qvarblifwer i denna dödliga lefamen. Till följd härafs skola tusende swagheter åtfölja min ande till deß den återvänder till Gud, som gaf den. Och i oräkneliga fall får jag stå tillbaka uti att göra Guds wilja, såsom Adam gjorde den i paradiiset. Hör den stull måste den bästa menniska af hjerlat säga:

"i hvarje stund jag har behof
af Jesu böds förtjenst."

Dy oräkneliga äro våra afsvikelser från såväl den Adamitiska som från englarnes lag. Wäl är det för den stull för os, att wi nu icke äro under dessa utan under kärlekens lag. Kärleken är fullbordan af den lag, som är gifwen åt fallna menniskor. Den är nu med affeende på os den fullkomliga lagen. Men äfven denna äro wi, till följd af den närvarande swagheten i vårt förstånd, ständigt utsatt för att öfverträda; hvarför hvarje lefwande menniska beständigt måste blixta vid "stänkelseblodet, som hättre talar än Abels blod," eller ock kan hon icke bestå inför Gud.

4. Hurudan är då den fullkomlighet, som wi menniskor kunna uppnå, under det wi wistas i en dödlig lefamen? Den består uti att uppfylla detta kärlekens bud: "min son, gif mig ditt hjerta." Den består uti "att älska Herren sin Gud af allt sitt hjerta, och af all sin själ och af all sin håg." Detta är summan af kristlig fullkomlighet; altsammans innesattas i detta ena ordet: **Kärlek**; det första är kärlek till Gud; men såsom den, hwilken älskar Gud, också älskar sin broder, så är det första oftiljaktigt förenadt med det andra: "du skall älska din nästa såsom dig sjelf; du skall älska hvarje menniska såsom din egen själ, "såsom Kristus älskade os." På dessa två bud "hänger hela lagen och profeterna." Dessa innehålla allt hvad som innesattas uti kristlig fullkomlighet.

5. En annan framställning häraf gifwes ej i dessa den store apostelens ord: "hvar och en ware så till finnes, som eft Kristus Jesus war;" ty ehuru detta frälle särskilt har afseende på vår Frälsares ödmjukhet, kan det likväl tagas i en långt vidsträckta mening, såsom innefattande hela hans själs tillstånd, alla hans finnesrörelser och känslor både mot Gud och menniskor. Men nu är det säkert, att såsom det icke fanns någon ond känsla hos honom, så war han icke heller i saknad af någon god sinnerörelse, så att, "hwad ärbart, hwad rätt, hwad kyft, hwad ljuftigt, hwad wäl lyder," alstt innehafftas i "det sinne, som war i Kristus Jesus."

6. Då Paulus skrifwer till Galaterna, framställer han fullkomligheten i ännu en annan dager. Den är den odelade Andens frukt, hvilken han beskrifwer sålunda: "men Andens frukt är kärlek, fröjd, frid, längmodighet, mildhet, godhet, trohet, fastmodighet, återhållsamhet." Hvilken härlig sammanställning af nädegråfvor! Antag, att alla dessa were förenade i ett, att de alla wore förenade tillsammans i en troendes själ, detta är kristlig fullkomlighet.

7. Widare skrifwer han till de kristna i Efesus och uppmanar dem att "ikläda sig den nya menniskan, den efter Gud skapad är, i sannskuldig rätfärdighet och helighet;" och till Kolosserna talar han om "den nya menniskan, som förnyas till kunskap efter hans beläte, som henne skapat hafwer," hvormed han tydlichen hänvisar till orden i 1 Moseb. 1: 27. "Gud skapade menniskan sig till ett beläte." Men Guds moraliska beläte består, såsom apostelen anmärker, "i sannskuldig rätfärdighet och helighet." Genom synden förlorade wi detta helse och hålltet, och wi funna icke återfå det förr än wi "bliswa en ny skapelse i Kristus Jesus;" och detta är fullkomlighet.

8. Petrus framställer det på ännu ett annat sätt, ehuru det är samma sak. "Efter honom som eder kallat hafwer och helig är, waren och I helige uti all eder umgängelse." Enligt denna apostels ord är fullkomlighet ett annat namn på full helighet, inre och yttre rätfärdighet; helighet i lefvernet, härledande sig från helighet i hjertat.

9. Om något uttryck kan vara starkare än detta, så är det Pauli ord till Tessalonikerna: "Sjelfwa fridens Gud helge eder

allt igenom, att hela eder ande, själ och kropp måtte vara behållen ostrafflig, uti vår Herras Jesu Kristi tillkommelse."

10. Vi kunna icke visa denna helgelse på ett mera förtäfligt sätt än genom att efterkomma apostelens förmaning: "så förmanar jag nu eder, käre bröder, wid Guds barmhärtighet, att I frambären eder lekamen" — eder sjelfwa, edra själar och kroppar; ett bildligt talesätt, hvarigenom man sätter en del för det hela — "till ett lefsvande, heligt och behagligt offer åt Gud;" till hvilken I för många år sedan öfverlemnades genom dopet. Om det, som då egnades honom, i werkligheten lemnas åt honom, då är "en Guds menniska fullberdad, till allt godt werk stcklig gjord." 2 Tim. 3: 17.

11. Med hänsyftning på samma sak säger Petrus: "I ären ett heligt presterskap, till att frambära andeliga offer, som Gudi wälbehagliga äro genom Jesum Kristum." Men hvilka offer skola vi nu frambära, då den judiska nädeshushållningen nått sitt slut? Om du i sanning har gifvit dig sjelf åt Gud, då offrar du ständigt alla dina tankar, ord och handlingar, såsom ett offer af pris och tackrägelse åt honom genom hans kärleks Son, och detta är kristlig fullkomlighet.

12. Sålunda får du erfara, att han, hvars "namn skall kallas Jesus," icke bär sitt namn förgäfves, att han i werkligheten "frälsar sitt folk ifrån deras synder," från roten såwäl som från grenarna. Och denna frälsning från synden, från alla syndar, är en annan beskrifning på fullkomlighet, ehuru den i sanning endast betecknar det minsta, den lägsta graden deraf, endast de första delarna af "den stora frälsningen," hvarom apostelen talar i Ebr. 2: 3, sägande: "huru skola wi undfly, om wi så stor frälsning icke akte?"

II. Jag fortgår i andra rummet att besvara några inwändningar, som blifvit gjorda mot denna skriftenliga framställning af kristlig fullkomlighet.

1. En allmän inwändning är denna: det finnes icke något löfte derom i Guds ord. Om det wore så, då måste wi uppgifwa det, wi skulle icke haftva någon grund att bygga på, ty Guds löften äro den enda säkra grunden för vårt hopp. Men nu haftwa wi i sanning ett löfte, mycket klart och fullständigt uttaladt, att wi skola kunna älska Herren vår Gud af allt vårt hjerta. Så läsa

wi i 5 Moseb. 30: 6. "Herren din Gud skall omförra ditt hjerta och din sädts hjerta, att du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta och af all din själ."

Lika tydliga äro vår Frälsares ord, hvilka icke utlofva något mindre, eburu de äro framställda i form af ett bud. Matth. 22: 37. "Du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta och af all din själ och af all din håg." Inga ord kunna vara starkare än dessa; intet löfte kan vara mera bestämdt. Likaledes är detta: "du skall älska din nästa som dig sjelf," v. 39, ett lika bestämdt löfte som en befallning.

2. Och i sammaing, det allmänna och oinfrankta löftet, som genomgår hela evangelii nådeshushållning: "Jag will gifwa dem mina lagar uti deras sinnen och uti deras hjertan will jag skrifwa dem," förwandlar alla buden till löften och följaftligen detta bland de öfriga: "hvar och en ware så till sinnes, som ock Kristus Jesus war." Detta bud motsvarar ett löfte och gifwer os fulla skäl att wänta, att han will verka uti os, hvad han fordrar utaf os¹.

3. Angående "Andens frukter" försäkrar apostelen os, att de äro "kärlek, fröjd, friid, längmodighet, mischhet, godhet, trohet, saftmodighet, återhälsamhet," dermed försäkrar han i werligheten, att den Helige Ande bokstavligen verkar kärlek och dessa andra sinnesyttringar i den, som ledes af honom, så att wi äfven här haſwa

¹ Att den fullkomliga kärleken kan uppnås här på jorden, derom wittnar Johannes på flera ställen: "den som håller hans bud, i honom är sannerligen Guds kärlek fullkommen. Deruppå märka wi, att wi äro i honom." (1 Joh. 2: 5.) "Om wi älska hvarandra, så förblifwer Gud i os, och hans kärlek är fullkommen i os." (1 Joh. 4: 12.) Att Johannes och flera med honom woro fullkomliga i kärleken derom wittnar han i 17 och 18 v. "Deruti är kärleken fullkommen med os, att wi haſwa frimedighet (wid tanken) på domens dag," — här är ett wittnesbörd om full frälsning — "ty såsom han (Kristus) är, så äro ock wi i denna verlden." "Räddhåga är icke i kärleken, utan den fullkomliga kärleken utdrifwer räddhågan; ty räddhågan haſver pina; men den der rädes, han är icke fullkommen i kärleken." Att Stefanus war fullkommen i kärleken, att han egde Jesu sinne, att han älskade sina fiender med en fullkomlig kärlek, derom wittnar hans egna ord; i sjelwa den qwallfulla dödsstunden bad han för sina mördare: "Herre tillräkna dem icke denna synden!" Fullt öfwerensstämmande med vår Herres ord på korset: "Fader förlåt dem, ty de wetå icke hvad de göra!" Gud är willig att uppfylla os alla med denna sin fullkomliga kärlek och gifwa os wäksamhetens och lydnadens ande, så att wi icke synda, hvarken mot Gud eller menniskor.

en fast grund att hvila på. Detta skrifställe är likaledes att jemföra med ett löfte, försäkrande os, att alltsammans skall bli swa werkadt i os, förutsatt att vi låta os ledas af Anden.

4. När apostelen säger till Efeserna kap. 4: 21—24. "Enär I uti honom lärde ären, såsom sanningen är i Jesus, att I skolen förnyas i ered sinnes ande och iflåta ered den nya menniskan, den efter Gud — det är, efter Guds beläte — skapad är i sann-
städig rättfärdighet och helighet," så lemnar han os intet rum för twiswel, att ju Gud sålunda will förnya os i vårt sinnes anda och skapa os ånyo till det Guds beläte, i hvilket wi först skapades; i annat fall kunde det ju icke sägas, att det är "sanningen, sådan den är i Jesus."

5. Guds bud, gifvet genom apostelen Petrus: "ester honom, som ered fallat hafwer och helig är, waren I ock heliga uti all ered umgängelse," imfattar ett löfte, att vi skola bli swa sålunda helgade, om vi icke underläta att **frälsva** derefter. Intet fattas å Guds sida; såsom han har fallat os till helighet, så är han otwifvelaktigt lika wälz som nägtig att verka denna helighet uti os; ty han kan icke gäcka sina hjelplösa warelser genom att uppmana os emotiaga, hvad han aldrig ännar gifwa. Att han fallar os dertill är onekläligt, derför will han gifwa os det, om vi icke äro "ohörsamma den himmelsta kallelsen."

6. Apostelen Pauli bön för Tessalonikerna, att Gud wille helga den alltigenom och att hela deras warelse, ande, själ och kropp måtte vara behållna ostraffliga, skall otwifvelaktigt bli swa hörd till förmän för alla Guds barn, likaså wäl som för Tessalonikerna. Härigenom äro fördensfull alla treende uppmuntrade, att wänta samma wälsignelse från "fridens Gud," nemligen, att äfwen de skola bli swa "helgade allt igenom, till ande, själ och kropp;" och dernäst, att hela deras warelse "må bli swa bewarad ostrafflig till vår Herres Jesu Kristi tillkommelse."

7. Men den stora frågan är, huruvida det finnes några löften i skriften, att vi skola bli swa frälsa från synden? Otwifvelaktigt finnas sådana. Ett sådant löfte står att läsa: Ps. 130: 8. "Han skall förlossa Israel ifrån alla des synder," tydligt motsvarande engelens ord i Matth. 1: 21: "Han skall frälsa sitt folk ifrån deras synder." Och i sanning "han är nägtig att till det yttersta frälsa hvar och en, som genom honom kommer till Gud."

Af samma innehåll är det härliga löftet, gifvet genom profeten Hesekiel, kap. 36: 35—27. "Jag will stänka rent watten uppå eder, att I skolen rene warda: ifrån all eder orenhet och ifrån alla edra afgudar will jag rena eder; och jag skall gifwa eder ett nytt hjerta och en ny anda skall jag gifwa uti edert inre, och jag will taga bort utur edert kött det stenhjertat och gifwa eder ett hjerta af kött; jag skall gifwa min Lude uti edert inre och göra ett själdant folk utaf eder, som i mina bud wandra och mina rätter hålla och derefter göra." Sådant, för att icke nämna flera, är det genombrom Zackarias uttalade löftet, (Luc. 1: 73—75.) "Den ed, han swurit hafwer vår Fader Abraham, att gifwa os, att vi, frälste utur våra öwänners hand, måtte honom tjena utan fruktan, i helighet och rättfärdighet inför honom i alla våra lifsdagar." Sista delen af detta löfte är isymnerhet wärd vår uppmärksamhet. På det ingen må säga: fant, vi skola blifwa frälste från våra synder, då vi dö, är det märkwärdiga slutet tillagdt, liksom i afgift att wederlägga denna förewändning: "i alla våra lifsdagar." Kan då någon sansad memissa påstå, att ingen kan åtnjuta denna befrielse före döden?

8. "Men" säger någon: "detta kan icke vara ordens mening, ty det är en omöjlig sak." Det är omöjligt för memissor, men hvad som är omöjligt för memissor det är möjligt för Gud! "Men det är omöjligt enligt sakens beskaffenhet, ty det innefattar en motsägelse, att en memiska skulle blifwa frälst från synden, så länge hon wistas i en syndig lekamen."

Det finnes en särskild kraft i denna inwändning. Och af allt hvad du strider för, är måhända detta, vi medgifwa det, det wiktigaste. Vi hafwa redan medgifvit, att så länge vi äro uti lekamen, kuina vi icke blifwa helt och hället befriade från misstag. Trots all vår omsorg kuina vi icke undgå origtiga omdömen i många affeenden. Och ett misstag i omdömet skall vanligen åstadkomma ett misstag i uppförandet. Ja, ett orätt omdöme kan gifwa anledning till någonting i våra finnesytringar eller själsrörelser, som icke är fullt rätt. Det torde föranleda onödig fruktan eller ogrundadt hopp, otillsörlig kärlek eller oförståndig affly. Men allt detta är på intet sätt oförenligt med ofwan beskrifna fullkomlighet.

9. Du säger: "jo, det är oförenligt med fista punkten, det kan icke förenas med frälsning från synden." Jag svarar: det

Kan fullkomligt wäl förenas med frälsning från synden, enligt den beskrifning på synden, hvilken jag tror vara den kristenliga förklaringen deraf, nemligen: **en friwillig öfwerträdelse af en känd lag.** "Ja, men all öfwerträdelse af Guds lag, ware sig den är friwillig eller ofriwillig, är synd; ty Johannes säger: **synden är afvikelse från lagen.**" 1 Joh. 3: 4. Sant, men han säger icke: **all afvikelse från lagen är synd.** Detta föreltar jag, må den bewisha det som kan.

För att säga sanningen, detta är endast en ordstrid. Du säger: "ingen kan frälsas från synden i den mening, du tager ordet", men jag gillar icke din mening, emedan ordet aldrig så förstås i kristen. Och du kan icke omintetgöra möjligheten af att blixta frälst från synden i min mening af ordet. Och det är den mening, hvari ordet synd, om och em i igen myttjas i Guds ord.

"Men, i sanning, wi kunnen icke blixta frälsta från synden, så länge wi befinner os uti en syndig lekamen." En syndig lekamen! Diz beder dig betänka, huru högti twetydigt, huru slipprikt detta uttryck är! Men det finnes ingen grund i skriften för brukt af detta uttryck: satsen "**syndig lekamen**" finnes icke der. Och såsom det är alldelos obibliskt, så är det likaledes helt och hållet orimligt; ingen lekamen, eller materia af något slag kan vara syndig. Det är andarne allena, som ega förmåga att synda. Tillåt mig fråga: i hvilken del af kroppen skulle synden hafta sitt sätte? Den kan icke finnas i huden, icke i musklerna, icke i neerverna, icke i ådrorna eller i blodet, den kan icke finnas i benmassan likaså litet som den kan vara i håret eller naglarne. Endast **själen** kan vara sätte för synden.

10. Men säger icke Paulus sjelf: "de som äro köttsliga, kunnen icke täckas Gud?" Jag fruktar, att misuppfattning af dessa ord har bedragit många ovarsamma själar. Hvem har sagt, att med dessa ord: "de som äro köttsliga," menas det samma som: "de hvilka äro i lekamen?" Nej, långt derifrån. Köttsliga i denna text sytar icke mera på kroppen än själen. Abel, Enoch, Abraham, ja, hela den styr af wittnen, som är omnämnd af apostelen i Ebr. 11 kap., täcktes verkligen Gud under det de woro i lekamen, hvilket apostelen sjelf intygar.

Ultryncket innebär dersör hwarken mer eller mindre än; de som äro under otron. De hwilka äro i sitt naturliga tillstånd, de som "äro utan Gud i werlden."

11. Men såsom ož behandla ämnet på förståndets väg. Hvarför kan icke den Allsmägtige helga själén, medan den finnes i lefamen? Kan han icke helga dig, under det du är i ditt hus, lika så wäl som i fria luften? Kunna murarne af kalk och sten hindra honom? Lika litet funna dessa murar af kött och blod ett enda ögonblick hindra honom ifrån att "helga dig alltigenom." ¹

Men har **Gud** lofvat att få frälja ož ifrån synden, medan wi äro i lefamen? Otwiswelaktigt har han det; ty ett löfte är innesattadt i hvarje Guds bud, följskiltigen äsven i detta: "du skall ålffa Herren din Gud af allt ditt hjerta och af all din själ;" detta och hvarje annat bud är gifvet, icke till de döda, utan till de lefwande. Det är uttrykt i de ofwan anfördta orden: wi skola "tjena honom i helighet och rättsärdighet inför honom i alla våra lifsdagar."

Jag har dröjt länge wid detta, emedan det är den siora inwändningen, som anföres af dem, hwilka motstå läran om frälsning från synden; och äsvenledes emedan den icke har varit få tydligt och fullt besvarad; hwaremot bewis, tagna ifrån skriften, haswa blifvit besvarade hundradetals gånger.

12. Men ännu återstår en långt mera fannolik inwändning, tagen ur erfarenheten, hwilken är: det finnes intet lefwande wittne för denna frälsning från synden ². Wid swaramålet härpå will jag medgisva:

¹ Guds ord lärer os, att den troendes lefamen är helig. "Peter I icke, att I ären Guds tempel, och att Guds Ande bor i eder? Om någon förderhvar Guds tempel, honom skall Gud förderha; ty Guds tempel är heligt, hwilket I ären." 1 Kor. 3: 16, 17. Eller weten I icke, att eder kropp är den Helige Andes tempel, som är i eder, hwilken I haswen af Gudi och ären icte edre egne? Ty I ären dyrt köpte. Dersör priser nu Gud uti eder kropp och i eder ande, hwilka Gudi tillhöra." 1 Kor. 6: 19, 20. "Ty likasom I — innan I blefwo omvände till Gud — haswen öfwerlätit edra lemmar, orenligheten och orättsärdigheten till tjenst, ifrån den ena orättsärdigheten till den andra: så gifwer och nu — sedan I blifwit födde på nytt — edra lemmar rättsärdigheten till tjenst, att de må warda helige." Rom. 6: 19.

² På Wesleys tid fanns "mer än 600 bröder på en gång" församlade, som afslade wittnesbörd om full helgelse. Se predikan "om tålamod," tolste afdelningen, sid. 164.

(1.) Att de icke äro många. Äfven i denna mening äro "icke många sätter." Sadant är hjertats hårdhet; sådan vår senhjertenhet att tro, hvad både profeterna och apostlarna häfva talat; att de äro få, högst få, dessa sanna wittnen till denna stora frälsning.

(2.) Jag medgiswer, att det finnes falska wittnen, hvilka antingen bedraga sina egna själar och tala om saker, dem de af erfarenheten icke tänna, eller i skrymteri tala lögn; och jag har ofta förundrat mig öfwer, att det icke finnes flera af båda slagen. Det är icke underligt, att personer med liflig inbilningskraft skola bedraga sig sjelfwa i denna punkt. Många göra så med hänsyn till rätfärdigörelsen; de inbillia sig vara rätfärdiggjorda och äro det icke. Men ehuru många falsiteligen inbillia sig det, finnes det likväl många, som äro sant rätfärdiggjorda. Och likaledes, ehuru många inbillia sig, att de äro helgate, och äro det dock icke, finnes det likväl några, som äro sant helgade.

(3.) Jag medgiswer att några, som en gång åtnjöto full frälsning, häfva nu alldelers förlorat densamma. De wandrade en gång i denna härliga frihet, då de gätwo Gud hela sitt hjerta; "fröjdade sig alltid; bådo utan återvändo och woro tackamma i allting." Men det är nu slut; de häfva nu blifvit berösjwade sin kraft och äro lita andra menniskor. Likväl häfva de måhända icke bortkastat sin förtröstan, utan häfva fortsfarande en förnimmelse af hans förlåtande kärlek, men äfven denna är ofta anfallen af twifvel och fruktan så att de hålla den med darrande hand.

13. "Nej, detta," säga några fromma och skarpsinniga personer, "är juist sjelfwa den sak wi försäkta. Vi tro, att det torde behaga Gud att göra några af sina barn omtägligt heliga och lyckliga för en tid. Vi wilja icke förneka, att de kunna åtnjuta all den helighet och lyckelighet, hvarom du talar; men det är endast för en tid. Guds affjigt war aldrig, att detta skulle fortvara till lifwets slut; följaktligen är synden endast beröfwad sin verksamhet: den är dock icke utrotad."

Detta försäkrar du. Men det är en sak af allt för djup betydelse, för att kunna medgiswas utan klara och öfwerhängande bevis. Och hvor ärö bewisen? Vi weta, att "Guds gäfwor och fälselse äro sådana, att han kan dem icke ångra." Han ångrar icke någon gäfwa, som han har förlänat menniskors barn. Och huru

wisar sig motsatsen med afseende på denna särstilda Guds gäfwa? Hvarför skola vi tänka, att han will göra ett undantag med hänsyn till den dyrbaraste af alla sina gäfwar på denna sidan om himmelen? Är han icke lika mägtig att gifwa den för beständigt, som att gifwa den för en tid? Likas mägtig att gifwa den för femtio år, som för en dag? Och huru kan det bewisa, att han icke är willig att forthara med denna sin kärleksfulla frikostighet? Huru är det antaget, att han icke är willig, förenligt med apostelens tydliga försäkran, då han, efter att haft uppmanat de kristna i Tessalenika, och med dem alla kristna under alla tider, att "vara glada alltid, bedja utan återvändo, vara tackamma i allt," — ögonblickligen tillägger, liksom i äfsigt att swara dem, som förneka, icke endast kraften, utan wiljan hos Gud att verka det i dem: "ty detta är Guds wilja i Kristus Jesus till eder?" Ja, och det är anmärkningsvärt, att sedan apostelen hade framställt detta härliga löfte, ty det är tydlichen ett sådant, i versen 23: "sjelfwer fridens Gud helge eder alltigenom, att hela eder ande, själ och kropp måtte vara behållen utan straff i vår Herras Jesu Kristi tillkommelse," tillägger apostelen åter: "trofast är han, som eder kallade, hwilken det ock göra skall." Gud will icke endast helga hela din warelse, utan äfven bewara dig i detta tillstånd, tills han kommer för att taga dig hem till sig.

14. Härmed öfverensstämmar den enkla verkligheten. Åtskilliga personer hafta utan afbrott åtnjutit denna wälsignelse i många år. Några åtnjuta den i denna dag. Och icke få hafta åtnjutit den till sin död, såsom de med sitt sista andetag hafta förklarat, i det de lugnt hafta wittnat om, att Gud hade fräist dem ifrån all synd, och bewarat dem till det ögonblick, då deras andar återvände till Gud.

15. Angående hela inwändningen, som tages ur erfarenheten, må än widare följande få framställas: Hafta ifrågavarande personer uppnått kristlig fullkomlighet eller icke? Om de icke hade det, så är hvarje inwändning, som anföres emot dem, alldesles utom ämnet; ty de äro icke de personer wi tala om, dersör hwad helst de äro eller göra, faller utom frågan. Men om de hade erhållit den; om den gifna beskrifningen i de nio föregående punkterna tecknar deras själstillsstånd, så kan ju ingen giltig inwändning göras emot dem. De äro upphöjde öfwer allt tadel; och

"hvar och en tunga, som sig uppsätter emot dem i dom, skola de fördöma." Ef. 54: 17.

16. "Men jag har aldrig sett någon, — fortsätter motståndaren — som motsvarar mitt begrepp om fullkomlighet." Det torde så vara. Och det är antagligt, såsom redan är anmärkt, att du aldrig skall se det; ty ditt begrepp innefattar alldeles för mycket; du förnår dermed äfven besvansen från dessa swagheter, hvilka äro ostiljaktiga från en själ, som är förenad med kött och blod. Men om du håller dig vid den osvan uppgifna framställningen och erkänner det mänskliga förståndets swaghets, då skall du otvivelaktigt denna dag så se exempel på werklig, skriftenlig fullkomlighet.

III. 1. Det återstår endast att i tredje rummet ordwexla något litet med motståndarne till demna fullkomlighet.

Tillåt mig fråga: hvarför är du så misnöjd med dem, som häfva uppnått den? Och så förtörnad — jag kan icke gifwa det någon lindrigare benämning — på kristlig fullkomlighet, den härligaste gåfva, som Gud någonsin gifvit åt mänskors barn på jorden? Betrakta saken i ljuset af hvar och en af de föregående punkterna och se till hwad den innehåller, som antingen väcker din affly eller ingifwer dig farhågor emot det som icke är beräknadt att uppväcka hvarken hat eller fruktan hos någen förmöstig warelse!

Hwad giltig inwändning kan du häfva emot att älska Herren din Gud af allt ditt hjerta? Hvarför skall du vara förskräckt för detta? Skulle det göra dig någon skada? Skall det minska din lyckalighet, ware sig i denna eller den tillkommande verlden? Eller hwad kan du häfva emot att andra gifwa Gud hela sitt hjerta, eller att de älska sin nästa såsom sig sjelfwa, ja, "såsom Kristus älskade os?" Är detta afflyvärdt? Är det ett lämpligt ämne för hat? Eller är det icke den mest älskvärda sats under solen? Är det egnadt att väcka fruktan? Är det icke snarare önskansvärdt i högsta grad?

2. Hvarför är du så obenägen att ega hela det "sinne, som i Kristus Jesus var?" Hela det finnelag och den finnesstämming, som war i honom, under det han bodde bland mänskorna? Hvarför skall detta förskräcka dig? Skulle det göra dig någon skada, om Gud werkade i dig nu, i sjelfwa denna stund, hela det sinne som war i honom? Om så icke är, hvarför hindrar du då andra

ifrån att söka denna välsignelse, eller hvarför bliwer du missnöjd med dem, som tro sig haſwa erhållit den? Finnes någonting mera älfswärdt, någonting som är mera wärt att ef'ersträfwa, för hvarje menniskobarn?

3. Hwad kan du haſwa emot att ega alla Andens frukter? "Kärlek, fröjd, frid, längmodighet, mildhet, godhet, trohet, saktmodighet, återhållsamhet?" Hvarför rädes du att haſwa allt detta planteradt i din själs innersta? "Emot detta är icke lagen," Gal. 5: 23, och följaktligen kan det icke heller vara någon giltig inwändning deremot. I samma, ingenting är mera önskansvärdt än att alla dessa dygder skulle slå djupa rötter i ditt hjerta, ja, i alla deras hjertan, som nämna Kristi namn, ja, i alla jordens bebyggare!

4. Hwad orſak har du att förskräckas eller att hyſa någon affly för att vara "förynad till (hela) hans beläte, som dig skapat haſwer?" Är detta icke mera önskansvärdt än allt annat under himmelen? Är det icke helt och hållet älfswärt? Hwad kan du önska i jemförelse med detta, ware sig för din egen själ eller för dem, för hvilka du hyser de starkaste och ömmaaste känslor? Och då du åtnjuter detta, hwad återstår annat än att bliſwa "förwandlad uti samma beläte, ifrån den ena klarheten till den andre, såsom af Herrens Ande?" 2 Kor. 3: 18.

5. Hvarför skall du vara förskräckt för en allt omfattande helighet? Samma sak under en annan benämning. Hvarför skall du hyſa några fördomar mot full helgelse, eller med misstro se derpå, ware sig att du med detta uttryck förstår att bliſwa inwärtes förwandlad till hela Guds beläte och wilja, eller att i ditt utwärtes uppförande i alla delar motsvara denna likhet? Kan du föreställa dig någonting mera älfswärdt än detta; någonting mera eftersträfwanståndt? Lägg bert fördomarna och "ditt hjertas begär och din bön till Gud" skall bliſwa att se denna helighet utspridd öfver hela jorden!

6. Är fullkomlighet — för att ombryta uttrycket — det samma som att vara "helgad alstigenom till ande, själ och kropp?" Ho är den, som älfsar Gud och sina medmenniskor, hvilken kan hyſa motwilja mot detta eller haſwa afſträdande föreställningar derom? Är det icke, i dina bästa ögonblick, ditt begär att bliſwa fast och orubblig — helt öfverensstämmande med dig sjelf, uppfylld

af tro, vennjulhet och kärlek? Och antag, att du en gång wore i besittning af denna härliga sribet, skulle du icke önska att fortfarande ega den? Att blifwa "bewarad ostrafflig i vår Herras, Jesu Kristi tillkommelse," "bewarad utan synd?" Jude bref 24 v.

7. Hvarför wiljen G, som ären Guds barn, vara owilliga eller förskräcta för att "frambära eder sjelfwa," edra själar och kroppar, till "ett lefsvande, heligt och behagligt offser åt Gud," eder skapare, återlösare och heliggörare? Kan någonting vara mera önskvärdt än detta fullständiga öfwerlemnande åt honom? Och är dei icke eder önskan, att hela mennisköläget skulle förena sig i denna "förnuftiga gudstjänst?" I sanning, ingen kan hafta motwilja för detta, utan att vara en fiende till mennisköläget.

8. Och hvarför skulle du förskräckas eller hafta motwilja för, hwad som iakenligt innesattas i detta, nemligen att frambära alla dina tankar, ord och handlingar, såsom ett andeligt offser åt Gud, wälbehagligt för honom genom hans älfkade Sons blod och förbön? Du kan icke förneka, att "detta är godt och nyttigt för menniskena," såwäl som "wälbehagligt för Gud." Borde du då icke innerligt bedja, att både du och hela mennisköläget måtte slickiggöras att fålunda "tillbedja Gud i anda och sanning?"

9. Låt mig göra ännu en fråga: hvarför skulle någon enda menniska med förstånd och gudsfruktan rädas eller hyssha motwilja för frälsning från all synd? Är synden icke det största onda på denna sidan om helvetet? Och om så är, blifver icke förståndsenligt följen den, att en full befrielse från densamma, är en af de största wälsignelser på denna sidan om himmelen? Huru brinande borde icke då alla Guds barn bedja om demia befrielse? Med synd menar jag en friwillig öfwerträdelse af någon känd lag. Hysser du motwilja för att blifwa befriad härifrån? Är du rädd för en sådan befrielse? Älfkar du då synden, efter du är så owillig att skilja dig ifrån den? I sanning, det gör du icke; du hvarken älfkar djefwulen eller hans gerningar. Du önskar snarare, att blifwa fullständigt befriad derifrån, att få synden utrotad både från ditt lefwerne och ditt hjerta.

10. Jag har ofta iakttagit — och det icke utan förvåning, — att motståndarena till kristlig fullkomlighet äro mera motsträfwiga, då den framställes på detta sätt än på hvilket annat som helst. De skola medgifwa allt hwad du säger om nödwändigheten

af kärlek till Gud och menniskor; om det sinne, som var i Kristus Jesus; om Andens frukter; om Guds belöte; om en allt omfattande helighet; om ett fullständigt öfwerlemnande af sig sjelf åt Gud; om helgelse till ande, själ och kropp, ja, och om offrandet af alla våra tankar, ord och handlingar såsom ett offer åt Gud; allt detta skola de medgifwa, allenast wi wilja tillåta synden, någon liten synd, att qvarblisva uti os till döden.

11. Semför detta med det märkwärdiga stället i John Byman's "Det heliga kriget." "Då Emanuel," säger han, "hade drifwit Diabolus och hela hans här utaf staden Menniskosjäl, framlemnade Diabolus en ansökan till Emanuel om tillåtelse att få behålla endast en liten del af staden. Då detta aßlogz, bad han att få haſwa endast ett litet rum i stadsmuren; men Emanuel swarade, att han icke skulle haſwa någon plats alls, icke jä mycket som han kunde hwila fotsulan på."

Hade icke den gode gamle mannen vid detta tillfälle förgötit sig sjelf? Hade icke sanningens kraſt så öfverwältigat honom här, att han helt och hållet nedrifwer sin egen lära? — Bekräftade han icke fullkomligheten på det klaraste sätt? Ty om detta icke är frälsning från synden, då kan jag icke säga hwad som är det.

13. "Nej," säger en stor man: "detta är sjelsva willfarelsernas willfarelse, jag hatar den af allt mitt hjerta; jag förföljer den med eld och swärd allt intill werldens ända." Åck, hwarför vara så häftig? Tänker du allvarligt, att det icke finnes någon willfarelse under himmelen som är lika med denna? Här är någonting, som jag icke kan förstå. Hwarför äro de, som motstå frälsning från synden -- med så undantag -- så häftiga, jag hade nära på sagt ursinniga? Strider du pro aris et foci? För Gud och fäderneslandet? För allt hwad du eger i werlden? För allt hwad som är kärt och dyrbart för dig? För din frihet? För ditt lif? I Guds namn, hwarför är du så rädd om synden? Hwad godt har den någonsin gjort dig? Är det sannolikt, att den skall göra dig något godt, ware sig i denna werlden eller i den tillkommande? Och hwarför är du så häftig mot dem, som hoppas att blisva befriade ifrån synden? Haf tålmod med os, om wi äro i willfarelse; ja, tillåt os behålla vår willfarelse! Ty om wi icke skulle uppnå målet för vår sträfwan, gifwer likwäl sjelsva vårt hopp om denna befrielse för närvarande tröst; ja, och just

derigerom erhålla wi kraft att emotstå de fiender, hvilka wi wänta att slutligen få alldelens utrotade. Om du kunde förmå osz att be-twista denna seger, då skulle wi upphöra att strida. Men, "i hoppet äro wi salige wertne;" från sjelfwa detta hopp härleter sig en grad af frätsning. Wredgens icke på dem, som äro felices errore suo; lyckliga i deras mistag. Huru det än må vara, om våra meningar äro rätta eller orätta, ditt häftiga sinne är onekligen syndigt. Haf då fördrag med osz, såsom wi haftwa med dig, och låt se, om icke Herren will frälsa osz! Om han icke är både mägtig och willig, att "på det fullkomligaste frälsa dem, som genom honom komma till Gud!"

Aldertonde predikan.

Bröllopskläderna¹.

Huru kom du härin och hafwer icke bröllops-
kläder? Matth. 22: 12.

1. I verserna, som föregå texten, läsa wi: "Jesus talade åter till dem i liknelser sägande: himmelriket är likt en konung som gjorde bröllop åt sin son;" "då konungen kom in för att bese gästerna, och såg der en man, som icke war klädd i bröllopskläder, sade han till honom: min wän, huru kom du härin, och hafwer icke bröllopskläder? Men han förstummidades. Då sade konungen till sina betjenare: binder honom händer och fötter och fastar honom i det yttersta mörkret; der skall vara gråt och tandagnishlan."

2. En af våra mest ansetde bibelstolkare har skrifvit på följande sätt öfwer denna liknelse: "assigten dermed är att framställa rikedomens af den nåd Gud har beredt menniskorna i och genom evangelii predikan. För att inbjuda dem härtill utsände Gud

¹ I mars månad 1790 skref John Wesley i sin dagbok: "Fredag den 26. — Jag affslutade min predikan om Bröllopskläderna; måhända den sista jag kommer att skrifwa. Min syn är nu dunkel, min naturliga kraft försvagad. Likväl, medan jag kan, will jag ännu göra något litet för Gud förr än jag går hädan."

sina tjänare, profeterna och apostlarna." — Och med anledning af dessa ord: "huru kom du härin och hafwer icke bröllopskläder," yttrar han sig sålunda: "dennamannens fördömelse bör icke göra os modfälda eller föranleda att vi wända os ifrån den heliga nattwarden." Visserligen bör det icke; men ingenting sådant härledes rätteligen ur denna litnelse, som ju icke alls har någen hänthdan till nattwarden, lika litet som till dopet eller vigseln. Tro-ligen skulle wi aldrig hafwa tänkt ditåt, wore det icke af denna orsaken, att ordet *nattvard* förekommer deri.

3. De flesta engelska bibeltolkare hafwa likväl begått samma mißtag som mr. Burkitt. Och det samma gäller tusenden af deras läsare. Dock är det ett verkligt mißtag, ett sådant som icke har minsta grund i texten. Wäl är det sant, att ingen borde nalkas Herrens bord utan en grundlig beredelse, nemligen ett fast uppsåt att lyda alla Guds bud och ett innerligt begär att erhålla allt, hwad han loswat. Denna förpligtelse kan dock icke härledas från vår text, men wäl ifrån många andra skriftställen. Men alls intet behof förefinnes att ansöra många texter, en är så god som tu-sende, det behöfs intet mera för att förmå en person med ett känsligt sammwete att deltaga i nattwarden, vid alla tillfällen som erbjudes, än det enkla budet af Herren: "gören detta till min åminnelse!"

4. Men hvilken beredelse, som än må vara af nöden för att göra os wärdiga att delta i Herrens nattvard, har det dock ingen gemenskap alls med "bröllopskläderna," omnämnda i denna litnelse. Detta är tydligt redan deraf, att denna åminnelse af vår Herres död ej då war förordnad. Orden hafwa uteslutande afseende på Kristi ankomst i himmelens sky, för att "döma lef-wande och döda," samt den beredelse, hvilken är nödvändig för besittningen af "riket," som "före werldens grundläggning" war be-redd åt dem, som blifwa "trofasta intill döden."

5. Många förträffliga personer, som äro fullt öfwertygade härom, fast förwissade, att med de här omnämnda bröllopsklä-derna icke förstås någon beredelse för Herrens nattvard, utan för härligheten, hafwa deremot hänsördt det till Kristi rättsfärdighet, hvilken, säga de, "är den enda beredelse för himmelen, den enda rättsfärdighet, hvaruti någon memissa kan bestå på Herrens dag." Hwem, fråga de, vågar då wisa sig för den store Guden annat

än i hans älskade Sons rätfärdighet? Skulle wi icke åtminstone då, om icke förr, finna det nödvändigt att haſwa en bättre rätfärdighet än vår egen? Och hwilken annan kan det vara, än Guds vår Frälsares rätfärdighet? Den fromme och snillrike mr. Herwegh talar vidlystigt om detta, isynnerhet i sitt konstmesligt utarbetade "samtal mellan Theron och Aspasio."

6. En nyare skriftställare, som jag hoppas nu är hos Gud, talade kraftigt i samma rigtning i företalet till sin utläggning öfwer Pauli epistel till romarne: "helt wiſt ſcola wi," säger han, "behöfwa en bättre rätfärdighet än vår egen, hwari wi kunnen sta inför Guds domſtol på räkenkapens ſtora dag." Jag förstår icke uttrycket. Är det ſkriftenligt? Finna wi det i bibeln, i gamla eller nya testamentet? Jag twiflar verpå, det är ett oſkriftenligt, oforståndigt uttryck, ſom icke har någon bestämd mening. Om du med detta gamla, füllſamma uttryck: "i hwilkens rätfärdighet ſcola wi sta på yttersta dagen" — menar för **hwilkens ſkull** eller genom **hwilkens förtjenſt** wäntar du att få ingå uti Guds härlighet? Jag svarar, utan minsta betänklighet, för Jesu Kristi den rätfärdiges ſkull. Det är genom hans förtjenſt allena, att alla troende äro frälſta, det är, rätfärdiggjorda — frälſta från syndens ſkulb, — helgade — frälſta från syndens natur; och det är äfwensledes genom hans förtjenſt ſom de bliſwa förhärligade, det är, intagna i himmelen.

7. Det torde vara af nøden att säga några få ord om detta wiktigā ämne. Är det möjligt att framſtälla ett mera obegripligt uttryck än detta: "i hwilkens rätfärdighet ſcola wi sta framför Gud på den yttersta dagen?" Hwarsför talar du icke tydligt och säger: för **hwilkens ſkull** hoppas du att bliſwa frälſt? En enſaldig landtman skulle genaſt svara: "för Jesu Kristi ſkull." Men alla dessa dunkla, twethydia uttryck tjena endast att förvirra faken och öppna väg för owarſamma åhörare att glida in uti antinomianismen.

8. Finnes något uttryck i de heliga ſkrifterna jemförligt med detta, om bröllopskläderna? I uppbenarelſeboken talas det om ett "rent och hwitt linne, hwilket är helgonens rätfärdighet." Många strida häftigt för att äfwen, dermed ſkulle menas Kristi rätfärdighet. Men huru kunnen wi förlika detta med stället i fjunde kapitlet: "de haſwa twagit ſina kläder och gjort

dem hvita i Lammets blod." Vill det säga, "att Kristi rättfärdighet blifvit twagen och gjord hvit i Kristi blod?" Vort med sådant lättförmått tal! Är icke den enkla meningen denna: det war från försoningsblodet, som helgonens rättfärdighet härleddes sitt värde och sin betydelse för Gud?

9. I Upp.-b. 19: 5 finnes en framställning som mycket närmar sig denna: — "Lammets bröllopsmåltid." Det är en nära förening mellan denna och de i bröllopsfesten omnämnda kläderna. Likväl äro dessa icke alldeles lika, en tydlig åtskillnad finnes emellan dem. Festen här i liknelsen har hänsyn till den stridande, men den i Uppenbarelseboken till den triumferande församlingen. Den ena liknelsen hänvisar till "Guds rike här på jorden, den andra deremot till "Guds rike" i himmelen. Följaktligen kan vid den förra finnas personer, som icke hafwa bröllopskläder, men sådana funna icke finnas i den sednare. "Der shall intet inkomma, som besmitteligt är och det styggelse gör och lögn, utan de allena, som skrifna äro i Lammets liss bok." Ingen enda i den stora oräneliga folkskaran "af alla slägter och tungomål" är i saknad af bröllopskläder. De skola alla vara "koningar och prester för Gud och regera med honom från ewighet till ewighet."

10. Suges det icke i uttrycket "helgonens rättfärdighet," hvad som menas med "bröllopskläderna" i liknelsen? Hwad är det annat än den "helighet, utan hvilken ingen shall se Herren?" Kristi rättfärdighet är otvivelaktigt nödvändig för hvar och en själ, som ingår i härligheten; men personlig helighet är jemväl nödvändig för hvarje mentissobarn. Det är likväl i hög grad viktigt för oss att uppmärksamma, hurusom de äro nödvändiga i olika affeenden. Den förra är nödvändig för att gifwa oss rättighet till himmelen, den sednare för att göra oss passande för densamma. Utan Kristi rättfärdighet funna wi icke hafwa något anspåck på härligheten, utan helighet funna wi icke blifwa passande för densamma. Genom den förra blifwa wi "Kristi lemmar," "Guds barn," "himmelrikets arfswingar." Genom den sednare "äro wi beqväma gjorda till andel uti de heligas arfwelott i ljuset."

11. Allt sedan den tid, då Guds Son uttalade denna viktiga sanning för menniskors barn, att alla som icke hade "bröllopskläder" skulle blifwa "utkastade i det yttersta mörkret, der det är gråt och tandagnislan," har själarnas fiende arbetat på att be-

mantla och dölja den, på det de arma menniskorna måtte "söka döden i deras lifs willfarelser," och många medel har "lögnens fader" begagnat i affigt att fördunkla den helighet, utan hvilken vi icke kunna blifwa frälsta. Huru många ting hafwa icke, i den kristna verlden, intagit helighetens rum? Somliga af dessa ting äro helt och hållet motsatser till helighet. Andra äro sådana, att de ej gerna kunna förenas eller dermed stå i samband, utan måste anses såsom gagnlösja och intet sägande gifwerk. Åter andra torde kunna anses utgöra en del deraf, men långt ifrån det hela. Det torde vara nyttigt att påpeka något af det som blifvit satt i helighetens ställe, på det ingen må vara okunnig om "satans anslag."

12. Det första, jag will omnämna, som ansetts såsom biblisk helighet, ehuru motsatsen dertill, är afguderi. Huru har icke detta i olika skepnader, intill denna dag, framhållits såsom wäsentligt för helighet? Huru ifrigt kringsprides det icke nu i en stor del af de kristna församlingarna? Somliga af dessa afgudar äro af silfver och guld, eller träd och sten, tillkomna genom "konst och menniskors uppsfinning," andra åter äro mensfliga warelser med liknande egenkaper som de sjelfwa, ishynderhet vår Herres apostlar och jungfru Maria. Härtill lägges ett oräkneligt antal af andra helgon, samt en icke ringa här af englar.

13. En annan sak, lika mycket främmande för all sann gudsfruktan, är, hvad som flitigt öfwas i många delar af den kristna kyrkan, jag menar förföljelseanden — förföljelse af deras bröder ända till döden. Sådana, som fallats kristna, hafwa öfwerhöjt jorden med blod i affigt att "göra sin kallelse och utkorelse fast." Det medgifwes, att många äfwen i romerska kyrkan, som blifvit uppfosirade i denna affshväckande lära, nu tyckes blygas för densamma. Men har väl sjelfwa styrelsen för detta samsund lika öppet och tydligt öfvergifwit denna djefwulens hufwudlära, som den bekändes wid rådet i Constances och utöfwa den under många tidsåldrar? Så länge de styrande icke gjort detta, skola de blifwa styrliga till den så nedrigt mördade Hieronimii blod och många tusende med honom, som mördats i Guds och menniskors åsyn.

14. Låt det icke blifwa sagt, att detta angår icke protestanter, wi tänka fritt och låta andra göra så; wi affly förföljelseanden och försvara såsom en oemotsäglig sanning, att hvarje förståndig warelse har rätt att tillbedja Gud, efter sin egen öfver-

thgelse och efter sitt eget sinne." Men äro wi werkligen trogna våra grundsatser? Ja, så långt, att wi icke begagna eld och swärd. Vi förfölja icke dem till blöds, hvilka icke understriiswa våra meningar. Wälsignad ware Gud, att landets lagar icke tillåta detta, men finnes det i England (Swerige) ingenting af enkild förföljelse? Att säga eller göra någonting i fiendtlighet mot en annan, dersör att han följer sitt eget samwete, är ej detta redan en gren af förföljelse? Äro wi alla fria härifrån? Finnes ingen man, som i denna mening förföljer sin hustru, som i ord eller gerning behandlar henne owänligt, dersör att hon tillbeder Gud enligt sitt eget samwete? Förfölja icke föräldrar på samma sätt sina barn, husbönder eller matmödrar sina tjenare? Om de göra det och tro sig göra Gud en tjenst dermed, då kunna de icke kasta första stenen på romerska katholiker.

15. Då mera likgiltiga ting framställas såsom nödwändiga till frälsning, är detta en därskap af samma slag, ehuru icke af samma utsträckning. Det är werkligen icke någon ringa synd att framställa saker utan betydelse, såsom om de woro nödwändiga till frälsning, till exempel att göra pilgrimsfärder eller någonting annat, som icke är uttryckligt framställdt i de heliga skrifterna. Här ibland måste wi otvifvelaktigt ställa sjelfwa **orthodoxien**, renlärigheten. Vi weta wäl, att orätta meningar i religionen naturligen leda till orätta finneshttringar och orätt uppsförande, hvarför det följaktligen är vår skyldighet att bedja Gud om ett rätt omböme i alla ting, men en menniska kan döma fullt lika rätt som djefwulen och ändå vara lika ond som han.

16. Något mera ursäktliga äro de, som inbillia sig att helighet består i det, som endast utgör en del deraf, — då det är förenadt med öfriga delar, i annat fall är det icke någon del deraf alls, — såsom till exempel att icke göra något ondt. Och huru högst allmänt är icke detta misstag? Många tro, att helighet och undvikande af onda handlingar äro en och samma sak. Likväl är det en fanning, att wore en menniska än lika fri från onda handlingar som en stock, kan hon dock vara så långt ifrån helighet, som himmelen är ifrån jorden. Antag dersör, att en man är fullt ärlig att betala hvar och en sitt, bedräger ingen, skadar ingen, bedröfwar ingen, utan är rättvis i alla sina handlingar. Antag att en qwinna är mättlig och dygdig i alla sina ord och hand-

lingar, antag att så wäl den ene som den andre siändigt äro moraliska, det är rättfärdiga, harmhertiga och sanfärdiga; trots allt detta, ehuru det är godt så långt det sträcker sig, är det dock endast en del af kristlig helighet. Ja, antag att en person med denna älskwärda karakter derjemte gör mycket godt; hvarhelst han är föder han de hungriga, kläder de nakna, wederqwicker främlingar, de sjuka och de fängslade, ja, dertill och frälsar många själar från döden. Det är ändå möjligt, att han fortsfarande kommer till korta med afseende på den "helighet, utan hvilken ingen får se Herren."

17. Hvaruti består då den helighet, som utgör de rätta bröllopskläderna, det enda som gör oss lämpliga för härligheten? "I Kristus Jesus" — det är, enligt de kristna instiftelserna, hvarhelst må vara förhållandet med den hedniska werlden. — "I Kristus Jesus gäller hvarken omvärelse eller förhud, utan en ny skapelse," själens förnyelse till Guds beläte, i hvilket hon skapades. "I Kristus Jesus är intet bewändt, hvarken omvärelse eller förhud utan trou, som verkar genom kärleken." Först verkar den genom Guds kraft kärlek till Gud och hela mennisksläget och genom denna kärlek hvarje helig och himmelsk finnesytring, ifynnerhet längmodighet, mildhet, godhet, trohet, saktmodighet, återhållsamhet och tålmod. Det är icke "omvärelse" — deltagandet uti alla Guds förordningar — icke "oomsturenhet" — fullföljandet af den hedniska moralen — utan "hållandet af Guds bud," ifynnerhet dessa: — "du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta och din nästa såsom dig sjelf." I så ord: helighet är, att haftwa "det sinne, som war i Kristus Jesus," och att "wandra såsom han wandrade." Filip. 2: 5; 1 Joh. 2: 6.

18. Sådant har mitt omdöme, utan någon förändring, varit i öfver 50 år. Men för omkring femtio år sedan erhöll jag en klarare insigt än förut, uti rättfärdiggörelsen genom tron, och häri har jag, från sjelsha den stunden, icke afvikit, nej, icke en hårshredd. Icke desto mindre har en ansedd man offentligt förebrått mig för tusende skiftande meningar. Jag beder Gud, att han icke må tillräkna honom detta! Jag står nu vid gräsfvens rand, men genom Guds nåd wittnar jag fortsfarande om samma bekännelse. Visserligen haftwa några antagit, att då jag begynt förklara "af näden ären I frälste genom trou," så afvet

jag från hvad jag förut hade påyrkat, att "utan helighet får ingen se Herren." Men detta är ett fullständigt mißtag, dessa skrifftällen öfwerensstämma fullkomligt med hvarandra, meningen med det förra är helt enkelt denna: genom tron frälsas vi från synden och blifwa helgade. Den inbillningen, att tron upphäfsver nödwändigheten af helighet eller sättes i helighetens ställe, är sjelfwa mernen i antinomianismen.

19. Summan af allt detta är: kärlekens Gud är willig att frälsa alla dem han har skapat. Detta är tillfänningisvet för os i hans ord, och jemte wilkoren för frälsningen, uppenbaradt genom hans kärleks Son, som utgaf sitt eget liv, på det att hvor och en som tror på honom, skulle haflwa ewinnerligt liv. Och för dem han före werldens grundläggning berebt ett rike. Men han will icke twinga dem att antaga dessa wilkor. Han lemnar dem åt deras eget råd, han säger: "si, jag sätter framför dig lifvet och döden, wälsignelsen och förbannelsen, välj lifvet, på det du må lefwa;" välj genom min nåd, helighet, hwilket är vägen, den enda vägen till ewinnerligt liv. Han ropar högt, waren heliga och waren lyckliga; lyckliga i denna werlden och lyckliga i den till-kommande. "Helighet, Herre, är ditt hus' prydnad ewinnerligen!" Ps. 93: 5. Detta är bröllopskläderna för alla dem, som äro kal-lade till "Lammets bröllopsmåltid." Klädda häruti skola de icke befinaas näkna, de haflwa "twagit sina kläder och gjort dem hvita i Lammets blod." Men till alla dem, hvilka på yttersta dagen wisa sig utan bröllopskläder skall domaren säga: "faster dem i yt-tersta mörkret, der skall vara gråt och tandagnislan."

Nittonde predikan.

Helvetet.

Der deras mäst icke dör och elden icke utsläckes. Marcus 9: 48.

1. Hvarje sanning, i Guds ord uppenbarad, är onekligen af stor wigt. Likwäl må det medgifwas, att somliga af dem äro af större wigt än andra; emedan de mera direkt leda till det stora ändamålet med hela uppenbarelsen, menniskornas ewiga frälsning. Och wi kunna bilda ož ett omdöme om deras wigt af den omständigheten, att de icke allena en gång omnämnas i de heliga skrifsterna, utan återupprepas gång på gång. Ett anmärkningsvärdt förhållande af detta slag hafwa wi med hänsyn till den allwarliga sanning, som nu är föremål för vår betraktelse. Wår wälsignade Frälsare, som icke nyttjar öfwerflödiga ord, som icke gör några fåsfänga omvägningar, uppreparr det gång på gång i samma kapitel och så att säga i samma andetag. Se Marc. 9: 43, 44 v. "Om din hand wore dig till förargelse;" om en sak eller person, så nyttig för dig som en hand, wore en anledning till synd, och intet annat sätt finnes att undgå synden. "så hugg henne af, bättre är dig att lemma lytt ingå i lifswet, än att hafwa två händer och fara till helvetet, uti den outsläckliga elden, der deras mäst icke dör och elden icke utsläckes." Så åter igen i 45, 46 v. "Om din fot wore dig till förargelse, så hugg honom af, dig är bättre att halt ingå i lifswet, än att hafwa två fötter och kastas till helvetet uti den outsläckliga elden, der deras mäst icke dör och elden icke utsläckes." Och åter igen i 47, 48 v. "Om ditt öga," en person eller sak så dyrbar för dig som dina ögon, "wore dig till förargelse," som hindrade dig, att "med tålamod löpa i den kamp som dig förelagd är," "så rif det ut, bättre är dig att enögd ingå i Guds rike, än att hafwa två ögon och kastas i helvetets eld, der deras mäst icke dör och elden icke utsläckes."

2. Och må ingen tänka, att en betraktelse af dessa faswäckande sanningar lämpar sig endast för grofwa syndare. Huru låter detta antagande förena sig med hwad vår Herre säger till dem, som utan twifvel då woro de heligaste menniskor på jorden?

Då oräkneliga folkskaror wero församlade, såde han till sina lärjungar (apostlarna): "framför allt, säger jag eder, som ären mina wänner, rädens icke för dem, som dräpa kroppen och sedan icke hafwa hwad de mer göra kunna. Men jag will wisa eder hwem I skolen rädas, rädens honom, som, sedan han har dräpt, äfwen har magt att kasta i helvetet, ja, säger jag eder, rädens honom." Luc. 12: 1—5. Ja, rädens honom just för den skull, att han har magt att kasta i helvetet, det är i werkligheten: rädens, på det han icke må bortwiſa eder till detta plågornas hemvist. Och sjelfwa denna fruktan, är till och med hos Guds barn ett förträffligt medel att bewara dem ifrån att komma dit.

3. Det tillhör för den skull icke endast de djupast sjunkna bland menniskorna, utan äfwen eder, I som ären hans wänner, I som frukten och älsken Gud, att djupt begrunda hwad som är uppenbaradt i Guds ord angående det kommande straffet. Huru widt åtskildt är icke detta från de mödesamt utarbetade skildringarne wi hafwa från hedniska författare angående detta ämne? Deras skildringar äro, åtminstone i många fall, barnsliga, swärmissla och sjelfmotsägande. Det är dersör intet under, att de icke trodde sig sjelfwa, utan endast återgåtwo folkmängdens föreställningar. Sådant antyder Virgilius helt förtrörligt, då han, efter en mödesamt utarbetad framställning om skuggorna dernere, sänder den, som författat den samma, till elsenbensporten, genom hvilken, såsom han säger os, endast drömmar wandra; dermed låter han förstå, att hela hans föregående framställning är i werkligheten enligt hans egen tanke ingenting annat än en dröm. Detta är dock endast en förmodan; men hans medbroder Juvenalis talar enkelt och tydligt: "Esse iliquos manes, et subterranea regna, nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lavantur;" det är: "till och med våra barn tro icke ett enda ord af hwad som säges angående en annan werld."

4. Här är twärtom allt wärdigt Gud, mennisko slägtets farpare och uppehållare. Allt är fruktansvärdt och högtidligt samt öfwerensstämmande med hans wisdom och rättvisa, af hvilken "gropen är tillredd sedan i går," Es. 30: 33, ehuru den icke ursprungligen war beredd för menniskors barn, utan "för djefwulen och hans englar."

Deras straff, som, i trots af alla Guds warningar, beslutat att hafwa sin del med djefwulen och hans englar, skall enligt den gamla och icke olämpliga indelningen vara antingen pæna damni, hwad de förlorat; eller pæna sensus, hwad de lida. Sedan wi färskildt betraktat detta, skall jag widröra några få dithörande omständigheter, samt draga två eller tre slutsatser från det hela.

I. 1. Och först, låt os betrakta pæna damni; den del af de fördömdas straff, som består i förlust. Detta börjar i sjelfwa det ögonblick, då själen skiljes från kroppen; i det ögonblicket förlorar själen alla dessa nöjen, hvilka äro beroende af de yttre sinnen. Lukten, smaken och känslan upphöra att bereda njutning, då organerna, som tjena dem, äro förstörda, och föremålen, som nyttjades att tillsfredsställa dem, äro röjda ur vägen. I dödens fruktansvärdar rymler äro alla dessa ting förgätna, eller om de ihågkommas, sker det endast med smärta, i medvetandet af att de äro för ewigt förgångna. De nöjen, som uppkomma genom inbillningskraften, föresinnes icke då. Der är ingenting stort i de fördömdas rymler, der är ingenting skönt i dessa mörka boningar, intet ljus, annat än det från de ewiga flammorna. Och ingenting nytt annat än ett osöränderligt skädespel af sasa på sasa. Der finnes ingen annan musik än jemner och skri, gråt och tandagnislan; de fördömdes förbannelser och hädelsser mot Gud, eller styrande förebråelser mot hvarandra. Icke heller finnes det något, som kan tillsfredsställa begäret efter ära, nej, dessa olyckliga äro allesammans arfwingar till skam och ewigt förakt.

2. Sålunda äro de helt och hållit skilda från allt hwad de hade njutit utas i denna närvarande werlden. I samma ögonblick kännes en annan förlust, den att vara skilda från alla de personer de älskade. De äro bortryckta från deras närmaste och käraste slätingar, deras hustrur, män, föräldrar, barn och — hwad som för somliga skall blifwa wärre än allt detta — från wännen, som war för dem såsom deras egen själ. Alla de nöjen, de någonsin åtnjöto i denna werlden, äro förlorade, förgångna; th der är ingen wänskap i helvetet. Till och med poeten, som försäkrar — ehuru jag icke wet på hwad grund —

"Att djessarna till sammans
orubblig endrägt hålla;"

försäkrar icke, att der är någon endrägt bland de mänskliga varselser, som bebo de stora djupen.

3. Men de skola då blixta medvetna om en ännu större förlust än förlosten af allt hvad de hafta åtnjutit på jorden. De hafta förlorat sin plats i Abrahams sköt, i Guds paradis. Hittills hafta de icke i sina hjertan betänkt hvad heliga själar åtnjuta i Guds gårdar, i den församling, som består af englar och af de wisaste och bästa männen, som hafta lefvat från världens begynnelse, — för att icke omnämna den förvånande tillväxt i kunstap de då otvivelaktigt erhålla — men då skola de fullt förstå värdet af hvad de fräkt hafta bortkastat.

4. Men huru lyckliga själarne i paradiset än må vara, beredas de likväl för en långt större lyckelighet; ty paradiset är endast himmelens förgård, och det är der de rättfärdigas andar blixta fullkommenade i lyckelighet. Det är endast i himmelen som fullhet af glädje och ett lustigt vässende på Guds högra hand ewinnerligen eger rum. Förlosten härav skall göra dessa olyckliga andars elände fullständigt. De skola då känna och förnimma, att Gud allena är hvilopunkten för alla skapade andar, och följaftligen, att en ande, skapad af Gud, icke kan hafta någon hvila då han är skild ifrån honom. Det synes som om apostelen hänsystrar härpå, då han talar om dem, "hvilka straff lida skola, det ewiga förderfwet, borta ifrån Herrens ansigte;" bortvisandet från Herrens närvaro är just det väsentliga i förderfwet för en ande, som är skapad af Gud. Och då detta straff skall fortsvara för ewigt, är det "det ewiga förderfwet."

Sådan är de olyckliga varselernas förlust, öfver hvilka det fruktansvärda utslaget på domedagen skall blixta afkunnadt: "gå bort ifrån mig, I förbannade!" Hvilket outvägligt straff, äfven om det icke wore något annat! Men ack, detta är långt ifrån att vara det hela, ty till de fördömdas förlust skall tilläggas ett väsentligt lidande. Hvad de förlora, innefattar outvägligt elände, hvilket likväl är lindrigt mot hvad de skola lida. Det är hvad vår Herre uttrycker i orden: "der deras mast icke dör och elden icke utsläckes."

II. 1. Ända från den tid, då domen afkunnades öfver männen: "stoft är du och till stoft skall du åter warda," har dvarit brukligt bland alla folkslag, så långt vi känner, att återlemt

en död lefamen åt vår gemensamma moder, jorden. Men i tiden fortgång uppfanns ett annat sätt, hufwudsakligen bland de rika och stora, nemligen att bränna sina slätingars kroppar, och detta skedde ofta på ett mycket stålligt sätt, för hvilket ändamål kostbara bål upprättades. I hwad fall som hest blef menniskokroppen snart återställd till des moder, stoftet. Antingen den konstigt damade byggnaden öfwerlemnades åt maskarna eller elden, så förtärdes den, hwarefter sjelfwa maskarne hastigt dogo och elden släcktes. Men det är äfwenledes en mast, som tillhör det kommande tillståndet, och det är en mast, som "icke dör," och der är en eld, hetare än den wid förbränningen, och det är en eld, som "icke utsläckes."

2. Det första, som menas med "mast som icke dör," tyckes vara ett skuldbelastadt samwete, som i sig innehållar sjelfförödmisse, förtwiflan, förebråelse och en fänsla af Guds wrede. Kunna wi icke göra os ett begrepp om hwad detta innebär, af det som någon gång kännes i denna närvarande werlden? År det icke härom Salomon talar, då han säger: "mannens ande hjälper honom att bära sin frankhet" — frankhet eller sorg af hvarjehanda slag — "men när anden är nedslagen, ho kan bära honom uppe?" Hwem kan bära ett väckt samwetes ångest, ett samwete genombränt af skuldkänsla och med den allsmägtiges pilar infjutna i själen och uppfrätande anden? Huru många hårda hjertan hafwa icke sålunda dukat under och vält döden hellre än lifvet! Och lifwäl, hwad äro dessa sår, hwad är denna själens ångest, så länge hon ännu besinner sig här i werlden, i jemförelse med hwad hon mäste lida, då hon är fullt medveten om den förlämpade Gudens wrede? Lägg härtill alla oheliga passioner, fruktan, försträckelse, raseri, onda begärelser, begärelser som aldrig kunna tillfredsställas, jemte alla oheliga böjelser, afund, häftighet, hat och hämnd, hvilka ouphörligen gnaga själen, såsom gamen troddes hafwa gnagat Tithus lefver. Om wi nu härtill lägga hatet mot Gud och mot alla hans skapade warelser, så kan allt detta i förening tjena, att gifwa os någon liten, ofullkomlig föreställning om masten som icke dör.

3. Vi böra äfwen gifwa akt på en anmärkningswürd osikhet i sättet, på hvilket vår Herre talar, rörande de två delarna af den tillkommande fördömmelsen. Han säger om den ena: "der

deras mas*f* icke dör," och om den andra, "elden icke utsläckes." Detta kan icke vara en tillfällighet. Hwad kan då vara orsaken till det olika uttryckssättet?

Tyckes det icke vara denna: Elden skall vara densamma, wäsentligen lika för alla, som plågas deruti, måhända endast häftigare för en än för en annan, allt efter den olika graden af deras skuld; men deras mas*f* skall icke och kan icke vara densamma; den kommer att omväxla allt efter arten och graden af deras ondska. Denna olifhet skall uppsättas till en del från Guds rättvisa dom, "wedergällande hvar och en såsom hans gerning är;" ty wi funna icke betwifla, att denna regel skall tillämpas, icke mindre i helvetet än i himmelen. Såsom i himmelen hvar och en skall få sin egen lön, just sin egen, enligt hans eget werk, det är enligt hela sammanfattningen af hans finnesröresser, tankar, ord och handlingar, så skall otwifvelaktigt hvar och en i werlkigheten erhålla sin egen onda lön, enligt hans eget onda arbete. Och denna lön skall vara lika mycket hans som gerningarna han utöfpat. De olika graderna af straff skola härleda sig från sjelfvatingens bestaffenhet; liksom de, som föra med sig mest helighet till himmelen, skola der finna den största lycksalighet, så är det å andra sidan icke allenast sant, att ju mera ondska en menniska för med sig till helvetet, desto mera elände skall hon der finna, utan detta elände skall oändligt omväxla i öfverensstämmelse med hennes särskilda ondska. Det war derför lämpligt att säga elden i allmänhet, men deras mas*f* särskilt.

4. Men somliga hafwa satt i fråga, huruvida det finnes någon eld i helvetet, det är, någon materiel eld? Ja, om det finnes någon eld, då är den otwifvelaktigt materiel. Ty hwad är en icke-materiel eld? Det samma som icke-materielt vatten eller jord! Men det ena såwäl som det andra är alldeles meninglöst och sjelfmotsägande. Antingen måste wi derför antaga den vara materiel, eller och måste wi förneka des tillvaro. Men om wi medgifwa, att ingen eld finnes der, hwad skulle du winna dermed? I alla hänseenden är det antingen eld eller någonting wärre. Och betänk detta: talar vår Herre icke såsom om det wore werlig eld? Ingen kan förneka eller betwifla detta. Är det då möjligt att antaga, att sanningens Gud skulle tala på detta sätt, om det icke wore så? Är det hans affigt att försträcka sina

arma skapade wareller? Och det med skrämskott? Med fåfänga sluggor af ting, som icke hafwa någon tillwaro? O, må ingen tänka så! Tillstrif icke den Allrahögste en sådan därskap!

5. Men andra inwända: "det är icke möjligt, att eld alltid skulle kunna brinna, ty enligt naturens lagar upplöses allt som kommer i beröring dermed, och enligt samma lag förtäres det; och så snart den förtärt sitt ämne, är den sjelf förtärd och utsläckes."

Det är mycket sant, att i tingens närvarande tillstånd, under naturens närvarande lagar upplöser och förtär elden hvad helst som kommer i beröring med den. Men här är ett misstag, naturens närvarande lagar äro icke osöränderliga. Då himmel och jord skola förgås, är det närvarande fullständigt förändradt, och när tingens närvarande sammanställning upphör, då upphöra äfven naturens närvarande lagar. Efter denna stora förändring skall ingenting upplösas, ingenting förtäras. Deraf, wore det sanning, att elden nu förtär allting, så följer likväld icke deraf, att den skall göra det, då hela skapelsen har undergått den stora allmänna förändringen.

6. Det har ansetts som en sanning, att elden förtär allting; men så är icke förhållandet. Har det icke behagat Gud att gifwa os något bewis på hvad som skall bli fwa härefter? Är icke Linum Asbestum, det obränbara linet, kändt öfwer hela Europa? Om du tager en näsduk eller handduk gjord deraf — en sådan kan man nu få se i det Britiska museum, — så kan du kasta den i den starkaste eld, och då den uttages igen skall det wisa sig, att den icke har förlorat ett enda strand af sin wigt. Här hafwa vi för den skall ett föremål för våra ögon, hvilket äfven i tingens närvarande tillstånd, — såsom wore det en bild af de ting som skola komma — kan förblifwa i elden utan att förtäras.

7. Många författare hafwa talat om andra kroppsliga plågor utom den att bli fwa kastad i eldsjön. En af dessa, den fromme Kempis, antog att den girige till exempel, mäste hafwa smält guld uti sina inelwor, och han antager många andra färskilda qwal, lämpade efter menniskornas färskilda synder. Ja, sjelfwa vår store poet antager, att "inwånarne i helvetet undergå olika plågor, att de icke alltid wistas i eldsjön, utan att de af wilda plågoandar ofta jagas till iskalla trakter, och så tillbaka igen till lågorna." Men jag finner icke ett ord, icke en bokstaf, icke den minsta an-

tydning derom i bibeln. Och detta är i sanning ett allt för allvarligt ämne att prisgifwas åt inbillningens spel. Låtom os hålla os wid det skrifna ordet. Det är qwal nog att dwäljas uti en ewig eld¹.

II. Det återstår nu endast att betrakta två eller tre omständigheter rörande den aldrig döende massen och den outsläckliga elden.

1. Och först betrakta det fullskap, hvarmed hvor och en är omgifwen i pinorummet. Det är icke ovanligt att höra dömda brottslingar i våra allmänna fängelser säga: "o, jag önskade mig vara död heldre än att plågas med dessa uslingar omkring mig." Men hvad äro wäl de djupast sjunkna warelser på jorden i jemförelse med invånarne i helvetet? Ingen af dessa är ännu så fullkomligt ond att han är i saknad af hvarje gnista af något godt, säkerligen icke förr än detta lif har slutat, måhända icke förr än wid domen. Icke heller kunna några af dessa obehindrat utöfwa hela sin ondska på sin omgisning. Någon gång afhållas de derifrån af goda menniskor, stundom af onda. I sjelfwa romerska pinoanstalterna lindrades plågorna, då man antog att offret icke funde uthärda mera. Bödlarne fingo då besättning att icke pina längre, emedan det war stridande mot lagarna att en menniska skulle dö på sträckbänken. Och ganska ofta, då det icke finnes något menskligt medlidande, hejdas tyrannerna af Gud, som har satt dem deras

¹ Detta är kraftigt belyst genom en berättelse, hämtad från en af österlandets författare, angående en turkisk konung, som efter att hafwa gjort sig skyldig till all flags ondska, en gång gjorde en god gerning; han såg en fattig man falla i en grop, der han oundvikligen skulle hafwa förgäts, och räckande honom sin fot, räddade han derigenom hans lif. Historien tillägger, att då han, till följd af sina oräknliga brott, hade blifvit fastad i helvetet, tillät man den fot, hvarmed han hade frälstmannens lif, att ligga utanför flamrnora. Men antag att detta wore ett verkligt förhållande, hvilken ömklig tröst skulle det icke vara? Om båda fötterna hade fått ligga utanför flamrnora, ja, och båda händerna bertill, huru litet skulle det hjälpa? Ja, om hela kroppen wore utan beröring med elden och endast en fot eller en hand bibehållen i den brinnande ugnen, skulle menniskan vara tillsfredsstild dermed? Nej, twärtom, är det icke vanligt att säga till ett barn: stick ditt finger i ljuslägan och försök om du kan hafwa den deri en minut? Huru skulle du då uthärda helvetets eld? Det skulle säkerligen vara plågsamt nog att hafwa ett enda finger i elden. Huru skulle det då icke lämnas att hafwa hela kroppen nedlastad i sjön, som brinner med eld och swafwel?

gräns före, hvilken de icke kunnna öfverskrida, och sagt: "här intill skall du komma och icke vidare." Ja, så kärleksfullt har Gud styrт det, att just de svåraste plågorna åstadkomma en lindring. Den lidande astonmar och för en stund åtminstone, försunker i fänslolöshet. Men invånarne i helvetet äro fullkomligt onda, de hafwa ingen god fänsla qvar och ingen ashåller dem ifrån att till det allra yttersta utöfwa hela sin ondsko. De ashållas icke af mänsklig, ingen skall bliqwa befriad från det onda genom sina medbröder i fördömselen; icke af Gud, ty han har öfvergivit dem åt plågoandarne. Och djeſlarna behöfwa icke frukta, likt deras hantlangare på jorden, att offren skola dö under plågorna. De kunnna icke dö, de äro starka nog att uthärda hvad helst en förenad illistighet och de onda antars yttersta häftighet kan tillfoga dem. Och deras ewiga plågoandar hafwa tillräcklig tid att omväxla med plågorna på tusende sätt. Huru oändligt kunnna de icke omväxla med ett enda qual? O, rysanswärda tanke! Det är intet twifvel, att en end ande, om det tillåtes honom, nu skulle kunnna plåga den starkaste mänska på jorden till döds.

2. Betrakta nu för det andra, att alla dessa plågor till kropp och själ fortsfara utan uppehåll. De fördömda hafwa ingen hvilosund från lidandet, utan "röken af deras plågor uppstiger dag och natt från ewighet till ewighet." Dag och natt, det är, taladt enligt den närvarande werldens ordning, hvari Gud har väist och nådigt förordnat, att dag och natt skola efterfölja hvarandra, så att i hvarje dhgn kommer:

"En daglig sabbat gjord till hvila,
för mötade man och trötta djur."

För den skull uthärda vi sällan mycket arbete eller sida mycket plåga, förr än den trötta naturens ljuswa återställare, den sköna sömnen, själ sig omärkbart in på oss och åstadkommer ett mellanrum af hvila. Men ehuru de fördömda hafwa oafbruten natt, medför den intet afbrott i deras lidande. Ingen sömn åtföljer mörkret; hvadhelst de äldre eller nyare poeter, ware sig Homer eller Milton, må inbilla sig, sömn finnes hvarken i helvetet eller himmelen. Och wore deras lidanden än så svåra, deras plågor än så genomträngande, så gifwes det ingen möjlighet att minska dem, nej, nej, icke för ett ögonblick.

Widare, jordens invånare kunna osta wända sina tankar bort från sorgliga ting, genom att betrakta solens wederwickande ljus, årstidernas omväxling, de menskliga göromålen och tujsende föremål, som röra sig omkring dem i ändlös omväxling. Men invånarne i helvetet hafwa intet att förströ sig med i sina plågor, nej icke för ett enda ögonblick, de hafwa en fullständig förmörkelse, ingen sol, ingen måne, ingen omväxling af årstider eller sällskap. Der finnes intet göromål, utan en oupphörlig fräckscen, hvarpå alla mäste wända hela sin uppmärksamhet. De hafwa intet afbrott, ingen stund för tankspiddhet eller slöhet, de äro helt öga och helt öra, de äro helt känsla, såsom wore hela deras wäsende öga, öra och känsla helt och hållt. Det kan sägas om hela deras tillwaro, att de ryxa och fasa alltigenom och känna smärta och qval i hvarje por.

3. Och på deras tillwaro är intet slut! Hvilken tanke är icke detta? Ingenting annat än ewighet är uttrycket för deras plågor! Och hwem kan räkna regndropparna eller sandkornen vid hafvet eller ewighetens dagar? Hvarje lidande mildras, om det är något om än aldrig så aflagset hopp om befrielse ifrån det-samma; men invånarne i helvetet har aldrig något hopp, ehuru alla invånarne i den öfriga werlden har det! Tänk, lidanden som aldrig slutat!

ALDRIG! — Wid ljudet af detta fruktanswärda ord störtas själen i den mörka, djupa afgrunden. Antag att millioner af dagar, af år, af tidsåldrar förslutit, wi äro likväl fortfarande endast wid tröskeln till ewigheten! Hvarken kroppens eller själens pina är närmare slutet än för millioner tidsåldrar sedan. Då de äro fastade uti den ewiga elden, *το πνε, το αօβεστον*, — den outsläckliga elden — är alst hopp ute; "deras mast dör icke och elden utsläckes icke."

Sådan är framställningen, hvilken allas domare gifwer oss af det straff, han har förordnat åt obotsfördiga syndare. Och hvilken motvigt må betraktelsen häraf icke vara för hvarje, om än så häftig frestelse! Isynnerhet med hänsyn till menniskofrukten, hvarpå Herren sjelf gifwer tillämpningen: "rädens icke för dem, som dräpa kroppen och sedan icke hafwa hwad de mer kunna göra; men jag will wiſa eder hwem I skolen rädas; rädens honom som sedan han har dräpt äfwen har magt att fasta i helvetet." Luc. 12: 4, 5.

Hvilket warningsmedel borde ej dessa betraktelser vara mot hvarje frestelse till syndigt nöje! Will du för ett af dessa jordiska nöjen, som "förgås i brukningen," (för att icke säga något om kristendomens närvärande och verkliga njutningar,) förlora paradisets fröjder; fröjder, som "intet öga sett, intet öra hört och uti intet menniskohjerta stigna äro?" Ja, himmelen glädje, englarne församling och de fullkomligt räffärdiga andarnes fällslap; att ansigte mot ansigte tala med Gud, din Fader, din Frälsare, din heliggörare, och njuta af dessa fällhetens flöden, som äro på Guds högra hand ewinnerligen?

Är du frestad af lidande till kropp eller själ? O, jämför de närvärande tingen med de tillkommande! Hwad är det kropplidande du nu känner eller kan komma att uthärda, mot det att ligga i sjön som brinner af eld och swafwel? Hwad är hvarje själsplåga, hvarje fruktan, ångest, sorg, i jämförelse med masten som icke dör? Som "icke dör!" Detta är plågan för alla plågor. Våra lidanden på jorden äro, lovwad ware Gud, icke ewiga. Det finnes några mellanrum af lindring, och en tid kommer, då de sluta. Vi fråga en sjuk wän: huru besinna du dig? "Jag lider nu," säger han, "men jag hoppas att snart få hwila!" Detta är en ljus lindring i det närvärande lidandet. Men huru fruktansvärdt skulle icke hans tillstånd vara, om han måste swara: "jag är helst och hållit öfverväldigad af lidande och jag skall aldrig blifwa besriad från detsamma. Jag ligger under outhärdliga kroppläger och själsångest och jag känner att det skall **förfara för evigt!**" Sådant är de fördömdas tillstånd i hölvetet. Ut härrda då hvarje lidande hellre än att komma i det pinorummet!

Jag slutar med en betraktelse af dr Watts: "det borde väcka vår innerligaste tackrägelse, att vi, som för länge sedan hafwa förtjent detta elände, ännu icke äro fastade deri. Tusenden hafwa blifvit fördä till denna fördömelsens boning, innan de hade fortsett syndalifvet så länge, som många af oss hafwa gjort. Hvilket bewis på Guds godhet, att vi ännu icke äro under denna fruktansvärdas dom! Hafwa vi icke sett många syndare till höger och wenster om oss afhuggas i sitt syndalopp? Och hwad annat än Guds ömma barmhärtighet har skonat oss wecka efter wecka, månad efter månad och gifvit oss "tid till bätttring?" Hwad stola vi återgällda åt Herren för allt hans tålmod och långmodighet till denna

dag? Huru ofta hafwa wi icke genom vårt fortsatta uppror mot Gud gjort os förtjenta af fördömelsedomen? Och likwäl lefwa wi ännu i hans närväro och höra ordet om hopp och frälsning! O, låtom os blicka tillbaka och ryxa wid tanken på det fruktansvärdha bråddjup, wid hwars rand wi så länge hafwa wandrat! Låtom os skynda mot "tillflyktsorten och fatta det hepp, som os föresatt är" och frambära tusende tacksjägelser åt den gudomliga barmhertigheten, att wi icke ännu äro sänkta uti det ewiga förderfvet!"

Tjugonde predikan.

Rike mannen och Lazarus.

Höra de icke Mose och profeterna, så stola de icke heller låta sig öswertyga, om någon af de döda uppstode. Luc. 16: 31.

1. Hvilket fällsamt påstående är ej detta! Huru motsatt menniskornas allmänna föreställning! Hwem är så inrotad i otro, att han icke tänker: "om någon af de döda uppstode och visade sig för honom, då skulle han kraftigt öswertygad och bättra sig?" Men i 13 v. finnes ett icke mindre förvånande tillkänningwande: "I kunnen icke tjena Gudi och mammon." "Hvarsför icke? Hvarsför kunnen wi icke tjena både?" Så skall en sann mammonstjenare fråga, hvarsför äfwen fariseerna, som woro medvetna om att de tjenade mammon och likwäl trodde, att de tjenade Gud, "gjorde spe, εξευρτησις, af honom," ett ord som uttrycker det djupaste förakt. Men han sade till dem: "I ären de, som gören eder sjelfwa rättfärdiga inför menniskor; men Gud känner edra hjertan; ty det som är högt ibland menniskor, det är (i allmänhet) en styggelse för Gud;" hvarpå vår Herre i den följande delen af kapitlet bifogar ett uppfäklande bewis.

2. Men är den följande berättelsen endast en liknelse eller är det en werlig händelse? Många hafwa både trott och förskräkt, att det endast är en liknelse; emedan ett par omständig-

heter förekomma, som icke äro lätta att förklara. Det är isynnerhet svårt att förstå, huru en ande som befann sig i helvetet kunde samtala med en annan, som var i paradiset. Men skall medgifswandet af, att vi icke kunna förklara saken, öfverväga vår Herres tydliga försäkran? "Det war," säger vår Frälsare, "en rik man." — Var det icke? Hans en sådan man aldrig till? "Det war ock en fattig benämnd Lazarus." — War det, eller var det icke? År det icke dristigt att förneka, hwad vår Frälsare tydligt försäkrar? Vi kunna icke med stäl betwista, att det hela med alla deß olika omständigheter är berättelsen om en samu händelse. Theophylact, en af äldre tidens skriftstolkare, annärker härvid "att Lazarus, enligt judarnes tradition, lefde i Jerusalem."

Med Guds bistånd ännar jag först belysa denna historia, för det andra tillämpa den, och för det tredje betona den vigtiga försäkran, hwarmed den afslutas; nemligen: "hörta de icke Mose och profeterna, så skola de icke heller låta sig öfverthugas, om någon af de döda uppstode."

I. 1. Först vill jag med Guds hjelp bemöda mig att belysa denna historia. "Det war en rik man," och utan twifvel just af denna anledning högt ansedd ibland mennissor; "han klädde sig i purpur och kosteligt thg;" och var följaktligen derigenom ännu högre aktad, såwäl till följe af att han lefde enligt sina förmögenhetwilkor, som äsven dersör att han måste haftva warit en god kund hos köpmän. "Hvar dag lefde han kräseligen;" detta blef en annan anledning till, att han war "högt ansedd." Hans gässfrihet och frikostighet både mot dem, som ofta sutto vid hans bord och mot köpmännene, som försågo honom med varor, framkallade utan twifvel mångas losord.

2. "Det war ock en fattig;" på det längsta trappsteget af mänskligt elände, enligt grekernas talesätt, benämnd Lazarus, men enligt ebreernas, Eleazar. Hans namn gifwer wid handen, att han icke war af någon ringa familj, ehuru denna gren för närvärande hade nedsjunkit i djup fattigdom. Han war antagligen väl känd i staden och det war ingen stam för honom, att hans namn blef nämndt. Denne "läg wid den rikes dörr" ehuru det icke war någon angenäm anblick, så att man kan undra på, att han tilläts ligga der; helst han war "full med får," med flytande rötsår; och nödgades "begära få stilla sin hunger med de smulor, som

föllo från den rike mannens bord." Fattigdomens hårda pröfningar, lidanden och saknad af bröd, hvilade med all sin thngd öfwer honom. Men det synes icke, som om någon enda mennista fästade den minsta uppmärksamhet vid den arme, föraftade warelsen. Endast "hundarne kommo och skekte hans sår;" det var all den hugswalelse denna verlden hade att skänka honom.

3. Men gif akt på förändringen! "Den fattige blef död;" härmmed slutade fattigdom och lidande: och så blef han "förd af englarna," — härligare tjenare än några af dem som omgåfwo den rike mannen, — "uti Abrahams stöt," hvarmed judarne wanligen betecknade den plats, som vår Frälsare fallade paradiset, den plats, "der de ogudaktige upphöra att rasa, der de hvila, sem mycket omak hafwa haft:" de heliga själarnes wistelseort från döden till uppståndelsen. Det antages allmänt, att goda menniskors själar, så snart de skiljas från kroppen, genast ingå i himmelen; men denna åsigt har icke minsta grund för sig i Guds ord; twärtom, det var efter sin uppståndelse vår Frälsare sade till Maria: "kom icke wid mig, ty jag är ännu icke uppfaren till min Fader" i himlen. Men i paradiset hade han varit, enligt löftet till den ångrande röftwaren: "i dag skall du vara med mig i paradiset." Härav visar det sig tydligt, att paradiset icke är himlen; men det är — om vi tillåtas nyttja det uttrycket — himmelens mottagningsrum, der de räffärdigas själar wistas, tills de efter den allmänna domen intagas i härligheten.

4. Återigen förändras skådebanan: "den rike mannen blef dock död." — Hwad, måste de rike äfwen dö? Måste de falla "lik en af folket?" Timnes ingen hjelp? För några år sedan, då en rik man i London af sin läkare underrättades om, att han måste dö, het han ihop tänderna, knöt händerna och ropade med häftig röst: "Gud, Gud, jag will icke dö!" Men han dog med sådana ord i sin mun. Så blef han begravsen; säkerligen med tillräcklig stat och präkt, motswarande hans ställning, då han var i lishet, ehuru wi ingenstädes finna den ringaste antydan om att den numera bruksliga seden iakttogs, då man till allmän åslädning framställer ett stinkande lik, hworam det heter, att det "står på bår;" en sed som icke blott är däraktig, utan äfwen innebär ett gäckeri.

5. Men i helvetet upplyste han sina ögon. — O, hvilken förändring! Huru har icke den mäktige fallit! Men ordet som

vanligen öfversätttes med *helvete* betyder icke alltid de fördömdas wistelsoort, utan bokstavligen den *osynliga werlden*, och har en ganska vidsträckt betydelse, innesattande en wistelsoort för såväl goda som onda menniskors andar, som hafwa gått ur tiden. Dock betyder det här uppenbarligen den del af andewerlden, der de ogrundliges själar wistas, hvilket visar sig af tillägget: "han war i quvalen," såsom somliga säga, "för att sålunda försjona de syndar han begått i lifvet, och rena själen från all widlådande besmittelse." Alldeles på samma sätt talade en hednisk poet för twå tusen år sedan:

"Necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris,
Ergo exercentur poenis
Aliæ panduntur inanes
Suspensæ ad ventos: aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni."

För synd och brott de onda måste quval och plågor lida; förfsoning är nödvändig; så de sindring funna bida.
Med eld och vatten renas de från botten, de blodröda,
och bliiva åter livliga bland lefsvande och döda.

Se här den nära öfwerensstämmelse mellan gamla och nyare tidens skärs- eller reningseld! Med den åtskillnad likväl, att gamla tidens hedningar förestälte sig, att både eld, vatten och lust nyttjades för att försjona synden och rena själen, hvaravmet enligt medeltidens föreställningar, eld ensamt ansågs vara tillräcklig, både att rena och försjona. Håfänga hopp! Intet annat än Kristi lidaende har magt att försjona synd; och ingen annan eld än kärlekens, kan rena själen, hvarken i tid eller ewighet.

6. I detta pinorum fick han se "Abraham långt ifrån och Lazarus i hans stöt." Långt i sanning! Så långt, som helwetet är ifrån paradiset! Måhända "tio gånger jordens bana." Men huru kunde hans synförmåga genomträning ett sådant afstånd? Det kan jag icke säga: men det är alldeles icke otroligt. Hwem känner, huru långt en engels synförmåga sträcker sig, eller en menniskoandes, som är ssild från fött och blod? Det är wäl känt, att wid festerna hos äldre tidens såväl judar som romare, sutto gästerna icke wid bordet, såsom vi nu bruka göra, utan lågo på hwirosätten och hade hvar och en sin kudde jemte sig, mot

hwilken de stödde sin wenstra armbåge, och den som låg näst honom till höger sades ligga i hans stöt. Det var i denna mening apostelen Johannes låg i Mästarens stöt. Med uttrycket: Lazarus i Abrahams stöt menas följaftligen, att han innehade den högsta heders- och fällhetsplatsen.

7. Nu "ropade han och sade: fader Abraham, warfunna dig öfwer mig!" Du däre, hwad kan Abraham göra för dig? Hwad kan en skapad warelse, ja, hela skapelsen göra för att besria en själ från det bottenlösa djupet? En hvar, som will "undfly" "pinorummet," måste ropa till Gud, barmhertighetens Fader. Ja, men det är för sent, nådatiden är slut. Rättwisan har nu intagit platsen och berömmmer sig emot barmhertigheten. "Sänd Lazarus," bad han widare, "att han doppar det yttersta af sitt finger i watten och swalkar min tunga: ty jag pinas swårlijgen i denna lågan." Han bad icke att han måtte bringa honom en bärare watten, eller så mycket han kunde haſwa i sin hand, utan endast "att han doppar," wore det blott, "det yttersta af sitt finger i watten och swalkar hans tunga." Dock nej! Det kan icke ske! I helvetets djup kan ingen barmhertighet inträda!

8. Abraham sade: "min son, kom ihåg, att du fick ditt goda medan du lefde och Lazarus sammaledes det onda; men nu haſwer han hugnad och du pinas." Måhända dessa ord kunna meddela ob ett svar på en wiktig fråga: af hwad anledning kom den rike mannen till helvetet? Det framgår icke af berättelsen, att han var någon elak man i ordets wanliga mening: att han var en drinkare, swärjare eller sabbatsbrytare, eller att han lefde i någon känd synd. Han var antagligen en farise, och som sådan i alla religionens ytter delar "ostrafflig." Huru kom han då i "det pinorummet?" Om ingen annan anledning wore att finna, skönjes en tillräcklig sådan i hwad som innesattas i orden: ("den öron haſwer, han höre") "du fick ditt goda medan du lefde;" det hwilket du utvalt för din fällhet; du "för efter det som på jorden är," och du har din lön. Du erhöll den del du hade utkorat och kan icke haſwa någon del af "det som ofwantill är." Lazarus fick sammaledes det onda. Icke hans onda, ty han hade icke walt det, det war utvältd åt honom af Guds wisa förshyn; "nu haſwer han hugnad och du pinas."

9. "Men öfwer allt detta är emellan osz och eder befästadt ett stort swalg;" en stor klysta, en afgrund, ett widsträckt tomrum. Kan någon säga osz hwad detta är, hurudan är beskaffenheten och hvilka äro gränserna för detsamma? Nej, inga af menuissors barn, inga andra än inwånarne i den oshyliga werlden känner det. Dock, de "som wilja fara härifrån öfwer till eder, kunna det icke, ej heller de som derifrån wilja fara öfwer till osz." En okroppslig ande förmår utan twifvel passera hvilket afstånd som helst, men Gud har anordnat och fastställd det så, att ingen kan öfwerstiga det stora swalget, det är en klysta, som ingen skapad warelse kan öfwerfara.

10. "Dernäst bad han, att Lazarus måtte sändas till hans faders hus; ty han hade fem bröder; att de måtte förvaras från att komma till samma pinorum." Två alldeles motsatta anledningar har ansetts ligga till grund för denna owanliga begäran. Några tillskrifwa det uteslutande egenkärleken, som fruktade de bittra förebräreljerna, hvilka han lätt kunde förmoda, att hans bröder skulle utgjuta öfwer honom, om de, till följd af hans exempel och måhända äfwen råd, kommo till samma pinorum. Andra hafwa härledd det från en ädlare bewekelesegrund. De antaga, att då de ogrundligen elände icke skall bli swa fullständigt förr än på domedagen, så skall icke heller deras ondska bli swa fullkommen förr än då. De tro följaftligen, att de förtappade andarne till den tid kunna bibeihålla någon gnista af naturliga ömhetslänsor, och de antaga, att detta har hos honom väckt önskan att hindra sina bröder ifrån att få del af hans plågor.

11. Men Abraham sade till honom: "de hafwa Mose och profeterna, höre dem: "Nej, fader Abraham," sade den olyckliga själen; "men kommer någon till dem af de döda, så skola de bättre sig." Och hvem är icke af samma mening? Skall icke en hvor med skäl antaga, att ett tillkännagifwande, högtidligt framburet af någon från dödsriket, måste hafwa en oemotståndlig magt. Hvem skulle icke tro det vara omöjligt att emotstå en sådan bättringspredikant?

II. Detta föreställer jag mig vara ordens mening. Jag skall nu med Guds hjelp försöka att tillämpa dem. Och jag beder eder, käre bröder, att wid denna min tillämpning, "taga förmaningens

ord till godo;" ty ju trognare dessa ord tillämpas på edra själar, desto mera nyttå kunnen I hafta af dem.

1. "Det war en rik man:" — i sig sjelf är det icke mera synligt att vara rik än att vara fattig, men det är farligare öfwer all beskrifning. Jag påminner för den skull hvor och en af eder, som är rik, att I ståن på en slippig grund, I ären öfverallt omgivna af frestelser, öfverallt blottstälda för snaror; I stån hvorje ögonblick wid randen af helvetet. "Det är lättare att en kamel går genom ett nälsöga än att en rik går in i Guds rike." Såsom rik kunde han kläda sig i "purpur och kosteligt thg." Lefnadssförhållanden finnas, som torde medgisva detta. Vår Frülfare betecknar dem som "äro i konungahusen" såsom bärande "fina," det är kostbara kläder, och han klandrar dem icke derför. Men detta är i sanning ingen ursäkt för andra, som icke äro i konungahus. Må derför en hvor af os taga sig tillvara, att vi icke följa denmannens exempel, som "upplyste sina ögon i helvetet der han i qvalen war." Våtom os följa apostelens uppmaning: att vara "rika på goda gerningar" och pryda med en "saktmödig och stilla andes oforgängliga wäsende, hvilket är kosteligt för Gud."

2. Widare säges det, att han "lefde hvor dag kräfsligen." — Förena detta med gudsfruktan, den som kan. Jag wet, huru skenbart rigtigt ett slags vällustingar, till förmån för gästfriheten, tala om, att bereda trefnad för besökande wänner, att hålla ett godt bord, att göra kristendomen heder, att uppmuntra industri och handel, m. m. dyl. Men Gud låter icke gäcka sig, han will icke gilla sådana förewändningar. Ho du vara må, som deltager i den rike mannens syn, wore det endast den att "lefva hvor dag kräfsligen," skull, om du icke bättrar dig, lika säkert få del af hans fördömelse, som om du redan ropade om en droppa watten att swaska din tunga med.

3. "Det war ock en fattig, benämnd Lazarus, den der låg vid hans dörr full af sår, och åstundade att stilla sin hunger med de smulor, som föllo af den rike mannens bord." Men det synes som om både den rike mannen och hans gäster woro för fromma till att uppmuntra allmänna tiggare. En syn för hvilken den fromme mr. H. med wärma warnar sina läsare, och en warning af samma slag har jag läst öfwer porten till staden Winchester!

Jag önskar, att den person som föranslaltat uppsättandet af den, hade berättnat en händelse, som timade för några år sedan. I Epworth, i Lincolnshire, den stad, i hvilken jag föddes, kom en qwinna till ett hus vid torget, och bad om en bit bröd, sägande sig vara "mycket hungrig." Husbonden befälde den utmattade wareljen att gå sin väg. Hon kom till andra huset och bad om litet swagericka, sägande sig vara "mycket törstig." Åfwen der blef hon afvisad. Vid en tredje dörr bad hon om en dryck watten, sägande sig vara "mycket swag." Men åfwen den mannen war för mycket sammetsgram att uppmuntra allmänna tiggare. Gossarne, som sågo denna trasiga warelse gå från dörr till dörr, begynte fasta sjöbollar på henne. Hon blickade upp mot himmelen, föll ned och dog! Skulle du önska dig hafwa warit i sådana mäns ställe, som nefade den arma menniskan en bit bröd eller en dryck watten? "Men ock hundarne kommo och skekte hans sår;" de wisade mera barmhärtighet än deras herre. "Så hände det sig, att den fattige blef död, och wardt förd af englarna i Abrahams stöt." Hören detta, alla I som ären fattiga i denne werlden, I som många gånger icke hafwen föda att äta eller kläder att betäcka eder med, I som intet hafwen att luta edra huwwuden mot, annat än golfvet i en fall windskupa eller i en fuktig källore. I ären nu nötsakade att "ansita med lidksamhetens falla hand." Dock lysten upp edra huwwuden; det skall icke alltid vara så. Jag älskar eder, jag ömmar för eder, ja, jag beundrar eder, om I "behållen edra själar genom edert tålmod." Vifwäl kan jag icke hjälpa eder. Men det finnes en som kan, nemligen enkornas och de faderlösas fader. "Då de fattiga ropa, så hörer Herren, och hjälper dem utur all deras nød." Om I af allt hjerta hållen eder till Gud, skall han om en liten tid bjuda sina englar att föra eder i Abrahams stöt. "Då skolen I icke mera hungra eller törsta", och "Gud skall astorka alla tårar af edra ögon, och ingen död skall sedan vara, icke heller gråt, icke heller rop, icke heller någon wärk warde mer," "th Lammet som midt i tronen är, skall föda dem, och leda dem till lefwande wattukällor."

4. Men se, återigen förändras scenen, i det "den rike ock blef död," antagligen förr än han hade önskat, th huru sanna äro icke orden: "o död, huru bitter är du icke för en menniska, som, omgivwen af sina egodelar, har slagit sig ned i ro!" Så "wardt han

begräfwen," om någon tröst fans deruti, men huru litet har det att betyda antingen han lades under en dyrbar gravgård, eller i

En grift af tuftwans mosså prydde,
som saknar både namn och skydd.

Och hwad följde? "Han upplyste sina ögon i helvetet." Detta behöfwer du förvisso icke göra. Gud fördrar det icke af dig: "Han will icke, att någon skall förgås." Du kan icke, utan genom ditt eget frivilliga val, inträda i dessa sorgernas rymder, hvilka Gud icke beredt för dig utan för "djefwulen och hans englar."

5. Återigen förändras scenen! "Han såg Abraham långt ifrån, och Lazarus i hans sköt." Och han igenkände honom, ehuru han måhända knappast såg på honom, då han "låg vid hans dörr." Är någon af eder i twifvel om huruwida wi skola igenkänna hwarandra i den andra werlden? Här kunna edra twifvel fullkomligt löfsas. När en själ i helvetet kände Lazarus i paradiset, ehuru han var så långt ifrån honom, så skola säkert de som äro tillsammans i paradiset fullkomligt igenkänna hwarandra.

6. Wid denna oväntade syn utropade han och sade: "fader Abraham, warlunda dig öfwer mig!" Jag kommer icke ihåg om det i hela bibeln talas om en enda bön, som warit ställd till en hädangången menuiskoande, mer än denna; och om wi gifwa akt på hwem som uttalade den — en person i helvetet — och med hwad framgång, skola wi alls icke följa hans föredöme? D, såtom oż ropa till Gud om harmhertighet och icke till någon menniska! Och förståndigt är det att ropa nu, medan wi wistas i harmhertighetens land, sedan skall det vara för sent! "Jag pinas swårlijgen i denna lågan," klagar han. Märk, han pinades, icke renades! Fåsfunga hopp! skulle eld kunna rena en ande? Lika gerna kan du wänta, att watten skulle kunna rena en själ. Gud förbjude, att du eller jag skola väga frälsningen på sådana falska grunder!

7. Abraham sade: "min son, kom ihåg du sicc ditt goda, medan du lefde" — märk huru Abraham tilltalar en fördömd ande, skulle wi då wisa mindre ömhet mot någon enda menniska, allra minst mot Guds barn, dersför att de icke i alst hafwa samma uppfattning som wi? Se till om det icke är på samma sätt med dig, att du söker ditt goda på jorden, i de werldsliga tingen! Åro

de icke din förmämsta glädje? Om så är, då är du i ett mycket farligt tillstånd; just i det tillstånd, i hvilket rike mannen befann sig medan han var på jorden. Dröm då icke om, att allt är wäl, dersör att du är högt ansedd bland menniskor, dersör att du icke gör något endt eller gör mycket godt, eller dersör att du går i kyrkan och till nattvarden. Hwad är allt detta, om din själ hänger fast vid jorden, om ditt hjerta ännu är i werlden, om du älskar det skapade mer än skaparen?

8. Huru häpnadswäckande äro icke de följande orden: "utom allt detta är emellan osz och eder befästadt ett stort swalg, så att de som wilja fara härifrån öfwer till eder, kunna det icke, ej heller de som derifrån wilja fara öfwer till osz." Det war dessa ord som gäfwo anledning till utropet från den otrogne spelaren:

Den onde menar, att hans själ
skall dö, och då är alsting wäl!
Nu är hans twisvel slut till sist,
åt ewigt qval han är förvist!

Men loswad ware Gud, din tärning är ännu icke lastad. Du är ännu icke på andra sidan om det stora swalget, du har ännu att wälja om din själ skall af englarna föras i Abrahams sköt, då hon lemnar sin jordiska boning eller ej. Du får nu utsträcka din hand mot ewigt lis eller ewig död! Och Gud säger till dig: "ske dig som du will!"

9. Då hans bön förvägrades, framstälde han en annan begäran: "så beder jag, att du sänder honom till min faders hus, ty jag hafwer fem bröder, att han förvarar dem." — Det är icke omöjligt att förtappade, osaliga andar kunna hafwa goda önskningar för sina slägtingar som de lemnat efter sig; men nu är den behagliga tiden för dem såwäl som för osz. Låtom osz då sjelfwa warna dem, och låtom osz bedja våra lefwande wänner att räcka all den hjelp de kunna, utan att wänta bistånd från invånarne i en annan werld. Låtom osz allwarligt förmana dem att nyttja de medel de hafwa, att "höra Mose och profeterna." Lik den olycksaliga anden äro vi wisserligen benägna att tänka: "kommer någon till dem af de döda, så skola de bätttra sig." Men Abraham sade: "höra de icke Mose och profeterna, så skola de icke heller låta sig öfverthygas, om någon af de döda uppstode."

III. Jag ställ nu för det tredje visa sanningen af detta vigtiga tillkännagifwande: "Höra de icke Moše och profeterna" etc.

1. Det är helt säkert att ingen mänsklig ande, så länge han finnes i lefamen, kan öfverbewisa eller öfvertala en annan att bättra sig eller verka en full förändring både i hjerta och lefwerne, en förändring från deß ogudaktighet till en allt omfattande helighet. Antag nu att denna ande är skild från lefamen, den är likwäl lika oförmögen dertill som förrut. Ingen mindre magt än hans, som först frambragte os, kan skapa os på nytt. Ingen engel, mycket mindre en mänsklig ande, ware sig att den är i lefamen eller utom lefamen, kan föra en själ "från mörkret till ljuset och ifrån satans magt till Gud." Man kan möjligen strämma henne till döds eller så henne att tro någon historisk sanning, men man kan icke strämma henne till andligt liv. Gud allena kan uppväcka dem som "äro döda i öfwerträdelser och synder."

2. Om menniskorna "icke höra Moše och profeterna, så skola de icke heller (werksamt) låta sig öfwerthja (till bättring) om någon af de döda uppstode." Må wi tänka os ett förhållande af detta slag, förenadt med alla de förmåner, som finna upptänkas. Antag då, att en person, som icke hör Moše och profeterna, som icke tror bibeln vara Guds ord, antag att en sådan ligger sofwande på sin hädd och hastigt väckes just som klockan slår ett. Han förvånas att finna rummet lika ljust som vid middagen; han blickar upp och får se en person, som han mycket väl känner, stående jemte sig vid sängen. Thuru öfverraskad i början, hemtar han sig snart och har mod nog att fråga: "är icke du, min wän, som dog för så eller så lång tid sedan?" Han svarar: "jag är det, jag kommer från Gud med ett budskap till dig. Du har ofta önskat dig att få se någon, som uppstått från de döda och sagt, att du då skulle bättra dig. Din önskan är nu uppfylld, och jag har i uppdrag att säga dig, att du "söker döden i ditt lifs willfarelse." Om du dör i det tillstånd, hvaruti du nu befinner dig, då blifwer den ewiga döden din lott. Jag varnar dig i Guds namn! Bibeln är Guds sanna ord och ifrån det ögonblick du dör skall du blifwa antingen oändligt lycklig eller utsägligt olycklig, och du kan icke blifwa lycklig i ewighet, om du icke blifwer helig här, hwilket du icke kan blifwa utan att först födas på nytt. Mottag denna kallesse från Gud! Ewigheten är för handen! "Bättra dig och tro

erangelium!" Sedan han uttalat dessa ord försvinner han, och rummet är mörkt såsom förrut.

3. Män har lätt att tro det vara omöjligt, att han för tillfället kunde undgå att bli ifråga om förförkelse. Han skall icke sovva mera den natten och så snart som möjligt omtalar han för sin familj, hwad han sett och hört. Icke nöjd dermed skall han längta att få omtala det för alla sina förra umgängesväänner, och gifswande oft på det allvar, hvarmed han talar, skola de måhända icke motsätta honom för tillfället. De skola säga till hvarandra: "gif hem tid att sanja sig, så skall han åter bli ifråga en förståndig man."

4. Det är allmänt iakttaget, att intrynck, som göras på minnet, gradvis astaga, att de bli ifråga swagare och swagare under tidens fortgång, tills de slutligen utplånas. Så måste det äfven vara i detta fall, och hans omgivning som märker sådant skall icke försunna att begagna sig af tillfället och säga: "det var en sällsam berättelse du meddelade os för en tid sedan, så mycket mer som vi weta, att du är en förståndig man, som icke är fallen för swärmeri. Men du har måhända icke så grundligt besinnat, huru svårt det är, i somliga fall, att skilja våra drömmar från våra tankar i vatet tillstånd. Ännu har ingen funnat angifwa ett ofelbart skiljetecken mellan dem. Är det då icke möjligt att du slumrade, då dessa lifliga intrynck gjordes på ditt sinne?" Och då han kommit att tänka: möjligen var det en dröm, skola de snart öfvertyga honom, att det antagligen var så och inom kort skola de förmå honom tro, att det säkert var en dröm. Så liten inflytelse skulle det ha ifråga, om en af de döda uppstode.

5. Vi kunna icke wänta att det skulle bli ifråga på annat sätt, th hwad werkan hade det på honom? 1. Han blef i hög grad förskräckt. 2. Denna förskräckelse banade väg för en djupare öfvertygelse om sanningen som då meddelades; men 3. Hans hjerta blef icke förändradt, ingen annan än den Allsmäлtige kan åstadkomma detta. 4. Hans själsriktning war fortsarande wänd åt orätt håll, fortsarande älskade han werlden och hyste följsaktligen den önskan, att bibeln icke skulle vara Guds ord. Huru lött skulle han då icke begynna att tro det han önskade, sedan han återhemmat sig från förskräckelsen? Slutledningen häraf är derför enkel och oemotsäglig: om menniskorna "icke höra Mose och pro-

faterna, skola de icke heller bliſwa öſwerthygade" om nödwändigheten af att bättra sig och tro evangelium, "i fall någon af de döda uppſtode."

6. Vi kunnen tillägga ännu en betraktelse, som ſkall leda ſaken till ett fullt afgörande. Före, eller wid samma tid, ſom den i texten omnämnde Lazarus fördes af englarne i Abrahams ſköt, blef en annan Lazarus nemligen Marias och Marthas broder, i werfligheten uppväckt ifrån de döda. Men blefwo de ſom trodde detta "tecken," derigenom ledda till bättring? Så långt derifrån, att de "rådslogo finsemellan, huru de måtte döda Lazarus" ſåwäl ſom hans Herre. Bort då med den dåraktiga inbillningen, att de ſom "icke höra Moſe och profeterna, ſkulle låta sig öſwerhyga, om någon af de döda uppſtode."

7. Vi kunnen från det hela draga den slutsatſen, att uppenbarelsen är det bästa medel till förståndig öſwerhygelse, wida att föredraga framför dessa mera owanliga, ſom några anſe ſå werkſamma. Viſt är det dersför, att wi hålla oꝝ till detta af Gud förlänade medel, hans dyrbara ord och göra fullt bruk deraf, genom att haſtwa det till "våra fötters lyfta, och ett ljus på alla våra wägar." Låtom oꝝ med "all flit" bemöda oꝝ att hela vårt hjerta och leſwerne är öſwerensstämmande dermed! Ja, må hans ord vara den beständiga regeln för alla våra ſinneshyrtingar, ord och handlingar! Då ſkola wi i alla ting bewara "ett oförkränkt ſamwete inför Gud och menniskor alltid;" och när wi "fullbordat loppet," ſkola äſwen wi "blifwa fördaf englarne uti Abrahams ſköt!"

Engondes första predikan.

De dödas uppståndelse.

Men någon torde säga: huru uppstå de döda?
 Och med huruban lekamen komma de? 1 Kor.
 15: 35.

Sedan apostelen i början af kapitlet tydligt stadsfåst sanningen em vår Herres uppståndelse, tillägger han: "om nu Kristus predikas för eder, att han är uppstånden ifrån de döda, huru säga då somliga ibland eder, att de dödas uppståndelse är intet?" Det kan nu mera icke synas omöjligt för eder, att Gud uppväcker de döda, då I haft en ett så tydligt exempel derpå i vår Herre, hvilken "var död och är lefvande;" ty samma magt, som uppväckte Kristus, måste äfven vara i stand att uppväcka vår lekamen.

"Men någon torde säga: huru uppstå de döda och med huruban lekamen komma de?" Huru kan det förhålla sig med denna sak? Huru är det möjligt, att dessa kroppar återigen skola uppstå och förenas med sina själar, hvilka för många tusen år sedan blefwo antingen begravna i jorden eller i hafvet, eller förtärda af elden; dessa kroppar, som hafta förmulnat till fint stoft och blifvit kringspridda öfver jordens yta; kringspridda så widt som himmelen är; ja, som hafta undergått tusende förvandlingar, gödat jorden, tjenat som föda åt andra varelser, hvilka åter i sin ordning lemnat näring på nytt åt menniskor? Huru är det möjligt, att alla dessa spridda delar, som utgjorde Abrahams lekamen, återigen skola bliwa förenade och, utan att sammanblandas med det stoft, som tillhört andra kroppar, återigen ställas i samma ordning och stick som de woro förut, och sålunda komma att utgöra just den samma lekamen, ur hvilken hans själ flydde vid döden? Hesekiel hade en syn, honom meddelad i en dal, som var "full med torra ben och han profeterade såsom honom befalldt var, då kom anden uti dem och de wordo lefvande igen och reste sig upp på sina fötter." Det må nu vara en syn; men att allt detta och mycket mer skall i sin tid ega rum; att våra ben, sedan de förmulnat till stoft, i werkligheten skola bliwa lefvande igen; att alla de särskilda delar, hvaraf vår lekamen är banad, skola

ögonblickligen vid basunklängen förenas igen och hvarje del intaga sin egen plats, till deß det hela åter är fullständigt sammansogadt; att detta, säger jag, skall ske, är en så underbar sak, att vi icke kunna göra os någon föreställning derom. Också må wi gifwa akt på, att hedningarna woro högst misnöjda med denna de kristnas trosartikel; det var något som de sist kunde förmås att tro, och ännu i dag utgör det den förnämsta inwändningen mot kristendomen. "Hurup uppstå således de döda och med hurudan lekamen framkomma de?" I min afhandling öfver detta ämne will jag bemöda mig att belysa följande tre punkter:

I. Att uppståndelsen af samma lekamen, som dog och blef begravwen icke innehåller någonting orimligt eller omöjligt.

II. För det andra förklara skillnaden, som vår Frälsare uppdrager mellan beständsdelarna af en förhärsligad och en dödlig lekamen. Och:

III. För det tredje draga några slutsatser från det hela.

I. 1. Först skall jag wisa, att uppståndelsen af samma lekamen som dog, innefattar intet orimligt eller omöjligt.

Men förr än jag gör detta, är det lämpligt, att omnämna några af de grunder, på hvilka denna trosartikel hvilar.

Den enkla föreställningen om uppståndelsen innefattar först, att samma lekamen, som dog, skall uppstå igen. Det kunde icke heta "uppwäckas igen," om det icke gälde sjelfwa den lekamen, som dog. Om Gud på yttersta dagen gafwe en ny lekamen åt din själ, kunde det icke kallas din kropps uppståndelse, emedan ordet "uppståndelse" tydlichen innefattar en ny ombildning, af hvad som förut finnes.

2. Många ställen i skriften wisa tydlichen detta. I 53 versen af detta kap. säger Paulus: "detta förgängliga måste ifläda sig oförgänglighet och detta dödliga måste ifläda sig odödligheit." Med detta dörliga och detta förgängliga kan endast menas den lekamen, hvilken wi nu föra med os, och som en dag skall nedmyllas i grafwen och förwandlas till stoft.

3. De ställen, hvarifrån Guds ord säger os, att de döda skola uppstå, wisa os ytterligare, att det just äro de samma kroppar, som dö, hvilka återigen skola uppsättas. Så läsa wi hos Daniel: "de, som sovande ligga under jordens stoft, skola uppvakna, somliga till ewigt lif, somliga till ewig försmädelse och blygd."

Doch det bör lifaledes uppmärksamas, att själsva uttryckten "sofva" och "uppvakna" innesatta, att då vi uppstå från de döda, skela våra kroppar likaså mycket vara de samma, som då vi uppvakna från sömnen. Detta betygar vår Herre, Joh. 5: 28, 29: "den stund kommer, i hvilken alla de i grifternा äro, skola höra hans röst, och de skola gå derutur, de, som wäl hafwa gjort, till lifwets uppståndelse, men de, som illa hafwa gjort, till domens uppståndelse." Om nu samma lekamen icke uppstode igen, huru kunde det då vara af nöden, att gräswarne öppnas vid werldens slut? Gräswarne kunde icke återgīsва någon annan kropp än den, som nerlades uti dem. Om wi icke skulle återså samma lekamen som dog, då kunna de wäl få hwila för ewigt. Här behöfva wi endast ansöra Pauli ord: att Herren Jesus Kristus "skall förwandla vår ströpliga lekamen så, att den blir sver lik hans förklarade lekamen." Men denna "ströpliga lekamen" kan icke vara någon annan än den, med hvilken wi nu äro omklädda, och hvilken måste bli sver återställd till lif igen.

Att i allt detta icke finnes något orimligt eller omöjligt, ställ wijsa sig af följande: 1. Att det är möjligt för Gud att bibe-hålla och oblandadt från alla andra kroppar förvara det särskilda stoft, till hvilket våra olika kroppar förfalla och förena det igen, huru kringsspridt det än må vara. 2. Att Gud kan förena det stoft, som sammanföres, till samma lekamen, som det förut var. 3. Att då han har uppväckt denna lekamen, kan han lefwandegöra den med samma själ, som förut bodde i densamma.

1. Gud kan åtskilja och oblandadt från alla andra kroppar bewara det särskilda stoft, till hvilket våra olika kroppar hafwa återgått samt sammansöra och förena det, huru widt kringsspridt det än må vara. Gud är oändlig både i kunskap och magt. "Han räknar stjernorna och nämner dem alla wid namn," han känner antalet af sandkornen wid hafssstranden, är det då orimligt, att han särskilt skulle känna de olika stoftgrand, till hvilka mennisckornas kroppar äro förmulnade och tydligt urskilja, såwäl till hvilka de höra som ock de olika förändringar de hafwa undergått? Hvarför skulle det anses svårt för honom, som först skapade os, hvars öga såg vårt grundämne förr än det ännu war danadt, "för hvilken wi icke woro fördolda, då wi skapade wordo nere i jorden?" Ur det orimligt, att han skulle känna hvarje del af vår

lekamen, hvarje stoftgrand hwaraf wi äro sammansatta? Urfabrikanten känner hvarje del af det ur han förfärdigar, och om det skulle åtskiljas och de olika delar deraf ligga i den största ordning, kan han likwäl snart sammansätta dem och lätt åtskilia den ena delen från den andra, såsom om hvarje del hade sitt särskilda märke. Han känner bruket af hvar och en del och har lätt för att gifwa dem sin rätta plats och ställa dem alla noggrant på samma ställe och i samma ordning som förut. Kunna wi då tänka, att werldens allsmägtige byggmästare, hwars händers werk wi äro, icke skulle weta, hwaraf wi äro gjorda, eller att han icke skulle vara bekant med de olika delar, hwaraf vårt jordiska tabernakel är sammansatt? Alla dessa lågo i en hög wid skapelsen, tills han åtskiljde det ena från det andra och bildade af dem dessa särskilda kroppar, hwaraf denna sföna werld består. Och hwarför skulle icke samma magt hafta förmåga att sammanföra spillerorna af vår förgängliga lekamen och återställa den i des förra tillstånd? Alla delar, i hwilka menniskornas kroppar äro upplösta, ehuru de synas för os, såsom om de woro förglöjt spridda öfwer jordens yta, äro likwäl omsorgsfullt öfwervakade af Guds wishet och förvarade till dagen för alltings återstälelse. De äro förvarade i vattnet och jorden, i foglar och andra djur, tills den sista trumpetens kallar dem till sin förra boning.

Men, säger någon: det händer någon gång, att åtskilliga menniskokroppar kunna bestå af ett och samma stoft; menniskornas kroppar blifwa ofta förtärda af djur, som komma att tjena andra menniskor till föda. Så, folkslag finnas, som äta menniskofött, förlaktligen beslär en stor del af deras kroppar af ämnen, som tillhört andra menniskors kroppar; och om det, som först utgjorde en menniskas lekamen, efteråt blifwer en del af en annan menniskas, huru kunna då båda på yttersta dagen uppstå med samma kroppar, som de hade förut? Swaret på denna fråga är lätt att finna. En helt ringa del af hwad som ätes, förwandlas till näringssämne; den wida större delen affsiljes enligt naturens ordning. Så är det alls icke omöjligt för Gud, som öfwervakar och stryter allt detta, att ordna tinget på det sätt, att hwad som är en del af en menniskas lekamen, ehuru uppåten af en annan, icke skall öfvergå till näringssämne, eller om det så gör, förwandlas igen, och innan döden inträffar, eller ock efter döden, skiljas ifrån honom,

så att det blifwer möjligt, att det på yttersta dagen återställes till sin förre egare.

2. Gud kan forma det sammansörda stoftet till samma lekamen, som det förut var. Då att det är möjligt, måste alla medgiswa, som tro, att "Gud skapade Adam af jordens stoft." Menniskans lekamen, som efter döden återgått till stoft, är då ingenting annat än den var förut, och samma magt, som först bildade den af stoft, kan lika lätt ånyo bilda den, sedan den återgått till stoft igen. Ja, det är icke mer underbart än bildandet af en mensklig lekamen i qwinnans lif, hwilket är en sak wi dagligen hafwa bewis för, och är utan twiswel ett kraftigare bewis på gudomlig magt, än sjelfwa uppståndelsen möjlichen kan vara. Doch wore det icke en så wanlig sak, skulle wi anse det lika omöjligt att en så sön sammansättning, som en menniskokropp, med nerver, ben, fött, åror, blod och de olika andra delar, hvoraf den består, skulle kunna bildas, på det sätt som, såsom wi weta, ske med os och andra, som att den härefter skall blifwa återupprättad, sedan den öfvergått till stoft. Hade wi endast hört talas om det beundransvärdå frambringandet af en menniskolekamen, skulle wi vara lisa redo att fråga: "huru äro menniskorna danaade och med hurudan lekamen äro de födda," som wi nu, då wi höra om uppståndelsen, fråga: "huru uppstå de döda och med hurudan lekamen komma de?"

3. Sedan Gud har uppwäckt denna lekamen, kan han göra den lefwande, i det han gifwer den samma själ som bodde i den förut. Och wi kunna icke säga det vara omöjligt, th det har redan blifvit gjordt. Wår Frälsare sjelf war död, uppstod igen och wisade sig lefwande för sina lärjungar och andra, som många år hade lefvat tillsammans med honom och woro fullt öfwerthygade, att han war samma person, som de hade sett dö på forset.

Sålunda har jag wisat, att det på intet sätt är omöjligt för Gud att uppwäcka samma lekamen, som här lefvat; att hwad han har lofvat, är han ock mäktig att fullborda "genom den kraft, dermed han förmår sig allting underlägga." Fastän wi icke tydligt kunna förklara sättet, huru det skall ske, bör detta likwäl icke förswaga vår tillit till denna wiktigta trosartikel. Det är nog att han, för hwilken alla ting äro möjliga, har sagt i sitt ord, att han will uppwäcka os igen. Må de, som drista sig, göra åtlöje

af detta härliga hopp, hvilket alla goda menniskor hyss, och som beständigt framkomma med inwändningar deremot, först försöka sin skicklighet på de olika företeelser, som wisa sig i den synliga skepsen. Må de förklara hvarje sak, som de se tima i denna verlden, förr än de tala om svårigheterna af att förklara uppståndelsen. Kunna de säga mig, huru deras egna kroppar bildades och på hvilket förunderligt sätt de danades? Kunna de gifwa mig en tydlig förclaring rörande det sätt, på hvilket denna härliga, ståtliga lekamen, som röjer så mycken konst och gudomlig wishet, först skapades? Huru blef den första blodsdroppen bildad, och huru kom det sig, att hjertat och blodkärlen, de båda slags ådroarna, mottaga blodet? Hvaraf och på hvad sätt blefwo nerverna och fibrerna gjorda? Hwad var det, som frambragte de små cellerna på deras rätta plats och lämpade dem för den olika nyttja de nu göra? Huru blef hjernen åtskild från de andra delarne af kroppen och begåswad med krafter att röra och lifwa det hela? Huru kom det sig, att kroppen blef försedd med ben och senor, och med fött fördeladt i olika muskler samt beklädd med hud? Må de endast besvara dessa få frågor angående maskineriet i våra egna kroppar, och jag will förklara alla svårigheterna angående samma kroppars uppståndelse. Men om de icke kunna göra det, utan att taga sin tillflykt till den oändliga magt och wisdom, som finnes hos **Första orsaken**, må de då weta, att samma magt och wisdom kan åter förnya det, sedan det återgått till stoft, och det finnes ingen anledning att betwifla denne sak, derför att några dertill hörande omständigheter icke kunna fullkomligt begripas eller tydligt förklaras.

II. Jag fortgår nu till andra delen, hvari jag ännar beskrifa den skilnad Guds ord gör mellan en dödlig och en förhärligad lekamens egenskaper.

Den förändring som skall försiggå i våra kroppar vid uppståndelsen, skall enligt skriften hufwudsakligen bestå i dessa fyra punkter: 1. Att våra kroppar skola uppstå odödliga och oförgängliga. 2. Att de skola uppstå i härlighet. 3. Att de skola uppstå i kraft. 4. Att de skola bliwa uppwäckta till andliga kroppar.

1. De kroppar wi skola erhålla vid uppståndelsen, skola vara odödliche och oförgängliche; "thy detta förgängliga måste ifläda sig oförgänglighet och detta dödliga ifläda sig odödlighet," v. 53. Dessa

ord **oförgänglighet** och **odödlig**het beteckna icke allenaft, att wi icke mera skola dö, ty i den mening äro de fördömda äfven odödliga och oförgängliga, utan att wi skola blifwa fullkomligt fria från det lefamliga onda, hwilket genom synden infördes i werlden. Då skola våra kroppar icke besväras af några sjukdomar, lidanden eller nød, hwilket wi här dagligen äro utsatta för. Detta fallar skriften "vår kropps förlofning," des befriande från all slags sjukdom. Om wi skulle återfå våra kroppar med all den swaghet, allt det elände, wi nu nødgas kämpa mot, då betwiflar jag att någon vis menissa, om hon lemnades walet fritt, skulle taga den igen — hon enstade troligvis heldre att fortfarande förmulnta i grafsven, än att återförenas med en så bräcklig kroppshydda. En sådan uppståndelse skulle blifwa, såsom en wiñ hedning fallar det, "en uppståndelse till en annan sömn." Det skulle mera se ut som en förlofning till döden igen, än en återgång till lifvet.

Det bästa wi funna säga om detta jordehus är, att det är en förstörd byggnad, och det dröjer icke länge förr än den förfaller till stoft; att detta är icke vårt hem, wi rikta våra blickar mot ett annat hus, som "ewigt är i himlarna." Vi skola icke alltid vara sjettrade här; om en liten tid skulle vi blifwa "befriade från förgänglighetens träldom," från denna bönda af kött, och få åtnjuta "Guds barns härliga frihet." Huru bräckliga och swaga äro icke dessa våra kroppar? Huru snart äro de icke förstörda? För hwilken mängd af sjukdomar, lidanden och andra swagheter äro de icke beständigt utsatta? Af minsta anledning uppkommer ofta swår oro i vår själ och gör sjelfwa lifvet till en bönda! Den menskliga kroppen består af många delar; och om en af dessa kommer i oordning, så lider hela menniskan. Om blott en af de små trådar, hwarutaf vårt kött är sammansatt, sträckes utöfwer sin rätta gräns eller kommer i beröring med någon skarp wätska eller brytes, hwilket lidande åstadkommer det icke? Ja, då våra kroppar äro i sitt aldra bästa skick, hwad möda hafwa wi icke att tillsfredsställa deras behof, att förja för deras underhåll, att bewara dem wid helsa och bibehålla dem, åtminstone i någon mån, såsom lämpliga boningar för våra själär? Och all den tid wi funna draga os undan från arbetet, måste wi använda till hwila och weiderwickelse för våra uttröttade kroppar, på det de ånyo må blifwa

lämpliga för arbetet. Huru twingas wi icke äfwen af naturen att öfwerlemlna osz åt dödens broder, att lifsom upphöra att lefwa, d. ä. sofwande tillbringa många timmar utan några nyttiga eller förfunstiga tankar, endast för att återställa krafterna! Men vårt hopp och vår tröst är, att wi snart skola blifwa befriade från denna tunga kropp; och då "fall Gud astorfa alla tårar af våra ögon och ingen död shall sedan vara, icke heller gråt, icke heller rop, icke heller någon wärk warde mer; th det första är förgänget." Uppb. 21: 4. O, när skola wi komma till det lyckliga land, der ingen flagan någonsin höres, der wi alla skola åtnjuta ostörd helsa, både till kropp och själ och aldrig mera utsättas för några af de många lidanden, som besvära osz under vår närvarende pilgrimsfärd. Då wi en gång hafwa "öfvergått från döden till lifvet," skola wi äfwen vara befriade från all den mödosamma omsorg om vår lekamen, som nu så mycket upptager vår tid och våra tankar. Vi skola befrias från allt detta tröttsamma arbete, som wi nu måste underkasta osz, för att underhålla vårt lif. Vi skola icke sakna de hwita kläder, som vi skola iflädas i de räfftfärdigas uppståndelse, icke heller skola wi med omsorg och bekymmer nödgas förskaffa osz desamma, emedan, såsom vår Herr säger osz, "de som bewärdigas att få del af den andra werlden och af uppståndelsen från de döda, de hwarken gifta sig eller bortgiftas, icke heller skola de mera dö, utan de äro lika Guds englar." Luc. 20: 35. Deras kroppar äro icke utsatta för sjukdomar, ej heller äro de i behof af dagligt uppehälle, såsom de dödliga kroppar wi nu föra med osz. "Maten för buken och buken för maten, men Gud shall tillintetgöra både den ene och den andre." 1 Kor. 6: 13. Detta är den fullkomliga lyckalighet, hvilken alla heliga mennissor skola åtnjuta i den andra werlden, nemligen en själ, som är fri från all möda och skuld, boende i en lekamen frigjord från alla lidanden och sjukdomar. Sålunda skola våra dödliga kroppar uppstå odödliga. De skola icke allenast för alltid blifwa bewarade från döden (th det kunde äfwen de närvarende kropparna blifwa, om Gud så behagade,) utan deras natur shall vara så alldelens förändrad, att de icke skola behålla samma dödliga säd uti sig; de kunna icke mera dö.

2. Våra kroppar skola uppväckas till härlighet. "Då skola de räfftfärdiga skina såsom solen i deras Faders rike." En swag

bild härav hafwa wi i skenet af Mose ansigte, då han hade samtalat med Gud på berget. Hans ansigte lyste af en sådan klarhet, att Israels barn fruktade att nalkas honom, tills han hängde ett täckelse öfwer sitt ansigte; och den utomordentliga klarhet, som lyste i Stefani ansigte, thckes hafwa warit ett insegel på den härlighet, som väntade honom. "Alla de som sutto i rådet fästade ögonen på honom och sågo hans ansigte likasom en engels ansigte." Ap.gern. 6: 15. Men om hans anlete skinte så härligt redan här på jorden, huru skall det då icke skina i den andra werlden, då hans och alla de heligas kroppar blifwa "lika Kristi förhärligade lekamen?" Huru härlig Kristi lekamen är, kunna wi sluta os till från hans förklaring. Då Petrus såg, huru "vår Frälsares ansigte skinte såsom solen och hans kläder blefwo skinande hwita såsom snö," wardt han så uppfylld af fröjd och beundran, att han icke wistte hwad han sade. Vår Herre afslöjade endast helt litet af den härlighet, han nu eger och den han i sinom tid will meddela åt sina efterföljare, likwäl gjorde denna ringa grad af härlighet platsen till ett paratis, och lärjungarne tänkte, att de icke kunde önska sig någonting bättre, än att alltid få lefwa i ett sådant klart ljus och njuta af en så härlig syn. "Här är," sade de, "os godt att vara, låtom os bygga tre boningar." Låtom os resa vår boning här för ewigt. Och om de ansågo det så lyckligt att endast vara närvarande hos sådana himmelska kroppar och skåda dem med sina ögon, huru mycket lyckligare måste det icke bli fwa att bo i sådana härliga boningar, der de skulle vara omklädda i sådan klarhet?

Wåra himmelska kroppars härlighet skola antagligen uti en icke ringa grad häreleda sig från själarnes lyckelighet. Den outvägliga glädje, wi då skola åtnjuta, skall utstråla ur vår lekamen och lysa ur våra anleten, liksom själens glädje redan i detta lifvet har inflytande på ansigtsdragen, genom att göra dem mera öppna och strålande; så säger os Salomon: "en menniskas wisdom gör hennes anlete skinande." Och såsom dygden förüdlar menniskans hjerta, så gör den sjelfwa hennes blick mera intagande och liflig.

3. Wåra kroppar skola uppstå i krafi. Detta betecknar våra himmelska kroppars liflighet och lättethet att röra sig från ett ställe till ett annat, hvarigenom de skola bli fwa lydiga och lämpliga verktyg för själjen. I vårt nuvarande tillstånd äro våra kroppar

att likna wid band och fjettrar, som inskränka och hämma själens frihet. "Den förgängliga lekamen nedtynger själen och det jordiska tabernaklet förtynger sinnet." Våra tröga, slöa, owerksamma kroppar äro ofta oförmögna eller sensfördiga att lyda själens bud. Men i det andra lifvet hafwa wi att vänta något bättre, och "de som bida efter Herren, skola få en ny kraft, så att de skola uppfara med wingar såsom örnar, de skola löpa och icke uppgiswas, de skola wandra och icke trötta warda." Es. 40: 31. Hastigheten af deras rörelser skall blifwa lik den förtärande elden i torrt gräs, och höjden deraf som örnarne flygt; ty de skola möta Herren i sky, då han kommer till domen och åtsölda honom till den högsta himlen. Våra jordiska kroppar äro slöa och tunga i alla sina rörelser och snart uttröttade wid hvarje werksamhet; men våra himmelska kroppar skola blifwa lika werksamma, snabba och lätta, som våra tankar nu äro.

4. Våra kroppar skola i uppståndelsen vara andeliga kroppar. Våra andar twingas nu att tjena våra kroppar och våra flesta handlingar bero nästan uteslutande på dem. Men våra kroppar skola då tjena andarna och bero af dem. Liksom wi med en naturlig lekamen förstå en sådan, som är lämplig för denna lägre werlden, för detta jordiska tillstånd, så är en andelig lekamen en sådan, som är lämplig för det andliga tillståndet, för den oshynliga werlden, för englarnas lif. Detta är den förnämsta skillnaden mellan en dödlig och en förhårligad lekamen. Detta kött är den farligaste fiende wi hafwa, hvarför wi förneka och assäga os det i vårt dop. Det frestrar os beständigt till ondt. Hvarje deß begär är för os en snara. Alla deß lustar och begärelser äro oordentliga. Det är oregerligt och gör ofta uppror mot vårt förnuft. "Lagen i våra lemmar förer krig mot wiljans lag." "Då anden är willig, är köttet swagt," så att de bästa menniskorna äro twungna att späka sin lekamen, att hålla den i tuft, på det den icke skall förleda dem, att falla i därskap och elände. Och huru hindrar den os icke i våra gudaktighetsöfningar? Huru snart störes icke vårt sinne, då wi äro sysselsatta med heliga ting? Huru lätt bortwänder det os icke från dessa ädla öfningar, genom sina tjusande förnöjelser? Men då wi blifvit delaktiga af "lifSENS uppståndelse" skola våra kroppar vara andeliga, rena och frigjorda från det jordiska; då skola de vara lämpliga verktyg för

själen i alla de gudomliga och himmelska syskelsättningar; i oändliga tidsåldrar skola vi aldrig tröttna att sjunga Guds pris!

Nedan af denna korta betraktelse visar det sig således tillräckligt tydligt, att den förhårligade lekamen är långt härligare och mera efterlängtansvärd än denna vår skräpliga lekamen. Det enda, som ännu återstår är:

III. Att draga några slutsatser från det hela. Och på grund af hwad som blifvit sagdt kunna wi för det första lära, att det bästa sättet att bereda os för lishet i de himmelska kropparna är, att rena os mer och mer från alla jordiska lustar och förneka lekamen alla de dåraktiga njutningar, som den förfäldt åträr. Vi skola begynna i detta lishet att lossa på bandet, som förenar själen med detta dödliga kött; att rena våra begär och höja dem från tingens här nere till dem der oswan och draga våra tankar från närvärande och synliga ting, samt wänja os att tänka på och umgås med det tillkommande och osynliga, på det våra själar, då de lemma dessa jordiska kroppar, må vara beredda för den andeliga verlden, genom att på förhand hafta smakat andeliga fröjder och i någon grad vara bekanta med de föremål, som då skola möta os. En själ, som är helt upptagen af denna jordiska lekamen, passar icke för de härliga boningarne der oswan. En sådana själ är så införlifwad med kroppsliga njutningar, att hon icke kan lefwa utan dem, och hon har icke smak för andra fröjder, huru oändligt bättre de än må vara. Ja, sådana, som följa de köttsliga begärelsernas dragningskraft, äro till den grad olämpliga för njutningen af himmelska fröjder, att de skulle betrakta det som den största plåga att blifwa iflädda himmelska kroppar; det skulle vara det samma som att kläda en tiggare i konunglig drägt. Sådana härliga kroppar skulle blifwa obeqwärna för dem; de skulle icke weta hwad de skulle göra med dem; de skulle blifwa glada att få återtaga sina trasor igen. Men då wi blifvit twagna från våra synder och "renade från allt köttets och andens besmittelse," genom tron på vår Herre Jesus Kristus, då skola vi längta att få lemma denna kroppen och vara hos vår förhårligade Frälsare; wi skola alltid vara redo att lyfta våra wingar för att ila till den andra verlden, der wi ändtligen skola få kroppar, som äro lämpliga för vår andliga finnesrigtning.

2. Härav kunnna wi fatta orsaken, hvarför graderna af härlighet äro så olika i de himmelska boningarne. Ty ehuru alla Guds barn skola få en förhärligad kropp, skola de likväl icke alla blixtwa lika härliga. "Såsom en stjerna öfvergår den andra i klarhet, så är det ock med de dödas uppståndelse," v. 41, 42. De skola alla "skina som sjernor," men de som genom beständig flit i att göra väl, haftwa uppnått ett högre mått af renhet än andra, skola äfven skina klarare än andra. De skola lyxa härligare än stjernorna. Säkert är, att de mest himmelska kroppar skola blixtwa gifna åt de mest himmelska själar, och detta är icke någon liten uppmuntran för oss att söka göra de största framsteg wi möjiligen kunnna i Guds kunskap och kärlek, alldenstund ju mera wi nu wända oss från de jordiska tinget, desto härligare skola våra kroppar blixtwa vid uppståndelsen.

3. Må dessa betraktelser förmå oss att tåligt bärta de sivanden, som wi haftwa att genomgå i detta närvarande lifvet! Tiden för vår ewiga förloftning nalkas. Låtom oss uthärda ännu något litet, och så skola alla tårar snart blixtwa aftorkade från våra ögon, sorg och sukan för ewigt fly! Och huru snart skola wi icke förgäta allt hwad wi haftwa uthärdat i detta jordiska tabernakel, då wi en gång äro iflädda det hus, som ewigt är i himlen? Nu äro wi endast på resan mot hemmet och måste bereda oss på kamp mot många svårigheter; men det skall icke dröja länge, förr än wi komma till målet för vår resa och detta skall uppwäga allt. Vi skola då vara i lugnt och säkert förvar, utom stormarnes och farornas område. Vi äro då hemma i vår Faders hus och icke längre utsatta för wedermödor, hwilka wi under vår wistelse i dessa tjäll äro underkastade. O, låtom oss se till att wi icke af brist på tålmod gå miste om denna lyckelighet! Låtom oss vara uthålliga intill ändan, och wi skola erhålla riklig belöning för alla möder och besvärligheter under wandringen, nemligen ewig hwila och frid!

Må detta ishynderhet väpna oss mot frukten för döden; den är nu afväpnad och kan icke göra oss någon skada. Den siljer oss wisserligen för en liten tid från denna lekamen, men endast på det wi må återfå den igen förhärligad. Såsom Gud en gång sade till Jacob: "frukta dig icke att fara in uti Egypten . . . jag will draga ned med dig till Egypten och jag will ock föra dig

derur." Så säger jag till alla, som äro födda på nytt: frukten icke att stiga ned i grafwen, att lägga edra huswuden i stoftet, th Gud skall förvisso föra eder upp derur igen och det i ett mycket härligare tillstånd. Allenast "waren fasta, orörliga, öfwerflödande uti Herrens werk alltid," och ehuru döden skall segra öfwer och nederlå detta hus af ler, har dock Gud försäkrat, att han skall upprätta det igen, oändligt schönare, kraftigare och nyttigare!

Tjugondeandra predikan.

De rättfärdigas belöning.

Hållan är 1777 inför föreningen för drunknade personers räddning.

Kommer I min Fabers wälsignade och besitter det riket som eder är tillredt från verldens begynnelse. Matth. 25: 34.

1. Hvarje tänkande menniska kan redan från förnuftets standpunkt inse, "att Gud lönar dem, som söka honom." Förnuftet ensamt säger oss, att "den rättfärdige hafwer dock sin lön;" att "Gud är domare på jorden." Men huru liten undervisning erhålla wi icke genom förnuftet, rörande de särskilda omständigheter, som infestas i denna allmänna sanning? Enär ögat icke har sett eller örat hört det, så kan det icke heller på naturligt fätt ingå i våra hjertan. Vi kunnen icke begripa omständigheterna, som äro förknade med den högtidliga dagen, på hvilken Gud skall döma verlden. Ingen upplysning af detta slag kan erhållas af någon annan än den store domaren själf. Och hvilket förväntande bewis på nedlätenhet, att skaparen, uppehållaren, allas Herre och domare, har behagat gifwa oss en så tydlig underrättelse om allt som skall ske på den högtidliga räkenskapsdagen! Om den lärde hedningen erkände schönheten af mosaiska berättelsen om skapelsen, hvad skulle han då icke hafwa sagt, om han hade hört denna framställning om mennisckes Son, kommande i sin härlighet? Här äro i sanning inga prunkande ord, intet prydligt språk; det skulle icke hafwa egnat sig hvarken för talaren eller saken. Men hvilken utsäglig wärdighet i tanken! Se honom, kommande "i himmelens sky och

alla de heliga englarne med honom!" Se honom, "sittande på sin härlighets tron och alla folkslag församlade framför honom!" Då skall han stilia dem och ställa de goda på sin högra sida och de onda på sin venstra. "Då skall konungen säga:" gif akt på den beundransvärdä lämpligheten i uttryckens utveckling! "Menniskenes Son" nedstiger för att döma mennisjors barn. "Konungen" utdelar belöning och fördömelse åt sina lydiga eller olydiga undersåter. "Då skall konungen säga till dem, som äro på hans högra sida: kommer, I min Faders wälsignade, och besitter det riket som eder är tillredt från werldens begynnelse."

2. "Tillredt åt eder ifrån werldens begynnelse." Men huru förenar detta sig med det allmänna antagandet, att Gud skapade menniskan endast för att fylla de troner, som till följd af de upproriske englarnes utkastande blifvit lediga? Tyckes detta icke snarare innesatta, att han skulle hafta skapat menniskan, äfven om englarne aldrig hade fallit; alldenstund han hade beredt riket för sina mennislobarn, innan han lade werldens grund.

3. "Besitter det riket:" — såsom warande "Guds arswingar och hans älfslade Sons medarswingar." — Det är eder rättighet, emedan jag köpt ewig förlofning åt alla dem som lyda mig. I lydden mig i edra kötts dagar. I trodden på Gud Fadren och likaledes på mig. I älfsladen Herren eder Gud och denna kärlek förmådde eder att älska alla menniskor. I framhärdaden i den tron, som verkar genom kärleken. I bewisaden eder tro med edra gerningar: "thj jag var hungrig och I gafwen mig äta; jag var förstig och I gafwen mig dricka; jag var huswill och I herbergeraden mig; naken och I klädde mig; jag var sjuk och I besökte mig; jag var i fångelse och I kommen till mig."

4. Men i hwad mening skola vi förstå de ord som följa: "Herre, när sågo wi dig hungrig och bespisade dig, eller törstig och gafwo dig dricka?" De kunna icke förstås bokstäfligt, de kunna icke motsvara den bokstäfliga meningen, emedan det icke är möjligt, att de troende kunde vara okunniga om, hwad Gud hade verkat genom dem. År det icke tydligt, att dessa ord skola tagas i bildlig mening, och kunna de innesatta något annat än att allt hwad de gjort, skall synas såsom intet för dem, skall, så att säga, försvinna vid betraktandet af hwad Gud deras Frälsare har gjort och lidit för dem?

5. Men "konungen skall swara och säga till dem: sannerligen säger jag eder: hwad I hafwen gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafwen I gjort mig." I sanning en utsago wärd att hållas i ewig åminnelse! Må den lefswande Gudens finger skrifwa den i allas våra hjertan!

Jag will med anledning häraf först göra några få betraktelser angående goda werk i allmänhet; för det andra särstildt tala om den anstalt, för hwars befrämjande wi nu äro församlade, och i tredje rummet göra en kort tillämpning.

I. Först will jag göra några få iakttagelser angående goda werk i allmänhet.

Jag är medveten om, att många werkligt fromma menniskor finnes, som icke wilja höra talas om detta ämne; ja, när helst nødvändigheten af goda werk kraftigt påyrkas, taga de för gifswet, att talaren på detta sätt åstundar föra dem tillbaka under påfwedömets wälde. Men skulle wi, af fruktan för denna eller någon annan förebråelse, affstå ifrån att tala "sanningen sådan den är i Jesus?" Skulle wi, under någon förewändning, affstå ifrån att "förfunna hela Guds råd?" Nej, om en falskt profet kunde yttra följande högtidliga ord: "jag kan icke gå utöfwer Herrens min Guds besällning, ware sig till att göra litet eller stort," huru mycket mer böra icke Kristi sanna tjenare kunna säga detsamma.

2. Och är det icke beflagligt, om någon enda, som fruktar Gud, skulle önska att wi göra på annat sätt, eller, genom att sjelfswa tala på annat sätt, gifswa anledning till att sanningens wäg föräktas? Jag syftar särstildt på wägen till frälsning genom tron, som just i följd häraf föräktas, ja afflyks af många tänkande personer. Det är nu omkring fyratio år sedan den stora bibliska läran: "af näden ären I frälste genom tron," började öppet förfunnas af några få prester, tillhörande Englands kyrka. Somliga, som hörde, men icke förstode den, började snart att predika samma lära, men wanstälde den på ett ömkligt sätt, förwände skrifsterna och gjorde "lagen om intet genom tron."

3. Somliga af dessa nedsatte goda gerningar i affligt att derigenom på det kraftigaste sätt upphöja trons wärde. De talade om goda gerningar såsom icke allenast obehöfliga för frälsningen, utan såsom i hög grad förderfliga för densamma. De framstälde goda gerningar såsom vändligt mera farliga än onda, för dem,

som söka sina själars frälsning. En ropade högljutt: "flera män skor gå till helvetet genom att bedja, än genom att stjöla." En annan utbrister: "vort med edra gerningar, må det vara slut med dem, eller och kunnen I icke komma till Kristus!" Och detta obibliska, oförnuftiga språk har blisvit falladt **att predika evangelium!**

4. Men skall icke "hela jordens domare" tala, så wäl som "göra rätt?" Skall han icke "hafwa rätt i sina ord och ren vara, då han dömes?" Säkert skall han det. Och enligt hans myndighet måste wi fortfarande förkunna: att när helst du för hans skull gör godt emot någon, då du föder de hungriga, gifwer dricka åt de förstiga, då du bistår främlingen eller kläder de nafna, då du besöker dem, som äro sjuka eller i fängelse; detta är icke **lysande synder**, såsom en skriftställare förwärnande nog benämner dem, utan "offer som Gud wäl behaga."

5. Icke så att det är vår Herres affigt, att wi skulle instränka vår wälgörenhet till menniskornas kreppar. Han wäntar oneklingen, att wi skola vara lika öfwerflödande och riko åfwen i andliga barmhertighetswerk. Han "gaf sig sjelf för os på det han" icke endast "skulle igenlösa os ifrån all orättfärdighet" utan åfwen "rena os, sig sjelf till ett egendomsfolk, det sig om goda gerningar beflitar;" som framför allt beflitar sig om att "frälsa själar ifrån döden" och derigenom "skylla en myckenhet af synder." Och detta innesattas otviswelaktigt i Pauli uppmaning: "medan wi nu tid hafwa, låtom os göra godt emot alla," godt af alla möjliga slag, såwäl som i hvarje möjlig grad. Men hvarsför omnämner vår wälsignade Herre icke några andliga barmhertighetswerk? Han kunde icke lämpligen göra det i denna ordställning. Han kunde icke säga: jag war willfarande och I öfwerbewisaden mig, jag war stadd i synden och I återförden mig till Gud. Och det war icke heller af nøden, th genom att namngifwa några, innesattar han **alla barmhertighetswerk.**

6. Men måste jag icke tillägga ännu en sak — må den som hörer det åfwen förstå, — goda gerningar äro så långt ifrån att vara hinder för vår frälsning, så långt ifrån att vara utan betydelse; så långt ifrån att icke räknas med i kristendomen, (förutsatt att de härleda sig från en rätt beweckelsegrund,) att de just äro kristendomens fullkomlighet. De äro de mest upphöjda delarne

af den andliga byggnaden, till hvilken Jesus Kristus är grunden. För dem, som uppmärksamt betrakta det trettonde kapitlet i första brefvet till Korinterna, skall det blifwa oemotsägligt och klart, att hvad Paulus der beskrifwer såsom den förnämsta af alla kristliga dygder, är kärleken till vår nästa. Och för dem, som uppmärksamt betraktar hela innehållet, både i gamla och nya testamentet, skall det lika klart visa sig, att gerningar, härflytande från denna kärlek, äro den förnämsta delen af den religion, som deruti uppenbaras. Härom säger vår Frälsare sjelf: "derutinnan är min Fader förhårligad, att I bären mycken frukt." Mycken frukt! Innefattar icke detta uttryck förträffligheten af hvad som så benämnes? Är icke sjelfva trädet till för fruktens skull? Genom att bära frukt, och genom detta endast, uppnår det den högsta fullkomlighet det kan uppnå och motsvarar ändamålet, för hvilket det planterades! Hvem är då den, som will fallas en kristen och kan tala föraktligt om goda gerningar?¹

¹ Anledningen till denna rädsla för goda gerningar synes vara den att man icke rätt uppfattat bibelns lära om rättfärdiggörelsens olika grenar. Bibeln talar om tre olika slag af rättfärdighet eller rättfärdiggörelse.

Hörst "den Guds rättfärdighet som kommer af Jesu Kristi tro" hvilken är "våra synders förslätsel," om denna heter det "vi warba rättfärdiga utan förskyllan af hans nåd, genom den förloftning som i Kristo Jesu skedd är."

Hör det andra talar bibeln om lefwernets rättfärdighet: "den som gör rättfärdigheten, är rättfärdig, såsom han (Kristus) rättfärdig är." 1 Joh. 3: 7. "Om I weten att han (Kristus) är rättfärdig, så weten I, att hvor och en som gör rättfärdigheten, han är född af honom." 1 Joh. 2: 29.

Hör det tredje talas i bibeln om rättfärdiggörelsen "på den dagen, när Gud menniskornas lönigheter döma skall." Det är härpå vår Frälsare ifyster då han säger: "af dina ord skall du därför rättfärdigad och af dina ord skall du warda saksäld," häraf lära wi: "att för hvart och ett fåfängt ord, som menniskorna tala, skola de göra räkenstap på domens dag," (Math. 12: 36, 37.)

Om den förstnämnda rättfärdiggörelsen, genom hvilken vi erhålla våra synders förslätsel och upptagas i Guds ynnest, säger författaren: "genom en menuiska är synden kommen i världen och genom synden döden, och är så döden kommen öfver alla menniskor," emedan de alla woro inneslutna i honom, hvilken var allas vår gemensamma fader och ställsöreträdare. Sålunda äro "genom ens öfwerträdelse" (Rom. 5: 18) alla döda, döda för Gud, döda i synden, boende i en förgänglig, dödlig kropp, som snart skall upplösas, och under domen af ewig död; "ty såsom för en menniska olydnad alla äro wordna (eller gjorde till) syndare, så är genom ens öfwerträdelse domen kommen öfwer alla menniskor till fördömelje. (Rom. 5: 12.) I detta

II. Från dessa allmänna iakttagelser öfvergår jag att försiktigt betrakta den stiftelse, för hvilken befrämjande vi nu äro församlade. Och genom att så göra skall jag för det första fåsia mig vid uppkomsten af denna stiftelse; för det andra, vid deß framgång,

tillstånd woro vi, nemligen hela menniskslägret, då "Gud så älskade verlden, att han utgaf sin enda Son, på det vi icke skulle förgås, utan så ewinerligt lis." Joh. 3: 16. I tidens fullbordan blef han menniska, ett annat gemensamt husvud för menniserna, en andra stamfader och ställföreträdare för hela menniskslägret; och såsom sådan var det, som "han har vår krankhet" i det "Herren lastade alla våra synder på honom." Då "var han farad för våra misgerningars skull, och flagen för våra synders skull." "Han gaf sitt lis till skuldboffer;" "genom detta enda offer, han sjelf, en gång offrad, har han återlöft mig och hela menniskslägret, i det han derigenom har" frambragt ett helt, fullkomligt och tillräckligt offer, tillfyllestgörande för hela verldens synder.

På grund derafs, att "Guds Son smalat böden för alla," har Gud "försönat verlden med sig sjelf och icke tillräknat dem deras synder," och dersför, "såsom för ens synd skull domen är kommen öfver alla menniskor till fördömelse, så kommer och genom ens rättfärdighet lissens rättfärdighet öfwer alla menniskor," (Rom. 5: 12) så att Gud nu för sin älskade Sons skull och för hvad han har gjort och lidit för os, täckes på ett enda wilke (hvilket han sjelf också sätter os i stånd att fullgöra) både eftergisver våra synders väl förtjenta straff, infäster os i sin nåd och återställer våra böda själar till andligt lis, såsom pant på det ewiga livet.

Det enda verkande medlet att blixta delaktig af frälsningen (hvaraf rättfärdiggörelsen är en del) är tron, det är, en wiß försäkran och tillförsigt att Gud både har förlåtet och will förlåta våra synder, att han har upptaget os åter i sin nåd för förtjensten af Kristi lidande och böd. Detta är att göra Kristus till din egen och tillämpa hans förtjenst på dig sjelf.

Genom att påstå, att denna tro är wiloret för rättfärdiggörelsen, menar jag, att ingen rättfärdiggörelse finnes utan densamma. "Hvilken som icke tror, han är redan dömd," och sålänge han icke tror, kan denna fördömelse icke borttagas, "utan Guds wrede blixtver öfver honom." Joh. 3: 18, 36.

Tron är dersför det nödvändiga wiloret för rättfärdiggörelsen. Ja, och det enda nödvändiga wiloret dersför. I sjelfwa det ögonblick Gud gifwer tron (ty den är en Guds gäfwa) åt den ogudaktiga, "warder denna tro honom räknad till rättfärdighet." Förut har han ingen rättfärdighet alls, men "tron warder honom räknad till rättfärdighet" i sjelfwa det ögonblick han tror. Ty emedan Gud gjorde "Kristus till synd för os," behandlade honom såsom en syndare och straffade honom för våra synder, så räknar han os rättfärdiga från den stund vi tro på honom. Han straffar os icke för våra synder, nej, han behandlar os såsom woro vi skuldsria och rättfärdiga; "vi warde funna i honom" och så "den rättfärdighet som af Gud kommer genom tron." Filip. 3: 9.

för det tredje, vid deß förträfflighet; hwarefter det må tillåtas mig att göra en kort tillämpning.

1. Angående upplösten af denna stiftelse skall jag vara helt kort, emedan många af eder redan äro bekanta dermed.

Det är förvånande, såsom en skarpsinnig författare anmärker, att en sådan stiftelse som denna, och med en sådan betydelse för menniskösläget, skulle så sent uppkomma i verlden. Hafwa wi någonting tidigare frißvit angående detta ämne än en afhandling, offentliggjord i Rom år 1637? Och hwilade icke då förslaget i många år? Gjordes då mera än ett eller två försök, och desha icke werksamt fullföljda, förr än år 1700? Genom hwilka mänt och steg det sedan har blifvit förnyadt och satt i werksamhet skola wi nu undersöka.

2. Jag kan icke på bättre sätt gifwa eder en klar öfversikt häraf än genom att göra ett kort utdrag ur redogörelsen om anledningen till och planen för denna förening, offentliggjord för två år sedan.

"Många och obestridliga äro exemplen på möjligheten af att återställa sådana personer till lif, som trüffas af en hastig död, ware sig genom slag, frampryckningar, osunda dunster, qväfning eller dränkning. Händelser af detta slag hafwa inträffat i hvarje land. De betraktades wäl, men ansågos såsom ovanliga händelser, från hwilka inga beständiga slutsatser kunde dragas.

3. "Några få wälgörande män i Holland väckte slutligen tanken på, att somliga af dessa hade funnat räddas, om lämpliga medel hade blifvit nyttjade i rätt tid. Dessa bildade en förening, i affigt att göra försök. Deras försök fröntes med framgång öfwer all förväntan. Många blefwo återsörda till lif, som i annat fall skulle hafwa förgåtts. Och de woro slutligen i stånd att utsträcka sin werksamhet öfwer sju provinser."

"Deras framgång uppeggade andra länder att följa exemplet. År 1768 utgaf sundhetsnämnden i Milano och Venetig en förordning, angående drunknade persons behandling. I staden Hamburg upplästes en liknande förordning i alla kyrkorna. År 1769 utförde kejsarinna af Tyskland ett påbud innehållande råd och uppmaning att bistå i hvarje förefallande omständighet, der ett sådant kunde erfordras. År 1771 grundade magistratspersonerna i Paris en stiftelse till förmån för drunknade personer."

4. År 1773 öfversatte d:r Cogon en berättelse om föreningarne i Amsterdam, i afsigt att underwisa våra egna landsmän om den praktiska möjligheten att återföra drunknade personer till lifvet. Mr Hawes förenade sig genast med honom, och dessa män uppgjorde planen för en liknande stiftelse i England. Snart woro de i tillfälle att bilda en förening för detta förträffliga ändamål. Planen är följande:

"I. Föreningen will på ett så widsträckt sätt, som möjligt, offentliggöra det lämpligaste sättet att behandla drunknade personer.

"II. Den utdelar en belöning af två guinéer bland de första personer som försöka att återställa en menniska, som upptagits ifrån vattnet såsom död, och denna belöning utdelas äfwen om försöket icke krönes med framgång, förutsatt att det fortgått under två timmar, enligt det sätt föreningen har föreskrifvit.

"III. Föreningen utdelar en belöning af fyra guinéer, då personen återställes till lif.

"IV. Den gifwer en guiné till den, som utan uppskof tager den drunknade i sitt hus och förser honom med det nödvändiga.

"V. Ett antal af läkare, boende nära de platser, der dessa olyckshändelser inträffat, gifwa sitt bistånd utan någon ersättning.

II. Sådan war uppkomsten af denna underbara stiftelse. Med hvad framgång den werkaf ämnar jag nu i andra rummet i all forthet påpeka.

Och det måste medgiswas att framgången icke allenast är långt större, än de inbillat sig, som hafwa föraktat den, utan större än de vågade hoppas, som woro sysselsatta i densamma.

Under den korta tidrymd från desf första inrättande i maj 1774 till slutet af december hafwa åtta personer, till utseendet döda, blifvit återställda till lif.

År 1775 blefwo fyrtiosju personer återförda till lif. Trettio-två af dem genom direkt uppmuntran och bistånd från föreningens medlemmar, och de öfriga genom läkare och andra personer, som följt det behandlingssätt föreningen bekantgjort.

År 1776 återstäldes fyrtioen personer till lif genom föreningens bistånd. Från annan ort anmälades elftva som blifvit räddade.

Antalet lif, som räddats och återstälts under två och ett halft år, sedan stiftelsen först började sin werksamhet, uppgick till ett-

hundrasju. Lägg härtill dem, som sedan blifvit återstälda och utaf tvåhundrade och åttiosyra personer, som efter alla synliga tecken warit döda, hafwa icke mindre än etthundrade och femtiosju blifvit återstälda till liv! Sådan är den framgång, som på denna korta tid åtföljt förenings verksamhet. Sådana äro de wälsignelser, som Gud i sin nådiga försyn har skänkt åt detta nya företag.

III. 1. Det återstår endast att visa förträffligheten af denna plan. Och den framstår genom en enkel betraktelse: denna stiftelse förenar uti ett, alla olika barmhärtighetswerk. De olika kärlekswerk, som förut omnämndes, äro alla innesattade häruti. Det innesattar all materiel — om jag så må säga — och all andlig wälgörenhet; ja, all slags wälgörenhet, som kan visas antingen menniskornas kroppar eller själar. För att ställa detta öfwer all motsägelse, behöfves ingen studerad vältalighet, ingen retorisk konst, utan det gäller, att helt enkelt och naken framhålla saken sådan den är.

2. Hvad som blifvit försökt och icke endast försökt utan i verkligheten fullföljt — så rikligen har Guds godhet gynnat dessa menslighetens wälgörares arbete — är icke mindre än att i en inskränkt mening återställa de döda till liv. År det då att undra på, att menniskorna i allmänhet till en början skulle förlöjliga ett sådant företag? Att de skulle inbilla sig att personer, som förenade sig i ett sådant företag, måste vara helt och hållet ifrån sina sinnen? En af de gamle sade: "hålls det af eder otroligt att Gud uppväcker döda?" Kan icke han, som först gaf lifvet, likaså wäl ånho gifwa det? Men det må wäl hållas för ett otroligt ting, att menniskor skulle uppwäcka döda, th ingen mensklig magt kan skapa liv och hvilken mensklig magt kan återställa det? Förläktligen, då vår Herre — hvilken judarne vid den tiden ansågo endast vara en menniska, — kom till Fairi hus i affigt att uppwäcka hans dotter ifrån de döda, och då han först uttalade denna sin affigt, "gjorde de spe af honom;" "flickan — sade han — är icke död, utan sovver." Det må snarare fallas sömn än död, th hennes liv skall ännu icke vara slut, utan jag will hastigt uppwäcka henne ur denna sömn.

3. Likwäl är det visst, att hon var verkligt död och skulle hafwa fortfarit att vara det, trots all magt, undantagandes den Allsmägtiges. Men se, hvilken magt Gud nu har gifvit åt men-

niskorna! Hans namn allena ware prisadt! Se med hwilken wisdom han har utrustat dessa barmhertighetens söner! Han lär dem att hejda den flyende själen, att fånga anden, som juist är i begrepp att lemna det andelösa stoftet och sträcka sina wingar mot ewigheten! Hwem har sett sådant? Hwem har hört sådant? Hwem har läst derom i de gamles häfter? Du menniskobarn! Kunna dessa döda ben bli swa lesvande igen? Kunna dessa stelnade hjertan åter komma att slå? Kan det stelnade blodet åter komma att flyta? Kunna dessa torra stelnade blodkärl öppnas och erbjuda blodet sitt fria lopp? Kan detta kalla kött återfå sin naturliga wärme eller dessa ögon återigen fåda solen? I sanning, dessa äro sådana ting — funde man icke nära på säga sådana underwerk, — som hwarken vårt närvarande släkte eller våra förfäder hafwa hört omtalas.

4. Betrakta, jag uppmanar eder, huru många underwerk af barmhertighet — för att så säga — som äro innesattade i ett enda! Den arma menniskan, som nyß war räknad bland de döda, inandas nu, och det genom dessa Guds budbärares omsorg och möda återigen lusten, öppnar sina ögon och står på sina fötter. Mannen är återsäld till sin tackamma familj, till sin hustru, till sina nyß hjälplösa barn, på det han återigen genom sitt hederliga arbete må skaffa dem allt hwad som är nödwändigt för lifvet. Sen nu hwad I hafwen gjort, I barmhertighetens tjenare! Sen nu frukten af edra kärlekswerk! I hafwen warit såsom man åt enkan, såsom fader för de faderlösa och härigenom hafwen I gifvit mat åt de hungriga, dricka åt de törstiga, kläder åt de nakna. Ty hungriga törstiga och nakna skulle dessa små hafwa blifvit, om I icke hadnåterstält deras fader, som nu aghjälper det. I hafwen mera än lindrat, I hafwen förhindrat den sjukdom, som naturligen skulle hafwa uppstått af brist på tillräcklig föda och behöfliga kläder. I hafwen hindrat dessa faderlösa ifrån att gå omkring i saknad af något att luta sina hufwuden till. Ja, det är mycket troligt, att I hafwen hindrat somliga af dem ifrån att blifwa insatta i ett fuktigt och tröbstlöst fängelse.

5. Så stor, så omfattande är den barmhertighet I hafwen bewisat edra medmenniskors kroppar! Men hwarför skulle deras själar utelemnas ur räkningen? Huru stor är icke den wälgörenhet I hafwen bewisat äfwen dessa? Huffadren har nu återigen

tillsfälle att hystå sin busiru i sådana ting, som äro af största betydelse. Han kan nu återigen "styrka hennes händer i Herren" och uppmuntra henne att "med tålamed löpa i den kamp som henne förelagt är." Han kan nu återigen förena sig med henne i barnens undervisning och uppföstra dem samt "leda dem på den väg de skola gå," och barnen torde få lefwa för att blifwa en tröst och ett fröd för sina åldriga föräldrar äfvensom nyttiga medleimmar i samhället.

6. Ja, kanhända att I hafwen röddat den arma mennisan icke endast från dödens gap, utan från att sjunka djupare än i vattnet, ifrån det ewiga förderwets djup. Det kan icke betwiflas, att semliga af dem, hvilkas lif I hafwen återslält, churu de förut varit utan Gud i verlden, skola besinna sig och icke endast med sina läppar, utan äfven i sitt lefwerne, prisa Gud. Det är högst troligt, att någon af dessa, i lithet med en af de tio spetälska skall wända om och tacka Gud med en verklig och ewig tacksjägelse genom att öfverlemla sig i hans ärofulla tjenst.

7. Det är anmärkungswärtt att åtskilliga af dem, hvilka I hafwen återsört från grofven och likbären, woro berusade vid sjelfwa det tillfälle, då de föllo i vattnet, och att de hastigt och — hvilket vanligen är förhållandet, — helt och hållt förlorade sansningen. Här war fördenfull ingen möjlighet för finnesändring. De hade icke få mycken besinning att de kunde ropa: "Herre missunda dig öfwer mig syndare!" I detta tillstånd höllo de på att sjunka genom de stora vattenmassorna ned i förderwets bottenlösa djup, och dessa den gudomliga barmhertighetens tjenare ryckte dem upp ur vattnet och ut ur elden! Genom en och samma handling frälste de dem från timlig och ewig död!

8. Ja, en arm synderska — må det aldrig förgötas — kom just ned ifrån ett farthyg, då hon blef föremål för Guds rättvisa och barmhertighet, hennes fot halkade och hon föll i strömmen. Genast förlorade hon sin sans, så att hon icke kunde åkalla Gud. Likwäl hade Gud icke förgätit henne. Han sände dessa, som frälste henne från döden, åtminstone från en lekamlig död. Och hwem wet, om hon icke lägger det på hjertat och "omvänder sig från sina vägars willa?" Hwem wet, om hon icke torde blifwa frälst från den andra döden och tillika med sina räddare få "besitta riket?"

9. Ännu en punkt förtjenar att särskildt widröras. Många

af dem, som hafwa blifvit återställda till liv — icke mindre än elswa af fjorton, som blifvit frälsta på få månader — hörde till dem som äro en flamfläck för vår nation, nemligen frivilliga sjelfmördare. Då många af dessa olyckliga menniskor, som försöka att begå detta grässliga brott, äro personer, som fått en värdad uppsöstran, är det att wänta att de skola betrakta dessa tänkwärda ord, icke af en inskränkt kristen, utan af en ädelsinnad hedning, ja, en romare, uttalade i följande stöna vers:

"Proxima deinde tenent moesti loca, qui sibi letum
Insontes peperere manu, lucemque perosi
Projecere animas. Quam vellent æthere in alto
Nunc et pauperiem, et duros perferre labores!
Fata obstant, tristique palus inamabilis undâ
Alligat, et novies Styx interfusa coercet."

Öch många finnas, som hafwa det goda i öfverflöd,
men därar äro, som döma sig sjelfwa till en frivillig död;
de wilja ej lefwa, fastän de äro fria från skuld,
de harmas och hata lifvet, som är mera wärdt än guldb.
O, huru gerna ville de lida allt slags besvär,
om de nu kunde få komma tillbaka och lefwa här!
Förgäfwes, ty der håller ödet dem bundna i ewigt twäng
och der nöbgas de höra en tjutande, stränande sång
och rysligt dån från Styx, som ewigt flyter sin jemna gång.

"Fata obstant!" Men nu se wi, att Gud till mångas bästa har trotsat ödet. De blifwa återsörda från den ström, öfwer hvilken man ej kan färdas tillbaka; de se den öppna sky; de ståda solens ljus. O, måtte de få se ljuset af Ditt ansigte, o Gud! och hjelp dem att få framlefwa sina få återstående dagar på jorden, att de må lefwa med Dig för ewigt!

IV. Låt mig nu till sist göra en kort tillämpning.

Men till hvem skall jag wända mig? Finnes här någon af de olyckliga, som hyss fördömar mot den uppenbarelse, som alltigenom talar om huldhet och barmhärtighet, som innehåller de rikaste utgjutelser af Guds kärlek till menniskorna; de rikaste kärlekens skatter som någonsin blifvit åskådliggjorda ifrån werldens grundläggning? Likwäl will jag ställa några få ord äfven till eder; ty om I icke ären kristna, ären I likwäl menniskor. I ären likaledes mottagliga för wälwillinga intryck. I hafwen menskliga känslor. Hafwa icke äfwen edra hjertan warit genomträngda af

denna ädla känsla — wärdig den bäste kristens hjerta och läppar — hafwen I icke hyt deltagande för dem, som warit lidande? Huru mången gång hafwen I icke känt qval öfwer det mensfliga eländet? Då I hafwen skådat en scen af djup sorg, hafwa icke då edra hjertan uppeldats och edra tårar hymligt flutit ned på edra sinder? Men är dei lätt för någon att tänka sig en scen af djupare qval än denna? Antag att du är närvärande just som budbäraren kommer in och budskapet meddelar: "Jag är förgiven att säga eder det, men ni måste weta det; eder man är icke i liffvet. Han skyndade sig från farthyget och hans fot halkade. Det är sant, efter en stund påträffades hans kropp, men der ligger den utan något tecken till liff." I hvilket tillstånd äro nu både modren och barnen? Måhända för en stund stumma, öfverwälldigate, tyt stirrande på hvarandra, dernäst utbrytande i högljudd och bitter gråt! Nu är tid att hjälpa dessa hårdt pröfswade medvandrare genom att bistå dem, som gjort till sin uppgift att vid dyliga tillfällen ingripa med sin werksamhet. Låt ingenting hindra dig, att nyttja det dyrbara tillfället! Återställ mannen åt den tröjslösa hustrun och de gråtande barnen! Sant är, att du icke personligen kan göra det. Du kan icke vara på stället, men du kan på ett werksamt sätt göra det, genom att bistå dem, som äro der. Du kan nu genom ditt frikostiga bidrag sända dem den hjelp, som du icke personligen kan gifwa. O, tillslut icke ditt hjerta för dem! Öppna det så wäl som dina händer! Om du har mycket så gif frikostigt, hwarom icke, gif litet med willigt sinne.

2. Till eder, som tron den kristna uppenbarelsen, måste jag tala på ett ännu kraftigare sätt. I tron, att eder wälsignade mästare "lemnat eder ett föredöme, att I skolen träda i hans spår." Weten I icke, att hela hans liff war ett beständigt kärlekens werk? I kunnen huru han "gick omkring görande wäl," och det oafbrutet, förfunnande för alla: "min Fader verkar intill nu och jag verkar ock." År då icke detta edra hjertans språk:

O Jesu, låt de armas nød
bewela mig att hjälpa dem,
att vara enskans trogna flöd
och barnens uti hennes hem,
ja, hjälpa alla fattiga
och trösta de bedröfwade.

Tillsfüllen att göra det skola aldrig sätmas, ty "de fattiga hafwen I alltid när eder." Men hvilket dyrbart tillfälle erbjuder icke denna dagens högtidlighet eder, att träda i Kristi spår på ett sätt som I icke förut funnat begripa? Sade han icke till den orma bekymrade modren — utan twifvel till mångas förväntning — "gråt icke?" Då gjorde han dem icke ännu mera förväntade, då han astorkade hennes rinnande tårar genom att återgjwa lifvet åt hennes döda son och "gjwa honom tillbaka åt modren?" Trots allt begabberi återstälde han ju Fairi dotter till lif? Huru många ting af liknande slag, om det mänskliga får jemföras med det gudomliga, hafwa icke blifvit gjorda och göras fortfarande dagligen af dessa mänskoflägrets wälgorare? Må hvar och en då vara angelägen om att taga del i detta ärofulla werk! Må hvarje mänsk i en högre mening, än skalden åsyftade, "förena sin hand med Gud, att låta den fattige lefwa!" Hwem af eder will i dag genom edert frikostiga bidrag blifva medarbetare i detta werk och deltagare i glädjen?

3. Till eder behöfwer jag endast säga ännu ett ord. Kommen ihåg hwad som förut blifvit omtaladt, nemligu Kristi högtidliga förklaring om hwad som skall ske, då han kommer i himmels fly! — I tillhören ju honom, I wiljen ju tjena honom? — Under det I ären i utöfning af detta omfattande kärlekswerk, som består uti att föda de hungriga, kläda de nafna, herbergera främplingar, i sanning alla goda werk i ett; låten detta uppmuntrande ord vara sfrifvit i edra hjertan och ljudat i edra öron: "allt det I hafwen gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafwen I gjort **MIG!**"

Slut på förra delen.

Egrialiotwå

P r e d i k n i n g a r

af

John Wesley.

(Andra samlingen.)

Öfversatta och utgifna

af

J. Pedersen,
Pastor vid Meth. Ep. förs. i Lund.

Winlägg dig om att bewisa dig Gudi en beprövad och ostrafflig
arbetare, som rätt delar sanningens ord. 2 Tim. 2: 15.

Senare delen.

Lund 1880,
Utgifwarens förlag.

Se, jag hafwer lärt eder stadgar och rätter, såsom Herren min Gud mig
bjudit hafwer, . . . så tager det nu i akt och görer så; ty det skall eder räf-
nas för wisdom och förstånd i folkens ögon, när de få göra alla dessa stad-
gar, så att de skola säga: ett vist och förståndigt folk är dock detta härliga
folk. 5 Moseb. 4: 5, 6.

Då han utsträckte handen mot sina lärjungar, och sade: Si. min moder
och mina bröder; ty hvor och en, som gör min Faders wilja, han är min
bröder och syster och moder. Matth. 12: 49, 50.

Saliga äro de, som två sina kläder; de skola ha swa magt till lissens
träb, och de skola ingå genom portarna i staden. Uppb. 22: 14.

Tjugondetredje predikan.

Menskliga lïswet en dröm.

Såsom en dröm, när en uppvaknar; så gör du, Herre, deras beläte i staden förstadt. Ps. 73: 20. ¹

1. Hvar och en, som betraktar de föregående verserna, skall lätt finna, att Asaph här särskilt talar om de ogudaktiga, hvilka tillväxa i sin ogudaktighet. "Sådana," säger det, v. 12, "äro de ogudaktiga och ewigt sälra hoppa de rikedom." Det är mycket vanligt, att dessa helt och hället förgäta, att de äro warelser för dagen, de lefwa såsom om de aldrig skulle dö; såsom om deras närvarande tillstånd skulle räcka för ewigt, eller åtminstone såsom om de wore fullt trygga. Emedan de hafta "mycket godt förvaradt för många år," säga de lugnt till sig sjelfwa: "färe själ, gif dig ro, åt, drick, war glad." Men hvilket olyckligt myntag är icke detta! Huru ofta säger Gud icke till en sådan: "du dare, i denna natt skall man kräfwa din själ ifrån dig." Wäl må det sägas om dem: "huru snart warda de till intet! De förgås, och så en ända med förskräckelse." Ja, "såsom en dröm, när en uppvaknar, så gör du, Herre, deras beläte i staden förstadt."

2. Men jag will för närvarande föra denna tanken vidare, jag will taga orden i en mera omfattande mening och wisa, huru stor likhet det finnes mellan menskliga lïswet och en dröm. En af de gamle poeterna leder jemförelsen ännu vidare och kallar lïswet "fluggans dröm." Och så gör mr. Cawley, då han utropar:

O, lïl, du intets yngre broder
så lïl, att wi ta' miste om er båda.

¹ Citationerna ur bibeln äro i allmänhet återgitna efter Domprosten H. M. Melins berigtigade bibelöfversättning.

Men lemnande dessa poetiska utflykter will jag något grundligare undersöka, hvaruti likheten mellan dem båda i verkligheten består.

I denna affigt frågar jag först, hwad är en dröm? Du torde säga: hwem vet icke det, men borde du icke snarare säga: hwem *wet* det? Finnes någonting mera hemlighetsfullt i hela naturen? Hvilken är den, som icke har erfarit det, som icke ofta haft drömmar? Likväl kan ingen förklara drömmens natur, lika litet som man kan omfatta scharne. Hwem kan gifwa någon tydlig tillfredsställande förklaring om drömmens moder, sömnen? Många läkare hafwa visserligen försökt, men deras försök hafwa warit fruktlösa. De hafwa talat mycket lärt derom, men slutligen lemnat ämnet lika dunkelt som det var förut. De säga ož några af dež egendomligheter och werkningar, men ingen kan säga ož hwad sjelfwa sömnen är.

4. Drömmarnes upprinnelse känna wi likväl, åtminstone med någon grad af wižhet. Somliga af dem härleda sig utan twifvel från den närvarande kroppsbefäffenheten, under det andra antagligen härleda sig från själsbegären. Widare lärer skriften ož tydligt, att somliga uppkomma till följd af goda englars inverkan på våra sinnen, såsom oč andra otwifvelaftigt härledas ifrån onda englars magt och ondsko. Från samma stäckanimare af gudomlig kunskap lära wi äsven, att andarnes store Fader vid somliga tillfällen har uppenbarat sig sjelf för mänskliga andar, "i drömmar och nattliga syner." Men hvilka af våra drömmar som uppstå från naturligt och hvilka från öfvernaturligt inflytande, äro wi många gånger icke i stånd att bestämma.

5. Och huru kunna wi med wižhet sätta mellan våra drömmar och de tankar, wi hafwa i wakande tillstånd? Hvilka käntetecken finnas, hvarigenom wi kunna med wižhet weta, huruwida wi äro wakna eller sovna? Sant är, att så snart wi uppwakna ur sömnen, äro wi medvetna om att wi hafwa drömt och att wi nu äro wakna. Men huru kunna wi weta att det är en dröm, så länge drömmen fortfar? Hwad är en dröm? För att gifwa ett htligt, icke filosofist swar härpå: det är personer eller ting framställda för våra sinnen i sömnen, hvilka icke hafwa någon tillvaro annat än i vår inbillning. En dröm är dersför ett flags afvikelse från vårt verkliga lif. Den synes vara ett eko af hwad som sades eller gjordes, då wi woro wakna. Eller kanske wi kunna

säga, att en dröm är ett stycke af lifvet, afbrutet på båda sidorna; hvarken förenadt med det föregående eller det efterföljande. Och finnes något bättre sätt att beteckna skillnaden mellan en dröm och våra tankar i väckande tillstånd? Den är en sorts parenthes som inskjutes i lifvet, likasom de i afhandlingar, hvilka läsas lika bra med som utan desamma. Härigenom funna wi ofelbart igenkänna en dröm, att den är sålunda afbruten, att den icke har någon sann förening med de verkliga tinget, som föregå eller efterfölja den.

6. Det är icke af nöden att bewisa, att det finnes en nära förening mellan dessa flygtiga drömmar och den drömmen lifvet. Det torde vara af större nyta att belysa denna vigtiga sanning, att ställa den i så klart ljus som möjligt. Låtom os då omsorgsfullt betrakta förhållandet med en person, som just nu väknat upp ur lifwels dröm och öppnar sina ögon i ewigheten.

7. Låtom os antaga, att wi hade framför os en person, som just nu hade ingått i andarnes werld. Kunde du icke tilltala en sådan nyfödd själ på följande eller liknande sätt? "Du har varit en invånare på jorden i 40, 50 eller 60 år; men nu har Gud låtit sin röst höras, "vak upp du som som soffver!" Du väcknade, du uppstod, du har nu intet mera att göra med dessa arma, försvinnande sluggor. Stå upp och skaka af dig stoftet! Se, allt är *verklighet* här! Allt är varaktigt, allt ewigt! Långt mera varaktigt än jordens grundvalar, ja, än de lägre himlarnes pelare. Nu, då dina ögon äro öppna, ser du den förväntande skillnaden mellan tingen, hvilka omgivwa dig. Hvilken förändring har icke uppstått hos dig sjelf? Hvar är din lekamen, ditt hus af ler? Hvar äro dina lemmar, dina händer, dina fötter, ditt huftwud? Der ligga de falla och fänslolösa!

I grafven är lidelsén död,
der är ingen lechwande fläkt,
begärelsens brinnande glöd
är aldeles qwäfd och utsläckt.

Hvilken förändring har icke uppstått i din odödliga ande! Du ser allt hvad som omgivwer dig, men huru? Icke med ögon af kött och blod. Du hör, men icke genom ljuset som med strömmen af den vågformigt framböjhande lustens rörelse fortplantas till hörselorganernerna och anslår trumhinnan. Du har länsel,

men på hvilket underbart sätt tillföres dig nu känslan! Du har nu inga nerver att föra den ewiga elden till de wanliga känslorganerna, snarare är hela din warelse nu helt och hållet öga, öra och känslförmåga? Huru olika, nu då du är grundligt waken, äro icke alla föremålen runt omkring dig? Hvar äro de hus, trädgårdar, åkerfält och städer, hvilka du sittit såg? Hvar äro strömmarne, sjöarne och de ewiga bergen? Var det då endast i en dröm vår poet upptäckte att

All rikedom jorden från himlen har;
se höjder, se dalar, hur underbar!

Ja, jag tänker, att allt detta försvinner lit en rök, det ögonblick du vaktar skild från kroppen.

8. Huru främmande måste icke allenast sättet för din tillvaro och platsen för din wistelse synas, om det kan fallas en plats; hvilka andra kan beskrifwa andarnes wistelseort, än invånarne i de för os okända rymlerna; antingen de äro bland antalet af de olyckliga andarne, som icke bewarade sitt första tillstånd, eller af de helige som fortfarande "tjena salighetens arfswingar?" Hwad är dessa andars sysselsättning, af hvilka du nu är omgivwen? Huru bittert känna de icke därskapen hos dem, som fortfarande drömma på jorden. "Jag har intet behag" sade en af dessa (ett mycket prisadt quickehuswud, som nu nyiligen lemnat jorden) "uti att sitta dagen igenom på en sky och sjunga pris till Gud." Vi känna lätt tro honom; och det är ej heller någon fara, att hans tålmod skall sättas på ett sådant prof. Likväl är detta lust för dem, som icke upphöra dag eller natt, utan beständigt sjunga: "Helig, Helig, Helig, är Herren Zebaoth". Ef. 6: 3.

9. Antag att detta blifwer förhållandet med några af eder, som här äro närvarande inför Gud. Det kan blifwa så i morgon, ja, måhända i aften; måhända "denna natt skall man kräfwa din själ ifrån dig;" lifsrets dröm kunde sluta för dig i denna natt och du uppväknar i den oändliga ewigheten. Se, der ligger det eländiga, liflösa liket, sådt i förgänglighet och wanära. Men hvor är den odödliga, oförgängliga anden? Der står den, naken inför Guds åsyn! Huru har det blifvit med alla de affärssförbindelser du hade under solen? Hwad fördel har du fördat af din möda, ditt arbete och din omsorg? Har du dina penningar med

dig? Nej, dem har du lemnat efter dig, de äro för dig, som om de försvunnit i lusten. Hafwa dina prydliga och dyrbara kläder följt med dig? Din lekamen är nu idel stoft och förruttnelse. Din själ är visserligen beklädd med odödighet, men act, hvilken odödighet? Är det en odödighet af härlighet och ära, eller af "ewig försmäde och blygd?" Hvar är äran, staten, rikedomén, storheten, det pris som omgaf dig? Allt har försvunnit såsom en flugga försvinner. "Spelet är slut" sade Monsieur Moultray, då han, efter slaget vid Fredrikshald, såg kulan som genomborrat hans Herres, Carl XII, tinning. Hwad bekmrade han sig derom? Ikke mera än om det varit slutet på ett vanligt spel eller en dans. Men under det gryckelmaskaren soff och tog sig hvila, war det annorlunda med monarken. Huru han icke försträcktes för någonting på jorden, inträdde twiswelsutan andra förhållanden vid ewighetens port. I sjelfwa dödstunden fattade han om sitt svärdfäste, men hvar war han nästa ögonblick, då swärdet föll ur hans hand och själen flydde ur stofthyddan? Då slutade den stöna drömmen om kejsarevärdighet, om att förstöra städer eller besegra konungariken!

10. "Huru äro de hjeltar fallne och stridswapnen borta blifne?" Hwad äro för invånarne i ewigheten de wapen, som för oss synas ja fruktanswärda? Huru hafwa icke de wise, de lärde, poeterna, kritikerna fallit och deras härlighet förgått med dem! Huru äro icke folkmassans beundrade asgudar fallna! Huru fullkomligt hafwa icke "sångens döttrar" blifvit "nedertrycka" och alla musikinstrumenter förgätna! År du icke nu öfwerhygad, att enligt det ebreiska ordspråket: "en lefwande hund är bättre än ett dödt lejon." "Th de lefwande weta," ja, de mäste weta, så framt de icke friwilligt förkasta kunskapen, "att de skola dö, men de döda weta intet," huru de skola finna lindring i sina plågor eller minstning i sitt elände, deras hopp och deras önskningar, allt har förgått, "de hafwa ingen del mer i allt det som under solen sker."

11. Hvar är deras hopp, som nylingen uppgjorde djupsinniga planer och sade: "i dag eller i morgen wilja wi gå till den eller den staden och wilja der tillbringa ett år och köpflaga och winna," huru fullständigt hafwa de icke förgätit den wisa påminnelsen som följer: "och weten dock icke hwad i morgen ske kan; ty hwad är edert lif? En dunst är det, som en liten tid synes och sedan försvinner." Hvar äro alla edra göromål? Hvar edra

jordiska omsorger, edra mödor och sysselsättningar? Allt detta har försunnit såsom en rök och endast själen är qvar. Och huru beredd är den för denna nya werldens njutningar? Har hon tillfredsställelse af föremålen och sysselsättningarna i den osynliga werlden? Åro dina begär lösgjorda från tingen här nere och riktade mot dem der ofwan, fästade vid den plats, "der Jesus är sittande på Guds högra hand?" Lycklig är du då, och när han, som du älskar, skall uppenbara sig, "då skall ocf du med honom uppenbarad warda i härlighet." Col. 3: 4.

12. Men huru befinner du dig i det fällskap, som nu omgiver dig? Dina gamla umgängesväänner äro försunna, en stor del af dem hafwa måhända skilts från dig för att aldrig mera återvända. Åro ljusets englar ditt närvanande umgänge, omgives du af tjänsteandar, som nu endast winka åt dig och säga: "systrarjäl, kom med os, vi äro sände att föra dig öfwer det stora swalget och bringa dig i Abrahams stöt?" Och hwilka äro dessa? Jo, några af de räffärdigas själar, hwilka brist du förut afshulpit genom att dela med dig, och hwilka du gjort till "väunner medelst den orätta mammon," och hwilka nu af eder gemensamme Herre fått i uppdrag att välkomna och "emottaga dig i de ewiga tjällen!" Då skola mörkrets englar hastigt upptäcka, att de icke hafwa någon del i dig, de måste då antingen smyga omkring på afstånd eller fly med förtwiflan. Åro några af dessa lyckliga andar, som nu förnya bekantskap med dig, de samma som wandrade till sammans med dig här nere och buro en del af dina frestelser, och i förenings med dig "utfämpat trons goda kamp och fattat ewinnerligt lif?" Säsom I då gråto till sammans, mågen I nu fröjdas till sammans, du och dina skyddsenglar, hwilka måhända i affigt att öka din tacksamhet för befrielsen från en så fruktanswärd död torde gifwa dig en öfversigt af rymliderne der nere, de låta dig se att

Sorgens tåredal, den har ingen frid
der men'stan har intet att hvila vid.

Se å andra sidan de boningar, som äro "tillsredda åt dig ifrån werldens begynnelse!" O, hwilken skilnad mellan de drömmar som flytt och den verkliga scen, som nu utbreder sig för dig! De bjuda dig blicka upp!

Se här är vårt land med sin sol,
se här är en dag utan natt,
se här är vår Frälsares stol,
se här är vår ewiga stadt!

Blicka nedåt! Hvilket fängelse är det der? Eld öfwer, under och runt omkring! Och hvilka invånare! Hvilka rysliga, fruktansvärdā warelser, målningar af fiendskapen mot Gud och menniskor! Afund, raseri, förtvislan, förbannelse, tändagnislan mot honom, som de så länge förraftat! Skall det trösta dem att bortom det stora swalget se de rätfärdiga i Abrahams stöt? O, hvilken outsägligt härlig plats! Hvilken "byggnad af Gud, ewig i himmelen!" Jorden är endast hans fotapall, ja äfven:

Den höga himlen för vår syn,
den blåa underbara syn.

Wäl må wi då säga till deſt invånare:

Hörlunden Herrens härlighet,
I himlens skor utan tal,
Loftningen hans barmhärtighet
i himlens fröjderika sal.

Och likväl huru ringa är det husets härlighet jemfördt med Egaren, den store Invånaren. Alla ljusets förstfödde söner, englar, öfverenglar och hela himmelens här, uppsylda som de äro af ljus och färlef

"Malkas blott med skyldt och nedböjd anlete."

13. Huru beundransvärdā skola icke alla dessa scener wiſa sig när detta lättnets dröm försvunnit och du är fullt waken. En sådan syn har aldrig ingått i en menniskas föreställning här nere. Hvilka äro alla dessa som nu "skåda Guds ansigte i rätfärdighet" och utropa: "jag will mätt warda, när jag uppvaknar af din åskådning?" Dessa hafwa nu "sin del," sitt verkliga säkra "owanskliga arf, hvilket i himmelen förvaradt är." Men act! huru outsägligt olyckliga äro icke de (att förbigå alla andra betraktelser) som för sin del hafwa valt dessa flyktiga skuggor, som nu hafwa försvunnit och lemnat dem i ett djup af werfligt elände som måste fortfara i all ewighet?

14. I betraktande af att hvarje mennistobarn, som nu är på jorden, förr eller senare måste uppvakna af sin dröm och in-

träda i den verkliga tillvaron; huru nära rör det icke hvor och en af os att betänka detta förr än vår stora förwandling eger rum? Af hwilken wigt är det icke att ständigt betänka, i hwilket tillstånd wi besinna os. Huru rådligt och wist är det icke att genom alla möjliga medel förena tanken på tiden med ewigheten! Att så förena dem, att tanken på det ena icke må lemnna vårt sinne utan att sammanfnyta det med tanken på det andra! Det är i högsta grad wist, att förena tanken på den synliga med tanken på den oshyliga werlden, att förena timpliga och andliga, dödliga och odödliga wäsenden. Under våra vanliga drömmar weta wi i allmänhet icke att wi sofwa, så länge drömmen fortgår; så är det och med liswets dröm; så länge den drömmen fortgår som wi kalla liswet, weta wi i allmänhet icke att det är en dröm. Men du kan blifwa medweten om det nu! Gud gifwe, att du måste wakna upp förr än du waknar i den ewiga elden! Ja, wakna nu ur din dröm om werldslig lycka! Gud har skapat dig för sig sjelf, och du kan icke finna hwila för din odödige ande, förr än du hwilar i Gud. Återwänd derför till honom, befäk att du här icke har något hem, du är endast en främling, en gäst på jorden, som just nu är stadd på resan till de ewiga boningarne. Och i hwilket tillstånd befinner sig nu din själ? År du redo att möta döden och domen; kan du stå i hans åsyn, hvars "ögon äro för rena, att se det onda?" År du beredd för "de heligas arswelott i lhuset?" Har du "wittnesbörd i dig sjelf?" År du "beseglad med löftets helige Ande till förloftningens dag?" Har du haft "träldomens ande till räddhåga" och eger du nu "barnaskapets ande" wittnande med din ande att du är ett Guds barn? Rom. 8: 15—17.

15. Hwilet beundransvärdt medel att förena tiden med ewigheten, den synliga med den oshyliga werlden, hafwa wi icke i religionen? (Jag menar andlig religion, th all annan är den få-fängligaste af alla drömmar.) Hwad är sjelfwa grunden till denna religion? Det är "Immanuel, Gud med os!" Gud i menniskan! Himlen förenad med jorden! Den förwänande föreningen af dödligt och odödligt; th hwarje kristen kan säga: "vår gemenskap är med Fadren och med hans Son Jesus Kristus." "Gud har gifvit os ewinnerligt lis, och det liswet är i hans Son." Hwad följer?

"Den Sonen hafwer, han hafwer lîfwet, den der icke hafwer Guds Son han hafwer icke lîfwet."

16. Men huru skola wi kunna bibehålla en beständig fänsla af detta? I mina wakna stunder har jag ofta tänkt: "då jag insommar och ser de olika föremålen, vill jag ihågkomma, att det blott är en dröm." Men jag kunde det icke så länge drömmen fortsfor och antagligen kan ingen annan det heller. Men det är på annat sätt med lîfwets dröm; hwilket wi väl böra ihågkomma är en sådan, under det den fortsfar; och om wi skola förgäta det, hwilket wi i sanning äro allt för benägna att göra, kan en wän påminna osz derom. Önskligt wäre att en sådan wän alltid fans i vår närbet, en som osta wille låta orden ljuda i våra öron: "Wak upp, du som soñwer, och statt upp från de döda!" Snart skall du uppvakna till det verkliga lîfwet. Du skall stå, en naken ande, i andarnes värld inför den store Gudens åsyn! Se till, att du nu bewarar "det ewiga lîfwet," hwilket han gifvit dig, i sin Son!

17. Huru beundransvärdt utgrenar sig icke detta gudomliga lîf i religionen, jag menar andlig religion. Så snart Gud uppenbarar sin Son i en syndares hjerta, kan han säga: "det jag nu leswer i köttet, det leswer jag i Guds Sons tro, den mig älskat hafwer och gifvit sig sjelf ut för mig." Han fröjdar sig då "af hoppet om Guds härlighet; han fröjdar sig med osägelig och härlig glädje." Och "Guds kärlek" är till följd af både denna tro och hopp "utgjuten i hans hjerta" och uppfyller hans själ med kärlek till alla menniskor, hwilken är "lagens fullbordan."

18. Och huru beundransvärdt förenas icke genom denna tro och kärlek Gud med menniskan, och tiden med ewigheten? I betraktande härav kunna wi frimodigt och förtröstansfullt säga:

Må då världen helt försvinna
med sitt glittrande behag!
Herre Jesus låt os finna
dig på salighetens dag!
Låt allt ondt och nöd upphöra,
borttag jordens fögeskrud!
Herre, må du os hemföra
med din återlösta brud!

Tjugondefjärde predikan.

Köper tiden.

Sorgfältigt köpanbe tiden. Ef. 5: 16.

"Så ser nu till, att I wandren wälbetänkt," säger apostelen i föregående vers: "icke såsom oväsa utan såsom wijsa, sorgfältigt köpande tiden," sparen all tid I funnen, för de bästa ändamål, köp hvarje flyende ögonblick utur syndens och djeßwulens händer; ur flöhetens, mäglighetens, njutningarnes och de verldsliga göromålens händer; och det så mycket sorgfältigare, emedan de närvärande "dagarna är onda;" dagar af den största okunnighet, lastbarhet och gudlöshet.

Detta synes vara meningen af orden. Men min affigt, för närvärande, är endast att betrakta ett särskilt sätt att köpa tiden, nemligen från sömnen.

Detta har i allmänhet warit högst litet betraktadt äfven af fromma menniskor. Många, som hafwa warit mycket sammetsgranna i andra affeenden, hafwa icke warit det häruti. De tyckas hafwa ansett det såsom en litgiltig sak, antingen de sovit mer eller mindre, och sågo det aldrig i des rätta ljus, såsom en wiktig del af kristlig försakelse.

På det wi må erhålla en rätt uppfattning härom, will jag bemöda mig att wijsa:

I. Hwad det är att köpa tiden från sömn.

II. Det onda uti att icke köpa den. Och

III. Det verksamaste sättet att så göra.

I. 1. Och först, hwad är det att köpa tiden från sömn? Det är att taga sig ett sådant mått af sömn hvarje natt, som vår natur erfordrar, och icke mera; det mått, som är mest tjenligt för widmagthållandet af helsa och krafter både till kropp och själ.

2. Men det inwändes, "ett och samma mått är icke lämpligt för alla menniskor, några äro i behof af mycket mer hvila än andra. Icke heller kan samma mått vara lika lämpligt för samma person wid en tid, som wid en annan. Då en person är

sjuk, eller om icke i verkligheten sjuk, likväl förswagad genom föregående sjukdomar, behöfwer han mera af detta naturliga återställelsemedel, än han gjorde, då han egde fullkomlig helsa; det samma gäller då hans kropp- och själskrafter äro uttömda genom strängt och länge fortsatt arbete."

3. Allt detta är onekligen sant och stadsfästadt genom tunsende erfarenhetsrön. Dersör, hvilka de än äro, som hafwa företrädesvis ett lika stort mått af sömn för alla personer, hafwa icke förstått menuiskotroppeks bestäffenshet, som är så högst olika hos olika personer, ej heller de, hvilka inbillat sig, att samma mått af sömn skulle vara lämpligt för en och samma person vid alla tider. Man må dersör undra på, att en så stor man som biskop Taylor skulle hyxt denna origtiga föreställning och ännu mera förväntande är det, att det mått, hvilket han har angifvit såsom en allmän regel, är endast tre timmar på dygnet. Den gode och sharpinnige mr. Baxter war icke mycket närmare sanningen, han antog att fyra timmars sömn i dygnet skulle vara tillräcklig för hvar och en. Jag känner en ytterst sharpinnig man, som var fullt öfvertygad att ingen lefande behöfde soffa mer än fem timmar af tjugosyra. Men då han själf gjorde försöket ändrade han hastigt sin mening. Och jag är, genom mera än femtio års iakttagelser, fullt öfvertygad om, att, hvad helst må vara fallet med ovanliga personer, eller i något ovanligt förhållande (i hvilket personer hafwa, under weckor eller månader, uppehållits med ganska litet sömn,) en menniskas lefamen svårlijen kan bibeihållas vid helsa och krafter, utan åtminstone sex timmars sömn på dygnet. Jag är wiß om, att jag aldrig mött något sådant förhållande; jag har aldrig funnit hwarken män eller qwinnor, som bibeihållit helsa och krafter ett år, med mindre grad af sömn än denna.

4. Och jag har länge iakttagit, att qwinnor, i allmänhet, behöfwa något litet mera sömn än män. Måhända, emedan de vanligen äro af en swagare eller wekkigare kroppsbefläckethet. Om dersör någon skulle drista sig att angifwa ett wißt mått (ehuru underkastad många tillfälliga förändringar och undantag,) är jag böjd att tro det följande skulle komma helt nära målet: friska manspersoner i allmänhet behöfwa litet mera än sex timmars sömn, qwinnor med helsa litet öfwer sju timmars sömn om dygnet;

jag sjelf behöfwer sex och en half timma och besinner mig icke wäl med mindre.

5. Om någon önskar att noga lära känna huru mycket sömn han behöfwer kan han mycket lätt göra samma rön, som jag för omkring sextio år sedan gjorde. Jag vakenade omkring kl. tolf eller ett och låg sedan waken i några timmar. Jag förstod att detta härleddes sig ifrån att jag låg längre än naturen fordrade. För att vinna bekräftelse härpå, stäffade jag mig ett väckur, som väckte mig följande morgon klockan sju, nära en timme tidigare än jag hade stigit upp dagen förut, likwäl såg jag waken den följande natten. Andra morgonen stod jag upp klockan sex, men icke desto mindre låg jag waken natten derpå; tredje morgonen steg jag upp klockan fem, men låg likwäl waken äfven den natten. Fjerde morgonen steg jag upp klockan syra, hvilket jag genom Guds nåd har gjort sedan dess, och jag låg icke waken mer. Och nu ligger jag icke waken (året runt) en qwarts timme till sammans i månaden. Genom samma försök, nemligen att stiga upp tidigare och tidigare hvarje morgon, kan hvar och en lära känna huru mycket sömn han i verkligheten behöfwer.

II. 1. "Men hvarför skulle vi göra oså så mycken möda? Hwad behof är det att vara så sammetsgrann? Hvarför skulle vi blifwa så besynnerliga? Hwad ondt är det uti att göra såsom våra grannar? Antag att vi ligga från tio till sex eller sju under sommaren och till åtta eller nio under wintern."

2. Om du will betrakta denna fråga ärligt, är du i behof af en stor grad af upprigtighet, alldenstund hwad jag ämnar säga, antagligen skall blifwa någonting aldeles nytt; helt och hållt annorlunda än allt, hwad du någonsin hört i ditt lif; annorlunda än dina föräldrars och slätingars omdömen, eller åtminstone deras handlingsätt; ja, måhända annorlunda än de flesta gudfruktiga personers, du warit bekant med. Lyft dersför upp ditt hjerta till "Sanningens Ade" och bed honom lyfa uti ditt hjerta, på det du, utan fördomar må se och följa "sanningen, sådan den är i Jesus."

3. Will du verkligen weta, hwad skada det kan ligga uti, att icke köpa all den tid du kan, från sömnen? Antag då, att du tillbringar en timme om dagen dermed, mer än hwad naturen fordrar? Detta skadar dig för det första i dina timliga om-

ständigheter, genom att borttaga sex timmar i weckan, hvilka kunna nyttjas till någon timlig förköfran. Om du kan uträffa något arbete, då kan du förtjena något på denna tid, wore det än så litet. Och du är icke twungen att bortkasta ens detta. Om du icke behöfwer det sjelf; gif det åt dem, som behöfwa det; du känner några af dem, de äro icke på långt afstånd. Om du icke kan något handtwerk, kan du likväl nyttja tiden så, att den skall gifwa penningar eller penningars wärde åt dig sjelf eller andra.

4. Att tillbringa längre tid sofwande, än din kroppens bestatthet nödvändigt erfordrar, skadar i andra rummet din helsa. Intet kan vara säkrare än detta, eburu det icke är allmänt iakttaget, emedan det onda själ sig in på dig så småningom, långsamt och obemärkt. På ett gradvisst och nästan omörligt sätt lägger det grunden till många sjukdomar. Det är (eburu man icke anar det) den förnämsta verkliga orsaken till alla nervösa sjukdomar. Öfta framställer den frågan, hvarför nervösa oordningar äro så mycket mera allmänna bland os, än de woro bland våra fäder? Andra orsaker funna medverka, men den förnämsta är, att vi ligga för länge. I stället för att stiga upp klockan syra, ligga många af os, som icke äro twungna att arbeta för vårt bröd, till sju, åtta ellernio. Vi behöfwa icke göra vidare försråningar. Detta är en tillräcklig orsak till den stora tillväxten af dessa smärtsamma sjukdomar.

5. Det borde märkas, att de fleste af dessa härleda sig icke endast ifrån att sofwa för länge, utan äfven ifrån (hwad vi invilla os vara helt oskadligt) att ligga för länge på vårt hwiolsläger. Genom att genombatas (såsom det eftertryckligen heter) så länge mellan varma lakan, blifwer kroppen försvagad och förslappad. Nerverna äro under hela tiden owerksamia, och en hel här af bedröfliga förebud, wanmagt, darrning, ängslighet, tröghet i anden (såsom man säger) kommer öfwer os, tills sjelfwa lifvet blifwer en börda.

6. En allmän werkan af antingen att sofwa för länge eller åtminstone ligga för länge, är swag syn, ishunnerhet den swaghet, som är af det nervösa slaget. Såsom ung woro mina ögon särdeles swaga. Hvarför äro de nu starkare än wid synratio års ålder? Jag tillstrifwer detta särskilt Guds wälsignelse som skicklig gör os för, hwad han kollar os uträffa. Men ett utwärtes medel,

som det har behagat honom att välsigna, var otvifvelaktigt att tidigare uppstiga på morgonen.

7. En ännu större inwändning mot att icke stiga tidigt upp, att icke köpa all den tid vi funna, från sömn, är den, att det skadar själen såväl som kroppen. Det är en synd mot Gud. Det måste nödwändigt så vara enligt både de föregående anmärkningarna, th ty vi funna icke föröva eller (hwilket är samma sak) försumma att göra bruk af någon del af våra världsliga förmåner, icke heller funna vi skada vår egen helsa, utan att synda emot honom.

8. Men denna moderna omåttlighet skadar likaledes själen på ett mera medelbart sätt. Den utsår fröet till "dåraftiga och skadliga begärlejer;" på ett fruktansvärdt sätt uppeldar det till sinlig lusta hwars tillfredsställande kan fördersta både kropp och själ. Att ligga för länge åstadkommer en ständigt tillväxande flöhet och bereder själen för all annan omåttlighet. Det sprider en allmän flöhet och wanmagt öfver anden, och gör os förskräckta för hvarje liten besvärlighet; owilliga att förneka os något nöje, upptaga eller hära något förs; och huru skulle wi, sedan wi sålunda blifvit förswagade, vara i stånd (utan hwilket wi skola förgås för ewigt) att "intaga himmelriket med våld?" Att ligga för länge gör os helt och hållt olämpliga att "lida och fördraga såsom en god Jesu Kristi stridsman," och följaftligen gör det os äswenledes olämpliga att "fämpa en god trones kamp och fatta ewinnerligt sif."

9. Den store mannen mr. Law har på ett särdeles skönt sätt behandlat detta wiktiga ämne. Jag kan icke underlåta att till hvarje tänkande läsares nytta bifoga några af hans ord:

"Jag tager för gifvet, att hvarje kristen, som eger helsa, är bittida uppe om morgonen; th det är ett långt förståndigare antagande, att en person är bittida uppe, emedan han är en kristen, än emedan han är en köpmann, en arbetare eller tjenerare.

"Vi hyssas affly för en menniska, som ännu ligger i sin säng, då hon borde hafta warit vid sitt arbete. Vi funna icke tänka wäl om henne, då hon är en sådan slaf under sömnaktigheten, att hen till följd deraf försummar sina göromål.

"Må detta lära os förstå huru syndigt det måste vara inför Gud, om wi äro försunkna i sömnen då wi skola vara uppe och

prisa honom; om wi äro sådana slafvar under trögheten, att wi försumma våra gudaktighetsöfningar."

"Sönnen är ett så känslolöst och omedvetet tillstånd af mensklig tillwaro, att wi till och med bland djuren förecka dem mest, som äro kända för sömnaktighet. Den, som föredrager att förlänga denna lättjesfulla tröghet, framför att bittida vara vid sina gudaktighetsöfningar, han väljer de mest förslöade finlighetsbegär i stället för de ädlaste själsnjutningar. Han väljer ett tillstånd, som är en wanåra för sjelfwa djuren, framför en öfning, som utgör englarnes härlighet."

10. Den, som icke kan förneka sig sjelf denna sömnaktiga efterlåtenhet är desutom, när han ändtligent hunnit upp, lika litet beredd för bön, som för fasta eller någon annan sjelfförsakande handling. Visserligen kan han lätt nog uppläsa något bönesformulär, äfven om "hans hjerta är långt ifrån Gud;" men han är lika litet beredd för bön, som för fasta. Ty genom att sälunda hängifwa os åt sönnen, bringa wi en wekkliget öfwer alla våra själförmögenheter, som gör os obeqwärma att njuta af någonting annat, än hwad som närer ett sådant owerksamt själstillstånd som sönnen, och den som är slaf under denna lättja, bibehåller samma finnesbestaffenhet sedan han stigit upp. Allt hwad som är lättjesfullt och finligt behagar honom, och allt som fordrar möda och sjelfförsakelse är förhatligt, af samma orsak hatar han att stiga tidigt upp.

11. Det är icke möjligt för en wällusting, att vara sant gudfruktig. Han måste öfvergifwa sin wällust, innan han kan få smak för den föllhet, som gudaktigheten stänker. Men den, som gör behofvet af sömn till en lättjesfull efterlåtenhet, arbetar lika mycket på att förstöra sin själ, och göra den till en slaf under finlighetens åtrå, som en wällusting i mat och dryck. Den förstör icke hans helsa lika hastigt eller på samma fätt som tillfredsställandet af en mängd andra omåttlighetsbegär kan göra; men lik en mera förfinad omåttlighet förorsakar den den troende själens borithnande och nedfänker henne i en förslöad finlighet.

Sjelfförsakelse af hvarje slag är sjelfwa lisvet och själen i all gudaktighet. Men den, som icke eger så mycket deraf, att han kan förmås att vara tidigt i sin bön, må icke tänka att han tagit upp sitt kors för att följa Kristus. Hwad seger har han väl wunnit öfwer sig sjelf? Hvilken högra hand har han väl

ashuggit? Hvilka försakelser är han redo att göra? Hwad offer är den färdig att framhära åt Gud, som icke kan vara så sträng mot sig sjelf att han stiger upp till bönen, wid den tid då det arbetande folket brukar uppstå till sina göromål?

12. Sådana personer blygas icke att säga os, att de ligga så länge, emedan de hafwa ingenting att göra och att om de hade något göromål, som manade dem att stiga upp, skulle de icke uppoffra så mycket af sin tid i sömn. Men wi måste säga dem, att de i detta stycket hafwa mißtagit sig; att de hafwa en stor mängd af wiktiga göromål att fullborda; de hafwa att söka den nåd, som kan förwandla det hårda hjertat, de hafwa hela religionens fullhet att söka. Thy i sanning, den som inbillar sig, att han har intet att göra, dersför att ingenting annat än hans morgongudstjänst wäntar honom, må rätteligen sägas hafwa att söka hela religionens fullhet.

Du får dersför icke taga i betraktande, huru litet fel det är att stiga sent upp, utan hur betänkligt det är, att vara i sakenad af gudaktighetens rätta ande och att lefwa i en sådan wekligitet och lättjefullhet, som gör dig obehväm för kristendomens förnämsta pligter.

Om jag skulle uppmana dig att icke tillsfredsställa ditt begär efter fräslig mat, då wille jag icke uppehålla mig wid den omständigheten, att du derigenom förstörde dina penningar, ehuru det är en stor synd; mitt bemödande skulle deremot vara att förmå dig afstå från ett sådant lefnadssätt, emedan det qvarhåller dig i ett sådant tillsstånd af sinlighet, som gör dig oförmögen att fatta behag för kristendomens mest wäsentliga läror.

Af samma orsak uppehåller jag mig icke så mycket wid den syden, att du förspiller din tid i sömn, ehuru det är en stor synd; jag uppmanar dig att öfvergifwa denna lättjefullhet, emedan den werkar wekligitet och tröghet i din själ och är sjelfwa motsatsen till den lifliga, nitiska, wafamma, sjelfförsakande ande, som icke endast var hos Kristus och hans apostlar samt alla heliga och martyrer, som någonsin funnits bland menniskorna, utan måste finnas hos alla, som icke wilja nedsjunka i det allmänna förderfwet i werlden.

13. Vi måste för den skull warna för ett sådant lefnadssätt, icke såsom medförande det eller det färskilda onda, utan så-

som ett omsättande endt, som sträcker sig öfver hela anden, och vidmagthåller ett själstillsätt, som är helt och hållit orätt.

Ett sådant själstillsätt är motsatsen till sann gudsfruktan, icke såsom ett tillfälligt fel i lifvet, utan såsom ett sjukligt kroppstillsätt gent emot god helsa.

Om du deremot stode bittida upp hvarje morgon, der till beweckt af sjelfförsakelse, såsom ett fätt att motwerka lättjan, eller ett medel att köpa dig tid för din själs beredelse till bönen, då skulle du snart warseblifwa förmånerna häraf. Huru denna beredelse synes vara en ringa omständighet, skulle den likväl blifwa ett kraftigt medel till gudattighet. Om du ständigt ihågkommer att flöhet och lättjesfullhet är ett verkligt gift för gudattigheten, så skall det lära dig att hafwa herrawälde öfver dig sjelf och göra dig till segerwinnare öfver alla andra "begärelser, som strida emot själen." Åt det utsäde som sälunda "plantas och vattnas", skall Gud säkert "gifwa växten."

III. Det återstår nu i tredje rummet endast att fråga, huru wi må kunna köpa tiden, huru wi må kunna fortgå på förut beskrifna banor? Huru skola wi på det mest verksamma fätt kunna utöfva denna wiktiga gren af måttligheit?

Jag råder hvar och en af eder, som är grundligt öfwerthygad om den outvägliga wigten häraf: låt icke öfwerhygelsen bortdö, utan börja genast att handla i öfverensstämmelse dermed. Allenast förträsta icke på din egen kraft; om du så gör, skall du blifwa fullständigt bedragen. Var djupt öfwerhygad om att, såsom du af egen kraft icke förmår att göra någonting godt, så skall här isynnerhet all din kraft, all din beslutsamhet ingenting kunna uträffa. En hvar, som förträstar på sig sjelf, skall fela. Jag har aldrig funnit ett enda undantag, jag har aldrig fånt en enda person, tröstande på egen kraft, som warit i stånd att hålla sitt beslut i tolf månader.

2. Jag råder dig, för det andra, *anropa den starke om kraft*. Åkalla honom, som har all magt i himmelen och på jorden, och tro, att han will besvara de böner, "som icke utaf en falsf mun gå." Såsom du icke kan hafwa för liten förträstan på dig sjelf, så kan du icke hafwa för mycken förträstan till Gud. Börja då i tron, och hans kraft skall fullkomnas i din swaghet.

3. Jag råder dig för det tredje, lägg till din tro, **wisdom och omtänsksamhet**; nyttja de mest föruftiga medel för ditt mål. Framförallt börja på rätt sätt, i annat fall skall du förlora allt ditt arbete. Önskar du att komma bittida upp, så gå bittida till hvila. Fasthåll denna regel under alla omständigheter. I trots af det lärafa och angenäma fällskap, i trots af wänners mest beweckliga uppmaningar, i trots af enträgenhet, gyckel eller föraft, war rädd om tiden, bryt upp vid det bestämda ögonblicket och aflägsna dig utan ceremonier. Håll äfwen din föresats, i trots af de mest trängande göromål, lempa allt ting till morgonen. Wore det än så tungt förs, aldrig så stor sjelfförsakelse, håll likväl din tid, ty i annat fall är allt förloradt.

4. Jag råder dig för det fjerde, **war ständaktig**. Se till att du utan afbrott följer detta ordnande af din tid. Stig icke upp twå morgnar och stanna qvar den tredje; utan det du gör nu, gör alltid. "Men mitt hufvud wärker." Bry dig icke derom. Det är lätt öfverwunnet. "Men jag är ovanligt sömnig, mina ögon äro mycket tunga." Då måste du på intet wilfer dröja, ty i så fall går tillfället förloradt; utan stig upp just nu! Och om sömnaktigheten icke öfvergifwer dig, lägg dig då en liten stund, en timma eller twå härefter. Men låt ingenting göra afbräck i din regel, utan stig upp och kläd dig wid den bestämda tiden.

5. Måhända du säger: "detta råd är godt; men det kommer för sent, jag har redan brutit. En tid stod jag beständigt bittida upp, ingenting hindrade mig; men jag gaf efter så småningom och nu har det tidiga uppstigandet för länge sedan upphört!" I Guds namn uppmanar jag dig då att börja igen! Börja i morgen, eller rättare i afton, genom att gå bittida till fängs; i trots af, ware sig fällskap eller göromål. Börja med mera misstroende till dig sjelf än förut, men med mera förtröstan på Gud. Allenast följ dessa få regler och, min själ för din, Gud skall gifwa dig seger! Om en liten tid äro svårigheterna öfverwunna men förmånerna skola fortsfara ewinnerligen.

6. Om du säger: "men jag kan icke göra nu, såsom jag gjorde då, ty jag är icke nu, hvad jag då war. Jag har många andliga swagheter och mina kroppskrafter äro ock swaga, mina händer darra, jag är alldeles förlappad." Jag svarar: allt detta är nervös swaghet, och den härleder sig troligen till en del derifrån,

att du soñvit för mycket; du bör icke wänta, att den skall bli swa undanröjd förr än du bortstassar orsaken; döm dig sjelf och begråt din dåraftighet och trolöshet, och för att återwinna din helsa och dina krafter, börja ånho att stiga bittida upp. Du har ingen annan väg att gå, det är ingenting annat för dig att göra. Du har intet annat medel att i någon grad återställa din helsa till kropp och själ. Mörda blott icke dig sjelf; hasta icke framåt på den väg, som kan leda till den ewiga dödens portar! Såsom jag sade förut, säger jag återigen: i Guds namn börja ånho, börja nu denna dag. Sant är, att det skall bli swa svårare nu än det var i början; men uthärda med svårigheterna som du sjelf ådragit dig, och de skola icke bli swa långvariga. Rättfärdigheten sol skall snart uppgå igen med läkedom åt dig, både för själ och kropp.

7. Men inbilla dig icke, att denna omständighet ensam, ett tidigt uppstående, är tillräcklig att göra dig till en kristen. Nej, ehuru försummandet häraf (i synnerhet om du en gång hade segrat häruti,) skall bibehålla dig fall, hård och död eller i saknad af hela kristendomens ande samt göra det omöjligt för dig att gå ett steg framåt i sann helighet, är detta likväl endast ett litet steg framåt till sann kristendom. Det är endast ett steg af många, men ett är det, och sedan du tagit detta, fortgå utan afbrott. Gå framåt till en fullständig sjelfförsakelse, till måttlighet i alla ting, till en fast beslutsamhet att dagligen upptaga hvarje kors, hvar till du är kallad. Gå framåt i uppriktig sträfwan efter hela det finne som var i Kristus; efter inre och yttre helighet; då skall du bli swa, icke nära, utan helt och hållt en kristen. Då skall du fortsätta och sluta ditt lopp med glädje: du skall mätt warda när du uppwaknar till Guds åskådning! Ps. 17: 15.

Tjugonde semte predikan.

Sjukas besökande.

Jag var sjuk och I besökt den mig. Matth. 25: 36.

Det antages allmänt, att "nådemedlen" och "Guds förordningar" äro liktydiga uttryck. Med nådemedlen mena vi i allmänhet hwad som äfwen benämnes gudaktighetswerk; nemligen att höra och läsa skrifternas, emottaga Herrens nattvard, offentlig och enskild bön samt fasta. Och säkert är, att dessa äro de allmänna kanalerna, hvarigenom Guds nåd föres till menniskornas själar. Men äro dessa de enda nådemedlen? Finnes inga andra medel än dessa, hvarigenom det behagar Gud att osta, ja allmänt, föra sin nåd till sådana, hwilka antingen älska eller åtminstone frukta honom? Säkert finnes det barmhertighetswerk såväl som gudaktighetswerk, hwilka äro verkliga nådemedel. De äro det ishinnerhet för dem, som werkställa dem med "ett ensfaldigt öga." De, som försumma dem, erhålla icke den nåd, som i annat fall hade kommit dem till del. Dertill förlora de genom en besvärdig försummelse den nåd de redan hafwa erhållit. Intet under då, att många, som en gång woro starka i tron, nu äro swaga och wacklande i sitt sinne. De äro likwäl icke medvetna om, hvarifrån denna swaghet kommer, emedan de icke försumma några af Guds förordningar; men de skulle kunna se hvarifrån den kommer, om de uppmärksammt betraktade Pauli beskrifning på alla sanna kristna: "wi äro hans werk, skapade i Kristo Jesu till goda gerningar, hwilka Gud förut beredt hafver, att wi uti dem wandra stola."

2. Wandringen häruti är wäsentlig af nöden, såväl för att bibehålla den tro, hvarigenom wi redan äro frälste af nåd, som och för ernåendet af den ewiga lyckeligheten. Härpå kunna wi icke twifla, om wi allwarligt betänka, att dessa äro den store domarens egna ord: "Kommer, I min Faders välsignade, och besitter det riket, som eder är tillredt ifrån werldens begynnelse; ty jag war hungrig och I gafwen mig äta, törstig och I gafwen mig dricka, jag war huswill och I herbergeraden mig, naken och I klädden mig, jag war sjuk och I besökt den mig, jag war i fängelse

och I kommen till mig. Samerligen säger jag eder, hwad I hafwen gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafwen I gjort mig." Om detta icke öfwertrygar dig, att fortgåendet i utöfningen af barnhertighetswerk är nödvändigt för att bibehålla frälsningens nåd, betrakta då hwad allas domare säger till dem på wenstra sidan: "går bort ifrån mig, I förbannade, uti den ewiga eld, som djefwulen och hans englar tillredd är; ty jag war hungrig och I gäfwen mig icke äta, törstig och I gäfwen mig icke dricka, jag war huswill och I herbergeraden mig icke, naken och I klädden mig icke, sjuk och i fängelse och I besökten mig icke." "Hwad I icke hafwen gjort en af dessa minsta, det hafwen I icke heller gjort mig!" Du ser, att det war särskilt af denna orsak de måste "gå bort från Gud uti den ewiga elden."

3. Är det icke förvånande, att denna wiktigas fanning har blifvit så litet förstådd, eller att den åtminstone utöfwar så litet inflytande på deras uppsörande, som frukta Gud? Antag att denna framställning är sann. Antag att all werldens domare talar rätt. Dessa, och endast dessa, som hafwa mättat de hungriga, gifvit dricka åt de törstiga, klädt de nakna, herbergerat de huswilla, besökt de sjuka och de fängslade, så widt deras förmåga och omständigheter det medgifvit, skola "besitta rilet;" och dessa, som icke hafwa gjort det, skola "gå bort uti den ewiga eld, som djefwulen och hans englar tillredd är."

4. Min affigt är att för närvärande insfränka mitt föredrag till ett af dessa kärlekswerk: **de sjukas besökande.** Det är en enkel pligt som alla, hwilka hafwa helsan, måste utöfwa i högre eller lägre grad; och som icke desto mindre nära nog allmänt förgätes, äfwen af dem, hwilka bekänna sig älska Gud. Med anledning häraf frågar jag:

I. Hwad innefattas uti att besöka de sjuka?

II. Huru shall detta werkställas? Och

III. Af. hwilka?

I. Först frågar jag: huru bestäffad är denna pligt? Hwad innefattas uti att besöka de sjuka?

1. Med de sjuka menar jag icke allenast dem, som äro fängliggande, eller dem, som äro sjuka i insfränktare mening, utan snarare skulle jag dermed wilja förstå sådana, som äro i ett tillstånd af

lidande, ware sig till själ eller kropp, och det antingen de äro goda eller onda, antingen de frukta eller icke frukta Gud!

2. Men är det af nöden att wi personligen besöka dem? Kunna wi icke hjälpa dem utan att vara närvärande? Om wi sända dem hjälp, winna wi icke samma ändamål som om wi personligen besökte dem? Många äro i sådana omständigheter, att de icke personligen kunna besöka de sjuka, och der detta werkligen är förhållandet, är det otvifveladt tillräckligt för dem att sända hjälp, såsom warande det enda medel, som står dem till buds. Men detta är icke egentligen att besöka de sjuka, det är en helt annan sak. Det ord, wi öfversätta med **besöka**, betyder hofstafligen, att **se till dem**. Och wi weta wäl, att detta icke kan ske utan att vara närvärande hos dem. Att sända dem hjälp är dervör någonting helt annat än att besöka dem. Det förra bör göras och det sednare icke lemnas ejjordt.

Du säger: "jag sänder en läkare till dem som äro sjuka, och han kan göra dem mera godt än hwad jag är i stånd att göra." Han kan det i ett afseende, han kan göra godt i hwad som angår deras kroppsliga helsa; men han kan icke göra dem mera godt med hänsyn till deras själar, hwilket är af oändligt större wigt. Och äfwen om han det kunde, skulle det likwäl ej vara någon ursäkt för dig; hans besök kan icke uppfylla din pligt. Icke heller kan det bereda samma wälsignelse åt dig, så framt du icke såg dem med dina egna ögon. Om du icke gör det, då förlorar du ett nådemedel; du går miste om ett förträffligt medel att föröka din tacksamhet mot Gud, som bewarat dig från dessa plågor och sjukdomar och widmagthållit din helsa och dina krafter; du förlorar likaledes ett medel att föröka ditt deltagande för dem som lida, äfvensom din medlidksamhet; icke heller blir din mildhet och ömhet för alla menniscors wälgång, hwarken väckt eller förökad.

3. Att de rike i allmänhet hysså ringa medlidande med de fattige, härlede sig hufswudsalligen derifrån, att de sällan besöka dem. Detta är anledningen hvarför, enligt den allmänna iakttagelsen, den ena delen af släget icke wet hwad den andra lider. Många af dem weta det icke, emedan de icke bemöda sig om att lära känna det; de undwika med flit att taga känndom derom, och vernäst förebära de sin friwilliga okunnighet såsom en ursäkt för sitt hjertas hårdhet. "Min herre," sade en person med stora

rifedomar; "jag är verkligen en mycket medlidksam man, men jag skall säga eder sanningen, jag känner icke en enda människa i verlden, som är i saknad af något." Hvaraf kom det sig, om icke deraf, att han aktade sig att komma i deras väg, och om han osörtsedt skulle råka att möta en hjelpbeförfwande, gick han skyndamt "framom?"

4. Huru metsatt är icke förhållandet både med hänseende till sinnelag och uppsörande äfwen hos personer af högsta rang i ett nägränsande land? I Paris besöka damer af hög samhällsställning, ja, prinsessor till borden och af kejserlig familj, regelmesligt de sjuka, särskilt patienterna i de stora hospitalen. Och de bemöda sig icke allenast att sylla deras behof, om sådana förefinnas, sedan de erhållit hwad som blifvit bestämdt åt dem, utan de ordna äfwen deras sjukbäddar, sköta om deras sår och bewisa dem de lägsta tjenster.¹ Här hafwa engelsmän (och swenskar,) fattiga eller rika, ringa eller ansedda, ett föredöme att estersöfja. I många år hafwa wi oaflåtligent sökt likna fransmännen i deras därskaper, låtom oþ från denna dag estersöfja dem i wisdom och dygd; en dygd wärd att estersöfjas af hela den kristna verlden. Måtte icke de adliga damerna eller grefswinnorna i England (Sverige) blygas att följa prinsessorna i spåren! Detta sätt att följa med modet gör heder åt menniskonaturen. Det började i Frankrike, Gud förbjude, att det skulle sluta der!

5. Om din verkliga uppsöstran icke tillåter dig att följa dessa i sann mening högaktningswärda qvinnor i spåren, genom att förnedra dig sjelf på samma sätt som de, i att bewisa de lägsta tjenster åt de sjuka, så bör du likvälv, utan att ödmjuka dig så djupt, bistå dem med allt hwad de behöfwa. Du skulle kunna hjälpa dem på ett mera upphöjt sätt genom att tillgodose deras

¹ Utan att wilja förringa wärdet af dessa kärlekstjenster, dem författaren med all rätt högt beprisar och framställer såsom mönsterbilder för Englands qvinnor, tillåter jag mig likvälv erinra, att dessa nedlatna och werkfulla qvinnor bekänna en religion, den Romersk-katolska, der allt går ut på yttre kärlekstjenster, hvilka icke blott i verlden högt beprisas, utan äfwen ester deras uppfattning äro förtjenstfulla för salighetens ernående. Naturaen underlässt sig många härba försakelser och ansträngningar om man dermed får förtjena; svårslästare är lexan: "I hafwen fått för intet, I skolen oþ gifwa för intet."

andliga behof. Du kunde undervisa dem, när så behöfdes, i kristendomens grundsanningar; du kunde visa dem enligt Guds ord det farliga tillstånd, hwari de befinner sig under Guds wrede och förbannelse genom synden, och hänivisa dem till "Guds Lam, som borttager werldens synd." Femte det du bringar dem denna allmänna undervisning, beredes dig och ett dyrbart tillfälle, att trösta dem, som lida af kroppsliga smärkor såsom och förnämligast dem, som befinner sig i själanoöd. Du är i tillfälle att styrka de swaga, wederqwicka dem som succa och äro betungade, att uppbygga dem som hafwa kommit till tron, och uppmuntra dem att "fortgå till fullkomlighet." Men alst detta måste du sjelf personligen göra; du inser lätt, att det icke kan ske genom ombud. Förrut satt att du kunde meddela samma hugswalelse åt de sjuka genom en annan person, du skulle likwäl sjelf icke deraf hafwa någon andlig winst för egen del. Du skulle icke ernå den tillväxt i ödmjukhet, i tålamod, i ömsintheit, i deltagande för dem som lida, som du kunde hafwa wunnit, så framt du personligen hade tjenat dem. Icke heller skall du erhålla samma "wedergällning i de rättfärdigas uppståndelse," då "hvar och en skall få sin lön, såsom hans gerning är."

II. 1. Jag fortgår nu att i andra rummet fråga: huru skola vi besöka de sjuka? Huru kan detta kärlekens arbete på det werksamaste sätt utsöras? Huru kunna vi derigenom mest befria Guds ära och våra medmenniskors wäl? Förr än du företager dig detta bör du vara djupt öfwerthygad om, att du på intet sätt är lämplig för detsamma, att du hvarken har tillräcklig nåd eller tillräcklig wisdom att utöfwa det på bästa sätt. Derigenom skall du lära dig inse nödwändigheten af att söka kraft hos den Allsmägtige, att fly till ljusets Fader, som är all god gäfwas gifware, för att från honom erhålla wisdom, alltid ihågkommande, att "det är en ande i menniskan och det är den Allsmägtiges andeflält, som gör henne förståndig." Dersför, närhelst du står i begrepp att fullgöra denna pligt, bör du genom brinnande bön söka hans hjelp; anropa honom om ödmjukhetens ande, på det att icke högmod må smyga sig in i ditt hjerta; th om du tillskrifwer dig sjelf något, skall du förderfwa din egen själ, under det du bemödar dig att frälsa andra. Under utöfningen af din kärlekswerksamhet från dess början till slut må du ej förgäta

att "bida efter Herren" för att få en beständig förökelse af ödmjukhet, wänlighet, tålmod och långmodighet, på det du aldrig må blifwa otälig eller modfält, huru du än måtte blifwa bemött, hårdt eller mildt, wänligt eller owänligt. Blif icke förskräckt af den grofwa okunnigheten och slöheten hos somliga och af den häpnadswärda känslolösheten hos andra! Förrundra dig icke öfwer att finna retslighet, egenfinne och enwishes hos några af dem, du söker att hjälpa! Rätta icke heller på den möda du haft med dem, om de än icke synas göra sig nyttja härav! Var beredd på, att några af dem till och med skola återvända på förderwets väg och blifwa wärre än de förr warit! Ditt wittne är fortsarande när Herren och din lön när den Högsie.

2. Angående det särskilda sättet att behandla sjuka, behöfwer du icke rädsfråga dig hos någon. Du bör beständigt lämpa ditt handlingssätt efter de olika omständigheterna; dock torde det i allmänhet vara lämpligt, att du först underrättar dig om de sjukas timliga omständigheter. Du kan fråga dem, om de hafwa det nödvändiga för liswet; om de hafwa tillräckligt med kläder och föda; om de, i fall väderleken är fall, hafwa wed; om de hafwa tillräcklig vård och stötsel, och om de hafwa tillräcklig läkarewård i sin kroppsliga sjukdom, särskilt om den är af någon farligare beskaffenhet. I flere af dessa fall torde du sjelf vara i stånd att hjälpa dem, för öfrigt bör du uppmanna dem, som hafwa större förmåga än du, att fylla hwad som brister. Med afseende på dig sjelf må du gerna säga: "tigga blyges jag," men aldrig skall jag blygas att tigga för de fattiga. Var i detta afseende en enträgen tiggare; låt icke snarlingen afvisa dig! Nyttja all din sticke-
lighet, allt det förstånd och allt det inflytande du har, på samma gång du förtröstar på honom, som har alla mennisfors hjertan i sina händer!

3. Du skall då lätt inse hwad godt du kan göra dem, och det med egna händer. Wäl funna de, som omgifwa dem, lättare än du uträdda hwad som bör göras; men uti en eller annan sak torde du hafwa mera sticke-
lighet eller mera erfarenhet än de; och i sådant fall, låt då icke din grannlagenhet eller din ära wara dig till hindres! Kom ihåg Jesu ord: "allt det I hafwen gjort en af dessa minsta, det hafwen I gjort mig." Ingenting bör du

anse för ringa, då du får göra det för honom. Fröjda dig öfwer att blixta förnedrad för hans skull!

4. Dessa små kärlekssysselor skola bana väg för dig till göromål af större wigt. Sedan du wisat dig hafta omsorg för deras kroppar, må du fortgå till undersökning angående deras själar. Och här har du ett stort fält framsför dig. Du har ett fält, der du kan använda alla de gäfwar Gud har förlänat dig. Till en början kan du fråga: har du någonsin besinnat, att Gud styrer verlden — att han i sin försyn innesluter alla — och dig isynnerhet? Skulle något hända dig utan hans wettskap eller utan att han afsett det för besrämjandet af din wälfärd? Han känner alla dina lidanden, alla dina plågor, han ser alla dina behof. Han ser icke endast dina bedröfwelser i allmänhet utan hvarje särstild omständighet derwid. Skådar han icke ned från sin himmel och styrer alla ting dig till godo? Dernäst kan du fråga efter, om den sjukte är bekant med kristendomens allmänna grundsättningar, och sedan wänligt och kärleksfullt undersöka, huruvida hans lefwerne har warit i öfwerensstümmelse dermed; om han har warit en grof, uppenbar syndare eller om han haft "gudaktighetens jfen." Se vidare till, om han känner något af "deß kraft," af tillbedjandet af Gud i anda och sanning. Gör han det icke, bemöda dig då att låta honom förstå, att "utan helighet kan ingen se Herren," att "utan en warder född på nytt kan han icke se Guds rike." Då han börjar förstå hwad som innesattas i helgelsen, samt inser nödvändigheten af nya födelsen, då kan du framställa för honom "den bättring, som är inför Gud, och den tro, som är till vår Herre Jesus Kristus."

5. Då du funnit att någon af dem börjar att frukta Gud, kan det vara lämpligt att gifwa honom en wäckelseskrift till exempel "Wägledning för kristna;" "Vaka upp du som soffver;" eller "Kristendomens natur och ändamål."¹ Wid nästa besök kan du fråga

¹ I stället för dessa, som, så widt jag wet, icke finnas på swenska, rekommenderas följande helsamma och skriftenliga ströskrifter, som antingen äro eller ock samtidigt med detta arbete blixta tillgängliga i alla rikets börlabor:

För ouppväckte. "Den wiktiga frågan," af John Wesley. "Rike mannen och Lazarus," af John Wesley

För väckte och sökande. "Evangelii kallelse, deß wilkor och löften," af J.

dem hwad de hafwa läst, hwad de ihågkomma och hwad de förstå. Och då är tiden inne att ytterligare belysa hwad de förstå och, om möjligt, inpräglia det i deras hjertan. Låt intet hindra dig att afsluta hvarje besök med bön. Om du icke kan bedja utan formulär, nyttja då ett sådant, författadt af någon gudfruktig skriftställare; men sök att öfverwinna denna din försagdhet; ju förr du det kan, desto bättre är det. Bed Gud öppna din mun!

6. Under det du bemödar dig om att bibringa de sjuka, som du besöker, dessa vigtiga lärdomar, skall du ytterligare lära dem twenne saker: arbetsamhet och renlighet, hvilka de i allmänhet äro litet bekanta med. En from man har sagt: "renlighet är innerligen förenad med gudaktighet. Säfnaden härav är i sanning en skamfläck på all religion och gifwer anledning till mycket ondt tal om sanningens wäg; och utan arbetsamhet äro wi hwarken lämpliga för denna werlden eller för den tillkommande. Med afseende på det ena eller det andra gäller regeln: "alst det din hand finner att göra, det gör med all din magt."

III. 1. Den tredje punkten wi hafwa att betrakta är: af hwem denna pligt skall utöfwas? Swaret är färdigt: af alla dem, som åstunda att "besitta det riket, som var beredt för dem före werldens grundläggning." Thå så säger Herren: "Kommer, I min Faders wälsignade, och besitter det riket" — "thå jag var sjuk och I besöktet mig." Och till dem på wenstra sidan: "går bort ifrån mig, I förbannade" — "thå jag var sjuk och I besöktet mig icke." Innesattar icke detta tydligt att alla, hvilka göra det, äro "wälsignade" och skola "besitta riket;" alla, som icke göra det, äro "förbannade" och skola "gå bort uti den ewiga elden?"

2. Derför, — alla, som åstunda att undfly den ewiga elden och att besitta det ewiga riket, äro följaktligen skyldiga att efter sin

Bunting. "Den alltomfattande gåfwan," af J. Bunting. "Den Helige Andes werk," af G. Draper.

För svaga troende. "Uppmuntran för de frestäde," af J. Edmondson. "Nådastolen och de troendes berömmelse af Kristi fors," af R. Watson. "Sälgelighetsanningar," af F. J. Jobson.

För affällingar. "Evangelii kallelse," af J. Bunting. "En kallelse till affällingar," af John Wesley. "Helvetet," af John Wesley. "Rikedomens faror," af John Wesley. "Satans åstundan att fålla de troende," af J. Bunting.

förmåga fullfölja denna wigtiga pligt. Den är lika bindande för unga och gamla, män och kvinnor; hvor och en efter än förmåga. Inga äro så unga, om de åstunda sina egna själars frälsning, att deras ungdom kan vara någon ursäkt för deras försumelse att bistå sin nästa. Inga äro så fattiga, så framt de icke äro i saknad af det nödwändiga för lifvet, att de icke äro fallade att göra någonting, mer eller mindre, för sina lidande medmenniskors hugsawalesse och tröst, då de hafwa tid dertill.

3. Men de, "som äro rika i denna verlden," som hafwa mer än det nödwändiga för lifvet, äro särskilt fallade af Gud till detta wälsignade werk, och dertill utrustade genom hans nåriga försyn. Emedan du icke nödwändigt behöfwer arbeta för ditt bröd, så står din tid till ditt eget förfogande. Du kan för den skull uppooffra en del deraf hvarje dag, för detta kärlekswerk. Om det låter sig göra, är det häst att hafwa en bestämd timma dertill (th det heter: "hwilken tid som helst är ingen tid") och icke utan twingande nödwändighet upptaga den timman med några andra göromål. Du har likaledes genom din ställning i lifvet många företräden framför andra. Emedan du innehar en högre samhällsställning eger du i följd deraf ett större inflytande. De, hwilka äro dig underlägsna, blicka upp till dig med ett slags wördnad, och den nedlåtenhet du visar genom att besöka dem, låter dem ana att de stå i ynnest hos dig, och gör dem böjda att höra dig med uppmärksamhet samt willigt lyhna till hwad du säger. Nyttja denna förmån på aldra bästa sätt, såwäl för deras andliga som lekamliga wäl. Under det du är öga för den blinde, fot för den lame och fader för enkorna och de faderlösa, så se till, att du under hela tiden har ett högre mål i sigte, nemligen deras själars frälsning från döden och bemöda dig om, att allt det du säger och gör, må syfta till detta stora ändamål.

4. "Men skola äfwen de, som sjelfwa äro fattiga, taga del i denna wälgörenhet? Äro de på något sätt ålagda att besöka de sjuka? Hwad kunna de, som sakna all beqwämlighet och måhända det nödwändiga för sitt eget lifs uppehälle, gifwa åt andra?" Om de intet hafwa, behöfwa de likväl icke vara helt och hållet uteslutna från den wälsignelse, som åtföljer fullgörandet af detta bud. Äfwen de böra ihågkomma den förträffliga regeln: "låt din beqwämlighet tillgodose din nästas nödwändiga och ditt nödwändiga

din nästas yttersta nöd." Hå äro ek så fattiga, att de icke kunna gifwa "två flärfwor." Är detta för dem omöjligt, sakna de penningar att gifwa, kunde de icke då gifwa hwad som är af mera wärde, ja, hwad som är dyrbarare än tusen stycken guld och silfwer? Om du talar i Jesu Kristi Nazareni namn, skola icke de ord du talar medföra helsa till själén och märg till benen? Har du intet att gifwa dem? Jo, genom att bibringa dem ordet om Guds nåd gifwer du dem mer än allt hwad denna werlden kan uppwäga. Framåt, framåt, fastän du är den fattige mästarens fattige lärjunge! Gör som han gjorde i sina köttsdagar! När helst tillfälle gifwes, så gå omtring och gör godt och hela alla, som äro besatta af djefwulen; uppmuntra dem att slaka af sig sina kedjer och ögonblickligen fly till honom, som försätter fångarne i frihet och bryter etet från deras hals. Framför allt gif dem dina böner. Bed med dem, bed för dem, och hwem vet om du icke skall blihva ett medel till deras själars frälsning?

5. I som ären gamla, hwilkas fötter äro redo att stöta sig emot de mörka bergen, bören icke I göra ännu något litet godt, förr än I går härdan? O, kom ihåg att du blifvit gammal, och den tid du ännu har qvar att lefwa måste vara kort, dersör är det nödwändigt, att du brukar den wäl. Använd på bästa sätt dina sista stunder!

Då du lefvat i många år är det att hoppas, att du inhemitat sådana funskaper, som kunna vara till nytta för andra. Du har utan twifvel mera menniskokändom, hwilken i allmänhet inhemitas genom dyrköpt erfarenhet. Hwad kraft du än må haftwa förlorat, nyttja de få ögonblick du har qvar, att tjena dem som äro swagare än du sjelf! Dina grå hår skola ofelbart gifwa dig myndighet och lägga wigt till hwad du säger. Du kan ständigt påräkna en tillväxande uppmärksamhet. "Tro mig ungdom," kan du säga, "thi jag har lärt i erfarenheternas skola och bär tyngden af mer än sextio år."

Du har ofta sjelf känt lidande, måhända du känner det fortfarande. Så mycket mera bör du gifwa dem allt det bistånd du kan både med afseende på deras själar och kroppar, förr än de och du går till den plats, hwarifrån I icke skolen återvända.

6. Å andra sidan, I som ären unga, haftwen åtskilliga företräden, som nästan uteslutande tillhörta eder. I haftwen i all-

mänhet rikare själskrafter och ett lifligare lynne, hwilka genom Guds nåd göra eder williga och stödliga att företa och utföra många goda werk, vid hwilka andra skulle blifwa modfällda. I hafwen helsa och kroppskrafter, hvarigenom I ären fullt lämpliga att bistå de sjuka och dem som äro i saknad af krafter. I ären i ständ att upptaga och bärta de fors, hwilka, såsom man kan förutse, skola ligga i eder väg. Nyttjen då alla edra kropps- och själskrafter att betjena edra lidande bröder och tacken Gud, att han will sysselsätta eder i en så hederwård tjenst! Liknen de himmelska tjensteandar, som göra hans wilja, och waren beständigt sysselsatte med att "tjena dem, som saligheten ärfta skola!"

7. "Men kunna icke qwinnor, så wäl som män, taga sin del i denna hedrande tjenst?" Utan twifwel kunna de det; ja, de böra det, och det är tillbörligt, rätt och oafvisligt. Här är ingen åtskilnad, "der är icke man eller qwinna i Kristus Jesus." Det har bland många länge påståtts, att "qwinnor skulle endast synas, icke höras." Följaktligen äro många af dem uppförstrade på ett sådant sätt, som om de endast woro affreda att vara en angenäm leksak. Men är detta att göra heder åt qwinnekönet? Eller är det en werflig ömhet mot dem? Nej, det är den högsta ohöfslighet, det är en förfärlig grymhets, det är äcta turkisit barbari. Och jag förstår icke, huru någon förnustig och förständig qwinna kan samtycka dertill. Må hvar och en af eder, som har magt dertill, göra anspråk på de naturliga rättigheter, hwilka Gud förlänat eder. Förblifwen ej längre i denna grymma träldom! Qwinnan, så wäl som mannen, är en förnustig warelse; likt mannen är hon skapad efter Guds beläte; och i likhet med honom är hon en odödligetens arfwinge; äfwen hon är kallad af Gud att, "medan hon tid hafwer, göra godt emot alla menniskor." "Var icke ohörsam den himmelska kallelsen!" Närhelst tillfälle gifwes, gör allt hwad godt du kan, isymerhet mot dina fattiga, sjuka medmenniskor, och hvar och en af eder skall och erhålla lön efter sitt arbete.

8. Det är allmänt bekant, att i kyrkans första dagar funnos qwinnor, som särskilt woro utvalda för detta werk. En eller flera sådana funnos i hvarje kristen församling under himmelen. De kallades då diakonissor, det will säga: tjenarinnor, kyrkans och deß store mästares tjenarinnor. En sådan war Phebe, omnämnd

af Paulus i Rom. 16: 1, diafonissa i församlingens tjenst i Aencrea. Sant är, att de flesta af dessa woro åldriga qwinnor med stor erfarenhet om Guds werk vid själens frälsning. Men woro de unga helt och hållt uteslutna från denna tjenst? Nej, icke heller behöfwa de vara det nu, förutsatt att de "weta på hvem de hafwa trott," och visa att de äro heliga i hjertat, genom att vara "heliga i all sin umgängelse." En sådan diafonissa, om hon motsvarade sijn lefnadsbestyrkning, war mr. Law's Miranda. Skulle någon wilja göra inwändning mot att hon besökte och wedergwicke de sjuke och fattige, dersör att hon war en qwinna, ja, en ung sådan? Åstundar någon af eder, som ären unga, att träda i hennes fotspår? Har du ett angenämt utseende och en wacker röst? Så mycket bättre, blest du är helt uppoßfrad åt Gud. Han will, om din själs öga är enfaldigt rigtadt på hans ära, nyttja dessa gässwor att göra ditt wert kraftigt och djupt. Och under det du betjenar andra, huru många wälsignelser skola icke återsälla i ditt eget stöt. Ditt naturliga lättsinne skall derigenom dödas; din fallenhet för stänit botas; ditt dåliga lynne förändras; dina onda wanor försvagas tills de blifäwa helt och hållt utrotade; och du skall blifäwa beredd att "pryda Guds vår Frälsares lära" i hela ditt liv. Allenast war mycket warjsam då du besöker och samtalar med personer af andra kön, på det dina böjelser icke må föra dig bort åt ena eller andra sidan, och du sälunda skulle bestynnas vara till förbannelse i stället för wälsignelse.

Vi finna alltså, att detta är en pligt, hwartill wi alla äro fallade, rika och fattiga, unga och gamla, män och qwinnor. Wäl skulle det vara, om föräldrar uppfostrade sina barn härtill, så wäl som till att uppläsa sina böner och gå i kyrkan. Det är nog, att vi i den förslutna tiden, liksom genom en allmän öfwerenskommelse, närapå alla hafwa försummat detta bud. O, hwilket behof har icke hvor och en af oss att sjuga: "Herre, förlåt mig mina urarktlätenhetssynder!" Nåwäl, i Guds namn wilja wi alla besluta att på denna dag begynnna. Och, jag beder, låt det aldrig gå ur ditt minne, att detta är en skyldighet, hwilken du icke kan utöfwa genom ombud; med undantag af ett enda förhållande, nemligent, om du är hindrad genom eget lidande och swaghet. Under denna enda omständighet är det tillåtet att sända den hjelp, som du i annat fall personligen skulle hafwa gifvit. Börja min

dyre medwandrare! börja nu, i annat fall skall det intryck du nu lämmer förswinna, och måhända aldrig mera återkomma! Hwad skall då blifwa följen? Jo, i stället för att höra orden: "kommen, I min Faders wälsignade;" — "thj jag war sjuk och I besöktan mig;" måste du höra det fruktansvärdta utslaget: "gåن bort ifrån mig, I förbannade;" — "thj jag war sjuk och I besöktan mig icke!"

Tjugonbesjette predikan.

Nästans bestraffande.

Du skall icke hata din broder i ditt hjerta, men du skall straffa din nästa, på det du icke skall bärta skulb för hans skull. 3 Moseb. 19: 17.

1. En stor del af andra och nästan hela tredje Moseb. hänsyntar på ritual- och ceremoniallagen, som särskilt var gifwen åt Israels barn; men den var ett sådant "of," säger apostelen Petrus, "som hwarken vi eller våra fäder kunde bärta." Vi äro fördenstull befriade derifrån, och detta är en del af "den frihet, hwarmed Kristus of friat hafwer." Likväl är det lätt att upptäcka en mängd förträffliga sedlighetsföreskrifter, som finnas bland dessa ceremoniela lagar. Åtskilliga af dessa finna wi i det kap. vi hafwa framför of. "Du skall icke berga din wingård eller upp-hemta de affallna bären, utan skall låta det blifwa för de fattiga och främlingar; thj jag är Herren eder Gud," v. 10. "I skolen icke stjäla eller ljeta eller handla falskteliga den ene ned den andre," v. 11. "Du skall icke göra din nästa orätt eller röfwa honom. Dagakarlens lön skall icke blifwa inne hos dig natten öfwer intill morgonen," v. 13. "Du skall icke banna den döfwe eller för den blinde sätta något, der han kan stöta sig uppå; utan du skall frukta din Gud, thj jag är Herren," v. 14. Dermed wille han säga: det är jag, hwars öga öfwerståbar hela jorden, och hwilkens öra är öppet för den nödstäldes rop. "I skolen icke handla orätt i domen; icke vara partista för de ringa," hwilket ömhjertade per-

soner lätt kunde frestas till, "och icke gynna den mägtige," hwartill man på tusende sätt frestas; "utan efter rätt skall du döma din nästa," v. 15. "Du skall icke vara en baktantare i ditt folk," v. 16; ehuru detta är en synd, som de mensliga lagarne aldrig mäktat förhindra. Dernäst följer texten: "du skall icke hata din broder i ditt hjerta, men du skall straffa din nästa, på det du icke skall bära skuld för hans skull." För att rätt förstå detta wigtiga bud och på ett helsosamt sätt tillämpa det på våra egna själar, skola wi betrakta:

I. Hwad innebär det att förmanna eller bestraffa våra medmenniskor? Hwad menas dermed?

II. Hvilka åläggas wi att straffa? och

III. På hvilket sätt skall denna bestraffning ske?

I. 1. Låtom os först betrakta bestaffenheten af det bud, som här framhålls. Hwem är det wi skola förebrå eller straffa? Och hwad är det att straffa? Att säga någon hans fel, såsom klart visar sig af följande ord: "på det du icke skall bära skuld för hans skull." Det är således synden wi skola bestraffa, eller rättare, den person, som begått synden. Wi skola göra allt hwad i vår förmåga står, för att öfwerbewisa honom om hans fel och leda honom in på rätta vägen.

2. Kärleken förrrar i sanning icke allenast att wi warna honom för synd, ehuru detta i första rummet bör ske; utan äfwenledes för hvarje mißtag, hvilket, om han får fortgå deruti, naturligtvis leder till synd. Om wi icke hata honom i vårt hjerta, om wi älska vår nästa såsom os sjelfva, skall det blifva vårt ständiga bemödande, att warna honom för hvarje ond väg och för hvarje mißtag, som kunde leda till ondt.

3. Men om wi äro angelägna om att icke **mißlyckas i våra bemödanden**, då få wi icke förebrå någon för sådant, som är af twiswelaktig beskaffenhet, hwarom mycket kunde sägas å båda sidor. En sak kan möjligen framstå för mig såsom ond, derför hyser jag betänkligheter wid att göra den, och om jag skulle göra den, under det dessa betänkligheter förefinnas, då wore jag inför Gud en syndare, men jag får icke döma en annan efter mitt samwete; "för sin egen herre står han eller faller." Dersör will jag icke tillrättawisa honom för annat, än hwad som tydligt och oneflikigt är ondt. Sådant som till exempel: vanständigt tal och swor-

dom, hwilket till och med de, som göra sig skyldiga dertill, icke alltid söka att försvara, om någon mildt öfwerbewisar dem. Widare är att märka dryckenkap, den till och med en wanlig drinckare fördömer då han är nykter. Hid hör ändtligen, enligt den allmänna mening, ohelgandet af Herrens dag. Och om någon, som är skyldig till dessa synder, för någon tid söker att försvara dem, skulle säkerligen högst få fortsätta att göra det, om du blickar dem städig i ansigtet och wädjar till deras egna samweten i Guds åsyn.

II. 1. Låtom os i andra rummet betrakta hwilka de äro, som wi åläggas att tillrättawisa eller straffa. Det är så mycket mera nödwändigt att gifwa akt deruppa, som det försäkras af så många fromma personer, att det finnes syndare, hwilka sjelfwa Guds ord förbjuder os att tillrättawisa. Denna mening har man grundat på vår Frälsares högtidliga warning i sin bergspredikan: "I skolen icke kasta edra perlor för swin, att de icke trampa dem med sina fötter och wända sig om och riswa eder." Men den enkla meningens af dessa ord är: erbjud icke perlorna, de härliga lärorna om gudaktighetens hemlighet, åt dem, som I weten vara så finnade som djur, så nedränta i synden, att de icke hafwa någon "Guds fruktan för sina ögon." Dessa dyrbara juveler blißwa då föraktade och I sjelfwa örättwist behandlade. Men äfven sådana, som enligt vår Herres ord, äro att anse som "hundar" eller "swin," bör du på något sätt tillrättawisa, när du ser dem göra eller tala hwad som är för dem ett medvetet ondt, i annat fall "hatar du din broder i ditt hjerta."

2. Personerna, som här kallas våra "bröder" eller vår "nästa," äro alla menniskor, hvar och en, som andas luften, alla som hafwa själur att frälsa. Och om wi försumma att utöfwa denna kärlekstjenst dersför att de äro "syndare framför andra menniskor," då kunna de förgås i sin ondska, men "deras blod skall Gud fräfwa ur våra händer."

3. Huru hjertgripande är icke mr. Baxters yttrande öfwer detta ämne, i hans bok "De heliges ewiga hwila!" "Antag att du i andra werlden mötte en person, som du hade förnekat denna kärlekstjenst, då I båda wornen till sammans under solen, hwad swar funde du gifwa på hans anklagelse? Wid det och det tillfället och på den och den platsen, medan wi ännu worno under solen,

öfwerlemnade Gud mig i dina händer; jag kände då icke frälsningens väg, utan "sökte döden i mitt lifs willfarelse" och du tillät mig att fortgå och bemödade dig icke att väcka mig upp ur sömnen. Hade du meddelat mig din kunskap och uppmanat mig att "fly den tillkommande wreden," skulle hwarken jag eller du någonsin behöft komma "i detta pinorum."

4. Dersör, hvor och en som har en själ hwilken kan frälsas, har rättighet att förra denna wälgerning af dig. Detta innehållar lifwäl icke, att det skall göras på samma sätt eller i samma grad mot hvor och en. Det kan icke förnekas, att det finnes några, som wi äro skyldiga det såsom vår särskilda pligt. Sådana äro i första rummet våra föräldrar, om wi hafwa sådana, som äro i behof deraf, så framt wi icke skola ställa våra makar och våra barn i jemnbredd med dem. Näst dessa i ordningen äro våra bröder och systrar och dernäst våra slägtingar, allt efter som de äro förenade med osz på ett närmare eller mera afslagset sätt, antingen genom blodsband eller genom ättenskap. Efter dessa komma våra tjenare, antingen de tagit tjänst hos osz för år, eller på kortare tid; slutligen sådana i deras olika grader, som äro våra landsmän eller som bo i samma stad som wi; eller äro medlemmar af samma förening, antingen borgerlig eller religiös. De senare hafwa en särskild rättighet att begära vår tjänst i detta fall, emedan dessa föreningar bildas just i affsigt "att waka öfwer hwarandra och bemöda osz att hindra hwarandras fall." Om wi försumma att förmana några af dessa, då lämpligt tillfälle gifswes, äro wi otvivelaktigt bland dem, som "hata sin broder i sitt hjerta." Och huru strängt talar icke apostelen om dem, som falla under denna dom! "Den som hatar sin broder," äfwen om han icke utbryter i ord, "är en mandräpare, och I weten," fortsätter apostelen, "att ingen mandräpare hafwer ewinnerligt lif blifwande uti sig." Han har icke den såd planterad i sin själ, som uppwäxer till ewinnerligt lif, eller med andra ord, han är icke i ett sådant tillstånd, att han, om döden kommer, kan "se lifwet." Deraf följer tydligt, att det icke är en ringa sak att försumma detta, ty derigenom äro wi i fara att förlora vår ewiga salighet.

III. Wi hafwa sett hwad som menas med att straffa vår broder och hwilka de äro, som wi skola straffa. Men det för-

nämsta återstår ännu att betrakta: huru, eller på hvilket sätt skola vi straffa dem?

1. Det måste medgiswas, att det är ytterst svårt att på rätt sätt utöfwa denna pligt. På samma gång inse wi äfven att det är lättare för en och svårare för en annan att utöfwa den. Några finnas, som äro färsbildt lämpliga dertill både af naturen, öfningen och nåden. De låta sig icke hindra hvarken af falsk blygsel eller af den svåra bördan, menistofruktan. De äro både redobogna att företaga detta kärlekens arbete, och stickliga att fullfölja det. För dem är det dersför ett litet eller intet förs; ja, de hafwa en flags hugsvalse deruti och en tillfredsställelse i medvetandet af att hafwa gjort sin pligt. Men om det är ett förs för os, större eller mindre, så weta wi, att härtill äro wi kallade. Och om svårigheten war än så stor för os, så weta wi dock på hwem wi förtrösta, och att han säkert will fullborda sitt löfte: "såsom din dag är, så skall din kraft vara."

2. På hvilket sätt skola wi då straffa vår nästa, så att vår bestraffning må blifwa mest werkSAM? Vätom os framför allt se till, att hwad helst wi göra må blifwa gjordt i kärlekens ande; af öm wälwilja mot vår medmenniska, såsom mot en, som är en son till vår gemensamme Fader, och en, för hvilken Kristus dött för att han måtte blifwa delaktig af närvarande och ewig frälsning. Då skall genom Guds nåd kärleken föda kärlek. Den talandes känslor skola meddela sig åt den hörandes hjerta, och du skall i sinom tid finna, att "ditt arbete icke är fäsgånt i Herren."

3. Dernäst måste du med största omsorg se till, att du talar af ett ödmjukt sinne. Alka dig att du icke tänker bättre om dig sjelf, än du bör tänka. Om du har för goda tankar om dig sjelf, då kan du swårlijen undgå att förakta din broder. Och om du visar eller endast känner det minsta förlakt för dem du straffar, så skall det omintetgöra hela ditt werk och åstadkomma att du förlorar allt ditt arbete. För att betaga honom sjelfwa misstanke att du lider af högmod, bör du nödwändigt tala tydligt just öfwer detta ämne och för honom öppet säga, att du ej upphöjer dig öfwer honom och på samma gång du straffar det som är ondt, måste du erkänna och tacka Gud för allt hwad som är godt hos honom.

4. För det tredje måste du med omsorg se till, att du talar i en mild såväl som i en ödmjuk ande. Apostelen försäkrar os,

att "mannens wrede gör icke det rätt är för Gud." Wrede, äfven om den prydes med namnet nit, föder wrede, icke kärlek eller helighet. Vi måste deraf med all möjlig omsorg undvika sjelfwa utseendet af wrede. Låt det icke finnas något drag deraf, hvarken i blicken, hållningen eller rösten, utan låt kärlek, ödmjukhet och lugnt sinne visa sig i allt.

5. Men under hela tiden må du se till, att du icke förtröstar på dig sjelf. Sätt ingen tröst till din egen wisdom, talekonst eller stådighet af något slag. Om du will haſwa framgång i allt hwad du säger och gör, förtrösta då icke på dig sjelf, utan på den store gifwaren af "all god och fullkomlig gafwa." Lyft upp ditt hjerta till honom, som "verkar allt i alla," under hela tiden medan du talar; och hwad helst som talas i bönen's ande, skall icke falla på jorden.

6. Så mycket om det sinne, hvari du bör tala då du straffar din nästa. Jag fortgår nu till det yttre sättet. Man har ofta funnit, att då bestraffningen blifvit inledd med en öppen bekännelse af wälwilja, har derigenom förorsakats, att det som sades inträngt djupt i hjertat. Detta skall i allmänhet haſwa en längt bättre verkan än de wackra moderna uttryck och smickrande talesätt, hvarmed de werldsligt sinnade ofta haſwa åstadkommit förwånande ting. Men just samma verkan, ja längt större, har mycket ofta blifvit utförd genom en enkel och okonstlad försäkran om werlig kärlek. Då du fänner att Gud har tändt denna flamma i ditt hjerta, dölj den icke, låt den haſwa fritt lopp! Den skall likt en blixtstråle genomträngå det hårda hjertat, och det skall smälta framför dig och erkänna, att sanningens Gud är med dig.

7. Ghuru det är wiſt, att det rätta sättet att bestraffa är att göra det af ett uppriktigt sinne, måste det likwäl äfven med gifwas att det finnes omständigheter med hänsyn till vårt sätt att gå tillväga, hvilka på intet sätt äro utan sin nytta och deraf icke böra förbises. En af dessa är, att närhelst du straffar din nästa bör du göra det med **innerligt allvar**, så att om du werfligt är brinnande, du likaledes må wisa dig vara det. En fall förebråelse gör endast ringa intrhyck och skall snart förgätas; desutom tages den ofta illa upp såsom om du fölte förlöjliga den person du bestraffade. Och den som icke är wand att sjelf skämta, upptager det icke wäl, att någon skämter med honom. Ett sätt att

insägga allwar i hwad man talar är, att så ofta som möjligt nyttja bibelns ord. Ofta finna wi, att Guds ord, äfven i egenfördert samtal, har en särskild kraft, så att syndaren, då han minst wäntar det, finner det vara "skarpare än ett tweeggadt swärd."

8. Likwäl finnas några undantag från denna allmänna regel att med allwar tillrättawisa. Der äro några sällsynta fall, då, såsom en kännare af menniskonaturen anmärker: Ridiculum acri fortius: Ett litet wäl användt skämt går djupare än funda bewis. Men detta kan hufwudsakligen då ske, när wi hafwa att göra med dem, som äro främmande för religionen. Och då wi besluta os för att gifwa skämtande förebrärelser åt en sådan person, thyckes det som om wi woro berättigade dertill genom Salomons råd: "swara därren efter hans därskap, på det han icke skall thcka sig wis vara."

9. Sättet att tillrättawisa kan likaledes i andra hänseenden vara olika, allt efter omständigheterna. Någon gång kan du finna det lämpligt att nyttja många ord, att fullständigare uttrycka din mening, wid andra tillfällen kan du deremot finna det mera lämpligt att vara fåordig, och blett säga en mening. Tillfällen gifwas och då det är rådigast att inga ord nyttja, en enda blick kan då vara tillräcklig, helst om det gäller en person, som är din förman eller eljest en högt uppsatt person. Ofta skall en sådan bestraffning åtföljas af Guds kraft och följdaktligen göra långt mera verkan än ett långt och noga öfvertänkt tal.

10. Ännu en gång: kom ihåg hwad Salomo säger: "ett ord taladt i rätt tid är ganska tückligt." Sant är, att om Gud kallat dig att straffa någon, som du sannolikt icke mera får se, då bör du begagna dig af det närvarande tillfället och tala "i tid eller otid," men den du ofta har tillfälle att träffa, bör du wänta med att tilltala, tills lägligt tillfälle gifwes. Här är skaldens råd på sin rätta plats. Du må tala

"*Si validus, si lætus erit, si denique poscet,*"
då han är wid godt lynne eller då han frågar dig. Här må du betjena dig af

"*Mollia tempora fandi.*"

tillfället, då hans sinne är i ett lugnt, mildt tillstånd; och då will Gud både lära dig, huru du skall tala, och lägga sin wälsignelse till hwad som talas.

11. Men låt mig här varna dig för ett misstag. Det har länge gält såsom en vis regel: "försök icke att tillrättawisa en person, då han är berusad." Tillrättawisningen, säges det, beaktas då icke och kan icke hafta någon god werkan. Jag vågar icke säga så, jag har haft tydliga bewis för motsatsen. För några år sedan gick jag förbi en man i Moonfields, som var så berusad, att han hade svårt för att stå. Jag lade ett papper i hans hand, han blickade på det och sade: "ett ord — ett ord — till en drinkare — det är jag — herre, herre! Jag är olycklig — jag känner att jag är olycklig — låt mig få tala något litet med eder." Han höll mig i handen fullt en half timme, och jag tror att han aldrig drack sig drucken mer.

12. Jag förmanar eder, bröder, vid Guds barmhertighet, förakten icke den arme drinkaren! Hafwen medlidsamhet med honom! Warnen honom "i tid och otid!" Låten icke blygsel eller menniskofrukstan hindra eder att rycka dessa bränder ur elden, många af dem äro dömda af sina egna samweten.

"De känna ej sin egen pligt,
förstå ej heller sakens wigt."

De äro förtwiflade; de hafta intet hopp att kunna undslippan; de sjunka djupare och djupare, emedan ingen hyser något hopp om deras räddning. "Syndare af alla slag," säger en wördad gammal prestman, "har jag ofta känt, som blifvit omvänta till Gud; men jag känner ingen drinkare, som blifvit omvänt." Jag åter känner femhundrade, måhända femtusen. Hwad! År du, som läser detta, en sådan? Hör då Herrens ord! Jag har ett budskap från Gud till dig, o syndare! Så säger Herren: "Kasten icke bort ditt hopp," jag har icke förgötit dig! Den, som säger att ingen hjälp finnes för dig, är "en lögnare från begynnelsen." Blicka upp! "Si, Guds Lam som borttager werldens synd!" I dag är frälsningen kommen till din själ, allenast se till, att du icke föraktar honom, som med dig talar! Just nu säger han till dig: "min son, war wid godt mod, dina synder föråltas dig!"

13. Till sist: I som ären werksamma i detta kärlekens arbete, sen till, att I icke blifwen modfälba, då I, efter att hafta arbetat af häfta förmåga, icke genast sen någon frukt. "Tålamod

göres eder behöf," och, "sedan I gjort Guds wilja, skolen I få det som lofswadt är!" Skörden skall komma, "förtröttens icke att göra det godt är, ty I skolen i sinom tid uppfära, dereft I icke uppgrifwens." Gören som Abraham, hwilken "trodde emot förhopning på förhopning."

14. Jag har nu endast några få ord att tillägga för eder, mina bröder, som allmänt kallens metodister. Jag har aldrig hört eller läst om någon stor religiös wäckelse, som icke framfallade en nitälkskan att bestraffa nästan. Jag tror att det icke kan vara på annat sätt, ty hwad är "tron," om den icke "verkar genom kärleken?" Så war det i hvarje del af England, der den nu warande religiösa wäckelsen begynt för omkring femtio år sedan. Alla, som då blefwo wäckta, alla så kallade metodister, bestraffade öfverallt hvarje uppenbar synd. Och så göra i sanning alla, som blifvit "räffsfärdiggjorda af tron och hafwa frid med Gud genom vår Herra Jesus Kristus." De göra så vid början af sin omvänsdelse, och om de nyttja den dyrbara gäfwan, skall den aldrig tagas ifrån dem. Kommen bröder, låtom os i Guds namn begynna igen! Rika och fattiga, låtom os alla uppstå såsom en man! Må hvar och en på något sätt straffa sin nästa, och icke tillåta synden hwila på sitt samwete! Då skall Storbritanien och Irland (Sverige) weta, att wi icke gå i krig på egen sold; ja, Gud skall wülsigna os och "alla werldens ändar skola frukta honom!"

Tjugondessjunde predikan.

Pligten att täckas vår nästa.

Hvar och en af os skicka sig så att han må täckas sin nästa till godo, till uppbyggelse. Rom. 15: 2.

År icke denna föreskrift bindande för hela mensefoläget eller åtminstone för hvar och en af dem som äro försedda med Guds ord; ty här rekommenderas den åt alla utan undantag som nämna Kristi namn och dem wi åläggas att behaga eller täckas

är vår nästa; det är hvarje menniska. Här böra wi likväl ihågkomma, hvad samma apostel säger i Rom. 12: 18. "Om möjligt är, så mycket som till eder står, haſwer frid med alla menniskor." På samma sätt här: om möjligt är, så mycket till os står, skola wi "täckas alla menniskor." Men detta är icke möjligt, det är hwad ingen menniska någonſin har gjort eller kan göra. Men om wi nyttja all vår förmåga, då haſwa wi fullföljt budet, huru följden än må bliſwa.

2. Widare böra wi gifwa akt på det älfswärda sätt, hwarpå apostelen instrünser denna föreskrift, ty om wi sökte behaga alla utan någon instränkning, skulle det åstadkomma bedröfliga följer. Vi uppmanas att täckas dem till godo och icke endast täckas dem eller os sjelfwa, mycket mindre att täckas dem till deras skada, hwilket så oſta, ja, allmänt göras af dem som icke älſta fin nästa såsom sig sjelfwa. Icke heller är det endast deras timliga goda, wi böra haſwa i ſigte wid vårt bemödande att täckas vår nästa, utan hwad som är af oändligt större betydelse; wi ſkola göra det till deras uppbyggelse, på ett ſådant sätt att det må leda till deras andliga och ewiga goda. Wi ſkola täckas eller behaga dem på ett ſådant sätt, att behaget icke ſkall "förgås i bruftningen;" utan lända till deras ewiga förmån, att det må göra dem wiſare och bältre, heligare och lydligare både i tid och ewighet.

3. Många afhandlingar haſwa bliſvit offentliggjorda öſwer detta wigtiga ämne, men de haſwa alla warit högst briſtfälliga. Knappast någon enda af dem ſyftar åt rätta hållet, dessa anvisningar att behaga vår nästa haſwa alla haft ett lägre mål i ſigte än själarnes frälsning eller deras uppbyggande i kärlek och heſighet. Följaktligen fan det icke wäntas, att de ſkola kunna anwisa rätta medel för uppriäendet af detta ändamål. En anſedd afhandling af detta slag med titel "Artigheten" (Hofmannen) offentliggjordes i Spanien för omkring 200 år sedan och öſwersattes på olika ſpråk. Men den har intet att göra med uppbyggelse och är derför alſdeles utom ämnet. En annan afhandling kallad "Den fulla artigheten" utgafs i vårt eget land under Charles den andres regering, och ſom det ſynes, utaf en af hans hofmän. I denna finnes åtſkilliga ganska beaktanswärda råd, med hänsyn till vårt ytter uppsförande och många ſmå olämpligheter i ord och handlingar, hvarigenom wi emot vår wilja kunna miſhaga andra,

äro här påpekade, men äsven denne författare förbiser sin nästas andliga och ewiga wäl. För några år sedan trycktes en bok i London med titel "Konsten att behaga;" men då den war mycket trög och endast innehöll allmänna tröttsamma iakttagelser, var det icke att vänta det den skulle kunna vara till någon nyttå för personer med utvecklat förstånd och ännu mindre för gudfruktiga.

4. Men detta ämne har blifvit behandlat i en helt annan anda af skriftställaren lord Chesterfield, som sjelf var en fulländad mästare i konsten att behaga. Men medlen som denne fader rekommenderar i bref till sin son,¹ äro icke afferda för dem som önska att täckas sin nästa till godo eller till uppbyggelse. Jag skall försöka wisa, att ett bättre sätt finnes, och i samma ett sätt af alldeles motsatt beskaffenhet. Det består uti:

I. Att rödja hindren ur wägen; och

II. Att bruка sådana medel som direkt leda till målet.

I. 1. Alla som önska "att täckas sin nästa till godo, till uppbyggelse," råder jag först att rödja alla hinder ur wägen; eller med andra ord: att undvika allt, som kan mißhaga wisa och goda menuisfor, menniskor med sunt förstånd och sann gudsfruktan. Grymhet, ondsko, elakhet, afund, hat och hämnd är mißhagligt för alla fronima menniskor, för alla, som äro i besittning af sunt förstånd och allvarlig gudsfruktan. Det finnes äsven ett annat lyne nära förenadt härmad, ehuru något mildare och som wanligen företommer i det allmänna lifvet hvilket är mißhagligt för menniskor i allmänhet: wi kalla det wanligen dåligt lyne. Detta allt bör med all möjlig omsorg undvikas, jemte allt som har någon likhet dermed; — såsom sträfhet, surmulighet, mißbeldatenhet, hårdhet, dyssierhet, wresighet å ena sidan, egensinnighet och retlighet å andra; — om du någonsin hoppas att "täckas din nästa till godo, till uppbyggelse," så se till att du undviker allt detta.

¹ Att aldrig låta någon menniska på jorden weta sina verkliga tankar, utan alltid låtja sig mena hwad han icke menade och wisa sig vara hwad han icke war; att ljuga för alla menniskor, att säga hwad som war aldra längst från hans hjerta och isynnerhet att smickra män, qvinnor och barn, såsom ett oselbart sätt att behaga dem. Se noten sid. 112, som syftar på Lord Chesterfield och hans bref till sin son.

2. Nächst grymhet, ondsska och liknande sinnesytringar jemt de ord och handlingar som naturligen härleda sig derifrån, finnes intet som är mera motbjudande icke endast för personer med förstånd och religion, utan äfven för personer i allmänhet, än högmod och deß allmänna frukter: förmätta, öfvermodiga, anspråksfulla eller besällande åtbörder. Ovanlig lärdom och lysande gäfwor funna icke ursäkta detta; en rikt begåvad person skall, om han är begmodig, blifwa föraktad af många och ogillad af alla. Härpå war rektorn vid Treenighets-collegiet i Cambridge, dr. Bentley, ett anmärkningsvärdt exempel. Hå personer funnos på hans tid, som egde klarare förstånd och widsträckare lärdom än han, och likwäl funnos så, som wero mindre ålstade, med undantag af en som icke stod långt, om ens något, under honom i wetenskap och lärdom, men äfven lita långt från ödmjukhet, författaren till "Moše gudomliga bestickning." Hvar och en som önskar att täckas sin nästa till godo, måste dersör se till, att han icke stöter emot denna flippa; ty då skall samma högmod som drifwer honom att söka sina medmenniskors aftrning, ofelbart hindra honom att erna densamma.

3. När på lika motbjudande som sjelfwa högmodet, är häftigt lynne och åthäfwar. Personer med lugn sinnesstämning äro rädda att samtala med häftiga menniskor, och andra äro icke angelägne om deras bekantskap. Dösta, och måhända då de minst wänta det, blifwa de sårade, och äfven om de för tillfället öfwerse dermed, äro de likwäl icke williga att ånyo utsätta sig för samma obehag. Häftiga personer hafwa för den skull sällan många wänner, åtminstone icke för någon längre tid. Wisserligen kan mängden åtfölja dem till en tid, ifynderhet om det synes befördra deras egna intressen, men de tröttna wantligen den ena efter den andra och affalla lixt löfwen om hösten. Om du dersör i längden önskar att behaga eller täckas din nästa till godo, sök genom alla möjliga medel att thylga ett häftigt sinnelag.

4. Ja, om du önskar att behaga, äfven i detta fall tag emot apostelens råd: "lägg bort lögn." En framstående författare har anmärkt att lögn är en last som aldrig funnit någon försvarare, någon som öppet talat till deß förmån, huru de enskilda åsigterna än må hafwa warit. Men det bör anmärkas att mr. Addison ingif i en hättre verld, förr än lord Chesterfields bref

blifvit offentliggjorda. Måhända hans förswar för denna last är det bästa som företagits eller kan företagas för en så dålig sak. Men efter all den möda han nedlagt på ämnet är det endast "en sammangytring af ord." Det har intet gediget uti sig, det är icke bättre än ett skinande blandwerk. Och såsom lögn aldrig kan vara berömvärd eller oflyldig, så kan den aldrig vara behaglig, åtminstone icke då den framstår utan förklärnad och visar sig i sin egen skepnad. Följaktligen måste den med omsorg undvikas af alla som önska att täckas sin nästa till godo, till uppþygglelse.

5. Men någon torde fråga: är icke smicker ett slags lögn? Och har det icke i alla tider ansetts såsom ett säkert medel att behaga? Har icke den iakttagelsen blifvit stadsfåt genom oräkneliga erfarenhetsrön:

"Obsequium amicos, veritas odium parit?"

Smicker flapar wänner, ärslighet fiender.

Har icke en qwickhetsförfattare i sin "Undervisande dagbok," återgivvit några betecknande omständigheter af detta slag? Jag svarar, det är sant: smicker behagar för en tid, och det icke allenast swaga sinnen, hwilka söka menniskors pris, ware sig det är förtjent eller icke, utan det är af naturen inplantadt i hvarje menniskobarn. Men det behagar endast för en tid, så snart massen faller, så snart det visar sig att talaren ingenning menar med sina smickrande ord, behaga de ej längre. Hvarje menniskas egen erfarenhet lärer henne detta. Alla wetar wi, att om någon fortsätter att smickra sedan hans öärlighet blifvit upptäckt det då är motbjudande och icke angenämt. Dersför bör äfwen detta listiga sätt att ljuga, omsorgsfullt undvikas af alla, som önska att täckas sin nästa till godo eller till hans verkliga nyttja.

6. Och en hvar, som önskar att göra detta, måste ihågkomma att icke endast lögn af alla slag utan äfwen förstållning och hyckleri, hwilket icke är aldeles det samma som lögn ehuru nära dermed förenadt, är misshagligt för menniskor med sunt förstånd, äfwen om de icke hafwa någon gudsfruktan. Sjelfwa den gamle hedningen, då han beskyldes för förstållning, svarade med wärldighet: "simulare non est meum;" "förstållning finnes icke hos

mig." Falshet, bemantring, slughet, hela konsten att bedraga, hvad namn det än må haſwa är icke omtyckt utan i sanning afflydd af förståndiga menniskor; och till och med de, som mest bruка det, som äro öſwade mästare i konſien att bedraga, tycka icke om att fe det hos andra och haſwa ingen ſmak för att ſamtala med personer af det flaget. Ja, de största bedragare äro högſt miſnöjda med dem ſom öſwa ſina konſter bakom deras rygg.

II. Om nu grymhet, ondſka, afund, hat, hämnd, förtryhtſamhet; om högmed, oſerståndig wrede; om lögn och föreställning ſamt falſhet, ſtrymteri och slughet, alltsammans är miſhagligt för alla och iſynderhet för fromma menniskor, kunne wi lätt ſluta deraſ, hvad ſom är ett oſelbart fätt att täckas dem till godt, till uppbyggelse. Vi måſte likwäl ihågkomma att i alla tider och på alla platſer finnes ſådana ſom wi iſke kunne behaga. Det bör derſör icke förwåna oſ, om wi oſta möta perſoner ſom wi icke på något fätt kunne behaga. Det är nu ſom det war fördom-dags då vår Frälsare ſjelf klagade: "hwarvid ſkall jag förlitna detta ſlägten? Det är likt barn, ſom uppå torgen ſitta och ropa till ſina lekbröder, och ſäga: wi haſwa spelat för eder och I haſwen icke dansat, wi haſwa ſprungit ſorgesång för eder och I haſwen icke uppstämt klagolåt." Men lemnande dessa knarriga perſoner åt ſig ſjelfwa, kunne wi med ſjäl hoppas att täckas andra om wi med omsorg och ständaktighet giſwa akt på följande enkla anwiſningar.

1. Förſt, låt **färleken** icke beſöka dig ſåſom en tillfällig gäſt, utan låt den wara ditt beständiga lifſelement. Se till att ditt hjerta alltid, och wid alla tillfällen, är uppfylldt med werklig, oſerſtåld wälwilja icke endaſt till dem ſom älska dig utan till hvarje menniskofjäl. Låt den klappa i ditt hjerta, låt den stråla i din blick och framlyſa i alla dina handlingar. När helſt du upplåter din mun, må det ſte i färlek och låt alltid på din tunga finnas mildhetens lag. Dina ord ſkola då "dryppa ſåſom regn och ditt tal flyta ſåſom dagg: ſåſom ſkurar på gräs och ſåſom regndroppar uppå örter." War icke trångbröstad eller inſtränkt i dina känſlor, utan låt dem omfatta hvarje menniskobarn. Hvar och en ſom af qwinna född är har fördran på din wälwilja, du är ſkyldig att wiſa wälwilja icke mot ſomliga allenast utan mot alla. Låt alla

menniskor förstå att du söker både deras timliga och ewiga lycka-
salighet lika innerligt som din egen.

2. För det andra: om du vill täckas alla till godo, bemöda
dig att vara **ödmjuk** af hjertat. Var liten och ringa i dina egna
ögon, wörda och akta andra mera än dig sjelf. Var djupt med-
weten om din egen swaghet, därskap och ofullkomlighet, såväl som
om den synd som ännu är qvar i ditt hjerta och som widlåder
alla dina ord och handlingar; och låt denna ande framstå i allt
det du talar och gör. Iklud dig ödmjukheten. Förfasta med affly-
den gamle hedningens sats som har sitt ursprung från sjelfwa hel-
wetet. "Tanti eris aliis, quanti tibi fueris." "Ju högre du
wärderar dig sjelf, desto högre skola andra wärdera dig." Nej,
icke så, twärtom, både Gud och menniskor, "stå emot den högsär-
dige" och såsom "Gud (endast) gifver nåd åt den ödmjuka" så är
det ödmjukhet och icke högmod som rekommenderas ož till menni-
skornas, särskildt de gudfruktiges, aktning och hynnest.

3. Om du önskar att täckas din nästa till godo till upp-
byggelse, måste du för det tredje arbeta och bedja, att du må vara
mild såväl som ödmjuk af hjertat. Bemöda dig om ett lugnt
opassioneradt, mildt och wänligt sinne mot alla menniskor; och låt
din milda sinnesstämma visa sig i hela ristningen af ditt um-
gänge; låt alla dina ord och handlingar styras af detsamma. Kom
äfwen ihåg Petri förmaning 2 Petri 1: 5 o. f. visa ömt delta-
gande för alla som äro bedröfwade, för alla som nedthyngas af li-
danden antingen till själ, kropp eller lefnadsomständigheter. Låt
ditt hjertas deltagande känslor visa sig i ditt uppförande. Gråt
med dem som gråta. Om du ingenting annat kan göra, så blanda
dina tårar med deras, tilltala dem med wänliga ord sådana som kunna
lugna deras sjunen och förmildra deras sorger. Men om du är
i tillfälle att gifwa dem något werksamt bistånd, låt det då icke
saknas. Var "den blindes öga och den lames fot, en fader för de
arma och undersök den okändes sak." Detta skall vara en stor
tröst för de betryckta och åstadkomma en rik hugsawalelse icke alle-
nast för dem, som äro föremål för din wälwilja utan äfwen för
andra som se dina goda gerningar. Matth. 5: 16.

4. Och på samma gång du är medlidksam mot de betryckta,
se till att du är wänlig, **hjertlig** mot alla menniskor, antingen
de äro höga eller låga, rika eller fattiga, om de stå öfwer eller

under dig i samhällsställning, ja, om de äro goda eller onda, om de frukta Gud eller icke. Sättet att visa din hjertlighet måste emvebla allt efter som den kristna försigtigheten fordrar, men sjelfwa saken är du skyldig alla. Den aldra mest förnedrade har en fordran på din hjertlighet, ware sig i sinnelag eller handling, nemligen ett sådant sätt i uppsörandet som naturligen härleder sig från ett kärlekswarmt hjerta.

5. Skola wi försöka att gå något djupare uti betrakten om hvem detta ämne? Hwad är fällan till detta vårt begär att behaga, som wi kalla hjertlighet eller tillmötesgående? Våtom os uppmärksammt gifwa akt på våra hjertan, då skola wi snart finna ett svar. Samme apostel som lär os att "uti brödrakärleken vara ömhjertade," förmanar os att "visa heder mot hvar man;" och hans mästare ålägger mig att älska alla menniskor. Förena allt detta och hwad skall följen bli? En arm nödställd warelse ropar till mig om en almose, jag wänder mig till honom och ser honom vara höjd med trasor, men genom dessa skådar jag en person med en odödlig ande, skapad att känna och älska Gud samt att wistas hos honom ewinnerligen. Jag hedrar honom för hans skapares skull. Genom trasorna ser jag en som är köpt med Kristi blod. Jag älskar honom för hans Återlösares skull. Den ömhett jag känner för honom och visar honom är en förening af afning och kärlek som jag hör hyfa för Guds händers werk; för den som blifvit återlöst med hans Sons blod, ett väsende för ewigheten. Denna medlidksamhet böre wi känna för alla menniskor, då skola wi täckas alla till godo, till uppbyggelse.

6. Widare: Nyttja hwarje tillfälle att visa alla den ömhett du verkliga hyser för dem. Detta bör göras på ett sådant sätt, att det icke får utseende af smicker. De hvilka äro öfwerthygade, att dina uttryck af wälwilja för dem komma från hjertat, skola bli swa lika tillfredsställda häraf som med de starkaste lofta hwarmed du kan hedra dem. Du kan döma derom efter hwad du lämner i ditt eget hjerta. Du önskar att bli swa hedrad men tycker du icke mera om att vara älskad?

7. Tillät mig bisoga ännu ett råd. Om du önskar att täckas alla till godo, tala under alla omständigheter af hjertat sanningen till alla menniskor. Då du talar, öppna fönstret till ditt hjerta och låt dina ord vara en trogen målning af din själs innersta.

I alla fällskaper och vid alla tillfällen war en sannfärdig person, ja, war icke nöjd ensamt med sanningskärlek utan haf "uti ensfaldighet och gudelig renhet din umgängelse i werlden" såsom "en rätt Israelit, i hwilken intet svek är." Joh. 1: 47.

8. För att sammansöra det hela: om du will täckas alla menniskor, se till att du täckes Gud! Låt sanning och kärlek intaga hela din själ. Låt dem vara källan till alla dina känslor, passioner och tankar, ja, till alla dina finnesrörelser. Låt dem lifwa allt ditt tal, sälunda hemängdt med salt och dem till nyttja som höra. Låt alla dina handlingar ske i kärlek. Låt "kärlek och sanning icke öfvergifwa dig; bind dem på din hals," låt dem vara synliga för alla och "strif dem på ditt hjertas tafla; så skall du finna synest och lycka god i Guds och menniskors ögon!"¹

¹ I den barmhärtige samariten, beskriven af vår Frälsare i Luc. 10: 30—37, hafwa wi ett lärorikt exempel på sann medlidsamhet och hjälpsamhet mot dem som äro i lekamlig nød. Då samariten såg den sargade mannen "varfunknade han sig öfver honom." Hans hjerta rördes till medlidsambet, han förspiller ej tiden med att beklaga honom, utan skyndade sig att gifwa honom all den hjelp han kunde. Han förband den halstdöde och gjöt olja och vin i hans sår, han lade honom upp på sin häst och förde honom till herberget samt skötte honom med egna händer och wakade antagligen hos honom hela natten; "den andra dagen då han for dädan, tog han fram två pennningar och gaf wärden, och sade till honom: sköt honom; och hwad du mer kostar på honom, will jag betala dig när jag kommer igen." Allt detta gjorde den medlidsamme men föraktade samariten utan uppmaning och utan att söka andras bifall. Han gjorde det af ren kärlek till den nødstälde och han war icke uppbäst öfver sitt handlingsätt, ej heller lemnade han något ojordt.

Wår Frälsare, som gifwer riklig nåd och kraft, uppmanar os att följa den barmhärtige samaritens exempel. "Gack du och gör sammalunda," så lyder vår högtloftwade Mästares tillämpning. Låtom os söka nåd hos Gud att segra öfver all sjelfswisshet och vara på vår växt mot hvarje dragning till girighet. En wis omtänksamhet är af nøden wid utöfningen af barmhärtighetswerk, men låt icke försigtigheten hindra os i att vara frikostiga och gifsmilda. Om det pånyttfödda sinnets finkänslighet odlas och deß milda maningar följas, skola dessa rena, himmelska känslor slå djupa rötter i själen samt uppväxa och bärta rika frukter; deremot skola de förqwäfwas, om de utsättas för sjelfswisshetens falla windar. Guds löften äro fullt tillförlitliga. Låtom os med barnslig enskild hwila wid dem. Wälgörenhet mot de fattiga har isyunnerhet stora löften med sig; "ty de fattiga förmå icke att löna igen, men det skall blisiva wedergäldt i de räffärdigas uppståndelse." Luc. 14: 14.

Tjugondeåttonde predikan.

Familjreligion.

Jag och mitt hus wilja tjena Herren. Jos. 24: 15.

1. I början af kapitlet se wi att Josua, som nu var gammal, "församlade alla Israels stammar till Sichem, och kallade fram Israels äldste och deras höswidsmän, domare och embetsmän; och de trädde inför Gud," v. 1. Josua erinrade dem nu om alla de stora wälgerningar Gud hade gjort med deras fäder, v. 2—13, och slutade med denna kraftiga förmaning: "så frukter nu Herren och tjener honom med upprigtighet och trohet och låter fara de gudar, dem edra fäder tjent hafwa på hinsidan elswen, (Jordan) och i Egypten," v. 14. Kan något vara mera förväntande, än att Israeliterna både i Egypten och i öknen, der de dagligen uppehöllos och leddes genom underverk, litwäl i allmänhet tillbådo asgudar, i öppet förakt mot deras egen Gud? Josua fortsätter: "tycker eder icke godt vara, att I tjenen Herren, så utwäljer eder i dag hwem I tjena wiljen; antingen de gudar, hwilka edra fäder tjent hafwa på hinsidan elswen, eller de Amoreers gudar, i hwilkas land I bon. Men jag och mitt hus wilja tjena Herren."

2. Detta beslut war wärdigt en helgad gråhårsmän, som allt ifrån sin ungdom hade åtnjutit den Guds godhet, åt hwilkens tjenst han hade öfwerlåtit sig, och som derjemte rönt huru ljust det war att "tjena Herren." Huru önskwärdt wore det icke, att en hvar som Gud fått utföra ur syndens Egypten och som, befriad ifrån deß träldom, fått "smaka att Herren är god," beslöte att i kristlig gemenskap "tjena Herren!" Då skulle Guds werk hafwa framgång, hans ord blifwa wärderadt och hans namn förhärligadt i vårt land, och skaror af syndare på alla rum "utsträcka sina händer mot Gud," tills "landet wore fullt af Herrens kunskap, såsom vatnet betäcker hafvet."

3. Men hwad skall följden blifwa om ett sådant beslut icke förverkligas, om familjeliswets pligter icke påaktas, om det uppväxande slägtet ej med kristlig omsorg omhuldas, då skall den nu

pågående andliga wäckelsen inom kort tid upphöra. Det skall med den blifwa såsom historieskrifwaren sade om romersta staten i deß början: "res unius ætatis." (En sak som hade både sin början och sitt slut inom ett slägtled.) Luthers anmärkning skall bliwia bekräftad, att "en religiös rörelse icke räcker längre än en mansålder" eller såsom han sjelf betecknande förklarar: "den skall endast fortsara i 30 år." Dock, lofward ware Gud, Luthers anmärkning har icke besannats på närvarande förhållande, ty den nu pågående wäckelsen, som började år 1729, har redan räckt 40 år.

4. Vi hafwa dock redan sett några af de sorgliga följderna utaf, att många, i öfrigt goda menniskor, hafwa försummatt att följa Iosuas beslut; ty ett slägte har under dessa åren uppväxt, som, fastän de härstamma från gudfruktiga föräldrar, likväl icke känna Herren, de hafwa icke "Guds kärlek utgjuten i sina hjertan," icke heller "Guds fruktan för sina ögon." Många af dem "bespotta sadren och försmå att lyda modren." Ordspr. 30: 17. Ja, en stor del äro helt och hållet främmande för den sanna kristendomens lif och kraft, och de äro icke så som boritkasta sjelfwa kristendomens former, sanit öfwerlempa sig åt "orenligheten och orättfärdigheten till tjenist, ifrån den ena orättfärdigheten till den andra." Rom. 6: 19. Och ehuru detta någon gång kan bliwia förhållandet äfwen med barn, som fått en sant kristlig uppfostran, är det likväl fällsynt; några sådana fall har jag wisserligen bevitnat, dock icke många. Barnens ogudaktighet är i allmänhet en följd af föräldrarnes därskap eller försumlighet, ty ehuru undantag kunna finnas är det dock en allmän regel, att "såsom man wänjer ett barn, så låter det icke af, då det gammalt wärder." Ordspr. 22: 6.

5. Men hwad innefattar beslutet: "jag och mitt hus wilja tjena Herren?" För att rätt uppfatta och efterlefwa detta beslut, wilja wi först undersöka, hwad det är att "tjena Herren," och sedan se till hwad som inbegripes uti uttrycket: "mitt hus;" samt till sist bemärka, hwad wi hafwa att iakttaga, på det wi och vårt hus må kunna tjena Herren.

I. 1. Först fråga wi: hwad will det säga att, icke såsom en jude utan såsom en kristen, "tjena Herren?" Detta sfer icke med en blott yttrre tjenst (många bland judasfolken gingo bewisligen längre än så) utan med hjertats tjenst, det är: "att tillbedja Gud

i anda och sanning." Det första som innesattas i denna tjenst är **tron**, tron på Guds Son. Vi kunna icke utöfva någon Gudi wälbehaglig tjenst, innan vi komma till tron på Jesus Kristus som han sändt hafwer. Här börjar den rätta gudstjensten i "anden." Så snart någon eger "wittnesbörd i sig sjelf" och kan säga: "det lif jag nu lefwer i köttet, det lefwer jag i tron på Guds Son, den mig älskat hafwer och gifvit sig sjelf ut för mig," då kan han "i anda och sanning" tjena Gud.

2. Så snart vi tro på Gud **älska** vi honom också, hvilket äsvenledes innesattas uti att "tjena Herren." Vi "älska honom, ty han hafwer först älskat os;" och härpå är tron kännetecknet. "Guds (förlåtande) kärlek är utgjuten i våra hjertan genom den Helige Ande, som os gifwen är." Och ehuru denna kärlek har många olika grader, kan likväl hvar och en, så länge han förbliswer i tron, betyga inför Gud: "Herre du wet att jag älskar dig;" du wet att "mitt begär är till dig och till ditt namns åminnelse."

3. Och den, som i sanning älskar Gud, han "älskar sin bror och oså." Tacksamheten mot Gud, Skaparen och Återlösaren, skall ofelbart frambringa wälwilja för våra medmenniskor. Om vi älska honom, kunna vi icke annat än älska hwarandra såsom Kristus älskar os. Vi känna att våra hjertan blifwa utwidgade i kärlek till hvarje menniska. Mot alla Guds barn äro vi uppfyllda af "hjertans barmhärtighet, mildhet, ödmjukhet, fastmod, långmodighet." Vi hafwa fördrag med hwarandra och "förlåta hwarandra, om någon hafwer något flagomål mot den andra, såsom os Gud genom Kristus hafwer förlåtit os."

4. Att "tjena Herren" inbegriper vidare **lydnad för hans wilja** och ett stadigt fortgående på hans vägar. I likhet med "hans tjenare" derofwan, "som hans wilja uträätta," som hålla hans bud och lyssna till hans ords röst, skola hans tjenare här nere hörsamma hans wilja, omsorgsfullt hålla hans bud; undvika allt hwad han förbjuder, med nit och glädje fullfölja hwad helst han behagar påläggja, samt beslita sig om "att hafwa ett oförkränkt samwete inför Gud och menniskor alltid."

II. "Jag och mitt hus wilja tjena Herren" är en försäkran, som hvarje sann kristen will uttala. Men hvilka äro innesattade i uttrycket "mitt hus!" Detta är det ämne, vi nu skola betrakta.

1. Den person i ditt hus, som påkallar din första och närmaste uppmärksamhet, är utan twifvel din hustru, den du enligt Guds ord skall älska "säsom Kristus älskade församlingen, utgivande sig för henne, på det han skulle framställa för sig sjelf församlingen härlig, utan fläck eller strykta eller annat sådant."

2. Näst din hustru komma dina barn, odödliga själar, som Gud för en tid har anförtrodt i din vård, på det du må uppfostra dem i helighet och bereda dem att ewigt lefwa med Gud. Detta är ett ärofullt och wiktig uppdrag, då du besinnar, att en själ är mera vård än hela werlden. Med yttersta omsorg måste du dersör waka öfwer alla dina barn, på det då du fallas att aflägga räkenkap inför Gud, andarnes Fader, du "må göra det med fröjd och icke med sucdn."

3. Dina tjenare af alla slag bör du betrakta såsom barn af andra ordningen, dem Gud likaledes anförtrodt åt din vård, och för hvilka du skall göra räkenkap; thv hvar och en under ditt tak boende, som har en själ att frössa, är åt din omsorg öfwerlemnad. I din hand äro icke endast de lemnade, som lagligen förbundit sig att stanna hos dig under en längre eller kortare tid, utan äfven alla, som tjena dig för wecka eller dag. Det är icke din Mästares wilja, som är i himmelen, att någon af dessa skall lemma ditt hus, utan att genom dig emottaga någonting af högre wärde än guld och silfwer. Ja, du är i wiſ mening anfwarig öfwen för "din främling, som inom dina portar är." Du är särskilt ålagd att waka öfwer, att han "intet arbete gör på Herrens dag," så länge han wistas inom dina portar, och genom en sund slutledning är du sårunda pligtig att göra allt hwad i din förmåga står för att hindra honom ifrån att på något annat fätt synda mot Gud.

III. Våtem os̄ nu i tredje rummet se hwad wi kunna göra, på det wi må "tjena Herren."

1. Vi skola för det första vinlägga os̄ om att **hindra** vårt husfolk ifrån att begå uppenbar synd: från swordom eller Guds namns miſbruks, från onödigt arbete och från deltagande uti så kallade tidsfördrif på Herrens dag. Detta kärlekswerk bör du äfven utöfwa mot dem, som besöka dig, mycket mera då mot din hustru, dina barn och tjenare. De först nämnde, besökande wänner, öfwer hvilka du har mindre inflytande, bör du söka hindra från synden genom mild öfwerthgelse eller tydliga bewis, och om du efter upp-

repade försök finner, att de icke wilja lyhöra hvarken till det ena eller det andra, då är det din oafvisliga skyldighet att, åfsidosättande all förwänd artighet, afbryta allt förtreligt umgänge med dem. På samma sätt bör du gå till väga med dina tjenare, ware sig att de arbeta hos dig för dagen, eller äro för en längre tid fästade hos dig. Om du icke kan winna dem genom ofta upprepade förmaningar i förening med det kristliga föredöme du visar dem, måste du afståda dem från din familj, huru eanganämt det än må vara.

2. Beträffande din hustru, så kan du icke stilia dig från henne utan för äktenklapsbrott. Hwad är då att göra, om hon lefwer i någon annan uppenbar synd? Jag finner icke i bibeln, att en man är berättigad att på ett handgripligt sätt tillrättawisa henne, äfwen om hon på ett groft sätt bemöter honom. Jag har aldrig sett att någon hustru blifvit förbättrad genom handgriplig tillrättawisning, jag har wisserligen hört sådant berättas, men då jag icke sjelf har sett det, sätter jag ingen tro dertill. Mig synes det, att allt, som kan göras i dylika omständigheter, bör ske genom förmaning på öfverthgelsens wüg och framför allt genom ett kristligt föredöme, hwilket den andliga wisdomen och försigtigheten föreskrifwer. Om det onda skall kunna öfverwinna, då måste det besegras med det goda. Det kan icke öfverwinna med det onda, wi kunna icke besegra djefwulen med hans egna wapen. Om derför det onda icke kan öfverwinna med det goda, äro wi fallade att lida det. Vi böre då säga: detta är det kors Gud utvält åt mig, han har sina wisa affigter med allt detta, och när tiden är inne tager han denna kalken ifrån mig. Fortfar under tiden i brinnande bön, helst du wet att för Gud är ingenting omöjligt. Han will antingen i rätt tid borttaga frestelsen eller och göra den till en wälsignelse för din själ.

3. Så länge dina barn äro små, är det din pligt att afhålla dem från det onda, icke endast genom råd, förmaningar och warningar utan äfwen genom **bestrafningar**. Kom blott ihåg, att bestraffningen måste **sist** tillämpas, då alla andra medel befunnits kraftlösa och owerksamma. Wid bestraffningen måste du waka öfver ditt sinne, att ingen uppbrusning, icke ens ett utseende af häftighet får förefinna. Hwad som göres, måste ske i mildhet och ömhet, i annat fall skall din egen själ deraf taga skada och barnet skall icke heller haftwa någon nyttta deraf.

4. Men någon skall säga dig: "allt detta är en försäpild möda, ett barn behöfver alls ingen kroppslig aga; undervisning, råd och förmaningar skola vara tillräckliga för hvarje barn, i synnerhet om ömma förebråelser dermed förenas efter som tillfället må fordra." Jag swarar: särskilda förhållanden funna inträffa, der detta förfaringssätt kan med framgång följas; men aldrig kan du fastställa det såsom en allmän regel, så framt du icke tror dig ega större wisdom än Salomo, eller rättare sagt, än Gud sjelf; ty det är Gud som bäst känner de warelsjer han skapat hvilken thdigen sagt osz: "den sitt ris sparar, han hatar sitt barn; men den som det kärt hafwer han näpser det i tid," Ordspr. 13: 24, och härpå grundar sig det enkla budet, gifvet åt alla som frukta Gud: "tukta din son medan något hopp är;" och önska ej att gifwa honom döden! Ordspr. 19: 18.

5. Vi böra för det andra bemöda osz att undervisa dem, och med omsorg waka deröfwer, att hvarje person, som bor under vårt tak, får en för sin själs frälsning nödvändig kunskap. Vi böra waka öfwer, att vår hustru, barn och tjenare bli swa underwista i de ting som höra till deras ewiga frid. För att uppnå detta mål, måste du draga försorg om, att icke endast din hustru, utan äfven dina tjenare nyttja de allmänna medlen för undervisning. Särskilt bör du på Herrrens dag noga begränsa, hvad som i hemmet då måste förrättas, på det tillfället ej måste saknas att bewista den allmänna gudstjänsten. Ja, du måste draga försorg om, att de dina för hvarje dag hafwa tid att läsa och betrakta Guds ord, samt bedja och noga taga reda på, huruvida de i werkligheten nyttja den dertill bestämda tiden för det afferda ändamålet; icke heller bör någon dag förflyta, utan att familjönen innerligt och högtidligt förrättas.

6. Med särskild omsorg bör du tidigt, enkelt, ofta och tåligt undervisa dina barn. **Tidigt**, från första stund du märker, att förståndet hos dem börjar wakna. Samlingen torde begynna att lysa in i deras sinne förr än du det förmödar, och när wi spåra förståndets första gryning hos dem, kunna wi få småningom bereda det för nyttig werksamhet. Vi kunna så wäl leda den silla barnasjälen öga på wiktigare, som på likgiltiga föremål. Då ett barn börjar att tala, kunna wi vara förvissade om att förståndet har börjat sju werksamhet. Jag wet ingen orsak hvarför

icke en nöder just då borde begynna att tala till barnet om det bästa af allt, om Gud. Intet tillfälle bör från den tiden förfumas, att framställa alla de sanningar barnet förmår uppfatta.

7. Men det är ej tillräckligt att tidigt samtala med barnen i dessa ämnen, om vi icke derjemte bemöda osj att tala **enkelt**. Nyttja dersör, o moder, sådana ord som dina barn förstå, sådana som de själswa nyttja. Gif att på de få begrepp de redan hafwa, och bemöda dig om att wäl infärpa hwad du lärt dem. Uppmana t. o. m. barnet att blicka uppåt och fråga då: "hwad ser du?" "Solen!" "Se huru strålande den är! Känn huru warmt den skiner på din hand! Se huru den werkar att gräset och blommorna växa, att träden och allt kläder sig i grönt! Gud bor osvan om skyn, fastän du icke kan se honom, och skenet från honom är mycket klarare än solens. Det är Gud, som har skapat solen och dig och mig och alla ting; det är han som gör att gräset och blommorna växa, det är han som gör träden grönskande och fruktbärande. Tänk hwad han kan göra! Han kan göra hwad helst han behagar. Han kan döda mig eller dig i ett ögonblick. Men han älskar dig och gör dig godt, han önskar att göra dig god och lycklig. Will du då icke älska honom? Du älskar mig, emedan jag har dig kär och gör dig godt. Men det är Gud som gör att jag älskar dig, dersör bör du älska honom, och han will lära dig, huru du skall kunna älska honom."

8. Under det du på detta eller liknande sätt samtalat med ditt barn, bör du beständigt upplysta ditt hjerta till Gud och bedja honom öppna ditt förstånds öga och låta sitt ljus skina i ditt hjerta. Han, och han allena kan höja dig öfwer djuren, som förgås; han ensam kan tillämpa dina ord på barnens hjertan, hvarförutan allt ditt arbete är förgäves. Men så snart den Helige Ande börjar werkta på barnet, lyßnar det till lärdomen.

9. Men om du will se frukt af ditt arbete, måste du icke allenast lära dem tidigt och enkelt utan derjemte **ofta**. Det skulle vara till siten eller ingen nytt, att göra det blott en eller twå gånger i weckan. Huru ofta gifwer du dem kroppslig näring? Tre gånger om dagen; — är då själén af mindre wärde än kroppen? Twärtom! Will du då icke lika gifwa själén näring? Om du anser detta vara ett tröttsamt arbete, då är det någonting orätt i ditt själstillsstånd. Du älskar dem icke med den sanna

kärleken, eller och älskar du icke honom, som är din och deras fader. Ödmjuka dig inför honom; bed honom gifwa dig mera kärlek, den skall göra arbetet lättare.

10. Det är likwäl icke nog att lära dem tidigt, enkelt och ofta, så framt du icke fortsätter dermed. Upphör dersför icke, låt det icke ens blifwa något afbrott i detta ditt kärlekswerk, förr än du får se frukten af ditt arbete. Men för att uppnå detta mål, skall du finna nödvändigheten af att vara "beklädd med kraft af höjden," ty utan denna har ingen det tålmod, som erfordras för ett sådant företag. Den oförklarliga slöheten hos vissa barn, tanklösheten eller motsträfwigheten hos andra, skulle eljest förmå dig att upphöra med detta tröttsamma arbete, och lemnna barnen att följa sina egna hjertans däraktiga begär och inbillningar.

11. Men om du nödgas göra den förgliga upptäckten, att ingen frukt af ditt arbete för närvvarande synes, fastän du icke försömmat att på det enklaste sätt lära dina barn allt ifrån deras tidigaste barndom, och begagnat dig af hvarje tillfälle att undervisa, förmana och handleda dem i sann Gudsfruktan, och detta utan att förtröttas, du bör likwäl icke deraf sluta att allt är förloradt och utan hopp. Måhända, sedan du "lätit ditt bröd fara öfwer watten, wärder du det finnande i längden." Pred. 11: 1. Den säd som länge legat i jorden torde slutligen uppspira och bärta rik förd. Fortfar blott att bedja Gud för dina barn, och hwad werkan din bön än må hafwa på andra, är dock din lön när den Högste.

12. Många föräldrar se deremot snart frukten af den säd de utsått, och hafwa den glädjen att iakttaga huru deras barn tillväxa i nåden i samma mån de tillväxa i ålder. Likwäl hafwa de icke ännu afslutat uppföstringsverket; de torde ännu hafwa stora svårigheter att bekämpa; barnens skolgång skall nu börja, men till hvilken skola är det rådligast att sända dem?

13. Må det ihågkommas, att jag nu icke talar till den yra, tanklösa werldshopen utan till dem som frukta Gud. Jag frågar då: i hvilken affligt sänder du dina barn i skolan? Jo, på det de må blifwa passande för werlden. Hvilken werld menar du? Denna eller den tillkommande? Måhända du tänker blott på denna werlden, och derwid förgäter att det finnes en tillkommande, och en sådan som skall fortvara ewinnerligen? Tager du detta

med i räkningen, då sänder du dem till en lärare som ständigt vill framhålla detta för deras ögon. Att sända dem i skola utan att taga hänsyn härtill är — tillåt mig att tala tydligt — föga bättre än att sända dem till djefwulen.¹ I alla händelser bör du icke brådskä med att sända dina söner (om du har någon tanke på deras själar) till något större allmänt lärowerk — de äro merendels uppföringsanstalter för all flags ogudlighet — utan heldre till någon privatskola som förestås af någon from man, hvilken bemödar sig om att undervisa ett mindre antal barn i samma fristendom, på samma gång han undervisar i andra lärdomsämnena.

14. Men huru bör du förhålla dig med dina döttrar? Sänd dem icke obetänksamt till någon större pension eller seminarium! I sådana anstalter få barnen merendels lära af hvarandra fåfänga, tillgjordhet, högsärd, falskhet, intriger — fort sagt, allt hwad en kristlig qwinna icke borde lära. Om nu en flicka har goda anlag, hwad skulle hon taga sig till bland en hop barn, som aldrig haftva någon tanke på Gud, aldrig någon omsorg om sina själar? År det troligt, är det ens möjligt, att hon i ett sådant sällskap skulle funna behålla någon fruktan för Gud eller någon omsorg om sin själs frälsning; ishynderhet om deras uppförande har en helt annan riktning och deras tal rör sig om saker, som en qwinna aldrig borde tänka på? Jag känner icke en enda qwinna, som inandats de stora seminariernas lust, utan att gifwa en sorglig bekräftelse på hwad jag sagt.

15. Hwart shall jag då sända mina döttrar? Om du icke kan uppföstra dem sjelf, såsom min moder gjorde med sina sju döttrar, tills de woro fullväxta, så sänd dem till någon sant gudsfruktig lärarinna, till en, hvilkens hela lif är ett föredöme för skolan och som endast har så många barn, att hon kan waka öfver dem med tanken på att hon shall inför Gud aflägga räkenstap för hwart och ett af dem. För syratio är sedan kände jag icke en

¹ Vi skola icke förvänta os öfwer Wesleys starka uttryck, utan finna det fullt berättigadt, om wi ihåglomma att denna predikan strefte för ethundra-elswa år sedan, då engelska nationen besann sig i ett högst beklagansvärdt tillstånd. En skriftställare försäkrar bland annat att många af kyrkans prester beträdde predikstolen i rusigt tillstånd. Se noten sid. 75.

enda sådan qwinna i landet, men nu finnas flera sådana lära-rinnor.¹

16. När dina söner tillräckligt länge sysselsatt sig med stol-studier, är tid för dig att rådgöra med dem om valet af deras lefnadsbana. Förr än något beslutas i detta fall, bör du genom noggramm sjelfspröfning undersöka om "ditt öga är enfaldigt." Är det så? Är wid valet af lefnadsbana din och dina söners affigt att behaga Gud? Tagen I Gud med i räkningen? Om du sjelf fruktar Gud, då är detta din första tanke: uti hwilken ställning i lifvet skall min son antagligen bäst kunna ledas att älska och tjena Gud? I hwilken samhällsställning skall han ha sva de största tillfällen att samla sig skatter för himmelen? Det har hos mig väckt stor bedröfwelse, att äfwen gudfruktiga föräldrar ofta taga allt för liten hänsyn härtill. Många föräldrar tänka mera på, huru deras barn skola kunna förvärvsa sig stora egodelar, än huru de skola kunna uppnå högsta graden af helighet. Mången fader har af deina låga bewekelesegrund sändt sin son till en werldsligt fin-nad lärarare eller öfwerlemnat honom åt en familj, der icke ens "gudaktighetens sten" funnits, längt mindre "deß kraft." Under infly-tande af begär till rikedomar bestämma de sina söners ställning i lifvet och utsätta dem derigenom för sådana frestelser, som göra det omöjligt för dem att tjena Gud. Huru onaturligt, huru herniskt, ja djefwulstt är icke ett sådant förfarande från föräldrarnes sida, om de tro det finnes ett lif efter detta?

Men du frågar: hwad skall jag göra? Haf Gud för ögo-nen och gör allt i affigt att behaga honom! Då skall du finna en husbonde af hwad yrke det vara må, som älskar eller åtmin-stone fruktar Gud. Du skall då äfwen finna en familj, som åt-minstone har religionens form, om ock icke deß kraft. Oaktadt detta skulle dock din son kunna tjena djefwulen, om han will, men det är ej antagligt, att han med kristligt föredöme för sig will göra det. Våt det ej bekymra dig, om han förtjenar mindre pen-nigar, det är nog om han blott samlar sig skatter i himmelen och kan erna mera helighet, äfwen om han har mindre jordiskt gods.

¹ Numera är det att hoppas att tusentals sådana lärarinnor finnas både i Sverige och i England. Under de senast flydda 30 åren har Guds rike gått segrande framåt i detta land; och i religiöst afseende står England nu-mera på en ganska lysande ständpunkt. Lofwad ware Gud!

17. Ännu en omständighet finnes, der du är i stort behof af wisdom från höjden. Din son eller din dotter hafwa nu uppnått åldern för inträde i äktenskap och begära ditt råd i detta hänseende. Du wet hwad werlden fallar ett godt parti, neml. då man derigenom kommer i besittning af mycket penningar. Utan twifwel wore det så, om penningar alltid beredde fällhet, men jag wet att de sällan bereda fällhet hwarken för denna werlden eller den tillkommande. Våt dersför ingen bedraga dig med fåfänga ord. Rikedom och fällhet bo icke ofta tillsammans. Dersför, om du är wis, skall du aldrig genom äktenskap söka rikedom för dina barn. Se till att "ditt öga är ensaldig" äswen i detta hänseende! Våt befrämjandet af Guds ära vara ditt systemål, i förening med dina barns verfliga fällhet både för tiden och ewigheten. Det är bedröfligt att se huru kristna föräldrar fröjda sig öfwer att få fälja sina söner och döttrar till någon förmögen werldsmenniska. Anser du sådana partier vara goda? Du däre! Du må så gerna falla helvetet en god wistelseort och djefwulen en god husbonde! O, inhenta en bättre lärdom, meddelad af en bättre Mästare: "Sök först Guds rike och hans rätsfärdighet," både för dig sjelf och dina barn, "så faller eder allt detta till."

18. Det är en oneklig sanning, att om du är fast beslutnen att wandra på denna stig, att med alla medel, som stå dig till buds, hemöda dig om, att "du och ditt hus" må "tjena Herren," att hvarje medlem af din familj må "tillsbedja Gud i anda och sanning" och icke blott till formen, då skall du finna dig vara i behof af att nyttja all den nåd, allt det mod och all den wisdom, som Gud har att gifwa dig. Du skall finna sådana hinder på vägen, som endast Guds kraft kan sätta dig i stånd att öfverwinna. Du skall få alla werldens helgon att strida emot, hvilka skola tänka att du går för långt. Du skall hafwa alla mörkrets magter emot dig, brukande både våld och list och framför allt skall ditt eget bedrägliga hjerta, ifall du lyßnar till deß röst, förse dig med många bewis derpå, att du bör bliſwa litet mera "lifformig med werlden." Men då du börjat så fortgå i Herrens namn och i hans kraft, trots werldens och deß furstes motstånd! Följ Guds ord och ditt af Guds Ande upplysta förstånds föreskrifter, icke menniskors seder och bruk! "Håll dig sjelf kyft!" Hwad helst andra göra, må "du och ditt hus," "pryda Guds vår

Frälsares lära i alla stycken." Må du, din maka, dina barn, dina tjenare, alla stå på Herrrens sida, ljust förenade under Kristi of, "wandrande i alla Herrrens bud och stadgar ostraffliga." Wandra med blicken på honom, som sade: "Si, jag kommer snart och min lön med mig, till att wedergälla hvarjom och enom såsom hans gerning är."

Tjugondenionde predikan.

Barns uppfostran.

Såsom man wänjer ett barn, så låter det icke af då det gammalt warde. Ordspr. 22: 6.

1. Vi må icke föreställa oss att dessa ord skola blifwa förstådda på ett sådant sätt, att intet barn, som blifvit uppfostradt i sann gudsfruktan, någonstifit från densamma. Erfarenheten talar emot ett sådant antagande. Den visar, ty wärr, att somliga af de bästa föräldrar hafwa haft de mest ogudaktiga barn. Orsaken härtill torde vara den, att goda menniskor icke alltid hafwa godt förstånd, och utan detta kunna wi svårlijen göra oss något hopp om att de kunna inse, huru de skola uppfostra sina barn. Deßutom äro dessa, som wi i många andra affeenden måste hedra såsom goda menniskor, ofta så weka i lynnet, att de icke gå vidare i sina bemödanden att hindra sina barn ifrån det onda än gamle Eli gjorde, då han i mildhet sade: "mina söner: det rykte jag hör om eder är icke godt." Angående sådana föräldrar kunna wi utan motsägelse göra det påståendet, att deras barn icke uppfostras i den wäg de skola gå. Men det måste erkännas, att somliga hafwa blifvit uppfostrade med all möjlig omsorg och flit och likwäl, förr än de blifvit gamla, ja, redan i ungdomswåren, hafwa de helt och hållet aswiftit ifrån rätta wägen.

2. Textens ord måste dersför förstås med någon inskränkning, och då innehålla de en otvistwelaktig sanning. Det är ett allmänt löfte, och många hafwa smakat fröjden öfwer des lyckliga uppfohlelse. "Uppfostra ditt barn i den wäg det skall gå, och då det

är gammalt, will det ej afsvika derifrån." Detta är det mest tillförlitliga sätt, som föräldrar kunna betjena sig utaf, för att göra sina barn godfruktiga, och det har i allmänhet, ehuru icke alltid, ledt till den önskade framgången. Föräldrarnes Gud är med barnen; han wälsignar deras bemödanden, och de hafwa den tillfredsställelsen, att öfwerlemina åt sina barn icke allenast sina timliga skatter, utan äfven sin andeliga wälsignelse.

3. Men hvilken är den väg, som barnen skola gå? Och huru skola vi uppfostra dem i densamma? Grunden härför är beundransvärdt wäl framlagd af mr. Law i hans "Allvarliga kallelse till ett heligt lif." Några af hans ord äro: "om wi hade bibehållit den fullkomlighet, i hvilken Gud skapade de första mänskorna, måhända vår naturs fullkomlighet då skulle warit en tillräcklig lärare för hvar och en. Men liksom sjukdom och lidanden hafwa gjort medicin och läkarewård nödwändiga, så har oordningen i våra sinnen åstadkommit nödwändigheten af uppfostran och tuttan.

"Och såsom läkare endast anslitas i affig att återställa kroppshelsen, så bör den enda affigten med uppfostran vara, att ställa våra själsförmögenheter i deras rätta stäck. Uppfostringen bör dersör kunna betraktas såsom en borgen i andra hand, hvilken så fört som möjligt bör ersätta och uppfylla förlusten af vår ursprungliga fullkomlighet. Och liksom läkarevetenskapen rätteligen bör kallas konsten att återställa kroppshelsen, så bör uppfostringen icke betraktas i något annat ljus än såsom ett medel att återställa mänskan till hennes ursprungliga fullkomlighet.

"Detta var målet hvartill de unge män sträfwade, då de lyhörsade till Pythagoras, Socrates eller Plato. Deras hvardagsliga lektioner och föreskrifter woro endast föreläsningar angående den mänskliga naturen, hennes sanna bestämmelse och det rätta bruket af hennes förmögenheter, om själens odödlighet, hennes förhållande till Gud, dygdens öfwerensstämmelse med den gudomliga naturen, nödwändigheten af måttlighet, rättvisa, barmhärtighet och fanning samt därskapen af att gifwa efter för våra passioner.

"Kristendomen har, detta är onekligt, omsskapat den moraliska och religiösa werlden och stält allt hwad som är eftersträfwansvärdt, wist och heligt i sitt rätta ljus. Man bör dersör göra

anspråk på, att barnens uppfostran skulle vara lika innerligt förändad med kristendom som religionsläran i allmänhet är det.

"Och liksom kristendomen föreskrifver en ny tingens ordning samt tydlichen underrättar os om beskaffenheten af mänskans natur och ändamålet med hennes tillvaro, så har den äfven fastställt begreppet om godt och ondt, lärt os medlen för själens rening, medlen att blixtwa välsignade af Gud samt ewinnerligen lyckliga. Som en naturlig följd härav borde man antaga, att hvarje kristlig land skulle hafta öfwerflöd af skolor, icke allenast för att lära några få frågor och svar ur katekesen utan ock för att bilda, uppfostra och inöfwa barnen för en sådan bana i livet, som den söna kristendomsläran fordrar.

"Då uppfostran under Pythagoras och Socrates icke åssåg någet annat än att lära barnen tänka, döma och handla såsom Pythagoras och Socrates gjorde, är det då icke rimligt att antaga, att den kristliga uppfostran icke skulle afse något annat än, att lära barnen huru de skola tänka, döma och handla i öfwerensstämmelse med kristendomens tydligaste reglor.

"Åtminstone borde man kunna wänta att barnen i alla kristliga skolor lärdes att börja sitt liv i den kristliga anden, i den återhållsamhet, undergifwenhet, sedlighet och fromhet, som kristendomen fordrar. Härpå skulle det ej endast fästas lika mycket; utan hundrade gånger mera afseende än på alla andra ting tillämmans. Alla, som fått sig barnuppfostran anförtrodd, skola derför vara de skyddande englar, som icke framställa för barnens förstånd annat än det, som är vist och heligt, de skola bemöda sig att upptäcka hvarje falskt omdöme i barnens sinne samt lära dem att underlätta hvarje origtig passion i deras hjertan.

"Och det är likaså rimligt att göra anspråk på och begära alla dessa välsignelser från en kristlig uppfostran, som att wänta, att läkarekonsten skall befördra allt det som är helsosamt för vår natur och borttaga alla våra sjukdomar."

4. Låtom os under hela tiden omsorgsfullt erinra os att Gud och icke någon mänsk är själens läkare; att det är Gud och ingen annan som gisver de läkemedel hvilka kunna utrota våra medfödda sjukdomar, så att all den hjelp som winnes på jorden, ytterst kommer från honom. Icke en enda mänsk förår omskapa eller renna sin själ, "det är Gud som verkar i os

både wilja och gerning efter sitt goda behag." Men det är i allmänhet hans goda behag att verka genom medel, att hjälpa människan genom menniskor. Han hedrar osz genom att i denna mening göra osz till sin medarbetare. På detta sätt blifwer lönén vår, under det äran återgår till honom.

5. I affigt att åskådliggöra det sätt på hvilket vi böra uppfostra våra barn, skola wi först betrakta deras naturliga sjukdomar. Hvilka äro de andliga sjukdomar, som hvar och en af qwinna född förer med sig i werlden?

Är icke den första gudsförakt? Efter allt hwad som blisvit skrifvit, skenbart ledande till antagandet af ett medfödt begrepp om Gud, efter allt hwad som blisvit sagt om deß allmänna tillware hos menniskor i alla tidsålderar och nationer, har man det oaktadt funnit, att människan ursprungligen icke har mera känndom om Gud än djuren på marken. Hon har alls ingen kunskap om Gud, alls ingen fruktan för honom, icke heller är Gud i hennes tankar. Hvilken förändring, som sedan må bliswa werkad — omedelbart genom Guds nåd, vid hennes egen betraktelse eller genom uppfostran — af naturen är hon litwäl endast en gudsförnekare.

6. Det kan i sanning sägas, att hwarje menniska är af naturen sin egen gud. Hon tillbeder sig sjelf. Enligt hennes mening är hon einräkt herre öfwer sig sjelf. Druidismens hero talar öfwerensstämmende med den fallna menniskonaturen, då han säger: "jag är sjels min egen tonung." I sitt fallna tillstånd söker menniskan sig sjelf i all ting. Hon söter att behaga sig sjelf. Hvarsför skulle jag ej göra det, frågar hon? "Hvilken är den herre, som jag skulle lyda?" Hennes egen wilja är hennes enda lag. Hon gör det eller det, emedan det är hennes goda behag. I den samma anden, talade morgonens son af gammalt: "jag will fara öfwer de höga sthar och vara den Aldrahögste lit." Finna wi icke menniskor öfverallt omkring osz, som äro af samma anda? Om wi fråga, hvarsför gör du detta? blir swaret, om upprigtigheten blott får föra ordet: "emedan jag har håg dersför, och emedan det öfwerensstämmmer med min wilja."

7. En annan elak sjukdom, hvilken hwarje menniskosjäl för med sig i werlden är högfärd, en ständig benägenhet att "tänka högre om sig än hon borde göra." Hvar och en kan hos andra upptäcka mer eller mindre af denna sjukdom, men icke hos sig

sjelf, och sannerligen, om hon kunde upptäcka den hos sig sjelf, skulle den icke längre ega rum, tht hon skulle då följamäktigen tänka om sig sjelf "så som hon borde tänka."

8. En annan sjukdom, som är hvarje menniska medfödd, är "**kärlek till verlden.**" I sitt naturliga tillstånd älskar hvarje menniska de skapade tinget i stället för Skaparen. Hon älskar wäl-lust mera än Gud. Hon är en slaf under "dåraftiga och skadliga begärelser" af ett eller annat slag, antingen det är "köttets begärelse, ögonens begärelse eller ett högfärdigt lefwerne." "Köttets begärelse" är en benägenhet att söka fällhet i det som tillfredsställer våra utwärtes finnen; "ögonens begärelser" är en fallenhet att söka fällhet i hwad som förnöjer de irre finnen, antingen det som är stort, nytt eller skönt. Med "ett högfärdigt lefwerne," torde betecknas ett begär att söka fällhet i hwad som tillfredsställer törsten efter ära och storhet, hvarför det ocf är källan till "penningekärlek," en af de lägsta passioner, som kunna inrymmas i en menniskas hjerta. Men det kan blixtwa ifrågasätt, huruvida denna sjukdom icke snarare är förvärfwad än medfödd.

9. Ware sig **wrede** är en medfödd sjukdom eller icke, säkert är, att den åftadkommer mycken förrargelse. En af de gamle filosoferna förklrar den vara "något harmfullt, bestående i en känsla af förolämpning i förening med ett begär efter hämnd." Men finnes en enda af qwinna född, som icke arbetat under deß inflytelse? Likt andra själssjukdomar är wreden likwäl långt starkare hos den ena än hos den andra menniskan.

10. **En benägenhet att afsvika från sanningen** är lifaledes en naturlig sjukdom hos hvarje mennistobarn. Assaph sade i sitt nit: "alla menniskor äro lögnaktiga" men efter lugnt öfvervägande kunna wi säga, att alla menniskor af naturen innesluta i sig frestelsen att wika af ifrån, eller förneka sanningen. Om de icke fela mot sansfärdigheten, om de icke säga hwad som är falskt, huru ofta fela de icke mot upprigtigheten? De nyttja konst, hänga ut falska färger, de utöfwa antingen förställning eller skrymteri, så att det icke sanningensligt kan sägas om någon lefswande person, så länge icke näden har förändrat naturen: "se, en rätt Israelit, i hwilken intet svek är."

11. Hvar och en är öfwen af naturen benägen att tala eller handla emot rättrisan. Detta är en annan af de sjuk-

domar, som vi föra med os till werlden. Alla mensfliga mavelser äro af naturen partiska och då gynnäamt tillfälle gifwes, söka de egen winning, egen fördel eller eget nöje mera än sträng rütskaffenshet medgiswer. Icke heller är någen menniska af naturen "barmhertig, såsom vår himmelske fader barmhertig är," utan alla öfverträda den gyllene regeln: "hwad I viljen menniskorna skola göra eber, det görer I och dem."

12. Då nu dessa äro de allmänna sjukdomarne hos den mensfliga naturen, så blir det uppfostrans stora ändamål att bota dem. Och är icke detta allas deras göromål, åt hwilka Gud har öfverlätit detta höga fall, att med all möjlig omsorg först: se till att dessa elaka sjukdomar icke uppwäckes eller näres — hwilket de flesta föräldrar onekligen förbiße — och dernäst, att nyttja hwarje lämpligt medel för deras utrotande?

13. Våtem os då närmare undersöka, hwad föräldrarne funna göra, ishyunnerhet modern, till hwars särskilda omsorg våra barn nödwändigt måste anförtros i deras första år. Först med afseende på gudsförnekelsen, som wisat sig vara medfödd hos hvarje menniskobarn. Huru uppföra sig de flesta föräldrar, äswen de som älska eller åtmisstone frukta Gud? Under hela timmar, måhända dagar, äro de tillsammans med sina barn, utan att nämna Guds namn. Deremot tala de om tusende andra ting, som äro rundt omkring dem i werlden. Skola då icke dessa werldsliga ting, som omgiswa barnen på alla sidor, helt naturligt upptaga alla deras tankar och bringa Gud på ett ännu längre afstånd ifrån dem (om det wore möjligt) än han förut var? Ja, nära föräldrarne icke fortsfarande gudsförnekelsen hos sina barn genom detta allmänna sätt att tala om naturen, som lemnar Gud utom all fråga? Underhålla de icke denna sjukdom genom att i barnens närvaro tala om ting tillkomna liksom af en händeise? Ting af god eller ond beskaffenhet beskrifwas såsom härledda från mensflig magt eller wisdom eller någon annan orsak såsom om Gud icke styrde werlden. Ja, underhålla föräldrarne icke gudsförnekelsen hos deras barn genom att ovarsamt tala om sin egen wisdom, godhet eller magt att göra det eller det, utan hänsyftning på, att allt detta är Guds gåswa. Sådant stadsfärster gudsförnekelsen hos barnen och utesluter Gud från deras tankar.

14. Men wi äro långt ifrån fria från deras blod, om wi endast gå så långt, att wi icke underhålla deras sjukdomar. Hwad kan göras för att utrota dem? Från första sjunden barnens förfäst waknar, må wi beständigt instärpa, att Gud är här och öfwer allt. Att Gud har skapat dig och mig, jorden, solen och månen och att han styrer alla ting. Att det är han, som låter solen skina och windar blåsa; att det är han, som gör att träden bär frukt. Ingenting kommer af en händelse, intet skev af tillfällighet. Såsom Gud har gjort verlden, så är han äfven den som uppehåller och styr den och hvarje ting som är i densamma. Icke så mycket som en sparf fäller till jorden utan Guds wilja. Och såsom han uppehåller och styrer alla ting, så uppehåller han äfven alla menniskor såwäl goda som onda, stora och små. Han gifver dem all den magt och wisdom de hafwa. Han råder öfwer allt! Han gifver os all den godhet vi hafwa, hvarje god tanke, ord och werk är af honom. Utan honom kunna vi lika litet tänka en god tanke, som göra något rätt. Detta är hwad vi skola instärpa hos barnen, att "Gud är allt i alla."

15. Sålunda måste wi motverka och med Guds nåd helt och hållit utrota den naturliga gudsförnekelsen hos barnen. Men hwad botemedel skulle wi finna för deras *egenwilja*? Den är likaså djupt rotad i deras natur, och i sanning deras medfödda afgud, hwilken wi icke endast påträffa i en tidsålder eller i ett land, utan den är allmän för alla nationer under himmelen. Och huru så äro icke de föräldrar äfven bland de kristna, ja, bland dem, som i sanning frukta Gud, hwilka äro utan skuld i detta afseende, hwilka icke beständigt underhålla och fortplanta denna olycksbringande själssjukdom hos sina barn? Genom att låta dem få ester deras egen wilja förökes denna sjukdom på ett kraftigt sätt. Att låta dem gå sina egna vägar, är det säkra medlet att föröka deras egenwilja på sjusaldigt sätt. Men hwilka föräldrar hafwa beslutsamhet nog att göra annorlunda? Kanhända en fader eller moder bland hundrade! Hwem kan vara så besynnerlig, så grym, att icke mer eller mindre göra sina barn till wiljes? Och hvarför skulle de icke få ester sin wilja? Hwad ondt kan väl vara i det som hvarje menniska gör? Det onda deri är, att det mer och mer stärker deras egenwilja, så att de slutligen hvarken wilja lyda Gud eller menniskor. Att låta barn få sin wilja, är att få fort

som möjligt göra denna sjukdom obotlig. En vis moder will ver emot börja att bryta sina barns egenvilja i samma ögonblick den uppenbarar sig. I hela planen för den krisliga uppfostran är intet nödvändigare än detta. Föräldrarne äro, med afseende på små barn, i Guds ställe. Lär dem dersör att sorgfältigt underfesta sig din wilja medan de äro barn, på det de må vara redo att underfesta sig Guds wilja då de blifwa vuxna! Men för att ihärdigt och omsorgsfullt sträfva till detta mål, behöfves en otrolig grad af fasthet och beslutsamhet, ty sedan du en gång har börjat, får du icke mera gifwa efter. Du måste oupphörligt fortsätta på detta sätt och icke afbryta din verksamhet för en enda timme, så framt du icke will förlora allt ditt arbete.

16. Will du således se dina hemödanden i detta hänskende krönta med framgång, så hör ett råd som är wiktigare än mången föreställer sig. **Gif aldrig under någon förewändning hwad barnet stricker efter.** Ty erfarenheten lärer — och du må försöka så ofta du behagar — att om du gifwer ett barn hwad det stricker för, så betaler du det för strikandet och det skall följaktligen snart strika igen. "Men," säger någon, "om jag icke gifwer mitt barn hwad det stricker för, då will det strika dagen igenom." Om så är, då är det ditt fel, ty det står i din magt, att helt och hållet awända det. Ingen moder bör tillåta sitt barn att strika sedan det är ett år gammalt. "Detta är ju omöjligt att förhindra." Så haftwa många antagit, men det är helt och hållet mißtag. Jag är wittne till motsatsen, och många med mig. Min egen moder hade tio barn och hvar och ett af dem hade röst tillräckligt, men ingen af dem hördes strika sedan de woro ett år gamla. En förnäm dam i Sheffield (flera af hennes barn förmodar jag äro ännu i lifvet) försäkrade mig, att hon hade samma erfarenhet med afseende på sina åtta barn. Då somliga gjorde inwändningar mot möjligheten af detta, swarade herr Parson (wäl känd i hela norra England): detta är alls icke otroligt, jag har haft ett prof på detta i min egen familj och ännu mera än detta. Jag hade sex barn med min förra hustru och hon hörde ingen af dem strika efter tio månaders ålder och likväl saknade ingen af dem tillräcklig röst. Må dersör hwarje qwinna, hwarje moder påakta detta förhållande, hon skall derigenom spara sig sjelf mycket onyttigt besväär och det gälla barnstrifket skall ej

höras under hennes taf. Men jag erkänner, att endast qvinnor med verklig wisdom äro i stånd att åstadkomma detta. Qvinnor med sådan fasthet och beslutsamhet som endast Guds nåd kan verka. Emellertid är detta en mera fullkomlig wäg och den som kan göra den till sin, må hon göra det!

17. Det är svårt att säga antingen *egenwilja* eller *högfärd* är den mest olycksbringande själssjufdomen. Det var förnämligast högfärd, som drog så många af stjernorna från himmelen, som förvandlade englar till djeflar. Men hwad kunna föräldrar göra för att thylga detta medsfödda onda, tills det kan blifwa grundligt utrotadt?

Först. Akta dig för att gifwa näring åt denna afgrundflamma; akta dig att föda sjukdomen, hvilken du skulle döda. De flesta föräldrar göra sig härtill skyldiga genom att berömma sina barn i deras närvoro. Om du är öfwerthygd om därskapen och grymheten af ett sådant behandlingssätt, så afstå derifrån. Det är icke heller nog med att du ej sjelf närrer deras högmod, tillåt icke heller andra att göra hwad du icke sjelf vågar göra. Men huru få föräldrar äro tillräckligt warsamma och försigtiga i detta fall, åtminstone äro de icke tillräckligt beslutsamma att utöfwa denna warsamhet, att genast vid första ordet hindra hvor och en som will berömma barnen då de äro närvarande! O, betänk! är detta icke att spänna ett nät för deras fot? Är det icke smärt samit att se sådana grusligt retande medel användas för att uppväcka högmod? De böra icke heller berömmas för sådant, som är berömwärt. Ännu farligare är det då de berömmas för sådant, som i sanning icke är berömwärdt, för ting af litgiltig beskaffenhet, såsom god börd, skönhet, wackra kläder o. s. v. Detta är ett kraftigt medel, icke endast att förderfwa deras hjertan utan åswen deras omdöme, det är att alstra på en gång hos dem högfärd och därskap, att förwända både deras smak och omdöme; lära dem att fätta wärde på sådant, som endast är träck och skarn i Guds ögon.

18. Om du deremot, utan att förlora någon tid, önskar att sätta yxan till roten af deras högfärd, lär då dina barn, så snart de möjligen kunna förstå dig, att de äro fallna andar, att de äro fallna från det Guds beläte, hvaruti de först woro skapade, att de icke nu äro hwad de då woro, den sanna af-

bilden af den ärofusle Guden, att de icke nu likna honom i godhet, wishet och helighet, utan äro okunniga, däraktiga och onda, mera än de sjelfwa kunna fatta. Visa dem, att då de låta högfärd, hämndgirighet och andra onda böjelser få magt öfwer sig, äro de lika djefwulen och i däraktiga begär äro de lika djuren på marken. Waka sorgfältigt öfwer dem då den första rörelsen af högmodet förmärkes, på det du må kunna thylga och förhindra den vid deß första utbrott.

Om du frågar, huru stall jag uppmuntra dem då de göra wäl, när jag aldrig får berömma dem? Jag svarar: jag har icke påstätt detta. Jag säger icke att du aldrig må berömma dem. Wäl känner jag många skrifftiällare som påbjuda detta; författare af stort anseende som säga: "att berömma mennistian, är att beröfwa Gud hans ära; fördöm dem dersör alleſammans." Men hwad säger skriften? Jag lärer der, att vår Herre sjelf ofta berömde sina egna lärjungar, och den store apostelen var icke rädd att berömma Korinthierna, Filipperna och många andra till hvilka han skref. Dersör må wi icke alltid banna barnen. Men jag säger: nyttja ditt beröm med största sparsamhet, och då du nyttjar det, låt det ske med yttersta warsamhet. Lär dem i samma ögonblick att betrakta allt det de hafwa såsom en fri gåfwa af Gud, på det de med den djupaste sjelfforsakelse må säga: "icke oß Herre, icke oß, utan ditt Namn ske örnan."

19. Näst egenwiljan och högsförden, de mest olyckesbringande sjukdomar som äro oß medföllda, är: "kärlek till werlden." Men huru flitigt arbata icke de flesta föräldrar på att underhålla denna, och det i alla deß olika grenar? De uppodla och nära de "kötsliga begärelserna," det är: begären att söka fällhet i det som förnöjer deras utvärtes finnen, genom att ständigt och till ytterslighet föröka smaknijutningen hos sina barn, icke allenast genom att gifwa dem annat än mjölk, hvilket är små barns naturliga föda, utan äfwen genom att både i tid och otid gifwa dem alla sorters mat och dryck som de mest tycka om. Ja, de locka dem långt, förr än naturen fordrar det, att förtära vin och andra retande drycker och förse dem med konfekt, pepparkakor, russin, swisson och andra frukter, som de hafwa begär till. De föda i dem "ögonens begärelse," benägenheten att söka fällhet och nöje i det som retrar inbillningen, genom att gifwa dem wackra kläder, sjäderprydda

hattar, glittrande nipper, glänsande spänneu eller knappar, fulöpta eller lysande tyger, brederade band, nymodiga prydnader, halsband, manchetter m. m.; och för att göra det onda än wärre, gifwes dem ofta dylika saker såsom lön för att de warit snälla eller lydiga, hwarigenom de läras att sätta stort värde på sådant.

Med hvilken omsorg och uppmärksamhet söka icke många föräldrar, att utbilda hos sina barn den treje grenen af kärlek till verlden, nemligen "ett högfärdigt lefwerne!" De lära dem tidigt att sätta högt värde på det beröm som kommer af menniskor. Icke heller är penningkärleken förgäten. Många förmåningar göras här om att fanga lyckan i rätta ögonblicket; många föreläsningar hållas om huru de framför allt börja söka att förtjena penningar; många lektioner gifwas i full öfverensstämmelse med den gamle hedningens: "Si possis, recte: si non, quocunque modo rem." "Samla penningar, på ärligt sätt om du kan, hvarom icke, samla blott penningar;" och på detta sätt inläras de med mycken omsorg, att anse rikedom och ära sjäom högsta målet för deras sträfwanden.

20. I motsats till allt detta will en förmöstig och werklig god moder omsorgsfullt bemöda sig om att icke nära denna medfödda benägenheten hos sina barn, att söka sällhet i det som behagar de utwärtes sinnena. I denna affligt will hon, intet annat gifwa dem än mjölk, tills de blixta afvända från bröstet, hvilket genom tusende försök har wijsat sig både vara lättast och lämpligast att göra då de uppnått sju månaders ålder och då wänja dem vid enkel föda, förnämligast ur växtriset. Gif dem endast en sorts föda jemte brödet till middagsmåltiden och till frusto och aftonmåltiden intet annat än bröd och mjölk, antingen fall eller uppvärmd men icke kost. Hon will wänja dem att sitta hos sig vid bordet under måltiden, men intet begära utan taga hwad som gifwes dem. Icke heller will hon, förr än de äro nio eller tio år gamla, låta dem få kaffe eller the eller nyttja någon annan dryck mellan måltiderna än watten eller swagt dricka. Och de skola icke heller begära, att få hwarken mat eller dryck mellan målen, om de icke wänjas dertill. Om de få frukt, bakelser eller dylikt höra de tillhållas att icke förtära det utan vid måltiderna och hon gifwer dem aldrig sådant som lön, utan som en gäfwa af Gud.

Men bär torde en svårighet möta, som fördrar mycket allvar att besegra. Din tjenarinna, som icke förstår din plan, skall beständigt gifwa några små saker åt dina barn och derigenom tillintetgöra allt ditt arbete. Dersför må du så fort som möjligt förefömlna detta genom att genast varna dem då de komma i ditt hus, samt ånvo upprepa denna warning gång på gång. Om det oaktadt skulle göra det, da må du genast afskeda dem ur din tjänst, det är bättre att förlora en god tjenarinna än att förderfwa ett godt barn.

Måhända har du en annan svårighet att strida emot, en svårighet af langt mera pröfwande bestäffenhet. Din moder eller din svärmoder bor kanske hos dig och du gör rätt och wäl i att visa henne all möjlig aktning; men låt henne icke haflwa någon den ringaste andel i uppfostran af dina barn; hon skulle då göra om intet allt det du har gjort. Hon will gifwa dina barn efter deras egen wilja vid alla tillfällen. Hon will uppmuntra dem att förderfwa sina själär om icke också deras troppar. Under hela min långa lefnad har jag icke träffat en enda quinna som förstått att rätt behandla barnbarn. Min moder, som uppfostrade sina egna barn så wäl, kunde aldrig rätt sföta barnbarn. War din moder undergifwen i hvarje annan punkt! Låt din wilja vara undergifwen hennes. Men med afseence på sättet att styra dina barn bör du ständigt hålla ledningen deraf i din egen hand.

21. En wis och god moder will beständigt iakttaga den största warsamhet för att ej uppwäcka "**ögonens begärelse**" hos sina barn. Hon will icke gifwa dem några prälande kläder, glänsande leksaker eller onödiga prydnader af något slag, som kunnat utöfwa någon dragningskraft på barnets sinne eller som är lockande för ögonen. Icke heller will hon tillåta andra personer att gifwa hvaraf hon icke sjelf vägar gifwa dem. Allt af detta slag böra de lära sig att icke mottaga, eller, om de mottaga det, åter lägga det åt sido. Om du hos någon skulle uppwäcka misnöje härmed, då kan du icke hjälpa det. Artighet och alla timliga intressen måste nödwändigt åsidosättas, då dina barns ewiga intressen stå på spel.

Din möda skall blifwa rikligen belönad om du lyckas att ingifwa dina barn affly och förakt för all prakts och grannslåt och i stället inpregla i dem kärlek och aktning för enkelhet i kläder. Lär

dem att förena begreppet om enkelhet med anständighet och kysthet och att anse fåfänga qwinnors öfwerdrifna utstyrsel såsom lättfärdighet! Likaledes må du så tidigt som möjligt inplanta hos dem en helsosam fruktan för prål och högfärd samt ingifwa dem affsh för kärlek till penningar och inpregla hos dem en djup öfverthyelse om att jordisk rikedom icke kan bereda werklig fällhet. Sök att wisa dem, huru falska werldens slutsatser äro i dessa hänseenden. Vår dem att haftwa Gud till sitt yttersta mål i all ting och inpregla hos dem den sanningen, att deras lifs uppgift bör bestå deri, att de känna, älska och förhärliga Gud!

22. Många föräldrar uppväcka och nära wreden hos sina barn; ja, hwad wärre är, de kalla till lif hos dem hämndbegäret, då de lära sina barn att genom flag hämnas på döda föremål, hwaremot barnet skadat sig, eller att utj.ra i förebråelse mot mensefor. Hvilken fasansfull gerning är icke detta! Skall icke den gamle mördaren lära dem detta tidigt nog? Kristliga föräldrar så icke spara någon ansträngning för att lära sina barn raka motsatsen. Erinra dem om vår wälsignade Herres ord: "J haftwen hört att det är sagt: öga för öga och tand för tand, men jag säger eder att I skolen icke stå det enda emot; utan om någon slår dig på högra kindbenet, så wänd honom och det andra till, och om någon will gå till rätta med dig och taga din lifrock ifrån dig, låt honom också haftwa manteln med." Erinra dem om den store apostelens ord: "Hämmens eder icke sjelfwa, mina älfstelige, utan gifwer' Guds wrede rum; ty det är strifvet: min är häminden, jag skall wedergälla det, säger Herren."

23. De fleste föräldrar gifwa näring åt den af naturen medfödda falsheten hos sina barn. Huru ofta få wi icke höra dessa oförståndiga ord: "nej icke war det du, det war icke mitt barn som gjorde det; säg: det war katten!" Hvilken förwanande därskap är icke detta! Känner du intet medlidande, intet samwetsagg, då du lägger en lögn i munnen på ditt barn, innan det lärt sig tala rent? Och tänker du icke att barnet skall göra hastiga framsteg då des förfånd mognar? Andra lära dem både förstållning och lögn genom en oförnuftig stränghet; eller också genom att beundra och bifalla barnens qwickhet och lustiga påfund.

Föräldrar må twärtom lära sina barn att lägga bort all lögn både i stort och smått, i lef och och allwar och tala nafna

sanningen af hjertat; lära dem, att upphoffsmannen till all falschet är djefwulen, hvilken är en lögnare af begynnelsen och lögnens fader. Lären dersför edra barn, att affly och förakta icke allenast all lögn, utan all twetydighet, all förställning och all list. Nyttjen hwarje medel att ingifwa dem kärlek till sanning, upprigtighet och redlighet samt till enkelhet och öppenhet både i tal och uppsförande!

24. De flesta föräldrar nära hos sina barn den naturliga fallenheten för **orättvisa**, i det att de se genom fingrarna med att de göra hvarandra orätt, de stratta åt och uppmuntra deras quicka påfund i att bedraga hvarandra. Waka i stället på det omsorgfullaste öfwer dem i alla dessa stycken och tillåt dem intet af detta slag. Från deras första barndom bör du söka att implantia rättfärdighetens såd i deras hjertan och uppfostra dem i den noggrannaste utöfning af rättvisa. Ingif dem kärlek till det rätta, så i det minsta som i det största. Häft i deras minne det gamla ordsspråket: "den som will stjälta ett öre will stjälta en krona." Tillhåll dem återgifwa åt hvar och en sitt och det ända till sista öret.

25. Många föräldrar se üfwenledes genom fingrarna med sina barn, med afseende på **kärlekslösheten** och det elaka i deras natur och derigenom stärkes detta onda. Men werkligt ömma föräldrar wilja icke tillåta sina barn att utöfwa någon sorts obarmhertighet. De wilja icke tillåta dem att försördela sina bröder eller systrar hvarken genom ord eller gerning. De wilja icke tillåta dem att plåga något som lis hafwer. De wilja icke tillåta dem att taga fågelbo, mycket mindre att utan nödvändighet döda något djur, ware sig sniglar, maskar eller grodor, hvilka, oaktadt deras fula namn och utseende, äro lika menlösa och oskadliga som fåglar. Lär dem att utsträcka regeln "gör som du will hafwa gjort mot dig" till alla djur af hvarje slag som helst. Ja, de äro werkligt wisa föräldrar som afton, morgen och dagen igenom träget påyrka sina barns "wandrande i kärleken, såsom Kristus hafwer älskat os och utgifvit sig sjelf för os;" ihågkommande att: "Gud är kärleken och den som förbliswer i kärleken han förbliswer i Gud och Gud i honom."

Trettioonde predikan.

Barns lydnad mot föräldrar.

I barn, warer edra föräldrar lydige i allt.
Kol. 3: 20.

Under många år har en strid pågått rörande frågan: "finnes det, eller finnes det icke några hos människan medfödda grundsatser?" Men det medgiswes enhälligt att om några wissa praktiska grundsatser af naturen finnas inplantade i människosjälen, då måste pligten att hedra våra föräldrar finnas der framför någon annan. Af forntidens författare ställes denna pligt främst af alla, och onekligen är den iakttagen af de flesta hedniska och på bildningens ståndpunkt lägst stående nationer. Vi funna spåra den öfverallt i Europa och Asien, uti det wilda Afrika och bland Amerikas urinbyggare. Den är icke mindre, utan twärtom mera märkbar bland bildade nationer. Sådant var förhållandet i de östra delarna af werlden, der under många tidsålder härden för såväl stadsmagt som bildning och religion förefans. Samma förhållande spårades sedan inom de grekiska staterna och öfwer hela romerska riket. I detta afseende synes det tydligt, att de som "icke hafwa" den skrisna "lagen, äro sig sjelfwa en lag" i det de "bewisa lagens werk vara skrifvet i deras hjertan."

2. Hvarhelst Gud har uppenbarat sin wilja för människan, har denna lag alltid warit en del af uppenbarelsen, der den ånyo blifvit utvecklad och på det kraftigaste sätt infärpt. I den af Gud åt Israels folk gifna lagen war hvarje känd öfwerträdelse af detta bud belagd med dödsstraff. Detta budet är och ett af dem, som vår högtloswade Frälsare icke kom för att upplossa utan att fullborda eller stadsfästa. Wid åtskilliga tillfällen bestraffade han de skriftlärde och fariseerna dersför att de gjorde detta bud om intet med sina stadgar, och dermed wissade han på det klaraste sätt att förpligtelsen att hålla detta bud sträckte sig till alla tidsåldrar. Summan häraf sammanfattar apostelen Paulus i sin förmuning till Efes. 6: 1. "I barn, warer edra föräldrar lydige i Herranom," och i brefwet till Kolosserna: "I barn, warer edra föräldrar lydige i allt."

3. Apostelen stärper denna pligt genom en trefaldig uppmaning. Det heter först i efeeserbrefvet: "ty det är rättwist;" det är ett bud som föreståtvas såväl af rättvisan som af barmhärtigheten. Det är icke mer än vår pligt, det är hwad vi äro skyldiga dem för sjelfwa vår tillvaro, hwilken wi hafwa erhållit från dem. För det andra: "det täckes wäl Herranom," det är wälbehagligt för menniskors och englars store Gud och fader, att vi skulle visa våra naturliga föräldrar heder och lydnad. För det tredje: det "är det första bud, som löfte med sig hafwer," det första bud med hwilket ett särskilt löfte är förenadt: "på det dig må wäl gå och du må länge lefva på jorden." Detta löfte har blifvit allmänt förstått såsom innesattande helsa och timlig wälsignelse såväl som långt liv; och vi hafwa många bevis på, att det ingår såväl i den kristna som den judiska nådeshusshållningen. Den dag i dag är visar oss i rikaste mått uppsyllelsen af detta hans löfte, hwilket wi böra noga påakta.

Hwad betydelse hafwa nu dessa ord: "I barn warer edra föräldrar lydige i allt?" Jag skall med Guds bistånd först söka uttyda och dernäst tillämpa dem.

I. 1. Det är af så mycken större vigt att gifwa dessa apostelens ord deras rätta tydning, alldenstund många menniskor finnas, som icke hafwa rätt förstått dem. Skäden omkring eder i verlden, icke ibland hedningar utan bland kristna, ja, bland de reformerade, hwilka hafwa de heliga stristerna på sitt eget modersmål huru många bland dem finnas icke, hwilka icke ens synas hafwa hört något om detta bud? Här och der finnes ett barn som lyder sina föräldrar af fruktan eller måhända af naturlig tillgifvenhet. Men huru många barn påträffar du som lyda sina föräldrar i medvetandet af, att detta är ett Guds bud? Och huru många föräldrar finner du, som med kristligt allwar instärpt denna pligt hos sina barn? Jag fruktar, att ganska många föräldrar och barn äro helt och hållet okunniga om allt som rör denna sak. För deras skull will jag framställa det så enkelt jag kan; men det oaktadt är jag förvissad om, att de som icke äro williga att låta sig öfvertrygas, icke skola förstå mera af hwad jag säger än om jag talade till dem på grekiska eller ebreiska språket.

2. Det inses lätt, att med föräldrar betecknar apostelen både fader och moder; ty han hänvisar till första budet, som

omnämner båda. Och huru de mänskliga lagarne än äro delade i i detta stycket, så gör Guds lag ingen åtskillnad utan förpligtigar oss att lyda både den ena och den andra.

3. Men förrän vi betrakta huru vi skola lyda våra föräldrar, bör det afgöras huru länge vi skola lyda dem. Skola barn lyda sina föräldrar endast till deß de kunna gå ensamma; eller till deß de begynna att gå i skola; eller till deß de kunna läsa och skrifa; eller till deß de äro så stora som deras föräldrar; eller till deß de uppnå en mogen förståndsutveckling? Nej, om de lyda endast så länge de frukta att blifwa agade eller så länge de icke på annat sätt kunna erhålla föda och kläder, hwad wärde har då en sådan lydnad? Det är endast de, som lyda sina föräldrar då de kunna lefwa dem förutan och hwarken hoppas eller frukta någonting af dem, som skola hafta pris af Gud.

4. "Men är en äldre man eller qwinna, som ingått äktenkap, fritagen från förpligtelsen att lyda sina föräldrar?" Med hänsyn till äktenkapet, så lyder ju budet, att mannen skall lempa sin fader och moder och hålla sig intill sin hustru, och genom enkel slutledning skall qwinnan äfwenledes äfwergifwa fader och moder för att hålla sig intill sin man — i följd deraf torde det gifwas wissa fall, då de äktenkapliga pligterna måste intaga barnapligtens rum — likwäl kunna vi icke från Guds ord eller från förståndet hemta stöd för en sådan tanke, att äktenkapet skulle upphäfwa eller minsta den allmänna förpligtelsen af barnslig lydnad. Mycket mindre kan den upphäfwas eller försvagas i det att vi blifwa myndiga eller uppnå 21 års ålder. I mitt eget förhållande till mina föräldrar uppfattade jag det aldrig så. Då jag lefswat 30 år betraktade jag mig stående i samma förhållande till min fader, som då jag var 10 år gammal. Och då jag var mellan 40 och 50 år ansåg jag mig fortfarande lika förpligtad att ihyda min moder i allt hwad som war Gudi behagligt, som då hon ledde mig vid handen.

5. Men hwad innefattas i budet: "I barn, warer edra föräldrar lydige i allt?" Det första i denna barnalydnad är, att intet göra, hwarken smått eller stort, som din fader eller moder förbjudit. Intet är enklare än att föräldrarnes förbud binder hvarje sammetsgrant barn, det will säga då förbuden är i enlighet med Guds ord. Men detta är icke allt; budet innehåller

mycket mer. En öm fader eller moder torde helt och hållet ogilla hwad de likwäl icke tydligt förbjuda. Hwad är barnets skyldighet i detta fall? Huru långt bör detta ogillande uppmärksammas? Antingen det är att jemföra med ett förbud eller icke, måste hvarje barn, som will haſwa ett obesmittadt samwete, utan twifvel behålla sig ren genom att undvika hwad som måhända torde vara ondt. Det häfta och säkraste är att intet göra som du vet dina föräldrar egilla. Att handla på annat sätt tyckes innefatta en grad af olydnad, hwilket hvarje barn med känsligt samwete säkerligen önskar undvika.

6. Det andra som innefattas i budet är att göra allt hwad din fader eller moder bjuder dig, ware sig smått eller stort, förutsatt att det icke strider mot Guds bud. I detta fall har Gud lemnat en magt åt föräldrar, som till och med enväldsregenter icke haſwa. Konungen har icke magt att besalla sin undersåte det aldra minsta annat än hwad landets lagar ålägger honom att göra; ty han har endast magt att ſlipa lag. Konungens wilja är icke undersåtens lag; men föräldrarnes wilja är barnens lag, och deras samweten förpligta dem att vara sina föräldrar undergifna uti allt, så framt det icke är stridande mot Guds lag.

7. Den himmelske Fadren har med beundransvärd wisdom ställt det så, att liksom föräldrarnes kraſt ersätter barnets kraſtlöshet och föräldrarnes förstånd barnets brist på förstånd till deſſ de små ſjelfwa erhålla ſtyrka och förstånd, så ſkall äfven föräldrarnes wilja vara barnens ledare till deſſ de erhålla wisdom och erſarenhet att leda sig ſjelfwa. Det förtia barnen haſwa att lära är, att de ſkola lyda sina föräldrar, vara deras wilja undergifna i all ting och detta böra de wänjas att göra långt förr än de förstå orſaken dertill, ja, och i fanning långt förr än de förstå några af religionens grundsanningar. Följaktligen uppmanar Paulus alla föräldrar att "uppföda sina barn i tuft och Herrens förmaning." Genom lämplig behandling måste deras wilja brytas i den tidigaste barndomen, och detta bör påaktas redan innan de äro i stånd att mottaga underwisning. Det första ſteget är dersför, att böja deras wilja från första ſtund förståndet börjar grå hos dem, och genom att lära dem undergiſwenhet för föräldrarnes wilja bereda dem för undergiſwenhet under deras Faders wilja ſom är i himmelen.

8. Men huru så barn finnas wäl af 6 à 8 års ålder som förstå något af detta? Af, huru skulle de finna förstå, då ingen deruti undervisat dem? Äro icke deras föräldrar, fadren såwäl som modren, lika okunniga om denna sak som barnen sjelfwa? Hvar finna vi någon — gudfruktigt folk inberäknadt — som har något begrepp härom? Har du icke varit närvärande då en fader eller moder sagt: "mitt barn, gör det eller det?" Och barnet har helt enkelt och bestämdt svarat: "jag will icke." Och föräldrarne hafwa lugnt låtit det passera utan någon vidare tillrättawisning. Och kan icke fadren eller modren se att de genom denna grymma försymlighet fostrat hos sina barn ett öppet upprorsinne mot sig sjelfwa, mot deras lärare, ja, mot Gud? Föräldrarne uppsöda följsaktligen sina barn för den ewiga elden, som är beredd åt djefwulen och hans englar! Om de allvarligt betänkte detta, skulle de hvarken äta eller dricka eller soffa förr än de gifvit dem en bättre lärdom och injagat sträck hos dem för att än en gång låta ett sådant djefwulstt swar undfalla dig.

9. Låt mig tala ännu något litet om detta ämne med eder föräldrar som frukta Gud. Om du står i det rätta förhållandet till Gud, huru vågar du tillåta ditt barn, som är öfwer ett år gammalt att säga: jag will hwad du förbjuder eller jag will icke hwad du befaller, utan att straffa det? Hwarsför gör du ej slut med sådant på en gång, så att ditt barn må rädas säga om det en gång till? Har du intet förbarmande, intet medlidande för ditt barn; ingen tanke på des frälsning eller förtappelse? Skulle du tillåta barnet att banna eller swärja i din närvär och icke lära det afstå derifrån? Och är olydnad icke en lika saker väg till förtappelse som swordom? Hejda barnet, hejda det vid första steget! I Guds namn uppmanar jag dig dertill. "Våt icke af att tukta pilten; ty om du slår honom med ris så behöfwer man icke dräpa honom; du slår honom med ris; men du friar hans hans själ ifrån helvetet." Ordspr. 23: 13, 14. Om du icke har ett tigerhjerta, så öfwerlempa icke ditt barn åt des egenwilja, det är, åt djefwulen. Churu det är smärtsamt för dig sjelf, ryck likwäl ditt barn ur lejonets gap! Vär dina barn undergifwenhet, på det de icke skola förgås. Bryt deras egenzinne, på det du må frälsa deras själar.

10. Jag känner intet bättre sätt att med tillräcklig kraft betona detta ämne och intyka det i ditt sinne, än genom att anföra en del af ett bref, tryckt för några år sedan, hwari denna sak behandlas.

"Det första som måste göras för att fostra barnets sinne, är att besegra deſ egenwilja. Att utbilda barnens förstånd är ett arbete, som fordrar tid och måste ske gradvis, men att kufwa deras egenwilja är en sak som måste ske på en gång; och ju förr desto bättre. Genom att försumma den tidiga agan tilltager deras halsstarrighet så att det blifwer omöjligt att öfverwinna den, utan att nyttja den stränghet som är smärtsam både för dig och barnen. De föräldrar äro i sanning grymma — ehuru de allmänt anses såsom milda och skonsamma — hwilka tillåta sina barn att uppväxa i en sinnesrökning som de weta måste efteråt brytas.

"Jag påyrkar, att barnens egen wilja i tid stall kufwas, emedan detta är enda grunden för en religiös uppfostran. Då detta eftertryckligt skeer är barnet förberedt att låta sig styras af föräldrarnes förstånd, till deſ det sjelst kommer till mogen insigt.

"Jag kan ännu icke lemla detta ämne. Emedan egenwiljan är roten till all synd, allt elände, så måste hvor och en som underhåller denna hos barnen, derigenom befördra deras elände och ogudaktighet, då deremot den, som qwäfwer och dödar egenwiljan föröker deras fällhet och fromhet. Detta visar sig ännu tydligare, om wi betänka att gudsfruktan är ingenting annat än att göra Guds och icke vår egen wilja samt att egenwiljan är det stora hindret för vår timliga och ewiga lycksalighet, så kan fölhaftligen ingen efterlätenhet i detta fall vara en litgiltig sak, ingen förnekelse deraf kan blifwa olönt. Himmelens eller helvetet beror på detta allena. De föräldrar, som bemöda sig att kufwa detta onda hos sina barn, arbeta således i förening med Gud till själars frälsning, hwaremot de föräldrar, som försumma det, delta i djefwulens werk; de göra religionen omöjlig och frälsningen upp-hinnelig; de göra allt hvad som i deras förmåga står för att för ewigt fördöma sina barn både till kropp och själ.

"Jag kan dersför icke annat än med wärma upprepa detta: bryt deras egenwilja i tid! Börja detta stora werk, förr än de kunna begynna att gå på egen hand, förr än de kunna tala rent, ja, måhända förr än de kunna tala alls. Hwad lidande det än

må försöksa dig, besegra deras halsstarrighet, besegra deras egenwilja, om du icke will fördersta dina barn! Jag uppmanar dig att icke försumma, icke uppskjuta detta! Lär dersör ett års gamla barn att frukta riset och att icke skrifa. Låt det aldrig få hwad det skrifer efter, hvarken stort eller litet, th i sådant fall omintetgör du ditt eget arbete. Lär det under alla omständigheter ifrån den åldern att göra hwad du bjuder det; om du tio gånger måste begråta att din aga icke har någon verkan, låt lifwäl ingen öfvertala dig att det är grymt att fortsätta, nej, det är grymt att icke göra det. Bryt barnets egenwilja nu och deß själ shall lefwa och antagligen skall det wälsigna dig i all ewighet."

11. Huru fruktanswärd är deremot icke den syndiga ömhet, som låter barnen haſwa sin egen wilja, och icke qväſwer ſjelfwiſt-heten ifrån barndomen. Här upptäcka wi första orſaken dertill, att många gudfruktiga föräldrar, som uppföstra ſina barn få som om de alls icke hade någon religion, få förgligt erfara, att barnen vid mognare år icke haſwa någon wördnad för ſina föräldrar, måhända snarare förakta dem och wisa ſig färdiga att riſwa ögo-nen ur dem. Och hwarför? Jo, dersör att deras egenwilja icke i tid blef bruten; barnen lärdes icke att lyda ſina föräldrar i allt, att vara deras wilja undergifna fåſom om det wore Guds wilja. De fingo icke från första gryningen af förståndsutvecklin-gen lura, att deras föräldrars wilja war för dem Guds wilja, och att emotstå den war att uppreſa ſig mot Gud och öppna dör-ren för all ogudaktighet.

II. 1. Må nu detta tjena fåſom uttydning af texten. Jag fortgår nu att tillämpa den. Må jag då först tillämpa den på eder ſom äro föräldrar, och fåſom fådana ålagde att underwiſa edra barn. Åren I för egen del bekanta med ämnet? Åren I grundligt öfverthygade om wigten af dessa fanningar? Haſwen I lagt dem på hjertat? Och haſwen I efterslefwat dem uti hand-ledningen af edra egna barn? Haſwen I uppfödt dem i "tuſt," förr än de ännu woro mottagliga för underwiſning? Haſwen I från den spädaste barndomen brutit deras egenwilja? Och fort-faren I dermed utan afbrott i trots af motſtåndet från naturen och den allmänna plägseden? Haſwen I, få ſnart barnens för-stånd börjat wakna, förklarat orſaken till edert handlingsſätt? Söken I att tydliggöra för dem att Guds wilja är den enda

lagen för hvarje förmistig warelse? Och wisen I dem, att det är Guds wilja, att barn skola vara sina föräldrar lydige i allt? Instärpen I detta gång på gång tills de klart uppfatta det? O, tröttnen icke i detta kärlekens werk, och edert arbete skall icke alltid vara förgäves.

2. Framförallt lären dem icke olydnad genom att löna dem för olydnaden. Kommen ihåg, att I gören detta hvarje gång I gifwen dem någon sak efter hwilken de skrifa. Och i detta stycket äro de mycket läraftiga, om I lönen dem för deras skrifande skola de helt wišt snart skrifa igen, och det skall icke haftwa något slut om I icke gören det till en bestämd regel att aldrig gifwa dem hwad de med sitt skrif wilja tilltwinga sig. Uppfostren dem till lydnad i detta fall och det skall blifwa lätt att bringa dem till lydnad i allt annat. Hvarför skolen I icke begynna i dag? Säkert är detta den bästa vägen, den bästa för edra egna själar. Hvarför wisen I olydnad? Jo, emedan I ären foga, emedan I satnen beslutsamhet. Och utan twifvel fordras här en icke ringa grad af tålamod, utan långt mera än hwad naturen kan framaljsira. Men Guds nåd är tillräcklig för eder. I alla lifwets pligter kan en troende kristen säga med Paulus: "allting förmår jag genom Kristus, som mig mägtig gör." Hans nåd är tillräcklig att gifwa eder ihärdighet såväl som beslutsamhet; försumlighet skulle i annat fall blifwa ett lisa stort hinder som fegheten. Utan mycken ansträngning kan du icke winna segren, intet kan uträttas med lama händer. Fortsätt med ditt arbete, tröttna icke; gif "bud på bud" till deß "tålamodet har uppnått ett fullbordadt werk!"

3. Men det finnes ett annat hinder, fullt så svårt att besegra som försumlighet och feghet. Det kallas ömhett och genom misstag får det ofta namn af kärlek; men ack! huru wida åtskildt är den icke derifrån? Den må snarare benämñas hat, ja, hat af grymmaste slag; den förderwar både själ och kropp i helvetet. O, lemlna den ej längre rum, nej, icke ett ögonblick! O, jag beder dig om du älskar Gud, om du älskar dina barn, om du älskar din egen själ, så motarbeta denna falska ömhett med all din magt!

4. Jag har ännu ett ord att säga till föräldrar och till mödrar. Isynnerhet. Om, i trots af allt hwad apostelen säger, du

uppmuntrar, genom ditt exempel, dina barn att pryda sig med "guld eller kosteliga kläder" då måste du och barnen förgås till sammans. Men om barnen göra det, fastän du wistar dem ett bättre exempel, så är det lika så wäl ditt som deras fel. Om du icke sätter några prydnader på ditt barn, som du icke sjelf vågar bära — hwilket skulle vara ytterst motsägande och långt mera oursäktligt än att sätta det på din egen arm eller ditt eget hufvud — likwäl, hade du ifrån barndomen uppfostrat dem i lydnad för din wilja, och från twå års ålder lärt dem detta bud, så skulle de icke vågat att göra din wilja emot, ware sig i stort eller litet. Dersör, när helst jag ser en fint utstyrd dotter till en enkelt klädd moder, ser jag genast att modren brister antingen i wisdom eller gudsfruktan; att hon antingen är okunnig om sina egna eller sina barns pligter eller och efterlefwer hon icke hvad hon wet.

5. Jag kan ännu icke lemlna detta ämne. Jag lider af att se gudfruktiga föräldrar tillåta sina barn öfwa samma därskap med afseende på klädsel, som om de alls icke hade någon gudsfruktan. I Guds namn frågar jag eder: hvarför tillåten I dem att awika en enda hårsmån ifrån edert eget exempel? "Ack, de wilja det." De wilja! Hwilkens fel är det? Hvarför bröt du icke deras egenwilja i barndomen? Gör det åtminstone nu, bättre sent än aldrig. Det skulle hafta warit gjort förrän de fylt twå år. Det kan äfwen ske wid 8 à 10 års ålder, ehuru med långt mera svårighet. Gör det likwäl nu och mottag de ökade svårigheterna såsom en rättvis lön för din försommelse. Gör åtminstone nu din pligt, huru påkostande det än må vara. "I mildheten måttlighet," 2 Petri 1: 6. Säg icke som den dåraktiga Eli: "icke så, mina barn; det är icke godt rykte som jag hörer," i stället för att tillbakahålla dem med kraftig hand; utan tala, ehuru så lugnt som möjligt, likwäl bestämdt och afgörande: "jag will hafta det så, gör såsom jag säger." Säg dem orsaken hvarför du sjelf älskar enkelhet i klädsel och hatar onödiga prydnader! Ingif dem kärlek till enkelhet i klädsel och hat till allt prål! Säg dem orsaken hvarför du sjelf är enkel och wisa dem att det är lika förståndigt för dem. Trotsa lättjan, segheten, den dåraktiga, öfverdrifna ömheten och tänk på målet dit du syftar! Om du älskar deras själar, se till att du kläder deras kroppar lika anspråkslöst

som din egen. Jag ålägger eder inför Gud, I mormödrar, att icke hindra edra döttrar härutinnan. Hafwen ej någon sak åt barnen, som modren nekat dem. Tagen aldrig barnens parti emot föräldrarna, tillrättawisen dem icke i barnens närvaro! Om I icke styrken deras myndighet, hwilket I ju borde göra, så försvägen den åtminstone icke; men om I ären i besittning af wisdom eller gudsfruktan, så waren dem behjelpliga i detta sunt wälwilliga företag!

6. Jag wänder mig nu till eder, I barn, och särskildt till eder, som hafwen gudsfruktiga föräldrar. Om I icke hafwen Guds fruktan för edra ögon, då har jag för närvärande intet att skaffa med eder; men om I hafwen det, om I frukten Gud och åstunden att behaga honom, då önsken I äfwen att förstå alla hans bud och *det femte*¹ ifsynnerhet. Hafwen I lärt att förstå det? Känner I nu edra pligter mot eder fader och moder? Förlästan I och betänken, att enligt Guds anordning är *deras wilja* eder lag? Hafwen I någonsin betänkt utsträckningen af den lydnad mot edra föräldrar, hwilken Gud ålägger eder genom detta bud: "I barn, waren edra föräldrar lydige i allt," utan undantag *i allt*, som är i enlighet med Guds wilja? Hafwen I hörsammatt detta bud i hela deſt utsträckning, eller hafwen I måhända aldrig tänkt derpå?

7. Waren ärliga mot edra egna själar! År evert samwete rent i detta fall? Gören I intet, som I weten vara stridande antingen mot eder faders eller moders wilja? Gören I aldrig hwad han eller hon förbjudit, huru kärt det än må vara för eder sjelfwa? Afstån I, så långt edert samwete medgiswer, från allt

¹ Katolska kyrkan har, antagligen till förmån för sin bilderwurm, på orätt fätt indelat de tio Guds buden. Lutheriska kyrkan har af ovarsamhei glidit in uti samma misstag, nemligen: att helt och hället utesluta andra budet såsom bud, och endast använda det såsom förklaring till första budet samt, till ersättning för det utelemnade andra budet, deladt det tionde och deraf gjort twå bud. Se 2 Moseb. 20: 2-17. Andra budet som är os öfwer lemnadt i 4-6 v. och utgör förbud mot bilderdyrkan, är dock ej tillräckligt omfattande såsom förklaring till första budet; ty wi kunnen "hafwa andra gudar," wi kunnen vara afgudadyrkare äfwen om wi icke tillbedja beläten. Många äro begifna på "girighet, hwilken afgudadyrkan är;" andra "älska vällust mer än Gud;" andra åter "hafwa buken till sin gud, och sin ära till skam trakta efter det jorden tillhörer." Filip. 3: 19.

hwad edra föräldrar ogilla? Och ären I angelägna om att göra hwad helst de bjuda eder? Söken I att behaga dem, att göra deras lif så lätt och angenämt som möjligt? Hwem helst du är, som gör detta till din beständiga omsorg att behaga Gud i all ting, wälsignad du af Herren! Fortgå på denna väg, "på det dig må wäl gå och du må länge lefwa på jorden!"

8. Men du som icke har någon omtanka i detta hänseendet; som icke gör det till en sammetsfak att lyda dina föräldrar i allt, utan lyder dem någon gång allt efter som det faller sig bequämt för dig sjelf och som vid andra tillfällen följer din egen wilja; du som ofta gör hwad de förbjuda eller ogilla och försommar hwad de befalla dig att göra; om du skulle någon gång wakna upp ur din sömn och lära dig inse att du är en syndare och begynna ropa till Gud om barmhertighet, undra icke på, att du icke får något svar så länge denna tyngd af skuld hvilar på dig. Huru kan du wänta barmhertighet af Gud, förrän du lyder dina föräldrar? Men antag att du har genom ett owanligt under af barmhertighet smakat Guds förlåtande kärlek, kan du wänta att, ehuru du hungrar och törstar efter rättsärdighet, efter hela Guds beläte, efter Guds fullkomliga kärlek, att du någonsin skall erhålla det så länge du lefwer i uppenbar synd, i friwillig öfverträdelje af en känd Guds lag, i olydnad mot dina föräldrar? Är det icke snarare ett under, att den Helige Ande icke har dragit sig ifrån dig, ett under att han ännu fortfar att sträfwa med dig, ehuru du beständigt bedröfwar honom? O, bedröfwa honom icke längre! Lyd, genom Guds nåd, dina föräldrar ifrån detta ögonblick! Så snart du kommer hem, så snart du sätter din fot inom dörren, börja då en helt ny lefnadsbana! Se på din fader och moder med nya ögon, se på dem såsom representerande din Fader som är i himmelen! Bemöda dig att utforska deras önskningar, fröjda dig uti att behaga, hjälpa och tjena dem i allting. Var icke allenaft deras barn utan åfwen deras tjenare för Kristi skull! O, huru skolen I icke då ålsta hwarandra på ett förut okändt sätt! Gud skall göra dig till en wälsignelse för dem och dem för dig. Alla omkring eder skola erfara, att Gud i sanning är med eder. "Det skola många se och frukta Herren, och hoppas uppå honom;" och frukten deraf skall fortfara, då både du och dina föräldrar äro inbergade i fadershuset derofwan.

Trettiondes första predikan.

Kristi kyrka.

Så förmnar jag nu eber, jag fången i Heranom, att I wandren wärdigt den fälselje, hvaruti I fällade ären, med all ödmjukhet och saktmodighet, med tålamod. Edragande hvaranbra i läleken, winläggande erz att bewara Andens enhet genom fridens band: en kropp och en ande såsom I och fällade ären uti ett edert fäлleses hopp; en Herre, en tro, etc. Ef.4: 1—6.

1. Mycket ofta höra wi talas om kyrkan; den utgör ett dagligt samtalsämne för många; så äro likväl de som förstå hvarom de tala, så weta hvad som menas med detta uttryck. Någon gång betecknar det en byggnad, affsild för offentlig gudstjänst; någon gång en församling eller förening af personer, som äro förenade för att gemensamt åkalla och dyrka Gud. Det är endast i denna sista bemärkelse ordet förekommer i följande afhandling.

2. Om de församlades antal är stort eller litet är icke härvidlag afgörande, ty "der twå eller tre äro församlade i Kristi namn, der är han midt ibland dem." Cyprianus säger: "der twå eller tre troende äro samlade, der är en kyrka." I sitt bref till Filemon omnämner Paulus den kyrkan som var "i Filemons hus," hwilket tydlichen visar, att till och med en kristen familj kan fallas en kyrka.

3. Åtskilliga af dem, hwilka Gud har fällat ut ifrån werlden — detta är originalordets rätta mening — förenade tillsmans i en församling, utgöra en större kyrka, såsom kyrkan i Jerusalem, det är: alla de i Jerusalem, hwilka Gud sälunda hade fällat. Men då wi betänka huru hastigt dessa förökades efter pingstdagen, är det icke antagligt att de kunde fortsfara att samlas på en plats, isynnerhet då de vid den tiden icke egde något större församlingsrum; icke heller skulle de få tillåtelse att bygga något sådant. Förläktligen måste de förbela sig öfverallt i Jerusalem i åtskilliga särskilda församlingar. På samma sätt, då Paulus några år derefter skref till kyrkan i Rom, stälde han sitt bref "till alla Guds älstelige i Rom, fällade att vara heliga." Det kan icke an-

tagas, att de egde någon tillräckligt stor byggnad att rhymma dem alla, utan de woro delade i olika föreningar, som samlade sig på olika platser i staden.

4. Första gången apostelen begagnar ordet kyrka är i hans första bref till Korinthierna: "Paulus fallad till Jesu Kristi apostel, till den Guds kyrka, som är i Korinth." Bethydelsen af detta uttryck belyses af följande ord: "de helgade i Kristus Jesus, samt med alla dem, som ~~är~~ alla vår Herres Jesu Kristi namn uti hwart och ett rum, (icke uti Korinth allenaft; följaftligen war detta ett circulär-bref "uti hwart och ett rum,) deras och vårt." I öfver-skriften till andra Kor.-brefwet talar han ännu tydligare härom: "till den Guds församling, som är i Korinth, samt med alla de heliga, som äro uti hela Achaja." Här innesluter han tydligent alla kyrkorna eller kristna församlingar, som woro i hela landskapet.

5. Ofta nyttjar han ordet i flertalsform, såsom i Galater-brefwet 1: 2, der det heter: Paulus apostel — till de församlingar (kyrkor) i Galatien, det är: de kristna församlingar som finnas spridda i hela landet. Alla dessa ställen, ~~och~~ många flera kunde anföras, beteckna med ordet kyrka eller kyrkorna icke en byggnad der de kristna samlas, såsom det allmänt uppfattas på vårt språk, utan folket, som brukade samlas der, en eller flera kristna församlingar. Men någon gång brukas ordet kyrka i skriften i en långt widsträcktare mening, såsom innehållande alla de kristna församlingar som finnas på jordens yta. I denna mening fatta wi ordet då wi säga: "låt om os bedja för hela den stridande kristna kyrkan på jorden." I denna mening nyttjas det otvifvelaktigt af Paulus i hans förmaning till de äldste i Efesus Ap.-gern. 20: 28. "Så har nu alt på eder sjelfwa och på hela hjorden, hvilken han har förvärvat med sitt blod." Med kyrkan eller hjorden, som här omnämnes, menas utan tvifvel den allmänna eller universella kyrkan, det är alla kristna under himmelen.

6. Hvilka de äro, som i werkligheten utgör Guds kyrka, visar apostelen utförligt och det på det klaraste och mest afgörande sätt i ofwan anförrda skriftspråk, hvaruti han äfven lärer kyrkans medlemmar, huru de skola "wandra wärdigt den kallelse, hvaruti de fallade äro."

7. Våtom os först betrakta hvilka som i werkligheten utgöra "Guds kyrka." Hwad betydelse har detta uttryck? Med kyrkan

i Efesus menas, såsom apostelen sjelf uttrycker det, "de heliga," de helgade personer, "som i Efesus wero," och der samlades för att tillbedja Gud Fadren och hans Son Jesus Kristus, antingen de gjorde detta på en eller, såsom vi lämpligt kunna antaga, på olika platser; men det är kyrkan i allmänhet, den universella eller allmänna kyrkan, hvilken apostelen här betraktar såsom en lekamen, innefattande icke endast de kristna i Filemons hus eller någon särskild familj, icke endast de kristna i en församling, i en stad, ett landstap eller en nation, utan alla memiskor på jordens yta, på hvilka denna beskrifning kan tillämpas. De olika särskildheter, som förefinnas, skola wi nu omsorgsfullt betrakta.

8. Der är "en Ande," som lifvar dem alla, alla de lefvande medlemmarne af Guds kyrka. Några antaga att härmend menas den Helige Ande, fällan till allt andligt lif, och säkert är, att "om någon icke hafwer Kristi Ande, hörer han honom icke till." Andra tro att dermed menas de andeliga gäfwar och det heliga själstillsstånd, hvilka omnämnes i det följande.

9. I alla, som mottaga denna ande, finnes "ett hopp" fullt af odödligheit. De weta att döden icke upphäfwer deras tillvaro, deras utsigter sträcka sig bortom grafwen. De kunna förtröstansfullt säga: "wälsignad ware Gud och vår Herres Jesu Kristi Fader, som ož för sin stora barmhärtighet har födt på nytt till ett lefvande hopp genom Jesu Kristi uppståndelse ifrån de döda, till ett oförgängligt, obesmittadt och orwanskligt arf, hvilket i himmelen förvaradt är åt ož, som med Guds magt bewarens genom tron till salighet."

10. Der är "en Herre," som nu har herrawälde öfwer dem, som har upprättat sitt rike i deras hjertan och regerar öfwer alla dem som äro delaktiga af detta hopp. Att lyda honom, att löpa på hans budords väg, är deras ära och fröjd. Och under det de göra detta med ett "willigt sinne," äro de såsom woro de "sittande i himmelska platser med Kristus Jesus."

11. Der är "en tro," hvilken är Guds fria gäfwa och denna är medlet till deras hopp. Detta är icke endast en hednings tro, nemligen den tron att det finnes en Gud och att han är nådig och rättvis och följsaktligen lönar dem som upprigtigt söka honom. Icke heller är det endast en djefwuls tro, ehuru denna går mycket längre än den förra, ty djefwulen tror och kan ej annat än tro

alst det vara sant, som är skrifvet både i gamla och nya testamnet. Nej, den tro hwarom här talas är den Thomas hade hwilken lärde honom att med helig frimodighet säga: "min Herre och min Gud;" det är den tro, som sätter hvarje sann kristen i stånd att som Paulus bekänna: "det jag nu lefwer, lefwer jag i Guds Sons tro, den mig älskat hasver och gifvit sig sjelf ut för mig."

12. Den är "ett dop," hwilket är det ytterste tecknet, hwilket vår enda Herre har behagat förordna för att beteckna alla de inre, andeliga nädegåfvor som han beständigt meddelar åt sin kyrka. Det är likaledes ett dyrbart medel, hvarigenom denna tro och hopp gifwas åt dem, som upprigtigt söka honom. Några hafwa wisserligen fört uttyda detta i bildlig mening, såsom om det betecknade eller hänvisade till den Helige Andes dop, hvaraf apostlarna blefwo delaktiga på pingstdagen, och hwilket i större eller mindre grad gifwes åt alla troende; men det är en fastställd regel vid all utläggning af bibelordet, att aldrig afvika från den enkla bokstäfliga meningens, så framt den icke innefattar en orimlighet. Desutom skulle det sålunda uppfattadt, blifwa ett onödigt återupprepande, emedan dessa orden tillägges: "der är en Ande."

13. Den är "en Gud och allas Fader;" Fader åt alla, som hafwa "barnaskapets Ande, hwilken ropar i deras hjertan: Abba Fader;" hwilken beständigt "wittnar med deras ande, att de äro Guds barn," barn af honom som är "öfwer alla" — den Allra-högste, skaparen, uppehållaren, werldsaltets styresman: och "genom alla" — uppsyllande alla rum, uppsyllande himmel och jord: och "i alla" — på ett särskilt sätt lefswande i dem, som äro "en kropp och en ande:" gorande deras hjertan till sin älskade bostad, till tempel för den inneboende Guden.

14. Här är alltså ett tydligt oemotsägligt svar på den frågan: hvad är kyrkan? Den allmänna eller universella kyrkan är alla personer i werlden, som Gud har fallat ut ur werldshopen, och omfåpat enligt föregående beskrifning, så att de äro "en kropp," förenade genom "en ande" och hafwa "en tro, ett dop, en Gud allas Fader, hwilken är öfwer alla, genom alla och uti alla."

15. Den del af denna stora kropp, af den allmänna kyrkan, som bebor ett rike eller utgör en nation, kunna wi lämpligt kalla en nationalkyrka, såsom franska kyrkan, engelska kyrkan, frötiska

kyrkan. En mindre part af denna allmänna kyrkan äro de kristna som bebo en stad eller by, såsom kyrkan i Efesus och de andra sex kyrkorna som omnämnes i Uppenbarelseboken. Två eller tre troende kristna, som äro förenade med hvarandra, äro i ordets mest inskränkta mening en kyrka. En sådan war kyrkan i Filemons och i Nymphas hus, omnämnd i Kol. 4: 15. En särskild kyrka kan dersör bestå af ett antal medlemmar, ware sig att de äro två eller tre personer eller ock två eller tre millioner. Men antingen antalet är större eller mindre bör samma begrepp fortfarande bevaras. De äro "en kropp och hafwa en ande, en Herre, en tro, ett dop en Gud och allas Fader."

16. Detta är helt öfverensstämmende med engelska kyrkans nittonde artikel, endast att den innefattar något mera än apostelens framställning

"Om kyrkan."

"Kristi synliga kyrka är en församling af troende personer, i hvilken Guds rena ord predikas och sakramenterna rätt utdelas."

Det bör bemärkas att vid samma tid engelska kyrkans trettio-
nio artiklar woro uppsatta för att offentliggöras, blef en latin-
söversättning deraf genom samma myndighet offentliggjord, i
hvilken dessa ord förekomma: "hætus credentium" en försam-
ling af troende; tydligt visande, att författarena med troende
personer tänkt sig sådana i besittning af levande tro, hvarigenom
artiklarne föras ännu närmare i öfwerensstämmelse med
apostelens framställning.

. Men det kan betwiflas, huruvida artikeln talar om någon
särskild kyrka eller om den allmänna kyrkan. Benämningen "kyr-
kan" tyckes hafwa afseende på den allmänna kyrkan, men i de
andra delarna af artikeln omnämns särskilt kyrkorna i Jerusalem,
Antiochien, Alexandria och Rom. Måhända den war affedd
att beteckna både eet ena och det andra; att beskrifwa den all-
männa, såwäl som att fästa afseende vid de särskilda kyrkor, hvar-
utaf den allmänna kyrkan är sammansatt.

17. Sedan vi betraktat detta, är det lätt att besvara frågan: hwad är engelska kyrkan? Den omfattar de medlemmar af
den allmänna kyrkan som bo i England. Den engelska kyrkan är
den kropp (af menniskor) i England, inom hvilken der är "en ande,

ett hopp, en tro, ett dop och en Gud, allas Fader." Endast en sådan kropp utgör engelska kyrkan enligt apostelens lära.

18. Men beskrifningen på en kyrka, sådan den betecknas i artikeln, innefattar icke endast detta utan mycket mer genom det anmärkningsvärdta tillägget: "i hvilken Guds rena ord predikas och sakramenterna rätt utdelas." Enligt denna beskrifning äro de församlingar i hvilka Guds rena ord — ett starkt uttryck — icke predikas, ingen del hwarken af engelska eller allmänna kyrkan, icke heller de i hvilka sakramenterna icke rätt utdelas.

19. Jag vill icke åtaga mig att förswara noggranheten af denna beskrifning. Jag vågar icke att från den allmänna kyrkan utesluta alla de kyrkor i hvilka någon öfristentlig lära, som icke kan bewisas vara Guds rena ord, någon gång, ja ofta, predikas; icke heller de kyrkor, i hvilka sakramenterna icke rätt utdelas. Wore det så, då utgör romerska kyrkan icke någon del af den allmänna kyrkan, emedan i densamma hwarken "Guds rena ord predikas" eller "sakramenterna rätt utdelas." Hvilka de än må vara som hafwa "en Ande, ett hopp, en Herre, en tro en Gud och allas Fader," dem kan jag utan farhåga flytta inom den' allmänna kyrkans gränser. Jag kan väl öfwerse med deras orätta gudstjensibruf; icke heller skulle jag hafwa något emot att emottaga dem såsom medlemmar af engelska kyrkan, om de sjelfwa wille ansluta sig till densamma.

II. Vi öfvergå nu till andra ämnet: hvad är det att "wandra wärdigt den kallelse, hwaruti wi fallade äro?"

20. Det bör alltid ihågkommas att ordet **wandra** i apostelens språk har en mycket widsträckt betydelse. Det innefattar alla våra inre och yttre rörelser, alla våra tankar, ord och handlingar. Det syftar icke endast på, allt hvad wi göra utan på allt hvad wi antingen tala eller tänka. Det är derför en icke ringa sak att i denna mening af ordet, "wandra wärdigt den kallelse hwaruti wi fallade äro;" att tänka, tala och handla wid hvarje tillfälle på ett sätt, som är wärdigt vår kristna kallelse.

21. Vi äro för det första fallade att wandra "med all öd-
mjukhet;" att hafwa "det finne uti os, som war i Kristus Jesus;"
att "icke tänka högre om os sjelfwa än wi böra tänka;" att vara
små, fattiga, ringa och eländiga i våra egna ögon; att känna os
sjelfwa såsom wi och tänka äro af honom för hvilken alla hjertan

äro uppenbara; att vara djupt medvetna om vår egen ovärdighet, om vår naturs fullständiga förderf, i hvilken intet godt bor, benägna som vi äro till allt ondt, motsträfwiga för allt godt, så att vi äro icke endast sjuka, utan "döda i öfwerträdelser och synder," till des Gud blåser på de torra benen och skapar lif genom sin muns Ande. Antag att detta är gjort; antag att han nu gjort os lefwande, inblåst lif i våra döda själar; huru mycket af det köttsliga sinnen qvarblifver icke ännu? Huru benägna äro icke ännu våra hjertan att afsvika från lefwande Gud? Hvilken dragning till synden kännes icke ännu i våra hjertan, ehuru vi weta att alla våra synder "som skedda äro under Guds tålamod," nu äro förlåtna? Och huru mycken synd widlåder icke, trots allt vårt bemödande, både våra ord och handlingar? Hwem kan vara fullt öfwerthygd om huru mycket som ännu finnes qvar af hans naturliga fiendskap till Gud eller huru långt aflagßen han ännu är från Guds liknelse, genom den okunnighet som är i honom?

22. Ja, antag att Gud nu renat våra hjertan och utrotat den sista qvarlewan af synden; vi funna lifwäl icke behålla den fulla kännedomen om vår egen hjelplöshet, vår yttersta oförståga till allt godt, om vi icke hwarje stund, ja, hwarje minut, erhålla nya krafter af höjden? Hwem är i stånd att tänka en god tanke eller att uppväcka ett godt begär, annat än genom den allsmägtiga kraften, som "werkar i os både wilja och gerning efter sitt goda behag?" Vi äro i behof, äfwen i detta nädestillstånd, af en djup och beständig öfwerthygelse härraf, i annat fall skulle vi ständigt löpa fara att beröfwa Gud hans ära, genom att berömma os af det vi undsfått, såsom om vi icke hade undsfått det.

23. Då vår själs innersta är helt och hållit genomdränkt af denna känsla, återstår att vi blifwa uppsylda af ödmjukhet. Detta ord, nyttjadt af apostelen Petrus, thikes innesatta att vi blifwa iklädda och beträcka dermed, såsom med en mantel; att vi blifwa allt igenom ödmjuka, både inwärtes och utwärtes; att den må genomtränga allt hwad vi tänka, tala och göra. Måtte alla våra handlingar flyta från denna källa; måtte alla våra ord andas ödmjukhet, på det alla menniskor må känna, att vi hafwa warit med Jesus och att vi hafwa lärt af honom att vara "ödmjuka af hjertat."

24. Och sedan vi lärt af honom som var lika mild som ödmjuk af hjertat, äro vi i stånd att "wandra med all ödmjukhet och saltmodighet;" ja, sedan vi lärt af honom som lärre såsom ingen menuista har lärt, att vara mild såwäl som ödmjuk af hjertat! Det innesattar icke endast en magt öfwer wrede, utan öfwer alla häftiga och pinsamma passioner; det innesattas att haſwa alla våra finnesrörelser rätt ordnade, ingen af dem hwarken för stark eller för swag, utan alla öfwerensstämmande med hwarandra, alla underordnade vårt förstånd, och förståndet styrd af Guds Ande. Låt denna finnessjemnhet styra hela din själ, på det alla dina tankar må flyta i en jemn ström och hela strömmen af dina ord och handlingar flyta till detta mål! I detta "tålalomod" skall du då "bewara din själ;" hwilken icke är din egen, så länge du kringföres af häftiga passioner. Härigenom skola alla menniskor förstå, att vi i werkligheten äro den milde och ödmjuke Frälsarens efterföljare.

25. "Med tålalomod." Detta ord är nära beslägtadt med saltmodighet men innesattar något mera. Det tillför osz den redan tunna segern öfwer alla våra plågsamma finnesrörelser, åfvensom öfwer alla mörkrets magter, öfwer alla anfall af onda menniskor och onda andar. Det är ett tåligt uthärdande af allt motstånd och orubblighet, under det alla vågor och stormar gå öfwer osz. Tålalomoden, ehuru än så ofta förolämpadt, är dock fortfarande det samma lugna och jemna sinne, som aldrig öfwerwinnes af det onda, utan öfwerwinner det onda med det goda.

26. "Fördragande hwarandra i färlef." Detta th̄ces innebära icke endast att vi aldrig harmas öfwer någon oförrätt; att vi icke hämna osz sjelfwa, skada eller bedröfva hwarandra, hwarken med ord eller gerning, utan åfvenledes att vi bärta hwarandras bördor, ja, ock mildra dem genom hvarje medel som står osz till buds. Det innesattar att vi delta med våra bröder i deras sorger, lidanden och swagheter, att vi stödja dem då de stå i begrepp att swigta under sina bördor; att vi bemöda osz att upplysta de domnade händerna och styrka de swaga knän.

27. Sanna medlemmar af Kristi kyrka "winlägga sig" med all möjlig flit, med all omsorg och möda, med uttröttligt tålalomod, (och allt skall ofta blifwa litet nog,) att "bewara Andens enhet genom fridens band;" att bewara samma ande af ödmjukhet och

mischet, af tålamod, saktmedigt fördragande och kärlek; och alla dessa sammansörda och knutna till sammans genom det heliga bandet, "Guds frid" uppsyrlande hjertat. Endast på sådant sätt kunnar vi bli swa och fortsära att vara lefsvande medlemmar af den kyrka som är Kristi lekamen.

28. Af hela denna betraktelse visar det sig tydligt hvarför kyrkan i gamla artikeln (vanligen benämnd "den apostoliska") kallas helig. Vi brukar säga "den heliga, allmäntiga kyrkan." Huru många beundranswärda orsaker harwa icke blifvit uppgifna för att förståvara denna benämning? En lärd man säger os: "kyrkan kallas helig, emedan Kristus hennes hußwud är helig." En annan framstående författare försäkrar os, att "den kallas helig emedan alla deß förertringar äro afsedda att beförra helighet." Återigen en annan, "emedan vår Herres afsigt war att alla medlemmarne af kyrkan skola vara heliga." Nej, den kortaste och enklaste orsaken som kan ansöras, och den enda sanna, är: kyrkan kallas **helig**, emedan den är helig, emedan hvarje **verklig** medlem deraf är "helig" — eburu i olika grad — "säsom han hvilken fallat dem, är helig." Huru tydligt är icke detta! Om kyrkan i sjelfwa sin sammansättning är en kropp af troende, då kan ingen menniska, som icke är en på Kristus troende, vara medlem af densamma. Om hela denna kropp är förenad genom en ande, egande en tro och ett deras kalleljes hopp, då måste det vara klart att den som icke har denna ande, denna tro och detta hopp, icke är någon lem af denna kropp. Häraf följer icke endast att ingen allmän swärjare, ingen sabbatsbrytare, ingen drinkare, ingen läderlig, ingen tjuf, ingen lögnare, ingen som lefwer i någon yttre synd, utan äfven att ingen som är under wredens eller högmodets magt, ingen som älskar werlden, med ett ord, ingen som är död för Gud, kan vara medlem af hans kyrka.

29. Kan då någonting vara mera orimligt än att sådana ropa **kyrkan**, **kyrkan**, och göra fordran på att vara ganska nitissa för deß bestånd, ja, ifriga försvarare af densamma; under det de för egen del hwarken harwa lott eller del deruti; och i sanning icke weta hwad kyrka är! Likväl är Guds hand med häruti, äfwen i detta hänsynsfulla skönjes hans spår, hans underbara wisdom, styrande deras misstag till hans egen ära, bjudande "jorden att hjälpa qwinnan!" Inbillningen att de äro medlemmar af denna

kyrka, leder werldsliga personer att beständigt försvara henne, i annat fall skulle ulfwarne, som omgifwa den lilla hjorden på alla sidor, inom kort sönderriswa den. Af denna orsak är det icke wisligt att reta dem mera än hwad som är oundvikligt. Twärtom, såtom oż just af denna orsak, om det är möjligt, "så mycket som till oż står, hafwa frid med alla menniskor;" så mycket mera som wi icke weta huru snart Gud äfwen kan kalla dem ut ur satans och försätta dem i sin älskelige Sons rike.

30. Må de, som äro verkliga medlemmar af kyrkan, se till att de under hela tiden wandra heligt och ostraffeligt i alla hänseenden! I ären werldens lhus; I ären en stad bygd på ett berg och som icke kan döljas. O, låten edert lhus lysa för menniskorna! Wisen dem eder tro med edra gerningar! Låten dem se uti hela eder umgängelse, att edert hopp är till det som ofwantill är! Låten alla edra ord och handlingar uppenbara den Ande, hwar-efter I ären nämnida! Framför allt, låten eder kärlek öfwerflöda! Låten den sträcka sig till hvarje menniskobarn! Låten dem rik-sigen öfwerflöda till hvarje Guds barn! Och låten härigenom alla menniskor weta hwilkens lärjungar I ären, "emedan I älsken hwarandra!"

Trettiondeandra predikan.

Kyrkliga söntringar.

På det i lekamen ingen söntring må vara.
1 Kor. 12: 25.

1. Om det finnes något ord i vårt språk så obestämdt till sin betydelse som ordet kyrka, då är det ett som står i nära frändstap dermed, nemligen: ordet "söntring" eller "parti." Det har warit föremål för öräknliga twister under många århundraden; och närapå öräknliga äro de böcker, som inom kristenhetens länder blifwa författade rörande kyrkliga söntringar. En stor mängd af dem hafwa blifvit tryckta i vårt land, särskildt under sista och i början af närvarande århundradet. Personer med det skarpaste

förstånd och den mest omfattande lärdom hafwa användt all sin förmåga både i tal och skrift på denna frågas lösning. Dessa strifster hafwa till en del frammanats af nödwändigheten, sedan den stora skiljomuren uppdrogts mellan romerska och reformerta kyrkan. Söntring och fätteri äro förebråelser, som medlemmarne af romerska kyrkan aldrig försummat att anföra mot dem, som skiljt sig från henne; sådant har sysselsatt både tankar och penna hos de skickligaste stridskämparne inom båda lägren. Alla hafwa i allmänhet vid stridens början warit förvissade om segren, tagande för af gjordt, att kraften af deras bewis woro så stor, att ingen rättfankande person skulle kunna motstå densamma.

2. Unmärkas måste likwäl, att högst litet godt blifvit uträttadt genom dessa strider. Högst så af de warmaste och skickligaste skrifftällare hafwa förmått öfvertyga sina motståndare. Efter allt som blifvit sagdt, äro katolikerna fortfarande katoliker och protestanterna äro protestanter. Lika liten framgång hafwa dock de haft, som så häftigt twistat angående söntringen inom engelska kyrkan. De som skilje sig från henne blewo beskylda för söntring; men lika ifrigt hafwa de förnekat anklagelsen och ingen har funnat öfvertyga motståndaren, hvarken från ena eller andra sidan.

3. Den förnämsta orsaken, hvarför dessa strider hafwa warit så gagnlösa, hvarsför så få på hvardera sidan hafwa blifvit öfverbewista, är den, att de sällan öfwerensstämma i sin tolkning af ordet "söntring," hvarom striden gällt, och då de icke faststält des betydelse förrän de börjat striden, så kunna de fortsara att strida i hela sin lifstid, utan att komma ett steg framåt, utan att förmå närliggande sig hvarandra.

4. Det är likwäl ett ämne af stor wigt, i annat fall skulle apostelen Paulus icke hafwa talat så omständligt derom. Det är dersför högst nödwändigt att vi betrakta:

I. Söntringens bestaffenhet och

II. Det onda deruti.

I. 1. Detta är så mycket mera af nöden då bland de oräknliga böcker, som blifvit skrifna angående ämnet både af katoliker och protestanter, det är svårt att finna någon enda, som förklrar det på skriftenligt sätt. Hela romerska kyrkan menar med söntring en skiljsmessa från deras kyrka och nästan alla våra

egna författare förklara det såsom en skiljsmässa från engelska kyrkan. Sålunda börjar både den ene och den andre på orätt sätt och stapplar öfver sjelfwa tröskeln. Hvar och en skall klart inse detta, då han lugnt betraktar de olika texterna, i hvilka ordet sönדרing förekommer. Af hela deras innehåll framgår det, att apostelen icke dermed antyder skiljsmässa från någon kyrka, hvarken allmän eller särskild, hvarken från den katolska eller någon nationalkyrka, utan en sönدرing *inom* någon af dem.

2. Låtom oss börja med första stället, der Paulus nyttjar ordet. Det är i 1 Kor. 1: 10. Der lyda orden: "jag förmanar eder, käre bröder, vid vår Herras Jesu Kristi namn, att I talen alla ett och att ibland eder icke må vara sönדרingar." Grundtextens ord är: (*σκισματα*.) Kan något vara tydligare än att sönדרingen, hvarom här talas, icke var en skiljsmässa ifrån, utan en delning af den Korinthiska församlingen? Fördenskull följa orden: "utan att I ären fullkommenade uti ett sinne och en mening." Du ser häraf, att en "förenings i sinne och meningar" var sjelfwa motsatsen till sönדרingen i Korinth. Detta var följaktligen icke en skiljsmässa från kyrkan eller den kristna församlingen i Korinth, utan en delning *inom* kyrkan, en skiljskraft i sinne och meningar (måhända äfwen i erfarenheten) hade uppstått bland dem, som det oaktadt fasthöllo den yttre föreningen såsom förut.

3. Af hvad beskaffenhet denna Korinthiska sönדרing war, är ännu tydligare fastställd — om något kan vara tydligare — genom orden som omedelbart följa: "jag menar detta," — detta är den sönדרing hvarom jag talar; I ären delade i olika partier, några af eder föredraga och framhålla en predikant, andra en annan; — "hvar och en af eder säger: jag är Paulist, jag är Apollist, jag är Kefist." Hvem ser icke, att sönדרingen, för hvilken apostelen här förebrår dem, är hvarken mer eller mindre än splittring i olika partier till följd af att de föredrogo den ene eller den andre predikanten? Olyka sönדרingar må hvar och en kristen inom hvarje religiös förening wakamt motarbeta.

4. Det andra stället der apostelen nyttjar samma ord, är 1 Kor. 11: 18, "när I kommen till sammans i församlingen — den kristna föreningen — hörer jag att ibland eder är sönדרingar." Här är grundtextens ord likaledes *σκισματα*. Men af hvilken beskaffenhet woro dessa sönדרingar? Apostelen berättar

os̄ det i 20 v.: "när I nu kommen till sammans," föregiswande åsfigten vara att hålla Herrens nattvard, "tager hvar och en sin egen måltid i förväg," såsom om det wore en hvardaglig spisning. Hvilken bestaffenhet var då söntringen? Den bestod deruti, att de vid deras sammankomster delade sig i små partier, hvilket uppväckte wrede och förbittring hos det ena mot det andra.¹

5. Det förtjenar vår synnerliga uppmärksamhet, att apostelen i detta kapitel nyttjar ordet (parti) **kätteri**, såsom helt och hållit litndigt med ordet **söntring**. "Jag hörer" säger han i v. 18, "att ibland eder uppstått söntringar, och till en del tror jag det." Dernäst tillägger han i v. 19, "thibland eder måste (söntringar) partier vara — ett annat ord af samma mening — på det de rätsinnige måge warda uppenbara ibland eder;" såsom wille han säga: "Gud tillåter i sin wisdom ett sådant oskick, på det de rätsinnige må blifwa uppenbara, att deras hela hjerta är rätt för honom." Begreppet **parti**, som blifvit så förvrängdt och så hårdt flandradt, under många århundraden, såsom om det betecknade willfarande åsigheter, åsigheter som wore stridande mot den "tro som en gång helgonen öfverlemnad war;" — hvilket har warit förewändning att förstöra stüder, döda nationer och utgjuta sjöar af oskyldigt blod — har icke den minsta häntydan till åsigheter, ware sig att de äro rätta eller orätta. Därmed menas helt enkelt: — öf-

¹ Bör man icke bemärka — för att här göra en liten afvikelse för deras skull, som plåga sig med onödigt bekymmer angående denna sak — att det syndiga förhållande, hvarför apostelen i detta kapitel bestraffar de korinthiska nattvardsgästerna, i allmänhet helt och hållit misuppfattas? Det war just detta och ingenting annat: "när de kommo till sammans wid nattwarden höll hvar och en sin egen måltid och det på ett sådant oskickligt sätt, att under det den ene hungrade, öfverlastade sig den andre, v. 21. Apostelen säger att de på sådant sätt åto och drucko en dom öfver sig — icke en fördömelsens dom, hvilket är en misuppfattning af ordet, utan en timlig dom, hvilken ofta förfortade deras lif. "Fördenskull — emedan I på detta sätt synden — äro många sjuka och swaga ibland eder." Gif här akt på twenne omständigheter! 1. Hvaruti bestod Korinthernas synd? Märk det väl och glöm det icke! Det war, att "hvar och en tog sin egen måltid" på det oskickliga sätt, att, under det somliga hungrade, woro andra öfverlastade. 2. Hwad war domen? Det war lefamlig swaghets och sjukdom (se v. 30.) hvilket måste sluta med döden om de icke bätttrade sig. Men hwad är detta för dig? Du kan icke begå denna synd, följsaktligen kan du icke komma under denna dom.

veralst der det förekommer i skriften — söntringar eller partier inom någon kristlig församling.

6. Det tredje och enda återstående ställe i detta bref, der apostelen nyttjar ordet söntring, är 25 v. i 12 kap., der han talar om lekamen, församlingen, hwarmed han tyckes beteckna den allmänna församlingen, hela Kristi lekamen. Han anmärker: "Gud har så fogat lekamen tillshöpa, att han åt de lemmar, hwilka något fattades, gifvit deß mera heder, på det i lekamen ingen söntring inå vara," v. 24. 25; omedelbart derefter fastställer han meningen af sitt ord: "utan alla lemmar må, den ena för den andra, haftwa samma omsorg, och om en lem lider så lida alla lemmarna med, och om en lem warde härlig hållen, så fröjda sig alla lemmarna med." Det är lätt att inse det ordet "söntring" här betecknar bristen på en öm omsorg om hvarandra. Derned åsyftas otwifwelaktigt en delning af fänslor hos några af dem mot deras bröder, en delning af hjertan, och derifrån härledde sig partierna, churu de fortsarande stodo i ytter förening med hvarandra och fortsoro att vara medlemmar af samma ytter församling.

7. Men mot det påstående att parti och söntring är en och samma sak tyckes en gensägelse vara att påafta. "I 2 Petri 2: 1 tages ordet parti i en helt annan mening." Apostielens ord haftwa följande lydelse: "Så woro och ibland folket falska profeter, såsom och ibland eder skola uppstå falska lärare, hwilka skola införa förderfliga partier och förneka Herren, som dem köpt haftwer." Man kan likwäl ej finna, att apostelen Petrus inlägger i ordet "partier" någon annan betydelse än apostelen Paulus. Till några andra åsigter, ware sig goda eller onda, hänvisar icke ens detta bibelställe. Här wissas snarare, att desse "falske lärare" skulle införa, eller gifwa anledning till "förderfliga partier, hwilka förneka Herren som dem köpt haftwer;" och sådana partier öfvervännna nu den kristna verlden.

8. Jag shall blißwa tacksam mot hvar och en, som kan wisa mig något annat ställe der ordet söntring finnes. Jag påminner mig endast dessa tre, och det är tydligt för hvarje opartisk läsare, att ordet på dessa ställen icke hänthyder på skiljsmessa från någon kyrka eller kristlig församling, hvarken med eller utan orsak; så att den möda och ihärdighet, ja, all den lärdom, som blifvit

nedlagd både af katoliker och protestanter vid nedskrifswandet af hela böcker mot söntringar, såsom en skilsmessa ware sig från den romerska eller från den engelska kyrkan, hafwa medfört högst ringa nytt. De hafwa fäktat mot sluggor af sin egen inbillning; wåldsamt fördömt en synd, som icke eger någon tillwaro annorlunda än i deras egen inbillning, som icke en gång blifvit förbjuden, nej, icke ens omnämnd hwarken i gamla eller nya testamentet.

9. Men finnes ingen synd, liktydig med den, som så många lärda och fromma striftställare hafwa fallat söntring, och för hwilken alla medlemmar af en kristlig församling böra omsorgsfullt åtwarnas? Jag twiflar icke på att den ju finnes, kan icke heller säga, huruvida icke äfwen det i en wiž mening bör kallas söntring, då någon utan orsak skiljer sig ifrån en förening af lefwande kristna. Det finnes ingen orimlighet uti att taga ordet i denna mening — ehuru det strängt taget icke är stristenligt. Säkert är att alla medlemmar af kristna församlingar omsorgsfullt borde warnas för detta; ty huru obetydlig saken än må synas vara och huru oftydig den än må anses, söntring äfwen i denna mening är i sig sjelf ett ondt och medförf skadliga följetter.

10. Det är i sig sjelft ett ondt. Att skilja sig från en församling af lefwande kristna, med hvilka man förut var förenad, är ett sorgligt brott mot kärlekens lag. Att förena oz tillmans är kärlekens egenskap och beskaffenhet, och ju större kärleken är, desto innerligare är föreningen; och så länge den fortfar i sin styrka, kan ingenting åtskilja dem, hvilka kärleken har förenat. Det är endast då vår kärlek har förkolnat, som vi kunde tänka på att skiljas från våra bröder, och detta är i sanning förhållanden med hvar och en som friwilligt skiljer sig från sina bröder. De föregifna orsakerna till skilsmessa funna vara oräknliga, men saknaden af kärlek är alltid den *werkliga* orsaken, i annat fall skulle de fortfarande "hålla Andens enhet genom fridens band." Det är för den skull motsatsen till alla dessa Guds bud, hvaruti broderlig kärlek föreskrifwes; motsatsen till den förmaning apostelen gifwer oz i Ebr. 13: 1, "blifwen fasta i broderlig kärlek;" motsatsen till budet i 1 Joh. 4: 7, "mina käraste älftom hvarandra;" motsatsen förnämligast till vår högtlovsade Frälsares ord: Joh. 15: 12, "detta är mitt bud; nu I skolen älska eder inbördes, såsom jag hafwer älskat eder;" ja, "deraf" säger han "stola alla

förstå att I ären mina lärjungar, om I haſwen kärlek inhördes." Joh. 13: 35.

11. Och liksom en sådan skilsmessa i sig sjelf är ond, varande ett brott mot den broderliga kärleken, så framalstrar den onda frukter, ja, sakenligt de skadligaste följer. Den gifwer rum för alla kärlekslösa finnesytringar, både hos osjelfwa och hos andra. Den framtvingar en hel här af onda miſtantar, hårda och kärlekslösa omdömen om hvarandra; den gifwer anledning till förolämpningar och wrede, som uppstår så wäl hos osjelfwa som ock hos våra bröder, hwilka, om de icke genaſt motarbetas, kunna uppväcka hos osjelfwa bitterhet, hämnd, och inrotadt hat, hwilket, hvarhelsit det finnes, skapar ett helwete här, och är en förelöpare till de ewiga qvalen på andra sidan grafven.

12. Men de onda följderna af detta slags söndring inskränka sig icke allenast till hjertats fänslor. Onda finnesytringar kunna icke länge stanna inom osjelfwa, förr än de utbryta i det yttre. "Hwad hjertat är fullt utaf, det talar munnen." Såsom den, hwilkens hjerta är fullt med kärlek, "öppnar sin mun med wiſdom och på hans läppar är mildhetens lag," så äfwen den, hwilkens hjerta är fullt af fördomar, partiflhet, wrede, miſtänksamhet eller något annat onvänligt i finnelaget, han skall helt säkert öppna sin mun på ett sätt, som är öfwerensstämmande med hans finnesriftning. Härifrån skall då utgå, om icke lögn och wrede, hwilket swärlijgen kan undvikas, likwäl bittra ord, förtal, baktal och ondt tal af alla möjliga slag.

13. Från onda ord, från förtal, baktal och ondt tal, huru många onda gerningar framflyta icke naturligen derifrån? Wrede, afund, orätta finnesytringar af hvarje flag inskränka sig icke endast till ord, utan leda beständigt menniskan till alla slags ogudaktiga och orättvisa handlingar. En rik förd af alla dessa mörkrets werk se wi då insamlad. Tusentals fjälar — icke få ibland dem wandrade en gång i Guds ansigtes ljus — blifwa slutligen bortförda från fridens väg och sist uppslukade af det ewiga förderfwet.

14. Wäl må vår högtlofwade Herre säga: "we werlden för förargelse skull; dock förargelse måste ju komma!" Ja, ett stort antal af dem måste nödwändigt uppstå, då en brytning af detta flag sker i någon kristen församling, under det de, som lemma den,

bemöda sig att rättsfärdiga sig sjelfwa genom att döma dem, från hwilka de utgått, då dessa å andra sidan tillbakawisa anklagelsen, och bemöda sig att lägga skulden på motparten. Men huru bedröfwas icke Guds Heliga Ande af alla dessa brytningar! Huru hindras han icke i sina milda werkningar på själarna! Partier och söntringar i ordets kristenliga mening skola förr eller senare bli swa en följd häraf, hvarigenom kärleken i många warder förfolnad. Hungern och törsten efter Guds rättsfärdighet — efter hans wälbehag, efter hans belätes upprättande i själen — astager; den brinnande nitäskan, hvaraf så många förr woro uppfyllda, att få befrämja Guds werk i brödernas själar, astynar till deß den, allt efter som förargelserna tillväxa, gradvis bortdör. Och i samma mån som Andens frukter wißna och förswinna, så löttets gerningar öfwerhanden, hwilka fullständigt förstöra först det kristliga lifwets irre kraft och dernäst deß ytter form. Dessa slutledningar äro icke tomma inbillningar utannakna verkigheter. På sådant sätt haswa förhållandena om och om igen gestaltat sig under de sista trettio å syratio åren, och alla dessa bittra frukter haswa, såsom wi öfverallt sett, söntringarna framalstrat.

16. Och hwilken stötesten lägges icke här i vägen för dem som utantill äro; för dem, som äro främmande för kristendomens, för gudaktighetens både form och kraft! Med sorg förnimma wi huru de triumfera, huru de fröjda sig öfwer dessa en gång så brinnande kristna. Huru frimodigt kunna de icke då fråga: i hwilket asseende äro nu dessa bättre än wi? Huru skola de icke förhärda sina hjertan mer och mer emot sanningen och "wälsigna sig sjelfwe i sin ogudaktighet," från hwilken de kristnas exempel antagligen skulle haswa återsört dem, om de beständigt hade varit ostraffbara i sitt uppförande! Sådan är den beklagansvärda skada, som åstadkommes, då personer söndra sig från en kristen kyrka eller en församling af lefwande kristna. De skada således icke blott sig sjelfwa, utan hela församlingen och hela werlden i allmänhet.

17. Men måhända sådana personer wilja säga: wi gjorde det icke friwilligt, wi woro af våra samweten twingade att skilja os från den eller den församlingen, emedan wi icke ansågo os med ett godt samwete kunna qvarstå utan att synda. Det war os icke medgifvet att qvarblifwa der utan att bryta ett Guds bud. Om detta war förhållandet, då kan man icke förebrå dig för att du

skiljt dig ifrån nämnda församling. Antag till exempel att en sådan person var en medlem af katolska kyrkan, der han ej funde qvarstå, utan att göra sig skyldig till afgudadyrkan genom att tillbedja antingen heläten, helgon eller englar, då blef det ju hans oafvisliga pligt att lemnna den kyrkan, att helt och hållet skilja dig ifrån densamma. Antag att en annan icke funde stanna qvar i engelska kyrkan utan att göra någonting, som Guds ord förbjuder, eller försumma någonting, som Guds ord tydligt befaller; om detta wore förhållandet — men lofward ware Gud att det icke är så — då borde ju ock en sådan skilja dig från nämnda kyrka. Jag will göra detta förhållande till mitt eget. Jag är nu, och har allt ifrån min ungdom warit en medlem och en tjenare af engelska kyrkan. Jag har icke någonsin haft någon önskan, att skilja mig ifrån den förr än min själ skiljes ifrån min fröpp. Litwäl, om det icke wore tillåtet för mig att förblifwa inom densamma utan att försumma hwad Gud uppmanade mig att göra, då skulle det bliwä nödwändigt, rätt, och min oafvisliga pligt, att utan uppskof skilja mig ifrån densamma. Jag will tala tydligare och bekänner således: jag wet att Gud har fallat mig att predika evangelium och min egen frälsning är beroende utaſ, att jag lyder denna min fastelse — "we mig om jag icke predikar evangelium." Alltså, om jag icke funde stanna qvar i kyrkan utan att försumma detta, utan att afstå från att predika evangelium, då wore det nödwändigt att skilja mig ifrån den eller ock att förlora min egen själ. På samma sätt, om jag icke funde fortsfara att vara förenad med någon mindre församling, kyrka eller kristligt samsund utan att begå synd, utan att sjuga eller skrymta, utan att för andra predika läror, hwilka jag icke sjelf trodde, då skulle jag vara nödtwungen att skilja mig från en sådan församling och i alla sådana fall skulle synden, att framkalla en föndring med alla deſ onda följer icke hwila på mig utan på dem, som nötgade mig till detta utgående, genom att framställa sådana wilor för mitt qvarstående, hwilka jag för samwets skull icke funde antaga. Men då sådant ej förekemmer, då den kyrka eller förening hwilken jag nu tillhör, icke twingar mig att göra någonting, som Guds ord förbjuder eller förhindrar mig att göra hwad det ålägger mig, då är det min oafvisliga pligt att qvarblifwa i en sådan kyrko-gemenskap. Om jag då skiljer mig ifrån den utan någon sådan nödwändighet, då drabbar answaret

rättvist mig för alla de skadliga följderna af en sådan skilsmessa, jag må hafwa förutsett dem eller icke.¹

18. Jag har talat utförligt öfwer detta ämne, emedan det blifvit så litet förstådt, emedan så många af dem, hvilka bekänna sig ega mycken religion, ja, och i verkligheten åtnjuta ett mått deraf, icke hafwa det ringaste begrepp om detta ämne, samt föreställa sig att en sådan skilsmessa icke är någon synd alls, utan kunna de lemma en kristen församling med lika mycken lätthet, som de gå ur ett rum i ett annat; men skulden drabbar dem rättvist både inför Gud och menniskor, för en handling som i sig sjelf är ond och som medför onda följer.

19. Jag förmanar dersför alla mina bröder, alla som frukta Gud och hafwa ett begär att behaga honom, alla som åstunda att hafwa ett obejmittadt samwete inför Gud och menniskor, betrakten ej detta ämne såsom wore det af mindre wigt! Tagen det i lugnt öfwervägande! Sliten ej hastigt de band, som förena eder med någon kristlig församling! För dig deremot, som blott är en **namnchristen**, har detta ringa betydelse. Du står icke i någon intre förenig med några af Kristi lemmar. Huru du kallas en kristen, är du likwäl icke någen verklig medlem af någon kristlig kyrka. Men är du en lefwanter lem, "lefwer du det fördolda lisvet med Kristus i Gud," aksa dig då för att "söndra Kristi lekamen" genom att skilja dig från dina bröder! Det är en sak som i sig sjelf är ond och den har svåra följer. O, haf medlidksamhet med dig sjelf, haf medlidksamhet med dina bröder; haf medlidksamhet med den ogudaktiga werlden! Lägg icke flera stötestenar i deras wäg, för hvilka Kristus lidit döden!

20. Men om du är rädd — och det icke utan orsak — för sönדרingar, orätt så fallade, huru mycket mera bör du då icke båfwa, om ditt samwete är ömt, för söntring i deß sanna kristensliga mening! O, aksa dig, jag will icke säga för att bilda utan för att fortsvara uti eller uppmuntra något parti inom någon kristlig förenig! Uppmuntra aldrig, gif ännu mindre anledning, hwarken med ord eller handling, till någon splittring derinom! Enligt

¹ Efter mogen öfverläggning hafwa metodisterna i vårt land ändtligen bestämdt sig för att utgå ur statskyrkan, men ett sådant förhållande strider ingalunda emot Wesley's åsiktningsätt, emedan ställningen nu här i Sverige är helt annorlunda än den då var i England.

sakens beskaffenhet måste det vara föndringar (partier) ibland eder, men "håll dig sjelf ren." Twista ej till deß du är inblandad i partiwäsendet! Undvik att delta i striden från början! Haf ej umgänge med dem, som gerna strida, som älska striden! Det besannas alltid: "den som älskar strid, älskar icke Gud." "Fär efter frid med alla" eljest kan du icke "fara efter helgelse." "Söf" icke allenast "friden" utan "fär efter honom," om den tyckes wilja fly ifrån dig, "tillåt den icke att gå!" "Låt dig icke öfwerwinnas af det onda, utan öfwerwinn det onda med det goda!"

21. Lycklig är den, som blir en fridstiftare i Guds församling. Hvarför will du icke eftersträfwa det? Var icke nöjd med att icke uppväcka strid, utan gör allt hvad du kan, för att dämpa eller utsläcka sjelfva den första gnistan af densamma. I sanning det är långt lättare, att förhindra flamman att utbruta än att släcka den efteråt. Likväl war icke ens rädd för ett sådant försök! Fridens Gud är på din sida, han will gifwa dig lämpliga ord och sända dem djupt ned i åhörarnes hjertan. Noli difidere: noli discedere, siger en from man; fac quod in te est; et Deus aderit bonæ tuæ voluntati. "Vita tryggt på honom som eger all magt och som har alla hjertan i sin hand!" Gör hvad i din förmåga står och Gud will vara med dig och leda dina wälmenta bemödan till en god utgång! Tröttna icke att göra godt; ty i sinom tid skall du uppfära utan återwändo, så framt du icke uppgifves! Gal. 6: 9.

Trettiondetredje predikan.

Dundskans hemlighet.

Dundskans hemlighet werkar allareban. 2
Thess. 2: 7.

1. Utan att undersöka huruwida dessa ord hafva afseende på något särskilt förhållande inom den kristna kyrkan — apostelen synes tydligen syfta på de förberedande anstalterna för antikristis uppträdande — will jag i denna afhandling med anledning af apo-

stelens ord framställa och besvara den wigtiga frågan: på hvilket sätt har ondskans hemlighet verkat ibland os till deß den nära på har öfvertäckt hela jorden?

2. Det wissa är, att "Gud skapade menniskan fullkomligt helig och fullkomligt lycklig; men genom sitt uppror mot Gud förderwade hon sig sjelf, förlorade Guds wälbehag och hans likhet samt införde synden med alla deß åtföljande lidanden öfver sig sjelf och alla sina efterkommande. Den barmhertige Guden lemnde henne litwäl icke i detta hjälps- och hopplösa tillstånd. Han hade bestämt sin Son, sin ensfödde älskade Son, som är hans härlighets sten och hans wäsendes rätta afbild, att blifwa menniskornas frälsare, försoningen för hela werldens synder, den store läkaren, hvilken genom sin allsmägtige Ande skulle hela själarnes sjukdomar och återställa dem såväl till Guds wälbehag som till hans lithet, i hvilken de woro skapade.

3. Denna stora gudaktighetens hemlighet fick sin första uppenbarelse just vid sjelfwa den tid, då första löftet gafs om qwinmans säd. "Lammet," som i Guds rådslut var "slagtagt ifrån werldens begynnelse," började redan då att färnya menniskornas själar genom sin helgande Ande. I Abel hafwa wi ett tydligt bewis härpå, th "han fick witnesbörd af Gud, att han war rätsärdig." Och redan då blefwo alla, som woro delaktiga af samma tro, äfven delaktiga af samma frälsning; de woro icke allenast återinsatte i Guds wälbehag, utan äfven återställda till hans lithet.

4. Men huru högst ringa war icke antalet af dessa äfwen under den äldsta tiden! Så snart menniskorna begynte förökas på jorden, såg Gud från sin himmel, att menniskans ondskan war stor på jorden, så stor, att all hennes hjertas diktan och trakstan war intet annat än ond beständigt. 1 Moseb. 6: 1—5. På samma sätt fortfor det att vara, utan något mellanrum, till deß Gud afkunnade det fruktansvä尔da utslaget: "menniskorna, som jag skapade, will jag förgöra utaf jorden."

5. Endast Noah fann nåd för Herren, th han war en from och fullkomlig man och förde ett gudeligt lefwerne i sin tid; för den full bewarade Gud honom och hans hustru samt hans söner och deras hustrur från det allmänna förderwfvet. Man skulle hafwa föreställt sig, att denna ringa återstod äfwen skulle hafwa blifvit fullkomlig och fört ett gudeligt lefwerne i sin tid; men förhållandet

war långt ifrån sådant. Straxt efter denna ovanliga besvisse finna vi en af dem, nemligen Ham, neddragen i synden och af sin fader förbannad. Och huru verkade icke ondskans hemlighet allt sedan, icke allenast bland Hams esterkommande utan äfven bland Jasets, ja, äfven bland Sems esterkommande — Abraham och hans familj delvis undantagen.

6. Ja, huru verkade den icke äfven bland Abrahams esterkommande, bland Guds utvalda folk! Woro icke ävnen dessa ända till Moses, till Davids, till Malakias, till Herodes den stores tid, ett trolöst och halsstarrigt släkte, en syndig nation, ett ogudaktigt folk, som ständigt öfvergaf Herren och förolämpade den Helige i Israel? Likväl hafwa wi ingen orsak att tro, det de woro wärre än de folkslag som omgåswo dem, hwilka i allmänhet woro nedräkta i sedeförderf och afguderi.

7. Wid tidens fullbordan, då all slags ondsså, ogudaktighet och orättfärdighet hade spridt sig bland alla folkslag och öfvertäckt jorden såsom en flod, behagade det Gud att upprepa ett banér deremot, genom att "införa sin Försifödde i werlden." Wäl borde man då hafwa wäntat, att gudaktigdetens hemlighet skulle helt och hållt segra öfwer ondskans hemlighet, att Guds Son skulle bli swa ett ljas för hedningarna såwäl som en frälsning för sitt folk Israel. Man skulle hafwa tänkt att hela Israel, ja, och hela jorden snart skulle bli swa uppsyld med Herrrens åra. Men ack, ondskans hemlighet öfverflödade fortfarande, nära på öfwer hela jordens yta. Huru högst så woro icke de menniskor, hwilkas själar blefwo helade genom sjelfwa Israels läkare, Guds Son! "I de dagar då Petrus stod upp ibland lärjungarne var hopen af de församlade wid etthundrade och tjugo," Ap.=gern. 1: 15. Och till och med dessa woro endast till en del helade, de förnämsta af dem hade straxt förut warit så swaga i tron att, ehuru de icke lift Petrus förnekade sin mästare, öfvergåswo de honom likväl och flydde. Ett tydligt bewis, att "den Helige Ande war icke ännu gifwen, efter Jesus ännu icke war förhärligad." Joh. 7: 39.

8. Det war då han hade farit upp i höjden och "fört fängelset fånget," att Fadrens löste blef uppsyldt, hwilket de hade hört af honom. Det war då han började att verka och wisade, att "honom war gifwen all magt i himmelen och på jorden." "Då Pingstdagen war inne, wardt hastigt ett dö'n af himmelen, såsom

af en framfarande stark blåst och dem syntes fönderdelade tungor såsom af eld och de woro alla uppsylda af den Helige Ande," Ap.=gern. 2: 1 o. fl. Till följd deraf blefwo tretusen själar helade från sina sjukdomar, de blefwo återstälda till Guds gemenskap och likhet, efter en predikan, den apostelen Petrus höll, v. 41. Och alla dessa treende wero till sammans och hade allting gemensamt. "Uti bela hopen af dem som tredde," hwilka nu storligen hade förökats, "var ett hjerta och en själ, och ingen af dem sade något vara sitt af det han egde, utan allting war dem gemensamt." Och "stor nåd war öfwer dem alla, icke heller fans ibland dem någon behöswande, ty så många som egde åker eller hus sålde dessa och buro wärdet för det sålda och lade det för apostlarnes fötter, och det utdelades åt hvor och en efter hans behof."

10. Men här möter oss en fråga, som sakens bestaffenhet frammanar: hvad gaf dem anledning att hafta allting gemensamt, då de icke hade något bestämt bud att så handla? Jag svarar: det behöfdes intet ytter bud, budet war skrifwet i deras hjertan. Det härleddes sig helt enkelt och nödwändigt från den grad af kärlek, hwaraf de woro bessjälade. Gif akt på: "de woro alla ett hjerta och en själ." Icke en enda, så lyda orden, sade något vara sitt af det han egde, han kunde ej föra ett sådant språk; ty hans hjerta öfverflödade af kärlek; och öfverallt der detta förhållande eger rum skall och samma werkan sakenligt förspörjas.

11. Här syntes gryningen af evangelii nulla dag. Här war en werkslig kristlig kyrka. Nu hade rättfärdighetens sol uppgått öfwer jorden med salighet under sina wingar. Nu "frälste han sitt folk från deras synder," nu "helade han alla deras sjukdomar." Han icke allenast lärde dem den Guds dyrfan, som är den rätta läkedomens för själen, utan han planterade den på jorden, han uppsyldes alla troende själar med rättfärdighet, med tacksamhet till Gud och god wilja mot mennisckorna, atföljd af "en frid som öfvergick allt förstånd," i förening med "en outvägglig och härlig glädje."

12. Men huru snart begynte icke ondskans hemlighet återigen att werka, hwarigenom den härliga utsigten fördunklades? Den begynte att werka, icke uppenbart utan fördoldt hos twenne troende, nemligen Ananias och Saphira. De sålde sin egendom i

slikhet med de öfriga och antagligen af samma bewekelsegrund; men lemnade efteråt i sina hjertan rum för djeswulens ingifwelse, de "befrågade sig med fött och blod," samt togo undan en del af wärdet för egen räkning. Se här de första kristna, som "ledo skeppsbrott på tron och ett godt samwete," de första som föllo tillbaka i förderfwet i stället för att fortsätta i "tro och frälsa själén!" Gif akt på att kärlek till penningen war den första smitta, som skadade trosliswet inom den kristna församlingen. Männe icke samma förhållande skall inträffa under alla tidsåldrar, då Gud förnyar samma sin Andes werk? O, låten warna eder, I som tron på Kristus! I hwilken andelig ålder I än mågen besfinna eder, ware sig att I ären barn, ynglingar eller fäder i nåden, sen den för eder af själsfienden utlagda snaran; en snara som färskildt blifwer eder öfwerhängande, sedan I hafwen undgått all annan besmittelse af werlden! "Ulfster icke werlden, icke heller de ting som äro i werlden!" "Den der älskar werlden, i honom är icke Fadrens kärlek," hade han än förut besfunnit sig i ett bättre själstillstånd, nu är dock Fadrens kärlek icke i honom.

13. Denna smitta sic dock icke gripa omkring sig i den första kristna kyrkan, emedan de besmittade lemmarne genast affsuros från kroppen. Genom Guds uppenbara dom öfwer de första af-fällingarne "kom stor räddhåga öfwer hela församlingen och öfwer alla dem som detta hörde," Ap.=gern. 5: 11. Så att åtminstone för det tillfället ingen vågade följa deras exempel. Under tiden woro de kristna fulla med tro och kärlek; de fröjdade sig öfwer att hafwa allting gemensamt och deras antal ökades så att hopen blef stor både af män och qvinnor, som togo wid tron.

14. Om wi fråga på hwilket sätt ondfkans hemlighet, satans magt, återigen begynte werkä inom den kristna kyrkan, skulle wi finna att den werkät på ett helt annat sätt och att den antagit en helt annan skepnad. En partifshet insmög sig ibland dem som trodde på Kristus. De, som hade sig utdelningen af den gemensamma kassan anförtrodd, wisade sig göra afseende på personer, så att de försedde dem wäl som woro af deras eget folk, under det enkor, som till bördern woro greker, blefwo förbisedda wid den dagliga utdelningen. De singo icke af de allmänna medlen hwad som för deras dagliga behof war oundgängligt. Här wisade sig ett uppenbart brott mot den broderliga kärleken hos judarne, en

synd lika stridande både mot rättvisa och barmhärtighet, och det så mycket mera, som grekerna såväl som judarne hade fålt allt hvad de hade och burit wärde af det fällda samt lagt det för apostlarnes fötter. Se här den andra smittan, som spridde sig inom den kristna kyrkan. — Partisshet, anseende till personen, för mycken uppmärksamhet för ens egna och för liten för andra, ehuru lika berättigade.

15. Men det onda stannade icke här, utan ett ondt gaf upphof till mycket annat ondt. Från partissheten hos judarne härledder sig ett knorrande hos grekerna, som gaf sig luft icke blott i öwünsliga tankar utan i öwünsliga ord, hårdt, ondt tal, ja, baktal. Och genom "denna bittra rot," som fälunda uppväxte, blefwo utan twifvel "många besmittade." Apostlarna uppfunno visserligen snart ett medel att undanrödja all anledning till detta knorrande, likwäl stannade så mycket af den onda roten qvar, att Gud fann det nödvändigt att nyttja ett kraftigare botemedel. Han släppte verlden lösi på dem alla, om så lyckligt måtte vara, att de genom lidanden, genom deras egodelars förflofling, genom plågor, fängelse och sjelfwa döden, kunde på en gång både straffas och helas. Förföljelsen, Guds sista botemedel för ett affälligt folk, hade den lyckliga werken för hwilken den var affedd. Våde partissheten hos judarne och knorrandet hos grekerna upphörde så, att församlingen nu hade frid och uppbhggde sig i kärleken till Gud och till hwarandra inbördes samt "wandrade i Herrens fruktan och tillväxte genom den Helige Andes tröst." Ap.-gern. 9: 31.

16. Det tyckes hafwa warit någon tid härefter, som ondskans hemlighet begynte att verka under form af partinit. Stor bedröfwelse uppstod till följd af somligas nit för omskärelsen och öfriga delar af ceremoniallagen, till deß apostlarne och de äldste gjorde ett slut på det onda, som deraf härflöt, genom det bestämda afgörandet: "det syntes den Helige Ande och os för godt att yttermara ingen tunga lägga på eder, utan dessa nödwändiga stycken, att I afhållen eder från det, som åt afgudarne offradt är, och från blod och från det förgivna är och från boleri," kap. 15: 28, 29. Likwäl war detta onda icke helt och hållt utrotadt. Dösta bröt det ut igen, hwilket vi se i många af Pauli bref, ifyunnerhet det till Galaterna.

17. Närö förenadt med detta war ett annat bebröfligt ondt, som wid samma tid uppstod i kyrkan: brist på fördragksamhet som följsakligen alstrade wrede, twist, trätor, oenighet. Ett mycket anmärkningsvärdt förhållande af detta slag är omnämndt här i samma kapitel.¹

18. Sjelfwa den första kristna församlingen i Rom war icke helt och hället befriad från detta onda. Söndringar och förargelser uppstodo äfwen der (Rom. 16: 17) ehuru de kristna i allmänhet der shnes hafwa wandrat i kärleken. Men huru tidigt verkade icke ondskans hemlighet och huru kraftigt i den korinthiska kyrkan? Der woro icke endast partier, bitterhet, häftiga trrätor ibland dem utan äfwen öppen synd, ja, sådant boleri som ibland hedningarne är oerhördt, 1 Kor. 5: 7. Ja, det war nödigt att påminna dem om att hvarken horkarlar, eller tjußwar, eller giriga, eller drinkare skola ärfwa Guds rike, kap. 6: 9, 10. I alla Pauli bref finnes bewis i öfverflöd, att ogräs växte upp tillsammans med hwetet i alla församlingarne, och att ondskans hemlighet öfverallt, på tusende sätt motverkade gudaktighetens hemlighet.

19. Då Jacob skref sitt bref, särskilt afsett för och ställdt till de tolf förskingrade stammarna, de omvända judarne, hade ogräset, som der spridt sig bland hvetet, uppwäxt till ynnig förd. Den stora pestmittan för all fann kristendom, "tro utan gerningar," hade spridt sig wida omkring och uppfylt kyrkan med en "wisdom nedanestier, som är jordist, sinnlig och djefwulst," och som framkallade icke blott ett förhastadt dömande jemte annat ondt tal, utan som uppwäckte afund, strid, oreda och allt annat ondt. En hvar, som uppmärksammt genomläser fjerde och femte kapitlen af detta bref, skall i sanning blihwa frestad att tro det ogräset äfwen i denna första tiden närapå hade förgwäxt hvetet och att bland de flesta af dem, till hvilka Jacob skref, ingenting mera än gudaktighetens form, om ens den, fans qvar.

20. Petrus skrifwer wid ungefär samma tid till de kristna, som förskingrade woro i provinserna Pontus, Galatien, Kappadosien, Asien och Bethynien. Dessa woro antagligen några af de allwarligaste kristna, som då funnos i werlden. Likwäl, högst få

¹ Se predikan "Om kärleken," sid. 17 och 18 der den här antydda misfämljan mellan Paulus och Barnabas utförsligt behandlas.

äfwen bland dem woro utan fläck och skrynta! Och hwilket bedröfvelseväckande ogräs hade icke äfwen der uppwäxt till sammans med hwetet? Somliga af dem hade infört förderfliga partier och förnekade Herren, som dem köpt hade, och många efterföljde deras lösaltighet, om hwilka apostelen gifwer en nedslående beskrifning: "de wandra efter köttet i oren lusta, såsom osläliga djur, som af naturen dertill födde äro, att de skola fångna och slagtade warda. De äro skamfläckar och styggelser, då de gästa med eder wid färleksfesterna — då öfliga inom hela kyrkan; — de hafwa ögonen fulla af horeri, och de låta icke afhålla sig från synden; de äro källor utan watten och molnskyar, som af stormwädret drifwas, åt hwilka förvaradt är det svarta mörkret till ewig tid." Och litewäl buro dessa menniskor namnet af kristna och funnos äfwen då i kyrkans sköte! Icke heller omnämner apostelen, att denna smitta blott föresans inom någen särskild kyrka, utan han betecknar den såsom en allmän plåga, hwaraf alla församlingarne wid den tiden ledo.

21. Så lyder den äkta historiska berättelsen om ondskans hemlighet, sådan den verkade i de apostolijska kyrkorna — en berättelse, gifwen icke af judar och hedningar, utan af sjelfwa apostlarne. Här till funde wi lägga en berättelse, öfwerlemnad åt oss, af kyrkans stora Husvud och grundläggare. "Han som håller de sju stjernorna i sin högra hand, den der wandrar midt ibland de sju gyllene ljustakar," "det trofasta och sannfärdiga wittnet." Vi funna, af tillståndet inom de sju kyrkorna i mindre Asien, göra oss en tydlig slutsats om kyrkans tillstånd i allmärhet. En af dessa, den i Filadelsia, hade visserligen bewarat Jesu ord och hade icke förnekat hans namn. Uppenb. 3: 8. Kyrkan i Smyrna var likaledes i ett blomstrande tillstånd, men alla de öfriga woro mer eller mindre förderswade, alldensund många af dem icke woro bättre än kyrkorna i vårt århundrade; och Herren hotade dem med en straffdom som längesedan gått i fullbordan: "borittagandet af ljustakan från des rum."

22. Sådant war den kristna kyrkans verkliga tillstånd till och med under första århundradet, en tid, på hwilken icke allenast Johannes utan de fleste af apostlarna lesde och hade uppsigt öfver den. Men hwilken hemlighet ligger icke deri, att den allwise, nädefulle och allsmägtige, tillåter att ett sådant förhållande kan få fortfara icke allenast i en, utan så långt wi funna förstå, i hvarje

kristen församling, endast med undantag af Smyrna och Filadelfia! Och huru kan detta förklaras? Hvarför woro dessa senast omnämnda församlingar mindre förderswade än de andra kyrkorna i Asien, för att icke gå vidare? Det synes, som orsaken dertill skulle vara, att de hade mindre rikedomar. De kristna i Filadelfia hade bokstafligen icke tillväxt i rikedomar såsom de i Efesus och Laodicea; och om de kristna i Smyrna hade förmärksvat mera rikedom, så hade den blifvit förstingrad genom försöljelsen. De kristna således, som hade mindre af denna werldens gods, bibe-hollo mera af evangelii renhet, enkelhet och kraft.

23. Men är icke denna skriftenliga berättelse om de äldsta kristna raka motsatsen till menniskornas vanliga uppfattning? Vi föreställa os lätt, att de första kristna kyrkorna woro alltigenom förträffliga och fullkomligt motsvarande den kraftiga beskrifning som Petrus citerar från Moses: "I ären det utvalda slägter, det konungliga presterkapet, det heliga folket och det egendomsfolket." Och sådan war utan all twifvel den första kristna församlingen, som grundlades på pingstdagen. Men huru snart blef icke det fina guldet orenadt? Huru snart blef icke vinet blandat med watten? Huru fort war icke den tid, som förflot innan denna werldens gud så långt utsträckte sitt rike, att de kristna i allmänhet woro svåra att urskilja från hedningarne, med undantag af deras åsigter och deras sätt att tillbedja Gud.

24. Om kyrkans tillstånd i sjelfva det första århundradet war så förligt, så kunna wi icke antaga att tillståndet skulle vara bättre i andra århundradet, utan twifvel blef det wärre och wärre. Tertullianus, en af de mest allvarliga kristna i det århundradet, har gifvit os en berättelse derom i de olika delar af sina skrifter, der wi lära att sann inwärtes kristendom war svår att finna, ja, att icke allenaft de kristnas sinnesrigtning i det närmaste war lika som deras hedniska grammars; — högmod, häftighet, kärlek till werlden, regerade lika hos båda — utan deras lif och wandel liknade äfven hedningarnes. Hans skrifter, som äro ett troget wittnesbörd om det allmänna förderswet bland de kristna, tyckes hafwa uppväckt ropet mot Montanus och mot Tertullianus sjelf, då han blef öfwerthgåd om, att Montani wittnesbörd war öfwerensstämmande med sanningen. De willfarelser, för hvilka Montanus beskyllades, äro icke lätt att utfinna — jag tror hans stora willfarelse bestod

deri, att han påstod, att "utan (inre och yttre) helighet ingen skall se Herren."

25. Cyprianus, biskop i Carthago, som lesde och med wälfignelse verkade i medio af tredje seklet, är i alla afseenden ett trowärdigt wittne. Han har efterlemt en mängd bref, i hvilka han särskilt berättar om kristendomens ståndpunkt på sin tid. Vid genomläsningen af dessa bref är man frestad tänka, att skildringen deri gifwes just öfwer kristendomstillsändet i vårt århundrade. En så fullständig brist på sann kristendom förspordes i allmänhet, icke blott hos menige man utan och hos presterskapet, som beherrskades af ärelystnad, wrede, girighet och alla andra laster, så att de kristna i Afrika då aldeles liknade de kristna i England nu för tiden.

26. Sant är att under hela denna tid, under de första tre århundradena, längre och fortare mellanrum funnos, då sann kristendom åter upplifwades. I dessa tider, då Gud i sin rättvisa och barmhärtighet lössläppte hedningarna emot de kristna, blefwo många af de sednare kallade att motstå allt intill blods, och martyrnas blod blef då kyrkans utsäde. Apostlarnes ande återkom och många funnos då, som "icke höllo sina lif lära, på det de måtte fullborda sitt lopp med glädje." Många af dem bragtes ned till en helsobringande fattigdom, och då de beröfades hwad de med förfärlek fästat sig vid, ihågkommo de den andliga ståndpunkt, hvarifrån de woro affalna samt "bättrade sig och gjorde de första gerningarne."

27. Förföljelsen har aldrig och skall aldrig gifwa något sår åt en sann kristendom. Men det största sår den någonsin erhöll, den största skada som uppfrätit sjelfwa roten af den ödmjuka, milda, tåliga kärleken, hvilken är den kristna lagens fullbordan, hela väsendet af all sann kristendom, detta sår tillfogades kyrkan i fjerde århundradet af kejsar Konstantin den store, då han kallade sig sjelf en kristen och utgöt en flod af rikedomar, ära och magt öfwer de kristna, ishunnerhet öfwer presterskapet. Då fullbordades i den kristna kyrkan hwad Welleius Paterculus sade om folket i Rom: Sublataque imperii æmulâ, non gradu, sed præcipiti cursu, à virtute descitum, ad vitia transcursum. Just så, när nu hvarje fruktan för förföljelse war undanröjd samt rikedom och ära åtföljde den kristna bekännelsen, sjönko de kristna icke gradvis, nej,

de rusade med hast ner uti alla slags laster. Ondskans hemlighet war nu icke mera fördold, utan den gick framåt midt i öppna dagsljuset. Kyrkans gyllene ålder war försvunnen, jernåldern hade deremot tagit sin början.

Nu synd och ondska brusade fram som en flod
och sopade bort allt godt, allt flönt som det stod,
och sanning, trohet och blygsel bortslydde fort,
förbannad först efter guld förödde hvar ort.

28. Dch denna epolgörande tilldragelse ommäunner med hög-ljudd segergläde af de flesta motständarne till sann kristendom. Ja, somliga af dem antaga att denna omgestaltung inom kyrkan är uti uppenbarelseboken, genom det nya Jerusalem som neder-kommer från himmelen, förebildad. Snarare må man säga att den kom från satan och alla hans legioner, från det bottenlösa djupet. Ifrån den tiden hade djefwulen satt upp sin tron öfver hela jordens yta och regerar öfwer den kristna såwäl som den hed-niska werlden närapå utan någon instränfning. Historiestrisware berätta ož wisserligen, och det med fullt allwar, om nationer i hvarje århundrade, som woro genom den eller den personen — helgon utan twifwel — omvända till kristendomen; men fortsa-rande lefde dessa så fallade omvända i all slags orenlighet, hwari de förut legat nedräkta, och skilje sig på intet sätt, hvarken i sinnelag eller lefwerne, från de nationer som fortsfarande kallades hedningar. Sådant har den kristna kyrkans bedröfliga tillstånd warit allt ifrån Konstantins reformation. Ett kristligt land, en kristlig stad, i kristenlig mening, sågs ingenstädes. Hvarje stad och land, några få enskilda kristna undantagna, lågo nedräkta i alla slags orättfärdigheter.

29. Har förhållandet blifvit förändrat sedan reformationen? Werkar nu icke längre ondskans hemlighet i kyrkan? Jo, säfer-ligen! Sjelfwa reformationen har icke sträckt sig längre än till en tredjedel af kyrkan i wester så att två tredjedelar af densamma fortleswa i samma tillstånd som förut. Samma förhållande eger rum inom kyrkorna i öster och norr. Hednawäsendet är inom dem lika förherrskande som någonsin; ja, man skulle kunna säga om somliga, att de lefwa wärre än hedningar. Dch hurudant är reformerta kyrkans tillstånd? Sant är, att hon blef reformerad så-wäl i sina åsichter som i sättet att förrätta den yttre gudstjensten.

Men är icke detta allt? Har hennes inre, har lifvet derinom, blifvit reformeradt? Af nej. Många af reformatörerna sjelfva klagat, att reformationen icke utsträckte sig långt nog. Men hvilken mening inlägga de i denna klagan? Jo, de funno att de icke hade genomfört reformen med afseende på alla gudstjenliga bruk och ceremonier i kyrkan. "I blinda och galna." Grunden I då hela edert hopp på det ytterre af religionen? Snarare borden I beklaga, att det wäsentliga af kristendomen icke fördes nog långt. I borden allvarligt hafta påyrkat en fullständig förändring i mennisckornas inre och ytterre lif och uppmanat dem att med sin wandel ådagalägga, att de ega "det sinne icem i Kristus Jesus war," "th den som säger sig vara i Kristus, han skall och wandra såsom Han wantrade." Utan detta, buru gagnlös var icke reformationen af meningar och ytterre bruk? Låt någon öfverståda tillståndet i de reformerta delarna af Tyskland eller Frankrike, Sverige, Danmark, Holland, Storbritanien och Irland! Huru liten är icke skillnaden mellan de hä reformerta kristna och de hedniska nationerna. Umgås de mera med Gud, -- ingen kristendom finnes der detta saknas -- ådagalägga de mera rättvisa, barmhärtighet och sanning, än innebyggarna i China? Af nej, med sorg och blygel måste wi erkänna, att wi stå långt under dem. Vi som med det kristna namnet äro benämnde, öfverträffa de odöpta hedningarna i syndens befridande.

30. Är icke detta det affall från Gud, som aposteln Paulus förutsäger i 2 Thess. 2: 3? Jag skulle dock icke våga säga med Georg Fox, att "detta affall war allmänt", att det icke fans någon sann kristen i verlden från apostilarnas dagar till hans tid. Men bevisligen kunna wi säga, att, hvor helst kristendomen har spridt sig, har ärfvenledes affallet sträckt sig, så att, ehuru det nu finnes och alltid har funnits enskilda personer, som warit sanna kristna, kan likwäl hela verlden icke wisa och har aldrig funnat wisa ett kristligt land, en kristlig stad.

31. Jag will nu wädja till omdömet hos hvarje mennisca som tror på det gud-ingifna ordet, huruwida detta allmänna affall icke nödwändigt påkallar en allmän reformation. Utan att medgifwa detta, huru kunna wi på något möjligt sätt rätfärdiga Guds wisdom och kärlek? Enligt skriften är kristendomen affedd att vara ett läkemedel för alla nationer, att genom "den andre

"Adam" bereda frälsning åt alla dem som blefwo syndare genom den förste. Men den har aldrig uppnått detta mål; den har aldrig fått uppenbara denna kraft — vi undantaga likwäl den korta tiden af kyrkans tillvaro i Jerusalem. — Hwad kunna vi säga annat än: har den icke, så skall den likwäl sakerligen uppnå sin bestämmelse? Den tid skall komma, att icke allenast hela Israel skall warda saligt, utan hedningarnes fullhet skall äfven infkomma. Den tid skall komma då väldet icke mera skall herrska på jorden. "Man skall ingen orätt mer höra uti ditt land, ej heller skada eller förderf inom dina gränser: och de skola falla dina murar salighet och dina portar lof; och ditt folk skola allejaman vara rätfärdiga och besitta jorden ewinnerliga, såsom de der min planterings qvist och mina händers werk äro till pris."

32. Från föregående betraktelse kunna vi hemta det fulla swaret på de otrogna högljudda inwändning mot kristendomen: nemligen *de kristnas lefwerne*. "De kristnas lefwerne" säger du? Jag twiflar på, att du någonsin känt en kristen i hela ditt lif. Då Indianchesen Thomas Chachi wänligt frågade dem, sem talade till honom såsom ansågo de honom vara en kristen: "hvar finnes kristna? I Savannah? I Frederica?" Det rätta swaret var: nej, de finnas icke der, de äro icke mera kristna der än i Sinauky. Men äro icke invånarne i London, i Westminster kristna? Nej, icke i allmänhet, lika litet som de äro englar. Inga andra äro kristna än de som hafwa "Kristi finne," och som "wandra såsom han wandrade." "Hwad, om endast dessa äro kristna," sade ett qwickhuswud, som åtnjöt stort anseende, "då har jag ännu aldrig sett en kristen." Jag tror det, du har aldrig och skall måhända aldrig se någon sådan, th du skall aldrig finna dem i den stora eller den förnäma werlden. De få kristna, som äro på jorden, äro endast att finna der, hwareft du aldrig söker dem. Kom derförf aldrig mera med den inwändningen mot kristendomen, att du finner hedniskt finne och lif hos dem, som bekänna sig vara kristna; th fastän de kallas kristna, innefattar namnet icke saken; de äro lika långt ifrån sann kristendom som helvetet ifrån himmelen.

33. Härifrån härleder sig affallets stora utsträckning, förderfwets förväntande spridning. Hwad! bland så många tusenden, så många millioner, ingen enda rätfärdig? Nej, icke af naturen.

Men tages Guds nåd med i beräkningen will jag icke instämma med den hedniiske poeten då han säger:

"Rari quippe boni, numero vix sunt totidem quot
Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili."

Sedan han medgivit, att i romerska riket kunde finnas hundrade frånmma menniskor, besinnade han sig bättre och påstod, att sju svårligen skulle upptäckas der. Men, sakerligen funnos der sjutusen! Så många funnos för lång tid sedan i en liten nation, då Elias antog att ingen fans alls. Men, om vi göra få undantag, äro vi berättigade att säga: "hela werlden ligger i den onda," såsom orden egentligen betyda. Hela den hedniiska werlden, ja, äfwenledes hela den så kallade kristna werlden; ty hwari består skilnaden — några ytter förhållanden oberäknade? Skåda med dina egna ögon! Blicka in i det stora landet Indien! Der äro kristna och äfwenledes hedningar. Hvilka af dem öfwa mest rättvisa, barmhärtighet och sannfördighet, de kristna eller hedningarne? Hvilka äro mest förderf Wade, helvetiska, djefwuliska i hjerta och lefwerne, Engelsmännen eller Hinduerna? Hvilka hafwa förstört hela länder och färgat strömmarne med de dödade kropparnes blod? O, det heliga kristna namnet, huru försmädadt är det ej! Jord, jord, jord, huru må du icke succa under dina kristna inbyggares fötter!

34. Från många af föregående omständigheter kunnna vi också sluta, hwad som är rikedomens verkan, hvilket bedräfligt inflytande den i alla tidsåldrar haft på "ren och obesmittad gudsdyrkan." Icke att penningarna i sig själswa äro onda, de kunnna nyttjas såväl till goda som till onda ändamål. Men icke desto mindre är det en otwifwelaktig sanning, att kärlek till penning ar är "roten till allt ondt;" och äfwenledes att egandet af rikedomar sakenligt föder kärlek till dem. Följaktligen är den gamla anmärkningen sann:

"Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia erescit."

"Allt efter som penningarna ökas, ökas kärleken till dem," och så skall det alltid tillgå, så wida icke Gud i sin nådiga styrelse på något underbart sätt förändrar förhållandet. Huru alltså andra orsaker kunde medverka, har detta sifwäl i alla tider warit den wäsentligaste orsaken till den jämna religionens förfall i hvarje

kriftlig förening. Så länge de kristna på något ställe varo fattiga uppooffrade de sig åt Gud. Så länge de endast hade litet af denna werlden, älskade de henne icke, men ju mera de fingo af werlden, desj mer älskade de henne. Detta föranledde Gud, som älskar menniskornas själar, att vid olika tider gifwa förföljaren fria tömmar och genom att föra de troende tillbaka till sin förra fattigdom återfördes de till sin förra renhet. Men kommen fortfarande ihåg, att rikedom i alla tidsåldrar har varit kristendomens förbannelse!

35. Vi kunna för det fjerde lära, huru sorgfällig väksamhet är af högsta nøden för dem, som åstunda att blifwa werksliga kristna. Betänk hwilket tillstånd werlden är uti, och huru fruktansvärdā de motståndare äro, som ständigt omgifwa de troende. De äro desto mera farliga, emedan de allmänt framträda i sårakläder. Åfwen dessa, som icke hafva anspråk på att vara gudfruktiga göra likwäl en wacker bekämpelse om wälwilja, beredwillighet att tjena osj och måhända, om fanning och redbarhet. Men akta dig att lita på deras ord! Tro ingen menniska förr än hon fruktar Gud! Det är en stor fanning, att "den, som icke fruktar Gud, icke heller kan älska någon wän." War dersför på din wakt mot hvar och en, som icke med werksligt allwar söker sin själs frälsning! Vi äro i behof af att bewara både vårt hjerla och "vår mun fåsom med ett betsel, så länge wi ännu måste se den ogudaktige för osj" Pj. 39: 1. Deras umgänge, deras ande, är smittesam och smyger sig på osj osörvarandes, wi weta icke huru. Lycklig är den menniska, som åfwen i denna mening altid fruktat för att blifwa delaktig i andra menniskors synder. O! håll du dig ren! Waka och bed, på det du icke skall falla i frestelsen!

36. Vi kunna slutligen lära af det föregående, huru tacksamma de böra vara, som "hafva undflytt det i werlden rådande förderfwet;" hwilka Gud har utwalt ur werlden att vara "heliga och obesmittade!" Hwad är det som gör dig olit andra, och hwad har du, det du icke undsått? Är det icke Gud allena, "som werkar i dig både wilja och gerning efter sitt goda behag?" Må då enhvar, som Gud befriat från fiendens hand, prisa hans namn! Låt osj prisa honom, som låtit osj blicka in i deras tillstånd, som rundt omkring omgifwa osj, att wi kunna se den ogudaktighet som öfversvämmar jorden och likwäl icke blifwa bortförda med strömmen!

Vi se den allmänna, nästan öfverallt kringsspridda och förhärjande pestimittan, och likväl äro vi bewarade! Tackom honom, som har "befriat och fortsarande befriar os från en sådan död!" Och haſwa wi icke flera anledningar till tacksamhet? Gud har gifvit os "en stark tröst genom hoppet" att tiden är för handen, då rättfärdigheten skall bliſwa lika allmän som orättfärdigheten nu är. Hela "skapelsen succar med os allt härtill." Det är vår tröst, att den icke alltid skall succa under menniskornas synd. Gud skall uppstå och förswara sin egen sak och hela skapelsen skall då bliſwa besriad både från sitt moraliska och sitt naturliga förderf. Synden med alla deſ pāföljder, lidanden af alla slag, skall icke vara mer, helighet och lycksalighet skola betäcka jorden. Då skall verlden se vår Guds salighet, och hela det frälsta mennissoslägret skall kärra, älska och tjena Gud samt regera med honom från ewighet till ewighet!

Trettiondeſſerde predikan.

Wänskap med werlden.

I hörkarlar och hörkonor, weten I icke, att werldens wänskap är Guds owänskap? Dersöre, den som will vara werlbens wän, han warde Guds owän. Jacob 4: 4.

1. I Pauli epistel till de kristna i Rom finnes en förmaning: "hållen eder icke lika med denna werlden." Många haſwa ansett denna förmaning ega samma betydelse, som den hwilken apostelen Jacob gifwer i de anförla orden. Dessa apostoliska förmaningar stå likväl icke i något närmare samband med hvarandra. Den antagna lifstämmigheten härleder sig endast från ordet **werlden**, som nyttjas på båda ställena. Detta har ledt många till den tanken, att Paulus med uttrycket **likformighet med werlden** skulle wilja säga det samma som Jacob, då han här talar om **wänskap med werlden**; hwilket likväl icke är förhållandet, som eft thyligen visar sig af grundtexten, ty Pauli ord är: "*aior*" och Jacobs är: "*xosμος*." Pauli ord innehålla en wiktig förmaning

till Guds baru; såsom om han hade sagt: häller eder icke efter den wiſdom och den anderigtning som är rådande hos denna werldens barn; ware sig oomwända judar eller hedningar, bland hvilka I leſwen. I ären fallade att wiſa, genom hela fortgången af edert lif och umgänge, att I ären "förmhadе i eders finnes anda, efter hans beläte som eder skapat hafwer," och att regeln för eder wan- del icke är menniskors exempel, wilja eller sedwänja, utan "Guds goda, behagliga och fullkomliga wilja."

2. Men det är icke förvånande, att Jacobs warning mot wänſlap med werlden har blifvit så litet förståd öſwen af de kristna. Jag har icke funnat finna, att någon författare, äldre eller nyare, har ſtrifvit öſwer detta ämne; nej icke mig weterligt under 16 eller 1700 år. Till och med den utmärkte författaren mr. Law, som så wäl behandlat många andra ämnen, har icke i alla ſina, på det kristliga lifvet ſystande afhandlingar, ſtrifvit något kapitel angående detta, eller sagt ett ord, ſom jag påminner mig, eller gifvit en warning i detta hänſeende. Jag har aldrig hört en predikan deröſwer hwarken inför universitetet eller annorſtädes; icke heller har jag warit i något fällſlap, der ſamtalaet en enda timma rört fig uteslutande omkring detta ämne.

3. Likwäl äro ganska få ämnen af så djup betydelse; eller ſom så nära widrörer ſjelfwa kristendomens wäſende ſom Guds lif i fjälen, deſ bestånd och tillväxt eller deſ aftagande, ja, utſläckande. Af brift på underwiſning i detta hänſeende härlede ſig de mest bedröfliga följer. Dessa hafwa wiſſerligen icke bedröſwat dem, ſom fortfarande äro "döda i öſverträdelser och synder;" men de hafwa fallit tungt på många, ſom woro ſant leſwande för Gud. De hafwa ſkadat många af dessa få fallade metodister ifynnerhet, måhända mera än något annat føl. Genom brift på en rätt uppfattning af apostelens warning, ſå hoppas jag, snarare än af förfakt för densamma, har den förgliga följen blifvit, att en stor del af dem äro andeligen "ſjuka och många ſofwa," ſom en gång woro fullt wakna. Wäl wore det, om de waknade upp på nytt innan de insomnade i den ewiga döden. Det har förefallit mig svårt att redogöra för hwad jag ofta iakttagit. Jag har sett många, hvilka woro i hög grad leſwande för Gud; hvilkas "um- gängelse war i himmelen," hvilka hade ſina begär rigtade "eftre det ſom oſwantill är, icke efter det ſom på jorden är;" hvilka

hade Guds wilja till rättegnöre för hela sin umgängelse, hvilkas goda gerningar fortsfarande öfwerflödade; och hvilka afhållit sig från all känd synd, ja, och "ifrån allt hwad som ondt syntes," jag har sett att sådana likwäl gradvis och omärkbart förfwägats, sikt Jonas' kurbits, då masken gnagade på des rot, så att de nu äro mindre werksamma för Gud än de woro för tio, tjugo, eller trettio år sedan. Orsaken till denna astyning upptäcker man dock snart, om wi gifwa akt på att i den mån deras jordiska goda förökats, har äfwen deras wänskap med werlden tillväxt; hvilket i sanning alltid måste blifwa förhållandet, så framt icke Guds mägtiga kraft får förhindra det. Men i samma grad som det timliga hos dem fått öfvertaget, har ock Guds lif i deras själar astagit.

4. Kan wäl detta sorgliga förhållande väcka vår förundran då apostelen säger: "I horkarlar och horkonor," I som bedrifwen boleri med werlden, "weten I icke att wänskap med werlden är fiendskap emot Gud?" Hwad betydelse hafwa då dessa ord? Låt em oss omsorgsfullt undersöka det, och må Gud öppna vårt förstånds ögon, så att i trots af allt det töcken, hvarmed denna werldens wisdom will betäcka oss, wi dock må urstilja, "hwad Guds goda och behagliga wilja är."

5. Låt em oss först undersöka, hvilken betydelse apostelen här inslägger i uttrycket **werlden**. Han hänuvisar icke till dessa ytter ting, i skriften kallade "himmel och jord," utan till jordens bebyggare, mennisjors barn, eller åtminstone största delen af dem. Men hvilken del? Detta är fullt betecknat både af vår Herre sjelf och af hans lärjungar. Först af vår Herre sjelf. Hans ord äro: "om werlden hatar eder, så weten att hon hafwer hatat mig förr än eder. Woren I af werlden, så älskade ju werlden det hennes wore; men efter det I icke ären af werlden, utan jag hafwer utkorat eder utur werlden, deraföre hatar werlden eder. Kommer ihåg det ord, som jag hafwer sagt eder: tjenaren är icke förmer än hans herre. Hafwa de förföljt mig, så skola de ock förfölja eder; hafwa de hållit mitt ord, så skola de ock hålla edert. Men allt detta skola de göra eder för mitt namns skull; ty de känna icke honom, som mig sändt hafwer." Vi se här att **werlden** är ställd på ena sidan och de, hvilka "icke äro af werlden" på den andra. De, hvilka Gud har "utkorat utur werlden," nemligen

"genom Aldens helgelse och sanningens tro," äro ställda i direkt motsats mot dem, som icke sålunda blifvit utkorade. Återigen dessa som "icke känna honom som mig säntt hafwer," säger vår Herr, hvilka icke känna Gud, de äro "werlden."

6. Af liknande innehåll äro lärjungens ord: "förundren eder icke mine bröder, om werlden hatar eder; wi weta att wi hafwa öfvergått från döden till lifvet; ty wi älska bröterna." Såsom om han hade sagt: "I skolen icke wänta, att några andra skola älska eder än de, hvilka hafwa "öfvergått från döden till lifvet." Härav följer, att de, som icke hafwa öfvergått från döden till lifvet, som icke lefwa för Gud, äro "werlden." Det samma kunna wi lära af orden i 5 kap. 19 v. "wi weta att wi äro af Gud och hela werlden ligger i den onda." Här menas tydlig med "werlden" de, som icke äro af Gud, och som följaktligen "ligga i den onda."

7. Dessa deremot äro af Gud, hvilka älska eller åtminstone "frukta Gud och hålla hans bud." Detta är det första kännetecknet på dem, som "äro af Gud," hvilka icke egentligen äro söner utan tjenare, som "wika ifrån det onda och lära göra det godt är" och wandra i hans bud, emedan de hafwa ett innerligt begär att behaga honom. Fäst i ditt hjerta denna enkla uppfattning af ordet "werlden." Låt ingen bedraga dig med fåsänga ord, texten innebär hwarken mer eller mindre än dem som icke frukta Gud.

8. Men om wi inlägga denna betydelse i apostelens ord, hvilket slag af wänskap kunna wi då hafwa med werlden? Wi kunna, wi böra älska de werldsligt sinnade såsom ož sjelfwa; ty äfwen de inbegripas i ordet nästa; wi böra bewisa dem werkslig wälwilja; lika innerligt winlägga ož om att befrämja deras, som våra egna själars lycksalighet; ja, wi böra i en wiž mening hedra dem, af apostelen äro wi ålagde, att "wiž heder mot hvarje mennisca" såsom den der är af Gud skapad, hafwande en odödlig själ och derjemte utrustad med förmåga att känna, älska och åtnjuta honom i all ewighet. Vi skola hedra hvar och en emedan alla äro återlösta med hans blod, hvilken "smakade döden för alla," wi böra bewisa en innerlig medlidsamhet, då wi se att en sådan icke har förbarmande med sig sjelf, utan wandrar på afstånd från lifwets väg och hästar till ewigt förderf. Vi skola icke uppsåtligt bedröfwa våra medåterlösta eller förorsaka dem något lidande,

utan twärtom bereda dem allt det nöje, wi med osförkränkt samwete kunna göra, ihågkommande, att hvar och en af oss skall "räckas sin nästa till godo." Vi skola icke offentliggöra deras fel, men deremot willigt erkänna allt hwad godt som finnes hos dem.

9. Vi kunna och böra vid alla tillsfällen tala med dem på det mest ömma och wälwilliga sätt. Vi böra icke tala illa om dem, då de äro fränvarande, så framt det icke är alldeles nödwändigt, såsom varande det enda medlet, hvarigenom vi kunna förhindra dem ifrån att göra skada; men i annat fall skola wi tala om dem med all den wörtnad vi kunna utan att öfwerstrika sanningens gräns. Då de äro närvärande skola vi uppföra oss mot dem med all wänlighet och wisa dem all den wörtnad vi kunna utan att uppmuntra dem i synden. Vi skola göra emot dem allt godt, som ligger i vår förmåga, allt hwad de äro williga att mottaga af oss; häruti böra wi följa hans exempel, som är verldsaltets wän, "vår Fader som är i himmelen," hvilken, till deß de samtycka att mottaga större wälsignelser, gifver dem sådana som de äro williga att emottaga; "th han låter sin sol uppgå öfwer onda och göra och låta regna öfwer rätfärdiga och orätfärdiga."

10. Men hvilket slag af wänskap är det wi icke må hafta med verlden? Hå wi icke alls samtala med egudaktiga menniskor? Böra wi helt och hållt undwika deras fällskap? På intet sätt, ett metsatt förhållande är redan angifvet och betecknad. Om wi alls icke skulle samtala med dem, "då måste wi fly ur verlden." Då funna wi icke bewisa dem några af de ömhetsstjenster, hvilka redan hafta blifvit omnämnda. Vi måste utan twifvel samtala med dem om göromålen i detta lifvets olika angelägenheter, öfwerensstämmande med den ställning, hvaruti Guds förshyn har stält oss, äfvensom då artigheten fordrar det, dock måste wi vara högst sorgfältiga deruti, så att wi icke låta det gå för långt; då wi hafta något hopp om att kunna göra dem godt, böra wi äfven samtala med dem. Men här fordras det å vår sida mycken warsamhet och flitig bön, i annat fall kunde wi lätt bränna oss sjelfwa, då wi bemöda oss att rycka andra som bränder ut ur elden.

11. Vi kunde lätt skada våra egna själar genom att glida in i för nära beröring med dem, som icke känna Gud. Detta är den wänskap som är "fiendskap mot Gud." Vi kunna icke vara för mycket försiktigta och rädda om oss sjelfwa, eljest fastna wi så

lätt i en dödlig snara, då wi ingå i en närmare förening med dem, eller lemla rum för njutningens eller wälbehagets kärlek till dem. Vi stå i detta hänseende på en säker grund, då wi kunna säga med psalmisten: "de heliga, som på jorden äro och de helliga, till dem hafwer jag allt mitt behag." Vi kunna då icke hafwa något onyttigt umgänge med de werldesligt finnade. Det är vår pligt, och en kristlig warsamhet fordrar det, att icke östare eller längre vara tillsammans med dem, än hwad nødwändigheten strängt kräfwer. Vid alla dylita tillfällen böra wi ihågkomma och följa hans exempel som sahe: "jag will hålla min mun tillbaka såsom med ett betsel, så länge jag ännu måste se den egudaktige för mig." Vi skola icke inlåta ož med dem i något samtal, som fridrar öfwer det för stunden nødwändiga. Då Josafat förglömde detta och ingick förening med Ahab, hwad blef följd? Först förlorade han sina egodelar i de farthg de hade utsändt, hvilka fönderslogos wid Eziongeber; och då han icke var nöjd med denna warning jemte den från profeten Micha utgångna, utan wille gå upp med Ahab till Rama i Galiad, war han nära att förlora sitt liv.

12. Framförallt böra wi häfwa wid sjelfwa tanken på att ingå äktenskapsförbund, det innerligaste af alla, med någon person som icke älskar eller åtminstone fruktar Gud. Detta är den mest förskräckliga därskap, den mest beklaganswärda gudlöshet, som ett Guds barn möjligen kan sänka sig uti, emedan det innesattar hvarje slag af ogudaktighet, som en kristen är skyldig för samwetets skull att undvika. Intet under derför att det är så tydligt förbjudet af Gud och att förbudet är så fullständigt och afgörande uttaladt: "drager icke i främmande of med de otrogna." Ingenting kan vara tydligare, helst om wi med ordet **otrogna** förstå sådana som icke blott äro så långt ifrån en troendes ställning i evangelisk mening, så långt ifrån att han kunde säga: "det jag nu lesver i köttet, det lesver jag i Guds Sons tro, den mig älskat hafwer och gifvit sig sjelf ut för mig," utan som icke ens hafwa en tjenares tro, som icke en gång "frukta Gud och göra rättfärdighet."

13. Men af hwad orsak är wänskap med werlden i Guds ord så tydligt förbjuden? Hvarför äro wi så tydligt ålagde att afhålla ož derifrån? Af två wiktigta orsaker: först emedan det

är synd i sig själst och för det andra, emedan det leder till de mest fruktansvärdta följderna.

Först: det är i sig själst synd, och i sanning en synd af ingen vanlig bestaffenhet. Enligt Guds ord är "wänskap med werlden" ingenting mindre än **andligt äktenskapsbrott**. Alla, som göra sig skyldiga dertill tilltalas af den Helige Ande i följande uttryck: "J hörkarlar och horkonor." Det är en tydlig öfwerträdelse af vårt förbund med Gud, i det wi älska det skapade mera än skaparen, twärt emot hans ömma uppmaning: "min son, gif mig ditt hjerta!"

14. Det är en synd af den mest fornederande beskaffenhet, en synd som icke allenast innefattar okunnighet om Gud och förgätenhet af honom eller litgiltighet för honom, utan uppenbar "fiendskap emot honom." En uppenbar och lätt igenkänlig fiendskap. "Weten J icke," säger apostelen, är det möjligt att J kunnan vara okunniga om denna så enkla, så onekliga sanning: "att werldens wänskap är Guds öwänskap?" Ja, och huru fruktansvärd är icke den slutledning han drager härifrån? "Dersör, den som will vara werldens wän — orden rätt återgisna öro: **"hvem helst som åstundar att blifwa en wän till werlden"** — wän med de menniskor, som icke känna Gud, antingen han uppnår det eller icke, han är, ipso facto; (genom detta steg) gjord till en Guds fiende." Sjelfwa detta begär, antingen det är framgångsfullt eller icke, gifwer anledning till en sådan benämning.

15. Och såsom det är en synd, en mycket svår synd i sig sjelf, så leder den till de mest fruktansvärdta följderna. I allmänhet indragas menniskorna på sådant sätt åter i "de synder, hvilka de en gång genom Jesu Kristi funskap hade undflytt." De blifwa i allmänhet "**delaktiga af andra menniskors synder,**" till och med sådana som de förut icke sjelfwa utöfswat. Genom en sådan wän-skapsförbindelse förswagas gradvis deras affly och fruktan för synden, hvorigenom de lätt blifwa ett byte för själaförderwaren, då han anfaller dem med någon starkare frestelse. De blifwa så lätt tillgängliga för de syndiga inflytelser, som härröra ifrån de werldsliga bekantskaper hwari de nu blifwa införda. Omärkbart minskas deras noggrannhet i ensbild bön, i familjepligter, i fasta, i bewistandet af de offentliga gudstjensterna och i deltagandet af Herrens nattvard. Den litgiltighet i sådana ting som är rådande hos dem som höra till deras närmare omgivning, skall steg för

steg göra intryck på dem, äfwen om personerna med hvilka de umgås, icke säga ett ord, — hvilket dock swårlijen kan antagas — för att rekommendera deras eget lefnadsätt; ja, deras exempel talar och det ofta kraftigare än något annat språk. I ett sådant umgänge blifwa de oundvikligen förledda, att delta i onyttigt, ja, kärlekslöst samtal; tills de icke längre "sätta wakt för sin mun och bewara sina läppars dörr;" och då funna de utan att känna något stygn i samveten, inblanda sig i baktal, förtal och ondt tal, hvarmed de så ofta "bedröfwa Guds Hellige Ande," att han icke längre förebrär dem i deras samveten. Sådan är nu anden hos dem, hvilkas tal förut var "kryddadt, med salt bemängdt" och som då tjente till uppbyggelse för dem som hörde det.

36. De ofwan uppräknade följderna, så fruktansvärdā de än befinnas, äro likwäl icke de enda, som härflyta från ett förtroligt umgänge med oheliga personer. Det icke allenast hindrar dem ifrån att rätt waka öfwer sitt tal, utan hjertat blifwer och derigenom helt förderswadt. Det föder och förelar uti ož högmod och sjelftroende, retlighet och otålighet; ja, hvarje oordentlig begärelse och finnesyttring alstras af ett sådant umgänge med de otrogna. Vi blifwa derigenom fullständigt efterlåtna mot ož sjelfwa, motvilliga för sjelfförsakelse, motvilliga för bärandet af något förs; vi blifwa tröga och njutningslystna, förfalla till falso blygsel och fruktan för menniskor, och omgifwas snart af oräkneliga snaror. Vi fatta snart kärlek för werldens "dåraktiga och städliga begärelser," "ögonens begärelse, köttets begärelse och ett högfärdigt lefwerne," till dež wi uppslukas af dem. Så att slutligen en sådan menniska sista blifwer långt wärre än hennes första.

17. Då Guds barn förena sig med werldsligt sinnade menniskor, förfalla de snart till likställighet med dem, äfwen om de sednare icke skulle bemöda sig om att göra dem lika sig sjelfwa, — ett antagande som likwäl swårlijen kan widhållas — ja, skulle de otrogna hvarken åstunda eller sträfva efter att neddraga de trogna från deras egen stadighet i nåden, skola de likwäl kraftigt hidraga dertill. Jag kan icke förklara det, men det är en afgjord werlighet, sjelfwa deras ande är smittosam. Så länge du är när dem inandas du deras ande, antingen de wilja det eller icke. Många läkare hafta iakttagit, att icke allenast farliga eller hetsiga febrar, utan nästan alla sjukdomar, hvarmed menniskorna hemlökas, äro

mer eller mindre smittosamma. Med andeliga sjukdomar är förhållandet nära nog detsamma, om och i wissa fall en stor olikhet här framträder. En del smittosamma sjukdomar gripa icke så hastigt omkring som andra. Den af smittan redan angripna menniskan will sannolikt icke smitta någon annan; men fastän hon det icke will göra, så är du likväl icke dermed betryggad. Håll dig dersör på afstånd, i annat fall skall du och säkert blifwa angripen deraf. Visar icke erfarenheten att förhållandet är enahanda med själens sjukdomar? Om den högmodige, den flärdfulle, den häftige, den stämtsamme icke uppsåtligt önskar skada dig med sina andliga krämpor, så är det likväl rådligast för dig att du håller dig ifrån honom. Du är icke säker, om du kommer sådana patienter för nära. Du skall sjelf warseblifwa — wäl om det icke är för sent — att sjelfwa deras andeträgt är smittosam. Det har nyligen blifvit upptäckt, att hvarje mänsklig kropp omgivnes af en luftkrets, som naturligen inverkar på hvar och en, som kommer inom dess gränser. Finnes det icke något härmend jemförligt med afseende på mänskloanden? Om du länge väntas inom wissa mänskors luftkrets kan du swårlijgen undgå att blifwa smittad af dem. Smittoämnet sprider sig från själ till själ, likväl som från kropp till kropp, äfwen om de sjuka personerna icke wilja på dig öfwerföra det onda. Man måste likväl antaga, och det är en allmänt erkänd fanning, att werldsligt sinnade mänskor — med högst få undantag — häftigt åstunda att göra sina umgängeswänner lika sig sjelfwa. Ja, med yttersta förmåga och flit betjena de sig af hvarje medel, hvarigenom de kunna tillsfredsställa denna längtan. Undsätt dersör ditt lif! Lek icke med elden, utan fly förr än flammorna fatta dig!

18. Men huru många ursäkter wet man icke att framställa för att dermed bemantla sin wänskap med werlden! Och huru många äro icke frestelserna till sådan wänskap? Några af dessa, på en gång de farligaste och oftaft förekommande, skola vi nu påpeka.

Vi börja med en, den farligaste af alla, och som derjemte icke sällan inträffar. "Jag wet," säger någon, "att den person, med hvilken jag ämnar ingå äktenkap, icke är någon godfruktig person. Hon gör icke heller anspråk på att vara det. Hon tänker sällan på sådana saker; men hon är en god qwinna och är dess-

utom mycket älfwärd och jag tror, att hon ställ blifwa för mig en trogen maka och älfslig följeslagarinna genom lifvet."

Detta är i sanning en snara, måhända den farligaste, i hvilken en man kan fastna. Det är en sådan frestelse, att ingen mensklig magt förmår att öfwerwinna den. Ingenting mindre än Guds mägtiga kraft kan bereda utväg att undkomma densamma. Men Guds nåd kan verka en fullständig befrielse; hans nåd är tillräcklig för dig. Men derpå beror det att du sjelf är en medarbetare tillsammans med Gud. Wilforet är, att du försakar dig sjelf och tager ditt kors på dig. Hwad du gör måste du göra på en gång, här kan det ej gå gradvis till wäga. Hwadhelst du gör i detta wigtiga fall måste ske i ett slag. Tager du saken på allwar, så måste du med ens afflära den högra handen och fasta den ifrån dig. Här är ingen tid att rådgöra med kött och blod. Segra just nu eller och förgås!

19. Vi wilja nu wända vår uppmärksamhet åt ett annat håll. Antag att en qwinna, som älskar Gud, erhåller äftenskapsanbud af en angenäm man, artig, liflig, wälwilling, lämplig i alla andra afseenden, ehuru icke sant gudfruktig; hwad bör hon göra under sådana omständigheter? Hwad hon bör göra, så framt hon tror bibeln, är tillräckligt tydligt, såsom och hwad hon kan göra. Men är icke detta prof alltför strängt för den swaga menniskonaturen? Hwem förmår underfasta sig en sådan försakelse? Hwem kan emotstå en sådan frestelse? Inga andra än de, som hårdt fasthålla trons sföld och innerligt ropa till den Starkare om kraft; inga andra än de som waka och bedja samt fortsätta dermed i all ståndhaftighet. Om er menniska härutinnan uthärdar, ställ hon inför en otrogen werld saligt wittna om, att såsom alla ting äro möjliga för Gud, så äro och alla ting möjliga för den som tror.

20. Men någon man eller qwinna torde fråga: "om nu den person, som söker göra bekantskap med mig, är en person med godt naturligt förstånd, odladt genom en mångfaldig lärdom, kan jag icke då inhenta mycket wetande genom ett förtroligt umgänge med honom? Kan jag icke lära mycket af honom och ganska mycket föröka mitt eget kunskapsförråd?" Otwiswelaktigt kan du föröka ditt eget wetande, och du kan winna mycken kunskap; likväl om han icke en gång fruktar Gud blifwer din förlust långt större än din winst; th du kan swårligen förhindra att din helighet förminskas

i samma grad som din kunskap förökas, och om du förlorar någon grad af irre eller yttre helighet, är all den kunskap du winner, icke jemförlig med din förlust.

21. Men hans goda och skarpa förstånd, förädladt genom uppsöstran, är icke hans förnämsta förtjenist. Han har wärdefullare egenskaper än dessa: han har, hwad man särskildt bör bemärka, godt lynne; han har ett ömt, ödmjukt finnelag och är mycket frökostig. Just sjelfwa dessa egenskaper göra, att om han icke fruktar Gud, är han så mycket farligare. Om du på förtröligt sätt umgås med en person af denna karakter, skall du säkert insupa hans ande. Det är närapå omöjligt för dig att icke stanna der han stannar. Jag har i hela mitt lif icke funnit något så svårt som att umgås med detta slags menniskor — goda mensebler som de allmänt fallas — utan att taga skada af dem. O, afta dig för dem! Umgås med dem just så mycket dina göromål erfordra och ingenting mer, i annat fall, äfwen om du icke för närvarande känner någon fara, skola de likwäl på ett långsamt och omärfligt sätt återigen draga dig ned i jordiska ting och förqwäfwa Guds lif i din själ.

22. Det torde hända, att personer, som göra din bekantskap, ehuru de icke hafwa någon erfarenhet af religionen, likwäl förstå den wäl, så att du ofta inbergar någon förd af samtalet med dem. Om detta werkliga är förhållandet — såsom jag någon gång har funnit — så tyckes det som om du det oaktadt borde umgås med dem endast mycket sparsamt och mycket warsamt; i annat fall skall du förlora mera af ditt andliga lif än all den kunskap är wärd, som du må hafwa wunnit.

23. "Men ifrågavarande personer äro nyttiga för mig vid fullgörandet af mina timliga göromål. Ja, de äro och vid många tillfällen nödwändiga för mig, så att jag icke kan wäl fullfölja mina ålligganden dem förutan." Dylika omständigheter förekomma ofta. Detta är utan twifvel en tillräcklig anledning att hafwa något umgänge, måhända äfwen ett alldagligt, med personer som icke frukta Gud; dock bör du icke en gång under dylika omständigheter ingå någon förtroligare bekantskap med dem; ty just här behöfwer du vara ytterst walsam, på det du icke under det umgänge med dem, som nödwändigheten påfallar, måste erfara att Guds nåd i din själ minskas under det de jordiska förmånerna ökas.

24. Det torde finnas ännu en annan anledning för ingåendet af ett förtroligt umgänge med en ohelig menniska. Du torde säga: "jag har warit hjelsam mot henne; jag har bistått henne i trångmål, hwari hon besunnit sig, och detta ihågkommer hon med tacksamhet. Hon högaktar och älskar **mig**, ehuru hon icke älskar Gud; skulle jag då icke älska **henne** tillbaka? Bör jag icke löna kärlek med kärlek? Göra icke hedningärne och publikanerna det?" Jag svarar: du skall i sanning löna kärlek med kärlek, men deraf följer icke, att du skall haſwa något förtroligt umgänge med henne. Det skall blifwa din själs undergång. Låt din kärlek gifwa sig luſt i beständig och brinnande bön; kämpa med Gud om hwarje själs frälsning! Låt dervför din kärlek till henne icke föra dig så långt att du förswagar, om icke förderwarz, din egen själ!

25. "Men bör jag icke vara förtrolig med mina flägtingar och det antingen de frukta Gud eller icke? Har icke Gud i sin försyn anbefalt dem åt mig?" Utan allt twiswel har han det, men det finnes en fläktskap, som är närmare och mera innerlig. Den närmaste förbindelse är den, som eger rum mellan man och hustru. Såsom dessa haſwa förenats med hvarandra för att dela ondt och godt, luſt och ledt, måste de ocf göra allt hwad de förmå för hvarandra; då Gud har förenat dem, får intet åtskilja dem — ett äktenskapsbrott utgör dock ett undantagsfall — äfwenom om den ene eller den andres lif är i en hotande sara. Föräldrar stå ocf i den innerligaste förening med sina barn. Du kan icke stilja dig wid dem så länge de äro unga, det är din pligt att med all omförg uppföstra och handleda dem på den väg de ſtola gå. Det beständiga umgänget med dem under deras uppväxt förestafwas af den kristliga föräldrapligen. Den skall ocf under Guds Andes ledning angifwa, huru länge ett sådant förhållande må fortfara; såsom ocf om det kan lemnas åt barnens fria wal att längre qvarstanna i föräldrahuset eller utgå derifrån. Om de icke frukta Gud, bör du i allmänhet lemma dem så snart det är möjligt. Men hwarhelst du ſjelf än wiftas, fe till, om det står i din förmåga, att dina barn icke sakna det nödwändiga eller beqwämliga för lifwet. Med andra flägtingar, bröder och systrar här inberäknade, bör du ej leſwa i något förtroligare umgänge, om de äro af werlden;

höflig och wänskapsfull kan du sika fullt vara mot dem, dock på ett af Guds Ande utstakadt afstånd.

26. Då wi nu af Guds ord och kristelig erfarenhet sett, att "wänskap med werlden är fiendskap mot Gud," och följaaktligen att det är den kostligaste väg, ja, i sanning den enda vägen till himlen, att undvika alit förtroligt umgänge med werldsligt sinnade menniskor, hwem har nu beslutsamhet nog att fortgå på denna väg? Jag frågar dem nemligen, som älska och frukta Gud, th endast dessa äro upptagna af frågans wigt. Några få personer har jag fånt, hwilka äfwen i detta afseende woro ljsus i ett mörkt land; hwilka icke wille ingå eller fortsätta någon bekantskap med personer, woro de än få förfinade, förståndiga, intagande och milda endast dersör att de woro af werlden, endast dersör att de icke lefde i Gud, ja, ehuru de woro i stånd att utwidga deras funkskap eller bistå dem i deras göromål; ja, ehuru de wiste sig vara beundrade och aktade af dem just för sitt kristliga lif, hwilket desse icke för egen del hade erfarit, (ett förhållande som man närapå skulle tänka vara omöjligt, men hwärpå det finnes många bewis i dessa dagar.) Förtroligt umgänge äfwen med sådana menniskor undweko de ständigt och beslutsamt för samvetets skull.

27. Gack du och gör sammaledes, hwem helst du är som är ett Guds barn genom tron! Kosta hwad det will, begå ej andligt äktenskapsbrott! Haf ingen wänskap med werlden; huru freståd du än må blifwa, än af winning, än af nøje! Ingå ej något förtroligt umgänge med werldsligt sinnade menniskor och om du redan har ingått ett sådant, afbryt det utan dröjsmål! Ja, om din ogudaktige wän är dig så kär som "högra ögat" eller så nyttig som "högra handen," likväl, "rådfråga dig icke med kött och blod," utan "rif ut högra ögat, hugg af högra handen och fasta den ifrån dig!" Det är ingen lifgiltig sak. Ditt lif står på spel, ewigt lif eller ewig död. Och är det icke bättre att ingå i lifvet med endast ett öga eller en hand, än att hafwa båda och blifwa fastad i helvetets eld? Mark. 9: 43, 48. Då du icke hade klarare ljsus, hade Gud tålamod med dig "i din okunnighets tid;" men nu hafwa dina ögon blifvit öppnade, nu har ljsuset kommit, "wandra i ljsuset!" Widrör icke det orena, på det du icke må blifwa besmittad. Under alla omständigheter "bewara dig sjelf ren."

28. Men hwad helsl andra göra, antingen de wilja höra eller icke, hören detta alla I, som äro fallade metodister! Huru starka frestelserna än må blifwa, underhållen icke någon wänskap med werlden. Blicken omkring eder och sen de bedröfliga werkningarne af ett sådant förhållande hos många edra bröder! Huru många af de mägtiga hafwa icke fallit? Huru många hafwa icke lidit steppsbrott på tron just genom wänskap med werlden? De ville icke taga warning, de ville förtroligt umgås med werldsligt sinnade menniskor till desf de återgingo till werlden igen. O, "går ut ifrån dem," ut från alla oheliga menniskor, huru menlösa de än må synas, "och skiljen eder ifrån dem," åtminstone så långt att I icke hafwen något förtroligt umgänge med dem! Såsom edert "sällskap är med Fadren och hans Son Jesus Kristus," så hafwen sällskap inbördes med dem, och endast med dem, som åtminstone upprigtigt söka Herren Jesus; då skolen I uti en särskild mening vara "Guds söner och döttrar säger, allswälldige Herren."

Trettiondesemte predikan.

Kristnas klädedrägt.

Hvilkas prydning icke shall vara utvärtess med flätadt hår och kringhängande guld, eller kostliga kläder; utan hjertats fördolda menniska, i i en saltmodig och stilla andas oförgängliga wäsende, hvilket är kostligt för Gud. 1 Petri 3: 3, 4.

1. Till en hvor af eder, som önskar att "förfara hwad Guds goda, behagliga och fullkomliga wilja är," ställer Paulus följande uppmaning: "håller eder icke lika med denna werlden, utan förwandlen eder genom edert finnes förnyelse." Denna uppmaning syftar visserligen först och egentligen på denna werldens wisdom, hvilken innebär en motsats till "Guds goda, behagliga och fullkomliga wilja," men den ässer äfven werldens lefnadswanor och bruk, som stå i naturlig öfwerensstämmelse med den bildning de werldsligt sinnade inhemitat och den ande hwaraf de drifwas.

Gud har dersör i sin oändliga wisdom och nedlåtenhet gifwit os
tydliga bud äfwen i detta hänseende.

2. Bland dessa bud finna wi äfwen ett om de kristnas klädebrägt. Samma ämne, som widröres af Petrus i de oswan anfördta textorden, påpekas äfwen af Paulus, då han i 1 Tim. 2: 9, 10 säger: "qwinnorna stola pryda sig i höswist klädebonad, med blygsamhet och tuftighet, icke uti flätadt hår, guld eller perlor eller dyrbara kläder, utan såsom det höswes qwinnor, hwilka bekänna sig till goda gerningar."

3. Men är det icke förwånande, säger någon, att den allwise Guden skulle nedlåta sig till sådana obetydigheter som dessa, att fästa asseende wid jådana intetsägande småsaker, som hafwa få föga eller rent af ingen betydelse? Hwad wigt ligger derpå, huru wi kläda troppen, förutsatt att wi hafwa omsorg om själen, om wi kläda os i siden eller säckväfnad? Hwad lida wi deraf att wi bära guld eller silfwer eller dyrbara stenar eller några andra af dessa mackra saker, hwarmed Gud så ritligen försatt os? Kunna wi icke här tillämpa samma Pauli ord: "allt det Gud skapat hafwer är godt och intet förkastligt?" 1 Tim. 4: 4.

4. Säfert är, att många som synas hafwa allvarlig gudsfruktan i oswannämnda ord fölt stöd och försvar för sitt flärdfulla lefnadssätt. Dessa hafwa utan betänkande "hållit sig lika med denna werlden" genom att så ofta tillfälle gifwits, pryda sig med guld, perlor och dyrbara kläder. De gilla icke deras åskräddningsätt som anse det vara kristnas pligt att astå från allt sådant. De wilja äfwen inom detta område försvara den kristna friheten, och somliga hafwa gått så långt att de fölt förmå dem, som en gång bortlagt dessa prydader att återtaga desamma, anseende det för öfverspändhet, ja, swärmeri att i sådana saker finna något ondt. Ja, en ansedd person har till och med i tydliga ord förklarat: "jag önskar icke att någon enda, som kläder sig enkelt, skall vara medlem af vår församling." Frågan om och huruvida någon skada härflyter deraf, att en kristen utstyrer sig med guld, juveler eller dyrbara kläder, är dersör en tidsfråga som bör omsorgsfullt betraktas och grundligt besvaras?

5. Men förrän wi ingå i swaromål på denna fråga må wi erinra os, att wårdslöshet icke ens i detta hänseende wittnar om sann kristendom, såsom och att hwarken oswanstående bibelord eller

några andra förbjuda en anständig klädedrägt. Långt ifrån att vara en synd är det twärtom ett pligtbud. Renlighet står utan twifvel i nära förening med gudaktighet. I öfwerensstämme härmed uppmanar den fromme mr. Herbert hvarje sann kristen, att "läta den inwärtes menniskan få sätta sin prägel på den yttre personligheten, drägten och hela det yttre uppsförandet." En hvar, som icke will, att hans irre lif skall blixta misuppfattadt, borde hörsamma denna uppmaning.

6. Ett annat mißtag angående klädedrägten har blifvit allmänt i den kristna werlden. Några hyss den tanken, att det icke borde finnas någon skilnad med hänsyn till kläder. Alla borde enligt deras tankar vara lika klädd. Men hvarken denna eller någon annan text i hela bibeln lärer något sådant, som att husbondens och matmoderns kläder icke skulle vara annorlunda än deras tjenares. Det bör onekligen finnas en lämplig skilnad häruti mellan personer af olika samhällsställning, och, om ögat were ensfaldigt, skulle detta lätt blixta ordnadt enligt den kristna försiktighetens reglor.

7. Ja, det är twifwelaktigt, huruwida någon del af Guds ord förbjuder sådana, som äro beklädde med någon högre myndighet, att bärä guldsmycken och kostliga kläder eller att pryda sin närmaste omgivning och sina högre embetsmän med samma utmärkelsecken. Männe wi icke få tro, att vår Herre Kristus wille gilla detta bruk, då han utan det ringaste ogillande säger: "Si, de som bärä kostelig klädnad äro i konungagårdarne." Luc. 7: 25.

8. Hvilken mening ligger då i textens ord? Hwad förbjuda de? De innehålla för kristna i allmänhet eller för sådana, som efter sin samhällsställning räknas till medeklassen, ett tydligt förbud, att pryda sig med guld, perlor eller dyrbara kläder. Och hvarför? Hwad slada kunde ett motsatt förhållande medföra? Saken förtjener en grundlig undersökning. Här blifwer det af nöden att åsidosätta alla fördomar och låta sig af ljusets och sanningens Gud föras under den Helige Andes handledning, på det wi i detta hänsyn må ledas att tänka rätt och handla rätt. Angående detta ämne fruktar jag likwäl, att många sagt såsom den beröktade juden hvilken sade till en kristen: "du skall icke öfwerthyga mig, ehuru du har öfwerthygt mig."

9. Frågan är: hwad stadar det om wi pryda oꝝ med guld, perlor eller dyrbara kläder, då våra tillgångar medgifwa det och wi således icke dermed stada eller utarma vår familj? Första stadan ligger deri, att wi uppväcka vårt högmod eller öka det der det finnes. En hvar som gifwer nega akt på, hwad som föregår i hans egta hjerta, skall lätt upptäcka detta. Intet är mera naturligt än att wi anse oꝝ sjelfwa bättre just i anledning deraf att wi äro klätte i bättre kläder. Det är icke gerna möjligt för någon att bära prydliga kläder, utan att i någon grad uppskatta sig sjelf efter sina kläder. En af de gamle hedningarne war så djupt medweten derom, att när han hyste onwilja till någon fattig person och ämnade göra honom någon skada, så gaf han honom en prydlig drägt. "Eutrapelus, cuicunque nocere volebat, vestimenta dabat pretiosa." Det låg då nära till hands för en sådan att tro sig vara bättre än de honom omgifwande, emedan han war bättre klädd än någon af dem. Huru många tusenden, icke allenast adelsmän utan äfwen köpmän, tänka icke på samma sätt! I sina egna tankar mäta de wärde af sina egna personer efter wärdet af sina kläder.

10. "Men kan icke en person, klädd i säckwäfnad, vara lika högmodig som en hwilken bär guldprydda och kostbara kläder?" Då wi mötes af denna fråga, hwarhelst wi wända oꝝ, och den anses vara omöjlig att utreda, förtjenar den en gång för alla att besvaras genom att wisa deſſ inre halflöshet. Jag läter dig fråga om igen: "kan icke en person, klädd i säckväfnad, vara lika högmodig som en annan klädd i guld och dyrbara kläder?" Jag svarar: säkert kan han det, jag förmodar att ingen twiflar derpå. Men hwad slutledning kan du draga derifrån? Se här ett liknande exempel: en person som dricker ett glas stärkande win kan blifwa lika sjuk som en annan hwilken dricker gift; men bewisar detta att gift icke är mera skadligt för en menniska än win? Finnes här någon ursäkt för en menniska som förtär en dryck som till sin sammansättning nödwändigt skall skada hennes helsa? Låtom oꝝ häraf göra en tillämpning på närvarande förhållande. Prydliga kläder äro wäsentligen egnade att göra en menniska sjuk af högmod, hwaremot tarfliga kläder icke hafwa denna werkan. Huru det är en fanning att du kan blifwa sjuk af högmod äfwen uti sådana, äro de likwäl icke efter safens rätta beskaffenhet egnade

att uppwäcka eller föröka detta onda; hvarför alla som önska att vara iflädda ödmjukhet må affstå från bruket af detta gifst.

11. För det andra. Bärandet af dyrbara eller prydliga kläder skall naturligen framkalla eller föröka fåfänga. Med fåfänga menar jag här kärlek till och begär efter att blifwa beundrad och prisad. En hvar af eder, som älskar prydlig klädsel, har ett wittne derom i sitt eget bröst; antingen han bekänner det för mennischor eller icke, så är han inför Gud i sitt inre öfverthygad derom. Han känner i sitt hjerta en önskan att blifwa beundrad. Han skulle icke så styra ut sig, om han wistte att inga andra än Gud och hans heliga englar sågo honom. Du mera man hängifwer sig åt däraktiga begär, desto mera ökas de. Vi hafwa sannerligen i vår förderswade natur nog af denna fåfänga, om vi tillsfredsställa den, föröka wi den derigenom på mångfaldigt sätt. Låtom osz stanna! Låtom osz i hela vårt lif sträfwa efter att behaga Gud allena, då skola alla dessa prydader förswinna!

12. För det tredje. Prydnader med guld och dyrbara kläder uppwäcka äfwen wrede och andra häftiga och förderfliga sinnesrörelser. Just i anledning häraf ställer apostelen "den yttere prydnaden" i direkt motsats till "den stilla andens oforgängliga wäsende," och tillägger anmärkningsvärdt: "hwilket är kosteligt inför Gud." Kosteligare

Ån guld och dyrbara perlor,
mer lysande än morgonstjernor.

Den som icke sjelf gjort en sorglig erfarenhet härutinnan kan ej rätt begripa huru stor skilnaden är mellan den utwärtes prydnaden och denna inre "saktmadiga och stilla andes oforgängliga wäsende." Du kan aldrig till fullo åtnjuta det ena så länge du har någon dragning till det andra. Det är endast så länge du är frigjord från "den utwärtes prydnaden" som du förmår behålla din själ i stillhet "genom ditt tålamod." Luc. 21: 19. Endast då du bortlägger din swaghet för yttere prydader skall "Guds frid regera i ditt hjerta."

13. För det fjerde: yttere prydader och kosteliga kläder uppwäcka och uppända finliga lustar. Jag var willrädig, om jag skulle omnämna denna låga begärelse eller för att skona ömtåliga öron, uttrycka min mening på något fint och förblommeradt språk.

Alldeles såsom domprosten vid Whitehall, då han för några år sedan sade till sina åhörare: "om I icke omvännen eder, skolen I komma till den plats, hvilken jag dock har för mycken takt att namngiswa i ett så ädelt sällskap, som det hvaruti jag nu besinna mig." Men jag tänker det vara bäst att tala rent språk. Ju mera detta då stöter edra öron, desto mera bör det väpna edra hjertan. Saken är klar och oemotsäglig, det har denna werkan både på den som bär den fina drägten och för andra som se derpå. Betänk detta, du wälprydde, du förgiftar åskådaren med långt mera af denna låga begärelse än han i annat fall skulle förnimma. Känner du icke, att detta måste blifwa den naturliga följen af din prydliga utstyrsel? För att föra frågan hem till ditt hjerta: önskar du icke, är det icke din affigt att så göra? Och likwäl påtager du dig en oskuldsfull min, en blick full af oskuld och dygd. Du undgår dock icke sjelf den snaran, som du utlägger för andra. Den förgiftade pilen återstudsar och du är sjelf smittad af samma gift, hvarmed du besmittar andra. Du upptänder en eld som förtärer både dig och dina beundrare på samma gång; och det är wäl, om den icke sänker både dig och dem i helvetets flammor.

14. För det femte: att hära kostliga kläder är raka motsatsen till att vara prydd med goda gerningar. Intet kan vara tydligare än detta, ty ju mera du uppostrar på egna kläder, desto mindre har du qvar för att kläda de nafna, föda de hungriga, herbergera främlingar, wederqwicka de sjuse eller fängslade; med ett ord för att enligt vår kallelse lindra de oräkneliga lidanden, som öfverallt förefinnas i denna tåredalen. Och här finnes intet rum för den förut uttänkta undanslykten: "jag kan vara lika ödmjuk då jag är klädd i guld, som då jag är klädd i säckväfnad." Om du kunde vara lika ödmjuk då du wäljer dyrbara, som då du wäljer enkla kläder — hvilket jag rent ut förnekar — så kan du likwäl icke vara lika wälgorande, lika "rit på goda gerningar." Hvarje öre du inbesparar på egen klädsel kan du bortgiswa till kläder åt de nafna och afhjälpa de olika behofwen hos de fattiga, hvilka du "alltid har när dig." Häraf följer då, att hvarje öre du onödigt offrar på din egen klädsel bortstjäl du i werkligheten från Gud och de fattiga. Och huru många dyrbara tillfällen att göra godt beröfwar du icke dig sjelf på sådant sätt? Huru ofta

har du icke blifvit urstândsatt att göra godt åt andra, genom att köpa åt dig sjelf, hwad du icke behöfde? Hwarför köper du dessa prydnader? För att behaga Gud? Nej, endast för att tillfredsställa din egen därskap, eller för att winna beundran eller beröm af sådana, som icke äro klokare än du sjelf. Huru mycket godt kunna de icke hafwa gjort med dessa penningar? Och hwilken oersättlig förlust har du icke lidit genom att icke göra godt efter din förmåga? Betänk att den dagen är förhanden, då "hvar och en skall få efter som han handlat hafwer." 2 Kor. 5: 10.

15. Jag heder eder, betänken detta wäl! Måhända I icke förut hafwen sett saken i detta ljus. Då I gifwen ut penningar för prydnader eller dyrbara kläder, hwilka I funnat spara åt de fattiga, beröfwen I dem derigenom hwad Gud, egaren af allt, har anförtrott i edra händer för att utdela åt de fattiga. Då I sätten grannslåt på eder sjelfwa, rycken I egentligen kläderna från de nakna; liksom den kostamma och läckra föda, I sjelfwa förtären, gör att andra få hungra. För barmhertighetens, för medlidshetens, för Kristi kärleks skull, för evangelii skull, hilles edra händer tillbaka! Bortkasten icke dessa penningar. Läggen icke ut dem för ingenting eller för sådant som är sämre än ingenting, då I dermed funna kläda edra nakna, ståfwande medmenniskor!

16. Då jag för många år sedan, en fall winterdag, var i Oxford, wille en af de unga flickor wi höllo i skolan tala med mig. Du ser hungrig och förfrusen ut sade jag, har du ingenting annat att betäcka dig med än den tunna bomullsklädningen? "Nej, det är allt hwad jag har," swarade hon. Jag förde min hand till börsen, men påminne mig att jag var alldesles utan penningar, emedan jag förut utbetalt allt hwad jag hade. Ögonblickligen var det som om jag hörde frågan: skall din mästare säga: "wäl gjordt du gode och trogne tjenare!" Du har prydt dina wäggar med de penningar, som kunde hafwa skyddat denna fattiga warelsen från kold. O Herre, haf barmhertighet med mig! äro icke dessa taflor den fattiga flickans blod? Se dina dyrbara kläder i samma ljus: din klädning, din hatt, din hårfädel; allt hwad du bär på dig, som kostar mera än den kristliga anständigheten ålägger dig, är de fattigas blod! O, blif wis för den kommande tiden. Blif mera barmhertig, mera trogen mot Gud och menniskor, mera rikligt

"prydd lit (män och) qvinnor, som bekänna sig till gudaktigheten med goda gerningar."

17. I denna sak bör man dock fästa ett särskilt afseende på dem, som aldrig blifvit warnade, som måhända icke weta att det i bibeln finnes ett ord, som förbjuder bruket af granna kläder. Men detta gäller ej dig, som gång på gång blifvit warnad och det på det aldra tydligaste sätt. Hwad werkan hafwa alla dessa warningar haft på dig? Kläder du dig icke fortfarande likt andra menniskor i dina lesnadsförhållanden? År icke din klädedrägt lika prydlig och lika dyrbar som deras, hwilka aldrig fått någon sådan warning? Likas dyrbar som den skulle warit, om du icke hört ett enda ord om denna sak? O, huru skall du kunna swara härför, när du och jag tillsammans komma att stå inför Kristi domstol? Ja, hafwa icke många af eder ökat utgifterna för edra kläder allt efter som edra egodelar förökats? Wittna icke de dyrbara sidenbanden, floret och de öfriga prydnaderna, kring huwwud och hals, derom? Hwad har du då wunnit genom att bära Kristi försmedelse, genom att fallas metodist? Du frågar, om du icke lika gerna kan köpa moderna som urmodiga kläder? Jag swarar: det kan du göra om blott icke den moderna drägten gifver dig ett stolt och oanständigt utseende, såsom de brufliga hattarne och den moderna hårlädseln onekligen gör; samt om den icke kostar mera än annan passande klädsel. Men du genmäler: "jag har råd vertill." O, bortlägg för alltid detta eländiga och intetsfögaande ord! Ingen kristen har råd att bortsloxa något af det Gud anförtrott honom. Huru länge skall du wistas här? Kan du icke i morgen, måhända i natt, blifwa kallad att stå upp och gå hädan för att inför domaren öfwer lefwande och döda aflägga räkenskap för denna och alla andra gäfwor?

18. Huru kommer det sig då, att du efter så många warningar likwäl fortsätter på samma däraktiga sätt? Ja, du will ej lyda de warningar som gifwas dig; du gör dig ingen nyttja af dem, kanske du skämter och skrattar åt andra, som äro williga att kläda sig såsom det anstår kristna? O, du modernt klüdde föraktare, jag uppmanar dig att icke längre göra djefwulens werk! Huru du än stickar dig sjelf, förled åtminstone icke andra att förhärla sina hjertan. Och du som har bättre insigt, söl med all omsorg att undwika dessa frestare. Om du sammanträffar med

några af dem, bed dem då tiga i detta ämne, hvarom icke bör du lemma rummet.

19. För det sjette: att kläda sig uti kosteliga kläder utgör raka motsatsen till hwad apostelen kallar "hjertats fördolda menniska," det är, den inre Guds-likheten, hvari wi skapades, och hvilken ånho intryckes på hvarje kristens hjerta; — motsatsen till "det sinne som i Kristus Jesus war;" ja, motsatsen till hela den inre helighetens beskaffenhet. Det wore wäl, om under all den tid dina tankar äro upptagna med den ytterste prydningen Guds Andes werk endast stod stilla, men det är helt wiſt i astagande, ehuru wäl på ett långsamt och nästan omärkbart sätt. I stället för att blifwa mera himmelskt sinnad, blifwer du mer och mer jordiskt sinnad. Om du förut egde "gemeſkap med Hadren och med hans Son Jesus Kristus," så astager detta gradvis, och obemärkt sjunker du djupare och djupare i werldswäſendet med deſt därskaper och låga njutningar. Allt detta onda och mycket mera dertill härleder sig från din hängifwenhet åt begäret efter jordiskt magt och kostliga kläder.

20. Hvarför flyr då icke en hvar allwarlig kristen ifrån allt sådant, såsom från en huggorms gap? Hvarför efterfölja de troende fortfarande den däraktiga och syndiga werlden i deſt wanor och bruk? Hvarför föraktar den troende detta tydliga och enkla Guds bud? Han ser ljuset, hvarför wandrar han icke i ljuset äfwen i detta hänseende? Hans samwete säger honom sanningen, hvarför lyder han icke deſt röst?

21. Du upptager frågan och swarar: "allmänna bruket är emot mig, jag wet icke huru jag skall hämma den mäktiga floden? Icke endast den ogudaktiga utan äfwen den religiöſa werlden ilar hejdloſt den motsatta vägen. Blicka in, jag säger icke i theatrarne, utan i kyrlorna, ja, i jämplingarna af olika kristna bekännare — med undantag af några få allwarliga qväckare eller de så kallade moravianerna — blicka in i församlingarne i London och på andra ställen, der predikanter, som allmänt hållas för goda evangelii tjänare, uppträda; betrakta sådane som sitta under sjelfwa predikstolen eller på sidorna om densamma. År icke detta folk, som kunde gifwa en bättre föresyn, ett bättre exempel — jag har svårt för att icke bewisa dem heder genom att nämna deras namn, är icke

denna fölt — jag omsöger ordet — sika modernt och prydligt klädt, som uppenbara werldsmenniskor i samma lefnadswilkor?

22. Detta är en sorglig sanning. Jag blyges deröfwer, men jag vet icke huru det skall kunna hjälpas. Jag fallar i dag himmel och jord till wittnen, att det icke är mitt fel. "Trumpeten (från min mun) har icke gifvit ett ovisst ljud," under de femtio sist förslutna åren. O, Gud! Du vet att jag framburit ett klart och trofast wittnesbörd. I tryck, i predikningar, vid föreningsmöten, har jag "icke underlätit att förfunna eder alla Guds råd." Ap.-gern. 20: 27. Jag är för den skull fri från deras blod, som icke vilja hära; det måste komma öfwer deras egna hufwuden.

23. I Guds namn och i hans närvaro warnar jag eder ännu en gång. Mängden af dem, som på detta sätt synda emot Gud, gifwer eder ingen ursäkt. Gud har tydligen sagt os: "du skall icke följa hopen efter till det ondt är." 2 Moseb. 23: 2. En from man har sagt: "om Gud bjuder dig det, så frukta ej att få som sällsynt god stå ensam mot en werld." Hwem af eder önskar att få en sådan ärofull och frimodig faraftär, att han kan stå emot en hel werld? Om millioner fördöma eder, skall det icke vara nog för eder att blixta fritända af Gud och edra egna samveten?

24. "Ja," tänker jag mig någon säga: "jag skulle kunna bärta en hel werlds hån och förakt; jag bryr mig icke om några andra; men mina egna slätingar och ifhunerhet mina närmaste inom familjen plåga mig beständigt i detta hünseende. Det är i sanning ett hårdt prof; ingen fattar det som ej genomgått detsamma. Jag har icke magt att uthärda dermed." Nej, af dig sjelf har du det wisseligen icke; men det finnes en riklig kraft tillgänglig för dig. Guds nåd är tillräcklig. Herren som noga känner dina omständigheter är redo att gifwa dig kraft. Kom äfwen ihåg hans högtidliga tillkännagifwande rörande dem som mer frukta menniskor än Gud. "Den som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke wärd, . . . och den som icke tager sitt kors och följer mig efter, han är mig icke wärd." Matth. 10: 37, 38.

25. Men finnes icke några ibland eder som fordom afhöllo eder från denna "livformighet med werlden" och i alla afseende klädde sig synigt men enfelt, allt i enlighet med eder bekännelse? Hvarför hafwen I afvikit från den goda vägen? Måhända gjorden I bekantskap, att ej säga det I ingingen wünschap med sådana, som

lefde werlden likt i prål och flärd? Då var det ej underligt att dessa förr eller senare skulle beweka eder, att styra edra steg efter werldens lopp. Ingenting mindre kan man besara än att en synd skulle leda till en annan. Det var en synd att ingå wänslap med dem, som icke känna Gud: "weten I icke att werldens wänslap är Guds owänslap?" Jac. 4: 4. Detta steg ledde nu till ett annat, till likhet med den werld, hwilken I en gång haden undsluppit. Men hwad ämnen I nu göra? Åren I wisa så undsätten edra lif och det utan dröjsmål, sen icke tillbaka! Undslyn utan att förlora någon tid, flyn orsaken och werkningarna på samma gång. Nu i dag inman "edert hjerta blifwer förhärdadt genom syndens bedragelse," måsten I afbryta den syndiga wänslapen med de ogudaktiga och eder syndiga likställighet med werlden. Besluten eder i dag, uppskjuten icke till i morgen, på det icke edert uppskof shall rücka för ewigt. För Guds skull, för eder egen själs skull, för edra slägtinmars skull, frigören eder i dag!

26. Jag beder till sist eder alla, som hyja någon wälwilja för **mig**, wisen mig, förrän jag går hädan, att jag icke heller i detta afseende har arbetat förgäfves under nära nog ett halft århundrade! Låten mig, förrän jag dör, få se en metodistisörsamling fullt lika enkelt klädd som en brödra-församling. Allenast waren fullt öfwerensstämmande med eder sjelfwa, då I öfvergifwen werldslikställigheten i klädedrägt. Låten eder drägt vara **billig** såwäl som **enkell**. I annat fall skämten I endast med Gud och med mig och med ebra egna själar. Jag beder, må det icke finnas någon dyrbar prydnad på eder kropp af hwad flag som helst. Begagnen icke heller något af det bjäfs, dessa hattar med blommor och band, som nu är på modet, de äro skamfläckar för hederliga qwinnor! Utan waren klädde från huwwud till fot såsom personer, hwilka bekänna sig till **sann gudaktighet**; ja, som bekänna sig göra allting, stort och litet, med ett ensfaldigt begär att behaga Gud!

27. Må ingen af eder, som äro rike i denna werlden, försöka ursäkta sig sjelf med de tomma orden: "jag har råd till det eller det." Om du har afkning för allmänt förstånd i förening med ett sundt kristligt omdöme, så låt aldrig detta tomma ord komma ur din mun! Ingen lefsvande kristen har råd att förvöda någon del af det Gud har öfwerlemtat åt hans förvaltning. Ingen har råd att fasta en del af de kläder eller den mat i sjön,

som Gud lemnat i hans förvar, för att dermed kläda de nafna och mätta de hungriga; och längt wärre än att bortkasta det, är det att gifwa ut något deraf för prydliga eller dyrbara kläder; ty detta är ingenting mindre än att förwandla helsosam föda till dödligt gift; det är att gifwa ut penningar för att förgifta både sig sjelf och andra. Så långt werkningarne af ditt förderfliga exempel sprida sig, utsänder du det gift, som framalstrar högmod, wrede, föttsliga lustar, kärlek till werlden och tusende andra "dår-aktiga och stadliga begärelser," hwilka twiswelsutan skola förorsaka dem många sorger, som låta sig deraf besmitta. Och finnes nu intet ondt i allt detta? Så stå upp, o Gud, och försvara sjelf din egen sak! Låt hwarken menniskor eller djeslar utstinga våra ögon för att sedan föra oss, blinda som wi då blifvit, till förderfwets djup.

28. Jag uppmanar nu inför Gud hvor och en här närvarande, hwarje man och hwarje qwinna, ung och gammal, gift och ogift, ja, hwarje barn som kan åtskilja godt och ondt, att tillämpa detta på sig sjelfwa. Må en hvor af eder lyhna till, samt följa apostelens råd, — hindren åtminstone icke andra ifrån att göra det! Jag förmanar eder, I föräldrar, hindren icke edra barn att följa deras egen, på Guds ord grundade öfwerthgelse, äfwen om I kunde tycka, att de skulle se wackrare ut, om de woro prydda med sådan grannlåt som andra barn bärta. Jag förmanar eder, I män, hindren icke edra hustrur! I hustrur! hindren icke heller edra män, hwarken med ord eller gerning, ifrån att handla just efter deras eget upplysta samwetes öfwerthgelse. Framförallt beder jag eder, I hals-metodister, som i klädsel halsweren mellan oss och werlden; eder som ofta, måhända beständigt hören våra predikningar, men icke ståن i någon widare förening med oss; och eder som en gång woro i full förening med oss, men som nu icke äro det, jag beder eder alla, att icke förhindra andra ifrån att följa de råd som nu gifwits, huru I än besluten i denna sak rörande eder sjelfwa. Ånnu en liten tid och så skola wi icke behöfva någon kroppens öfwertäckelse; ty "denna förgängliga lekamen skall ifläda sig oförgänglighet." Ånnu några få dagar till, och "denna dödliga lekamen skall ifläda sig odödligheit." Må det nu under tiden vara vår enda omsorg att "afsläda oss den gamla mennistan," vår gamla natur som är förderfwad, som är helt och hållt ond, och "ifläda

oż den nya menniskan, den efter Gud skapad är i sanskyldig rättfärdighet och helighet." Ja, må wi särskilt "såsom Guds utvalda, helige och älskelige" kläda oż "uti hjertats barmhärtighet, mildhet, ödmjukhet, faktmöd, långmodighet." Kol. 3: 12. Ja, för att sammanföra allt uti ett: "iflädrom oż Kristus," på det att "när han uppenbarad varder, wi må med honom uppenbaraade marda i härlighet!"

Trettiondesjette predikan.

Faran af ökad rikedom.

Faller eder rikedom till, så lägger icke hjertat deruppå. Ps. 62: 11.

1. Af vår dyre Frälsares tydliga förklaring: "det är lättare för en kamel att gå igenom ett nälsöga, än för en rik att ingå i Guds rike," kunna wi lätt lära, att ingen kan hafla rikedomar, utan att derigenom vara utsatt för stor fara. Men, om faran af att endast hafla rikedomar är så stor, huru mycket större blifwer icke faran om de förökas? Denna fara är stor äfwen för dem, åt hwilka rikedomen blifvit öfwerlemnad af deras förfäder. Den är dock oändligt mycket större för dem, som erhålla den genom handel och näringsfång. Dersför kan intet råd vara mera behjertansvärdt än detta: "faller eder rikedom till, så lägger icke hjertat deruppå."

2. Sant är att rikedom, äfwen som deß tillväxt, är Guds gäfwa. Likwäl bör hvor och en med omsorg waka deröfwer, att hwad som är afsett att vara en wälsignelse icke förwandlas till förbannelse. För att förhindra detta är det i sin ordning att wi med uppmärksamhet betrakta: 1. Hwad som menas med rikedomar och när wi kunna säga, att de förökas. 2. Hwad det will säga att lägga sitt hjerta deruppå, och huru det må kunna undvikas.

1. Betrakta först, hwad som menas med rikedom. Någon kunde tänka, att det nästan är omöjligt att mißtaga sig om rätta betydelsen af detta wanliga ord. Sant är likwäl, att det

finnes tusende, som begå detta misstag, och några af dem helt omedvetet. En förnäm person hörde för några år sedan en predikan öfwer detta ämne. Med förväning och misnöje utbraft han högljutt: "hvarför tala om rikedomar här, der ingen rik man finnes mer än mr. L." Och det är sant; det war ingen mer än han som hade syratiotusen pund s årlig inkomst, och några miljoner i reda penningar. Men en menniska kan vara rik, som icke har hundrade pund om året, eller ens tusen pund i wärde. Hwem helst som har föda och kläder och någonting derutöfwer, är rik. Hwem helst som har det nödvändiga och bequämliga för sig sjelf och sin familj, och litet att meddela åt dem, som intet hafwa, är i werkligheten rik, så framt han icke är en mamonsträl, som drifwes af kärleken till penningar, och som hopsamlar, hwad han funde och borde gifwa de fattiga, ty om så är, då är han fortfarande en eländig warelse, äfwen om han hade millioner i banken; ja, han är den fattigaste af alla menniskor, fattigare än tiggaren som är nöjd med sin ringa lott.

2. Men här bör ett undantag göras. En person må hafwa mera än det nödvändiga och bequämliga för sig och sin familj och likväl icke vara rik, ty han kan vara skuldsatt och hans skulder kunna öfverstiga wärdet af hwad han eger. Men om detta är förhållandet då är han icke rik, huru mycket penningar eller penningars wärde han än må hafwa om händer. Ja, en affärsman kan frukta för, att han befinner sig i en så svår ställning, (denna fruktan må vara befogad eller inbillad) att han icke vågar just af denna anledning vara så uppoffrande, som han gerna önskade vara, af farhåga för att till sist bli fia en bedragare. Huru många med inwecklade förhållanden befinner sig icke just i en dylik belägenhet? Detta är isynnerhet fallet med dem, som drifwa handel i större skala, ty deras affärer äro ofta så intraßlade, att det icke är möjligt på förhand bestämdt inse, huruwida de sjelfwa ega något eller icke. Hå wi då icke göra ett undantag med afseende på dem?

3. Vi må taga os till vara för att fälla ett hastigt omdöme angående andras förmögenhet. En persons omständigheter kunna vara sådana, att knappt någon annan än Gud känner dem. För några år sedan sade jag till en wiß man: "Min herre, jag fruktar, att Ni är girig." Han swarade: "hwad kan vara anledningen till denna eder fruktan?" Jag swarade: "för ett år sedan,

då jag upptog bidrag för bestridandet af gudstjenstens underhåll, tecknade Ni eder för fyra guinéer, wid kollektén detta år deremot endast för en half guinée." Han gaf intet svar. Efter en stund frågade han mig: "hvarför lesner Ni af potatis?" — Jag förde och ett sådant lesnadssätt i tre å fyra år. — Jag svarade: "det har varit för mig helsobringande i hög grad." "Jag tror det," svarade han; "men gör Ni det icke äfwen för att spara pennningar?" Jag sade: "jag gör så; th hwad jag inbesparar på min egen mat, skall mätta en annan som i annat fall intet skulle hafta att äta."¹ "Men, min herre," sade han, "om detta är eder be-

¹ Hör få år sedan, då metodisterna hade sin konferens i Brooklin, höll dr. Witt de Talmage, en af nutidens mest namnfunnige predikanter, tillhörande presbyteriankyrkan, ett föredrag om metodisterna och metodismen, der han bland annat säger:

"År 1739 syntes kristendomen vara i förfall. Evangelii tjenare gingo druckna till predikstolen. Läsfwets elf tycktes vara isbelagd. Swifts och Steernes oanständiga uppförande tycktes ej på minsta sätt oroa deras förfamlingar. Det fanns likväl några män — bröderna Wesley, Grimshaw, Rowland och Whitefield — som tröttnade på detta sakernas tillstånd, och de blåste i basunen och uppwäckte en rörelse, som skakade den då kända werlden.

"Werlden såg aldrig en mera underbar man än John Wesley. Stadd på en resa upptäckte han en gång några bär wid vägkanten, steg ned af sin häst, utropande till sin reskamrat: "O, huru god Gud är som gifvit os dessa bär, just då vi woro nära att swälta ihjäl." Wesley fortfor att bedja, predika och sjunga, och utförde hardt när underwerk, ja, när han hållit syratotusen predikningar och rest twähundraåttiotusen mil, sade han: "Jag är nu åttiotwå år gammal, och har likväl på elswa år ej varit illamående ett enda ögonblick." När Wesley dog lemnade han efter sig ethundrafemtusen esterföljare. Hans testamente lydde: "Jag önskar att bliwa buren till grafwen af sex fattiga män och att ej bliwa swupt i något annat än ylle; och må detta bliwa min graffskrift: 'Här hvilar stoftet af John Wesley, en brand ryckt ur elden, död af brötslidande, och utan att lemna efter sig tio pund, sedan begravningskostnaderna gälbats!'

"Enthusiasmen hos Wesleys esterföljare gick öfwer Atlanten, och för mer än ett århundrade sedan började de sitt arbete i Amerika. De sammade öfwer floder; de sovwo under bar himmel; de predikade Kristus till de besegrade allt motstånd, och utgöra i dag kristenhets starkaste samsfund. ["En "sekt," som wid befrielsekrigets utbrott knappast ens hade någon organiserad tillvaro, har nu öfverflygt alla andra kyrkofamsfund i Amerika, såwäl i förfamlingarnes mängd som i förmögenhet; det är metodisterna, som 1784 ansäglos haft omkring 80 predikanter; men är 1870 förfogade de öfwer 25,000 församlingar, mellan 21 och 22,000 kyrkobyggnader med bänksplatser för

wekselgrund, då borde Ni spara ännu mer. Jag känner en man, som vid hvarje weckas början går till torget, der han köper en

6 $\frac{1}{2}$ millioner och en förmögenhet af 70 millioner dollars. Fem år senare hade predikanternas antal ökats till 26,000, förmögenheten till 80 millioner." (Jorden och den selsk af F. von Hellwald. 1. sid. 185. Stockholm, C. G. Hritze's bokhandel 1877.) detta gäller endast Amerika; — metodistkyrkan har dehutom utsträckt sina friska och lissvarma grenar till alla världsdelar och räknar i sin helhet många millioner medlemmar.] Mr. Talmage fortsätter: "Metodisterna är Guds härtars flygande artilleri; och om det på denna morgon finnes några af dem i detta tabernakel, hjuder jag dem välkomna till vår stad, välkomna till våra hem och välkomna till våra hjertan.

"Bland de lärdomar vi funna inhemska af metodisterna är den, att Jesu Kristi kyrka bör rätta sig efter omständigheterna. Metodismen i England predikar i presterlig strud, i våra östra städer i vanliga kläder, i western i blusar om årstiden tillåter det — predikar i hus eller på fältet — hvar som helst — det gör alldelens delsamma. — Den är hemma i det ståtliga St: Paul, New-York och är alls icke generad i ett blockhus. Deß predikanter är af alla grader, från den finpolerade biskop Simpson till hans motståndare Peter Cartwright. Metodismen rättar sig alltid efter omständigheterna, hvaruti den besinner sig. Jag säger, att alla kristna samfund borde hemma från dem denna lärdom.

"Åter en lärdom hafwa vi att emottaga af denna kyrka: wärdet af kristliga väckelser. Hvarifrån kom deras stora här? Männe de liksom drupit in i kyrkan? Nej, de kommo in femtio och hundrade och tusende på en gång. Detta har gifvit dem öfverhanden i Amerika och England. De inkommo under mäktiga utgjutelser af den Helige Ande.

"Ännu finnes något mer att lära af denna kyrka, och det är kraften i hjertlig sång. Hwad David var för Israel, hwad Isaak Watts har warit för presbyterianerna, det har Carl Wesley warit för metodistkyrkan. Han författade sextusen sånger. Några af dem woro nationalsånger, andra för bröllop, eller för begravningar, somliga wemodiga, andra fulla af segerfröjd. Stundom funna vi under läsningen rad för rad liksom höra knäppandet på hjertsträngarna. Hela kristenheten har tillegnat sig hans sånger. (De fleste af de så kallade "Sankeys sånger" som nu med förfärlef sjungas af de troende i Sverige, är författade af Carl Wesley.) Händel, den store kompositören, tog några af Carl Wespelys sånger och komponerade till dem sin schönaste musik. Det utmärkande draget hos metodistkyrkan är, att hon warit en sjungande kyrka. De sjöngo sig wäg genom hela England och försöhljelens tjut funde icke nedtysta dem. De sjöngo färden öfwer Atlanten, och hafssorkanen kunde icke bringa dem ur fattningen. De sjöngo wägen öfwer detta land (Amerika) — ty de hafwa trängt ända till San Fransisco — och windens brus i de wilda skogarne funde icke öfverrösta deras sång. Vi behöfwa i detta affeende inhemska något från metodistkyrkan. Det finnes intet, som kan motstå kraften af kristlig sång."

palsternacka, hvilken han kokar i watten. Palsternackor äro hans mat och watten hans dryck under hela weckan. På sådant sätt kostar hans mat och dryck honom tillsammans en pennh i weckan. Samma lefnadsordning följer han fortsarande, ehuru han har twåhundrade pund s årlig inkomst; men dem anwänder han till betäckande af den skuld han åsamkade sig i sitt oomvända tillstånd." Döch detta var den man, hvilken jag hade betraktat såsom girig.

4. Men det finnes sådana, som inför Gud äro medvetna om sin rikedom, till hvilkas antal somliga ibland eder otvifveligt kunna räknas. I hafwen mer af denna verldens goda än som är nödwändigt för eder och eder familj. Må då hvor och en för sig besvara frågan: ökas mina rikedomar? Försår du icke den enkla frågan? Har du icke mera penningar eller mera af penningars värde, än du hade för tio eller tjugo år sedan? Eller vid denna tid för ett år tillbaka? Om du genomgår räkenskaperna, skall du lätt kunna inhemta det. Du borde i samling weta det, i annat fall är du icke i detta afseende en god förvaltare af "den orätfärdiga mammon." Döch hvorje mennissä borde weta, antingen hon ligger i affärer eller icke, huruvida hennes förmögenhet minskas eller ökas.

5. Men många hafwa utfunnit ett sätt att undvika rikedom, om deras egodelar förökas än så mycket. Döch hvilket är detta? Jo, så snart penningarne inkomma, nedlägga de dem antingen i egendom eller utvidgningen af sin rörelse. På detta sätt kan hvor och en af dem ställa så, att han alltjemt är utan penningar; han kan beständigt säga: "jag är icke rik;" ehuru han har tio, tjugo eller hundrade gånger större egendom än han hade för några år tillbaka. Detta kan förtydligas genom en nyhigen timad händelse. En person kom till en köpman i London för några år sedan och saade till honom: "min herre, jag önskade att Ni wille gifwa mig en guinée för en aktad familjs räkning, som är i stort bekymmer." Han swarade: "jag försäkrar eder mr. M., att jag icke kan undvara så mycket nu, men om Ni i en dylik angelägenhet kommer till mig då jag eger tio tusen pund, då will jag gifwa eder tio guinéer." Efter någon tid kom mr. M. och påminde om löftet, emedan köpmannen nu egde tio tusen pund, han swarade: "det är mycket sant, men jag försäkrar eder, att jag icke har så lätt vid att uppoffra en guinée nu som jag hade då."

6. Det är möjligt för en menniska att wilseleda sig sjelf genom detta snillrika bedrägeri. Hon torde äfwen kunna bedraga andra menniskor; th "så länge du gör wäl mot dig sjelf, skola menniskorna tala wäl om dig." Men aef, djefwulen kan du icke bedraga. O nej, Guds förbannelse är redan öfwer dig och öfwer allt det du eger. Och i morgen, då djefwulen sällar din själ, skall han säga: hwad hjelper dig all din rikedom? Skall den åt dig förvärfwa en kudde under huswudet i den sjön, som brinner med eld och swafwel? Eller skall du förvärfwa dig en bögare watten att läska din tunga med, då du "pinas i lågorna?" O, följ det wiſa rådet, som här gifwes dig, på det Gud icke i någon owäntad stund skall säga till dig: "du därē."

7. Det skall icke lyckas, att med dina rikedomar bereda något skydd hwarken mot Guds wrede eller mot djefwulens magt och ondskä. Du bör redan fänna dig öfwerbewisad om, att du sätter ditt hjerta vid dina rikedomar, då du anwänder allt hwad du har utöfwer liswets beqwämlighet, för att lägga pennningar till penningar, hus till hus eller åker till åker, utan att gifwa åtminstone — enligt fariseernas rättfärdighetsmåttstock — tiondedelen af din inkomst åt de fattiga. Men på hwilket sätt dina rikedomar än förökas, antingen det sker med eller utan möda, antingen genom handel, arf eller på något annat sätt, tilltager icke din wälgorenhet i samma mån, utgifwer du icke fulla tiondedelen af alla dina egodelar, både af din ständiga och tillfälliga inkomst, då lägger du utan twifwel ditt hjerta på ditt guld, och "det skall såsom en eld förtära ditt kött." Jac. 5: 3.

8. Men aef! hwem kan öfwerthyga den rike, att han i sina egodelar har sin hela skatt? Under den långa tiden af omkring ett halft århundrade har jag talat om detta ämne med all den tydlighet jag funnat, men med huru liten framgång! Jag tror ej, att det lyckats mig att under hela denna tidrymd öfwerthyga femtio giriga menniskor derom, att de äro fångslade af kärleken till penningar. Fastän penningeülfkaren blifvit beskriven aldrig så tydligt och utmålad i de starkaste färger, hwem tillämpar det på sig sjelf? Till hwem får Gud och alla som läuна honom säga: "du är den mannen?" Om Gud nu talar till någon här närvarande, o, må han då icke tillsluta sina öron för warningens ord! Säg snarare med Zacheus: "se Herre, hälften af mina ego-

delar gifwer jag de fattiga, och om jag bedragit någon, gifwer jag honom fyradubbelt igen!" Han menade icke, att han gjort så i den förslutna tiden, utan han beslöt sig för att göra så under den kommande. Inför Gud uppmanar jag dig, du penningeälfstare, "gack du och gör sammalunda."

9. Jag har ett budskap från Gud till dig, du rike man, anstingen du will höra det eller icke. Dina rikedomar hafwa ökats; wid din själs förlust, lägg icke ditt hjerta uppå dem! Var tacksam mot Gud, som gaf dig sådana medel, en sådan förmåga att göra godt. Wåga likwäl icke att fröjdas öfwer dem utan "med fruktan och bärwan." "Cave ne inhæreas," säger den fromme Kempis, "ne capiaris et pereas." "Afta dig att du icke hänger dig fast wid dem, på det du icke må blixta neddragen i förderswet." Gör dem icke till ändamål för din omsorg eller till din förnämsta glädje, till din lyckelighet, din Gud! Se till att du icke wäntar fällhet från penningar eller någonting, som kan köpas för dem, hwarken i tillfredsställandet af "ögonens begärelse, löttets begärelse eller ett högfärdigt lefwerne."

10. Låt os ingå i några så enskildheter, och må hvar och en af eder se till, att han är ärlig mot sin egen själ. Om någon af eder har två, tre eller fyra gånger så mycket af egodelar nu, mot hwad han hade första gången han såg mitt ansigte, må han då pröfwa sig sjelf noggrant och se till, om han icke i något hänseende hwilar med sitt hjerta på sin rikedom, om icke direkt på penningarne eller på sjelfwa rikedomarne, likwäl på några af de egogdelar, han för dem mäktat förskaffa sig, hwilket allt är just det samma. Allt detta innesattar apostelen Johannes under det allmänna namnet "werlden," och begäret efter dem, sökandet efter fällhet uti dem kallar han att "älsa werlden." Detta tredestrar han widare i "ögonens begärelse, löttets begärelse och ett högfärdigt lefwerne." Pröfwa dig då noga, min wän, i detta hänseende! Och först, med afseende på löttets begärelse. Söker du icke fällhet i tillfredsställandet af gomens njutning, äter du icke mera eller läckrare mat än du gjorde för tio eller tjugo år sedan? Nyttjar du icke mera nu för att släcka din törst och det af dyrbarare slag än du gjorde då? Hwilar du nu på en lika hård bädd som då, förutsatt att din helsa medgifwer det? För att widröra ännu en punkt: fastar du lika ofta nu, sedan du blifvit rik, som då du var fattig? Borde

du icke med rätta göra det oftare nu än då? Jag fruktar, att ditt eget hjerta fördömer dig, eller är du ren i detta afseende?

11. Andra delen af kärlek till verlden är: ögonens begärelse, som har en långt widare utsträckning. Vi kunnna dermed förstå sökandet efter sällhet genom att tillfredsställa inbillningskraften hvilket hufwudsakligen skever genom synförmågans bruk, genom stora, nya eller wackra föremål. De kunde måhända alla hänsöras till ett, då wi weta att hwarken stora eller sköna föremål åstadkomma tillfredsställelse, så snart nyhetens behag är borta. Men äro icke de obetydligaste småsaker behagliga, så länge de äro nya? Söker du icke i någon man sällhet i dessa saker, i det barnsligaste af allt barnsligt, i klädedrägt? Offrar du icke flera af dina penningar eller, hwad som är detsamma, mera tid eller omsorg derpå än du förut gjorde? Jag twiflar på, att detta göres för att behaga Gud, men om det icke behagar Gud, då behagar det djefwulen. Om du för några år sedan bortlade dina onödiga prydnader, krusade manschetter, fragar och mössor samt oformliga hattar, kostligt linne, dyrbara spetsar, har du icke nu, i trots af både religion och förfunkt, åter tagit det igen?

12. Du säger måhända, att du nu kan underkasta dig denna utgift. Hvilket meninglöst tal! Hwem gaf dig dessa stora egodelar eller rättare lante dig dem? För att tala ännu mera tydligt; hwem ansörtrodde dem för en tid i dina händer till förvaltning? Sade han dig icke på samma gång, i hwad affigt han ansörtrodde dig dem? Och kan du våga förstöra din Herres egodelar eller nyttja dem på något annat sätt än det, hvilket han uttryckligen föreskrifvit, då du wet att du för allt skall afläggga räkenskap? Bort med detta eländiga djefwulkska tal, att "du kan underkasta dig denna utgift!" Låt det aldrig mera komma öfver dina läppar. Detta sätt att beröfwa Gud hans tillhörighet är sjelfwa helvetets uppfinning. Wet du icke, att Gud ansörtrodde dig dessa penningar att dermed framför allt köpa det nödwändiga för din familj, och dernäst att mätta de hungriga, kläda de nakna, bistå främlingar, enkor och faderlösa, ja, så widt möjligt är, afhjälpa hela menniskolägtets behof? Huru kan du, huru vågar du bedraga din Herre genom att nyttja det för dig sjelf? Då han begåfswade dig med litet, utrustade han dig icke dermed i affigt att du skulle gifwa ut allt det lilla för att dermed göra godt? Och

då han gaf dig mera, försäg Han dig icke då med större medel för att göra mer och mer godt, emedan du då var bättre utrustad dertill? Har du mera rätt nu att förstöra ett pund, en krona, ett öre, än du hade då? Du har icke mera rätt nu att tillfredsställa köttets begärelse, eller ögonens begärelse än då du var fattig. O nej, wisa icke en sådan otacksamhet, löna icke din frökostige Herre på ett så lågt sätt! Twärtom, ju mera han anförtror dig, desto mera omsorgsfullt bör du nyttja hvarje öre, såsom han föreskrifvit och det med all flit.

13. I, Guds englar, I hans tjenare, som beständigt gören hans wilja; vår gemensamme Herre har ansörtrott eder ett pund, som är långt dyrbarare än guld och silfwer, på det I måtten kunna werka hvar och en på sin plats och med edert pund tjena dem, som saligheten ärfwa skola. Nyttjen I icke allt, hwad I erhållit till de ändamål, för hvilka det blisvit eder gifvet? Och har han icke uppmanat os "att göra sin wilja på jorden, såsom den sker i himmelen?" Bröder, hwad göra wi? Våtom os wakna, låtom os stå upp, låtom os efterfölja dessa lysande esterdömen! Hängiswom os med alla kroppens och själens krafter, med allt hwad wi hafwa åt fullbordandet af Herrrens wilja! Våtoni os gifwa åt Gud det Gudi tillhörer, det är allt hwad wi äro och allt hwad wi ega!

14. De flesta menniskor, som ligga med sina hjertan begravna i de förökade skatterna, älska dem dock för de fördelars skull de medelst penningen kunde bereda sig, då deremot andra finnas, som äro werkliga penningälskare, som älska penningen för deß egen skull, icke för hwad de med penningen kunna förskaffa sig. En sådan därskap upptäcka wi dock icke ofta hos barn eller unga personer, utan endast eller husvudsakligen hos äldre, hos sådana, som hafwa minst behof af penningar och minst tid att nyttja dem. Måne wi icke mången gång kunna se en Guds straffdom hvila öfwer dem just i denna deras pennigärlek? Den menniska, som nedgräfwer sitt pund i jorden, blir ofta af Gud hängiswen åt djefwulen, hvilken då ingifwer henne en omåttlig kärlek till penningen, så att han rent af plågas af en allt jemt ökad hunger efter guld utan att kunna mättas (*auri sacra fames*). Der ligger en gripande sanning i de ord, dem en hedning nedskrifvit: *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.* "I samma mån som penningarne ökas, ökas och kärleken till dem." Sak samma

med drinkaren; ju mera han dricker, desto mera törstar han, till deß den osläckliga försten nedräcker honom i den eld, som aldrig skall utsläckas.

15. Men finnes det något medel, hvarigenom denna sjukdom kan förekommas eller botas, då den en gång utbruit? Det finnes ett förvaringsmedel mot densamma, hvilket likaledes är ett botemedel — jag tror, att det icke finnes något annat under himmelen — och det är följande: sedan du, med oswan angisna warfamhet, förvärfwat allt **hwad du förmått och sparat allt hwad du kunnat**, hvarunder du sjelf ingenting saknat för lifwets nødtorst, men också aldrig utgifvit en enda krona, ett enda öre för tillfredsställandet, ware sig af köttets begärelse, ögonens begärelse eller ett högsärdigt lefwerne, så låt det vara ditt stadiga ögnamål, att med allt **hwad du har** söka Guds wälbehag och förhärligande! Sedan du undvikit klippan på den högra sidan, alka dig för en annan på den wenstra. Lägg ej upp förråd! "Samla inga skatter på jorden," utan **utgif allt hwad du kan**; det will säga, allt **hwad du har**! Jag utmanar alla menniskor på jorden och alla englar i himmelen, att utfinna någon annan utväg för att kunna undfly rikedomarnes gift!

16. Med dunkel syn, darrande händer och stapplande fötter, står jag nu framför eder, jag gifwer eder ännu ett råd, förr än jag nedstiger i min graf, akten på apostelens ord: "de som wilja rike warda, falla (i samma ögonblick) uti frestelse och snara (hvarur intet annat än Guds nåd kan befria dem) och i många däraktiga och skadliga begärlesser, de der sänka menniskorna uti förderf och förtappelse." I, som framför alla menniskor haſwen framgång i werlden, förgäten aldrig dessa fruktansvärda ord! Huru outsägligt slippig är icke den väg, på hvilken I går, huru warligt bören I icke taga hvarje steg på densamma? Må Gud få gifwa eder ljus att se faran, och kraft att undgå den!

17. Tillåten mig komma eder närmare! Måhända jag aldrig mera skall trötta eder med detta ämne. Jag är i stort bekymmer för eder, som ären rifa i denna werlden. Gifwen I ut allt **hwad I kunnat**? Du, som har femhundra pund s årlig inkomst och nyttjar endast twåhundra, lemnar du de trehundra tillbaka åt Gud genom att gifwa dem åt de fattiga? Sker det ej, så beröfwar du Gud de trehundrade punden. Du, som har twåhundrade och

använder deraf blott ett, gifwer du det andra hundradet åt Gud? Gör du det icke, så beröfwar du Gud just så mycket. Du säger: "får jag då icke göra hwad jag will med mitt eget?" Här ligger just grunden för ditt mißtag, det är icke ditt eget. Det kan icke så vara, utan att du skulle vara herre öfwer himmel och jord. "Men jag måste sörja för mina barn," genmäler du. Sant, men huru? Genom att göra dem rika? Du will antagligen göra dem till hedningar, såsom några af eder redan haftwa gjort. Hwad skall jag då göra? Tala du, Herre, till deras hjertan, i annat fall blifwer predikantens tal kraftlöst. Gif dina barn tillräckligt att lefwa af, men icke i sysslolöshet eller öfverslöd, utan under utöfning af en hederlig werksamhet. Och, om du inga barn har, på hwilka skriftenliga eller förfuftiga grunder kan du då lemna mera efter dig, än hwad som åtgår till din begravning? Jag beder dig betänka: i hwad afseende blifwer du lyckligare genom att lemna förmögenhet efter dig? Hwad betyder det, antingen du lemnar efter dig tiotusen pund eller tiotusen par skor och stöflar? O, låt intet finnas qvar efter dig! Skicka allt hwad du har framför dig till den bättre werlden! Låna ut det åt Herren genom att gifwa åt de fattiga, och det skall blifwa dig återbetaldt! Bör du wäl befara, att hans sanning skall fela? Den står fast såsom himmellens pelare. Skynda, skynda, min broder, med den uppgörelsen, på det du icke måtte blifwa kallad härifrån, förr än du har ordnat om allt hwad du har i ditt förvar! Då detta är gjordt kan du frimodigt säga: "nu har jag ingenting annat, rörande det jordiska, att göra, än att dö! Fader i dina händer befaller jag min anda! Kom Herre Jesus, kom snart!"

Trettiondessjunde predikan.

En kallelse till affällingar.

Männe då Herren skall förkasta ewinnerliga, och ingen nåb mer bewisa? År det då alldeles ute med hans godhet; och hafwer tillrägelsen en ända för alltid? Ps. 77: 8, 9.

1. Förmätenhet eller andlig säkerhet är en stor djefwulens snara, i hvilken många menniskor blifvit fångade. De förlita sig på Guds barmhärtighet, under det de helt och hållet förgäta hans rättsfärdighet. Churu han i sitt ord tydlichen har förklarat att "utan helighet skall ingen se Herren," smickra de sig likväl med den förhoppningen, att Gud ändå slutligen skall vara mindre sträng än hans ord. De inbilla sig, att de kunna lefwa och dö i synden och det oaktadt undfly helvetets fördömelse.

2. Men churu de äro många, som gå ewigt förlorade genom sin förmätenhet och andliga säkerhet, äro de långt flera som förgås genom förtwiflan och hopplöshet om att kunna undgå det ewiga fördömet. Sedan de ofta hafwa kämpat mot sina andliga fiender och alltid blifvit öfvervunna, låta de slutligen sina armar sjunka. De strida icke mer, emedan de icke hafwa något hopp om seger. Genom en bedröflig erfarenhet äro de medvetna om, att de icke hafwa någon förmåga att hjälpa sig sjelfwa; och som de icke hafwa något hopp om, att Gud will hjälpa dem, blifwa de liggande under sina bördor, de sträfwa icke längre; th de anse det omöjligt att det skulle kunna lyckas.

3. I detta fall, såsom i tusende andra, känna deras hjertan den bitterhet och tärande sorg, som utgöra hemligheter för de oförfarne, hvilka ej kunna göra sig någon föreställning om den sorg, som de aldrig känt; th "hwem wet hwad i menniskan är utan mennisksans ande som är i henne?" Vi weta endast genom vår egen erfarenhet, hwad ett krossadt hjerta lider. Förläktligen äro de högst få, som kunna wisa deltagande med dem, som befinna sig i sådana svåra frestelser; få kunna rätt insätta sig i detta sorgliga läge; få som icke låta sig bedragas af det ytter utseendet. De se men-

nissorna fortgå i sitt syndalopp och taga för gifvet, att det ute-
slutande sfer af likgiltighet, då likväl den verkliga orsaken ofta är
att finna i förtwiflan. Antingen hafwa de intet hopp, och så länge
detta är förhållandet, sträfwa de alldeles icke till något bättre,
eller och hafwa de några ljusare mellanstunder, då hoppet åter lif-
war dem och då de ånho söka tillkämpa sig seger. Men snart
förlora de detta hopp och då upphöra åter deras sträfwanden, och
de qvarhållas i satans fångenstap, för att lyda hans wilja.

4. Detta är ofta förhållandet med dem, som begynna att
löpa wäl, men som snart tröttna på den himmelska wädjobanan,
med dem ifsynnerhet, som en gång sågo "Guds härlighet i Jesu
Kristo ansigte" men efteråt "bedröfwaude Unden" och "ledo skeppsbrott
på tron." Många af dessa rusar framåt i synden, såsom wilde
hästar i striden. De synda med hög hand, hvarigenom de all-
deles utsläcka Guds Ande, så att han öfwerlemnar dem helt och
hållet åt deras egna hjertans lustar och låter dem följa sina egna
inbillningar. Och dessa som fälunda öfwerlemina sig åt synda-
lisvet, blifwa helt och hållet förlöade utan att bekymra sig om
eller sörja öfwer sitt tillstånd, alldeles likgiltiga och obesvärade
angående Gud, himmel eller helwete. Orsaken dertill är, att denna
verldens god har förblindat deras ögon och förhårdat deras hjer-
tan. Men denna deras sorglösitet torde och ofta vara en följd
af deras djupa förtwiflan. Grundorsaken till denna sorglösitet och
slapphet är att söka i deras hopplösitet. De tro i verkligheten,
att de till den grad förtörnat Gud, att han dem ingen nåd mera
bewisar.

5. Och likväl behöfwa wi icke helt och hållet uppgifwa ens
dessa. Vi hafwa känt några sådana likgiltiga personer, hwilka
Gud åter igen har besökt med sin nåd och återfört till den första
kärleken. Dock kunna vi hafwa mycket mera hopp om de affällin-
gar, som icke äro sorglösa, utan som fortfarande äro oroliga, hwilka
gerna wilja undslippa djeſiwulens snaror, men anse det vara omöj-
ligt. De äro fullt öfwerthygade om, att de icke kunna frälsa sig
sjelfwa, men de inbilla sig, att Gud icke will frälsa dem. De
tro, att han har oåterkalleligen wändt sig ifrån dem med sin näde-
fulla hjelp. De stärkas i denna tro af en mängd förutsättningar,
och så länge dessa icke på ett tydligt sätt blifvit undanröjva, fin-
nes intet hopp om deras räddning. Det är i affigt att trösta

dessa hopplösa, hjälplösa själar jag nu med Guds bistånd will undersöka:

I. Hvilka de förnämsta orsaker äro, som föranleda så många affällingar att bortkasta sitt hopp och antaga att Gud förgätit att vara dem nådig.

II. Sedan will jag tydligt och fullständigt utreda dessa orsaker och gifwa svar på de af dessa förtvislände menniskor framkastade fråglor.

I. Först will jag fråga: hvilka äro de förnämsta orsakerna, som föranleda så många affällingar att tänka det Gud förgätit att vara dem nådig? Jag nämner icke alla; ty de äro oräknelsiga alla dessa infast, som dels deras egna förderfivade hjertan, dels "den gamle ormen" framfjuter; men de förnämsta, de påtagligaste, de allmännaste will jag här framställa.

1. Den förnämligaste orsaken, som föranseder affällingar att tro det Herren förkastar ewinnerligen och ingen nåd mer bewisar, hemtas från sjelfwa sakens natur. De säga: "Om en person gör uppror mot en jordisk furste, så måste han ju dö för detta sitt första brott, han måste betala den första öfwerträdelsen med sitt eget liv? Likväl om hans brott blifvit utöfswadt under någon mildrande omständighet, eller om kraftig förbön göres för honom, kan hans liv möjligen återstänkas honom, gör han deremot, efter att en gång hafwa erhållit full och fri förlåtelse, uppror för andra gången, hvem vågar då att gå i förbön för honom? Han har ju då ingen widare barmhertighet att wänta? Men om någon, som gjort uppror mot en jordisk konung, sedan han en gång erhållit förlåtelse, icke kan wänta förlåtelse för andra gången, huru hopplöst måste icke då dens tillstånd vara, som, efter att hafwa erhållit förlåtelse för uppror mot himmelens och jordens store Konung, ånyo gör öppror mot honom? Hvad har en sådan wäl att wänta?"

II. 1. Detta bewis som är hemtadt från förfuftet, styrkes sedan med åtskilliga skriftställen. Ett af de starkaste är det som förekommer i 1 Joh. 5: 16. "Om någon ser sin broder synda någon synd icke till döds, han må bedja så skall Gud gifwa honom liv, den nemligen som syndar icke till döds. Det gifwes en synd till döds; för denna säger jag icke att någon skall bedja."

Härifrån draga de den slutsatsen, att orden: "för denna säger jag icke att någon skall bedja" är liktholdt med: "för en sådan, säger jag, att ingen får bedja;" att apostelen anser den som har begått en synd till döds vara i ett hopplöst tillstånd; så hopplöst, att vi icke får bedja för honom, vi må icke bedja om liv för honom, och hvad kunna vi mera förståndsenligt antaga vara en synd till döds, än ett friwilligt begånget uppror af en sådan, som förut erhållit en full och fri förlåtelse?

2. Betrakta för det andra, säga de, alla uppskakande ord, som förekomma i Ebreerbrefwets sjette och tionde kap. Vi börja med de seduare: "Om wi sjelfwiljande synda, sedan wi fått hafta sanningens kunskap, då står os intet offer åter för synderna, utan en försträcklig domens förbidelse och eldens nit som motståndarne förtära skall. Ho som bryter Mose lag han måste efter tu eller tre wittnen utan barmhärtighet dö, huru mycket wärre straff, menen I, skall den anses förtjena, som förtrampar och såsom orent ackar Guds Sons och testamentets blod, genom hwilket han helgad är och försmädar nådens Ande? Ty wi känna den som såde: hämuden är min, jag skall nedergälla, säger Herren, och åter: Herren skall döma sitt folk. Det är gräseligt att falla uti lefsvande Guds händer." Är det icke här tydligt tillfänagisvet af den Helige Ande, att vårt tillstånd är förtvisladt? Suges det icke, att om wi, efter att hafta erhållit sanningens kunskap, efter att genom erfarenhet hafta känt den, sedan friwilligt synda, hwilket wi otvifvelaktigt hafta gjort, och det upprepade gånger, då återstår os ju intet offer för synderna, utan en försträcklig domens förbidelse och eldens nit, som motståndarne förtära skall?

3. Och är icke stället i sjette kapitlet lika tydligt som detta? "Det är omöjligt, att de som en gång upplysta äro, och smakat hafta den himmelska gäfwan, och äro delaktige wordne af den Helige Ande — om de affalla, att de då kunna förnyas till bättning, sedan de på nytt sig sjelfwom försästat Guds Son och för spott hållit?"

4. Sant är, att några äro af den meningen, att orden "det är omöjligt" icke skulle förstås bokstavligt, såsom betecknande en fullständig omöjlighet, utan en mycket stor svårighet. Men det visar sig icke, att wi hafta någon tillräcklig anledning att afvila från den bokstavliga meningen, emedan det hvarken innefattar någon

orimlighet eller motsäger något annat ställe i skriften. Afslår detta då icke allt hopp, säga de, så mycket mer, som vi weta, att vi otvivelaktigt en gång hafta smakat den himmelsta gäfwan och varit delaktiga af den Helige Ande? Huru är det möjligt, att vi skulle kunna förnyas till bättring, till en fullständig förändring både i hjerta och lefwerne; då wi weta, att vi på nytt os sjelfwa forsfästat Guds Son och wanhedrat honom?

5. Ett långt fruktansvärdare ställe finnes i Matth. 12: "all synd och hädelse shall warda menniskorna förlåten; men hädelse emot Anden shall icke warda menniskorna förlåten. Och den som talar något mot mennistones Son, det warde honom förlåtet, men den som talar mot den Helige Ande, det warde honom icke förlåtet, hwarken i denna eller den tillkommande werlden." Fullt jemförligt med detta äro vår Herres ord, som återgifwas af Marcus: "sannerligen säger jag eder: alla synder sista warda menniskornas barn förlåtna och alla hädelser, med hwilka de än häda må; men den, som hädar den Helige Ande han haftver ingen förlåtelse till ewig tid, utan är fäker till ewig dom."

6. Några hafta trott, att alla dessa skrifställen påpeka en och samma synd, och att icke allenast vår Herres ord, utan äfven de, som förekomma hos Johannes angående synd till döds, och det som i ebreerbrefvet läses angående att sig sjelfwom forsfästa Guds Son eller förtrampa Guds Son och försmäda nädens Ande; att de alla hänvisa till hädelse mot den Helige Ande, den enda synd som aldrig kan förlåtas. Hvilken betydelse wi än inlägga i dessa ord, måste wi dock medgifwa, att den hädelsen är alldeles oförstålig, och att följaftligen Gud icke will bewisa nåd mot dem, som göra sig skyldiga till densamma.

7. För att stadsfästa dessa bewis, hemtade från förfuget, skriften och erfarenheten, fråga nu dessa menniskor: är det icke då en bestyrkt sanning, att de, som affalla från rättfärdiggörelsenåden, som lidit skeppsbrott på tron, den tro hvorigenom frälsning här erhålls, förgås utan barmhärtighet; huru mycket mindre kunna då de undfly som affalla från heliggörelsens nåd? De hafta ju lidit skeppsbrott på den tro, hvorigenom de blifvit renade från all föttets och andens besmittelse? Har det någonsin funnits ett exempel på att den ene eller den andre af dessa återigen blifvit

förnyad till bättring? Om något exempel funnes därpå, då skulle man ju kunna hoppas, att poetens tankar icke äro öfverdrifna:

"Åsven Judas kämpar mot sin förtvislan,
hoppet tydles blomma under habes flugga."

III. Dessa äro de förnämsta bewis, hemtade från förnuftet, från skrifterna och från erfarenheten, hvarigenom affällingar brukar rättfärdiga sig sjelfwa, då de bortkasta allt hopp och påstå att Gud icke mer will bewisa dem någon nåd, emedan han i wrede tillyckt fin barmhärtighet. Jag har framställt detta i deß fulla kraft, på det wi så mycket bättre må kunna bilda oþ ett omdöme angående dem och försöka, huruvida hvar och ett af dem icke kunde tydligt och fullt tillfredsställande beswaras.

1. Jag börjar med det bewis, som hemtas från sakens be-staffenhet: om en person gör uppror mot en jordisk furste, är det antagligt, att han kan få förlåtelse första gången, men om han efter en full och fri förlåtelse ånho gör uppror, då är intet hopp om att för andra gången erhålla förlåtelse; han måste wänta att utan barmhärtighet blifwa dömd till döden. Men om den, som gör uppror upprepade gånger mot en jordisk konung, icke kan wänta någon barmhärtighet, huru kan då den wänta barmhärtighet, som för andra gången gör uppror mot himmelsens och jordens store Konung?

2. Jag svarar: detta bewis, som hemtas från jemförelsen mellan jordiska och himmelska förhållanden, låter wäl tänka sig, men är icke fullt afgörande, och det af den enkla orsak, att en jemförelse icke har något rum här. Det kan icke finnas någon jemförelse mellan en mennisks barmhärtighet och Guds barmhärtighet. "Wid hwem wiljen I likna mig, säger Herren?" Med hvem i himmelen eller på jorden? "Jag har sagt, I ären gudar," säger David, då han talar om de högsta embetsmän — sådan är eder wärdighet och magt, jemförd med wanliga mennisks. Men hwad äro de, jemförd med himlarnes Herre? Såsom en bubbbla på vattnet. Hwad är deras magt jemförd med hans? Hwad är deras barmhärtighet jemförd med hans? Hans eget tröstrika ord lyder sålunda: "Jag är Gud och icke menniska;" "Mitt hjerta hafwer ett annat sinne; min barmhärtighet är så brinnande." Osea 11: 8, 9. Derför kan ingen draga den slutsatsen, att, om en jor-

diss konung icke will benåda den, som för andra gången gör uppror emot honom, den himmelske Konungen icke heller wille göra det. Jo, han will icke endast sju gånger utan sjuttiosju gånger. Ja, woro dina uppror så många som stjernorna på himmelen, woro de flera till antalet än håren på ditt hufwud. likwäl will och kan Gud utöfwa barmhärtighet och förlåta. "Den ogudaktige öfvergifwe sin väg och syndaren sina tankar och omvände sig till Herren, så förbarmar han sig öfwer honom; och till vår Gud, th nära honom är mycken förlåtelse."

3. Men Johannes ord? Afskrära icke de allt hopp, då han talar "om en synd till döds?" Då han säger: för en sådan skall man icke bedja; är det icke som sade han: för en sådan får ingen bedja? Och innefattar detta icke, att Gud icke will höra den bönen, att han icke will gifwa honom lif, som på detta fätt syndat, nej icke en gång om en rätfärdig man beder derom?

4. Orden: "jag säger icke, att någon skall bedja" betyda helt wišt, att ingen får bedja. De innebära otwifvelaftigt att Gud icke will gifwa lif åt den som begått den omnämnda synden. Hans utslag är astunnadt, och Gud har fastställt det, ja, det är oryggligt. Det kan icke förändras, icke en gång genom den rätfärdiges bön som för öfrigt förmår mycket, då den är allvar.

IV. Men jag frågar först: hwad menas med synd till döds, och för det andra hurudan är den död som är dermed förenad?

1. Först, hwad menas med synd till döds? För många är sedan wistades jag bland ett folk, som hade den största erfarenhet om gudomliga ting, i jemförelse med dem jag förut umgåtts, och jag frågade några af dem: hwad förstår I med en synd till döds, hwarom Johannes strifwer i sitt första bref? De swarade: "om någon är sjuk ibland eder han falle till sig församlingens äldsta och de bedja öfwer honom och trons bön skall hjälpa den franke och Herren skall låta honom komma upp och om han begått synden warda de honom förlåtna." Men ofta händer det, att ingen af oss kan bedja Gud om hans wederfående. Vi känna oss då uppmanade att säga honom det vi frukta, att han begått synd till döds; en synd hvilken Gud beslutar att straffa med döden. Vi kunnna icke bedja, att Gud skall återgifwa honom helsan och vi hafwa ännu aldrig sett något exempel på, att en sådan person tillfrisnat."

2. Jag ser alls ingen orimlighet i denna utläggning af ordet. Det tyckes vara en mening åtminstone om uttrycket "synd till döds," en synd hvilken Gud har beslutat att straffa med syndarens död. Om du dersför har begått en synd af detta slag och följden af din synd nu har drabbat uppå dig; om Gud hemfört dig med någon dödlig sjukdom, då är det förgäves, att bedja för ditt liv, du är oåterkalleligen dömd att dö. Men märk! detta har icke afseende på ewig död. Det innesattar på intet sätt, att du är dömd att dö den ewiga döden. Nej, det innesattar snarare motsatsen; din lekamen förstöres på det din själ må undgå helvetet. Jag har sjelf under loppet af många år sett oräkneliga exempel härpå. Jag har länt många syndare, hufwudsakligen sådana, som warit affällingar från ett högt tillstånd af helighet, och som hafwa gifvit fienderna till kristendomen en stor anledning till hädelse, hvilkas lifstråd Gud affskurit förr än de genomleft sina halfliga dagar. Dessa tyckes hafwa begått synd till döds och i följd deraf blifvit affskurna, någon gång långsamt, någon gång hastigt genom ett owäntadt slag. Men i de flesta fall har jag ifakttagit, att "barmhertigheten berömt sig emot domen." Och sjelfwa dessa personer hafwa warit fullt öfwerbewista om Guds godhet såwäl som hans rättvisa. De hafwa erkänt, att han förstört deras kroppar i affligt att frälsa deras själar. Förr än de gingo hädan upp-rättade han dem från deras affall, så att de dogo, för att sedan lefva för ewigt.¹

¹ En mycket anmärkningsvärd tilldragelse af detta slag egde rum för några år sedan. En ung kolgräfware i Kingswood nära Bristol var en fräck syndare och blev efteråt en troende. Men så smäringom förnyade han bekantskapen med sina gamla kamrater, hvilka menligt inverkade på honom till dess han afföll från Gud och blev ett helvetets barn, dubbelt wärre än han förut warit. En dag arbetade han i grufwan tillsammans med en allvarlig ung man, som hastigt stannade och utropade: "O Tommy! hvilken man war du icke en gång, huru bewekte icke dina ord och ditt exempel många till kärlek och goda gerningar! Och hvad är du nu? Hvad skulle blifwa af dig, om du doge i ditt närvaraande tillstånd?" "Må Gud förbjuda det," sade Tommy; "ty då skulle jag sjunka i helvetet! O, låtom os bedja till Gud!" De gjorde så en stund, först den ene och så den andre, de åkallade Gud med starkt rop och tårar; de kämpade med Gud i brinnande hön. Efter en stund utropade Tommy: "lofwad ware Gud, han har helat mitt affall. Jag känner åter igen, att min Förlossare lefver, och att han har twagit mig från mina synder med sitt blod, jag är nu willig att gå till honom." I detsamma skedde ett ras i gruf-

3. Men hwad säger du om det andra skriftstället, nemligen tionde kapitlet i Ebreerbreswet; gifwer det något hopp för affällingar, att de icke skola dö den ewiga döden; att de ånho kunna erhålla Guds förlåtande nåd och undfly helvetets fördömsel? "Om wi sjelfwiljande synda, sedan wi hafwa erhållit sanningens kunniskap, då står os intet offer åter för synderna; utan en försträcklig domens förbidelse och eldens nit, som motståndarena förtära skall. Ho som bryter Mose lag han måste efter två eller tre wittnen utan barmhärtighet dö. Huru mycket wärre straff menen I skall den anses förtjena, som förtrampar Guds Son, och testamentets blod såsom orent altar, genom hwilket han helgad är, och förfmädar nådens Ande?"

4. Dch är detta icke samma sak, nemligen att det förtwiflade, oföränderliga tillståndet hos affällingar är på ett öswertygande sätt fullt stadsfästdat af parallellspråket i sjette kapitlet: "det är omöjligt, att de, som en gång upplyste äro, och smakat hafwa den himmelska gåfwan, och delaktige wordne äro af den Helige Ande, samt smakat hafwa det goda Guds ord och den tillkommande verldens krafter och affallna äro, det är omöjligt att de kunna igen förnyas till bättring, då de på nytt sig sjelfvom försästa Guds Son och för spott hålla?"

5. Dessa skriftställen tyckes vara af lika innehåll och fullt jemförliga med hvarandra, hvarsför de påkalla vår djupaste uppmärksamhet. För att förstå dem, är det nödwändigt att kunna först, hwilka de personer äro, som här omnämnes för att sedan lära förstå beskaffenheten af den synd de hade begått och som gjorde deras tillstånd nära på, om icke helt och hållet, hopplöst.

Det synes klart för dem, som opartisist betrakta och jemföra dessa båda skriftställen, att personerna hvarom här talas, äro endast sådana, som hafwa blifvit rätfärdiggjorda; deras förstånds ögon hafwa blifvit öppnade och upplysta, så att de se ljuset af Guds härlighet i Jesu Kristi ansigte. Det är endast dessa som hafwa "smakat den himmelska gåfwan," syndernas förlåtelse och Guds frid. Dessa woro delaktiggjorda af den Helige Ande, både Andens wittnesbörd

wan, som krossade honom till döds i ett ögonblick. Hwem helst du är, som har syndat "en synd till döds" lägg detta på hjertat! Kanhända Gud kräfwer din själ af dig den stund du icke förmadar det; men om så skulle vara, will Gud midt i domen tänka på barmhärtighet; du skall icke dö den ewiga döden.

och frukter förefunnos hos dem. Deras andeliga tillstånd kan icke lämpligen hänsöras till andra än just de rätfärdiggjordas.

Och de hafwa äfwenledes blifvit helgade åtminstone till den grad, hwari de stå, som hafwa erhållit syndernas förlåtelse. Detta synes af det andra skrifftället der det heter, att de testamentets blod såsom orent akta genom hwilket de helgade blefwo.

6. Härav följer, att dessa skrifftspråk endast angå dem, som hafwa blifvit rätfärdiggjorda och åtminstone till någon del helgade. Hvarför I alla, som aldrig warit så upplysta med ljuset af Guds härlighet; I alla, som aldrig hafwa smakat den himmelska gåfwan; som aldrig erhållit edra synders förlåtelse eller blifvit delaktige af den Helige Andes vittnesbörd och deß frukter; med ett ord: att I alla, som icke blifvit helgade genom det ewiga förbundets blod, icke äro beskrifna här. Huru andra skrifftället än må döma eder, säkert är, att I icke ären dömda, hwarken af sjette eller tionde kapitlen i Ebreerbrefwet. Ty båda dessa ställen tala uteslutande om sådana, som affallit från den tro, hwilken I aldrig egt. Det är således icke möjligt, att I skulle hafwa förlorat det I aldrig hafwen åtnjutit. Dersör, hwad dom som genom dessa skrifftället än må affunkas, den är icke affunnad öfwer eder. I ären icke de här åsyftade personerna, mot hwilka dessa skriftenz hotelser äro utslungade.

7. Vi fråga dernäst af hwilken beskaffenhet den synd är, hwartill de här beskrifna personerna gjort sig styldiga. För att få insigt härutinnan måste wi ihågkomma att när helst judarna lyckades förmå en kristen till affall, uppmanades han, att tydligt och offentligt i församlingen förklara, att Jesus af Nazareth war en folkuppwiglare, som förförde folket, och att han icke undergått större lidande än hans egna brott rättwist förtjenade. Detta är den synd, som apostelen wäsentligen kallas affall, då Guds Son förtrampas och utställes för offentlig wanära. Det är detta han kallas att akta testamentets blod såsom orent, att förtrampa Guds Son och försmäda nådens Ande. Nå väl! hwilken af eder har på sådant sätt affallit? Hvilken af eder har sålunda på nytt sig sjelfwom förfästat Guds Son? Icke en enda; icke heller har någon af eder på detta sätt förtrampat honom. Om du så förkastat det enda offer som finnes för synden, då hade för dina synder intet offer återstätt. Men i ett sådant fasansfullt tillstånd befinner

du dig icke. Ingen af eder har på liknande sätt förfästat det offer, genom hwilket Guds Son beredt full försoning för hela werldens synder. I ditt närvärande tillstånd båfwar du ju för blotta tanken derpå? Dersör finnes det framburna försoningsoffret och gäller äfwen för dig. Kom då, bortfesta din onödiga fruktan, "gå trösteligen fram till nådens tron," vägen är fortsarande öppen och du stall ånyo "få barmhertighet och finna nåd, på den tid hjelp behöfves!"

V. 1. Men astänga vår Herres wälkända ord ož icke helt och hållit från allt hopp om barmhertighet? Säger han icke: "alla synder och alla hädelser skola warda menniskornas barn förlåtna; men den som hädar den Helige Ande, han hafwer ingen förlåtelse till ewig tid, utan är hemfallen under en ewig dom?" Alltså är det tydligt, att om vi hafwa gjort ož skyldiga till denna synd, då finnes intet rum för barmhertighet.

2. Huru stort är icke antalet i hvarje folkslag öfwer hela den kristna werlden, som hafwa warit mer eller mindre i bryderi angående detta skrifställe! Hvilka skor i detta land hafwa icke warit öfvermåttan förtwiflade just till följd af detta skrifstens ord? Ja, få äro de, som äro satt öfverbewista om synd och som med allvar söka sin själs frälsning, och icke hafwa kunnat någon fruktan att hafwa begått eller swäfwat i fara att begå denna oförlätliga synd. Hivad som ofta förökat deras plåga är, att de swårligen kunnat finna någon, som war i stånd att trösta dem. Bland deras bekanta, de mest gudfruktige ej undantagna, fans ingen, som i detta ämne hade större insigt än de sjelfwa; icke heller funde de finna någon skrifställare som offentliggjort en tillsfredsställande utläggning deraf. Uti mr. Russel's sju predikningar, som äro allmänt spridda ibland ož, finnes en, som färskildt behandlar detta ämne, men den kan endast gifwa liten eller ingen tillsfredsställelse åt en bedröfwdandande. Han talar om det gång på gång, men gör intet utaf saken; han gör sig mycken möda, men kommer icke till målet.

3. Finnes det någonfin i werlden ett bedräfsligare bewis på menniskoförståndets instränkhet äfwen hos sådana, hvilka äro rättsinniga inför Gud och äro angelägna om att förstå sanningen? Huru är det möjligt, att någon som läser bibeln, kan för en enda timme stanna i twifvel angående betydelsen af detta bibelställe då

Kristus sjelf, just i de ofwan ansförda orden tydligen säger oß hwad denne hädelse är? Den som hädar den Helige Ande, han hafwer ingen förlåtelse; — ty de säga: "han hafwer den orene anden," vv. 29, 30. Detta och detta allena är, om wi mergiswa att vår Frälsare förstår sin egen mening, hädelse mot den Helige Ande. Att säga om Kristus: han har den orene anden; att säga, det Kristus utöfswade sina underwerk genom den onde andens magt, eller mera direkt, att "han utdref djeflar med Beelzebub, djeflarnes öfwerste." Men aldrig har du gjort dig skyldig till detta. Har du bethygat om Kristus, att han med Beelzebub, djeflarnes öfwerste, utdrifwer djeflar? Nej, lika litet som du affskurit din nästas hals eller satt eld på hans hus. Huru förwänande, att du warit rädd, der intet är att frukta! Vortkasta din onödiga fruktan! Må, för den kommande tiden din farhåga vara förståndigare! War rädd för att hyfa wrede, att hafwa kärlek till werlden och de ting som i werlden äro! War rädd för dåraftiga och stadliga begärelser, men frukta icke, att du har gjort dig skyldig till hädelse mot den Helige Ande! Du är icke mera i fara för att hafwa gjort det, än att hafwa nedtagit solen från fästet.

4. För den skull har du ingen skriftenlig anledning att besafa, det Herren har förgätit att vara nådig. Bewis, hemtade härifrån, ser du nu vara betydelselösa, de äro helt och hållet ogrundade. Men äro wäl de af större wigt, som hemtas från erfarenheten?

5. Detta är ett ämne, som måste behandlas med största grundlighet. Vi fråga då: har någon affälling verkligent ånho funnit barmhertighet hos Gud? Har någon, som lidit skeppsbrott på tron och ett godt samvete, någonsin återsått hwad han förlorat? Känner du något exempel? Har du någonsin sett ett sådant förhållande, då personer, som funnit förloftning i Jesu blod och efteråt affallit, likwäl återigen blifvit upprättade — förnyade igen till bättring? Ja, i sanning — och detta icke en eller ett hundrade endast, utan tusenden. På hvarje plats, der Herrens arm blifvit uppenbarad och der många syndare blifvit omvända till Gud, hafwa några funnits, som "wändt sig från det heliga budet som de annammat hade." För många af dessa "hade det warit dem bättre, att de aldrig kant rätsfärdighetens wäg." Det endast ökar deras fördomelse, om de sedan dö i sina synder. Men

andra finnas, som sett på honom, hvilken de stungit hafwa, samt ängslats och förkastat all tröst, till deß Herren förr eller sednare låtit sitt ansigtes ljus lysha öfver dem och derigenom styrkt deras dominade händer och deras stapplande knän. Han har åter igen lärt dem säga: "min själ prisar storligen Herren och min ande fröjdar sig i Gud min Frälsare." Dräfnliga äro händelserna af detta slag; oräfnliga äro de, som hafwa fallit, men åter igen blifvit upprättade. Det är i sanning så långt ifrån att vara någenting ovanligt för en troende att falla och blifwa upprättad, att det snarare är någonting ovanligt, att finna en troende, som icke är medweten om att hafwa varit affallen från Gud i högre eller lägre mening; och det måhända mera än en gång, innan han blef stadsfästad i tron.

6. Men har någon, som fallit ifrån helgelsenaden, blifvit så upprättad, att han återsått hwad han en gång förlorat? Detta är likaledes ett erfarenhetsrön; och wi hafwa varit i tillfälle att förnya våra iaktagelser i dyliga fall under många år och inom ett widsträckt område, man må säga från den ena ändan af riket till den andra.

7. Först må nämnas, att wi hafwa känt många personer inom hvarje ålder, från den tidigaste barndom till den högsta ålderdomen, hvilka hafwa afgifvit alla de bewis, som sakens beslaffenhet fordrar derpå, att de woro "helgade allt igenom," "renade från all föttets och andens besmittelse;" att de "älskade Herren sin Gud af allt hjerta;" att de beständigt "framburo sina själar och Kroppar till ett lefwande, heligt och Gudi behagligt offer," hvarsör de ock "woro alltid glada, bådo utan återwändo, woro tacksamma i all ting" och deruti består, så tro wi, skriftenlig helighet.

8. Dernäst må wi erinra, att de, som äro helgade, wanlighvis tro, att de ej kunna falla, de inbillia sig vara pelare i Guds tempel. Icke desto mindre hafwa wi sett, att några och det de starkaste bland dem, efter en tid hafwa fallit ifrån deras egen stadighet, någon gång hastigt men oftare långsamt och steg för steg. De hafwa gifvit efter för frestelsen till högmod, till wrede; eller ock hafwa däraktiga begärrelser åter fått tillträde till deras hjertan. Ja, någon gång hafwa de helt och hållet förlorat lifvet i Gud och synden har återsått sitt wälde öfver dem.

9. Likwäl hafwa somliga af dem, efter att hafwa erhållit en grundligare öfwerthygelse om sitt fall, stått med blygsel inför Gud och återigen blifvit sylda med hans kärlek och icke allenaft blifvit fullkommenade i kärleken utan stadsfästade, snyrka och rotade i densamma. De hafwa erhållit den wälsignelse, i hwilken de förut stodo, jemte en rik tillväxt. Ja, det är anmärkningsvärdt, att många af dem, som hafwa fallit antingen från rättsfördiggörelse- eller helgelsenåden, och det så djupt att de swårligen funnat räknas ens till Guds tjenare, likwäl blifvit upprättade; dock själlan har detta inträffat förrän de blifvit så uppstakade, som om de hängt öfwer helvetets djup. Ganska ofta hafwa de ögonblickligen blifvit införsatta i den nåd de förlorat. De hafwa på en gång erhållit både medvetande om Guds wälbehag och erfarit kraften af hans renande kärlek. I ett ögonblick erhöllo de ånho både "syndernas förlåtelse" och "lott bland dem som helgade äro."

10. Men af denna Guds långmodighet må ingen försedas tro, att han gifvit någon enda menniska frihet att synda. Må ingen våga att fortfara i synden till följd af dessa ovanliga bewis på Guds barmhertighet. Detta är den mest dåraftiga, den mest oförståndiga uppfattning af Guds ord; den leder till det yttersta förfers. Under alst hwad jag erfarit har jag icke lärt känna en enda, som tröstat sig sjelf i sitt lif i synden med den förutsättningen, att Gud till sist skulle frälsa honom, den der icke på ett bedröfligt sätt misräknat sig och dött i sina synder. Att på detta sätt draga Guds nåd till lösaktighet, är säkra vägen till det nedresta helvetet.

11. Det är icke för dessa förderswets barn som denna betraktelse är assedd, utan för dem som smärtsamt minnes sina synder och trycas af deras odrägliga börsa. Vi framställa för dessa hoppets dörr öppen, måtte de inträda och tacka Herren. Må de weta och erfara, att "Herren, Herren är en Gud, barmhertig och nådig, långmodig, och stor i nåd och trofast." 2 Moseb. 34: 6. "Han handlar icke med os efter våra synder och wedergäller os icke efter våra missgerningar; ty så hög som himmelen öfwer jorden är, låter han sin nåd wäldig vara öfwer dem som frukta honom. Så långt som öster är ifrån väster, låter han våra öfverträdelser vara fjermade ifrån os. Ps. 103: 10—12. Han träter icke till ewig tid, och wredgas icke ewinnerligen," v. 9. Allenaft besluta

i ditt hjerta: jag will gifwa allt för allt och "offret" skall för dig vara gällande. Gif honom hela ditt hjerta! Låt allt hvad som uti dig är utropa: "du är min Gud och jag will tacka dig, min Gud och jag will prisa dig." Denne Guden är vår Gud, alltid och ewinerliga, han är vår ledsgare intill döden."

Trettiondeåtonde predikan.

Ett ensfaldigt öga etc.

Ögat är kroppens ljus. Är nu ditt öga ensfaldigt så warde hela din kropp ljus. Men är ditt öga ondt, så warde hela din kropp mörk. Om nu ljuset som är i dig är mörker, huru stort bliswer då mörkret? Matth. 6: 22, 23.

1. "Uppriktighet och renhet," säger en from man, "äro de två wingar, som lysta själen till himlen." Uppriktigheten har afseende på uppsåtet och renheten på böjelserna. Uppriktigheten har den fromme biskop Taylor med mycken wärma påyrkat i början af sin förträffliga bok: "Reglor för ett heligt lefverne och en helig död." Han börjar med att visa nødwändigheten deraf såsom första steget till sann gudaktighet och ådagalägger inför hvor man, att utan uppriktighet är all vår sträfwan fåsfäng och kraftlös. Samma fanning har den förträfflige skriftställaren mr. Law med lifaktighet framstält i sin: "Allvarliga kallelse till ett heligt lif;" en afhandling, som icke lätt skall öfwerträffas, hwarken i uttryckens skönhet, innehållets fanning och klarhet eller des djup och tankerikedom. Och hwem kan klandra någon Jesu estersöljare, att han ifrigt framhäller wigten af detta ämne, då wi gifwa akt på huru vår Frälsare sjelf betonar det i de ofwan anfördta orden?

2. Låtom os uppmärksamt betrakta hela sammanhanget, sådant det bokstäfligen borde öfversättas. "Ögat är kroppens lampa:" och hvad ögat är för kroppen det är uppsåtet för själen. Vi böra gifwa akt på den gudomliga wisdom, hwarmed vår Frälsare framställer uppriktigheten såsom motsatsen till köttsliga begär och jor-

dessa omsorger, hvilka haſwa till följd, att det rena uppsåtet fullkomligt utsläckes. Deraf följer, att "om ditt öga är enfaldigt," enfaldigt fästdat på Gud, "så warder hela din kropp," det är, hela din själ "full af ljus," uppsyld med helighet och lycksalighet. "Men om ditt öga är ondt," och således icke enfaldigt, utan riktadt på något annat föremål, då du söker någonting annat under solen än Gud, "så warder hela din kropp mörk. Om nu ljuset, som är i dig, är mörker, huru stort blifwer då mörkret;" huru långt afslagset, icke blott från all sann kunskap utan ock från all sann helighet och lycksalighet?

3. Vid betraktandet häraf må wi wäl utropa: huru stort är det icke att vara en kristen, en verkligt skriftenlig kristen, en i hjerta och lefwerne med Guds wilja öfwerensstämmande kristen! Det väcker icke min förväning, då en den mest insigtsfulle bland dem som förneka bibelns gudomliga ursprung yttrar: "jag tror bibeln vara den bästa bok jag läst i hela mitt lif; likwäl har jag en öfwerwinnelig gensägelse att mot den framstålla: den är för god. Den framställer en sådan lefnadsplan, ett sådant lärosystem och ett sådant lefwerne, som går wida öfwer hwad en swag, ofullkomlig menniska kan göra sig hopp om att kunna följa." Ingen kan det af egen kraft, såsom ock skriften förutsätter. Men när detta medgivves, då försvinna alla svårigheter, th om "all ting är möjligt för Gud," så är äfven "all ting möjligt för den som tror."

4. Låtom oß börja med att betrakta, hwad vår Herre först säger: "är nu ditt öga enfaldigt så warder hela din kropp ljus." Sedan tillägger han: "men om ditt öga är ondt, så warder hela din kropp mörk;" och till sist beskrifwer han deras fruktansvärda tillstånd, hvilkas öga icke är enfaldigt. "Om nu ljuset, som är i dig, är mörker, huru stort blifwer då mörkret?"

I. 1. "Är nu ditt öga enfaldigt, så warder hela din kropp ljus." Om Gud är i alla dina tankar, om du har din själs begär riktadt på den Osynlige; om ditt beständiga systemål, om hela ditt uppsåt i all ting, smått och stort, i hela ditt lefnadslopp, går ut på att behaga Gud, att göra icke din egen utan hans wilja, som har sändt dig i werlden; om du kan säga, icke till någon skapad warelse utan till honom som skapat dig: "Du Herre är målet för alla mina begär," då skall löftet helt wiſt fullbordas på dig: "hela din kropp skall blifwa full af ljus," hela din själ

skall blifwa uppfylld med himmelskt ljus, med Herrens härlighet hwilande på dig. I alla dina handlingar, i hela ditt umgänge skall du icke alienast haſwa "ett godt samvetes wittnesbörd till Gud," utan åſwen vara delaktig af "Guds Ande som wittnar med din egen ande," att alla dina steg äro wälbehagliga för honom.

2. Då din själ är uppfylld af detta ljus, kan du, i enlighet med apostelens uppmaning till Tessalonikerna, "fröjda dig alltid, bedja utan återwändo och vara tacksam i allt." Ty hwem kan ega en beständig förnimmelse af Guds ljufwa närvaro utan att "fröjda sig alltid?" Hwem kan haſwa sin själs öga beständigt riktadt på Gud, och icke "bedja utan återwändo?" En sådan person beder alltid till Gud och "talar med Herren i sitt hjerta," åſwen då hans röst icke höres af menniskoön. (1 Sam. 1: 10, 13.) Hwem kan ega medvetande om, att denne älskande Fader har wälbehag till allt hwad han gör och lider, utan att manas till "tacksamhet för allt," under medvetande af att "allt tjenar dem som älska Gud till det bästa?"

3. Sålunda skall "hela din kropp blifwa full af ljus." Häruti innesattas utan twiswel kunskapens ljus, härleddande sig från "smörjelsen af den Helige, som förbliswer i dig och lärer dig allt," allt som är nödwändigt för att du må funna, i hvarje lefnadsföällning, söka Guds wälbehag. Du skall ock på samma sätt få en klar kunskap om, hwad Guds wilja är i hvarje förefallande omständighet uti ditt lif. Detta ljus skall du likwäl icke erhålla omedelbart, utan genom flitigt bruk af alla de medel Gud dig der till gifvit. Och om du wandrar i detta ljus, måste du nödwändigt "tillväxa i nåden och vår Herres Jesu Kristi kunskap" samt alt jemt winna en större grad af helighet och lycksalighet.

II. 1. Det heter widare: "men om ditt öga är ondt, så warder hela din kropp mörk." Om ditt öga är ondt, d. v. s., om det icke är enfaldigt — ty det öga som icke är enfaldigt är ondt. — Säkert är, att det icke kan finnas något tillstånd mellan ett enfaldigt och ett ondt öga; ty när helst wi icke söka vår lycksalighet i Gud, då söka wi den i något skapadt föremål. Detta skapade föremål må då vara hwad som helst. Afguderi är det, ware sig wi söka någon njutning för våra finnen eller vår inbillning, ware sig wi söka menniskopris eller rikedom. Apostelen sammansför allt detta under en benämning: "färlef till werlden."

Ögat är ondt, då wi söka något sådant af hwad namn och beskaffenhet det vara må. Så snart wi tråna efter någonting annat än Gud, skall hela vår själ och hela vår lefnadsritning bli swa full af mörker, full af okunnighet om osjelfwa och vårt sanna wäl; full af okunnighet om vårt förhållande till Gud; wi skola bli swa omhölsida af ett mörker så tjockt och ogenomträngligt att wi, liksom kunna taga på det. Och så länge våra själars sträfwanden riktaas till oswannämnda föremål, skall detta mörker fortfarande omgiva os, till deß wi bli swa nedfänkta i "det yttersta mörkret."

2. Huru många bewis hafwa wi icke runt omkring osjelfwa på denna förgliga sanning, att den hwars öga icke är enfaldigt, är helt och hållet okunnig om den sanna kristendomens beskaffenhet! Huru många i sedligt afseende redbara, ja, religiösa menniskor, äro icke lika okunniga om sig sjelfwa, om Gud, om sättet att "tillbedja honom i anda och sanning," som en muhammedan eller hedning? Och likwäl satna de icke naturligt förstånd. Många af dem hafwa till och med sina själsförmögenheter uppodlade genom omsorgsfull uppsöstran och hafwa derjemte förvärfwat sig en aftningsvärd och mångsidig lärdom. Det oaktadt äro de alldelens okunniga om Gud och de ting som Gudi tillhör. De äro helt och hållet obekanta både med den oshynliga och den tillkommande verlden. Och hvarför fortleswa de i denna beflagansvärdta okunnighet? Den enkla orsaken är den: deras öga är icke enfaldigt, de söka icke Gud, han är icke i deras tankar, de hafwa ingen werklig längtan efter himlen, derför sjunka de i helvetet.

3. Af samma orsak äro de lika mycket i safnad af helighet som af himmelsk kunskap. Alltsammans härleder sig derifrån, att deras öga icke är enfaldigt, derför äro de främmande för sann kristendom i hjertat. De må vara hemmastadda i andra ämnen, de må vara än så lärda och wäl bekanta med alla grenar af werldslig literatur, ja, de må vara än så omfänksamma, än så wälgorande, likwäl, om deras öga icke är enfaldigt riktadt på Gud, så kunna de intet känna om skriftenlig kristendom. De weta icke hwad som förstas med kristlig helighet eller hwad som är första steget dertill, nemligen nya födelsen med deß werkningar. Tänka de wäl bättra sig och tro evangelium? Tänka de på att bli swa "föryhade i sitt sinnes anda till hans beläte, som osjelfwa skapat hafwer?"

Såsom de icke hafwa den minsta erfarenhet om detta, så sakna de också det rätta begreppet derom. Om du talar till dem om dessa ämnen, då kan du wänta att de skola säga: "du är förrykt," ditt myckna grubbleri har förvridit ditt hußwud. Ap.-gern. 26: 24. Stor är deras blindhet i andliga saker; oaktadt all sin lärdom och bildning äro de likwäl okunniga om den religion, som gagnar oss inför Gud.

4. Och så länge deras öga icke är enskildigt, äro de lika långt stiljda från lycksalighet som från helighet. De kunna wisseligen hafwa angenäma drömmar om magt, ära och nöjen, jemte allt annat som den förgängliga werlden kan gifwa, men intet af allt detta kan tillfredsställa den odödliga själens begär; nej, allt detta tillsammans kan icke gifwa ro, hwilket är den lägsta graden af lycksalighet för en odödlig ande, som Gud skapat för att åtnjuta honom sielf. Den hungriga själen wandrar, lik det arbetssamma biet från blomma till blomma, men lemnar den ena efter den andra med gäckadt hopp och felslagen förväntan. Hvarje skapadt föremål ropar, det ena med högre, det andra med lägre röst: "Lycksalighet finnes icke hos mig." Höjden och djupet förfunna för det lyßnande örat: "Skaparen har icke gifvit oss förmågan att skänka lycksalighet, hvarsör du med all din möda och skicklighet icke kan finna den hos oss." Och ju mera en menniska hemödar sig att finna lycksalighet i något skapadt föremål, desto större skall hennes misräkning blifwa, desto handgripligare hennes därskap och desto smärtsammare hennes gäckade förväntan.

5. Men ehuru den stora massjan af folket icke kan finna någon lycksalighet i det skapade, emedan den icke för dem är att finna i denna werldens tomma njutningar, kunna då icke de lärde finna den utan att hafwa ett enskildigt öga? Nej. Twärtom har man i alla tider gjort den erfarenheten, att personer med den största lärdom warit de mest otillsredsställda af alla menniskor. Detta föranledde en man med stora kunsasper att utropa: "en därre torde finna ett slags paradis på jorden, (hwilket likwäl är ett stort misstag) men en wis man finner intet." Dessa lärde män äro i allmänhet de mest otillsredsställda, de mest misnöjde af alla menniskor. Detta är i sanning lärdomens naturliga werkan. "Kunskaps uppblåser" säger apostelen, och der högsfärden bor, der trifwes

ingen lyckelighet, den ena är helt och hållet osörenlig med den andra.

III. 1. Det återstår nu att betrakta vår Frälsares wiktigare fråga: "om nu ljuset som är i dig är mörker, huru stort bliswer då mörkret?" Meningen härav är: om den upplysning, som din själ, medelst den förmåga Gud i henne nedlagt, emottagit af ljuset oswanisfrån, bliwit fördunklad genom någon ditt hjertas fälskhet, så att dina affigter ej äro rena, då följaktligen icke heller dina finnesrörelser, dina känslor, ord och handlingar bliwa af det gudomliga ljuset omstrålade och ledda i den rätta rikningen, utan denna fälskheten håller dig omsluten af mörker, huru stort bliwer icke slutligen detta mörker, huru fruktansvärdt deß werkningar?

2. Låtom oss framställa några exempel härpå, tagna ur lifvet, på det vi må få så mycket klarare ljus i detta wiktiga ämne. Vi börja med ett som är af största wigt. Vi föreställa oss då en fader, som väljer lefnadsbana åt sin son. Om hans öga icke är enfaldigt, om han icke i uppriktig tro endast äffer, hwad som länder till Guds ära och själens frälsning, utan twärtom har till syftemål att för sin son finna den lefnadställning, som säkrast kan bereda honom det största mått af jordiska skatter eller den högsta plats inom kyrkan, men sätter aldrig i fråga den högsta platsen i himmelen; då har ljuset inom honom uppenbarligen förwandlats till mörker. Och huru stort skall icke mörkret då bliwa? Det misstag han begär är icke något litet misstag, utan fasansvärdt stort. Hwad! Skulle du då icke heldre föredraga, att din son blefwe skoflickare på jorden, om han i denna lefnadställningen bereddes för "de heligas arfwedel i ljuset," än att han här på jorden wore en rik magnat och för hela ewigheten en fördömd ande i helvetet? Finna deremot andra affigter insteg i ditt hjerta, huru stort bliwer ej då det mörker som betäcker din själ? Hvilken däre, hvilken galning öfwer all beskrifning är icke den, som väljer ett palats på jorden framför eu tron i himmelen? Huru grusligt mörkt är icke förståndet hos den fader, som för sin son utväljer den ära, som kommer af menniskor, då han måhända just derigenom till sist hemfaller åt det ewiga förderlwet i djefwulens och hans englars fällskap?

3. Och huru stort är icke mörkret hos den beklagansvärdta modren, ware sig att hon är rik eller fattig, som will uppväga

sitt barns ewiga lyckelighet mot något mått af jordiskt guld och silfwer? Vi ryss vid åsynen af djur, som uppåta sina egna foster; men beter wäl den menniskan sig bättre, som genom sin egen friwilliga handling gifwer sitt barn åt "det rytande lejonet?" Så handlar dock den, som tillstyrker sin dotter att gifta sig med en ogudaktig man. "Men han är rik" inwänder man, "han har tio tusen pund." Låt vara, att han har hundrade tusen. Ju mer, desto farligare; desto mindre möjlighet finnes för henne att undslip helvetets fördömelse. Med hwilka blickar skall du (o moder) skåda henne, då hon i de fördömdas boningar möter dig med den anklagelsen: "du har nedräkt mig i dessa qvalens rum; hade du låtit mig ingå äktenskap med en from om än fattig man, då torde jag nu haftwa warit i paradiset. Ach! hwad har rikedomen gjort mig, den har sänkt både dig och mig i helvetet."

4. I, som kallens metodister, hwilken barnhertighet wisen I edra barn? Söken I att **gista dem wäl**, såsom talesättet lyder, det är, att lempa dem till någon, som har mycket penningar men liten eller ingen gudsfruktan? År då det ljus, som är i eder också mörker? Hafwen äfwen I mindre förtroende till Gud än till mammon? "Åren I och oförståndige?" Hafwen I icke dragit någon nyttja af hwad I hafwen hört? I män och qvinnor bevänen, hwad I gören! Wågen äfwen I sälja edra barn åt djefwulen? Detta gören I utan twiswel, så långt på eder ankommer, då I besordren edra barns giftermål med ogudaktiga personer, skulle de än wältra sig i högar af guld och silfwer. O, tagen emot warning medan tid är. Afton eder för det gyllene lockbetet! Döden och helvetet ligga förvolda derunder. Föredragen Guds nåd framför guld och dyrbara stenar; härlighet i himmelen, framför rikedomar på jorden! Om du det icke gör, så är du grimmare än det kananeiska folket, som fastade sina barn i den uppglödgade Molocks gap. Du fastar dina barn i "den eld som aldrig utsläckes." O, huru stort är icke det mörker, som omkönnar din själ, då du så kan handla?

5. Läatom oö taga i skärskådande ett annat förhållande, wida skiljdt från det förra. Tänkom oö en ung man, som efter slutade studier vid universitetet, önskar att träda in i läroståndet och följskäfligen begär att bli swa wigg dertill. Hwad affigt har han nu härmed? Till hwilket mål sträfvar han? Om hans öga är em-

falsdigt, då är hans enda affigt, att "frälsha sin egen själ och dem som honom höra," då önskar han att föra så många syndare som möjligt "ifrån mörkret till Guds underbara ljus." Om deremot hans öga icke är ensfalsdigt, om han söker mäklighet, ära, pennningar eller upphöjelse, då må väl verlden falla honom en vis man, men Gud säger till honom: "du däre!" Sedan ljuset, som är uti honom, på sådant sätt blifvit mörker, huru stort warde ej då mörkret? Hvilken annan därskap kan väl jemföras med hans? En som på detta särskilda sätt egnat sig åt Gud och likväl är "jordiskt sinnad!" En verldsligt sinnad prestman är en däre öfwer alla därar, en galning öfwer alla galningar.¹ Sådana föräktliga menniskor äro verkliga orsaken dertill att själswa fallet blifwer föräktadt. Dessa lättjesfulla, njutningslystna, penningälskande och ärelystna prestmän, äro de uslingar som bringa allmänt föräkt öfwer hela kristendomen. De äro en pest för den kristna verlden, de äro skamfläckar på mensligheten, de äro en styggelse och en

¹ Det mest beklaganswärda föremål, som kan möta vår syn, är en ordets förkunnare, som lefver för egna intressen. Han har antagit bekännelsen om sjelfförsakelse men efterlefwer den icke; han har inträdt i ett heligt fall, men är sjelf ohelig och verldslitställig; han har åtagit sig att waka öfwer själar, som Guds Son "förvärfwat med sitt eget blod," men hans mål är endast att tillgodose egna intressen och winna timliga fördelar; sjelf har han insomnat under det hans göromål var att hålla Kristi hjord waken samt att uppstaka verlden ur sin förmögn. Åt honom var Kristi sak ansörtrödd, hvilken han förbundit sig att befrämja, men han har blifvit likgiltig för den sammans vål och önskar blott att ostörd få njuta af sina beqvämigheter. Hvad skall denne "late tjenaren" säga, då "Herren kommer?" Och komma skall han! Hurn skall han våga blicka upp, då han ställes ansigte mot ansigte med apostlarne och apostoliska män, i hvilkas arbete han ingått och semt åt honom lemnat "sin mantel" af ande och nit, hvilken han dock varit för lättjesfull att upptaga? "Gud skall slå dig, du hvitmenade vägg." Uppmaningen: "gör räkenkap för ditt fögderi," skall slutligen uppstaka honom ur hans slummer. De warningar i ordet, hvilka han förmildrat, de löften han på örätt sätt tillämpat, de själar han försunumat att wårda, de sjukväddar han lemnat obesöpta, de högtidliga pligter han lemnat ouppfyllda, allt detta skall då framstå och wittna emot honom. O, fruktanswärda dag, då "domen skall begynnas på Guds hus" och otrogna förkunnare af ordet främst af alla skola lönas med "ewig försämrdelse och blygd," då deremot de redlige "lärarena," som här varit föräktade, "skola lyxa såsom himmelens ske, och de som många underwisa till rättsfärdighet, såsom sjernor i ewighet." Dan. 12: 2, 3.

widrig luft inför Gud. Detta förhållande föranledde Chrysostomus att säga: "helvetet är stenlagt med kristna presters själar."

6. Ett annat förhållande wilja vi nu framställa. En ung qwinna i oberoende ställning får på en gång äktenksapsanbud af en förnögen man utan gudsfruktan och af en gudfruktig utan förmögenhet. Hon har här att wälja mellan en rik djeſwulens tjenare och ett fattigt Guds barn. Hwad skulle vi säga, om hon föredrager den rike framför den gudfruktige mannen, förutsatt att alla andra omständigheter äro lika? Det är klart, att hennes öga icke är enskildt och följsktligen är hennes "dåraktiga hjerta förmörkadt." Huru stort är icke mörkret inom henne, då hon sätter större wärde på guld och silfwer än på sann gudsfruktan och helsighet. I detta mörker finner hon ju en oomvänt menniska med penningar älskwärdare än ett Guds barn utan dem. Inga ord funna fullt uttrycka den outrägliga därflapen i ett sådant val. Hvilket föremål shall hon ej bliſwa för afgrundsbandarnes hån, så framtid icke bättring sedan mellankommer, då det således icke lyckats för den werldsligt sinnade maken att draga henne ned i de ewiga qwalens boning.

7. Jag wänder mig nu särſlildt till eder, som fallens metodister. I den store Gudens åsyn har jag nu inemot femtio år tjenat eder, jag har warit "eder tjenare för Kristi skull." Under denna tid har jag gifvit eder många högtidliga warningar angående denna sak. Jag gifwer eder ännu en, måhända den sista. Wågar någon af eder wid walet af leſnadsställning, se efter "de ting, som på jorden äro" framför tingen derofwan? Wid walet af leſnadshyrke eller af en medwandrare genom lifwet, blicken upp mot himmelen, nedfänken ej blicken mot jorden! Wäl måtte hedningen säga: "O curvæ in terras animæ, et celestium manes!" "O, själar, nedböjde till jorden, främmande för himmelen." Bättren, bättren eder i werldsligt sinnade! Antingen upphören att falla eder kristna eller och föredragen, både för eder egen och edra barns del, Guds andliga nådegåſwor framför penningar, himmelen framför jorden! Låt åtminstone för den kommande tiden "edert öga vara enskildt," på det "hela eder kropp må vara full af ljus!"

Trettionionde predikan.

Trons olika skeden.

Utan tron är omöjligt tädas Gud. Ebr. 11: 6.

1. Men hwad är tron? Den är en gudomlig "öfwerthgelse, om det man icke ser;" om ting, som, antingen de i sig sjelfwa äro synliga eller osynliga, likwäl icke synas för oö nu. Tron är isynnerhet en gudomlig öfwerthgelse eller öfwerbewisning om Gud och de gudomliga tingen. Detta är den mest omfattande beskrifning på tron, som någonsin warit gifwen eller kan gifwas; den innehållar hvarje grad af tro från den lägsta till den högsta. Bland alla den nhare tidens widlyftiga och tröttsamma afhandlingar, som blifvit offentliggjorda angående detta ämne, wet jag likwäl ingen, som gifwer någon klar öfwersigt öfwer trons olika uppenbarelser.

2. Det finnes fyra skeden i Guds nädeshushållning, hwilka kunna åtfsiljas genom de olika graderna af ljus, som Gud meddelat åt dem, som befunnit sig under den ena eller den andra af dessa olika skeden. En ringa grad af ljus gaffs åt dem, som woro under den hedniska nädeshushållningen. Dessa trodde i allmänhet, att "en Gud är, och att han lönar dem som söka honom." Men långt mera ljus war gifvet åt judiska nationen; åt den war Guds ord, ljusets stora fässa, anförtrodd. Många af judarna hade för den skull klara och upphöjda åsigter om Guds wäsende och egenskaper, om sina pligter både mot Gud och mennisfor; ja, äfwen om det stora löftet, som Gud hade gifvit åt våra föräldrar och som af dem öfwerlemnades åt deras efterkommande: att "qwinnans säd skulle söndertrampa ormens hufwid."

3. Men öfwer både hedniska och judiska nädeshushållningen stod Johannes Döparen. Ett ännu klarare ljus war gifvet åt honom; ja, han war sjelf "ett brinnande och skinande ljus." Honom war det gifvet, att "se Guds Lam, som borttager verldens synd." Ja, vår Herre sjelf wittnar om honom att "bland dem, som äro födde af qwinnor, är ingen uppkommen, som är större än Johannes Döparen;" dock likwäl säger han "den, som är minst i himmelriket," det är: i den kristna nädeshushållningen, "är större än han." Med dem som äro under den kristna nädeshushållningen

menas sådana, som erhållit "barnaskapets Ande," "Guds Ande, som vittnar med vår ande att vi äro Guds barn."

I affigt att något utsörligare belysa detta ämne will jag med Guds hjelp för det första bemöda mig om att påpeka de olika slagen af tro, och för det andra, draga några praktiska slutsatser derifrån.

I. Först skall jag söka framställa de olika slagen af tro. Det were lätt att inskränka dessa antingen till ett ringa antal eller fördela dem i ett större, men ett sådant förfarande motsvarar ej det dermed avsedda ändamålet.

1. Den lägsta grad af tro, om det är någon tro alls, är den, som finnes hos en materialist; en person som lik den afslidne Lord Kames, tror att intet annat finnes i hela verldsalset än materien. Jag säger: om det är någon tro alls, th, strängt taget, är det ingen tro. Det är icke "en öfwerbewisning om det man icke ser;" nej, icke så mycket som en öfwerbewisning, om Guds tillvaro; th materialisten tror icke, att någon Gud finnes, han förnekar Guds tillvaro, eller om han för anständighetens skull medgifwer, att en Gud finnes, antages det likväld, att han blott är materiel; th en af materialisternas satser är: "Jupiter est quodcunque vides." "Hvad helst du ser, är Gud." **Hvad du ser!** En synlig Gud, förenimbar för de yttre sinnena? **Förträfflig gudomlighet! Fulländad därskap!**

2. Det andra slaget af tro, om wi medgifwa att materialisten har någon sådan, är den hos deisten. Jag menar en sådan, som tror att det finnes en Gud åtskild från materien, men som icke tror bibeln. Bland dessa funna wi iakttaga två slag. Det ena slaget är endast djur i mennisköskepnad, helt och hållet under de lägsta begärens wälde, med lika utbildadt jordiskt sinne, som mullwaden. Andra deister äro i många afseenden förståndiga varselser, ehuru de på ett sorgligt sätt äro uppsylda med fördemar mot kristendomen. De flesta af dessa tro både på Guds tillvaro och egenkaper; de tro att Gud skapade och att han styr verlden samit att själen icke dör med kroppen, utan skall för ewigt fortvara i ett lyckligt eller olyckligt tillstånd.

3. Nästa slaget af tro är den hos hedningarna, med hvilka jag sammanför muhamedanerna. Jag kan dock icke annat än föredraga deras tro framför deisternas, ty ehuru den närapå innefattar ett och vetsamma, äro dessa snarare att beklaga än klandra

för inskränktheten i sin tro; och att de icke tro hela sanningen härleder sig icke af brist på upprightighet, men deremot af brist på ljus. Då Chicali, en gammal indianhöfding, tillfrågades: "hvarför hafwa I röda män icke lika mycken kunschap som de hwita?" svarade han: "Emedan I hafwa det stora ordet och wi hafwa det icke."

4. Det bör icke betwiflas att denna ursäkt skall gälla för millioner af nutidens hedningar; ty emedan litet är gifvet åt dem, skall äfven litet utkräfwas; och på samma sätt förhöll det sig med forntidens hedningar, som likaledes woro i saknad af Guds ord. Ingenting mer wäntas af dem än att de handla efter det ljus de ega. Men wi hafwa anledning att hoppas, det många af hedningarne, ishunnerhet bland de bildade folkslagen, hade en helt annan uppfattning, än den deras omgivning delade. Genom Guds Andes röst i deras irre hade de lärt, hwad som wäsentligen tillhör sann religion. På samma religiösa ständpunkt stod ook Arabiske muhamedanen, som för två sekler sedan sref: "Hai Ebn Toldan's lif." Berättelsen tyckes vara en dikt; men den innehåller alla grundsanningar för en ren och obesmittad gudsdyrkan.

5. Men i allmänhet måste wi ställa en judes tro framom en hednings eller muhamedans. Med judisk tro menar jag den tro, som allmänt förefans hos allvarliga och uppriftiga judar, hvilka lefde mellan lagens utgivande och Kristi ankomst. Dessa trodde allt hwad som var skrifvet i gamla testamentet; de trodde ishunnerhet, att Messias skulle komma vid tidens fullbordan och att "då skulle öfwerträdelsen blifwa förtagen och synden beträkt och misgerningen försonad, och den ewiga rättsfärdigheten framhafd." Dan. 9: 24.

6. Det är icke lätt att fälla något omdöme om tron hos nutidens judar. Klart är det likväl, att tückelset fortfarande hänger öfver deras hjertan då Moše och profeterna läsas. "Denna verldens Gud förhärdar" fortfarande "deras hjertan och förblindar deras sinne, att dem icke skall lyxa evangelii ljus af Kristi klarhet." Vi måste säga om detta folk såsom den Helige Ande sade till deras förfäder: "detta folks hjerta är förstockadt, med öronen höra de illa och sina ögon hafwa de igenlykt, på det de icke mäße med ögonen och höra med öronen och förstå med hjertat och omvända sig och Jag må hela dem." Likväl är det icke vår sak att

affunna någon dom öfwer dem, utan lemna dem åt deras egen Herre.

7. Jag behöfwer icke uppehålla mig vid den tro som tillhörde Johannes Döparen, eller den nådeshushållning, under hvilken han stod, emedan detta var egendomligt för honom sjelf och hans tid. Förbigående honom, öfvergå wi till katolska kyrkan, som tyckes stå öfwer gamla tidens judar. Ja, de flesta af katolikerna tro för mycket, de tro mera än hwad Gud har uppenbarat. Det kan icke förnekas, att de tro allt hwad Gud har uppenbarat, såsom nödwändigt för frälsning; och i detta stycke fröjda wi ož öfwer dem. Vi äro glada, att inga af de nya artiklarne som wid mötet i Trident tillades "den tron, som en gång helgonen öfwerlemnad war," bokstafiligen motsäga eller upphäfwa hwad godt som funnos i deras äldre trosartiklar.

8. Protestanternas tro omfattar i allmänhet endast de sanningar, som äro för frälsningen nödwändiga och hvilka äro klart uppenbarade i Guds ord. Hwad som är klart tillkännagifvet i gamla och nya testamentet är föremål för deras tro. De tro hwarken mer eller mindre än hwad som tydligt innehålls i och bestyrkes af de heliga skrifterna. Guds ord är deras fötters lyfta och ett ljus på alla deras vägar. De våga icke under någon förewändning afvika derifrån, hwarken till högra eller venstra sidan. Det skrifna ordet är enda regeln för såwäl deras tro som wandel. De tro allt hwad Gud har uppenbarat och bekänna, att de göra hwad han har besladt. Detta är protestanternas rätta tro, derwid de wilja förblifwa.

9. Allt hittills hafwa wi betraktat tron hufwudsakligen såsom en öfwerthgelse om den eller den sanningen; och detta är hwad som än i dag menas med tro i alla delar af den kristna världen. Men må wi under allt detta noga påakta — ty vårt ewiga we eller wäl beror deraf — att hwarken katolikernas, eller protestanternas tro, om den icke innehåller mera än detta, intet mera än den eller den sanningen, skall gagna ož lika litet inför Gud som muhammedanens, hedningens eller till och med deistens eller materialistens tro; ty kan denna tro frälsa ož? Kan en tro, som består endast i kunskap och wetande, frälsa någon enda mennisca ware sig från synden eller från helvetet? Nej, lika litet som den kunde frälsa Judas Ischariot; lika litet som den kan

frälsa djeſtulen och hans englar, hwilka alla äro öſwerthgade om, att allt är sanning som är uppenbaradt i den heliga ſkrift.

10. Men huru är den tro, om hwilken wi kunnen säga att den leder till ewig frälsning för alla, som bewara den intill ſin leſnads Slut? Det är en sådan af Guds Ande werkad öſwerthgelse om Gud och hwad Gudi tillhör, som äſwen i deſ första början iståndſätter hvar och en som eger den, att "frukta Gud och göra rättfärdighet;" och hvar och en "i hvarje folk," som har en sådan tro, är enligt apostelens tillkännagifwande "Gudi täck." I ſjelfwa det ögonblick han erhåller denna tro är han i werkligheten i ett lyckligt tillstånd, han är "Gudi täck." Dock är han för närvarande endast en Guds tjenare, icke egentligen ett Guds barn. Må det likwäl noga iakttagas, att "Guds wrede" icke längre "hwi- lar öſwer honom."

11. För nära 50 år sedan, då de predikanter, som allmänt kallas metodister, började att förkunna den ſtora ſkriftenliga läran om frälsning genom tron, woro många af dem wisserligen icke tillräckligt bekanta med ſtilnaden mellan en tjenare och ett barn af Gud. Alla hade icke fullt klart för sig, att äſwen "den som fruktar Gud och gör rättfärdighet är honom täck." I följd häraf hände det lätt, att de bedröfwade deras hjertan som Gud icke bedröfwade; de stälde wanligen denna fråga till dem, som fruktade Gud: "eget du wiſhet om, att dina ſynder äro förlåtna?" Och om härpå ſvarades "nej," ſade de wanligen, "då är du ett djeſtulens barn." Nej, det följer icke häraf; de kunde haſwa sagt, (och det är allt hwad ſom lämpligt kan sägas:) ännu är du endast en tjenare, icke ett barn af Gud. Du har redan stor orſak att prisa Gud, att han har kallat dig till ſin ärofulla tjenft. "Fruktar icke" utan fortsfar att ropa till honom och "större ting än dessa ſkall du få fe."

12. Ja, i sanning, om de, ſom nu äro tjenare, icke halta på wägen, ſkola de ſnart blifwa upptagna till barn. De ſkola blifwa delaktiga af Guds barns tro. Gud ſkall uppenbara ſin Enfödde Son i deras hjertan, och tron hos ett Guds barn är juſt den gudomliga öſwerbewiſningen, hwarigenom hvarje Guds barn är i stånd att wittna: "det jag nu leſwer i köttet, det leſwer jag i Guds Sons tro, den mig älſkat haſwer och gifwit ſig ſjelf ut för mig." Hvar och en af dem har blifvit delaktig af "Guds Ande, ſom wittnar med vår ande, att wi äro Guds barn." Så

skrifver apostelen till de troende Galaterna: "I ären alla Guds barn genom tron," och då "I nu ären söner, har Gud sändt sin Sons Ande uti edra hjertan, hwilken ropar: Abba, käre Fader;" det är, gifvit eder en barnslig förtröstan till honom i förening med tacksamma känslor för honom. Här är då det, som (om apostelen var lärd af Gud och kres rörd af den Helige Ande) i verkligheten utgör skilnaden mellan en Guds tjenare och ett Guds barn. "Den som tror," som ett Guds barn, har "wittnesbörd uti sig sjelf," detta har tjenaren icke. Må likväl ingen göra honom modfält utan twärtom i kärlek uppmuntra honom att hvarje ögonblick wänta detta wittnessbörd!

13. Det är lätt att iaktaga, att alla de olika slag af tro, som vi funna tänka ož, funna hänsöras till det ena eller det andra af de förut omnämnda. Men "winnläggen eder om de bättre gäf-worna," följen "den yppersta wäg!" Du har ingen anledning att vara tillsfredsställd med en materialists, en deists, en hednings, nej, i sanning icke heller med en tjenares tro. Gud will icke, att du skall stanna der. Om du nu erhållit en tjenares tro, bör du icke kasta den från dig, du bör icke på något sätt undervärdera den, utan vara tacksam för densamma. Men på samma gång bör du akta dig att stanna här, utan fortgå till dež du erhållit "barnastapets Ande." Hwila icke förr än "Guds Ande" klart "wittnar med din ande, att du är ett Guds barn." Rom. 8: 15, 16.

II. Jag skall nu, för det andra, draga några slutsatser från föregående iaktagelser.

1. Och först will jag påpeka, i hwilket fruktanswärdt tillstånd materialisten befinner sig om det finnes en Gud. Han icke allenaft förnekar Herren som "köpt" honom, utan äfven Herren som skapat honom. "Utan tron är omöjligt täckas Gud." Men det är icke möjligt, att materialisten kan haſwa någon tro alls; — någon öfwerthgelse om den osynliga werlden, ty han tror icke att någon sådan finnes; — icke heller kan han haſwa någon öfverbewisning om Guds wäsende, ty en materiel gud är ingen Gud alls. Du kan omöjlichen antaga, att solen eller skyarne är någon gud, lika litet som du kan föreställa dig en gud af träd eller sten. Hvar och en som tror, att intet annat finnes än materia, måste följaktligen tro, att alting styres af nødwändigheten. Nödwändigheten, denna är lika utgrundlig som windarne, lika obarmhertig

som bergen och lika skoningslös som vågen, hvilken höjer sig mot dess fot, förande med sig den förlorade besättningen från skeppswraket. Hwem shall då hjälpa dig, du arma öfvergifna warelse, då du är som mest i behof af hjälp? Windarne, sjöarne, bergen, eller stormen? Dessa äro de bästa hjälpare materialisten har att sätta hopp till.

2. Närna på lika hopplös är den arme deistens belägenhet, huru lärd, ja, huru moralist han än må vara. Ja, äfwen du är i verkligheten "utan Gud i verlden," fastän du måhända icke är rätt medveten derom.¹

3. Hedningar, muhammedaner och judar vilja vi för närvarande förbigå. Endast det kunna vi önska, att de som kallas kristna måtte lefwa på ett sådant sätt, att de förstnämndes wanDEL icke må stämma ut os som bärta detta dyrbara namn. Vi hafwa icke mycket mera att göra med medlemmarne af katolska kyrkan; men vi kunna icke betvifla, att många af dem, liks den förträfflige erkebiskop af Cambray fortfarande, trots många misstag, hafwa "den tro, som verkar genom kärleken." Och huru många af protestanterna, ware sig statskyrkans eller några af de andra församlingarnes medlemmar, ega icke äfwen samma lefswande, verf-

¹ Se din religion, naturlig religion, skildrad af den snillrike mr. Wollaston (som jag påminner mig hafwa sett, under min skoltid, deltaga i en offentlig gudstjänst, hållen i Charterhauskapellet.) Grundade han sin religion på Gud? Nej, intet mindre än detta. Han grundade den på sanningen, den abstrakta sanningen. Men törhända han med detta uttryck menade Gud? Nej, han uteslöt honom helt och hållet från sin lärobyggnad och uppförde ett wackert slott i luften, der intet var synligt hvarken af Gud eller hans ord. Se eder smickrande vältalare från Glasgow, en af de mest hänsförande skriftställare från den tiden. Hade han mer att göra med Gud i sitt system än mr. Wollaston? Härledde han sitt "begrepp om dygden" ifrån "Ejusets Fader, från hvilken all god och all fullkomlig gäfwa kommer?" Twärtom, han icke allenaft uppgjorde hela sin lärobyggnad utan att taga ringaste hänsyn till Gud, utan mot slutet af sitt arbete framställer han den frågan: "huruvida en handling, som utsöres i affigt att behaga Gud, derigenom höjes i wärde såsom dygd?" och swarar derpå: "nej, så långt derifrån, att om en menniska vid utöfningen af en dygd, det är: en menniskowänlig handling, förenar begäret att behaga Gud, ju mera som finnes af detta begär, desto mindre dygd finnes i sjelfwa handlingen." Aldrig tillförene har jag påträffat någon jude, turk eller hedning, som så fullständigt utesluter Gud, som denne kristne bekännaren.

samma tro? Vi hafwa anledning att hoppas, att ett beaktansvärdt antal, både af de förra och de sednare finnas (och loftrad ware Gud ett tillväxande antal) i alla delar af landet.

4. Låt mig ännu en gång uppmana eder, "som frukta Gud och göra rätfärdighet," I, som ären Guds tjenare, först, att fly all synd, såsom en huggorms gap. Fly, wid första ögonblicket, den minsta dragning till synd; och "gör rätfärdighet," efter all den förmåga I nu egen. Waren öfwerflödande uti gudaktighets- och barmhertighetswerk. Och för det andra: ropa beständigt till Gud, att han wille uppenbara sin Son i edra hjertan, på det I icke skolen fortsara att vara tjenare utan barn och hafwa "Guds kärlek utgjuten i edra hjertan" samt wandra i "Guds barns härliga frihet."

5. Jag förmanar eder, som redan egen Guds Ande, som wittnar med eder ande, att I ären Guds barn: följen apostelens uppmaning, att fortgå uti alla de "goda gerningar," hwartill I äro kallade. "Thy wi äro hans werk, skapade i Kristo Jesu till goda gerningar, hwilka Gud förut beredt hafwer, att wi uti dem wandra skola." "Lemnen" på detta fätt "de första grunderna af Kristi lära och tagen det före, som till fullkomligheten leder." Och då I hafwen erhållit ett mått af "fullkomlig kärlek," då Gud har omfukrit edra hjertan och satt eder i stånd att älska honom "af allt hjerta och af all själ," (5 Moseb. 30: 6.) tänken då icke på att stanna derwid. Det är omöjligt; du kan icke stå stilla, du måste antingen stiga eller falla; stiga högre eller sjunka djupare; dersför är Guds röst till Israels och till alla Guds barn: "går framåt!" "Förväten det som tillrygga är och sträcken eder efter det som framför är, jagande efter målet som föresatt är, till segerlönen som förehålls ofwanester af Guds kallelse i Kristo Jesu!"

Fyrationde predikan.

Herrens wingård.

Hwad skulle man dock mer göra min wingård det jag honom icke gjort hafwer? Hwi hafwer han burit wilddrufwor, då jag wäntade efter att han skulle burit drufwor? Ef. 5: 4.

Herrens wingård kan, då wi taga ordet i deß widsträcktaße mening, innesatta hela werlden. Alla menniskor som finnas på jorden kunna i någon mening fallas **Guds wingård**. Ty "Gud har gjort allt menniskolägret af ett blod, till att bo på hela jordens yta . . . att de sista söka Herren, om de tilläfwenyrs måtte känna sig för och finna honom." Men i en inskränktare mening kan med **Guds wingård** förstås den kristna werlden; det är: alla dem som nämna Kristi namn och bekänna sig lyda hans ord. Jen ännu mera inskränkt mening kunna wi härmed beteckna hwad som fallas den reformerta delen af den kristna kyrkan. Ändtli- gen i den mest inskränkta mening af alla, kan någon med uttrycket **Guds wingård** mena det folk, som allmänt fallas metodister. Tillåt mig att här taga orden i denna mening, att för närvarande widröra endast den förening af unga män som bildades i Oxford år 1729, och hwilken förening består intill denna dag. Uppsattande orden i denna mening, upprepar jag den af Gud genom profeten framställda frågan: "Hwad skulle man dock mer göra min wingård, det jag honom icke gjort hafwer? Hwi hafwer han burit wilddrufwor, då jag wäntade efter att han skulle burit drufwor?"

Antag att Guds affigt war, att den skulle frambringa stora grenar och sprida sig öfwer hela jorden, hwad skulle Gud hafwa gjort mera för denna sin wingård, som han honom icke gjort hafwer?

I. Med hänsyn till läran? II. Med hänsyn till andligt bistånd? III. Med hänsyn till styrelseform? Och IV. Med hänsyn till yttert beffydd? Sedan dessa ämnen blifvit betraktade, will jag i forthet undersöka huru Gud, då han wäntade efter drufwor, likwäl fann wilddrufwor.

I. 1. Först, hwad kunde hafwa gjorts i denna wingård, som Gud icke har gjort? Hwad mer kunde hafwa blifvit gjort med hänsyn till läran? Från sjelfwa början, då syra unge män förenades, war hvor och en af dem homo unius libri; "en man af en bok." Gud lärde dem alla att göra hans ord till "en lycka för deras fötter och ett ljus på alla deras vägar." De hade en, och endast en regel för att bedöma sina sinnesrörelser, ord och handlingar, nemligen Guds ord. De woro allesamman fast beslutna att blifwa bibelkristna. De förebrårdes beständigt just för denna sak: några kallade dem på spe bibelhelgon: andra kallade dem "bibelman," som lefde, såde de, af bibeln liksom malen lefwa af klädet. Och intill denna dag är det i sanning deras bemödande att tänka och tala såsom Guds ord.

2. Straxt efter sedan deras förening war bildad, utgaf dr Trapp wisserligen en helt annan berättelse om deras uppkomst. "Då jag såg" säger han "de två böckerna "Afhandling om kristlig fullkomlighet" och "En allvarlig kallelse till ett heligt liv," tänkte jag: dessa böcker skola helt säkert åstadkomma oreda; och de wifade sig göra det, th straxt efter uppkom metodismen till hvilken mr. Law alltså är upphofswet." Ehuru detta icke war helt och hållit sanning, fans likwäl någon sanning deruti. Metodisterna läste omsorgsfullt dessa böcker och hade mycket nyttta deraf. Deras uppkomst härledder sig likwäl icke från dessa böcker utan från de heliga skrifternas, de äro "födde på nytt," såsom Petrus säger "genom lefande Guds ord, det ewinnerligen blifver."

3. En annan lärd man, biskop Warburton, försäkrar på det bestämdaste, att "de uppkommit genom mr. Law i förening med grefwe Zinzendorf." Men detta är ett ännu större misstag, th de hade funnits till under åtskilliga år innan de hade den minsta bekantskap med grefwe Zinzendorf eller ens wistte, att han fans till i werlden. Och ehuru de, då de lärde känna honom, i kärlek af tade honom ganska högt, vågade de likwäl icke följa honom ett enda steg längre än de woro wissa om, att han följde den heliga skriften.

4. Den bok som näst bibeln blef af största nyttta för dem att stadsfästa deras omdöme om det stora ämnet "rättfärdiggörelse genom tron," war boken om homiletiken. De woro icke helt öfverthygade om, att wi rättfärdiggöras genom tron allena, innan de

omsorgsfullt hade granskat den och jemfört den med de heliga skrifternा, särskilt Pauli bref till Romarne.

5. Det har ofta blifvit anmärkt att med hänsyn till såväl rättfärdiggörelsen, som helgelsen, woro på den tiden ganska få som hade klar uppsättning eller rätt omdöme. Många, som hafta talat och skrifvit beundransvärdt wäl om rättfärdiggörelsen, hade intet klart begrepp om helgelseläran, nej, de woro helt och hållet ofunniga derom. Hwem har skrifvit bättre än Martin Luther om rättfärdiggörelsen genom tron allena? Och hwem war mer främmande för helgelseläran eller mera förvirrad i sina begrepp derom än han. För att blifva grundligt öfwerthygade om hans fullständiga ofunnighet med hänsyn till läran om helgelsen, behöfwa wi endast fördomsfritt genomläsa hans mycket prisade utläggning öfwer galaterbrefwet. Å andra sidan hafta många af katolska kyrkans författare — Francis Sales och Juan de Castaniza ishynnerhet — skrifvit både kraftigt och skriftenligt om helgelsen, under det de likväl wore helt och hållet ofunniga om rättfärdiggörelsens beskaffenhet; och hela kyrkans præsterkap har, såsom det visar sig af deras Catechismus ad Parochos — den katekes som hvarje församlings pastor måste begagna wid undervisningen af sin församlings medlemmar — wid mötet i Trident aldeles sammanblandat helgelsen och rättfärdiggörelsen med hvarandra. Men det har deremot behagat Gud att gifwa metodisterna en full och klar känndom om både dessa läror, äfvensom den stora skilnaden dem emellan.

6. De weta i sanning, att just wid den tid en menniska rättfärdiggöres, tager helgelsen sin början; ty då hon är rättfärdiggjord, är hon "född på nytt," "född ofwan efter," "född af Anden," hvilket, ehuru det icke, såsom många antaga, är hela helgelseverket, är det utan twiswel porten till detsamma. Öfwer detta har Gud likaledes gifvit dem en klar blick. De weta att nya födelsen innefattar en lika stor själsförändring hos den, hvilken är "född af Anden" som den hvilken försiggår med lekamen då menniskan födes af qwinna, icke endast en yttre förändring, såsom från dryckenkap till nykterhet, från bedrägeri till redbarhet, — detta är den jemmerliga, torra, eländiga inbillningen hos dem som intet weta om sann kristendom — utan en inwärtes från oheliga till heliga finnesytringar från högmod till ödijusket; från häftighet

till mildhet; från egensinne, wresighet och otålighet till tålamod, undergifwenhet och förnöjsamhet; med ett ord: från ett jordiskt, finligt och djefwulstt väsende, till det finne som var i Kristus Jesus.

7. Sant är, att en framstående författare ganska nyilgen i sin ewanliga afhandling om nya födelsen helt och hället hvilar på det antagande att nya födelsen med hela den gradvis fortsatta helgelsen är en och samma sak. Nej, nya födelsen är endast tröfeln till helgelsen, det första inträdet till densamma. Alldeles som wid den naturliga födelsen, menniskan födes på en gång och wäxer dernäst gradvis upp och blifwer större och större, så äswen i den andliga födelsen, menniskan födes hastigt, i ett nu, och derefter tillwäxer hon gradvis i andlig utveckling och kraft. Nya födelsen är dersör den första början af helgelse hvilken måste fortgå mer och mer intill full dag.

8. Det är dersör en stor wälsignelse, som Gud bestått åt metodisterna, att såsom de icke tänka eller tala om rätfärdiggörelsen på ett sådant sätt, att de derigenom åsidosätta helgelsen, så tänka och tala de icke om helgelsen på ett sådant sätt, att de derigenom omintetgöra rätfärdiggörelsen. De äro angelägna om att bewara båda dessa läror på deß rätta plats, och lägga lika mycken wigt på den ena som på den andra. De weta, att Gud har sammanfogat dem; och hwad Gud har tillsammafogat skall menniskan icke åtstilja. Med samma nit och ifwer förkunna de för den skull å ena sidan läran om full, fri och närvarande rätfärdiggörelse och å andra sidan förkunna de full helgelse i hjerta och lefwerne; de påyrka inre helighet lika ifrigt som någon mystiker, och yttre helighet lika allwarligt som någon farise.

9. Hwem är då en kristen enligt det ljus Gud har utgjutit öfwer detta folk? Den, som blisvit "rätfärdiggjord genom tron" och "har frid med Gud genom vår Herre Jesum Kristum;" Rom. 5: 1. och på samma gång är "född på nytt," "född af Anden;" han har undergått en inre förändring från djefwulens beläte till "hans beläte, som honom skapat hafwer;" Col. 3: 10. Den som tänner med sig, att han har "Guds kärlek utgjuten i sitt hjerta genom den Helige Ande, som honom gifwen är;" och hvilken af denna kärlek drages att "älska sin nästa," hvarje menniska "såsom sig slelf;" den som har lärt af sin Herre att vara "mild och ödmjuk af hjertat," den som kan säga: "jag hafwer lärt, i hwad

wilfor jag är, låta mig nöja;" Fil. 4: 12. Den som i hela sitt inre wäsende, i alla sina själsvrörelser, är "så till finnes som ock Kristus Jesus war;" Fil. 2: 5. Den som i sina handlingar "flyr allt hwad som ondt synes" och "icke syndar med sin tunga" (Pj. 39: 2.) Den som "wandrar i alla Herrens bud och stadgar ostraffliga;" Luc. 1: 6. Den som i hela sitt umgänge med sina medmenniskor gör mot andra såsom han will, att de skola göra mot honom, och i hela sitt lesnadslopp, "ehwad han äter eller dricker, eller hwad helst han företager, gör allt till Guds ära." 1 Kör. 10: 31.

Wäl, hwad mera kunde Gud hafwa gjort denna sin wingård, med hänsyn till läran, det han honom icke gjort hafwer? Vi fråga nu:

II. För det andra: hwad kunde warit gjort med hänsyn till andlig förkofran, som icke har blifvit gjort?

1. Låtom os betrakta detta ämne från sjelfwa början. Två unga prestmän, icke synnerligen framstående på något sätt, i medelåldern och utan särdeles stark helsa, började för omkring 50 år sedan att falla syndare till bättring. En lång tid gjorde de detta i många af kyrkorna i och omkring London. Men två svårigheter uppstodo: för det första blefwo kyrkorna så öfverfylda, att många af de besökande icke kunde rymmas: för det andra "predikade de nya läror;" dessa nemligen: att wi frälsas genom tron och att "utan helgelse får ingen se Herren." För den ena eller den andra af dessa orsaker fingo de icke längre predika i kyrkorna. De predikade då i Moorsfields, Kennington och på många andra offentliga platser. Frukten af deras predikan visade sig hastigt: många syndare blefwo förändrade både till hjerta och lefverne. Men detta kunde i sanning icke fortgå länge, hvor och en såg tydligt, att predikanterna snart skulle utarbeta sig och ingen prestman vågade bistå dem; men snart började den ene efter den andre, ehuru ordinerad, att gifwa dem sitt bistånd. Gud gaf en synbar wälsignelse till deras ord; många syndare blefwo grundligt öfverbesvistade om synd och många af dem blefwo sakt omvända till Gud. Deras medhjelpare tillväxte både i antal och i framgången af sitt arbete. Somliga af dem woro lärda, andra åter olärda, de fleste woro unga, några få i medelåldern, somliga woro swaga, andra hade twärtom ett ovanligt skarpt förstånd. Men det be-

hagade Gud att använda dem alla, så att flera och flera syndare blefwo "ryckte utur elden." (Jude bref 23 v.)

2. Det bör anmärkas att dessa prestmän under hela denna tid icke hade någon plan alls för sitt arbete. De reste endast omkring här och där hvarhelst någon utsigt wisade sig för dem att "frälsja sjölar från döden." Men då allt flera och flera började fråga: "hwad shall jag göra, att jag må bli swa salig?" uppmanades de alla att komma tillsammans. Första torsdags aftonen kommo 12, dernäst 40, snart derefter 100, och de fortsoro att ökas tills för 23 eller 24 år sedan föreningen i London uppgick till omkring 2,800 personer.

3. Men huru kunde alla dessa bewaras förenade och på hwad sätt skulle det bli swa känt huruwida de wandrade wärdigt sin bekännelse? Af Guds öfvervakande försyn leddes de att ordna detta, då de begynte tänka på en annan sak, nemligen att erlägga de allmänna bidragen till församlingens underhåll, att dela allt folket i små afdelningar eller klasser, lämpade efter deras boningsplatser, och utvälja en person i hvarje klasz att besöka alla de öfriiga en gång i weckan. Genom denna plan wisade det sig snart om någon af dem lefde i någon uppenbar synd. I så fall blefwo de först warnade och då de ansågos oförbätterliga blefwo de uteslutna från föreningen.

4. Denna delning af folket, och uteslutandet af dem, som wandrade ofkliggt, utan anseende till person, war ett hjelppmedel, som få andra föreningar egde. Då föreningarna tillväxte lades snart ett annat hjelppmedel härtill. Föreningsskaffarena i hvarje distrikt anmodades att på någon lämplig plats möta predikanterna en gång i qvartalet, för att afgiswa berättelse om det andliga och timliga tillståndet i de särskilda föreningarna. Nyttan af dessa qvartalsmöten wisade sig snart vara ganska stor, hwarför de gradvis infördes i alla föreningarna i riket.

5. I affigt att befästa föreningsbandet mellan predikanterna och folket, inbjödos alla till att möta i London, och någon tid deretter samlades ett utvaldt mindre antal af dem. Sedan befäns det vara lämpligare, att omväxlande förlägga mötena i London, Bristol och Leeds. Dessa allmänna konferenser varade några få dagar och då öfverlades om hwad som mest kunde besrämjha det allmänna goda; och följden af vår öfverläggning meddelades genaft

åt alla bröderna. Snart funno de, att det Paulus anmärkte angående hela kyrkan kunde i någon grad tillämpas på hvarje del af densamma: "hela kroppen tillhopafogad och sammanbunden led för led till inbördes hjelpräckning, efter hvar och en dels werksamhet i sitt mått, åstadkommer kroppens tillväxt till sin egen uppbyggelse i kärlek." Ef. 4: 16.

6. För att detta så mycket werksamare måtte ske hafwa de ett annat förträffligt hjälpmittel i de ständiga ombytena af predikanter. Det är hos dem en regel, att ingen predikant skall stanna på samma krets mer än tillsammans två år och några af dem icke mera än ett år. Några hafwa visserligen warit af den tanken, att detta är ett hinder för Guds werk, men en lång erfarenhet i alla delar af riket har wisat motsatsen. Det har alltid wisat sig att folket haft mindre nytta af att en längre tid höra en och samma predikant, hwaremot åhörarna, genom ombyte af predikanter, hafwa fått nytta af alla de gåftvor Gud beskärt hvar och en af dem.

7. I förening med denna hjälpe som är särskilt för deras egen förening hafwa de alla de hjälpmedel som äro gemensamma för alla medlemmarne af Englands kyrka. De hafwa i sanning ofta blifvit uppmanade att skiljas från denna och dertill hafwa de haft frestelser af alla slag. Men de funna icke, de våga icke, de wilja icke skilja sig från densamma, så länge de med rent samwete kunna stanna qvar. Sant är att om något slags syndigt umgänge ålades dem, då woro de twungna att skilja sig derifrån; men då detta för närvärande icke är förhållandet fröjdas vi af att fortsfara i kyrkans gemenstap.

8. Hwad mera kunde Gud då hafwa gjort för sin wingård, det han icke har gjort, med hänsyn till andlig hjälpe? Han har icke delat så frikostigt åt något annat folk i den kristna werlden. Om det säges: han kunde hafwa gjort dem till ett affskilt folk i likhet med de marovianska bröderna, då swarar jag: detta skulle stått i full strid mot hela affigten med deras uppresande, nemlig: att sprida kristenlig kristendom öfwer landet, bland folk af alla stånd och klasser; under det de lemma hvar och en frihet att fasihålla sina egna meningar och bibeihålla sitt eget fätt att tillbedja Gud. Detta kan endast på ett werksamt fätt utföras genom att lemma allt detta såsom det var och arbeta på att genomföra hela nationen med "den tro som werkar genom kärleken."

III. Sådan är den andliga hjelp, som Gud har bestärt sin wingård och det icke med någon sparsam hand. Kyrkolagen kunde innehållas häruti men vi funna äfven tala om den under en förfäld afdelning. Vişt är att i detta afseende äro metodisterna ett mycket gynnadt folk. Intet kan vara enflare, intet förståndigare än metodisternas disciplin (kyrkolag); den är alltigenom grundad på allmänna förståendet i det den i alla färskilda fall tillämpar skriften allmänna reglor. Hvarje person, som beslutat att söka sin själs frälsning, kan blifäwa förenad med metodisterna. Det enda som förras för att blifäwa upptagen bland dem är: "ett innerligt begär efter frälsning." Men detta begär måste wisa sig genom tre kännetecken: att "undfly allt slags ondt;" "göra godt efter den förmåga Gud förläner," samt "att begagna alla Guds nådemedel." Han stäiles då i en lämplig klaß, som enligt regeln bör besökas en gång i veckan. Om ingen anmärkning finnes emot honom, intages han i församlingen följande quartal, och der må han förblifwa så länge han fortfar att möta med sina bröder och så länge hans wandel öfverensstämmer med bekännelsen.

2. De offentliga gudstjensterna hållas kl. 5 på morgonen och 6 eller 7 på aftonen, på det medlemmarnes timliga göromål icke må blifäwa förhindrade. Det är endast om söndagen gudstjensten begynnes kl. 9 eller 10 och slutar med Herrens Nattvard. Om söndagsaftonen komma föreningens medlemmar tillsammans, men med omsorg wafas öfwer, att mötet slutas tidigt, på det hvarje familjsader må komma i tillfälle att underwisa sina färskilda hushåll. En gång i quartalat pröfwar den predikant, som har uppsyn öfwer kretsen, hvarje medlem af föreningen. Genom detta medel kan det lätt utrönas, om någon wandrar oordentligt, hvilket ofta kan inträffa bland ett så stort antal personer. Det är litwäl lätt upptäckt och antingen blifäwa då förbrytelsen eller förbrytaren undanröjd i tid.

3. När helst nödvändigheten twingar att utesluta någon oordentlig medlem från föreningen, sker det på ett ganska enkelt och oförargligt sätt, endast genom att icke fornha hans biljett vid quartalsmötet. Men i somliga fall, då förbrytelsen är af svårare beskaffenhet, och det är fara för offentlig smädelse, anses det nödvändigt att tillkännagifwa, då alla medlemmarne äro närvarande: "A. B. är icke längre någon medlem af vår förening."

Hvilken tyrfolag kan vara mera enkel, mera förståndig, mera kristenlig än denna; från början till slut af ingen möda, ingen utgift, intet uppstöf?

IV. Men var det möjligt att allt detta kunde utföras utan häftigt motstånd? "Denna werldens gud" var icke död eller sovande och skulle han icke strida på det hans rike icke skulle gå under? Om apostelens ord befinnes vara sanna för alla tider och alla nationer: "alla de, som gudeligen wilja lefwa i Kristo Jesu, måste lida förföljelse;" om detta är en sanning med ås- seende på hvarje enskild kristen, huru mycket mer med åsseende på en större förening af menniskor, synligt förenade med hvarandra i den öppet angisna affigten, att öfverwinna djefwulens rike? Och hvad som kunde föröka förföljelsen skall han icke försämma att upp- väcka mot ett fattigt, försvarslös och föraftadt folk, utan någon synlig hjelp, utan penningar, utan magt, utan wänner.

2. I sanning denna werldens gud sof icke. Icke heller var hen owerksam, han kämpade och det med all sin magt för att upprätthålla sitt wälde. Han framförde alla sina härar till strids. Först uppväckte han den lägsta klassen bland folket och de röto som lejon, de omringade de få och försvarslösa medlemmarne på alla sidor. Stormen reste sig högre och högre tills befrielsen kom på ett sätt som ingen hade wäntat. Gud uppväckte vår gamle gode regents hjerta att gifwa sådana förordningar åt sina embetsmän och magistratspersoner, som, om de blifvit åtlydda, werksamt skulle hafwa förhindrat folkets därskap. Det var vid samma tid en stor man personligen wände sig till hans majestät med anhållan om att han wille hindra dessa kringstrykande predikanter. Konungen blickade stadigt på honom och swarade som en konung: "jag säger dig att så länge jag sitter på tronen skall ingen menniska förföljas derför att hon tillbeder Gud efter sitt samwetes föreskrifter."

3. Trots detta hafwa några, som gått konungens ärenden, under lagens ske förföljt de troende, åberopande sig på en så kallad "konventikel-handling." I Kent arresterades för några år sedan en af predikanterna och åtfälliga af hans åhörare. Men dessa ansågo det som sin pligt att wädja till konungens råd. Domen utföll till förmån för de flagande, som sedan deß haft tillåtelse att tillbedja Gud enligt deras egna samweten.

3. Jag tror detta är en sak helt och hållit utan motstygke. Jag har icke funnit något härmend jemförligt under något kyrkans tidehvarf, från pingstdagen ända till denna dag. Hvarje åsjigt, ware sig den warit rätt eller orätt, har i alla tider och nationer funnat fördragas. Hvarje sätt att dyrka Gud, huru vida skepligt och osförståndigt det än warit, har man fördragit. Men jag wet aldrig att sann, skriftenlig gudsfruktan någonsin förut fördragits. I detta fall hafwa de så kallade metodisterna stor anledning att prisa Gud. Till deras förmån har Gud åstadkommit något nytt på jorden, han har stillat fienden och den hämndgirige. Åran härsör måsie de tillskriswa Gud, som är upphoswet till all deras såväl inre som yttere frid.

V. 1. Hwad kunde Gud hafwa gjort mera för denna sin wingård, det han honom icke gjort haſwer? Sedan vi utsörligt wiſat detta fortgå wi nu till den kraftiga och ömma förebråelsen: borde icke Gud, eſter allt som bliſwit gjort, hafwa wäntat de förträffligaste druswor; hwi haſwer den burit wilddruswor? Borde Gud icke hafwa wäntat en allmän tillväxt af tro och kärlek, af rättfärdighet och sann helighet, ja, ocf af dessa Andens frukter: "fröjd, frid, långmodighet, mildhet, godhet, trohet, saktmodighet och återhållsamhet?" Borde icke Gud med stäl hafwa wäntat att dessa frukter skulle haſwa spridt sig öſver hela kyrkan? I sanning, då jag såg hwad Gud hade gjort bland sitt folk under en tid af mellan 40 och 50 år, då jag såg med hwilken wärma de i sin första kärlek förhärligade Herren och fröjdande sig i Gud deras Frälsare, wäntade jag ingenting mindre, än att alla dessa skulle haſwa leſwat såsom englar här nere, att de skulle haſwa wandrat i en beständig trosåskådning af den Osynlige, och haſt en nära och ständig "gemenskap med Fadren och med hans Son Jesus Kristus," att de skulle leſwat och wandrat för evigheten. Jag wäntade att se "ett utvaldt slägte, ett konungligt presterſkap, ett heligt folk," som i hela fortgången och sammansättningen af sitt lefnadslopp bemödade sig "att fungöra hans fullkomligheter som dem fallat hade utur mörkret till sitt underbara ljus."

2. Men i stället för detta frambragte wingården wilddruswor, frukt af en aldeles motsatt beskaffenhet. Den alstrade willfarelser i tiotusende skepnader och härigenom fördes många af de enfaldiga bort från vägen. Den frambragte swärmeri, inbillningar om inspiration,

härleddande från den allwise Guden alla sina wilda, orimliga och motsägande drömmar och hedniska inbillningar. Den frambragte högmod, hvarigenom all god gäfwas gifware berövades den ära, som tillkommer hans namn. Den frambragte fördömar, onda aningar, misstänksamhet, tadelssjuka, inbördes dömande och fördömande, alltsammans fullständigt motverkande och förstörande den broderliga kärleken, som är sjelfwa sammanknytningsbandet mellan kristna bekännare och utan hwilken hvarje lefsvande menniska anses som död inför Gud. Den frambragte wrede, hat, afund, allahanda onda ord och werk, alla gräsliga frukter icke härleddande sig från den Helige Ande, utan från den bottenlösa afgrunden. Den frambragte äfwen hos många, isynnerhet bland dem som sågo sina egodelar förökade, det själstdödande giftet "färlef till werlden" och det i alla deß olika grenar.

3. O, I som ären i besittning af rikedomar, hören ännu en gång Herrrens ord! I som ären rike i denna werlden, som hafwen föda att äta och kläder att kläda eder med och någonting mera, ären I fria från den förbannelse, som hwilar öfver alla hwilka "äfska werlden?" År du medweten om din fara? År du djupt öfwerthygad om, att för en rif är svårt att ingå i Guds himmelsta rike? Matth. 19: 23. År du fri från kärlek till werlden? År du ren från "föttets begärelse, ögonens begärelse och ett högsfärdigt lefwerne?" Sätter du "en knif för din strupe, om du för stark är i matlust," (Ordspr. 23: 2.) på det ditt bord icke blifwa dig en snara? År icke buken din gud? (Fil. 3: 19.) År icke ätande eller drickande eller någon annan sinlig njutning det största nöje du eftersträfwar? Söker du icke njutning i kläder, möbler, målningar, trädgårdar eller någonting annat som behagar ögat? Tillväxer du icke i beqwämlighet och maklighet så att du icke nu är i stånd att uthärda köld, hetta, storm och regn, såsom då du var fattig? Tilltaga icke dina rikedomar, lägger du dig icke upp skatter på jorden, i stället för att, genom att gifwa de fattiga, återställa till Gud, icke så eller så mycket, utan allt hwad du kan afstå ifrån? I sanning: "det är lättare att en kamel går genom ett nälsöga än en rif går in i Guds rike!"

4. Men hvarför will du fortsvara att hära wilddruswor? Hwad ursäkt har du att anföra? Har du icke blifvit född med "ordets oförsalsskade mjölk?" Har icke allt Guds ord blifvit

lemnadt åt dig utan någon blandning af willfarelse? Woro icke grundlärorna: fri, full och närvarande rätsfördiggörelse öfwer- lemnad åt dig såwäl som helgelse, både den gradvisa och ögon- blickliga? Var icke hwarje gren af inre och yttre helgelse tydligt framhållen och kraftigt tillämpad och det af predikanter af alla möjliga slag, unga och gamla, lärda och olärda? Men det är wäl om icke många af eder förakta den hjelp Gud har beredt åt eder. Måhända du icke will höra några andra än prestmän eller åtminstone inga andra än lärda män. Will du då icke tillåta Gud, att wälja sina egna budbärare? Får ej Gud sända hvem han will? Måhända denna wisdom nedanester är en utaf orsakerna till att du bär wilddruwor!

5. År icke en annan orsak den, att du föraktar den förträff- liga hjelpen att vara förenad med en kristen församling? Har du icke läst: "huru kan en ensam blifwa warm;" och "we honom som är allena; faller han, så är ingen annan för handen, som honom upphjälper?" (Ordspr. 4: 11, 10.) Men I hafwen fällskap nog, måhända mera än nog, mera än hvad som är gagneligt för edra själar. Men hafwen I nog af sådana, som törsta efter Gud och som arbeta på att hos eder uppväcka samma törst? Har du fällskap nog, som wakar öfwer din själ, "såsom de der räkenkap göra skola;" (Ebr. 13: 17) och som friwilligt och trofast warnar dig em du tager ett felaktigt steg eller är i fara att göra det? Jag fruktar att du har få af dessa medwandrare, th om du hade det, då skulle du frambringa bättre frukt.

6. Om du är en medlem af församlingen, gör du fullt bruk af dina förmåner? Försummar du aldrig att möta din klas, och det icke af wana, utan i väntan att, då du i Herrens namn möter dina bröder, få möta Gud midt ibland dem? År du sant tack- sam för den förväntande samwetsfriheten, som är dig och dina bröder förlänad, en sådan som icke förut åtnjutits af personer i edra omständigheter? Åren I tacksamma mot all god gåfwas gif- ware för den allmänna spridningen af sann kristendom? I kunnen i sanning icke nog prisa Gud för alla dessa wälsignelser, som han så rikligen låtit utströmma öfwer eder, förr än I prisen honom i förening med englar och erkeenglar och hela himmelens här.

Fyrationdesförsta predikan.

Skapelsens allmänna frigörelse.

Skapelsens trängtan bidar efter Guds barns uppenbarelse. Ty skapelsen är wanfligheten underlastad, icke med sin wilja, utan för hans skull, som henne underlastat hafwer, på en förhoppning, att dock sjelfwa skapelsen skall warba frigjord ifrån förgänglighetens träldom till Guds barns härliga frihet. Ty vi weta, att hela skapelsen succar och wändas med os allt intill nu. Rom. 8: 19–22.

1. Intet är wissare än att såsom "Herren älskar hvarje menniska," så "förbarmar han sig" äfwen "öfwer alla sina werk," öfwer allt det som har känslor, allt som eger förmåga att känna nöje eller lidande, lycksalighet eller elände. I följd häraf "upplåter han sin milda hand och uppfyller allt det som lefwer med behag." "Han låter gräs växa för boskapen och såd till menniskornas nytta, att han skall låta komma bröd af jorden." Han bär omsorg om foglarna i lusten. Han "bereder kerpen deß fångst, när hans ungar ropa till Gud, irrande efter föda." Job. 39: 3. "De unga lejon ryta efter ros och gå att söka af Gud sin föda." "Han låter fällor uppwälla i dälerna, så att de emellan bergen flyta, att alla djur på marken må dricka," och att äfwen "wildåsnorna sin törst släcka." Och i öfwerensstümmelse härmed uppmnar han os, att vara ömma äfwen om de längsta warelserna, att wisa barmhärtighet mot dem. "Du skall icke binda munnen till på oxen som tröskar;" en sed, som iakttages i österlandet ännu i denna dag. Och detta motsäges på intet sätt af Pauli fråga: "mårne Gud har omsorg om oxar?" Utan twifwel har han det, wi kunna icke förneka det, utan att motsäga hans ord. Apostelens enkla mening är denna: är detta allt som innefattas i texten? Har den icke en widsträcktare mening? Lär den os icke, att wi skola förse dem med lekamligt underhåll, hwilka genom os äro fallade att föda våra själar med lissens bröd? Men wi återgå till ämnet: Gud "läter gräs växa för boskapen" såwäl som "såd till menniskornas nytta." Ps. 104: 14.

2. Men huru låta dessa skriftställen förläta sig med tingens närvarande tillstånd? Huru kan det förenas med hvad vi dagligen se runt omkring oss i hvarje del af skapelsen? Om Skaparen och Fadren till hvarje lefvande warelse är rik i sin barmhärtighet mot alla; om han icke förbiser eller föraktar något enda af sina egna händers werk, om han will att äfwen de ringaste af dem skola åtnjuta sällhet i den man de äro mottagliga deraf, hvaraf kommer det då att så mycket ondt trýcker, ja, öfverväldigar hela skapelsen? Hvarför elände af alla slag på hela jordens yta? Detta är en fråga, som de wisaste filosofer i alla tidsålderar icke funnat besvara, och ingen kan det utan att hafwa tillgång till Guds ord. Med ledning af detta skriftställe fråga wi:

- I. Hurudant war djurverldens ursprungliga tillstånd?
- II. I hvilket tillstånd befinner den sig för närvarande?
- III. I hvilket tillstånd ställ den försättas vid Guds barns uppenbarelse?

I. 1. Hurudant war djurverldens ursprungliga tillstånd? Kunna wi icke inhemta detta genom att betrakta den plats, som var den anvisad, nemlig lustgården Eden? Alla fältets djur och luftens foglar woro med Adam i paradiset. Deras tillstånd war otvifvelsaktigt öfverensstämmende med deras wistelseort; de woro fullkomligt lyckliga. Menniskans och djurens tillstånd egde säkert mycken likhet. Genom att i forthet taga det ena i betraktande, kunna wi följaftligen äfwen lära känna det andra. Nu weta wi, att menniskan skapades till Guds beläte. Gud är en ande, menniskan är äfwen en ande; dock denna ande, som var ämnad att bo på jorden, inneslöt i en jordisk kropp. Såsom sådan hade hon en friwillig rörelseförmåga. En sådan förmåga thýkes hvarje ande i werldsaltet hafwa; detta är den rätta skilnaden mellan ande och materia. Materien är fullständigt passiv och owerkSAM, såsom tusende rön hafwa wisat. Menniskan, skapad efter Guds beläte, var begåfwad med förstånd, med förmåga att uppfatta hvarje henne omgivande föremål, samt fälla sitt omdöme deröfwer. Hon var begåfwad med en wilja, som yttrade sig i olika künslor och finnesrörelser, samt med walsrihet, hvarförutan allt det öfriga hade warit ofullkomligt. Hon skulle i annat fall lika litet funnat tjena sin skapare, som ett stycke jord eller marmor; hon hade warit lika oförmögen att utöfwa dygd eller last,

som hvarje annan del af den liflösa skapelsen. I dessa egen-skaper, förmåga af sjelfbestämmande, förstånd, wilja och frihet, bestod grundlaget till Guda-likheten.

2. Huru långt hennes förmåga af friwillig rörelse då sträckte sig, är omöjligt för os att fatta. Det är troligt, att hon egde en långt högre grad både af wighet och styrka, än någon af hennes efterkommande egt, för att icke tala om de lägre warelserna. Wiljt är, att hon egde en sådan kraft i förståndet, som ingen menniska sedan haft. Hennes förstånd var fullkomligt i sitt slag. Genom detsamma kunde hon klart uppsatta och säkert bedöma allt i öfverensstämmelse med sanningen, och det utqn fara för mißtag. Hennes wilja hade inga orätta riktningar af något slag; alla hennes sinnesrörelser och känslor woro regelbundna, samt alltid och fullständigt underordnade hennes klart lysande förstånd, och endast riktade på det goda. Hennes frihet war i allt styrd af hennes förstånd, hon walde eller förkastade enligt förståndets ledning. Framför allt — detta war hennes högsta förträfflighet — af wida högre wärde än alla de andra medskapade egenkaperna till sammanlagda — hon kunde kärrna, älska och lyda sin Gud och Skapare. I werkligheten kunde hon ocf Gud, hon älskade honom fullkomligt och wisade honom en alltomfattande lydnad. Att beständigt skåda, älska och lyda Gud war menniskans högsta fullkomlighet. Från detta rätta tillstånd och rätta bruk af hennes förmögenheter måste hennes lycksalighet nödwändigt härflyta. Häruti bestod wäsentligen hennes lycksalighet, men den förökades genom allt som omgaf henne. Med outvägligt nøje såg hon all den ordning, skönhet och öfwerensstämmelse, som fans hos alla warelser i hela djurwerlden och i hela den materiela skapelsen. Med säll förnöjelse såg hon på den blåa himmelen, den härliga solen i des glans, på jorden i des sköna omväxlande skrud, på trüden, frukterna och blommorna, äfwensom på de sorlande strömmarne. Denna förnöjelse grumlades icke af något flags ondt. Hon war ej besvärad af sorg och lidande, hwarken till kropp eller själ. Ty så länge hon war oflydig, war hon otillgänglig för hvarje lidande. Intet kunde uppblanda denna hennes rena glädje. Kronan på allt war dock hennes obödlighet.

3. Till denna warelse, begåswad med dessa förträffliga egen-skaper och fullt utrustad för denna sin höga kallelse, sade Gud:

"råder öfwer fiskarna i havvet, och öfwer foglarna under himmelen, och öfwer alla djur som kräla på jorden." "Du gjorde menniskan till en herre öfwer dina händers werk; all ting havver du under hans fötter lagt: får och få, alltsammans; wilddjuren också dertill; foglarne under himmelen och fiskarne i havvet, och hwad i havvet går." Sålunda war menniskan Guds ställföreträdare på jorden, konungen och styresmannen öfwer denna lägre werld, och genom henne flödade alla Guds wälsignelser till de lägre warelserna. Hon war föreningsbandet mellan sin skapare och hela djurwerlden.

4. Men hwilka wero de wälsignelser, som då genom menniskan meddelades åt de lägre warelserna? Hurudant war djurwerldens ursprungliga tillstånd, då den först skapades? Detta ämne förtjenar en mera uppmärksam betraktelse, än den som i allmänhet blifvit egnad deråt. Säkert är, att dessa såväl som menniskan egde förmågan af friwillig rörelse och det åtminstone i lika hög grad som nu. De woro äfwenledes begåfvade med någon grad af förstånd, icke mindre än hwad de nu ega. De hade äfwen en wilja, tillkännagifwen på olika sätt, hwilken ännu finnes hos dem. Och de egde walsfrihet, hvaraf ännu finnes spår hos hvarje lefande warelse. Vi kunna icke heller twifla på, att deras förstånd i början äfwen war fullkomligt i sitt slag. Deras böjelser woro regelmessiga, och deras wal styrdes alltid af deras förstånd.

5. Hvaruti består då skillnaden mellan menniskan och djuren? Hvar den gränslinie, som skilljer dem från hvarandra? Menniskan är begåfvad med förnuft. Djuren, säger man os, deremot, ega endast "instinkt." Men wi lemma detta twetydiga uttryck (reason) och sätta i dess ställe ordet **förstånd**, och hvem kan då förneka, att djuren havwa förstånd? Vi må lika gerna förneka, att de havwa syn eller hörsel. Men häri består den stora skillnaden: menniskan har förmåga att känna Gud; djuren deremot sakna den. Här ligger det stora svalget mellan menniskan och djuren, hwilket de sednare icke kunna öfwerstiga. Och såsom en kärleksfull lydnad mot Gud är menniskans fullkomlighet, så war en kärleksfull lydnad mot menniskan djurens fullkomlighet. Så länge de fortforo i detta tillstånd, woro de lyckliga på sitt sätt, lyckliga i det rätta tillståndet och rätta bruket af sina olika förmögenheter. Ja, och så egde de jemförelsevis någon inre godhet; th de wisade tacksamhet mot menniskan för erhållna wälsignelser och de sågo upp till henne

med en sorts wördnad. De bemötte äfwen hvarandra med en slags wälwilja, hwilken ej led af motsatta böjelser. Huru sköna många af dem waro, kunna wi sluta af hwad som ännu deraf återstår och det icke endast hos de ädlare bland djuren, utan äfwen hos dem, som tillhörde den lägre ordningen. Och de waro alla omgifna icke endast af riktig föda, utan af allt som kunde bereda dem nöje; nöje utan lidande; ty lidandet fäns ännu icke till, det hade ännu icke wunnit inträde i paradiset. De waro äfwenledes odödliga, ty "Gud har icke skapat döden, icke heller har han behag till någon lefwande warelses förderf."

6. Härutinnan besannas och orden: "Gud såg på allt det han gjort hade, och si, det var allt ganska godt." Huru långt är icke deras närvärande tillstånd ifrån att vara godt? I hwilket beklagansvärdt tillstånd befinner sig icke nu hela djurwerlden, för att icke här säga något om den liflösa skapelsen, der alla elementerna tyckas vara i oordning, liksom för att strida mot menniskan. I hwilket tillstånd är icke hela djurwerlden nu, sedan menniskan gjort uppror mot sin skapare! Wäl må apostelen säga om den: "hela skapelsen sukar och våndas med os allt intill nu." Detta syftar helt och hället på djurwerlden. I hwilket tillstånd den för närvärande är, skola wi nu betrakta.

II. 1. Enär alla Guds wälsignalser i paradiset tillflöto den lägre skapelsen genom menniskan, och hon war den stora kanal, genom hwilken skaparen meddelade allt godt åt hela djurwerlden, så följer deraf, att då menniskan gjorde sig oförmögen att öfverföra dessa wälsignalser, war föreningsbandet med nödwändighet afskuret. Mellanlänken mellan Gud och den lägre skapelsen afbröts, och wälsignalserna funde ej längre tillflyta dem. Det war då skapelsen, hwarje lefwande warelse, kom under "förgänglighetens trüldom," blef föremål för sorg, lidande och allt slags ondt; visserligen "icke med sin wilja," icke genom deras eget val, icke genom någon deras egen handling, utan "för hans skull som henne underkastat hafwer," genom Guds wisa tillåtelse, emedan han beslutade att draga ewigt ur detta tillfälliga onda.

2. Men i hwilket afseende blef "skapelsen," hwarje lefwande warelse, då "wansligheten underkastad?" Hwad förlorade djuren, då menniskan **affallit** från Gud? Det är antagligt, att de ledo mycken förlust, äfwen till sina lägre förmögheter, i sin werkSAM-

hetssförmåga, kraft och wighet. Men utan twifwel ledo de långt mera till sitt förstånd, mera än vi kunna begripa. Måhända insekter och maskar då egde lika mycket förstånd, som de mest förståndiga djuren nu hafwa; hwaremot millioner wareleser för närvärande hafwa föga mera förstånd än jorden, på hvilken de kräla. De förlorade långt mera af sin wilja och sina passioner, hvilka då blefwo på flera sätt förstörda, så att de nu äro i strid mot den ringa grad af förstånd, som de hafwa qvar. Deras frihet blef lisaledes i hög grad inskränkt; ja, i många fall aldeles förstörd. De äro nu aldeles förslafwade under oförnuftiga begärlelser, hvilka hafwa fullt wälde öfver dem. Sjelfwa naturens grundväsende är hos dem i oordning, allt är upp och nedvänt. Såsom menniskan nu har förlorat sin fullkomlighet, sin kärleksfulla lydnad mot Gud; så äro djuren beröfswade sin fullkomlighet, sin tillgivvenhet och lydnad mot menniskan. Många af dem fly för menniskan och söka undvika hennes fruktade närvaro; största delen af de öfriga göra henne öppet motstånd; ja, döda henne, om det står i deras magt. Endast några få, dem vi allmänt kalla husdjur, hafwa bibeckallit mer eller mindre af sitt ursprungliga tillstånd. Genom Guds barmhertighet älska de ännu menniskan och visa henne lydnad.

3. Med undantag af dessa få, hafwa de öfriga djuren föga af hwad man kan kalla godhet, tacksamhet, wälwilja eller rättfinhet. Twärtom, hvilket wildt hat, hvilken otyglad grymheth finner man icke beständigt hos tusentals bland djuren, ja, såsom oftiljaktigt från deras natur! År det endast lejonet, tigern eller ulfsven bland skogens invånare; hajen och några få mera rosgiriga widunder bland vattnets invånare, eller örnen bland foglarne, som förtär köttet, utsuger blodet och krossar benen på sina hjälplösa medförapade wareleser? Nej, den ofskadliga flugan, den arbetssamma myran, den prydliga fjärilen behandlas på samma obarmhertiga sätt till och med af den ofskyldige sångaren i lunden, som desutom förtär oräkneliga flägten af andra wärnlösa insekter. Och då det endast är ett jemförelsevis litet antal rosfjur på jorden, så är det helt annorlunda i det flytande elementet. Det är endast få af vattnets invånare, ware sig i hafvet eller floderna, hvilka icke uppåta hwad helst de kunna öfverwinna; ja, de öfvergå häri

alla stogens djur och alla rossfåglar, ty inga af dessa hafwa wi
ännu sett uppåta sitt eget släkte:

"Sævis inter se convenient ursis,"

Äfwen de wilda björnarne uppåta ej hvarandra.

Men vattnets wildar uppåtta alst, äfwen deras eget släkte,
sådana som äro mindre och swagare än de sjelfwa. Ja, sådant
är werldens bedröfliga tillstånd för närvarande; åt en sådan för-
gängelse är den nu hemfallen, att ett helt ringa antal af djuren,
måhända ett mot en million, ické på annat sätt kan bewara sitt
eget liv än genom att döda sina medskapade warelser.

4. Och är icke sjelfwa det ytter utseendet hos många djur
lika fasawäckande som deras tillstånd? Hvar är den fönhet,
som intrycktes på dem, då de först erhöllo tillwaro? Det finnes
icke det minsta drag qvar deraf, de äro twärtom afflywärda att
se. Ja, de äro icke allenast fruktanswärda och gräsliga att skåda,
utan i högsta grad osormliga. Deras skapnad, widrig som
den är, då de befinna sig som bäst, är ofta mera osormlig än
wanligt, då de wanställas af lidanden, hwilka de sika litet som de
arma menniskorna kunna undvika. Lidanden af olika slag, oräk-
neliga swagheter och sjukdomar beswära dem. Dessa lidanden
härflyta måhända från årstidernas inverkan, dels från eld, hagel,
snö eller storm, dels från tusende andra anledningar, hwilka de
icke kunna förutse eller förhindra.

5. Alltså, "såsom genom en menniska synden är kommen i
werlden och genom synden döden och är så döden kommen öfwer
alla menniskor" och icke endast öfwer menniskan, utan äfwen öfwer
dessa warelser, "som icke hade syndat med sådan öfwerträdelse som
Adam." Döden kom icke allenast öfwer djuren, utan många plågor
och tusende lidanden som föregå döden. Icke detta allenast, utan
dertill komma alla dessa obändiga passioner, alla dessa häftiga be-
gärelser, hwilka hos menniskan benämnes synder, men hos djuren
förorsaka elände; allt detta onda kom öfwer alla jordens invånare
och qvarbliswer hos alla, Guds barn undantagna.

6. Under denna tid af förgänglighet blifwa icke allenast de
swagare djuren beständigt dödade af de starkare, icke endast de star-
kare dödade af dem, som äro dem jemnliga i kraft, utan både de
förra och de senare äro utsatta för våld och grymhets af deras

allmänna fiende menniskan. Och om hennes wighet och styrka icke är jemlik med deras, är likväl hennes list mera än tillräcklig att ersätta denna brist. Genom denna öfverwinner hon all deras kraft, huru stor den än må vara; genom denna öfverwinner hon all deras wighet; trots deras olika sätt att uppsöka skyddande tillflyktsorter, upptäcker hon alla deras gömställen. Hon försöljer dem öfwer de widsträckaste fält och genom de tjockaste ssogar. Hon hinner upp dem i lustrymden och finner dem i de djupaste sjöar. Icke heller äro de milda och wänliga djur, som fortsfarande skänka henne sin tjenst och willigt utföra hennes bud, derigenom skyddade för hennes djuriska våldsamhet, för mishandling och grymhet af olika slag. År den ädle, modige hästen, som tjenar sin husbonde till nytta och näje med oföränderlig wälwilja, är den trogne hunden, som rättar sig efter en rörelse af sin herres hand och gifwer akt på hans ögonläst, äro väl de alltid skonade från en omild behandling? Hvilken wedergällning så mången gång dessa arma warelser för sin långa och trogna tjenst? Hvilken fruktansvärd skilnad är det icke mellan hwad de lida af de andra djuren och hwad de lida af den thyrannen menniskan? Lejonet, tigern eller hajen förorsaka dem lidande mera af nödwändighet, th de behöfwa dem för att uppehålla sina egna lif, och förforta deras plågor; men den hajen, menniskan, plågar dem utan någon sådan nödwändighet och förlänger måhända deras plågor, till desv döden efter månader eller år besriar dem utur hennes händer.

III. 1. Men skall "skapelsen," skall djurwerlden alltid förblifva i detta tillstånd? Gud förbjude, att wi skulle säga det eller hysså sådana tankar! Under det hela skapelsen succar och wändas, antingen menniskan gifwer akt derpå eller icke, försvinner ej denna succan i den tomma rymden, utan ingår i hans öra, som skapade den. Under det "hans skapade warelser wändas under allt detta intill nu," känner han alla deras plågor och förer dem närmare den förnyelse, som i sin tid skall ega rum. Han ser den "skapelsens trängtan," hvarmed hela djurwerlden bidar den slutliga uppenbarelsen af Guds barn, då den ock skall warda frigjord, (icke genom tillintetgörelse; ty tillintetgörelse är icke befrielse) från förgänglighetens närvarande träldomsok till Guds barns härliga frihet.

2. Intet kan vara mera tydligt utsagdt än detta. Vort med fördomarna; lemma rum åt Guds tydliga ord! Hela djur-

verlden skall bliſwa befriad från förgänglighetens tröldom och hvor och en eſter deſ mottaglighet bliſwa införſatt i Guds barns härliga frihet.

En allmän öſwersigt häraſ giswes oſ i Uppenb. 21 kap. Då han, ſom ſatt på tronen, hade förklarat: "ſi, jag gör allting nytt;" då hans ord bliſwit fullbordadt: "Si, Guds tabernakel ibland menniskorna; och de ſkola wara hans folk, och ſjelfwa Gud med dem ſkall wara deras Gud;" då ſkola följande wäſignaler bliſwa meddelade, icke endaſt åt mennifors barn, — det finnes icke någon ſådan inſkränkning i texten, — utan äfwen åt hwarje wa-reſe enligt deſ mottaglighet: "Gud ſkall aſtorka alla tårar af deras ögon, och ingen död ſkall ſedan wara, icke heller gråt, icke heller rop, icke heller någon wärk wardeſ mera; ty det förſta är förgånet."

3. Våtom oſ nu ingå i några ſå enſkildheter! Hela djur-verlden ſkall utan twifwel då bliſwa återſtälđ, icke endaſt till den ftyrka och wighet, ſom den hade, då den ſkapades, utan till en långt högre grad, än hwar den någonſin åtnjutit. Djuren ſkola bliſwa återſtälđa icke endaſt till det mått af förſtänd, ſom de hade i paradiſet, utan till en mycket högre grad, ſåſom förſtändet hos en elefant är högre än det hos en maſt. Och all den rörelſeför-måga de egde i Guds luſtgård, ſkall i föröfadt mått bliſwa åter-ſtälđ, och de ſkola bliſwa upphöjda och renade på ett sätt, ſom wi nu icke kunnen uppfatta. Den frihet de då hadde ſkola de full-stündigt återſå, och de ſkola bliſwa fria i alla ſina rörelſer. De ſkola bliſwa befriade från alla obändiga begärelſer, alla othyglade paſſioner, från all benägenhet till det ſom antingen är ondt i ſig ſjelf, eller ſom har någon riktning till det onda. Intet raseri ſkall då finnas bland djuren, ingen grymheth eller blodtörſt. Då ſkola "ulfwar bo tillſammans med lam och pärder ligga ibland kib; kalfwar och unga lejon ſkola warda tillhopa och en liten pilt ſkall leda dem. Kör och björnar ſkola gå i bet och deras ungar tillhopa ligga och lejonen ſkola äta halm ſåſom oxar. Man ſkall ingen ſarga eller förderſwa på hela mitt helga berg," Ef. 11: 6 o. fl.

4. Sålunda ſkall på den dagen all förgänglighet, hwilken de nu ombwiltigen äro underkaſtade, bliſra upphäſd, de ſkola icke mer lida hwarken inwärtes eller utwärtes; deras dagar af ſuckande äro då ändade. Wid ſamma tid — derom kan icke grundadt

twifvel uppstå — ställ allt det obehagliga i deras utseende och all oefrnilighet försvinna och de skola blifwa förwandlade till deras ursprungliga skönhet. Och jemte deras skönhet skall deras fällhet återvända, för hwiilen det icke mera skall blifwa något hinder. Såsom det icke skall vara något inom, så skall det icke heller finnas något utom dem, som kan förorsaka någon ängslan, icke hetta eller föld, icke storm eller orwader, utan en beständig vår. På den nya jorden, och i de nya himlarne, skall icke finnas något som förorsakar lidande, utan allt hvad som Guds wisdom och godhet kan meddela för att bereda lyckelighet åt hela sin skapelse. Såsom en ersättning för hvad djuren lidit under förgänglighetens träldom, skola de, då Gud förnyat jordens yta och deras förgängliga kropp har ifläkt sig oforgänglighet, åtnjuta en sådan fällhet, som är lämplig för deras tillstånd, utan inskränkning, utan afbrott och utan slut.

5. Men ehuru jag icke betwiflar, att "alltets" Skapare och Fader har en synnerlig omsorg åfwen om sina lägre warelser, och att han i följd deraf will bereda dem rik ersättning för allt hvad de lidit under den närvarande träldomstiden, vågar jag likwäl icke försäkra, att han har lika omsorg om dem som om menniskorna. Jag tror icke, att

"Med lika sinne ser vår Herre öfwer alla
en hjelte simpa och en spars till jorden falla."

Nej, wiht icke. Detta antagande låter visserligen wackert, men det är alldeles falskt, ty ehuru:

"Milhet, fanning, ewig nåd
i Guds skapelse regera,
will dock Gud uti sitt råd
menniskan upphöja mera."

Gud har omsorg om sina lägre warelser, men större är dock den omsorg hvarmed han omfattar menniskan. Hon är åfwen i detta fall honom närmare än sparven och djuren af högsta ordningen. "Huru mycket mer ären I än foglarna" säger dersför Jesus i Luc. 12: 24. Denna fällamma fråga gifwer oss fullt ljus öfwer rätta uppfattningen af Guds omsorg om de warelser han skapat. Det är således tillräckligt att weta det Gud drager omsorg om alla ska-

pade wareller, hvor och en efter deß ordning och i förhållande till det mått af sitt eget beläte han på dem intrykt.¹

6. Men hwad gagnar det att uppehålla os wid betraktelsen af djurverldens blifwande tillstånd då wi likvälv måste medgjifwa att det är ett ämne, som wi få ofullkomligt förstå? Att betrakta så mycket wi förstå, så mycket det behagat Gud att uppenbara för os, kan lända till stor nytta. Det kan belysa den Guds barmhertighet, som är öfwer alla hans werk; och detta kan i hög grad stadsfåsta vår tro, att han mycket mera älskar hvarje menseka. Th huru mycken nytta funna wi då icke inhemta af vår Herres ord: "ären I icke mycket bättre än de?" Om Gud har en sådan omsorg om foglarne i lusten och djuren på marken, skulle han då icke mycket mera hafwa omsorg om eder, wareller af ett ädlare slag? Om Herren, såsom de inspirerade skriftställare förfäkra os, will bereda frälsning åt både menseffor och djur, efter deras olika grader af mottaglighet, då bör i fanning "menseffors barn hafwa sin tröst under hans wingars skugga."

7. Det kan äfwen motswara ett annat ändamål: nemligen, att gifwa os ett swar på en inwändning som möjligen funde göras emot Guds rättvisa i att låta oräkneliga wareller, som aldrig hafwa synnat, blifwa så svårt straffade? De funde icke synda, th de woro icke

¹ Må det tillåtas mig att uttala ännu en förhoppning angående djurverlden? Tänk, om det skulle behaga den allwise, den nädefulle skaparen att upphöja dessa wareller i en högre ordning? Tänk, om det skulle behaga honom, då han gör os "lik englarne," att göra dem såsom vi nu äro — wareller med förmåga att lära känna Gud, att känna älska och åtnjuta deras väsendes upphof? Om det skulle blifäwa så, skulle vårt öga då vara ondt, dersför att han är god? Huru detta än må blifäwa, will han säkert göra, hwad som mest länder till hans egen ära.

Doch om nu mot allt detta inwändes (såsom troligen kommer att ske): "till hwad nytta skulle dessa djur vara i det kommande tillståndet?" Så swarar jag med en annan fråga: Till hwad nytta äro de nu? Om det, såsom allmänt antages, finnes åtta tusen arter af insekter, hvem kan säga os till hwad nytta sju tusen af dem äro? Om det nu finnes fyra tusen slag af fiskar, hvem kan säga os till hwad nytta mera än tre tusen äro? Om det finnes sex tusen sorters foglar, hvem kan säga os till hwad nytta fem tusen slag äro? Om det finnes fyra hundrade sorters wilde djur, till hwad nytta äro de tre hundrade? Betrakta detta, betänk huru litet wi känner äfwen af Guds närvarande affigter, och det skall då icke förundra dig, att wi känner ännu mindre hwad han ämnar göra i de nya himlarne och den nya jorden.

moraliskt ansvariga warelser. Huru svårt måste de likväl icke sida, ja många af dem, lastdjuren isynderhet, nära hela den tid de röra sig på jorden; wi finna härav, att de icke haftva någon belöning här nere. Men inwändningen försvinner, om wi betänka, att någonting bättre återstår efter döden äfwen för dessa arma warelser, att äfwen dessa en dag skola bliſwa "befriade från förgängligheten träldom" och skola då erhålla en rik wedergällning för alla sina närvärande lidanden.

8. Ett ännu förträffligare ändamål kan otwifvelaktigt uppnås genom föregående betraktelser. Det borde uppmuntra osz att lifna honom, hwilkens barmhärtighet sträcker sig öfver alla hans werk. Det borde förmilda våra hjertan mot den lägre skapelsen, då wi weta att Herren har omsorg för dem. Det borde utwidga våra hjertan mot dessa arma warelser, när wi betänka att under det de syuas så ringa för våra ögon, är ingen af dem förgäten af vår Fader, som är i himmelen. Under all den wanfligkeit och förgänglighet, de nu äro underkastade, böre wi betänka hwad Gud har beredt för dem. Ja, såtom osz wänja osz att blicka framåt, bortom denna närvärande träldom, till den lyckliga tid, då de skola bliſwa besriade derifrån, till Guds barns härliga frihet.

9. Från hwad som bliſwit sagt är jag berättigad draga en slutsats, hwilken ingen förfuglig menniska kan förneka; nemligen: om det är detta som skiljer menniskan från djuren, att hon är en warelse med förmåga att lära känna Gud, med förmåga att känna, älska och lyda honom, då följer deraf, att hvar och en, som är utan Gud i werlden, hvar och en, som icke känner, älskar eller har sin lust i Gud, och icke är angelägen att söka honom, förnekar i werkligheten menniskonaturen och förnedrar sig sjelf till ett djur. Må sådana skänka någon liten uppmärksamhet åt Salomo's ord: "dessa menniskobarn äro såsom djur, ty det går menniskan på samma sätt som djuret, jag sade i mitt hjerta: för menniskornas skull sker det, på det att Gud må pröfwa dem, och på det de skola lära inse, att de för sig äro djur," Pred. 3: 18. Dessa menniskors barn äro otwifvelaktigt djur, och det genom deras egen handling, ty friwilligt affäga de sig hela menniskonaturen. Sant är, att de haftva någon grad af förstånd, de haftva talförmåga och gå upprätt, men de haftva icke kännetecknet, det enda märket, som fullständigt skiljer menniskan från djurwerlden. Det går menniskan

på samma sätt som djuret v. 13. De äro lika mycket "utan Gud i werlden," så att en menniska af det slaget gör intet bruk af det företräde hon har framför djuren.

10. Må alla, som äro af ett ädlare sinne, så mycket mer uppfatta den särskilda wärdigheten af sin natur! Må alla, som äro i besittning af ett mera wärdigt sinnelag, känna och bewara sin ställning i warelsernas werld. Hwila icke förr än du åtnjuter mensflighetens förmåner att känna och älsfa Gud. Upplysten edra hufwuden I warelser med förmåga att känna Gud! Upplysten edra hjertan till edra wässens fälla! Gifwen edra hjertan åt honom, som jemte tio tusende wälsignelser har gifvit eder sin Son, sin ende Son! Låten edert beständiga fällskap vara med Hadren och hans Son Jesus Kristus! Låten Gud vara i alla edra tankar, och då stolen I i werligheten vara menniskor. Låten honom vara eder Gud, edert allt — edra ögens lust, edra hjertans fröjd, eder del för tid och ewighet!

Fyrationdeandra predikan.

Skapelsens förnyelse.

Si, jag gör allting nytt. Uppenb. 21: 5.

1. En förvånande skådeplats, sjerran från all vår medfödda uppfattningsförmåga, upprullar sig här för våra blickar. Icke en skynt af hwad som här uppenbaras har någonsin warit känd i den hedniska werlden. De nyare obildade hedningarne hafwa icke haft den minsta aning om detta och det har warit lika oländt för de bildade hedningarne i gamla Grekland och Rom. Det är närapå lika litet påaktadt eller förstådt af de flesta kristna; jag menar icke endast dem, som så benämnes, som "hafwa gudaktighetens form men icke deß kraft," utan äsven dem, som i någon mån "frukta Gud" och bemöda sig att "göra rättsfärdighet."

2. Det måste medgifwas att, oaktadt alla de forstningar vi kunna göra, vår kunskap om den stora sanningen, som denna text innehåller, fortfarande skall blifwa högst ringa och ofullkomlig. Vi

funna helt svagt och ofullkomligt uppsätta detta ämne, emedan det endast tillhör uppenbarelserna och för den skull ligger utom området för vår mestliga forskningsförmåga. Men det måste vara en uppmuntran för dem, som i någon mån "hafwa smakat den tillkommande werldens kraft," att intränga i ämnet så långt de funna, genom att utlägga skrift med skrift, enligt trons analogi.

3. Johannes föres af Anden in uti gudomliga synner och säger oþ v. 1.: "jag såg en ny himmel och en ny jord" samt tillägger i femte versen: "han som satt på tronen sade: si, jag gör allting nytt."

4. Många bibeltolkare hylla den fälsksamma meningen, att löftet om en ny himmel och en ny jord endast har afseende på tingens närvarande tillstånd, och de säga oþ helt allwarligt, att orden skola hänsöras till kyrkans blomstrande tillstånd vid slutet af de hebreiska försöljelserna. Ja, några hafwa uttydt dem så, att allt hwad apostelen talar angående "en ny himmel och en ny jord," gick i fullbordan då Konstantin den store öfverhopade de kristne med rikedomar och ära. Hvilket jemmerligt sätt att omintetgöra hela Guds råd rörande de stora händelserna i hans kyrka, ja, rörande hela mennisloslägtets historia från den tid Johannes var på ön Patmos allt intill werldens ände! Nej, tråden i denna prosetia räcker ännu längre, den slutar icke med den närvarande werlden, utan visar oþ hwad som skall hända, då denna werlden har upphört att vara till. Ty

5. Så säger werldsaltets skapare och styresman: "si, jag gör allting nytt;" nemligen allt, som innesattas i apostelens uttryck: "en ny himmel och en ny jord." En ny himmel! det ebreiska ordet i 1 Moseb. står i pluralis och detta är i sanning skrifstens beständiga bruk; icke himmel utan himlar. I öfwerensstämmelse härmedräknade de gamle judiske författarne tre himlar och det är äfwen i öfwerensstämmelse härmed som apostelen talar om att vara "uppryckt till tredje himlen." Det är denna "tredje himmel," som allmänt antages vara Guds omedelbara wistelseort, så widt någon särskild wistelseort kan tillskrifwas hans allestädes närvarande Ande, som genomgår och uppfyller hela werldsaltet. Det är här, om wi "tala efter mennislosätt," som Herren sitter på sin tron, omgivven af englar och erkeenglar och af alla sina sfinande tjänare.

6. Vi kunna icke antaga, att denna himmel lika litet som de härliga inwänare skall undergå någon förändring. Säkerligen skall detta, den Aldrahögstes palats, vara detsamma från ewighet till ewighet. Endast de lägre himlarne, de allmänt fallade stjernhimlarne, skola undergå förändring. Apostelen Petrus försäkrar os, att "de skola åt elden förvaras till domedag, då de ogudaktiga menniskorna skola förtappade warda." På den dag, "som i elden uppenbar warde," "skola himlarne glödande upplösas," det är: "de skola förfmälta af hetta;" och "med stort dån förgås;" och slutligen skola de "fly för hans ansigte som sitter på tronen, och dem warde intet rum funnit."

7. Vid samma tid "skola stjernorna falla af himmelen," i det de hemliga banden brytas, som från werldens grundläggning hållit dem i deras olika banor. Under tiden skall den lägre eller lufthimlen jemte de andra elementerna, eller de grundämnen hwaraf de bestå, "upplösas af hetta," under det "jorden med alla de werk, som deruppå äro, skola förbrännas." Detta är inledningen till ett långt härligare tingens tillstånd, sådant, att det ännu ej af någon menniska funnat begripas, nemligen den fullständiga återsättelsen, som skall efterfölja werldsaltets förwandling. Ty "en ny himmel och en ny jord wänta wi," säger apostelen, "uti hwilka räffärdighet bor." 2 Petri 3: 7 o. fl.

8. En wäsentlig förändring skall utan twifvel försiggå i stjernhimmelen, då den skapas på nytt; der skall då troligen icke finnas någon komet. Huruvida dessa storartade klot äro halfbildade planeter i oordnadt stick, eller sådana, som hafwa undergått allmän werldsbrand, säkert är, att de icke skola hafwa något rum i den nye himlen, der allt skall vara fullkomlig ordning och öfwerensstämmelse. Der torde för öfrigt blifwa många andra olikheter mellan den himmel som nu är och den som komma skall efter förnyelsen. Men detta öfvergår vårt förstånd, wi måste lemlna åt ewigheten att förklara det.

9. Vi kunna med mera lätthet fatta den förändring, som skall försiggå i den lägre himlen, i luftrymden. Der skola icke finnas några orkaner mer, inga waldoamma stormar, intet förödande oväder; icke heller skola några skadliga eller sträckingiswande meteorer hafwa någon plats der. Vi skola icke mer hafwa anledning att säga:

Lif en trumpet din åska gör
vårt land, vår stad försträckt,
i bligten eld, som går framför,
är hela rymden täckt.

Nej, allt skall då vara ljus, lugn och stillhet; en lefswande mållning af ewig dag.

10. Alla elementerna, för att taga ordet i deß allmänna betydelse, såsom de grundämnen, hwaraf alla naturens ting äro sammansatta, skola bliſwa i grunden förnade, helt och hållet förändrade till deras egenſkaper, ehuru icke till deras natur. Elden är för närvärande den allmänne förstöraren af alla materiella ting under solen. Den förtär all ting, som kommer inom området för deß verksamhet, och förwandlar allt till deß ursprungliga grundämne; men så snart den har fullgjort sitt sista stora uppdrag att försmälta himlarna och jorden, ware sig att wi dermed mena ett enda ſelsystem eller hela werldsaltet; — det är ingen skillnad mellan en eller en million werldar, inför den store ſkaparen — när, säger jag, detta är gjordt, skall eldens förhärjelser vara slutade. Då skall den intet widare förstöra eller förtära; den skall förlora ſin förmåga att brinna, hwilken den endast eger under tingens närvärande tillstånd, den skall bliſwa så oskadlig i den nya himlen och jorden, ſom den nu är i menniskors och djurs kroppar, i träd och i växter, i hwilka alla, såsom ſednaste upptäckter wisa, eterisk eld i stor myckenhet är förvarad; ja, den utgör en wäſtentlig del af allt materielt under solen. Dock skall den sannolikt bibehålla ſin förmåga att lyſa, ehuru den icke mera har förmåga att förstöra.

11. Det har redan bliſwit anmärkt att den stilla luften icke mera skall bliſwa upprörd af stormar och orfaner. Der skall icke mera finnas några meteorer med ſitt fruktanswärda ſten, som förſträcker oß arma menniskobarn. Kunna wi icke tilläggja att, ehuru det till en början kan låta orimligt, det då icke skall komma något regn? Det bör märkas, att det icke fans något sådant i paradiſet; en omständighet, ſom Mose färſtildt omnämner i 1 Moseb. 2: 5, 6. "Herren hade ännu icke låtit regna på jorden," hwilken då beträckte de ſtora djupen; "men en dimma gick upp af jorden och watnade all marken," och ſuktade den tillräckligt för alla vägtrikets behof. Antagligen skall förhållandet bliſwa det samma, då

paradiset är återställdt. Till följd häraf skall det icke finnas några moln, utan en oafbrutet klar, oförfunklad dag. Ännu mindre skall någon pestartad ånga eller några smittosamma windar finnas; icke heller någon Sirocco i Italien, inga torra och qväfwande windar i Arabien; ingen skarp nordöslig wind i det land vi nu bebo, "skakande de yswiga lockarne på våra wackra trän," utan endast en angenäm, helsosom, lindrig wind, "omsamnande jorden med sina af vällukt doftande wingar."

12. Men hwilken förändring skall ej wattuet undergå, då alla ting blifvit nya! Det skall i hvarje del af werlden blixta klart och genomskinligt, samt renadt från all oangenäm och ohelsosam blandning, upprinnande här och der från kristalkällor, för att förfriska och försköna jorden under sitt flytande lopp i jorlande strömmar. Ty otwifwelaktigt skall det liksom i paradiset finnas talrika strömmar, fakta flytande genom sälten till nytta och behag både för mennischor och djur. Deremot har den inspirerade försattaren tydlichen förklarat, att "hafvet är icke mer." Då Gud, wid werldens begynnelse, sade: "församla sig wattnet som är under himlen uti särskilt rum, att det torra må synas," sträckte det torra landet sig troligen öfwer wattenytan och öfvertäckte den på alla sidor. Och så tyckes det hafwa varit ända till deß den allmänna floden, hwilken Gud hade bestämt att plötsligt låta komma öfwer jorden, "alla de stora djupens källor utbrusto och himmelens fönster öppnade sig." Wid jordens förnyelse skall hafvet draga sig tillbaka inom sina första gränser och icke mera synas på jordens yta. Något haf skall icke heller behöfwas; ty antingen skall, såsom poeten förmodar, "Omnis feret omnia tellus;" — hvarje del af jorden frambringa allt, hwad deß inbyggare behöfwa, — eller också skall hela mennisksläget erhålla hwad jorden erbjuder på ett mycket lättare och beqwämare sätt än som nu är förhållandet. Ja, alla den nya jordens mensfliga inbyggare skola då, såsom Herren säger os, blifva *τοσαγγελοι*, — lika englarne i lätthet, snabbhet och kraft, så att de, allt efter önskan, med tankens hastighet kunna förflytta sig från den ena sidan af jordklotet till den andra.

12. Men det synes som om en större förändring skall ske med jorden än den som kommer att ega rum i luften och wattnet.¹

¹ Jag kan dock icke tro den underbara framställningen af Jacob Böhme, hwilken många få ifrigt försvara, nemligen att sjelfwa jorden med hwad som

Läatom os försöka att öfwerståda de förändringar, som vi förmösts- enligt antaga skola komma att ega rum på jorden. Den skall icke mera bliwa föremål för dystra hemsjökelser af bitande kold eller tryckande wärme, utan en sådan temperatur skall vara rådande, som mest besrämrar des fruktbarhet. Om, enligt skaldens förmodan, Gud i forntiden, för att straffa des inbyggare

"Bjöd sina englar vrida på sned det aslänga klotet,"

och derigenom åstarkomma häftig kold på ena delen och stark hettå på den andra, så skall han otwifvelaktigt då besälla dem återbringa det i des ursprungliga läge, så att det å ena sidan skall bliwa för alltid slut på den brinnande hettan, som nu gör wissa delar af jorden obeboeliga, och å andra sidan skall icke "Arktas med sin ewigt svåra kold" vara mer.

13. Ej heller skall jorden då innesluta några jäsende eller förderfliga grundännen inom sitt eget stöt. Den skall icke mera hafta några af dessa väldsamma kramptiga ryckningar uti sitt irre. Den skall icke skakas eller sondersprängas af jordbäfningar; hvarsför Vesuvius, Etna och hvarje annat eldsprutande berg, som afleder jordbäfningar, då skola bliwa öfwerflödiga. Der skall icke finnas otillgängliga och häpnadsväckande bråddjup, icke heller wilda öknar, ofruktbara sandfält, ofarbara träsk och ödsliga moras, som uppsluka den ovarsamme wandraren. Djemnheter på jordytan

derpå finnes jemte des inbyggare, då skola bliwa genomskinliga såsom glas. Det tyces icke finnas någon grund för detta antagande, hvarken i kristen eller i förmöstet. I den heliga skrift finnes den icke; jag tänner icke ett enda ställe hvarken i gamla eller nya testamentet, som bekräftar detta. Vi funna icke stödja ett sådant antagande på Uppenh. 4: 6. "Och framför tronen var såsom ett glashaf likt kristall." Och, om jag icke misstager mig, är detta likväld det förmästa, om icke det enda skrifftälle, som man fölt göra gällande till förmån för den åsigten. Icke heller kan jag inse, att det öfwerensstämmix med förmöstet. Man har påstött, att alla ting skola vara mycket skönare, om de woro genomskinliga; men jag kan icke förstå detta. Det synes mig som om ett motsatt förhållande skulle derigenom inträda. Föreställom os att hvarje del af en menslig lefamen wore genomskinlig som kristallen, skulle den derigenom vara wackrare än den nu är? Nej, snarare skulle den wacka anstöt. Kroppens ytter, isynnerhet den gudfruktigas ansigte, är otwifvelaktigt ett af de skönaste föremål, som finnes under himmelen; men om du unde genomskåda den blomstrande finden eller den hvälsva pannan och det höga bröstet och tydligt såge allt hwad som ligger derinom, då skulle du wända dig bort med affly.

skola utan twifwel blifwa till prydner, i stället för att wan-
ställa henne; och ehuru jag icke med skalden will påstå, att

"Wår jord har denna mångfald ifrån himlen
med fägring både uti berg och dal;"

kan jag likwäl icke tänka mig, att leende bergshöjder, hwilka
redan i vår tid anses såsom prydner, skola saknas på den nya
jorden. Utan twifwel skola wi äfwen då få anledning att säga:

"Så underbart han allt har prydt!
Se fälten stå i högtidskrud!
Och tusen örter — allt är nytt —
och tusen blommor prisa Gud."

14. Hurudana skola jordens allmänna alster vara? Icke
törne eller tistel, icke onyttigt eller stadligt ogräs, icke giftiga eller
vangeläma växter, utan sådana, som på något sätt kunna tjena
antingen till vår nyta eller förnöjelse; och det långt utöfwer hwad
den lifligaste inbillningskraften nu förmår att uppfatta! Vi skola
icke mera begråta förlusten af det första paradiiset eller flaga med
vår store skald:

"Då paradisets berg af vågens magt
skall föras från sitt rum längs wäldig ström,
och all deß gröna krud skall klädas af
och träden skola drifwas wind för våg
utför den stora floden mot deß branta fall
och fastna på en ö bestående af salt."

Hela jorden skall då blifwa ett långt skönare paradis än det i
hwillet våra stamföräldrar wistades.

15. Detta om tillståndet på den nya jorden med hänsyn till
de lägre delarne af densamma. Stor som denna förändring skall
blifwa, är den dock som ett intet i jämförelse med hwad som då
skall ega rum i hela den med lif begåswade skapelsen. Inom det
området finner man nu de sorgligaste werkningar af Adams synda-
fall. Hela den lefande skapelsen, allt hwad som lif hafwer på
jorden, från Leviaten till den minsta mask, blef genom Adams fall
föremål för en sådan förgänglighet, som den liflösa skapelsen icke
kunde blifwa. De blifwa underkastade döden, besegraren af allt
som andas. De hemföllo under dödens förelöpare, lidanden i tio
tusen former, fastän "Gud hafwer icke gjort döden, och hafwer icke
lust till de lefandes förderf." Huru många millioner är de

lefwande warelser i hafswet, i lusten och på hvarje del af jorden, som icke på annat sätt kunna uppehålla sitt lif än genom att taga lifswet af sina arma, oskyldiga och hjelplösa medskapade warelser. En betröflig lett för en så oräknelig mängd, hwilka, obetydliga som de synas, likwäl äro alster af en och samma Fader, skapade af samma kärlekens Gud. Det är antagligt, att icke endast två tredjedelar af den lefwande skapelsen, utan nittionio delar af hundra hafwa af nöden, att döda andra för att bibehålla sina egna lif. Men det skall icke alltid vara så. Han, som sitter på tronen, skall snart förändra allt detta och gifwa oemotståndliga bewis för alla sina skapade warelser, "att han förbarmar sig öfwer alla sina werk." Det fasansfulla tingens tillstånd, som för närmvarande eger rum, skall snart nå sitt slut. På den nya jorden skall ingen skapad warelse döda, skada eller förorsaka den andra lidande. Skorpionen skall icke kunna tillfoga något giftigtbett; huggormen icke hafwa någon giftig tand; lejonet skall icke hafwa några klor att sönderfiska lammet eller tänder att sönderfrossa des fött och ben. Nej, intet djur, ingen fogel eller fisk skall hafwa någon instinktmessig åstundan att skada någon annan; th grymhet skall vara wida aflägsnad, wildhet och rosgirighet icke mera finnas. Väldsamhet skall icke ens nämnas; skada eller förderf icke mera förefinnas på hela jordens yta. "Ulfwar skola bo tillsammans med lam" — orden kunna förstås så wäl bokstäfligt som bildligt, — "och pantern skall ligga ibland fid; de skola ingen skada eller förderfwa" ifrån solens uppgång allt intill des nedergång.

16. Men det härligaste af allt skall bliwa den förändring, som då skall ega rum hos de fattiga, de arma, syndiga, eländiga menniskobarnen. Dessa hade fallit i många afseenden; de hade fallit från en större höjd, hvarsför de äfwen sjunkit i ett hemskare djup än någon annan del af skapelsen. Men de skola "höra en stor röst af himmelen säga: si, Guds tabernakel ibland menniskorna, och han skall bo med dem och de skola vara hans folk och sjelfwa Gud med dem skall vara deras Gud." Uppenb. 21: 3, 4. Härför skall härleda sig ett fulländadt tillstånd af helighet och lycksalighet, wida öfwerträffande det Adam åtnjöt i paradiset. Detta är på ett härligt sätt beskrifwt af Johannes: "Gud skall astorka alla tårar af deras ögon, och ingen död skall sedan vara, icke heller gråt, icke heller rop, icke heller någon werk mårder mer;

ty det första är förgånget." Då nu icke mer lidande, sjukdom och död ifrågakomma; då icke någon sorg till följd af skilsmessan från wänner kan ega rum, så skall der icke heller blifwa någon gråt eller något rop. Nej! det skall blifwa en ännu större befrielse än allt detta; ty någon synd skall der icke finnas. Och som kronan på det hela skall det blifwa en djup, en innerlig, en ofört förening med Gud, ett beständigt umgänge med Fadren och hans Son Jesus Kristus genom Anden, ett beständigt, lyckligt stådande af den treenige Guden och af hela hans lyckaliga skapelse! ¹

¹ Då skola vår Herres ord i en högre mening blifwa fullbordade: "Sälige äro de saktmodige; ty de skola besitta jorden," "den nya jorden" "uti hwilken rättsärdighet bor." De som i saktmod följt vår högtlovsrade Mästares föredöme och genom trons kraft uthärdat intill ändan i ödmjuk, mild, tålighärskar och äro hädangångna i tron på hans heliga namn, skola då genom Kristi förtjänst, tillsammans med de troende, "som lefwa och igenblifwa till Herrrens tillkommelse," intaga sitt arf på den nya jorden. Det är om dem Johannes säger: "de lefde och regerade med Kristus i de tusen åren: men de andra döde wordo icke lefwande, till desvärre de tusen åren skola warda fullkomnade. Detta är den första uppståndelsen. Salig och helig är den som del hafwer i den första uppståndelsen; öfwer dem hafwer den andra döden ingen magt, utan de skola vara Guds och Kristi prester och skola regera med honom i tusen år." Uppenb. 20: 4–6. "Men wi, de lefwande som igenblifwa till Herrrens tillkommelse, skola icke förekomma de affornade; ty sjelfwer Herrnen skall stiga ned af himmelen wid härfstri, wid öfwerengels röst och wid Guds basun och de döde i Kristo skola först uppstå; derefter skola wi, de lefwande som igenblifwa, warda tillika med dem borttryckta i skyar till Herrrens möte i lusten; och så skole wi blifwa när Herranom all tid. Så tröster eder nu med dessa orden inhördes" 1 Thess. 4: 15–18.

"Den som öfwerwinner, han skall detta allt få ärfwa, och jag skall vara honom hans Gud, och han skall vara min son!"

Slut på senare delen.

Första delens innehåll.

Första predikan.

Ändamålet med Kristi ankomst.

Hör den stull uppenbarades Guds Son, att han skulle nederslå djewulens gerningar. 1 Joh. 3: 8. Sid. 3.

Andra predikan.

Om Kärleken.

Om jag talade med menniskors och englars tungor och hade icke kärleken, så wore jag en ljudande malm eller en klingande bjellra, etc. 1 Kor. 13: 1-3. 14.

Tredje predikan.

Om det rätta nitet.

Rätt gören I om I nitälften för hwad godt är alltid. Gal. 4: 18. . . 27.

Fjerde predikan.

Den wiktigare frågan.

Hwad hjälper det en menniska, om hon winne hela verlden, men toge stada till sin själ? Matth. 16: 26. 38.

Femte predikan.

Söker eder frälsning.

Skaffer med fruktan och väswan eder salighet; ty Gud är den som verkar i eder både wilja och gerning efter sitt goda behag. Fil. 2: 12, 13. 52.

Sjette predikan.**Om frestelser.**

Eder hafwer ingen frestelse påkommit, utan den mensflig är; men Gud är trofast, som icke skall låta eder frestas öfwer eder förmåga; etc. 1 Kor. 10: 13.	Sid. 60.
--	-------------

Sjunde predikan.**Om förströelse.**

Bliswen wid Herren utan allt hinder. 1 Kor. 7: 35.	70.
--	-----

Åttonde predikan.**Rikedomens faror.**

Men de, som wilja rike warba, falla uti frestelser och snara och i många dårliga och sladliga begärelser, etc. 1 Tim. 6: 9.	79.
--	-----

Nionde predikan.**Guds kärlek till fallna menniskor.**

Dock hafwer det sig icke så med nådegåfwan, som med öfwerträdelsen. Rom. 5: 15.	94.
--	-----

Tionde predikan.**Menniskohjertats bedräglighet.**

Ett argt illfundigt ting öfwer allt ting är hjertat; ho kan utransala det? Jer. 17: 9.	105.
---	------

Elloste predikan.**Om Rikedomar.**

Det är lättare att en kamel går genom ett nälsöga, än att en rif går in i Guds rike. Matth. 19: 24.	114.
--	------

Tolvste predikan.**Om Guds fria nåd.**

Hwillen och icke hafwer stonat sin egen Son, utan gifwit honom ut för oss alla; huru skulle han icke och gifwa oss alsting med honom. Rom. 8: 32.	123.
--	------

Trettonde predikan.**Gm ewigheten.**

Af ewighet till ewighet är du, Gud. Ps. 90: 2. Sib. 138.

Fjortonde predikan.**Skilnaden mellan åskådning och tro.**

Vi mandra i tro och icke i åskådning. 2 Kor. 5: 7. 148.

Femtonde predikan.**Tålamodets werk.**

Men tålamodet hafwe ett fullkomligt werk, på det I mågen vara fullkomliga och hela och intet eder fattas. Jacob. 1: 4. 157.

Sextonde predikan.**Kärlekens natur och kännetecken.**

Om jag utsökstade alla mina egodelar, och öfwerantwardade min lefamen att brännas, och hade icke kärleken, så wore det mig intet nyttigt. 1 Kor. 13: 3. 166.

Sjuttonde predikan.**Kristlig fullkomlighet.**

Dersör wijsa wi . . . taga det före som till fullkomlighet leder. Ebr. 6: 1. 175.

Adertonde predikan.**Bröllopskläderna.**

Huru kom du härin och hafwer icke bröllopskläder? Matth. 22: 12. . . 191.

Nittonde predikan.**Helwetet.**

Der deras massa icke dör och elden icke utsläckes. Marc. 9: 48. 199.

Tjugonde predikan.**Rike mannen och Lazarus.**

Sid.

Höra de icke Mose och profeterna, så skola de icke heller låta sig öfver-
tyga, om någon af de döda uppstode. Luc. 16: 31. 210.

Tjugondeförsta predikan.**De dödas uppståndelse.**

Men någon torde säga: huru uppstå de döda? Och med hurudan le-
kamen komma de? 1 Kor. 15: 35. 223.

Tjugondeandra predikan.**De rättsärdigas belöning.**

Kommer, I min Faders wälsignade, och besitter det riket som eder är
tilsredt ifrån världens begynnelse. Matth. 25: 34. 235.

Rättelse.

Sid. 95, fjerde raden nedifrån, står: att det icke är en sanning af djupaste wigt — bör vara: att det icke är ett ämne för nyfikenheten allenaft utan en sanning af djupaste wigt.

Senare delens innehåll.

Tjugondetredje predikan.

Menskliga lifvet en dröm.

- Såsom en dröm, när en uppväcker; så gör du Herre deras besläte i
staden förstadt. Ps. 73: 20. Sib. 251.

Tjugondefjerde predikan.

Köper tiden.

- Sorgfältigt köpande tiden Es. 5: 16. 260.

Tjugondefemte predikan.

Sjukas besökande.

- Jag var sjuk och I besökte mig. Matth. 25: 36. 270.

Tjugondesjette predikan.

Nästans bestraffande.

- Du skall icke hata din broder i ditt hjerta, men du skall straffa din nästa,
på det du icke skall bärta skuld för hans skull. 3 Moseb. 19: 17. . 282.

Tjugondesjunde predikan.

Pligten att täckas vår nästa.

- Hvar och en af os skicka sig så att han må täckas sin nästa till godo,
till uppbryggelse. Rom. 15: 2. 290.

Tjugondeåtonde predikan.	
Familjreligion.	Sib.
Fag och mitt hus wilja tjena Herren. Jos. 24: 15.	299.
<hr/>	
Tjugondenionde predikan.	
Barns uppfostran.	
Såsom man wänjer ett barn, så läter det icke af då det gammast war- der. Ordþtr. 22: 6.	310.
<hr/>	
Trettionde predikan.	
Barns lydnad mot föräldrar.	
I barn warer edra föräldrar lydige i allt. Kol. 3: 20.	324.
<hr/>	
Trettiondeförsta predikan.	
Kristi kyrka.	
Så förmanar jag nu eder, jag fängen i Herranom, att I wandren värdigt den fälselße, hvaruti I fallade ären, med all ödmjukhet och saltmodighet, med tålmod förbragande hvarandra i kärleken, etc. Ef. 4: 1–6.	335.
<hr/>	
Trettiondeandra predikan.	
Kyrkliga söntringar.	
På det i lefamen ingen söntring må vara. 1 Kor. 12: 25.	344.
<hr/>	
Trettiondetredje predikan.	
Ondskans hemlighet.	
Ondskans hemlighet werkar allaredan. 2 Thess. 2: 7.	354.
<hr/>	
Trettiondefjerde predikan.	
Wänskap med werlden.	
I horklarar och horkonor, weten I icke, att werldens wänskap är Guds owänskap? Dersför, den som will vara werldens wän, han war- der Guds owän. Jacob 4: 4.	369.

Trettiondesemte predikan.

Kristnas klädedrägt.

Sid.

- Hvilkas prydning icke skall vara utvärtes med flätadt hår och kringhängande guld eller kostliga kläder; utan hjertats fördolda menniska, i en saktmodig och stilla andas osorgängliga väsende, hvilket är kosteligt för Gud. 1 Petri 3: 3, 4. 382.

Trettiondesjette predikan.

Faran af ökad rikedom.

- Faller eder rikedom till, så lägger icke hjertat deruppå. Ps. 62: 11. . . 394.

Trettiondesjunde predikan.

En kallelse till affällingar.

- Mårne då Herren skall förkasta ewinnerliga, och ingen nåd mer bevisa? Är det då alldelens ute med hans godhet; och hafwer till sägelsen en ända för alltid? Ps. 77: 8, 9. 405.

Trettiondeåttonde predikan.

Ett ensfaldigt öga etc.

- Ägat är kroppens ljus. Är nu ditt öga ensfaldigt så warder hela din kropp ljus. Men är ditt öga ondt, så warder hela din kropp mörk. Om nu ljuset som är i dig är mörker, huru stort bliswer då mörkret? Matth. 6: 22, 13. 419.

Trettiondenionde predikan.

Trons olika skeden.

- Utan tron är omöjligt täckas Gud. Ebr. 11: 6. 428.

Tyrationde predikan.

Herrens wingård.

- Hvad skulle man dock mer göra min wingård det jag honom icke gjort hafwer? Hwi hafwer han burit wilddrujswor, då jag wäntade efter att han skulle burit druswor? Es. 5: 4. 436.

Fyrationdesförsta predikan.

Skapelsens allmänna frigörelse.

६५

Skapelsens trängtan bidar efter Guds barns uppenbarelse. Tv skapel-
sen är wanfligheten underkastad, icke med sin vilja utan för hans
stull, som henne underkastat hafwer, etc. Rom. 8: 19-22. . . . 448.

Fyrationdeandra predikan.

Skapelsens föryelse.

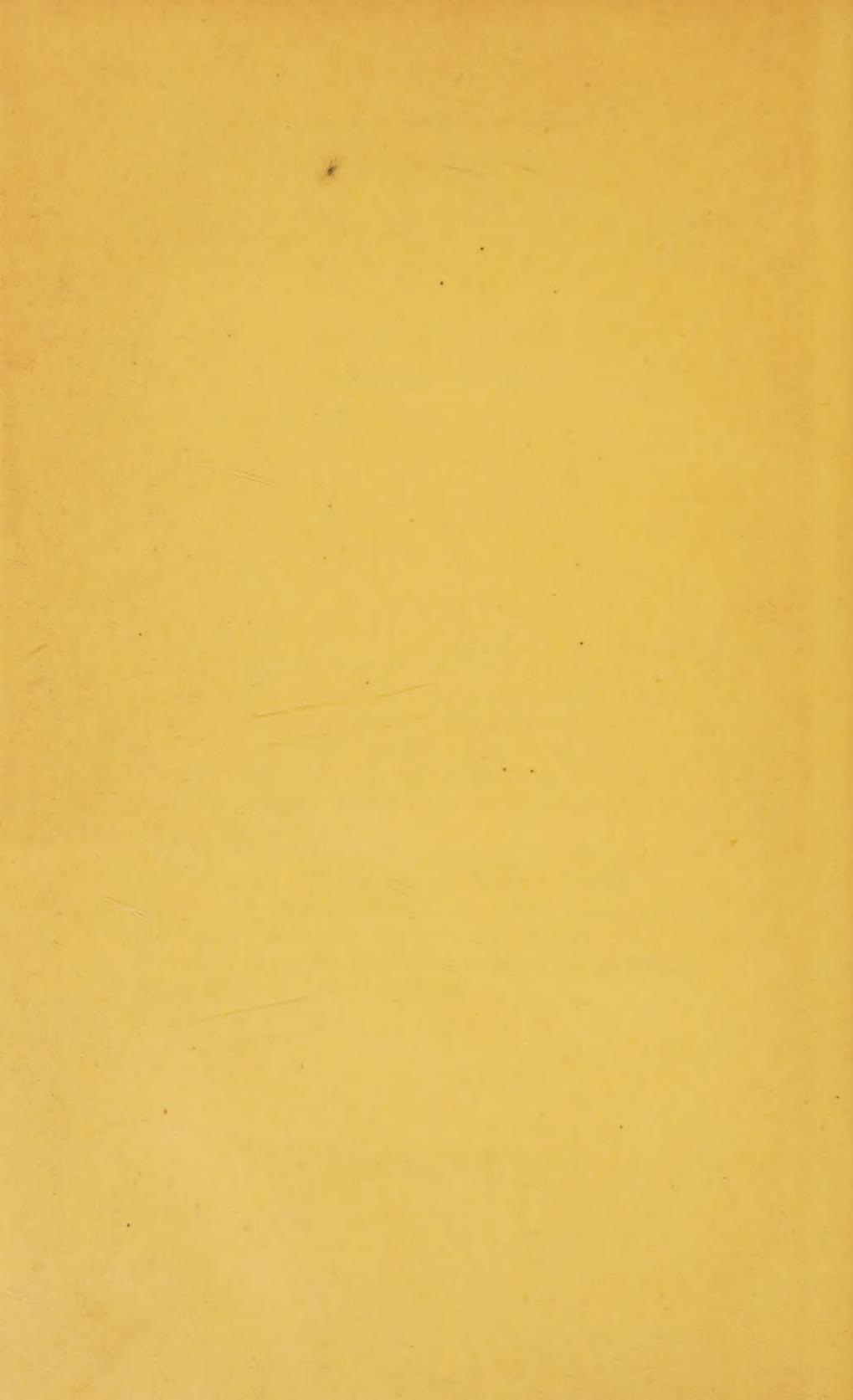
Noterna sif. 292, 347, 412, 434, 458 och 464 är tagna ur författarens eget arbete, hvaremot de öfriga är anförda af utgåvaren.

Predikan om Barns uppfostran har i många år legat öfversatt och har som manuskript ofta warit utlånt. Sedan jag efter deß tryckning kom att jemföra den med originalet upptäckte jag att ett och annat ord blifvit kurserad i öfversättningen, som icke är kursiveradt i originalet. Angående i fråga warande predikan bör för öfrigt förutsättas att författaren har hän-syn till barn som ega helsan.

Från flera håll har jag blifvit uppmanad att utan afbrott fortsätta med utgivswandet af tredje samlingen af John Wesleys predikningar. Den glädje och tacksamhet som i enstilda bref till mig blifvit uttalad öfver den nu utkomna samlingen, har warit mig en stor uppmuntran under arbetet. Om jag eller någon annan skall utgiska tredje samlingen och tiden när det skall ske, will jag lemlna åt Gud att bestämma.

Lund den 15 juni 1880.

39

BX

Wesley, John, 1703-1791.

8333

Fyratiotvå predikningar. Andra samlin-

W418

Öfversatta och utgifna af J. Pedersen.

S42185

Förradelen. Lund, Utgifwarens förlag,

1880

468, iv, ivp. 22cm.

1. Methodist Church--Sermons. I. Pede-
J., ed. and tr.

A3372
v.3

5

